ellen glasgow

PĂMÎNT STERP

ELLEN GLASGOW

PĂMÎNT STERP

Coperta de *Alma Rusescu*

BARREN GROUND

by

Ellen Glasgow

Harcourt, Brace & Co New York
(c) 1925, 1933 by Ellen Glasgow

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii UNIVERS

ELLEN GLASGOW

PĂMÎNT STERP

În românește de H. MATEI

Editura UNIVERS

București, 1974

PARTEA ÎNTÎI

ROGOZ

O fată cu șal portocaliu...

1

O FATĂ cu șal portocaliu stătea la fereastra prăvăliei lui Pedlar și se uita, prin perdeaua ninsorii, la strada pustie. Deși privea nemișcat, întreaga-i atitudine, în ciuda deplinei imobilități, lăsa impresia unui zbor frînt, ca și cum ar fi alergat în întîmpinarea vieții.

O înconjura un ținut sărac, sterp, părăsit, uitat de lume. Ultimul tren din ziua aceea trecuse fără să oprească, iar gara din Pedlar's Mill era la fel de pustie ca și cîmpurile părăsite din apropiere. Pînă la orizontul cenușiu, unde cîmpia netedă crea iluzia imensității, peste cafeniul trist al peisajului se întindea rogozul, ca un foc înăbușit. De sub neaua ce se cernea mereu, dar se topea de îndată ce atingea pămîntul, răzbătea o vagă culoare întunecată ; dar de îndată ce se schimba cerul, se schimba și culoarea rogozului. În lumina soarelui, în diminețile limpezi, întinderile nesfîrșite băteau într-un roșu de scorțișoară. Pe sub norii gonind în bătaia vîntului, penajul ierburilor culcate era decolorat, gălbui. La vremea ploilor prelungite din primăvară, o peliculă verzuie se așternea peste pămîntul ars. În asfințiturile de toamnă, cînd lumina roșiatică răvășea ținutul, rogozul era cuprins de flăcările înserării și strălucea într-o revărsare de culori. Atunci întîlnirea cerului cu pămîntul se topea în negura purpurie a orizontului.

În asemenea anotimpuri calme, locuitorii din Pedlar's Mill și împrejurimi abia dacă simțeau o unduire la su-

prafața vieții. Dar în zilele de furtună, cînd vîntul se năpustea ca un uliu din norii umflați, rogozul fremăta asemeni unor stoluri de potîrnichi speriate ce își luau zborul de teama urmăritorului. Apoi freamătul se preschimba în ropot, iar ropotul se umfla, rostogolindu-se în talazuri bubuitoare. Firele prelungi se întunecau pe măsură ce vîntul vijelios se năpustea, și se luminau cînd gonea să se adăpostească printre pinii pitici și arborii de sasafras. Și în vreme ce vraja se așternea asupra pustietății, o undă de neliniște agita inimile viețuitoarelor de la ferme, ale bărbaților, ale femeilor, și ale animalelor. „Rogozul nu-i doar întindere de sălbăticie. Îi chiar un fel de soartă a noastră" — obișnuia să zică bătrînul Mathew Fairlamb.

Cu treizeci de ani în urmă, metodele agricole moderne, chiar acele metode ce erau considerate moderne în vremurile înapoiate din jurul anilor 1890, nu pătrunseseră în acest îndepărtat colț din Virginia. Pămîntul secătuit de anii războiului și de sistemul de arendă de după război era acum și mai stors de dragul unor recolte anemice. Primăvară după primăvară, terenurile cultivate se micșorau cedînd pasul pămîntului secătuit, pinii pitici și stejarii luau locul rogozului și sasafrasului, tot atît de inevitabil cum iarna ia locul toamnei. Din cînd în cînd se încerca o nouă desțelenire. Cîte un imigrant mai harnic, de obicei vreun catolic german care-și încerca norocul în mijlocul unor comunități protestante bine închegate și credincioase, cumpăra o fermă ipotecată, plătind un dolar acrul, și începea să experimenteze îngrășăminte suspecte cu mirosuri ciudate. Timp de un an sau doi, răspunzînd tratamentului neobișnuit, bucățica lui de pămînt înverzea încărcată de promisiuni. Mai apoi drumurile neîngrijite, pline de noroi, și tot aerul de părăsire și eșec implacabil din jur se asociau cu omida, lăcustele și mușteie tutunului, împotriva intrusului ; și acolo, unde o scurtă vreme crescuse recolta, unduia iarăși veșnicul rogoz.

Arendașii care dăduseră buzna după ruina adusă de război, precum mușteie la hoit, secătuiseră pămîntul, lăsînd peisajul golaș ca un schelet. După ce roiul trecuse, doar trei dintre fermele mai mari din Pedlar's Mill

au rămas întregi în mîinile primilor proprietari. Deși comitatul Queen Elizabeth nu fusese niciodată una dintre regiunile aristocratice ale Virginiei, era colonizat cu răzeși englezi neînduplecați, în vinele lor curgînd și o picătură, mică dar trainică, din sîngele protestanților persecutați din alte seminții. Cîțiva dintre acești pionieri aleși aveau în vinele lor și ceva sînge albastru, la fel cum păstrau în inimi credința neabătută în Dumnezeu ; dar cei mai mulți au sosit și au rămas „oameni cumsecade", termen cuprinzător care pentru cei din Virginia înseamnă exact contrariul expresiei „de familie bună". Familiile bune din acest stat au păstrat, pe lîngă alte lucruri, obiceiurile, istoria, tradiția, literatura romantică și biserica episcopală. Oamenii cumsecade, conform însemnărilor lăsate de preoți, care sînt de altfel singurele însemnări rămase, nu au păstrat nimic în afară de ființa lor. Ignorați atît de istorie cît și de literatură, ei își au locul lor modest între păturile sociale, cam la mijloc între mica nobilime rurală și clasa superioară a „albilor săraci", o poziție ce încurajează mai mult virtuțile practice decît pe cele ce se bucură de prestigiu public.

Odată cu sfîrșitul muncii libere și cu începutul sistemului de arende, autoritatea a trecut din mîinile celor de la țară în mîinile celor de la oraș. Bătrînii au rămas la ferme și fiicele lor s-au ofilit, făcîndu-și datoria alături de ei ; dar fiii oamenilor cumsecade au plecat la oraș, unde au luat în mînă hățurile democrației ca și ale mașinăriei politice ce făcuse din democrație un domeniu al politicienilor. O epocă era înlocuită prin alta, fără brutalitate, dar așa cum ades se schimbă epocile, cu tulburări. Puterea, sfidînd teoria lui Jefferson și adoptînd politica lui Jefferson, se strecură din nou din stăpînirea celor puțini în stăpînirea celor mulți. Căci oamenii cumsecade, conformîndu-se logicii istoriei, începură imediat să dea preferințelor, prejudecăților, obiceiurilor și inhibițiilor proprii putere de lege în stat.

La Pedlar's Mill, acolo unde vechea moară de lemn, construită în urmă cu o sută de ani de către primul morar Pedlar, era acum o pitorească ruină, cîțiva fermieri perseverenți de origine scoțiano-irlandeză s-au ridicat

deasupra mulțimii nechibzuite de arendași albi și negri, precum pinii băștinași deasupra firelor firave, fără vlagă, ale rogozului. Acești proprietari care supraviețuiseră erau ramuri obscure ale marilor familii irlandezo-scoțiene din părțile de sus ale Văii Virginiei. Rupte de trunchiul familial și mînate de vînturi întîmplătoare dincolo de părțile muntoase, ei prinseseră rădăcini noi în solul mai cald al văilor, unde cuceriseră pămîntul nu prin forță, ci datorită argumentului irezistibil ce sălășluiește în tăria de caracter.

James Ellgood, a cărui mamă era o McNab, stăpînea Green Acres, înfloritoarea fermă de vite aflată de cealaltă parte a căii ferate. E adevărat că un unchi din Vestul Îndepărtat îi lăsase ceva avere și, timp de cinci ani, băgase în ogor bani mai mulți decît scosese din el. Dar, în cele din urmă, Green Acres îl răsplătise înzecit, ceea ce dovedea, așa cum sublinia bătrînul Mathew care era și puțin filozof, că „nu pămîntul era de vină, ci felul cum fusese lucrat".

Dincoace de gară, ascunsă în spatele unei baricade de ceea ce localnicii numeau drumuri lăturalnice, înecate de noroi din noiembrie și pînă în iunie, se afla ferma Five Oaks, gospodăria părăginită a familiei Greylock. Deși se mai aflau în mîinile tremurătoare ale bătrînului doctor Greylock, ce părea un urmaș bețivan al Covenanților [1], ogoarele lăsate în părăsire se acopereau repede cu sumah, sasafras și ciulini. Doctorul fusese cîndva un om de vază, cu greutate ; dar pămîntul și lipsa brațelor de muncă îi distruseseră nervii, iar acum se lăsa doborît de băutură, înconjurat, în disprețul conveniențelor sociale, de o droaie de odrasle mulatre.

Alături de Five Oaks și întinzîndu-se pe una din laturi ceva mai în față, se afla Old Farm, cu o casă lungă, spoită în alb, la o aruncătură de băț de drumul mare, care aparținea lui Joshua Oakley și soției sale Eudora Abernethy. După cum spuneau vecinii Oakley-ii erau „săraci cu pămînt". Stăpîneau o mie de acri de pini pitici, stejari piperniciți și rogoz, în mijlocul cărora doar

[1] Membri ai bisericii presbiteriene reformate.

un colţ de teren cultivat părea o insulă solitară într-un ocean răvăşit.

La începutul secolului al nouăsprezecelea, John Calvin Abernethy, un misionar care fusese în India şi Ceylon, a venit din părţile de sus ale Văii în regiunea Shenandoah, în buzunar cu o moştenire irlandezo-scoţiană sigură. Faima îl precedase, cum zic istoricii ; dar cariera lui ulterioară a dovedit că era nu numai un predicator elocvent al Sfintei Scripturi, ci şi un adevărat explorator al spiritului, ultimul dintre acei presbiterieni romantici ce se aventurează cu credinţa pe mările primejdioase ale metafizicii în arca Legămîntului Solemn al Covenanţilor. Cum în Valea Shenandoah nu era de făcut în momentul acela nici o treabă mai deosebită, John Abernethy a părăsit cu regret înălţimile şi a coborît în cîmpie, unde a pus mîna imediat, la o licitaţie, pe cele o mie de acri de pămînt şi cincizeci de sclavi ce aparţinuseră unui oarecare William Golden Penner. E de presupus că cei cincizeci de sclavi au constituit un obiect de dezbatere teologică ; dar cu ingenioasa logică presbiteriană şi cu nu mai puţin limitata imaginaţie a presbiterienilor, John Calvin a împăcat graţia divină cu ciudata instituţie. Pe cei cincizeci de sclavi i-a vîndut undeva mai la sud, iar preţul obţinut pe trupurile negre l-a dedicat salvării sufletelor de negri din Congo. Dramatic, dar nu lipsit cu totul de o delicată ironie. Căci el observase în regiunile străine că graţia divină are înfăţişări ciudate ; iar viaţa, cum ştiu pînă şi presbiterienii, nu are logică. Pentru un teolog moderat, preocupat atît cît trebuie de salvarea sufletelor, etica rareori are fire atît de subţiri încît să nu poată fi despicate în patru. Nu trebuie să conchidem de aici că primul Abernethy din Virginia nu ar fi fost demn de înalta sa vocaţie. Ştia pur şi simplu să folosească, la fel ca şi ceilalţi oameni, fie că sînt teologi ori laici, experienţa vîrstei sale. Deşi uneori se întîmpla să caute cîte un compromis în chestiuni obişnuite, cunoscînd prea bine căderea omului în păcat şi slăbiciunile naturii umane, acolo unde erau în joc chestiuni de doctrină conştiinţa sa devenea inflexibilă. Cucernicia lui, mergînd pe un făgaş strîmt, era adîncă şi curată ; şi era înzestrat cu suficientă integritate,

dîrzenie și modestie spre a-și apăra urmașii de decădere pentru cel puțin trei generații. La cîțiva ani după ce se stabilise lîngă Pedlar's Mill, o mică biserică presbiteriană, clădită din cărămidă și spoită în alb pe dinăuntru și pe dinafară, s-a înălțat dincolo de calea ferată, unde se găsește și acum, lîngă porțile fermei Green Acres. Convertirea, care pornise din vocația lui John Calvin Abernethy, a devenit obicei ; iar atunci cînd tot mai mulți metodiști au prins rădăcini în comunitate, credința presbiteriană a înflorit și s-a înmulțit ca ciulinul scoțian în pămînt sterp.

În casa lui lungă și albă, înconjurat de cele cîteva ogoare cultivate în mijlocul acrilor ce continuau să rămînă nedesțeleniți, John Calvin Abernethy a trăit cu chibzuință, învățătură și pioșenie pînă la aproape o sută de ani. A avut un singur fiu căci, spre deosebire de scoțienii și irlandezii din vale, neamul lui nu se prea înmulțea. Fiul a murit în puterea vîrstei, doborît de un stejar pe care-l tăia, și unicul lui copil, o fată, a fost crescută de bunic, cu răbdare dar și cu severitate. Cîțiva ani mai tîrziu, cînd această nepoată pe nume Eudora a căzut victimă unuia din acele instincte firești pe care credința presbiteriană le condamnase fără a le desființa vreodată cu totul, și s-a măritat cu unul dintre „albii săraci", care n-avea nimic altceva decît niște ochi de poet neajutorat și un cap ca al lui Ioan Botezătorul tînăr, bătrînul Abernethy a binecuvîntat căsătoria, dar i-a ocolit pe cît a putut. Cunoscînd înclinația celor săraci către deșertăciuni, a folosit anii ce-i mai rămăseseră de trăit spre a acumula o moștenire frumușică pentru strănepoți. După moartea lui, soțul nepoatei, tînărul Joshua Oakley, a muncit din greu, după obiceiul celor din clasa sa, ca să piardă tot ce rămăsese. Era un om cumsecade și un muncitor neobosit ; dar soarta, care urmărește pas cu pas spiritele lipsite de simț practic, nu-l slăbise din clipa cînd s-a născut. Soția lui, Eudora, care semăna bunicului, și-a revenit curînd din instinctul firesc și nu după multă vreme a dat la iveală semne de manie religioasă reprimată.

Din această unire între virtuți pozitive și negative s-au născut trei copii. Doi fii, Josiah și Rufus, și o fiică,

Dorinda, tînăra fată care, cu șalul portocaliu pe cap, ieșise acum din prăvălie și stătea în drum, cu fața în bătaia zăpezii și cu privirea cercetătoare îndreptată de-a lungul drumului.

2

ERA o fată înaltă, nu frumoasă, cel mult drăguță, conform canoanelor unui chip de ceară de prin anii 1890; dar pe față i se citea o înflăcărare ce putea aminti de farmecul primăverii. Dintre toate trăsăturile, ochii se remarcau imediat. Mari, adînci, luminoși, străluceau pe sub genele negre, iradiind o culoare albastră curată, ca un cer de primăvară după ploaie. Deasupra lor, sprîncenele groase și drepte dădeau frunții un aer de melancolie întunecată. Părul bogat îi era pieptănat spre spate într-o singură buclă neagră. Cînd stătea liniștită, trăsăturile păreau prea severe, prea hotărîte. Nasul, presărat cu pistrui aurii, avea parcă nările cam prea late; gura, cu buza de jos roșie și plină, era mare, generoasă; bărbia ascuțită dovedea poate prea multă hotărîre în linia-i proeminentă. Dar bujorii aprinși din obraji împrumutau chipului vioiciune, iar atunci cînd zîmbea, ochii și gura i se aprindeau de parcă pe dinăuntru i-ar fi luminat o flacără. Pe fondul sordid al prăvăliei, capul ei înfășurat în șalul portocaliu apărea ca o floare exotică.

Zăpada cădea drept, liniștit, subțire și efemer ca un abur. Deși fulgii străvezii se topeau de cum atingeau pămîntul, dădeau totuși, în fulguiala lor continuă, o impresie de inefabil și ireal. Prin vălul acesta tremurător, peisajul familiar apărea la fel de rarefiat ca un desen de gheață pe iarbă. Părea ca și cum spiritul ascuns al pămîntului trasase o imagine pe suprafață netedă, licărind îndepărtat și inaccesibil, asemeni expresiei unui animal pe care omul l-a silit la o tristă supunere. Erau clipe în asfințit sau pe sub norii sfîșiați de răsăritul soarelui, cînd peisajul de iarnă îi amintea Dorindei de privirea cailor de povară extenuați. În asemenea clipe, se pomenea întrebîndu-se cu fiorul intelectual al ereticului:

„Oare toate lucrurile au suflet?“ Știa că locurile acelea arătaseră la fel cu mult înainte de a se fi născut ea. Și la fel vor fi, gîndea uneori, după ce ea și toți ai ei vor fi morți. Căci singurul lucru ce i se părea veșnic și imuabil era sărăcia pămînturilor acestora.

Fără să-și dea seama că se uită într-acolo, privirea i se oprise asupra gării pustii, asupra siluetelor greoaie ale clădirilor, asemeni caselor făcute de copii din cuburi ; asupra șinelor lucitoare ce se întindeau spre nord și spre sud, asupra vechiului vagon de marfă, transformat în casă de Butcher, negrul șchiop care pompa apa la locomotive ; asupra resturilor de gunoaie și tulpini uscate de tutun, presărate pe pămînt între stîlpii de telegraf și drugii de lîngă prăvălie. În depărtare, în direcția rîului Whippernock, putea zări silueta tulbure a morii părăsite, și dincolo de ea, de cealaltă parte a căii ferate, drumul desfundat, șerpuind printre nesfîrșitele întinderi de rogoz. Deși ninsese fără încetare de la amiază, aerul nu se răcise prea tare, iar stratul alb scînteietor ce acoperea pămîntul nu era decît o pojghiță.

De aproape un an, de cînd doamna Pedlar se îmbolnăvise de tuberculoză, iar Dorinda îi luase locul în prăvălie, fata ciulea urechile, atentă să prindă primul huruit al trenurilor ce se apropiau. Pînă astăzi, trenurile ce treceau făcuseră parte din acel miracol îndelung așteptat, din acel viitor deosebit, pe care-l aștepta din ruina plicticoasă a prezentului. Fumul lăsat de trecerea trenului avea pentru ea o anume vrajă. Întrezărea aventura în azuriul argintat al depărtării. Ivirea unui chip ce dispărea grabnic, licărirea unor ochi ciudați de care-și amintea, linia vagă a unui gest, aceste impresii fugitive îi străfulgerau amintirea ca niște fire luminoase. Firea ei însetată de întîmplări emoționante și hrănită cu substanța rarefiată a literaturii, își găsea unicul refugiu în plămădirea viselor. Deși nu-și definise niciodată senzația în cuvinte, erau clipe cînd i se părea că viața ei interioară nu-i decît un cîmp ascuns în mijlocul peisajului, abandonat, monoton, lăsat pradă singurătății și totuși, cu un foc mocnit ce-și făcea drum prin el ca o buruiană sălbatică. La douăzeci de ani, imaginația îi era aținată de flacăra ce face o femeie să se îndrăgostească de o religie

sau de o idee. Într-o bună zi — se desfășura firul luminos al visului ei — trenul mișcător se va opri, iar ochii ce se cufundaseră o clipă într-ai ei și trecuseră mai departe o vor privi din nou. Apoi străinul care nu era un străin va zice : „Am recunoscut chipul tău dintr-o mie și m-am întors să te regăsesc.“ Și trenul va goni iar cu ei spre o lume diferită, dincolo de linia neguroasă a orizontului.

Asta fusese ieri. Astăzi, miracolul se produsese și întreaga viață înflorise ca un boboc în soare. Găsise întîmplarea plină de vrajă nu în imaginație, nu în palida ficțiune strivită între tomurile din biblioteca străbunicului, ci gonind pe unul din drumurile noroioase dintre cîmpurile acoperite de rogoz. Unui observator oarecare i se înfățișa doar un tînăr chipeș, fiul bătrînului doctor Greylock, făcînd în împrejurimi cele cîteva vizite ale unei profesiuni pe care tatăl său era prea beat ca s-o mai continue. Un tînăr plăcut, inteligent, amabil, purtînd însă plin de importanță spoiala pe care ți-o dă orașul. Deși poate prea dornic să placă, aceasta apărea ca o vină meritorie, peste care se trecea cu ușurință cînd era vorba de un fiu ireproșabil, capabil să renunțe la ambițiile lui pentru a rămîne lîngă bătrînu-i tată nedemn de asemenea sacrificu. Devotamentul filial mai era apreciat și practicat în acea epocă pre-freudiană, înainte ca sacrificiul de sine să fi fost detronat de pe locul lui precar din rîndul virtuților ; și a renunța la propria ta carieră timp de cîteva luni, cel mult un an, apărea mai curînd ca un gest respectuos decît încărcat de sensuri înșelătoare în ochii unei generații ce nu cunoștea psihanaliza.

Și nu era numai un tînăr admirabil, ci mai mult, ceea ce tinerii admirabili cel mai adesea nu sînt, și anume atrăgător. Părul-i roșu închis, cu luciri de cupru, era frumos ondulat ; ochii-i scăpărători licăreau negri ca tăciunele, pielea-i era bronzată și ușor pistruiată, strălucind de sănătate ; mustața-i scurtă, de o nuanță mai deschisă decît părul, adăuga o umbră de mister gurii serioase, dar pline de farmec, iar zîmbetul, la fel de prietenos adresat oricui, era încîntător. Dorindei, care îl întîlnise dimineața devreme pe cînd străbătea cele două mile de la Old Farm pînă la prăvălie, i se părea ca o

adiere de aprilie peste locurile pustii. Recunoscuse dragostea, cu certitudinea infailibilă a intuiției. Era fericirea, și totuși în mod ciudat străbătută de o senzație arzătoare, mai mult dureroasă decît plăcută. Cu toate că percepțiile ei erau mai vii decît fuseseră vreodată, în juru-i plutea un aer ireal, de parcă s-ar fi mișcat într-o stare de transă fermecătoare. Visul era frumos, și cu toate astea se destrăma ca o rază de lumină, chiar în clipa cînd îi inunda inima. Și totuși, senzația de ireal, de insesizabil îi dădea și mai mult preț. Scrutînd drumurile pustii prin vălul de ninsoare, se întreba neîncetat : „Va veni din nou pe drumul ăsta ? Să-l aștept, sau să-l las să m-ajungă din urmă ? Și dacă se întoarce pe alt drum! Și dacă a uitat..."

Ușa din spatele ei se deschise, și bătrînul Mathew Fairlamb ieși schiopătînd, ajutîndu-se cu bățul solid din lemn de hicori. Deși avea aproape nouăzeci de ani, era încă în putere, cu părul des decolorat ca paiul, și cu profilul acvilin ca al unui senator roman. În tinerețea lui, și de fapt pînă a îmbătrînit și i-a luat locul fiul său William, fusese cel mai bun dulgher din Pedlar's Mill. Ochii îi erau împăienjeniți acum și gingiile știrbe, dar nu-și pierduse defel perspicacitatea specifică irlandezilor ori scoțienilor și nici simțul umorului, care izbucnea cu săgeți iuți și neașteptate ca fulgerul pe vreme de vară.

— Ai face mai bine s-o pornești spre casă, Dorinda, spuse bătrînul trecînd pe lîngă ea. Ninsoarea are de gînd s-o țină tot așa și maică-ta o să fie îngrijorată.

Întorcînd capul, o măsură cu privirea, însoțindu-și cuvintele cu rîsul lui cotcodăcit.

— Chipul tău pare ochilor mei bătrîni ca o dimineață de mai, adăugă el. Nu te-am mai văzut pe-aici în aste două săptămîni din urmă.

Cu privirea scrutînd încă depărtările, Dorinda răspunse cu nerăbdare în glas :

— Nu, mama a avut iar o criză, și a trebuit să dau o mînă de ajutor acasă. Dar oricît ar fi de bolnavă, nu se dă niciodată bătută, și tot timpul nu se gîndește decît la osînda cea veșnică.

— Da, e o femeie pioasă, recunoscu bătrînul Mathew. Credința e cea care a ținut-o pe picioare, și Domnul știe că n-a avut o viață ușoară.

— O, trăiește numai pentru trudă, răspunse Dorinda. Zice că dacă s-ar opri din muncă, ar cădea moartă ca un cal istovit. Nu lasă lucrul niciodată, nici duminica, decît atunci cînd e la biserică.

Veselia bătrînului Mathew se preschimbă într-un oftat.

— De, în felul ăsta nu prea ai parte de odihnă, răspunse el cu simpatie. Eu, unul, n-am nimic împotriva credinței în osînda cea veșnică, se grăbi apoi să explice, dar de vreme ce maică-ta tot e nevoită să trudească atît de greu, e păcat că n-are o credință ceva mai odihnitoare.

Apoi, observînd privirea atentă a fetei, întrebă cu bănuială :

— Nu cumva zărești vreo nălucă la cotitura drumului ?

Roșeața din obrajii fetei se aprinse ca para focului.

— O, nu. Mă uitam și eu la ninsoare.

Dar curiozitatea lui odată aţîţată era la fel de nesăţioasă ca zgîrcenia.

— N-ai văzut cumva dacă tînărul doctor Greylock a trecut pe-aici ?

Fata clătină din cap, cu obrajii tot aprinși.

— Nu, nu l-am văzut. E cineva bolnav pe-acasă ?

— Nu-i vorba de asta, răspunse bătrînul. Tocmai mă gîndeam că m-ar putea duce o bucată de drum. Nu-i decît juma' de milă pînă la mine acasă, dar nu-i același lucru juma' de milă la douăzeci de ani și la cei vreo optzeci și ceva ai mei. E un băiat de ispravă și ar fi potrivit pentru tine, Dorinda, încheie el, neiertător.

Dorinda își întorsese capul, dar vocea îi sună liniștită :

— Nu-i cazul să-ți baţi capul în privința asta. (De ce crau oare bătrînii atît de urîcioși ?) Nu l-am văzut decît o singură dată de cînd s-a întors acasă.

— Ehei, ar putea să caute mult și bine pîn' să găsească o fată mai bună ca tine. Nu l-am văzut nici eu decît de vreo cîteva ori ; dar prin părțile astea, unde tinerii sînt păsări rare, n-o să ducă lipsă de fete. Geneva Ellgood l-ar lua cît ai zice pește, socot eu, și tacă-su e destul de bogat ca să-i cumpere un bărbat chipeș de la oraș, dacă și-ar dori ea unu, ha-ha !... și bătrînul aproape

că se înecă în rîsu-i ca un cotcodăcit. Umblă zvonul că tînărul Jason i-a făcut ochi dulci la New York astă-vară, adăugă el de îndată ce putu să respire.

Dorinda întoarse pentru prima oară capul și-l privi în ochi.

— Dacă lumea ar da crezare bîrfelilor dumitale, domnule Fairlamb, nici un om din Pedlar's Mill n-ar mai vorbi cu nimeni.

Gura bătrînului Mathew se închise ca un clește de nuci ; dar din sclipirea ochilor împăienjeniți, văzu că interpretase mustrarea ei drept un compliment.

— Unii dintre ei n-ar pierde mare lucru cu asta, răspunse bătrînul după o pauză. Dar, ca să ne întoarcem la tînărul Jason, o să aibă de lucru, nu glumă, dacă și-a pus în gînd să lucreze pămîntul la Five Oaks și o să aibă nevoie fie de o grămadă de bani, fie de o nevastă foarte muncitoare.

— A, nici nu se gîndește să rămînă aici. De îndată ce moare taică-su, se întoarce la New York.

Din nou se auzi cotcodăcitul răutăcios.

— Bătrînul încă nu-i mort. Am cunoscut eu vreo cîțiva beți cu șapte vieți în ei, și nimic nu-l dă gata mai al naibii pe un tînăr decît să stea și să aștepte moartea celor bătrîni. Tînărul Jason e un băiat cu purtări plăcute, deși pare cam firav ca să reziste la oboseala drumurilor de pe la noi. Eu n-am nimic de zis împotriva lui, dar dac-ar vrea să plece urechea la sfatul unuia de peste optzeci de ani, ca mine, ar face bine să plece de-aici pînă ce nu-l înhață rogozul. Un lucru e sigur, pămîntul trebuie să-l răzbești de la bun început, altfel te răzbește el pe tine.

Era adevărul adevărat. Îl mai auzise ea, și totuși chiar dacă știa că e adevărat, refuza să creadă. Dacă era adevărat sau nu, își spunea cu ardoare în sinea ei, nu avea nici o legătură cu Jason Greylock. Apariția luminoasă pe care o văzuse în dimineața aceea pe șosea pîlpîi și se topi pe fundalul monocrom, întunecat al peisajului.

— Trebuie să intru înăuntru, spuse fata întorcîndu-se. N-am timp de vorbă.

Bătrînul Mathew nu termina niciodată, dacă ar fi fost după el, știa ea bine. Cînd rîsul lui răsună iar ca un cotcodăcit, îi aminti de bocetul îndepărtat al unei bufnițe.

— Ei, am s-o iau și eu din loc, răspunse bătrînul. Ochii mei nu mai sînt ca înainte și nici picioarele nu-s mai breze. Salutări mamei din partea mea, drăguță, și spune-i că am să trec s-o văd cum s-or usca noroaiele.

— Am să-i spun, răspunse fata, mai amabilă.

Bătrînul Mathew îl cunoscuse pe străbunicul Dorindei ; el ridicase părțile laterale ale casei de la Old Farm, și tot el construise biserica presbiteriană de cealaltă parte a liniei ferate. Pe cînd era în floarea vîrstei, cu patruzeci de ani în urmă, fusese ultimul om din Pedlar's Mill care-l văzuse pe Gordon Kane, iubitul mamei ei, misionarul care murise de friguri în Congo. Dorinda aflase că bătrînul Mathew era cel ce adusese Eudorei înlăcrimate vestea morții lui Kane, în timp ce biata maică-sa își strîngea în mîini rochia de mireasă. Oricît de urîcios ar fi devenit bătrînul între timp, fata nu putea uita că lunga lui viață se împletea cu trei generații din propria ei familie.

Cînd intră în prăvălie, simți că se sufocă în aerul încălzit de soba cu lemne așezată în colț. Mirosul înăbușitor, amestec de terebentină, vopsea, slănină, cafea și gaz, era atît de diferit de aerul pur cu adieri de zăpadă, încît o năpădi ca o cenușă caldă, învăluind-o, sufocînd-o. Și totuși, nu era nimic neobișnuit pentru ea nici în atmosfera, nici în aspectul încăperii. Era obișnuită cu căldura închisă, uscată și cu mirosurile grele dintr-un loc unde se păstrau și se vindeau toate cîte nu se puteau crește la o fermă. De unsprezece luni, lucra aici alături de Nathan Pedlar și era familiarizată cu mărfurile ce se găsesc de obicei într-o prăvălie de țară. Într-o clipă putea întinde mîna să ofere orice obiect, de la un brăzdar de plug pînă la un ac de cusut.

— Ai face mai bine să te duci acasă devreme, spuse Nathan Pedlar, întorcîndu-și privirea de la raftul pe care-l aranja. S-ar putea să ningă mai tare spre seară.

Era un bărbat înalt, deșirat, uscățiv, cu un obraz ce-i amintea Dorindei de un clovn văzut cîndva la circ. Cu

diferența că nasul clovnului era mare și roșu, pe cînd al lui Nathan arăta de parc-ar fi fost strivit de un pumn. Negresa Mehitable Green, moașa din sat, susținea că se născuse cu trăsături la fel cu ale oricărui alt copil, dar că maică-sa se răsucise peste el în somn pe cînd era prunc și îi turtise nasul, care nu se mai îndreptase la loc niciodată. Deși ascundea în trupul lui o forță remarcabilă, nu reușea să impresioneze pe nimeni nici prin puterea mușchilor. Dorinda lucrase cu el zi de zi timp de unsprezece luni și constata că nu făcuse asupra ei mai multă impresie decît un copac de la marginea drumului. Privindu-l, îi vedea clar umerii pricăjiți, căzuți, pe sub haina de alpaca uzată, părul, sprîncenele și mustața scurtă, toate cenușii ca blana de iepure, ochii mici, cenușii, cu pleoape ce clipeau întruna ; dar de îndată ce dispărea din cîmpul ei vizual, amintirea lui devenea la fel de fluidă ca apa și i se prelingea din minte. Un om cumsecade dar caraghios, așa îl socotea ea, cinstit, muncitor, modest, al cărui „cuvînt era o garanție sigură", dar a cărui personalitate rămînea neglijabilă. Adevărul în ce-l privește, deși Dorinda n-o bănuia, era că se născuse cu un sfert de secol prea devreme. Vederile îi erau atît de înaintate față de vremea în care trăia, încît opiniile lui păreau ridicole în loc să inspire respect generației din care făcea parte. Cînd vremea îl ajungea din urmă pe Nathan Pedlar, oamenii uitau ceea ce prezisese profetul. Deși scotea bani buni cu prăvălia și pusese deoparte suficient ca să poată trăi liniștit la bătrînețe, îi plăcea să lucreze pămîntul și mica lui fermă de lîngă moară dădea recolte bune. Spre deosebire de cei mai mulți fermieri din sud, nu se înspăimînta de teorii și începea să-și dea seama de valoarea alternării culturilor, într-o vreme cînd la Pedlar's Mill, dacă apucai să cultivi pe un ogor o anume cereală, așa trebuia să rămînă pînă la sfîrșitul veacurilor. Începuse chiar să experimenteze lucerna, deși pînă și prosperul James Ellgood își bătea joc de „buruina cu nume bombastic din Vestul Mijlociu". Căci făcea parte din destinul nedrept al lui Nathan ca lumea să-i ceară sfatul cu indiferență și să-l accepte cu prudență.

— Plec de îndată ce o să vorbesc cu Rose Emily, spuse Dorinda. A zis doctorul că în dimineața asta se simte mai bine ?

Mîinile lui Nathan, care cotrobăiau printre cutiile de pe raftul cel lung, rămaseră deodată nemișcate.

— Nu, n-a zis asta, răspunse el fără să se întoarcă.

Ceva din tonul lui o făcu pe Dorinda să-și țină răsuflarea.

— Dar nici n-a spus că-i e mai rău, nu-i așa ?

Atunci Nathan dădu deoparte cutiile și se aplecă peste tejghea, ca s-o privească în ochi. Fața îi era pustiită de deznădejde, iar inima Dorindei se frînse în timp ce-l privea. Se întrebase adesea cum de putuse Rose Emily să se mărite cu el. Sărăcia ar fi fost o fericire în comparație cu o căsătorie atît de prozaică ; și totuși, știa că după normele din Pedlar's Mill, Nathan era un soț excepțional.

— Poate are să se îndrepte la primăvară, adăugă fata cînd văzu că el nu răspunde nimic.

Nathan clătină din cap și înghiți de parcă ar fi avut o piatră în gît.

— Nădăjduiesc și eu, răspunse. De-ar putea numai să meargă iar pe picioare. Nu există lucru pe lume pe care nu l-aș face ca s-o văd sănătoasă.

O clipă fata se temu să nu-l vadă prăbușindu-se ; dar pe cînd se întreba ce Dumnezeu ar putea spune ca să-l mîngîie, Nathan se întoarse la cutiile lui.

— Trebuie să pun totul în ordine pe-aici pînă diseară, spuse pe tonul lui obișnuit, însoțit de tusea uscată care devenise cronică.

În timp ce-l privea, Dorinda lăsă șalul să-i alunece pe umeri, dezvelindu-și frumosul cap cu păr negru. Sprîncenele groase și linia severă și pură a trăsăturilor îi ieșiră la iveală, ca și cum ar fi fost luminate de un fascicol de lumină ce lăsa restul obrazului în umbră. Purta o haină veche cafenie, decolorată și peticită pe alocuri, de sub care se vedea marginea roșchiei cafenii de stambă și ghetele grosolane pline de noroi. Pînă și la Pedlar's Mill moda schimbătoare era respectată, chiar dacă cu întîrziere, și pe la mijlocul deceniului al nouălea, femeile umblau pe drumurile noroioase cu fuste care fie că

măturau pămîntul, fie că erau ținute în sus într-o parte. Dar nici îmbrăcămintea jerpelită, nici moda deplorabilă nu-i puteau ascunde linia zveltă, suplă a siluetei și ținuta elegantă și demnă.

— Mă duc să stau puțin de vorbă cu Rose Emily înainte de a pleca, spuse cu un glas plin de însuflețire. Nu-i nimic dacă întîrzii.

Îndreptîndu-se spre capătul prăvăliei, după soba cu lemne încinsă ca un cuptor, dădu deoparte perdeaua de stambă stacojie și apăsă clanța unei uși. În cameră, o femeie ședea în pat, croșetînd din lînă roz o rochiță de copilaș.

— Credeam că ai plecat, Dorinda, spuse femeia ridicînd ochii. Ninge din ce în ce mai tare.

Sprijinită între perne, răsucind lîna roz pe degetele ei delicate, doamna Pedlar privea în față moartea cu curajul unei iluzii eroice. Înainte de a se mărita, pe cînd era încă Rose Emily Milford, fusese învățătoare la școala din Pedlar's Mill, iar Dorinda fusese eleva ei favorită. Era o femeie micuță, cu o figură inteligentă, slabă de ți se rupea inima, cu ochii mari cenușii, cu părul roșcat ca grîul copt, și cu pomeții proeminenți strălucind de roșeață.

Ghem după ghem de lînă roz se depăna pe plapuma peticită și se transforma în costumașe pentru sugaci, pe care le vindea la oraș ; dar, cum spunea ea uneori : „croșetatul nu-ți distrage gîndurile, așa cum se întîmplă cînd umbli de colo pînă colo" — și i se părea că abia de cînd se îmbolnăvise a început să învețe cîte ceva despre viață. Dintr-o îndărătnicie a naturii, cu cît se apropia de moarte, cu atît se bucura mai mult de viață. Gîndul la moarte, dacă îi trecea uneori prin minte, era o idee abstractă, ca doctrina salvării sufletului prin credință. și nu o realitate. În fiecare după-amiază spunea : „Dacă mîine va fi vreme frumoasă, am să mă scol din pat." În fiece dimineață ofta fericită : „Cred că am să aștept pînă diseară."

Odaia era mică, despărțită de prăvălia de cărămidă, lîngă care se înălța noua casă de lemn, construită de Nathan pentru soția lui ; și era acolo o învălmășeală de culori, căci tot ce o înconjura pe doamna Pedlar reflecta

optimismul febril al filozofiei ei. Covorul și plapuma te făceau să te gîndești la un strat de flori de toamnă în culori vii ; lampa de gaz era împodobită cu un abajur de hîrtie roșie creponată ; etajerele verzi de lemn, de sub fereastră, erau pline de glastre de pămînt cu petunii și mușcate. Pe covorașul din fața căminului în care ardea focul, trei copilași se jucau cu păpuși de hîrtie, în vreme ce al patrulea, un prunc de nouă luni, dormea adînc în coșulețul lui, ținînd încă strîns în gură biberonul pus la o sticlă.

— Îmi pare bine că am ales culoarea asta portocalie pentru șalul tău, spuse doamna Pedlar cu tonul acela agitat, febril, pe care-l căpătase de cînd i se ridicase temperatura. Se potrivește atît de bine cu părul tău negru. Ar trebui să fii bucuroasă că ești înaltă, urmă ea gînditoare. Viața pare să fie mai ușoară pentru femeile înalte. L-am întrebat pe tînărul doctor Greylock dacă nu este așa, iar el mi-a spus că asta este părerea femeilor micuțe.

Dorinda rîse și în rîsul ei se simțea o tresărire de bucurie. O fericire interioară clocotea în ea și îi inunda glasul, privirea și mișcările timide, visătoare. Numele lui Jason Greylock avea pentru ea un fel de dulceață ; gîndul că s-ar putea să-l întîlnească din nou pe drum îi dădea o stare de extaz. Totuși, dulceața și extazul erau diafane și îndepărtate, ca muzica ce se aude de la distanță. Părea de necrezut ca un lucru atît de minunat să se întîmple la Pedlar's Mill.

În fața focului, cei trei copii (Minnie May, cea mai mare, avea doar zece ani) erau ocupați cu păpușile lor de hîrtie. Făcuseră o casă de păpuși dintr-o cutie de biscuiți, colțurile destrămate ale covorașului închipuind o grădină. „Acum doamna Brown și-a pierdut fetița și se ducea la doamna Smith s-o caute", spunea Minnie May pe un ton emoționant.

— Ai o groază de treabă cu copiii ăștia, observă Dorinda, pentru că nu putea găsi nimic altceva care să sune firesc.

Gîndurile nu-i erau la copii ; erau departe, departe, într-o grădină împrejmuită, plină de minunății și încîntare ; dar o parte din ea continua să-și ocupe locul familiar și să-și trăiască vechea viață lipsită de înțeles.

— Da, dar sînt copii buni. Se pot juca oricînd singuri. Minnie May a tăiat păpușile astea de hîrtie dintr-un vechi jurnal de mode, și cei mici sînt nebuni după ele.

— Minnie May îți e de mare ajutor.

— Da, îi seamănă lui taică-său. Nathan e cel mai bun bărbat din lume. Nu se gîndește niciodată la el.

— Mi-a dat zahăr pentru mama, răspunse Dorinda și oftă, căci o fulgerase gîndul că Rose Emily e pe moarte. *Iată-ne stînd și vorbind despre zahăr și păpuși de hîrtie, cînd ea nu va mai apuca vara.*

— Ai și o bucată de unt, spuse Rose Emily. I-am spus lui Minnie May să ţi-o pună în coș. Nu înţeleg cum poate să se descurce maică-ta fără unt.

— A trebuit să ne obișnuim fără unt de cînd ne-a murit vaca, toamna trecută. Strîng bani, după ce plătesc impozitele, ca să cumpărăm alta la primăvară

Și din nou o fulgeră gîndul : *„Ca și cum vacile ar avea vreo importanță, atunci cînd ea mai are doar cîteva luni de trăit !“* Oare lucrurile obișnuite sînt la urma urmei cele mai importante ?

„Și doamna Brown a aflat că fetița ei a fost călcată de o trăsură și ucisă în mijlocul drumului“, șoptea Minnie May. „Așa că a hotărît că nu mai poate face nimic altceva pentru ea decît să-i facă o înmormîntare frumoasă și să cheltuiască cei zece dolari pe care-i strînsese vînzînd puii. Uite cimitirul, Bud, colo lîngă gaura din covor. Lena, nu mai trage că ai să rupi tot covorul.“

— Nathan zice că se poate lua doar cu treizeci de dolari o vacă bună de la bătrînul doctor Greylock, spuse doamna Pedlar. Are una, Blossom îi spuse, pe care vrea s-o vîndă.

Apoi îi veni o idee și încheie, cu îndoială :

— Sigur, toate se vor schimba acum, dacă s-a întors Jason.

— Da, sigur, toate se vor schimba, repetă Dorinda, și cuvintele acestea, deși nu erau decît un ecou, o umpleau de fericire.

Flacăra vieții ardea în ea. Chiar și gîndul morții, chiar și gîndul că prietena ei nu va mai apuca vara, treceau ca o umbră peste flacăra ce-o mistuia. Toate rămîneau

doar umbră în afară de liniștea luminoasă din inima ei, mai adîncă decît liniștea.

— A rămas același băiat cu maniere plăcute ca pe vremea cînd mi-a fost elev, reluă doamna Pedlar firul convorbirii. Mai ții minte ce neastîmpărat era la școală?

Dorinda încuviință din cap.

— Am fost colegi un singur an, înainte ca el să plece.

— Da, uitasem. L-am întrebat astăzi dacă își amintește de tine și mi-a spus că te-a recunoscut de cum te-a văzut pe șosea, azi dimineață.

Făcu o scurtă pauză, în vreme ce o imagine îi licări prin fața ochilor.

— Ar fi frumos dacă te-ar place, Dorinda. Sînt sigură că ești destul de frumoasă, cu ochii tăi albaștri și bujorii din obraji, ca să se îndrăgostească de tine oricine ; și ești, dealtfel, și mai instruită decît cele mai multe fete de la oraș, cu toate cărțile pe care le-ai citit. Am trimis-o pe Minnie May să te cheme cînd era el aici, dar l-a adus pe Nathan în locul tău ; iar doctorul se grăbea ca să se ducă la bătrîna doamnă Flower care-i pe moarte.

Așadar, toți îi împingeau unul spre altul ! Nu-i de mirare, gîndi Dorina, de vreme ce, cum spunea bătrînul Mathew, tinerii erau păsări atît de rare, și oamenilor grozav le plăcea să căsătorească pe alții. În mod aproape inconștient, atracția era mărită de o forță irezistibilă, de vreme ce toată lumea, pînă și o femeie deșteaptă ca Rose Emily, îi socotea atît de potriviți !

— Nu l-am văzut decît o dată de cînd a venit acasă, spuse fata.

— Ei uite, i-am vorbit eu despre tine și a părut foarte interesat. Cred că e un tînăr cumsecade și pare atît de prietenos și de inimos. S-a interesat de toți negrii pe care-i cunoștea și era tare bucuros să afle cît de bine le merge. Îmi spunea că taică-său nu-și mai amintește nimic despre nimeni. Adevărul, după cîte îmi închipui, e că bătrînul doctor umblă toată vremea amețit de băutură. Și, rîzînd ușurel, adăugă : Jason a venit cu o grămadă de idei noi-nouțe. Îi spunea chiar rogozului „plantă pentru rogojini", pînă și-a dat seama că nimeni nu înțelege despre ce vorbește.

— Are de gînd să rămînă aici ?

— Numai un scurt răstimp, zice el, pînă va putea să se descotorosească de fermă. Cred că, de fapt, se gîndea, dar nu voia să spună, că va sta aici pînă moare bătrînul. Știi că bătrînul are boala lui Bright și a suferit pînă acum două atacuri de paralizie. Doctorul de lîngă Tribunal spune că nu va rezista decît șase luni, cel mult un an.

Șase luni sau un an ! Oh, cîte nu se pot întîmpla, cîte nu *s-au întîmplat* în șase luni sau un an !

Pe dușumea, copiii se tot jucau, preocupați, în jurul găurii din covoraș care închipuia un mormînt. „Doamna Brown a cumpărat un văl negru care-i ajunge pînă la poalele fustei", șoptea Minnie May cu vioiciune. „Păpușa asta de hîrtie cu văl negru e doamna Brown în drum spre cimitir."

— Ei, cred că ar fi mai bine să plec, spuse Dorinda, potrivindu-și pe cap șalul portocaliu, în vreme ce gîndea : „Ar fi fost mai bine dacă-mi puneam pălăria, dar zăpada mi-ar fi stricat pălăria de duminică, iar cealaltă nu mai e de purtat."

Ridicînd coșul de lîngă ușă, se uită peste umăr la Rose Emily.

— Dacă nu s-o aduna prea multă zăpadă, am să vin mîine dimineață devreme și am să-ți dau o mînă de ajutor la copii. Sper c-o să te simți mai bine.

— O, am de gînd să mă scol din pat mîine dimineață, răspunse Rose Emily cu glasul ei înflăcărat, zîmbind fericită deasupra ghemului de lînă roz.

3

AFARĂ era o curte mică împrejmuită cu un gard alb, de care își legau fermierii caii atunci cînd nu mai găseau loc la stinghia de pripon. Totul arăta acum pustiu sub învelișul subțire de zăpadă, iar lujerele uscate ale florilor de vară se iveau prăpădite din învelișul lor de paie. Dincolo de portița albă, vechiul drum de poștă,

cum continuau oamenii să-i spună, ducea mai departe, spre terenul defrișat din jurul gării, și se afunda în fișia de pădure de pini de după ferma Haney, care fusese împărțită în loturi date „în parte" arendașilor negri. În umbra pădurii, natura solului se schimba din argila roșiatică de pe dealuri într-o humă nisipoasă presărată cu ace de pin.

În timp ce Dorinda mergea cu pas grăbit, șalul pe care-l purta apărea ca un nor portocaliu plutitor pe fundalul întunecat al pămîntului și cerului. Ninsoarea cădea acum în fulgi mai mari, ca niște grămezi de fluturi de noapte înghețați, și sub albele aripi filfîitoare pămîntul apărea întunecat, deșert și vag amenințător. Cu toate că drumul era aproape pustiu și pe el nu se zărea decît sperietoarea de ciori a negrului Tom, nebunul comitatului, care trecu pe lîngă ea în drum spre gară ca să cerșească o cină și un adăpost pentru la noapte, fata nu se temea de singurătate. Avea de umblat cale de două mile și seara se apropia, dar ea cunoștea fiecare cotitură a drumului și putea, așa cum își spunea uneori sieși, „să-și găsească drumul chiar și noaptea".

În seara aceasta, chiar de-ar fi fost fiare sălbatice în pădure, ea tot nu s-ar fi întors din drum. O bucurie înaripată se ridicase din mijlocul sărăciei și disperării înconjurătoare. Deși lumea din jur era lipsită de culoare, în mintea ei se revărsa o lumină aurie limpede și, prin această lumină, gîndurile îi zburau ca rîndunelele în amurg. Vechile ei visuri se întorseseră, dar acum erau diferite, căci prin ele curgea sîngele fierbinte al realității. Potrivit frazeologiei religioase a mamei ei, găsise un „regat al spiritului" unde putea să se refugieze. N-avea decît să închidă ochii și să se lase pradă luminii aurii limpezi a senzației. N-avea decît să murmure: „Mă întreb dacă-l voi întîlni din nou" — și pe dată ninsoarea, cîmpurile părăsite și pinii întunecați se topeau. Era prinsă în mreajă, stăpînită cu totul de extazul acela plutitor, aidoma zborului păsărilor. Cu un cuvînt, cu un gînd sau pur și simplu golindu-și mintea de orice impresie exterioară, putea readuce toată dulceața sfîșietoare a abandonului.

Şi singură descoperise miracolul! Nimeni, nici măcar Rose Emily, nu-i dăduse vreun indiciu asupra extazului acestuia tainic. În jurul ei toată lumea se prefăcea că doar lucrurile fără importanţă contează. Gesturile eterne de a mulge vaca, a găti, a semăna şi a recolta! Existenţa, după cîte putea ea să-şi dea seama, se compunea din aceste obiceiuri imemorabile. Mama, tatăl, fratele ei, Nathan şi Rose Emily, toţi oamenii aceştia pe care-i vedea în fiecare zi erau prinşi în ciudata conspiraţie a disimulării. Nici unul dintre ei nu-i lămurise vreodată acest înţeles ascuns al vieţii.

Dincolo de vechea fermă Haney şi de liziera de pini se întindeau păşunile fermei Honeycomb, unde trei fete bătrîne, domnişoara Texanna Snead, poştăriţa, şi surorile ei Seena şi Tabitha, care lucrau croitorie, trăiau pe rămăşiţele întunecate ale unor cîmpuri cîndva fertile. De curînd, fratele mai tînăr, William, se întorsese din Vest cu ceva bani şi, cu toate că averea surorilor nu însemna mare lucru, ogoarele de la marginea drumului începeau să arate ceva mai bine. Cîteva oi pline de noroi, îngrămădite dincolo de gardul strîmb, se uitau la ea prin ninsoarea deasă. Apoi, ridicîndu-se pe picioarele lor nesigure, se buluciră una într-alta cîteva clipe, după care o luară la goană prosteşte. Un cal bătrîn îşi sprijini capul de ostreţele gardului şi privi meditativ după ea, iar peste drum cîteva vaci păşeau încet una după alta, în calea lor de la păşune spre grajd.

„Vaca aceea roşie de colo e frumoasă", gîndi Dorinda. „Aş vrea să fie a noastră", şi imediat, cu inconsecvenţa emoţiei: — „Dacă îl întîlnesc, are să-mi ceară voie să mă conducă pînă acasă."

Şi iată „clop-clop"-ul ritmic al copitelor unui cal şi rostogolirea grăbită a unor roţi pe drum, în urma ei. Pentru nimic în lume nu şi-ar fi încetinit pasul şi nici n-ar fi privit peste umăr, deşi inima îi bătea cu putere şi simţea că se sufocă. Dorea din tot sufletul să se oprească şi să se uite îndărăt; printr-un fluid magnetic, ştia că o urmăreşte, că dintr-un minut într-altul o va ajunge din urmă; şi totuşi mergea înainte cu pas grăbit, mînată de un impuls orb mai tare decît aprinsa-i nădejde. Se

afla în preajma acelei clipe ce se iveşte pentru orice femeie îndrăgostită, cînd viaţa, depăşind graniţele artificiale ale raţiunii, cedează îndrumării primare a instinctului.

Roţile scîrţîiau pe porţiunea pietruită a drumului. Deşi mergea grăbită, bătăile inimii îi răsunau atît de tare în urechi, încît invadau universul.

— Am acelaşi drum ca şi dumneata, spuse el, întocmai cum îşi imaginase că o va face. Îmi dai voie să te conduc pînă acasă ?

Se opri şi se întoarse, iar toată lumina scînteietoare a zăpezii se adună în şalul ei portocaliu, mărindu-i strălucirea. În jurul lor orizontul abrupt părea să se apropie.

— Stau la Old Farm, spuse Dorinda.

El rîse, şi sunetul acesta grăbi zvîcnirile inimii ei. Mai simţise ceva asemănător, uneori în biserică, atunci cînd se cîntau imnurile care-i plăceau mai mult : „Isus, iubitul sufletului meu", sau „Mai aproape, Doamne, de Tine".

— A, ştiu că stai la Old Farm. Eşti Dorinda Oakley. Credeai că te-am uitat ?

Timp de o clipă, o ameţeală divină puse stăpînire pe ea. Fără să-l privească, îi vedea ochii, negri în fulgii de nea străvezii, părul roşu de culoarea argilei de pe drum, zîmbetul fermecător de băieţandru, atît de cald, de prevenitor, atît de incredibil de emoţionant, cum avea să şi-l amintească ea mai tîrziu. Vedea toate aceste amănunte tulburătoare cu senzaţia de binecunoscut a întîmplărilor dintr-un vis mereu repetat.

— Eu nu pot coborî, spuse el, fiindcă iapa e flămîndă şi grăbită să meargă înainte. Dar poţi să te urci dumneata.

Dorinda clătină din cap şi, întocmai cum îşi imaginase fiecare întîlnire cu el, nu reuşi să găsească nimic de răspuns. Deşi mintea îi lucra îndeajuns de limpede în mod obişnuit, acum stătea pierdută între gardul de ostreţe de unde continua s-o privească bătrînul cal şi urmele roţilor pe şosea. Printr-un fel de accident, pentru care nu era defel pregătită, toate legile fiinţei ei, gîndirea, voinţa, memoria, obişnuinţa erau suspendate. În locul

lor, o forță mai puternică decît toate aceste lucruri la un loc, o forță pe care nu o apreciase încă niciodată pînă acum, îi domina ființa. Puterile vieții o înșfăcaseră, precum uliul își înșfacă prada.

— Hai, suie, o îndemnă el, iar fata, mută de fericire, se supuse. Te țin minte foarte bine, spuse el privind-o în ochi și zîmbind. Erai micuța Dorinda Oakley și o dată mi-ai turnat în cap o sticlă de cerneală, ca să-mi înnegrești părul.

— Știu...

De-ar fi vorbit prin somn, n-ar fi părut mai ireal. În această clipă cînd, dintre toate împrejurările vieții ei, ar fi dorit să fie cît mai strălucitoare și vioaie, limba îi era parcă legată printr-o imobilitate vecină cu somnolența, dar mult mai plăcută, așa cum se simțea în biserică în după-amiezile călduroase de august.

— Ai crescut atît de înaltă, continuă el, încît la început nu eram sigur dacă ești chiar dumneata. Întotdeauna ți-au fost ochii atît de mari ?

Simțea că se cufundă în fericire, dar nu putea face nimic decît să-l privească prosteşte. De ce oare dragostea, atunci cînd se iveşte, îți răpește orice putință de a te bucura de ea ?

— Nu știam că ai să te întorci atît de curînd, spuse ea în sfîrșit, cu mare greutate.

— Ce să-i faci, tata a ajuns într-un asemenea hal, încît trebuia să mă întorc, răspunse el cu o ușoară încruntare care-l făcea, după părerea ei, și mai atrăgător ; în ochii lui citi un patos obsedant pe care nu-l putea explica — patosul slăbiciunii eroice în fața unor obstacole de nebiruit. Nu rămîn, bineînțeles, pentru totdeauna, spuse cu un glas neașteptat de vesel. Tata a avut un nou atac, în urmă cu cîteva săptămîni, și m-au chemat fiindcă n-avea cine să-l îngrijească. Dar de îndată ce se va simți mai bine, sau dacă moare — glasul îi era plin de bunăvoință, dar impersonal — am să plec din nou să-mi continui munca. Mi-am luat diploma de curînd și abia am început să lucrez într-un spital mare, ca să capăt experiență timp de un an. Pînă să sosesc aici, credeam că vin doar pentru cîteva zile. Doc-

torul mi-a telefonat că tata nu va rezista pînă la sfîrșitul săptămînii ; dar și-a revenit și s-ar putea să mai țină o vreme. Nu pot să-l părăsesc pînă nu va fi în afară de pericol, și pînă atunci încerc să-i mai luminez pe localnici. Dumnezeule ! Ce regiune ! Nimeni nu pare să aștepte altceva de la viață decît să-și tîrască zilele de la o recoltă la alta. Nu cunosc nici cele mai elementare principii de agricultură, cu excepția domnului Ellgood, bineînțeles, care a făcut din Green Acres o fermă înfloritoare, și a tipului aceluia cu figura de clovn, proprietarul magazinului. Mă întreb cum or fi arătat primii locuitori din Pedlar's. Cred că familia e pe meleagurile astea de cel puțin o sută cincizeci de ani.

— O, ei sînt aici din totdeauna. Dar cei mai mulți fermieri nu-s decît arendași. Taică-meu zice că de aceea e secătuit pămîntul. Nimeni nu se omoară să muncească peste puteri pe pămîntul altuia.

— Asta-i nenorocirea sistemului de arendă. Pînă și negrii devin gospodari buni cînd au o bucată de pămînt a lor. Și am observat, dealtfel, că sînt cei mai harnici fermieri prin partea locului. Negrul care are vreo zece, doisprezece acri ai lui e gospodar mai bun decît albul sărac care are de două ori pe atîta.

— Știu asta, recunoscu Dorinda.

Dar nu o interesa defel o discuție despre agricultură. Toată viața ei auzise oamenii vorbind doar despre agricultură și nimic altceva. Desigur că existau și alte lucruri despre care el ar fi putut să-i vorbească.

— Îmi închipui că ar fi îngrozitor pentru dumneata, adăugă ea, cu o antipatie specifică femeilor față de probleme impersonale.

Tînărul se întoarse brusc spre ea și mătură fulgii de zăpadă de pe cuvertura de blană ce-i acoperea genunchii. Gesturile, ca și personalitatea lui, erau hotărîte, energice și de un firesc desăvîrșit. Proiectată pe ținutul deprimant și însingurat, figura lui, cu toată îndrăzneala-i tinerească, apărea neînsemnată și lipsită de consistență. S-ar fi zis că peisajul așteaptă cufundat în melancolie trecerea unei raze de soare. Deși răsărise din acest pămînt, se întorsese la el străin, și nici o comuniune de simpatie nu putea

să se înfiripe între el și solitudinea locului. Nici ca îndrăgostit nici ca învingător, nu putea nădăjdui el să domine solitudinea aceasta.

— Dacă m-aș gîndi că e pentru totdeauna, m-aș apuca de băutură sau chiar mai rău, răspunse el nepăsător. Poți suporta orice, cînd știi că are să dureze cîteva săptămîni sau chiar luni ; dar o viață întreagă felul ăsta ar însemna...

Se opri și o privi îndeaproape.

— Cum ai putut suporta ? o întrebă. Cum poate o femeie să suporte fără să-și piardă cumpătul ?

Dorinda zîmbi.

— A, sînt obișnuită. Chiar îmi place aici. Munții m-ar face să mă simt claustrată.

— N-ai dorit niciodată să pleci ?

— Într-o vreme numai la asta mă gîndeam. La început, cînd m-am dus să lucrez la prăvălie, ascultam atît de atentă trenurile, încît nu mai puteam auzi nimic altceva.

— Și ai trecut de stadiul ăsta ?

Genele ei clipiră peste albastrul intens al ochilor. De-ar ști el cît de puțin timp s-a scurs de cînd a trecut de stadiul ăsta !

— Da, acum nu mai simt la fel.

— Ți-ai păstrat chiar și sănătatea și culorile în obraji. Dar, bineînțeles, ești tînără.

— Am douăzeci de ani. Cînd voi avea patruzeci, s-ar putea să simt altfel. Pînă atunci nu-mi va mai rămîne nici o carte de citit.

El rîse.

— Atunci vei începe, probabil, să asculți din nou trenurile, mai atentă ca oricînd.

Se gîndi o clipă, apoi adăugă cu optimismul lipsei de experiență :

— Atîta vreme cît voi sta aici, voi încerca să bag în capul localnicilor cîteva idei noi. Cred că merită efortul. Ar trebui să reușesc să-i învăț cîte ceva în decurs de cîteva săptămîni.

Dacă ar fi fost mai în vîrstă sau mai înțeleaptă, ar fi zîmbit în fața unei asemenea siguranțe. Dar așa cum stăteau lucrurile, repetă cu blîndețe, fără nici o intenție de ironie :

— Da, merită efortul.

Îi era deajuns să stea lîngă el, tăcută ; să-i urmărească printre genele plecate umbra zîmbetului, clipirea pleoapelor, părul roșcat cum îi creștea la ceafă, felul indolent în care ținea hățurile. Îi era destul, gîndea ea, să respire doar fumul înviorător al țigărilor lui, atît de diferite de mirosul greu al tutunului țărănesc. Iar dincolo de cercul fermecat în care se mișcau, era conștientă de ninsoarea ce cădea întruna, de cafeniul tulbure al cîmpurilor, de boarea răcoroasă a înserării, de aromele tari, familiare ale amurgului de iarnă. În depărtare, un cîine lătra. Miresme amestecate, de frunze putrezite și grămezi de bălegar adunate prin curți, îi ajungeau în nări. De după un gard se auzea zvon de glasuri. Știa că toate aceste lucruri făceau parte din lumea reală ; dar nu aveau loc în sfera celestă a vrajei.

Și totuși, atît realitatea cît și idealul păreau să trăiască în mintea ei. Nu putea despărți mirosul frunzelor sau zvonul de glasuri îndepărtate de tumultul gîndurilor.

Trecură pe lîngă ferma Honeycomb și goniră ușurel încă vreo milă pe drumul însemnat de urme de roți, pînă la răspîntia cu vechiul drum de poștă, unde un stejar răsucit, de o înălțime neobișnuită, străjuia rămășița unei colibe arse. De cealaltă parte a drumului se vedea gardul roșu înalt de la ferma Five Oaks, iar dincolo de el un drum lăturalnic nisipos ducea pînă la casa veche de cărămidă. Ninsoarea o ascundea acum vederii ; dar în zilele senine, acoperișul roșu și coșurile casei se zăreau peste ramurile sălciilor de pe malul rîului Gooseneck. De obicei, și iapa o știa, docarul doctorului o cotea pe poarta mare ; dar azi trecu mai departe pe drumul principal, care cobora și suia, și cobora iar pînă la Old Farm. Mai întîi venea o fîșie îngustă de pădure, cu copacii profilați pe cer în linii netede, ca o siluetă în fier forjat azvîrlită în văzduh ; apoi urma o bucată de drum neîngrijit, și un pod de bîrne peste un pîrîu mocirlos ; iar dincolo de podeț, pe dreapta, se ivea poarta dată în lături a casei Dorindei. Iapa se poticni și trăsurica se clătină pe treapta de piatră ce ducea pînă la pajiște.

— Treapta asta e cu bucluc, observă Jason.

— Știu. Tata mereu speră c-o să aibă timp s-o repare. Țineam de obicei poarta închisă, dar s-a lăsat într-o parte și trebuie să rămînă deschisă.

— Ar trebui să fie reparată mai întîi puntea. Găurile acelea sînt periculoase pentru cai.

Fata aprobă și de data asta. De ce oare, se întreba vag, sublinia el ceea ce era evident pentru oricine ?

Între pîlcurile de copaci, în mijlocul buruienilor din vara trecută care nu erau niciodată cosite, casa lungă, spoită în alb, avea un aspect părăsit dar nu neprimitor. Acoperișul țuguiat arăta sub zăpadă ca un loc secret, închis : licărirea unei lămpi se zărea la o fereastră de la parter și tufe enorme de liliac, ce înveseleau desigur locurile în luna aprilie, încununau veranda ; aripile laterale, adăugate de bătrînul John Calvin Abernethy, continuau să dea o impresie de confort. Era obișnuita casă de fermă din Virginia de la începutul secolului nouăsprezece, clădită în scop utilitar și nu estetic, și păstrînd, datorită simplicității, un farmec care a dispărut de mult din casele cu ambiții arhitectonice mai înalte.

— Iată-ne deci acasă, spuse Jason privind în jur.

Trăsurica se oprise în fața scărilor de la intrare și, fără a ține seama de nerăbdarea iepei, el sări jos și o ajută pe fată să coboare.

— Da, pare cam pustiu pe-aici.

Fata ridică fața spre el în timp ce-i răspundea, și pe cînd o privea în ochi, gura lui fremătă sub mustața roșie scurtă.

— Faci în fiecare zi drumul ăsta ? o întrebă. Cum de nu te-am întîlnit pînă acum ?

Dorinda își plecă privirea.

— A trebuit să dau o mînă de ajutor acasă. Dar lucrez la prăvălie de cînd s-a îmbolnăvit doamna Pedlar. De obicei mă duc pe la opt și stau pînă aproape de apusul soarelui.

— Muncă pentru care presupun că primești un salariu fabulos.

Roși, auzind tonul lui zeflemitor.

— Îmi plătesc zece dolari pe lună

— Zece dolari pe lună ! și un șuierat înăbușit îi scăpă printre buze. Și faci în fiecare zi patru mile pe jos doar pentru atît.

— Nu mă supără mersul pe jos. Dealtfel, cînd e vreme frumoasă, îmi face plăcere să mă plimb. Și-apoi, de obicei mă mai duce cîte cineva cu căruța sau cu trăsura.

— Exact. Așa cum am făcut eu astă-seară. De n-aș fi făcut-o, ai fi ajuns acasă pe înnoptat. Ei uite, cîtă vreme sînt aici, pot să-ți fiu de folos, adăugă el nepăsător. Fac drumul ăsta în fiecare zi, așa că am să caut să te duc.

Simți din nou cum o cuprinde amețeala și rămase țintuită locului, ca o plantă prinsă în rădăcini, în vreme ce el o privea. Atît de intensă și de fixă îi era privirea, încît, timp de o clipă avu sentimentul că uitase de prezența ei. Nu era ca și cum i-ar fi privit șalul sau haina murdară de noroi ori ghetele scîlciate ; nu părea nici măcar să se uite în ochii ei gîndindu-se cît erau de albaștri. Nu, pur și simplu părea să urmărească ceva ce vedea doar în mintea lui.

— Am cunoscut atît de puține fete, spuse el deodată, ca și cum și-ar fi vorbit sieși, dar, nu știu cum, dumneata pari cu totul altfel.

Apoi, cu o fermecătoare lipsă de legătură, adăugă pe un ton jucăuș :

— Nu mă uita. La revedere, pe curînd.

După ce plecase, tot mai privea în urma lui. Din nou iapa se poticni, din nou roțile se loviră de pietre. Apoi trăsurica trecu podul ; îi auzi glasul pe cînd ocolea o groapă, și într-o clipă vehiculul dispăru în marginea pădurii desfrunzite.

„Nu mă uita. La revedere, pe curînd."

Șapte cuvinte — și acel ceva deosebit în sfîrșit se întîmplase ! Toate din jur îi apăreau proaspete și stranii și minunate, ca și cum le-ar fi privit pentru prima dată în mod clar. Zăpada o învăluia moale ca un abur de fericire. O simțea mîngîindu-i obrajii, iar atunci cînd se mișcă, i se păru că întregu-i trup devenise mai mlădios, mai ușor, mult mai viu. Viața ei interioară, care pînă atunci fusese golașă ca o stîncă, înflorise deodată. De

acum înainte orele nu-i vor mai părea niciciînd goale și plicticoase. „*Nu mă uita. La revedere, pe curînd*", — cîntau gîndurile fetei.

4

PE CÎND urca scările verandei, Rambler, bătrînul copoi negru pătat cu galben, cu urechi clăpăuge și cu expresia unui filozof pragmatic, se strecură din umbră și veni lîngă ea.

— Ai face mai bine să intri în casă, altfel tata va începe să-și facă griji, spuse ea, și sunetul glasului o făcu să tresare, căci răsună de parcă n-ar fi fost al ei. Știu că iar ai alergat după iepuri.

Se întrebă dacă zbuciumul înăbușit i se oglindea și pe față, și dacă mama ei, care remarca totul, îl va descoperi. După ce intră în holul ce mirosea a costiță de porc și a mere uscate, se opri și încercă să alunge din obraji bujorii extazului. Apoi, urmată în liniște de Rambler, trecu pe lîngă ușa încuiată a salonului, care era deschisă numai la înmormîntări sau atunci cînd venea preotul în vizită, și se duse în bucătărie, în partea din spate a casei. Familia trebuie să fi auzit roțile trăsurii, și era un noroc, își spuse ea, că Rufus sau Josiah nu ieșiseră în întîmpinare.

— Mămico, Rose Emily ți-a trimis o bucată de unt, zise ea, iar Nathan mi-a dat doi pfunzi de zahăr brun.

Lumina o făcu să clipească ; dar nu din pricina flăcării fumegînde a lămpii de pe masă îi părea bucătăria, cu pereții spoiți cu var alb, cu mașina de gătit de modă veche, cu masa și scaunele ponosite din lemn de brad, cu cratițele și oalele ciobite agățate în cuie, cu putineiul nefolosit stînd la locul obișnuit pe cuptorul de cărămidă — nu din pricina lămpii îi părea acum încăperea străină cum nu-i păruse niciodată. După cum nu lampa era aceea care arunca un văl cețos, ca o perspectivă îndepărtată, asupra membrilor familiei.

Doamna Oakley, o femeie înaltă, uscățivă și colțuroasă, care fusese aproape frumoasă un scurt răstimp, în urmă

cu patruzeci de ani, puse pe masă cana cu cafea, înainte de a se întoarce să-și privească fiica. Sub părul rar și cărunt, pieptănat spre spate și strîns într-un coc mic în vîrful capului, fața i se ivea atît de obosită de suferință, încît o rețea de nervi i se zbătea parcă sub stratul palid de carne. Crizele religioase de care mai suferea periodic îi rafinaseră trăsăturile pînă la austeritate. Ochii cenușii spălăciți, cu uitătura fixă, păreau să contemple din golul unor caverne, dăruindu-i privirea vizionară a unui mistic, ca ochii unui sfînt din tabloul unui pictor primitiv italian. Cu ani în urmă, pe cînd Dorinda era doar un copil, maică-sa fusese săptămîni de-a rîndul, cum ziceau oamenii, „nu în toate mințile", vorbind numai în șoaptă, convinsă că toată lumea trage cu urechea. Cîtă vreme durase ciudata boală ca o vrajă, copilului i se păruse că toată casa se ghemuise ca un cîine bătut în mijlocul cîmpurilor întunecate, sub amenințătoarea solitudine. De atunci nu o părăsise niciodată sentimentul că pămîntul închidea în sine o forță teribilă, n-ar fi putut spune dacă a binelui sau a răului, dar erau momente cînd singurătatea părea să se ridice ca un val, copleșind-o.

În timp ce lua coșul din mîna fiicei sale, trăsăturile doamnei Oakley se îndulciră puțin, dar tot nu zîmbi. Numai pruncii nou-născuți, cățelandrii, puii ieșiți din găoace o făceau să zîmbească, și atunci zîmbetul ei era mai mult melancolic decît vesel.

— Rufus o să aibă prăjitură de hrișcă la prînzul cel mic, spuse ea fără să se întrerupă din mersul de la masă la bufet, și de acolo la sobă.

Muncise atît de trudnic ani fără număr, încît obișnuința degenerase într-o adevărată boală, astfel încît în viața ei cumpătarea devenise tiran în loc de sclav supus. Din zori și pînă în noapte trudea, iar apoi stătea întinsă în pat, fără să poată dormi ore întregi, din cauza încordării nervoase. Era, cum spunea ea însăși, „stoarsă de puteri", și tragedia soartei era că toată truda abia dacă se cunoștea. Deși se epuiza picătură cu picătură, din toată lupta ei n-aveai ce vedea. La fel ca pămîntul care înghițea totul și nu dădea nimic, tot așa ferma o secătuise de viață, fără ca aspectul general de ruină să se fi schimbat cu nimic.

— Strașnic ! exclamă Rufus, un băiat frumos de optsprezece ani, cu păr negru lins, cu ochii căprui scînteietori și cu același roșu aprins și catifelat ca al Dorindei în obraji și pe buze.

Era mezinul familiei și, după ce scăpase datorită îngrijirile dintr-o scarlatină deosebit de virulentă, de venise idolul mamei, în ciuda nesăbuinței lui temperamentale, care forma dealtfel obiectul constant al rugăciunilor doamnei Oakley. Se afla în necontenită dispută cu fratele mai mare, Josiah, un bărbat tăcut și muncitor, de treizeci de ani, cu sprîncene stufoase și o barbă țepoasă pe care nu prea și-o rădea.

După nașterea primului copil urmase o perioadă de sterilitate în viața doamnei Oakley, cînd începuse și tulburarea ei mintală, iar Dorinda și Rufus veniră tocmai cînd ea aștepta, cum își zicea în sinea ei, o maturitate liniștită, netulburată de sarcini.

— Șezi, mămico, spuse Dorinda aruncîndu-și șalul pe un scaun și scoțîndu-și pelerina, pe cînd Flossie, pisica cenușie cu pete albe, se freca de ea. Pari frîntă de oboseală, iar eu am să fiu gata într-o clipită. Ai fost servit, tăicuță ? întrebă întorcîndu-se spre bătrînul bărbos și cu plete lungi din capul mesei.

— Nu mi-am băut încă porția de cafea, răspunse Joshua înălțînd capul din farfurie.

Era un bărbat umil, cu un trup mare, greoi la minte, care mînca și bea ca un cal, mestecînd zgomotos. Cum se tundea foarte rar și nu se bărbierea niciodată, încă mai semăna cu portretul lui Ion Botezătorul din Biblia familiei. Numai că în locul farmecului tineresc, avea acum aerul unui sălbatic ajuns de curînd la civilizație. Umerii îi erau lăsați și chiar puțin îndoiți din cauza poverilor grele pe care le ridica, iar fața, atît cît se putea vedea din ea, era arsă de vînt, cu zbîrcituri adînci, ca dîrele lăsate de ploaie într-un pămînt lutos. De sub părul aspru, țepos, ochii mari și negri se iveau luminoși și gînditori, purtînd melancolia ce strălucește în ochii infirmilor sau ai animalelor în suferință. Era o ființă trudită și posacă, ce ocupa în viața familiei cam același loc cu caii, Dan și Beersheba ; dar la fel ca și caii, era întot-

deauna răbdător și gata să facă orice i se cerea. Existau momente cînd Dorinda se întreba dacă avea într-adevăr o viață a lui, în afara anotimpurilor și recoltelor. Deși nu împlinise încă șaizeci și cinci de ani, obrazul tăbăcit, ars de soare și vînt, părea la fel de bătrîn ca o stîncă înfiptă în pămînt. Toată viața fusese sclavul pămîntului, înhămat la forțele naturii, luptîndu-se fără un cuvînt cu plaga sărăciei și cu pămîntul sterp. Și totuși, nu-l auzise niciodată revoltîndu-se. Resemnarea lui era asemeni pasivității pămîntului, care acceptă soarele sau ploaia. Cînd semănăturile nu dădeau rod sau cultura de tutun era distrusă de îngheț, băga din nou plugul în țarină și lua totul de la capăt. „Tutunul ăsta ar fi avut nevoie de încă o rază de soare", — spunea atunci liniștit; sau: „La anul am să-l recoltez cu o zi mai devreme." Pămîntul se agăța de el, i se lipea de haine, de zbîrciturile îngrijorate ale obrazului, de unghii, ca și de bocancii lui grei, plini de bălegarul din grajd. Dorinda își amintea că, prima dată cînd o luase pe genunchi, mirosul pătrunzător al salopetei lui albastre o speriase pînă la lacrimi, și se zbătuse și țipase. „Îmi închipui că mîinile mele sînt prea aspre", — spusese el timid și de atunci nu mai încercase s-o ia în brațe. Dar ori de cîte ori se gîndea acum la el, primul lucru ce-i venea în minte erau mîinile lui noduroase, deformate, cu urme de pămînt ca rădăcinile viguroase ale unui copac, și mirosul acela sărat, pătrunzător. Imaginea lui era scăldată în mirosul acela stătut, ca într-un lichid conservant.

— Ninge mai tare acum, spuse Dorinda, dar zăpada se topește.

Aplecîndu-se deasupra tatălui ei, îi turnă niște sos peste fiertura de grîu din farfurie.

— Poate că pînă mîine o să se însenineze, continuă ea liniștită. E timpul să vină și primăvara.

Mîna lui Joshua, pe care oricît ar fi frecat-o tot nu o putea curăța, se încleștă pe mînerul cuțitului.

— Sosul ăsta are un gust tare bun, draga mea, spuse el. Maică-ta s-a descurcat destul de bine fără lapte și fără unt.

Un sentiment de caldă afecțiune cuprinse inima Dorindei, și afecțiunea aceasta era doar un val din emoția ce-i inunda întreaga ființă. „Bietul tata", se gîndi ea „n-a cunoscut niciodată nimic altceva decît munca." Ah, cît de minunată era viața și cît de trudnică ! Cu glas tare spuse :

— Am strîns destui bani ca să cumpărăm o vacă în mai. După ce vă voi ajuta să plătiți impozitele și dobînda pentru ipotecă, îmi vor rămîne destui bani pentru vacă. Rose Emily zice că bătrînul doctor Greylock are să ne-o vîndă pe Blossom.

— Atunci, o să putem avea unt și zer la turtele astea ! exclamă Rufus.

— Nu-s prea sigur c-aș vrea să cumpărăm vaca roșcată a doctorului Greylock, remarcă Josiah pe un ton morocănos.

Așa era felul lui, să se împotrivească la orice. Avea, cum spunea uneori maică-sa despre el, un caracter bun, dar o fire acră. La douăzeci de ani se căsătorise cu o femeie subțirică, drăguță, care murise la nașterea primului copil ; iar acum, după o văduvie de zece ani, era pe cale să-și piardă capul după Elvira Snead, o fetișcană cam prostuță, fiica nechibzuitului Adam Snead, un om care n-avea o cămașă pe el, nici măcar un acru de pămînt al lui. Deși Josiah era un om muncitor, care nu-și cruța puterile și era tare cumpătat, prefera totuși drăgălășenia și nu caracterul la o femeie. Dacă ar fi fost vorba de Rufus, Dorinda ar fi înțeles mai ușor s-o placă pe Elvira. Nimeni nu se aștepta din partea lui Rufus decît la lucruri nechibzuite, și era firesc ca tinerii să umble după plăceri. Băiatul se deosebea cu totul de tatăl lui și de fratele mai mare, care nu cereau mai mult decît vitele ; și totuși, n-avea altceva de făcut în lungile seri de iarnă decît să sorteze cartofii sau să meșterească la capcanele sale pentru iepuri. Vecinii locuiau toți la mare depărtare, și caii erau prea obosiți după o zi de trudă ca să mai tragă brișca prin noroaiele drumurilor. Dorindă putea frunzări mulțumită paginile îngălbenite din biblioteca bătrînului Abernethy, revenind iar și iar la romanele din ciclul Waverley sau la fascinantele Vieți ale Misionarilor ; dar pe Rufus nu-l interesau cărțile nici cît negru sub unghie și moștenise de la maică-sa groaza de

tăcere. Era un tînăr vesel și îi plăceau distracțiile ; și totuși, seară de seară, după cină, meșterea la cîte o unealtă de lucru sau la vreun model nou de capcană, pînă i se făcea destul de somn ca să se ducă la culcare. Atunci urca încet scările pînă la camera neîncălzită de sub streașină ; singura undă de căldură venea doar de la coșul bucătăriei de dedesubt. Asta era tot ce-i oferea viața lui Rufus, deși arăta, gîndea Dorinda, întocmai ca Thaddeus Varșovianul sau ca una din căpeteniile scoțienilor.

În timpul zilei bucătăria era o încăpere plăcută, inundată de soarele ce străbătea prin vița uriașă de la intrarea din spate. Cratițele și tigăile vechi, bine frecate, străluceau și ele, iar soba veche susura plăcut ; mușcatele neînflorite din lădițele de lemn împodobeau fereastra. Maică-sa își petrecea mare parte din viață în această încăpere, și pe cînd era fetiță, Dorinda se juca aici fericită cu păpușile ei din coceni de porumb sau din conuri de hicori. Erau săraci, e adevărat, dar nicăieri nu se zărea vreun fir de praf. Doamna Oakley se uita de sus la „albii săraci", deși se măritase cu unul din ei ; aversiunea față de neajutorarea soțului ei se manifesta printr-o curățenie scrupuloasă. Știa că în tinerețe se lăsase ispitită de un obraz frumos și se pierduse ; și totuși, recunoștea că în comparație cu celelalte căsnicii, a ei nu fusese nefericită. Nenorocirea ei venea din straturi mai profunde decît orice relații omenești, căci îl mai iubea încă pe Joshua, cu sentimentul matern ce-i sălășluia în adîncul ființei, în vreme ce mîntea ei îl disprețuia. Fusese un soț bun ; nu era vina lui că nu-i reușea nimic ; toate îi fuseseră chiar de la început potrivnice ; iar el se străduise întotdeauna din toate puterile. Ea își dădea seama limpede de toate acestea ; dar tot romantismul vieții, după moartea tînărului misionar în Congo, se canalizase spre religie. Ar fi putut trăi fără Joshua, ar fi putut trăi chiar și fără Rufus, care era lumina ochilor ei ; dar fără religie ar fi fost „pierdută", după cum îi mărturisise o dată Dorindei. Ca și fiica ei, era și ea pradă visurilor, dar ale ei se deosebeau de ale Dorindei, căci nu veneau decît în somn. În unele nopți de iarnă, în copilăria ei, se întîmpla ca Dorinda, speriată de licărirea unui felinar afară

în întuneric, să o vadă pe maică-sa rătăcind de colo-colo în picioarele goale pe pămîntul înghețat. Într-un rînd, dîrdîind de frig și de teamă, fetița se furișase pînă la tatăl ei și-l sculase, iar acesta, după ce-și aruncase o haină peste cămașa de noapte și luase în grabă haina groasă din blană de racoon, alergase după soția-i smintită. Ceva mai tîrziu îi urmase și Josiah, iar Dorinda și Rufus aduseseră surcele și bucăți de hîrtie din bucătărie și, cu mîini tremurînde, aprinseseră focul în soba din odaia mamei. Cînd, în cele din urmă, cei doi bărbați o aduseseră în casă pe doamna Oakley, părea atît de năucită și ametită, încît nici nu-și dădea seama unde fusese. O dată, Dorinda îl auzise pe Joshua șoptindu-i răgușit lui Josiah: „Dacă n-aș fi fost lîngă ea la țanc, ar fi făcut-o"; dar ce era acel lucru despre care vorbeau pe șoptite cei doi, copilul nu a înțeles decît mult mai tîrziu. Tot ce știa pe vremea aceea era că „visul cu misionarul" revenise; un vis despre cer albastru și nisipuri aurii, despre palmieri pe malul unui rîu și despre copilași negri aruncați pradă crocodililor. „Sînt pierdută, pierdută, pierdută", murmura doamna Oakley mereu, privind țintă înaintea ei, cu o licărire profetică în ochii mari, de parcă i se înfățișau viziuni nepămîntene.

În seara asta, după ce Joshua rostise rugăciunea, mîncară într-o tăcere grea, întreruptă doar de sorbiturile lui Joshua și Josiah, care-și beau cafeaua. Doamna Oakley primise o educație dacă nu aleasă, în orice caz decentă, dar se deprinsese de bine de rău cu obiceiurile urîte la masă ale soțului și fiului mai mare. După prima dezamăgire adusă de căsătorie, își limitase eforturile educației la cei doi copii mai mici. Aceștia se născuseră, simțea ea plină de o satisfacție secretă, din rasa mai aleasă a Albernethylor, ca și cum ar fi moștenit de la ea mediul intelectual mai rafinat în care înaintașii ei își desăvîrșiseră ființa spirituală. Erau clipe cînd i se părea că prăpastia dintre ramura scoțiano-irlandeză din Vale și neamul corcit al „albilor săraci" din care ieșise Joshua, era la fel de mare ca abisul dintre două rase diferite. Apoi îi apărea în fața ochilor imaginea lui Joshua, așa cum îl cunoscuse prima dată, și atunci gîndea în termenii

teologici familiari minții ei : „Trebuie să fi fost hărăzit, altfel nu s-ar fi întîmplat."

În vreme ce ceilalți continuau să mănînce, doamna Oakley se ridică din fața farfuriei de care abia de se atinsese și începu să strîngă de la masă. Starea ei nervoasă o făcea să nu poată sta într-un loc mai mult de cîteva minute. Nervii o împingeau și o mînau mereu, chiar fără voia ei, ba chiar fără un efort fizic. Numai mișcarea neîntreruptă îi putea liniști crisparea ce-i străbătea prin mușchi ca un curent electric.

— Du-te și te întinde, măicuță. Am să strîng eu și am să spăl toate, spuse Dorinda.

Mila ce o resimțea pentru mama ei era în seara asta mai puternică decît oricînd, căci devenise parte din setea de fericire ce-i inunda sufletul. Adeseori setea aceasta pustiitoare o făcuse egoistă și o umpluse de amărăciune, din cauza chinului ce-i rodea neîncetat inima ; dar acum era ca un val cald și binefăcător.

— Dacă ai sta locului și te-ai odihni, ți-ar trece nevralgia.

— Nu pot sta locului, răspunse doamna Oakley cu un calm înghețat. Nu pot să văd lucrurile irosindu-se și toate mergînd din ce în ce mai rău, fără a încerca să fac ceva.

După o clipă adăugă, în timp ce continua să umble de colo pînă colo :

— Munca mă odihnește.

— Pentru dumneata am adus untul, mai spuse Dorinda pe un ton supărat, și nici nu te-ai atins de el.

Doamna Oakley clătină din cap.

— Eu mă pot lipsi de unt. Păstrează-l pentru băieți.

Așa se întîmpla întotdeauna. Fata avea uneori sentimentul că cea mai mare nenorocire din viața ei era lipsa de egoism, totală și morbidă, a maică-si. Pînă și cicăleala ei — și îi cicălea fără încetare — era mai ușor de suportat.

— Am apa pregătită, spuse doamna Oakley adunînd farfuriile pe tavă. Termin imediat cu spălatul și apoi o să putem spune rugăciunile.

Rugăciunile în familie, seara, constituiau singura supapă emoțională din existența mamei. Numai în clipele cînd

citea cu glas tare cîte unul din psalmii cei mai beligeranți, și-și îndoia genunchii reumatici pe covorul uzat din „cabinetul" ei, numai atunci instinctele frustrate din adîncul ființei ei se transformau într-o pasiune eterică, spiritualizată. Dacă băieții se revoltau, cum se întîmpla uneori, sau Dorinda protesta spunînd că e „prea ocupată pentru rugăciune", doamna Oakley susținea cu zelul unui adevărat Covenant evlavios :

— Dacă nu aș avea sprijinul religiei mele, n-aș putea continua această existență.

Acum, după ce terminaseră cina tăcută, se adunară în cabinet, cum era numit dormitorul cel mare, și așteptară să înceapă rugăciunea de seară. Era singura încăpere plăcută din casă, în afară de bucătărie, iar viața de familie după orele de muncă se desfășura în fața căminului mare, unde ardeau din zori și pînă la miezul nopții vreascuri, cioturi și bușteni de hicori. În fața flăcărilor se afla un cîrlig uriaș, iar ceainicul mare de fier agățat de el întreținea un neîntrerupt sîsîit de clocot. Într-un colț al camerei se afla o bibliotecă înaltă din lemn de trandafir, conținînd literatura romantică pe care Dorinda o spicuise din biblioteca greoaie cu cărți de teologie din salon, de cealaltă parte a holului. Între ferestrele din față, ce se deschideau înspre niște tufe de liliac, se afla patul imens din lemn de nuc, cu patru coloane solide, dar fără perdele. Față în față cu patul, între ferestrele din peretele dimpotrivă, se vedea un mic scrin de lac, pe care străbunicul ei îl cumpărase în Răsărit. Dimineața și după-amiază, razele soarelui cădeau în fîșii pe desenul multicolor al covorului uzat și pe cuvertura de pe pat și scoteau în evidență petele gălbui din gravurile în care John Knox o mustra pe Maria Stuart, sau martirii se sacrificau pentru biserica Covenanților.

„Cerurile preamăresc slava lui Dumnezeu, și tăriile întoarnă truda lui" — citi doamna Oakley cu vocea ei pițigăiată, privirea mistică trecînd dincolo de Biblia deschisă și fixîndu-se pe peretele spoit în alb, pe care jucau umbrele flăcărilor.

Nemișcată în scaunul cu fundul împletit care scîrțîia, abia îndrăznind să respire, Dorinda avea senzația că se înalță și iese din scena familiară, spre a intra în lumea

unei realități mai vii. În lumina tremurîndă, chipurile din jur păreau chipuri de vis, un vis lipsit de viață. Îl văzu pe Joshua aplecîndu-se înainte, cu pipa dintre dinți, cu mîinile încleștate între genunchi și cu ochii ațintiți într-o privire fixă, de parc-ar fi încercat să urmărească fiecare cuvînt. Privirea aceasta îi era familiară Dorindei ; o mai văzuse în expresiile gînditoare ale lui Rambler, ca și ale cailor Dan și Beersheba ; și totuși, o înduioșa mai adînc decît o înduioșase ceva vreodată, cu excepția mîinilor răbdătoare ale tatălui ei. De o parte și de alta a căminului, Josiah și Rufus moțăiau, Josiah sugîndu-și pipa goală așa cum un copil își suge acadeaua, Rufus jucîndu-se cu briceagul cu care cioplise o bucată de lemn. La primele cuvinte ale psalmului, se oprise din lucru și închise ochii, în vreme ce pe față i se așternea un vid pios care-i netezea trăsăturile frumoase. Încovrigați pe covorul uzat, Rambler și Flossie se pîndeau cu priviri circumspecte, Rambler contemplativ și tolerant, iar Flossie plină de suspiciune și aroganță. Ardoarea și imobilitatea închideau întregul grup din încăpere într-un cerc, asemeni umbrei unei lanterne magice. Flăcările sîsîiau ; ceainicul susura agățat de cîrlig ; zgomotul respirației greoaie a lui Joshua părea un curent omenesc subteran, străbătînd spațiul în cadența psalmului. Afară pe cîmp lătră un cîine, și Rambler ridică de pe covor capul său lung și serios, și ascultă atent. Un butuc de lemn ars la mijloc se frînse în două, împrăștiind o ploaie de scîntei.

Rugăciunile luară sfîrșit. Doamna Oakley se ridică din genunchi ; Joshua răscoli cenușa din pipă ; Josiah scoase din buzunar o pungă de tutun făcut acasă și tăie un cocoloș, pe care și-l vîrî în gură, umflîndu-și cu el un obraz pentru tot restul serii ; Rufus apucă un băț de undiță și-și reluă cioplitul. Pînă la ora de culcare, cei trei bărbați aveau să lenevească acolo, în căldura înviăluitoare, între cămin și lampa de pe masă. Nimeni nu vorbea ; conversația le era la fel de străină ca și muzica. Doborîți de trudă, moțăiau într-o somnolență vegetală. Pînă și în ceasurile de răgaz nu se puteau elibera de tirania permanentă a pămîntului.

După ce puse deoparte Biblia, doamna Oakley scoase din sertarul de sus al biroului ei vreo duzină de ștergare de damasc, tivite cu roșu aprins și cu franjuri la capete și începu să le cerceteze. Ștergarele acestea erau obiectele cele mai de preț în ochii ei, după mobila bunicului, și niciodată nu le folosea, în afară de împrejurările cînd vreun preot sau o persoană de vază rămînea peste noapte în casa lor.

— Încep să se îngălbenească, remarcă ea deodată, după ce potrivise franjurile și netezise pe ici pe colo. Cred că aș face bine să le înmoi peste noapte.

Rufus căscă și puse deoparte undița.

— Nu mai am nimic de făcut decît să mă duc la culcare.

— Cred că asta vom face cu toții, admise și Joshua somnoros. E trecut de opt și dacă zăpada nu acoperă pămîntul, ne așteaptă o zi grea.

— Am să pun mai întîi la muiat ștergarele astea, repetă soția lui. Și mai am cîte ceva de călcat în seara asta, înainte de a mă duce la culcare.

— Nu în seara asta, mămico, încercă Dorinda s-o înduplece.

În timp ce vorbea, începu să caște ca și ceilalți. Era ciudat, de îndată ce careva dintre ei începea să caște, căscatul se transmitea de la unul la altul. Tinerețea rezista o vreme, dar în cele din urmă sucomba inevitabil în fața narcoticului plictiselii.

— Nu mi-e somn, răspunse doamna Oakley, și am poftă să-mi ocup mîinile cu ceva. Niciodată nu mi-a plăcut să mă bag în pat fără să-mi fie somn. De cum pun capul pe pernă, ochii mi se deschid cît cepele.

— Dar te scoli atît de devreme dimineața.

— Prima rază de lumină îl trezește pe tatăl vostru și, de îndată ce s-a mișcat, nu mai sînt în stare să închid ochii. Azi-dimineață a ieșit să dea fîn cailor în grajd înainte de a se lumina de ziuă.

Dorinda oftă. Ce viață era asta ?

— Nu înțeleg cum de poți s-o duci așa, mamă, spuse ea cu o compasiune obosită.

— O, pot să mă descurc fără prea mult somn. Cu voi, ceilalți, e altfel. Tatăl vostru e toată ziua pe afară, în aer liber, iar tu și băieții sînteți tineri.

Se întoarse în bucătărie cu ștergarele în mînă, în timp ce Dorinda luă lampa de pe raft din holul din spate, scoase sticla și aprinse fitilul, care era prea scurt ca să ardă mai mult de o oră, două.

Seara se terminase. Fusese la fel cu toate celelalte pe care le petrecuse Dorinda pînă acum. La fel cu cele pe care avea să le petreacă în viitor, dacă nu — își ținu cu putere răsuflarea — dacă nu se producea miracolul!

5

LUMINA palidă, cenușie se strecură prin lucarnă și licări slab, împrăștiindu-se peste cămăruța triunghiulară. Răsucindu-se nervoasă, Dorinda asculta, pe jumătate trează, cum se agita maică-sa jos, în bucătărie. Un cocoș dădu semnalul în cotețul de păsări, și un altul îi răspunse: „Încă nu-i ziuă", gîndi ea și deschise ochii ca să privească prin fereastră pinul înalt de pe deal. Soarele răsărea deasupra pinului; în fiecare dimineață Dorinda scruta crengile negre, răsucite în formă de harfă, cum se iveau din întuneric. Mai întîi un tremur vag al zorilor se împrăștia în cercuri concentrice, ca și cum cineva ar fi aruncat cu o piatră în întuneric; apoi apărea o licărire sidefie perlată, în care obiectele căpătau dimensiuni exagerate; după aceea o lamă de lumină tăia spațiul prin pin, pînă la bătrîna livadă de peri, unde pomii continuau să înflorească îmbelșugat în fiece primăvară, deși nu mai rodeau decît tîrziu niște pere mici și verzi. În urma ascuțișului de lumină, soarele roșu se ridica rotund pe cer și ziua începea. Rareori vedea răsăritul soarelui de la fereastră. De obicei, dacă nu se întîmpla să doarmă mai tîrziu și mama ei să pregătească singură gustarea de dimineață fără s-o trezească, bărbații se aflau la ora aceea pe cîmp, iar cele două femei trebăluiau în curtea păsărilor sau făceau curățenie în

casă, înainte ca ramurile pinului să se aurească de lumină.

„Biata mama", își zise Dorinda, „nu vrea să mă trezească." Dar nu la mama ei se gîndea. În adîncimile ființei, amintirea unei fericiri își croia drum spre conștiință. Simțea că plutește prin apropiere, dar n-o putea încă atinge, neclară, vagă, încîntător de frumoasă. Putea aproape s-o apuce, dar imediat îi scăpa din mînă, îi luneca printre degete, pentru ca să se întoarcă iar, voalată, mai departe, iar ea din nou s-o urmărească. O fericire nouă. O avuție de preț, pe care o strînsese la inimă aseară, pe cînd adormea. Apoi, dintr-o dată, lucrul acela pe jumătate uitat îi năpădi mintea într-o lumină limpede. *„Nu mă uita. La revedere, pe curînd."*

Zgomotele din bucătărie se întețiră și toată casa fu invadată de aroma de cafea și mirosul de șuncă prăjită. Dincolo de zgomotele și miresmele familiare, i se părea că miroase și aude tresărirea primăverii pe cîmp și în pădure, că agitația și rumoarea vieții se revărsau în valuri de culoare, de miresme și de muzică.

Sărind din pat, se îmbrăcă în grabă și hotărî, pe cînd tremura sub biciuirea apei reci, că își va lustrui ghetele înainte de a se duce la prăvălie. Abia se crăpa de ziuă și în colțul unde se afla masa ei de toaletă din lemn de pin, era atît de întuneric, încît trebui să aprindă lampa, care abia pîlpîia în timp ce-și perie și-și împleti părul. Pe sub linia unduită a frunții, de unde părul i se ridica într-un conci, ochii îi străluceau înstelați de fericire. Deși nu era chiar frumoasă, avea clipele ei de frumusețe și, privindu-se în oglinda verzuie care-i amintea de apa iazului de la moara cea veche, își dădu seama că se afla tocmai într-o astfel de clipă. Niciodată nu avea să mai fie de douăzeci de ani și îndrăgostită pentru prima oară.

„De-aș avea ceva frumos să îmbrac", gîndi apucînd fusta de stambă purpurie și trăgînd-o peste cap. Dorința de a avea lucruri frumoase, instinctul decorativ al tinereții, deveni ascuțit ca un junghi. Dînd deoparte perdelele decolorate ce ascundeau cîteva rafturi într-un colț al odăii, alese dintr-o cutie de carton un guler de dantelă fină, ce fusese al Eudorei Abernethy pe cînd era

fată. Timp de un minut Dorinda îl contemplă, tentată să și-l pună. Apoi caracterul ei dîrz, ce se vădea în forma gurii și a bărbiei, învinse, și ea clătină din cap. „Ar fi o prostie să-l port astăzi", murmură, punîndu-l la loc printre celelalte și închizînd cutia, pe care o așeză înapoi pe raft.

„Am să-mi lustruiesc în orice caz ghetele", gîndi ea în vreme ce cobora grăbită scările pentru gustarea de dimineață. „Chiar de-o fi să mă murdăresc din nou de noroi de îndată ce voi pune piciorul pe drum."

Acestea erau preocupările de la suprafața minții. În adîncuri gîndea fără cuvinte : „Acum, după ce a venit el, viața nu va mai fi niciodată la fel ca ieri."

În bucătărie tocmai se stinsese lampa și încăperea era inundată de valul cenușiu al revărsatului de zori. Doamna Oakley stătea îngenuncheată și punea lemne pe foc, iar vîlvătaia stacojie a flăcărilor îi arunca pe față o culoare de fier ruginit. După o noapte fără somn, nevralgia o chinuia și mai rău, iar pe fața pe care și-o ridică spre fiica ei se putea citi o suferință nemărginită.

— De ce nu m-ai trezit, măicuță ? întrebă Dorinda puțin nerăbdătoare. N-are rost să te obosești pregătind masa.

— Socoteam că e mai bine să-ți faci somnul, răspunse mama ei cu un glas lipsit de vlagă. Într-o clipă au să fie gata cîteva plăcinte. Tocmai pregătesc o porție proaspătă pentru Rufus.

— N-ar fi trebuit să faci plăcinte după cît te simți de rău, protestă Dorinda. Rufus putea să se lipsească de ele, ca și noi ceilalți.

Doamna Oakley se ridică anevoie în picioare și, apucînd tava pentru plăcinte, se întoarse la soba de gătit. Așa cum stătea acolo în lumina palidă, părea aproape la fel de inconsistentă ca o spirală de fum.

— Ei, doar nu avem în fiecare zi unt, spuse. Și pe urmă, nu pot să stau în pat atîta vreme cît mai am în mine destulă putere ca să mă scol și să fac treabă. Oriunde îmi arunc ochii, văd cum se adună murdăria.

— Oricît te-ai istovi, murdăria tot se adună, stărui Dorinda.

Știa că e zadarnic să discute cu maică-sa. Nu se putea discuta logic nici cu o boală de nervi, nici cu un principiu moral ; dar deși experiența îi dovedise inutilitatea dojenilor, existau momente cînd îi era cu neputință să se stăpînească și să n-o certe pentru un martiraj ce i se părea cu totul de prisos. Era ca și cum ar fi trăit în casă cu doctrina predestinării, gîndea uneori ; și, la fel ca în cazul doctrinei predestinării, nu era nimic de făcut.

Cu un oftat de resemnare, se întoarse spre tatăl ei care stătea la geam, privind afară pe deasupra mușcatelor ce nu mai înfloreau de ani de zile. În lumina nesigură a zorilor, silueta lui se proiecta la fel de rudimentară ca a unui om preistoric.

— Crezi că are de gînd să se însenineze, tăicuță ? întrebă Dorinda.

El se întoarse și o privi, îndesînd tutunul în pipă cu degetul mare, butucănos.

— Nu cred, drăguța mea, răspunse cu glasul său gros, tărăgănat. Vîntul bate într-adevăr, dar dinspre apus se văd niște nori mari, grei.

— Ai face bine să-l pui pe Rufus să se uite puțin la paturile de răsaduri, colo lîngă pădurea Hoot Owl, spuse Josiah, împingîndu-și îndărăt scaunul și ridicîndu-se de la masă. Unul din juncanii doctorului Greylock a scăpat din țarc ieri, a intrat la noi și a călcat răsadurile.

Rufus ridică imediat privirea.

— Și de ce nu poți să vezi chiar tu de ele ? întrebă el, pe tonul violent ce-l folosea întotdeauna cînd vorbea cu fratele lui mai mare.

Josiah, care ajunsese la ușă și se pregătea să iasă, se opri și privi îndărăt cu o expresie de mînie. Cu fața lui nerasă, pe care răsăreau țepii bărbii, și cu picioarele scurte și crăcănate, mai purta încă urmele unei asemănări grotești cu fratele mai tînăr, de parcă modelul familial ar fi fost încercat mai întîi în caricatură.

— Am de lucru pînă peste cap în lunca de acolo, dinspre răsărit, mîrîi el. Tu sau tata va trebui să vedeți de răsadurile alea.

Rufus se încruntă, în timp ce întindea mîna după ultima bucățică de unt. N-avea să mai rămînă nimic pen-

tru maică-sa și Dorinda ; dar dacă faptul acesta i-ar fi venit în minte, și probabil că nici nu-i trecea prin minte, l-ar fi alungat ca pe un gînd neplăcut. De pe cînd era copil, nu-și stăpînise niciodată pofta de mîncare.

— Ce rost mai are să încerc să fac ceva, de vreme ce tu și tata sînteți hotărîți să nu mă lăsați să fac ceva și după capul meu ? întrebă el. De-ar fi fost după mine, aș fi mutat de mult răsadurile de tutun de acolo.

— Ei, fiule, dintotdeauna au fost acolo, vorbi Joshua pe un ton pașnic.

Stătea în ușă, sufla nori de fum din pipă și-și curăța noroiul întărit de pe bocanci. Din ochii lui timizi și prietenoși se înălță privirea umilă, incertă, ca a unui cîine care nu știe dacă e pe cale de a primi o mîngîiere sau o lovitură.

— Dealtfel, nici n-avem îngrășăminte destule ca să le irosim pe un pămînt nedesțelenit, adăugă Josiah cu o încruntătură ursuză. Avem nevoie pentru cîmp de tot bălegarul din grajd.

Aducînd o farfurie cu plăcinte proaspete, ca pe o ofrandă de pace, doamna Oakley se apropie de masă.

— Nu mai începeți iar să vă ciondăniți, băieți, se rugă ea obosită. Abia pot s-o mai duc și așa, dar cînd vă mai porniți și pe ceartă, simt că-mi vine să las totul baltă. Poți să iei toate plăcintele astea, Rufus. Pentru Dorinda fac altele pînă o să fie ea gata.

Dorinda, care mînca pîine uscată cu cafea, făcu un gest de simpatie exasperată.

— N-am nevoie de plăcinte, măicuță. Mă apuc să strîng și să spăl vasele de îndată ce ai să te așezi să mănînci și dumneata. Dacă ai încerca să înghiți ceva, chiar dacă nu ți-e foame, ți-ar mai trece și nevralgia.

Doamna Oakley clătină din cap în vreme ce-și tîra trupul, ca pe un sac gol, înapoi la mașina de gătit. După felul cum se mișca, părea să nu aibă nici oase nici mușchi, și totuși lipsa de vlagă fizică era susținută, Dorinda o știa, de o forță de neînvins.

— Nu mă simt în stare să pun în gură nici o îmbucătură, răspunse ea, apăsîndu-și cu degetele fruntea și ochii obosiți.

— Ehei, Rufus poate să-ți mănînce și ochii din cap, dar n-o să muncească niciodată pe cît mănîncă, mormăi Josiah pe sub mustață.

— În orice caz, eu nu sînt un rob ca tine și ca tata, se înfurie Rufus. Mai bine las ferma să putrezească decît să ajung sclavul pămîntului.

Josiah ieși pe ușă trecînd pe lîngă taică-su. Un curent de aer rece pătrunse înăuntru, aducînd și ecoul glasului supărat și tărăgănat.

— Cineva tot trebuie să fie rob. Dacă maica nu ar munci ca un rob pentru tine, îmi închipui că ar trebui să muncești tu, sau să mori de foame.

Ieși în urma lui taică-su trîntind ușa, iar Dorinda termină în grabă de mîncat, apoi se sculă și începu să strîngă de la masă. Lumina palidă de la fereastră creștea repede. Afară se auzea zvon de tropăit, în vreme ce caii erau duși la adăpat la jgheabul de lîngă fîntînă, și cotcodăcitul găinilor, tare și insistent. Ziua începuse. La fel ca toate celelalte zile din trecut. La fel cum aveau să fie și toate celelalte zile viitoare. Dintr-o dată, fu stăpînită de simțămîntul că era prinsă în plasa vieții ca un șoarece în cursă. Cu oricîtă disperare s-ar zbate, nu putea să scape vreodată ; nu va putea fi niciodată liberă. Condițiile vieții ei o înlănțuiau, ca niște invizibile cercuri de oțel.

Cîteva ore mai tîrziu, pe cînd o pornea spre prăvălie, sentimentul de a fi prinsă în cursă dispăru, și tinerețea încrezătoare din ea înălță capul. În aer se simțea umezeală. Un lanț de nori întunecați plutea înspre apus, asemeni unor culmi răsărind din ceață. În fața ei se întindea drumul roșiatic coborînd și urcînd mereu în peisajul brun și monoton. Cîteva ciori rebegite fluturară din aripi pe deasupra cîmpurilor goale.

Întorcînd capul din poarta care nu se închidea niciodată, privi peste umăr casa ghemuită sub acoperișul de șindrilă înclinat, la umbra bătrînilor salcîmi. Lucarnele, ca niște ochi clipind timid, priveau parcă pe furiș intrarea în stil georgian, cărarea pavată, mărginită de cimișir pitic, tufele uriașe de liliac care acoperiseră totul, și pajiștea sălbatică, năpădită de crengi uscate și buruieni necosite. În ultimii ani zidurile albe prinseseră o culoare

gălbuie cenușie, iar streșinile putrezeau acolo unde-și făceau cuibul păsărelele ; prin iunie coșurile goale înviau de mulțimea rîndunelelor și peste tot locul se revărsa un zvon lin, de parcă vara însăși ciripea în copacii uscați și în crengile verzi.

Ori de cîte ori privea înapoi de la oarecare distanță, îi răsărea mereu imaginea casei înspăimîntate, care aștepta, strîngîndu-se tot mai aproape de pămînt, venirea vreunui dezastru inevitabil. I se părea că tot locul acela păstrase nealterată o stare de spirit de care ea însăși scăpase, și din cînd în cînd această stare de spirit se trezea în sîngele și în nervii ei și i se revărsa în toată ființa. Amintire. Asociație. E ceva morbid să îndrăgești asemenea imagini, își spunea hotărîtă ; și totuși, nu fusese niciodată în stare să-și echilibreze complet memoria de temerile și groaza din copilărie. Dar și mai de temut decît acestea era gîndul chinuitor că singurătatea era ceva viu, că se pitea undeva în depărtare, ca o fiară ce pîndește momentul să se repeadă asupra prăzii și s-o devoreze.

Mohorîtă, vîntoasă, dimineața începuse cu un frig ca de iarnă. Zăpada din ziua trecută dispăruse ; doar o pulbere transparentă, fină ca o pînză de păianjen, pudra pămîntul. Chiar pe cînd înainta și cotea în drum, lumina începuse să se schimbe și, odată cu ea, înfățișarea întregului ținut, de parcă se ridicase un văl tremurător. La răsărit, o săgeată a soarelui, prea palidă pentru a fi numită aurie, străpunse norii și scăpără deasupra pinului uriaș de pe deal, în spatele casei. Peisajul, care avusese pînă atunci un aspect deprimant, începu deodată să lucească, din interior parcă. Dîre verzi și aurii, ca niște pîrîiașe de primăvară, străluceau în pădurea iernatică și în violetul și brunul cîmpiei. Lumea înconjurătoare era cea de toate zilele, și totuși, într-un mod de nedescris, apărea diferită, pătrunsă de romantism ca de o licărire fosforescentă. Viața ce păruse stinsă pîlpîi din nou, arzînd cu o flacără curată și puternică în inima Dorindei. Era iar acolo, așteptarea luminoasă, aburul auriu al simțurilor. *„Nu mă uita. La revedere, pe curînd“*, repeta o voce interioară ; și îndată se pierdea într-un extaz fără cuvinte și fără contur, asemenea comu-

niunii mistice a religiei. Dragostea ! Cu asta se încheia orice luptă a nervilor ei sănătoși, a tinereții ei viguroase — încoronarea și împlinirea vieții ! La douăzeci de ani, o viață fără dragoste i se părea tot atît de insuportabilă ca și martirajul lent al mamei ei.

Prin fața porții trecea vechiul drum de poștă și, dincolo de el, în fața casei, se întindea pășunea, cu gîrla șerpuitoare mărginită de sălcii. Deși era mai mică decît pîrîul Gooseneck de pe ferma Greylock, gîrla nu seca niciodată, nici pe seceta cea mai cumplită, și o grămadă de plevușcă argintie se zbenguia în clipocitul apei din locurile mai adînci. Pe o distanță de un sfert de milă, șoseaua despărțea pășunea de fîșia lată de pădure din stînga, iar mai departe, deși pădurea se prelungea, pămîntul cu iarbă grasă era separat printr-un gard de cei vreo cîțiva acri de pămînt părăsit, cîndva cultivați cu grîu, dar acum năpădiți de rogoz înalt de-i ajungea Dorindei pînă la brîu. Presărate pe cîmpuri, șirurile de pini pitici, care crescuseră destul de mult, rămîneau nemișcate în fața firelor de rogoz, drepte ori culcate la pămînt. Cu toate că ochii îi rătăceau peste întinderile pustii, Dorinda era astăzi oarbă la culorile și la frumusețea lor. Ce păcat că nu puteai scăpa niciodată de rogoz, gîndea ea. Cu cît îi dădeai foc și-l tăiai mai mult, cu atît creștea mai des în anul următor.

Pe o lungime de un sfert de milă, șoseaua era pustie. Apoi întîlni o căruță acoperită, care se oprise în marginea pădurii, în timp ce catîrii ronțăiau cîteva buruieni printre tufișuri. Mai văzuse și înainte asemenea vehicule, cunoscute prin împrejurimi sub numele de căruțe ale Evangheliei. De obicei era cîte un predicator ambulant solitar, un om în vîrstă călătorind singur și avînd întipărită pe figură expresia pierdută a unui misionar ieșit la pensie ; dar astăzi se aflau doi călători, soț și soție, bărbatul mai în vîrstă, și cu toate că păreau slabi, înfometați și înfrigurați, agățau cu vioiciune tot felul de texte în copacii de pe marginea drumului. În timp ce se apropia, avertismentul „Pregătește-te să-l întîlnești pe Dumnezeu“ îi răsări în față cu litere de cărbune. Drumul pînă la gară fusese acoperit cu asemenea avertismente.

o știa, și se întrebă dacă nu cumva căruța trecuse pe lîngă Jason în fața porții de la răscruce.

Auzindu-i pașii, soția misionarului, o femeie cu bonetă neagră, se întoarse și o privi cu atenție :

— Bună dimineața, soră. Porți un șal vesel.

Dorinda rîse, zicînd :

— Să știi că este singurul lucru vesel pe care ai să-l găsești pe-aici, pe la noi.

Ținînd încă ciocanul în mînă, femeia, o ființă costelivă, plină de noroi, cu o fustă de alpaca murdară ce mătura pămîntul, trecu anevoie șanțul ca să ajungă în drum.

— Da, este un ținut cucernic, răspunse femeia. Există vreun loc prin apropiere unde să ne putem odihni și adăpa catîrii ?

— Old Farm e puțin mai încolo. Acolo stau eu, și mama va fi bucuroasă să vă opriți la noi.

Știa că asemenea vizitatori, chiar dacă-i dădeau mai mult de lucru, constituiau singura evadare din existența mamei. Veneau rareori în vremea din urmă ; în ultimii cîțiva ani numai o dată sau de două ori trecuse căruța Evangheliei pe vechiul drum de poștă ; dar copacii mai mari purtau și acum cîteva din anunțurile aproape șterse.

— Atunci, ne vom opri și vom sta puțin de vorbă cu dînsa. Ar fi bine s-o pornim mai departe, frate Tyburn, spuse femeia către tovarășul ei, care își făcea loc prin tufișurile pitice. Drumul ăsta nu pare a fi prea umblat. Fratele Tyburn este soțul meu, explică ea după o clipă. Ne-am cunoscut pe cînd duceam amîndoi cuvîntul Domnului pe meleaguri îndepărtate.

Nisipuri aurii. Fluvii bătrîne. Copilași negri aruncați pradă crocodililor. Visul de misionară al mamei se înfiripase aievea.

— Ați fost vreodată în Africa ? întrebă Dorinda.

— Da, în Congo. Dar eram tineri pe atunci. După ce fratele Tyburn s-a îmbolnăvit, a trebuit să renunțăm să mai muncim în țări străine. Spuneai că locuința voastră e mai sus pe șosea, nu departe ?

— Cam la vreun sfert de milă. După ea nu mai găsiți nimic decît niște colibe de negri, pînă ajungeți la ferma Garlick, cu trei mile mai departe.

Bărbatul se și urcase în căruță și strîngea hățurile: catîrii înălțau capul dintre buruieni fără tragere de inimă; iar femeia, adunîndu-și fusta, puse sprinten piciorul pe roată. După ce luă loc sub coviltir, se aplecă gesticulînd cu ciocanul pe care-l mai ținea în mînă.

— Mulțumesc, soră. Te-ai gîndit la sufletul dumitale?

Înfășurată în șalul ei portocaliu, Dorinda înălță capul cu un gest vioi.

— M-am alăturat bisericii cînd aveam cincisprezece ani, răspunse ea.

În timp ce vorbea, își amintea foarte limpede cum pogorîse grația asupra ei, un extaz lucind blînd care-i inundase sufletul și o făcuse să simtă că intrase sub veșnica binecuvîntare a mîntuirii. Era ceva asemănător dragostei ce o simțea acum, dar mai liniștit și mult mai puțin supus chinurilor îndoielii. Durase timp de cîteva luni și, în vremea asta, toate îndatoririle prozaice ale vieții erau pătrunse de frumusețe, de lumină. Apoi, dintr-o dată, tot atît de misterios cum apăruse, iluminarea din sufletul ei pălise și se stinsese ca flacăra unei lămpi. Religia nu o satisfăcuse.

Căruța porni hurducăindu-se pe drum și în urma ei răsunară, acoperind uruitul roților, cuvintele unui imn, ce se auzeau la început tare și clar, iar mai apoi din ce în ce mai slab și mai tremurător, pe măsură ce distanța creștea. Dorinda cîntase adesea cuvintele acestea la școala de duminică. Imnul era unul dintre cele mai îndrăgite de mama ei și acum fata îl fredonă încet, în șoaptă.

Sal-vea-ză-i pe cei ce pier, aibi grijă de cei pe moar-te,
Smulge-i cu milă din păcat și mor-mînt;
Plînge-i pe cei ce greșesc, ri-di-că-i pe cei că-zuți,
Poves-teș-te-le de-spre I-sus, Mîn-tu-i-to-rul.
Sal-vea-ză-i pe cei ce pier, aibi gri-jă de cei pe moar-te,
I-sus e mă-ri-ni-mos, I-sus îi va mîn-tui!

Nu, religia nu o satisfăcuse.

Tot mai fredona cînd ajunse la răscruce. Atunci, aruncîndu-și ochii spre poarta roșie de la Five Oaks, văzu că Jason Greylock se afla acolo, cu mîna pe drug.

— Tocmai mă dădusem jos ca să deschid poarta, cînd uitîndu-mă în susul drumului, te-am văzut venind, spuse el. Știam că prin împrejurimi nu se află nici o altă femeie cu șal portocaliu, și chiar de ar fi fost, tot aș fi așteptat-o, de curiozitate.

Cu toate că vorbea cu veselie, ea simțea, fără să știe bine de ce, că veselia era prefăcută. Arăta de parcă nu dormise. Culorile proaspete îi dispăruseră din obraji ; hainele îi erau mototolite de parcă dormise îmbrăcat ; și pe cînd se apropia de el, închipuirea-i imagină figura lui ca pe un obiect înecat în singurătate. Dacă ar fi fost mai matură, s-ar fi gîndit probabil că o natură atît de impresionabilă trebuie să fie instabilă ; dar pe moment bucuria de a se afla în prezența lui alungă din minte orice gînd cu judecată.

— S-a întîmplat ceva ? întrebă, dornică să-i fie de ajutor.

Jason privi în jos în timp ce deschidea larg poarta, și fata văzu cum un fior de dezgust îi strîmba gura sub mustața scurtă. Înainte de a răspunde, scoase calul în drum și se întoarse să lase jos drugul. Apoi întinse mîna și o ajută să urce în brișcă.

— Arăt de parcă n-aș fi dormit defel ? întrebă Jason. Tata a avut o noapte proastă și am stat lîngă el pînă la revărsatul zorilor.

Atunci înțelese. Auzise de la mătușa Mehitable, a cărei fiică lucra la Five Oaks, tot felul de istorii despre furiile bătrînului la beție, și cum progeniturile lui mulatre alergau și țipau prin toată casa cînd se năpustea asupra lor cu biciul. Va fi oare în stare Jason să se descotorosească de toți acești țînci mulatri și de mama lor, o femeie de culoare, frumoasă dar neglijentă, care se îngrășase devenind aproape diformă în ochi cu o privire de ură mocnită ? Vai, îl compătimea dacă trebuia să facă față unor asemenea situații.

— Îmi pare rău, răspunse ea, și nu putu găsi nimic de adăugat acestor cuvinte, care sunau banale și goale.

În fața ei, pe stejarul pustiit de vînt, zări literele negre, mari, izbitoare, ale predicatorilor ambulanți : „După Moarte Urmează Judecata." Deprimarea i se strecură în suflet ca un abur cețos. Cel puțin de-ar putea

găsi ceva de spus ! În timp ce înaintau în tăcere, deveni dintr-o dată conștientă de trupul ei, ca și cum ar fi fost o greutate ce fusese înlănțuită de ea și asupra căreia nu avea nici o putere. Își simțea mîinile și picioarele ca niște butuci. Își dădea seama că se află în stăpînirea unor forțe pe care nu le înțelegea, pe care nu putea nici măcar să le distingă. Și aceste forțe îi răpiseră voința, chiar în clipa cînd o tîrau spre un loc pe care nu-l putea vedea, pe un drum ce-i era necunoscut.

— Presupun că nu stau cum trebuie cu nervii, zise el deodată, și atunci ea înțelese că gîndurile lui se aflau la depărtări de mile de locul acela. Am fost dintotdeauna nervos, încă de cînd eram copil, și o noapte ca asta mă aduce la capătul puterilor. Și-apoi, toate sînt atît de deprimante aici. La început, cînd m-am întors, credeam că voi putea să-i trezesc din amorțeală pe fermieri, dar a încerca să-i scoți din rutina lor e ca și cum ai ara în susul dealului. Aseară plănuisem să-i adun la școală. Timp de o săptămînă pusesem anunțuri la prăvălie și mai bine de o duzină de oameni îmi promiseseră că vor veni să asculte ce aveam să le spun despre metodele noi de exploatare agricolă. Aveam intenția să încep cu culturile și igiena, și încet-încet să trec la altele ; pe măsură ce ar fi devenit interesați, le-aș fi vorbit despre condițiile politice ; dar cînd m-am dus acolo — și Jason rîse amar — n-am găsit pe nimeni, decît pe Nathan Pedlar și pe băiatul idiot al lui John Appleseed — ei mă așteptau să le vorbesc.

— Știu, zise ea ; îl compătimea, dar nu-l înțelegea. Trăiesc în rutină, însă sînt mulțumiți ; nu vor să se schimbe.

Jason se întoarse s-o privească și fața i se lumină.

— Ești singura imagine care-mi înveselește privirea de cînd m-am întors aici.

Lumina se schimbase iar, și dispoziția ei sufletească se transforma în ritm cu peisajul. Un sentiment de înrudire intimă cu ținutul i se întoarse în suflet și i se părea că însăși culoarea rogozului năpădea ascunsa cîmpie

dezolată a vieții ei. Ceva sălbatic, puternic și viu acoperea ținutul pustiit.

— Mă bucur, răspunse încetișor.

— Îmi face bine doar cînd te privesc. Ar trebui să pot trăi și fără companie, dar nu pot, în orice caz nu multă vreme. Am nevoie de o prezență omenească, și nu am cunoscut nimic de acest fel, nimic care să conteze, de cînd am venit aici. La New York stăteam împreună cu cîțiva bărbați (n-am fost niciodată prea răsfățat de femei), și acum îmi lipsesc al dracului de mult. Mă împăcam și cu munca mea, deși niciodată nu voisem să studiez medicina — a fost ideea tatii. La început speram că voi putea să-mi distrag gîndurile făcînd ceva util cît voi sta aici, încheie el trist, dar seara de ieri mi-a arătat cît de nebun eram.

Deși i se părea că atitudinea lui e lipsită de sens, iar eforturile filantropice tot atît de fără rost ca și obișnuitele mișcări reformatoare care stîrnesc agitație, simțea o dorință pasionată să-i aline deznădejdea. Nu-i trecuse prin minte că ar fi putut folosi în favoarea ei dezamăgirea lui, și nici nu avea să se gîndească la una ca asta. Instinctul ce o mîna era inconștient și lipsit de finalitate.

— Ei, de abia ai început, spuse ea veselă. Nu poți pretinde să-ți reușească totul de la început.

El rîse.

— Știam că ai să spui așa. Și cei din New York îmi spun că încerc să zoresc natura. Mă descurajez repede și îmi pun prea mult la inimă orice — cred. Întoarcerea mea aici a fost o pilulă amară, dar trebuia s-o înghit. Dacă aș fi fost un alt fel de om, poate că mi-aș fi văzut mai departe de treabă la New York și l-aș fi lăsat pe tata să moară singur la Five Oaks. Dar cînd a trimis după mine, nu am avut inima, saŭ poate nu am avut curajul să refuz și să nu vin. Adevărul e că nu am fost niciodată în stare să merg pe un drum pînă la capăt. Cînd privesc înapoi, mi se pare că întotdeauna ceva m-a împiedicat sau m-a oprit să obțin ceea ce-mi doream în viață. Mi-aduc aminte că odată, cînd eram doar copil mic, plecasem cu mama să culeg mure, și tocmai cînd găsisem cel mai frumos rug, încărcat de

mure și am întins mîna să le culeg, am dat peste un șarpe care m-a apucat de deget. Am avut un acces de isterie sau cam așa ceva, și de atunci doar vederea unui șarpe mă îmbolnăvește. Și ce e mai rău, ori de cîte ori întind mîna spre ceva ce doresc mult de tot, am o tresărire nervoasă, ca și cum m-aș aștepta să apară un șarpe. Ciudat, nu-i așa? Mă întreb cît de mare a fost influența acelui șarpe asupra vieții mele.

Cu toate că rîdea, rîsul lui nu suna firesc și fata se întrebă dacă vorbea serios. Era încă prea tînără ca să poată face deosebirea între o înțelepciune ironică și o prostie fără margini.

— Aș dori să te pot ajuta. Aș face orice pe lumea asta ca să te pot ajuta, murmură ea cu un glas la fel de blînd ca privirea ce i-o aruncă.

Ochii li se întîlniră și fata urmări într-ai lui cum amărăciunea, amestecul de dezamăgire și teamă se topeau în licărul de plăcere — sau poate era numai emoție? — ce-i îmbujoră fața.

— Atunci, să-ți pui o rochie albastră, ca ochii dumitale, rosti el cu aceeași îndrăzneală plină de ușurință ca și în ziua dinainte.

Schimbarea de ton era atît de izbitoare, încît ea roși și lăsă ochii în jos.

— Nu am rochie albastră, răspunse țeapănă, în vreme ce privirea tulburată i se plimba peste vechea fermă Haney, pe lîngă care treceau.

În curînd aveau să ajungă la gară. Chiar acum coteau spre panta ce duce la prăvălie, o panglică lungă, înclinată, albă ca praful de oase.

Schimbarea din tonul lui făcuse să-i năvălească sîngele în obraji. Simțea în urechi cum îi bate pulsul ca o muzică.

— Atunci, cere, împrumută sau fură una, spuse el vesel, pînă ne vedem data viitoare.

Zîmbetul i se risipi repede, de parcă n-ar fi fost în stare să păstreze nota intensă de bucurie, și tristețea inexplicabilă se strecură în privirile lui. Era oare realitate, sau numai o umbră, se întrebă Dorinda. Dar, oricum ar fi fost, în inima ei se născu o adîncă duioșie.

6

CÎND se despărțiră la gară, pe buzele ei flutura un zîmbet visător ; deși încercă să-l alunge pe cînd intra în prăvălie, simți că zîmbetul se mai afla acolo, plutindu-i în jurul gurii. O căldură fizică, molatică și pătrunzătoare, o învăluia ca lumina soarelui. Și miracolul (căci era un miracol) o schimbase atît de profund, încît devenise o străină față de Dorinda de ieri. Acolo unde mai înainte fusese o fată practică, se afla acum o ființă înfiorată, ce se simțea capabilă de aventuri inimaginabile. Cum ar mai fi putut medita asupra calităților vacii roșcate pe care voia s-o cumpere de la bătrînul doctor Greylock, cînd nu-și putea desprinde mintea de la imaginea tulburătoare a fiului aceluiași doctor ? Repeta mecanic încă o dată, și încă o dată : „Treizeci de dolari pe vaca roșcată" ; dar cuvintele ar fi putut fi rostite de John Appleseed ori de fiul lui cel idiot, care tîndălea pe lîngă potecă, atît de îndepărtate îi erau gîndurile ! Treizeci de dolari ! Economisise banii luni de-a rîndul. Numai atît va rămîne după ce aveau să plătească dobînda la ipotecă. Ascunsese banii cu grijă în cel mai bun castron din dulapul cu porțelanuri. Zece dolari pe lună nu înseamnă mare lucru, chiar dacă erau „bani pești". *Atunci, să-ți pui o rochie albastră, ca ochii dumitale. Cere, împrumută sau fură una, pînă ne vedem data viitoare.* De la cine sau de unde veniseră cuvintele acestea ? Ceva în ascunzișurile ființei ei, ceva asupra căruia nu avea nici o putere, gîndea cu glas tare. Și ca și cum imaginația i se eliberase din întuneric și ieșise la lumină, o mulțime de impresii i se perindară prin minte, precum culorile ce se schimbă cu repeziciune într-un caleidoscop. Ochii lui, negri din depărtare, căprui cînd îi priveai de aproape. Culoarea bronzată plină de sănătate a pielii cu reflexe roșcate. Dunga albă de pe gît, chiar sub guler. Felul cum îi creștea părul în cîrlionți mici și deși, formînd o cască. Buzele roșii tăind o linie dreaptă, sugerînd vitalitatea și tinerețea impulsivă. Curba fascinantă a sprîncenelor, care se lăsau în

jos, cînd zîmbea sau cînd se încrunta, peste orbitele adînci ale ochilor. Felul cum rîdea. Felul cum o privea.

Nathan deschisese prăvălia înainte de venirea ei, și acum mătura urmele de noroi din fața intrării. Se afla cineva înăuntru, în spatele lui. Vorbea în timp ce mătura, smucindu-și cu o mișcare caraghioasă umerii uscățivi. Bietul Nathan, făcea mereu gesturi de marionetă, totul lăsînd impresia că ar fi fost mișcat de niște sfori.

Apoi, pe cînd se grăbea să urce scările, se petrecu unul dintre acele accidente mărunte care fac istoria. Domnișoara Seena Snead, îmbrăcată de călătorie în cea mai frumoasă toaletă a ei albastru marin, cu boneţica de dantelă legată cu panglici de catifea, ieși pe ușă.

— Plec pînă la Richmond să cumpăr ceva materiale și niște mărunțișuri, zise ea. Pot să-ți fac vreun comision, dumitale sau mamei ?

Din ceața aceea aurie, ciudata Dorinda care luase locul Dorindei celei adevărate, vorbi grăbită :

— Mă întreb... ah, domnișoară Seena, mă întreb dacă ai putea să-mi cumperi o rochie albastră ?

— O rochie albastră ? Dar desigur, drăguța mea. Vrei să fie pînză de in, sau stambă ? Dar cred că Nathan are materiale albe și albastre la fel de bune ca și cele pe care le-aș putea găsi în altă parte. Chiar eu i le-am ales.

Dorinda clătină din cap. Ochii îi străluceau și vocea-i tremura ; dar urmă fără să țină seamă de nimic, mînată de forța aceasta căreia i se supunea dar pe care nu o putea înțelege.

— Nu, nu vreau in sau stambă. Nu vreau ceva practic, domnișoară Seena. Vreau cașmir sau voal. Și nu vreau să fie un albastru închis. Vreau să fie exact de culoarea ochilor mei.

— Ei nu, că asta-i bună ! zise domnișoara Seena, părînd să nu-și creadă urechilor. Cine a mai auzit să-ți asortezi materialul la culoarea ochilor ?

Apoi, întorcînd fata spre lumină, o cercetă cu luare-aminte :

— Știi, nu prea m-am uitat la ochii dumitale, deși am fost întotdeauna de părere că au o privire caldă, plăcută. Dar acum, cînd mă uit mai bine. văd că au

exact nuanța aripii de gaiță albastră. N-o să fie greu să asortez culoarea. Pot să-mi amintesc fără nici o greutate cum arată aripa de gaiță albastră. Vrei o rochie nouă pentru primăvară, îmi închipui. N-are mare importanță dacă o fată e metodistă sau dacă ține de biserica episcopală, tot o să vrea înainte de orice o rochie nouă cînd se apropie Paștele. Geneva Ellgood și-a comandat ieri voal de lînă imprimat la una din prăvăliile acelea mari din New York. Și-a ales modelul dintr-un jurnal de mode și cînd o să sosească materialul, am să mă duc o săptămînă întreagă la Green Acres să i-o cos. Ce-i drept, e un model tare drăguț și are nevoie de metri și metri de material. Se zice că tînărul doctor Greylock era unul dintre curtezanii ei, cînd s-a dus vara trecută la New York, și-mi închipui că de-aia își cumpără acum toate gătelile astea. Cînd fetele-s curtate, le merge bine negustorilor de mode, cum spunea maică-mea, chiar dacă măritișul e o afacere proastă pentru neveste. Tare mai era glumeață maică-mea. Geneva își face și o pălărie nemaipomenită. Și-a cumpărat o ghirlandă de spice de grîu și maci roșii, și acum o duc cu mine la Richmond, s-o aranjez pe o pălărie din astea moderne, cu calota înaltă.

O clipă Dorinda își ținu răsuflarea, în vreme ce un val amețitor ca un leșin o cuprinse. Și în același moment înțelese că inocența feciorelnică, credința naivă că dragostea aduce fericire o părăsiseră pentru totdeauna. Se afla acum în hățișurile vieții, și hățișurile vieții nu însemnau pace, ci un pumnal în inimă. Deși abia de o cunoștea pe Geneva Ellgood, simțea că deveniseră dușmance. Nu era drept, își spunea ea, ca o fată să aibă totul și alta nimic! Un impuls primitiv își croia drum în mintea ei, ca un invadator nemilos printre instinctele sănătoase și obișnuințele moștenite ale felului său de a gîndi. Era uimită; era înfricoșată; dar sfidătoare. Ca într-un fulger, i se dezvălui adevărul că obișnuința și datoria și respectabilitatea nu sînt totul în viață. Dincolo de drumul bătătorit unde se plimbaseră ideile și gusturile ei, descoperise acum o sălbăticie neumblată, plină de mister și groază. În vreme ce stătea acolo, ascultînd sporovăiala croitoresei, pasiunea care se află în

inima oricărei disperări îi înflăcără mintea. Învățase că dragostea aruncă și inevitabila-i umbră de durere.

— Vreau și o pălărie, domnișoară Seena, spuse ea repede. O pălărie de pai albă, cu o coroană de flori albastre în jurul borului.

Domnișoara Seena își ridică ochelarii pe frunte și o privi întrebător, cu ochii ei mici de presbită.

— Am crezut întotdeauna că ai suficient caracter ca să nu-ți pese de rochii, Dorinda, spuse, dar asta dovedește tocmai că nu poți să știi niciodată. Probabil că tinerețea așa e, te face, mai devreme sau mai tîrziu, să ieși din făgaș. Dar mă tem că astea o să coste o groază de bani. Coronițele de flori sînt destul de scumpe, acum cînd se poartă atîta. Mama dumitale mi-a spus, cînd am fost ultima dată pe la voi, că strîngi toți banii pe care-i cîștigi ca să-ți ajuți tatăl la fermă.

Privirea-i strălucea caldă, căci nu era neînțelegătoare (cînd a fost vreodată o croitoreasă — și mai ales o croitoreasă care era în același timp fată bătrînă sentimentală — neînțelegătoare în privința rochiilor ?), dar voia să fie sigură că Dorinda nu-și va regreta extravaganța cînd va fi prea tîrziu.

— Nu trebuie să-ți închipui că poți să ții pasul cu Geneva, drăguța mea, adăugă cu blîndețe dar fără prea mult tact. Ești mai drăguță decît ea, dar taică-său e cel mai bogat om din împrejurimi și, după părerea mea, nu există urîțenie care să nu poată fi acoperită de bani.

Sfatul era înțelept, dar Dorinda se încruntă și clătină din cap cu încăpățînare. Șalul îi lunecase pe umeri, iar razele soarelui, care se chinuiau să străpungă norii, aruncau reflexe albăstrii pe părul ei negru. Domnișoara Seena o scruta cu atenție, gîndindu-se că un astfel de păr se întîlnea rareori cu astfel de ochi. Cu contrastul acesta izbitor, cu culorile din obraji și cu buzele ei pline, roșii, fata părea să sară prea mult în ochi, hotărî croitoreasa. „Mie mi se pare întotdeauna mai de bun gust cînd ochii și părul se potrivesc", gîndi ea, „dar probabil că cei mai mulți bărbați ar spune că-i frumoasă, chiar dacă trăsăturile nu-s chiar atît de fine."

— Am de gînd să-mi fac o rochie frumoasă, orice s-ar întîmpla, spuse Dorinda. Orice s-ar întîmpla, repetă cu

încăpățînare. Am treizeci de dolari puși deoparte și vreau să-mi cumperi rochia și pălăria despre care ți-am spus, chiar de-o fi să nu-mi mai rămînă un ban. M-am plictisit să mă tot lipsesc de toate.

— Ei, nu cred să coste chiar atîta, răspunse domnișoara Seena, după ce făcu la repezeală niște socoteli în minte. Putem cumpăra un voal frumos, dublu lat, cu șaptezeci și cinci de cenți iardul și cred că pot să-ți fac o rochie, croind cu multă socoteală, din nouă iarzi. Revistele de modă spun că trebuie zece iarzi, dar ăia de la New York n-au nevoie să croiască și ei cu socoteală. Bineînțeles că fustele astea clopot și mînecile baloane înghit o groază de material, dar îmi închipui că vrei ca rochia dumitale să fie la fel de modernă ca a Genevei, nu-i așa ?

Dacă fata tot era hotărîtă să-și cheltuiască banii — gîndi domnișoara Seena cu bunăvoință — ar fi păcat să-i stric plăcerea de a-și face cheful. La urma urmei, de tinerețe și de frumusețe ai parte atît de puțin timp !

— Am să mă silesc din toate puterile să fii cît mai mulțumită, drăguța mea, spuse cu vioiciune. Și o să-mi treacă totul în cont la Brandywine și Plummer, așa că nu trebuie să dai bani decît la întîi ale lunii. Auzi că vine trenul, și soră-mea Texanna mă așteaptă cu bagajul în stație. N-avea grijă, am să-ți iau cel mai frumos material care se găsește.

Și văzîndu-și de drum, croitoreasa se grăbi cu pași mici și săltăreți ca de păsărică spre gară, unde Dorinda zări silueta impunătoare a domnișoarei Texanna, stînd de pază lîngă o întreagă colecție de pachete și pachețele. Spre deosebire de sora ei, domnișoara Texanna fusese frumoasă în tinerețe, și o strălucire ștearsă de romantice amintiri apuse încă o mai înconjura ca un nimb. Deși nu se măritase niciodată, avusese un iubit care fusese ucis în război, ceea ce, după cum spusese odată domnișoara Tabitha, „era poate mai bine". Dar, pe cînd se uita la trenul ce se apropia de stație, Dorinda nu se gîndea la cele trei surori. „N-ar fi trebuit să fac asta", gîndi cu un sentiment de panică, dar apoi își zise cu

disperare : „Nu, nu, vreau să am și eu o rochie frumoasă, orice s-ar întîmpla !“

Cîțiva fermieri luau trenul de dimineață ca să se ducă la oraș, și Dorinda observă că Geneva Ellgood îl condusese pe taică-său la gară în micul ei docar cu roți roșii. Era o fată ștearsă, cu nasul lung, cu ochii de culoarea strugurilor de Malaga și cu un ten palid cenușiu cu umbre verzui trădînd anemia. Părul bălai, pe care și-l aranja cu migală, era bogat și frumos, iar zîmbetul ei, deși lipsit de strălucire, era dulce și atrăgător.

Cînd se uitară una la alta, cele două fete se salutară cu nepăsare ; apoi Geneva se aplecă și întinse o foaie de hîrtie.

— Ai vrea să fii bună să-mi pregătești ce scrie pe lista asta ? întrebă pe un ton prietenos. Nu-mi place să-l las singur pe Neddy, iar Bob a intrat să vadă dacă nu avem scrisori.

Dorinda coborî repede scările, luă lista și-și aruncă privirile pe ea.

— Nu avem sortul de cafea pe care-l dorești, îi spuse. L-am comandat de-acum două săptămîni, dar încă n-a sosit.

— Ei, va trebui să ne mulțumim cu ce aveți. Dacă vrei să împachetezi lucrurile, Bob o să mi le aducă aici.

Era o fată sfioasă, prietenoasă și amabilă, dar în felul ei de a se purta, se simțea totuși o abia perceptibilă notă de condescendență.

„Doar pentru că ea e bogată, iar eu sînt săracă, își închipuie că e mai ceva decît mine“, gîndi Dorinda cu dispreț, pe cînd urca scările.

În timp ce cîntărea și împacheta articolele de băcănie, Bob Ellgood ieși de la oficiul poștal (de fapt o despărțitură cu geam, într-un colț al prăvăliei) și se apropie de tejghea ca să stea de vorbă cu ea. Era un tînăr greoi, încet la minte, amabil, ponderat și frumos în felul său robust, cam bovin. Fiind feciorul cel mai mare al lui James Ellgood, era privit ca o partidă ispititoare de toate fetele din împrejurimi, și Dorinda își aminti că, doar cu cîteva duminici mai înainte, îl privise în biserică și se întrebase cu o senzație de așteptare înfiorată : „Și dacă acesta ar fi cel hărăzit, la urma urmei ?“ Acum rîse ușu-

rel la amintirea unei asemenea absurdități, și o licărire admirativă străluci în ochii rotunzi, ca de marmură, ai tînărului.

— Sper că armăsarul lui Greylock n-a stricat răsadurile tatălui dumitale, zise el ca din senin.

— Nu, răspunse ea, scuturînd din cap. N-am auzit să fi avut de suferit.

Cîntărise zahărul și acum îl turna într-o pungă de hîrtie, iar ochii tînărului întîrziau pe degetele pricepute, urmărind cum întorcea marginile pungii, o lega strîns și rupea sfoara cu un gest îndemînatic. Numai cu o săptămînă în urmă, s-ar fi simțit flatată de atenția lui, dar astăzi alte gînduri o preocupau și privirea bovină admirativă o sîcîia. Oare întotdeauna se întîmplă la fel, obții ceva atunci cînd nu mai dorești ?

— Păi, ar trebui să aibă o recoltă bună, după cît a muncit pe ogoarele alea, continuă tînărul, în timp ce ea punea pachetele într-o cutie de biscuiți și i le întindea peste tejghea.

Dorinda clătină din cap.

— Oricît de mult ai trudi, pînă la urmă ajungi tot la elementele naturii. Nu poți fi niciodată sigur de nimic, cînd ești la cheremul vîntului și al ploii ca să-ți cîștigi existența.

— Așa spune și taică-meu, zise Bob, acceptînd filozofia fatalistă fără să se opună. La urma urmei, ploaia, gerul și seceta, și nu fermierul decid soarta recoltei.

Primise o educație îngrijită și, cu toate că exprimarea lui era mai provincială decît a lui Jason, totuși era lipsită de savoarea regionalismelor de la Pedlar's Mill.

Cu cutia sub braț, continua s-o privească, pînă cînd glasul nerăbdător al Genevei răsună din ușă și fata intră grăbită în prăvălie.

— Ce mai aștepți, Bob ? Credeam că nu mai vii. Apoi, dînd cu ochii de Dorinda, adăugă scuzîndu-se : Știam, bineînțeles, că totul era pregătit, dar Bob e întotdeauna atît de lent. Trebuie să mă întorc imediat, pentru că nu pot s-o las pe Neddy singură.

Se întoarse și ieși, iar Bob o urmă cu un aer pleoștit.

„Ca și cum mi-ar păsa !“ gîndi Dorinda semeață. „Ca și cum aș ține să stau de vorbă cu el !“

Trenul spre nord trecuse la ora cinci, iar următorul, cel pe care tocmai îl luase domnișoara Seena pentru Richmond, era ultimul care oprea în stație pînă după-amiază. Cei cîțiva fermieri care hoinăriseră pe lîngă linia ferată așteptau acum în prăvălie, în vreme ce Nathan cîntărea și măsura sau număra bănuții, punînd restul în palme bătătorite. Ici-colo, cîte un negru în salopetă albastră aștepta răbdător, cu o expresie de resemnare gînditoare caracteristică nu atît individului cît rasei. Fermierii albi discutau puțin și conversația lor redusă se limita la recoltă sau la vreme. Aspriți, ursuzi, plini de noroi, acești oameni erau la fel de impersonali ca și arborii, sau ca niște filozofi transcendentaliști. În mîndria lor rustică, toți acceptau tăcerea așa cum acceptau sărăcia ori vremea neprielnică, fără stînjeneală și fără umilință. Dacă nu aveau nimic de spus, erau în stare să șadă ore în șir muți și nemișcați aplecați asupra pipelor sau cocoloașelor de tutun de mestecat. Puteau să povestească o istorie, cu condiția să fie una demnă de povestit, cu mult spirit caustic și realism robust; dar gluma ieftină sau sporovăiala vulgară a orășelului provincial le erau complet străine. Nici unul dintre ei n-ar fi îndrăznit să spună în prăvălia lui Pedlar o anecdotă pe care urechile Dorindei să nu o fi putut asculta. Punctul de vedere transcendental, obișnuința de gîndire căpătată din comuniunea cu pămîntul și cerul rafinaseră miezul și totodată înăspriseră învelișul.

— Pot să vă servesc cu ceva, domnule Appleseed? întrebă Dorinda, uitîndu-se la bătrînul fermier simplu și aspru care se apropiase, împreună cu fiul său idiot.

În timp ce vorbea, săltă capacul unui borcan înalt de pe tejghea și scoase o acadea vărgată, de mentă.

— Uite o acadea, Billy.

Băiatul rînji la ea cu gura-i cu colțurile lăsate și apucă grăbit acadeaua.

— Spune mulțam, băiete, îl îndemnă John Appleseed.

— Mulțam mata, mormăi Billy ascultător, lingîndu-și acadeaua.

— Nu, lasă, mă ocup eu de John de îndată ce termin de aranjat zahărul ăsta, spuse Nathan. Aș vrea să te rog

să iei rațele acelea de la mătușa Mehitable Green. Așteaptă de mult și nu mai e chiar atît de tînără. Spune-i că-i dau șaptezeci și cinci de cenți pe pereche, dacă sînt mari. Pentru banii ăștia vrea cafea și ghimber de Jamaica.

— A, dar nici nu știam că mătușica Mehitable e aici!

Rotindu-și privirile, Dorinda o zări pe bătrînă șezînd pe o ladă în colțul cel mai îndepărtat al încăperii și ținînd în poală o pereche de rațe.

— Nu te-am văzut cînd ai intrat, altfel ți-aș fi vorbit mai devreme, adăugă fata îndreptîndu-se grăbită spre bătrînă.

Mătușa Mehitable Green asistase la venirea pe lume a Dorindei, care fusese neobișnuit de grea, și între ele exista o legătură afectivă ca și o asociație de idei sentimentală. Doamna Oakley, cu vederile ei largi superioare, se arătase întotdeauna prietenoasă față de negrii din jur. În copilărie, atît Dorinda cît și mama ei o vizitaseră pe mătușa Mehitable în coliba de la Whistling Spring, și bătrîna moașă le întorsese întotdeauna darurile simple — de-ale mîncării sau vin de casă — cu răsaduri de flori sau cu „leacuri" făcute din ierburile misterioase ce creșteau în grădina ei. Mai păstra încă reputația, atribuită pe jumătate cu spaimă, pe jumătate în derîdere, de „vrăjitoare", și nici un negru din împrejurimi n-ar fi îndrăznit s-o supere cu ceva. Dar în ciuda unui scepticism crescînd în ce privește puterea ei de a face farmece sau vrăji de dragoste, chiar și doamna Oakley trebuia să-i recunoască priceperea de a face să dispară alunițele și negii sau de a face vacile să înțarce la timpul nepotrivit. Era o negresă înaltă și țeapănă, cu o față întunecată brăzdată de riduri, din mijlocul cărora apărea o privire gînditoare ca lumina lunii revărsată într-o apă liniștită, cu părul rar și cenușiu ca niște licheni pe un trunchi bătrîn. Rochia de stambă roșie era bine scrobită și purta o pălărie modestă de pai negru ce fusese cîndva a doamnei Oakley. Se trăgea dintr-un neam bun, căci pe cînd fusese sclavă aparținuse familiei Cumberland, care stăpînise ferma Honeycomb înainte de a fi fost împărțită. Deși familia aceea bogată decăzuse și pînă la urmă dispăruse cu totul, sclavii ce le aparținuseră

prosperaseră, în libertate, pe nenumărate loturi luate în arendă. Familia Green, ca și familiile Moody și Plumtree, reprezentau aristocrația de culoare din Pedlar's Mill ; iar Micajah Green, fiul cel mai mare al mătușii Mehitable, cumpărase nu de mult de la Nathan Pedlar ferma, pe care muncise cu hărnicie și pricepere ca arendaș.

— Sper că n-ai venit pe jos pînă aici, spuse Dorinda, căci Whistling Spring se afla la o depărtare de cinci mile, dincolo de ferma Greylock, după rîul Whippernock.

Bătrîna clătină din cap și începu să dezlege fîșiile de flanea roșie de la picioarele rațelor.

— O, că nu, don'șoară, Micajah m-adus aci cu caru' cu boi deasupra încărcăturii de bușteni. Nu te-am mai văzut nici pe 'neata, nici pe mămica 'neatale de-o lună, porumbițo, zise bătrîna.

— Toată iarna am vrut să vin să te văd, răspunse Dorinda, dar drumurile mărginașe sînt atît de proaste, încît mi-am zis că e mai bine să aștept să se usuce noroaiele. E acasă cu dumneata careva din copii, acum ?

Mătușa Mehitable oftă.

— Și cel din umă din toți cîți sînt m-a părăsit ; eu nu po' să-nțeleg cum poa' găina bătrînă să-și țină puii pă lîngă ea. O duc tare bine cu toții și pen' toate astea tre' să binecuvînteze pe Domnul. Doar știe El, adăugă cu fervoare, cum mai toceam io altarul rugîndu-mă Lui cînd ei toți era mici.

— Taica zice că Micajah e unul dintre cei mai pricepuți fermieri de aici.

— Asta așa-i. Fără doar și poat' că e, aprobă bătrîna moașă. Și știi că Micar 'nvață acum despre bolile cailor cu Marse Kettledrum, doctorul de cai, continuă ea, iar Moses o lucrat la calea ferată iarna-ntreagă, și-apoi Abraham, el îi ajută lui Micajah, și Eliphalet a luat o parcelă de pămînt la Marse Carlick, colo-șa lîngă Whippernock, și Jemina, cea care i-am pus numele după bătrîna donșoară, ea e la Five Oaks, slujește pe don doctor Greylock.

— Credeam că a plecat de mult de-acolo, o întrerupse Dorinda.

— Nu, nu, domnișoară, n-a plecat. Zisese să plece de-acolo pen'că prea era nepotrivit pentru ea de cînd bă-

trîn don doctor ajunsese așa gălăgios; și Jemina nu putea să se deprindă cu toate cîte le vedea. Da, zisese ca să plece, dar dup' aia a venit tînărul don doctor, și i-o cerut să stea să-l servească. Vai de mine! exclamă dintr-o dată, după o scurtă pauză! Cred c-o să iasă zarvă cînd tînărul s-o lua în coarne cu taurul ăl bătrîn.

Cu un gest de suprem dispreț apucă cele rouă rațe și le puse în mîinile Dorindei.

— Ține, porumbița mea, ia ăste două rațe. Tare bine-mi pare, mi-am bucurat ochii privindu-te, dar acu tre' să mă-ntorc cu Micajah. Spune-i măicuței c-o să vin s-o văz de-ndată ce s-o duce vremea asta rece. Fără doar și poat', de cum dă căldura.

După ce plecă bătrîna, cu cafeaua și ghimberul de Jamaica în coșuleț, Dorinda se îndreptă grăbită spre camera din spatele prăvăliei, unde o așteptau Rose Emily și copiii.

— N-am putut veni mai devreme, le explică. M-am oprit întîi să vorbesc cu domnișoara Seena Snead, și-apoi cu mătușa Mehitable. Te simți mai bine azi, Rose Emily?

Doamna Pedlar, înfășurată într-un șal croșetat, de culoare roz, cu fața ei palidă străvezie și părul lucios, îi amintea Dorindei de păpușa mare de ceară pe care o avuseseră în vitrină anul trecut de Crăciun. Era atît de strălucitoare, încît părea ireală.

— Ah, mă simt cu totul alt om în dimineața asta, răspunse bolnava. (Așa spunea la începutul fiecărei zile.) Sînt sigură că pe seară am să mă pot scula din pat.

— Mă bucur nespus, răspunse Dorinda, așa cum răspundea în fiecare dimineață. Așteaptă să vedem ce spune doctorul.

— Da, cred că e mai bine să stau în pat pînă vine doctorul. Închise ochii, sfîrșită de efort, dar în clipa următoare, cînd îi deschise, străluceau mai luminoși decît oricînd.

— Spunea c-o să treacă să mă vadă.

O clipă Dorinda ezită; apoi răspunse în șoaptă:

— L-am întîlnit pe drum și m-a adus pînă aici cu trăsura.

Fața Rosei Emily radia.

— Da?! Cît sînt de bucuroasă, spuse într-un suflet.

— Mă tem că lucrurile stau prost la Five Oaks, continuă Dorinda cu voce schimbată. Părea teribil de necăjit. Cred că din cauza bătrînului. Toată lumea spune că bea de stinge și mai e și negresa cu toți copiii aceia.

— Ei, nu poate s-o mai ducă mult, spuse Rose Emily plină de speranță. Și pe urmă, Jason are să-i trimită, desigur, pe toți la plimbare.

Rămase pe gînduri ca și cum încerca să-și amintească ceva ce-i ieșise din minte.

— Îmi spunea cineva mai zilele trecute, continuă ea, trebuie să fi fost domnișoara Texanna sau domnișoara Tabitha ; în fine, era de părere că Jason a făcut o greșeală întorcîndu-se. Ah, acum îmi amintesc ! Era domnișoara Tabitha, și zicea că Jason e un prost dacă îl lasă pe taică-său să-i dirijeze viața. Mai zicea că el are o fire blîndă, dar slabă ca un fulg și că un vînt mai puternic îl abate din cale. Desigur că nu-l cunoaște.

— Sigur că nu, o încredință Dorinda plină de emfază.

— Ei, nu l-am prea văzut de multe ori, dar nu mi se părea lipsit de șira spinării. În orice caz, adăugă ea, aș prefera să fiu soția unui om cu o fire blîndă, decît a unuia cu voință de fier.

Tot timpul, de la întoarcerea lui Jason, sperase cu atîta fervoare că se va îndrăgosti de Dorinda, încît acum, conform felului ei de a fi, totdeauna optimist, considera căsătoria ca și hotărîtă.

Încă mai vorbeau despre tînărul doctor Greylock, cînd Minnie May dădu buzna în cameră ca să spună că „Bud nici nu ascultă de ce-i zice ea", și animația febrilă a doamnei Pedlar se îndreptă spre fetița ei.

— Spune-i că dacă nu face cum îi zici tu, am să-l pun pe tăticu să-l bată cu biciul îndată ce o să închidă magazinul, zise ea cu asprime, căci era o adeptă a disciplinei stricte.

Fetița cea energică ieși în goană, ștergîndu-și mînuțele roșii de ștergarul prins peste rochița.

— Jur că fetița asta e o mamă înnăscută, continuă Rose Emily. Nu văd cum aș fi putut s-o scot la capăt fără ea.

Neînsemnat cum era incidentul, Dorinda nu-l uită totuși niciodată. Ani și ani mai tîrziu, scena avea să-i re-

vină în amintire și avea să revadă silueta micuță, robustă și energică, cu cele două codițe groase, de păr bălai bătînd în roșcat, și cu șorțul prins în talie, ieșind în goană din cameră. O mică mamă înnăscută, astfel avea să-i apară întotdeauna Minnie May.

— Nathan are nevoie de ajutorul meu. Aș face bine să mă întorc, spuse Dorinda. Am să mai intru din cînd în cînd să văd cum te mai simți.

Și netezindu-și părul cu mîna, Dorinda se grăbi să intre în magazin.

Pe măsură ce dimineața înainta, un șir de fermieri albi și negri se aduna lîngă tejghea, aducînd găini, ouă și calupuri de unt, pe care le schimbau pe cafea, melasă, zahăr sau tot felul de leacuri de trebuință în orice casă, cum ar fi ghimber de Jamaica sau alifia lui Sloan. Ceaiul nu se folosea decît în caz de boală, și cutia de tablă cafenie de pe raft rămînea adesea goală săptămîni de-a rîndul.

Pînă ieri, Dorinda socotise munca monotonă de la magazin tare plicticoasă, deși, fără îndoială, profitabilă, ca făcînd parte din planurile de nepătruns ale Providenței. Un instinct religios adînc înrădăcinat o convingea, în ciuda unei tainice căințe, că legea fundamentală a moralei era plictiseala și nu plăcerea. Adevărul este, ar fi spus ea probabil, că fiecare face ce poate, într-o lume în care datoria se afla mereu alături de rezistența cea mai tenace. Dar în dimineața asta, chiar în timp ce făcea obișnuitele gesturi mecanice neînsemnate, simțea că mintea i se detașase de trup și zbura ca un fluture într-un vis plin de extaz. Fluturatică. Astfel i-ar fi părut mamei ei. Și totuși, dacă asta înseamnă să fii fluturatică, gîndi Dorinda, cine ar alege oare să fie cuminte? Frumusețe, culoare, dulceață, întreaga energie vitală iradiantă a primăverii vibra în ființa ei. Urechile îi vîjîiau de parcă ar fi mers pe un vînt puternic. Tot felul de sunete îi pluteau în jur în acorduri delicate, de la o mare depărtare, astfel că fiecare cuvînt trebuia să i se repete de două ori, pînă să ajungă la urechile ei. Și tot timpul cît cîntărea găinile, număra ouăle, sau gusta untul, era conștientă că în jurul buzelor îi plutea un zîmbet ușor, ca o dungă de lumină.

7.

DIMINEAȚA se sfîrșise de mult cînd Minnie May veni alergînd în prăvălie, ca s-o roage pe Dorinda să intre la maică-sa.

— A venit doctorul, zise fetița, și vrea să dea niște indicații.

— N-ar fi mai bine să se ducă tata ? întrebă Dorinda, nerăbdătoare să-l vadă, dar șovăind încă.

— Nu, du-te tu, răspunse Nathan luînd-o înaintea copilului. Tu înțelegi atît de repede totul, explică el, și după ce pleacă, poți să-mi spui ce a zis.

În ciuda trupului său uriaș, Nathan părea mai gîrbovit, mai palid și mai neajutorat ca niciodată, se gîndea Dorinda. Ce viață mediocră avusese ! Și era un om bun. În toată lumea nu exista soț și tată mai bun decît el, și tot așa nu exista negustor mai cinstit decît Nathan Pedlar. Și totuși, toți, pînă și propriii lui copii, nu-i dădeau nici o atenție, ca și cum persoana lui n-ar fi avut nici o însemnătate.

După cîteva minute, Dorinda se afla în camera Rosei Emily, cu privirea-i luminoasă ațintită asupra siluetei tinerești, bine conturate, aplecate deasupra prietenei sale. Deși știa că avea să fie acolo, imaginea lui ivită brusc o făcu să tresară, atît de puternică era impresia. Așa se întîmpla ori de cîte ori îl vedea. Exista în obrazul și în zîmbetul lui o energie, o calitate vitală ce făcea ca tot restul din jur să apară șters, lipsit de viață. Mult mai tîrziu, după ce totul avea să devină amintire și uitare, va ajunge la concluzia că ceea ce o impresionase era pur și simplu strălucirea necunoscutului. În aceste prime luni după întoarcerea la Pedlar's Mill, Jason avea pentru Dorinda farmecul ținuturilor îndepărtate și al aventurilor pitorești. Era parfumul personalității lui, își dădea seama chiar atunci, și nu al experienței trăite. Călătorise puțin, totuși prezența lui răspîndea emoția periculoasă a aventurii.

— Iat-o pe Dorinda, zise Rose Emily, iar el ridică ochii și o salută atît de liniștit, de parcă n-ar fi văzut-o niciodată pînă atunci, sau abia s-ar fi despărțit de ea. Care

din aceste impresii, se întrebă Dorinda, voia el s-o creeze ?

— Aveţi cumva ceva ca un hamac ? întrebă doctorul. Trebuie neapărat s-o scoatem afară la aer. I-am spus lucrul ăsta de fiecare dată.

— Avem cîteva hamacuri în magazie.

În timp ce-i răspundea la întrebare, Dorinda îl privea cu îndoială. În camera bolnavei, părea să se fi lepădat de tinereţe, aşa cum un şarpe îşi leapădă pielea. Puteai să-i dai orice vîrstă. Era vioi, hotărît, priceput şi neutru ca o maşină.

— N-ar fi mai cuminte să aşteptăm să se încălzească vremea ? întrebă Rose Emily cu un zîmbet îngrijorat. Frigul îmi face atît de rău.

— Fleacuri ! rîse doctorul clătinînd din cap. Asta-i necazul cu dumneata. Plămînii dumitale au o cumplită nevoie de aer. Dacă ai fi stat mai mult afară, în loc să închizi ferestrele, nu ajungeai aici.

La acestea, pacienta protestă timid :

— Tatăl dumitale spunea întotdeauna...

O întrerupse cu bruschete :

— Tatăl meu era bun pe vremea lui, dar face parte din şcoala veche.

După aceea continuă să vorbească amabil şi vesel, făcîndu-i complimente, tachinînd-o, bătîndu-şi joc de regulile ei învechite de igienă şi punînd, cu un aer neglijent, nenumărate întrebări privitoare la regimul alimentar, la medicamente, la distracţiile ei, şi la malformaţia copilaşului celui mic, John Abner, care se născuse cu un picior diform. Deşi Dorindei i se părea că trecuse multă vreme, de fapt nu se scursese decît un sfert de oră pînă să-şi ia rămas bun, făcîndu-i semn fetei să-l urmeze pe verandă.

— Am să-ţi arăt chiar locul unde să instalezi hamacul, zise în timp ce se îndrepta spre uşă.

Rose Emily întinse braţul ei subţiratic spre a-l reţine.

— Nu găseşti că-mi merge mai bine pe zi ce trece, doctore ?

— Mai bine ? Bineînţeles că eşti mai bine, şi privi în jos spre ea, cu un zîmbet. O să te facem să te ridici din pat şi să ieşi la aer înainte de venirea verii.

Apoi deschise ușa, și Dorinda îl urmă ascultătoare.

— Cum Dumnezeu poate să respire în cuptorul ăsta ? întrebă el supărat, îndreptîndu-se spre capătul verandei. Pînă în trei luni o să se prăpădească, dacă nu bagă puțin aer proaspăt în plămîni. Și-apoi copiii. E o crimă să-i ții în camera aceea.

Se încruntă ușor, și odată cu încruntarea lui preocupată, Dorinda simți că se îndepărtează de ea și devine străin. Fața îi era mai gravă, mai neclintită, îngrijorată de nedumerire. I se părea de necrezut că, chiar în aceeași dimineață, o privise cu înflăcărare romantică, purtînd în ochi foamea imperativă a tinereții.

— Va fi într-adevăr pe picioare pînă la vară ? întrebă Dorinda dintr-o suflare, cu speranță și uimire.

— Pe picioare ? zise el cu vocea coborîtă, privind neliniștit peste umăr. Bine, dar e pe moarte. Nu știi că moare ?

— Așa gîndeam și eu, și deodată vocea i se frînse. Dar i-ai spus...

— Doar n-ai vrea să-i spun adevărul, nu ? Mă crezi o brută ?

Această morală nouă, pentru care nici doctrina religioasă, nici filozofia experimentală nu o pregătiseră, o copleși luîndu-i graiul ; și în tăcerea ce se lăsă, doctorul repetă cu un gest de iritare, ca și cum mărturisirea îl îndurera nespus :

— Pînă în șase luni va zace în pămînt, dar nu-ți închipui că i-aș putea spune asta.

— Vrei să spui că nu există nici o speranță ?

— De vindecare, nu. Plămînii îi sînt distruși. Bineînțeles, dacă iese la aer, s-ar putea să supraviețuiască ceva mai mult decît ne așteptăm. Aerul și hrana potrivită fac uneori minuni.

— Dar nu crezi că ar trebui să aibă timp să se pregătească ?

Era întrebarea pe care ar fi pus-o mama ei, și o rosti cu regret, dar cu hotărîre.

— Să se pregătească ? Te gîndești la înmormîntare ?

— Nu, mă gîndesc la veșnicie.

Dacă i-ar fi prezentat spre studiu vreo fosilă preistorică, ar fi examinat-o cu tot atîta interes.

— La veșnicie ?!

Dorinda șovăi. Deși îndoiala sinceră nu era un lucru necunoscut la Pedlar's Mill, rareori rezistase cu succes atacului dogmei ortodoxe. Pentru Dorinda, cu inteligența și independența ei, multe dintre convingerile mamei deveniseră simple figuri de stil ; totuși, la urma urmei, oare nu obișnuința, mai curînd decît credința, constituia principiul călăuzitor în comportarea oamenilor ?

Ceva o împinse să întrebe :

— Vrei s-o lași să moară fără să-i dai timp de pocăință ?

— Pocăință ! Dumnezeule mare ! O fi avut oare vreodată măcar prilejul să facă vreun lucru care să-i placă ?

Apoi, ca și cum discuția îl enerva, apucă trusa medicală pusă pe balustrada verandei.

— O să trec din nou pe-aici pe la apusul soarelui, aruncă el în treacăt — și dacă o să fii gata de plecare, am să te iau cu mine în drum spre casă.

Simplu ca bună ziua ! „Am să te iau cu mine în drum spre casă !" Ca pe un sac cu făină, își zise ea cu necaz și deznădejde. Și chiar pe cînd el cobora poteca spre poartă, luă hotărîrea că pentru nimic în lume nu-l va lăsa s-o conducă acasă.

— N-am să mai fiu aici la apusul soarelui, strigă după el cu glasul unui adevărat Covenant.

Jason se apropiase de poartă. Inima fetei se frînse ca o pasăre rănită, apoi, recîștigîndu-și seninătatea, zvîcni în sus printre nori.

— Bine, atunci voi căuta să vin ceva mai devreme, răspunse el cu o veselie tandră. Nu mă dezamăgi !

Portița albă dintre cei doi meri golași se deschise și se închise în urma lui. Jason dezlegă hățurile de pe ostrețele gardului și, sărind în trăsurică, porni calul, fluturînd totodată din mîna liberă. „Dumnezeule ! Ce viață !" își zise el, privind în jur, pe cînd trăsurica alerga la vale spre gară. Dorinda rămăsese locului și urmărea roțile trecînd peste șinele căii ferate și apoi lunecînd ușor de-a lungul drumului ce ducea la Green Acres. După ce punctul mișcător dispăru în praful albăstrui al depărtării,

i se păru că lăsase o dîră de viață în întinderile de rogoz. Fața îi strălucea ; pieptul i se ridica și cobora cu iuțeală ; pulsul se agita într-un tumult impetuos care anula orice alte sunete. Îndoiala, suferința, dezamăgirea, toate erau uitate. Oare de ce nu-i spusese nimeni că dragostea aduce atîta fericire ?

Apoi, dintr-o dată, judecata îi reproșă bucuria aceea tumultoasă. Rose Emily era pe moarte ; și totuși, nu-și putea concentra gîndurile asupra faptului grav al morții. Străbătu veranda, deschise ușa și intră în camera cu ferestrele închise.

— Doctorul stăruie să deschizi ferestrele, zise ea cu seriozitate, domolindu-și greu nota de fericire din glas.

Fusese atît de departe de scena asta, încît nu era pregătită pentru arzătoarea dorință de viață ce se citea în privirea Rosei Emily.

— Ah, Dorinda ! exclamă biata muribundă. Doctorul a fost atît de încurajator !

Fata își întoarse fața spre fereastră.

— Da, a fost foarte încurajator.

— Ce ți-a spus pe verandă ?

— Doar că vrea să te pună pe picioare înainte de venirea verii.

La urma urmei, o minciună mare era mai ușor de rostit decît una mică.

Doamna Pedlar oftă fericită.

— Aș vrea să vină odată vara !

Dorinda se aplecă și potrivi perna sub capul strălucitor. E dureros să mori, gîndi ea, cînd lumea este atît de frumoasă. Nu poate exista — își închipui — o soartă mai jalnică decît să fii căsătorită cu un soț ca Nathan ; e mult mai preferabilă libertatea monotonă a surorilor Snead. Și totuși, chiar pentru Rose Emily, măritată cu Nathan, viața nu era lipsită de dulceață. O compasiune caldă față de prietena ei pătrunse în inima Dorindei ; compasiune pentru tot ceea ce îi lipsise, ca și pentru dragostea pe care nu o cunoscuse niciodată.

— Nu va mai întîrzia mult, acum.

Ce altceva putea spune ?

— Dorinda ! Vocea Rosei Emily fremăta ca o coardă de harfă. Domnișoara Texanna a intrat aici o clipă, și era atît de încîntată de rochia pe care ți-o cumpără domnișoara Seena la Richmond ! De ce nu mi-ai spus ?

— Am vrut să-ți spun, draga mea. Dar n-am avut timp.

— Sînt atît de bucuroasă că o să ai o rochie nouă. O putem coase foarte bine aici, după ce o croiește domnișoara Seena. Cîteodată mă plictisesc să tot croșetez.

Ochii Dorindei se umplură de lacrimi. Cît de bună era Rose Emily, cît de puțin egoistă, cît de generoasă ! Se gîndea întotdeauna la alții ; întotdeauna făcea planuri sau lucra în folosul copiilor ei sau al Dorindei. Și ca profesoară fusese la fel — amabilă, răbdătoare, îngăduitoare la greșeli ; iar acum, cînd era pe moarte, devenea mai nobilă, și nu ursuză și insuportabilă ca alte femei bolnave fără de speranță.

— Mi-ar face plăcere, zise ea de îndată ce fu în stare să răspundă ; apoi adăugă grăbită : Mă întreb dacă mîine n-ai putea să mănînci puțină carne de rață. Mătușa Mehitable a adus o pereche de rațe grase.

Rose Emily aprobă din cap.

— Da, mîine. Aș vrea s-o văd pe mătușa Mehitable cînd mai vine pe-aici. Mi-a spus odată că ar putea face să-mi dispară alunița de pe ceafă.

— Bine, n-ai decît s-o lași să încerce cînd o să ieși din casă.

Lacrimile îi umpleau ochii și, găsind o scuză oarecare, Dorinda ieși în fugă din cameră. Rose Emily se necăjea pentru o aluniță, și avea să moară înainte de sfîrșitul verii !

Puțin înainte de apusul soarelui, cînd răsună șuieratul trenului, Dorinda își luă șalul și se grăbi spre calea ferată. Domnișoara Texanna, care n-avea nimic de făcut decît să tricoteze în colțul ei de la poștă, auzise șuieratul trenului încă de la gara din Turkey și acum îl aștepta între pompa cea mare și vagonul de marfă abandonat.

Cred că o văd pe platformă pe sora Seena, spuse ea.

Și cîteva minute mai tîrziu, trenul opri, iar croitoreasa fu ajutată cu galanterie de conductor și frînar să coboare pe peron.

— Am luat de toate, zise ea după coborîrea aceea rapidă. Am căutat peste tot și am cumpărat cel mai frumos voal ce se găsea. E culoarea cea mai apropiată de aripa gaiței albastre pe care am văzut-o vreodată, și am cumpărat și niște panglici perfect asortate.

Gîfiia în timp ce urca mica pantă spre magazin, dar era gîfiitul unui general victorios.

— Hai să intrăm direct în camera Rosei Emily, propuse Seena. O să-i placă la nebunie.

Cînd cele trei femei se strînseră în jurul patului Rosei Emily și valurile de voal azuriu se desfășurară pe plapumă, Dorindei i se părea că alungă gîndul amenințător al morții. Deși îi era milă de prietena ei, nu se putea simți nefericită. Întreaga-i ființă vibra de o speranță irezistibilă. O rochie albastră, doar atît. Un fleac în noianul întîmplărilor ; și totuși, cînd avea să privească îndărăt în anii de mai tîrziu, avea să-i pară că viitorul era închis în acest unic moment, așa cum miezul stă închis în nucă.

— Pot să le las aici ? întrebă ea, privind pe fereastră plină de nerăbdare. Soarele a apus și trebuie să mă grăbesc.

Oare o s-o aștepte, sau a și plecat fără ea ?

— O să ne apucăm de croit mîine dimineață, înainte de orice altceva, spuse domnișoara Seena, sorbind din ochi voalul. Încearcă numai pălăria, Dorinda, înainte de a pleca. Vă spun că nici maică-sa n-ar recunoaște-o, exclamă apoi plină de mîndria creației. Nimeni n-ar fi visat vreodată că e atît de frumoasă, nu-i așa, Rose Emily ? Nu e minunat ce poate face o toaletă ?

Cu ticăitul acela „minunat" furnicîndu-i prin vine, Dorinda își aruncă pe umeri șalul portocaliu și ieși grăbită. I se părea că valurile azurii o purtau în sus și o învîrteau înainte. Era primul lucru din viața ei pe care-l dorise cu adevărat. Ieri nu fusese nimic, iar astăzi lumea îi apărea atît de bogată și încărcată de frumusețe, încît era ametițită de fericire. Ca prima dușcă de vin : te farmecă și te zăpăcește totodată.

— Am întîrziat puțin și mă temeam că ai plecat, zise Jason.

„Ce voia să spună cu asta ? N-ar fi trebuit să aștepte ?“ Nu avea experiență, nu avea nici o pregătire care s-o îndrume. Nimic decît acest instinct orb, și cum ar fi putut ști dacă instinctul avea dreptate sau nu ?

— Am fost reținută, și n-am putut pleca mai devreme.

— Ai lucrat toată ziua ?

— Da, dar nu e muncă prea grea și ai și clipe de răgaz. Ore întregi magazinul e gol. Apoi vin toți deodată. Bineînțeles, atunci cînd nu e lume, trebuie să facem curățenie, iar cînd nu am altceva de făcut, îi citesc Rosei Emily cu glas tare.

— Ești mulțumită ? Pari fericită.

Privea țintă în fața lui, și ei îi părea la fel de impersonal ca și Catehismul Prescurtat. O făcea să sufere, dar, în inocența ei, n-avea putere să schimbe situația.

— Nu știu. Nu are nici un rost să mă gîndesc.

Oare întotdeauna existau aceste fluctuații între speranță și deznădejde ? Oare nimic nu era durabil ? Nu exista stabilitate în viață ?

— Ei uite, și eu am fost prins, spuse el deodată, ca și cum n-o auzise. Asta-i partea proastă în viața unui doctor, orice și oricine îl poate prinde. Dumnezeule mare ! Nu există nici un sfîrșit la toate astea ? Aș da nu știu ce să pot pleca. Nu sînt făcut ca să trăiesc la țară. Mă deprimă și mă dă gata prea ușor. Presupun că sînt, de fapt, un leneș înnăscut și am nevoie de contactul cu alte inteligențe, ca să-mi insufle energie. Simt că e momentul critic. Dacă nu plec chiar acum, sînt condamnat pentru vecie. Și totuși, ce pot face ? Sînt legat de mîini și de picioare cît timp trăiește tata.

— N-ați putea vinde ferma ?

În propriile-i urechi, glasul suna subțire și lipsit de culoare.

— Cum să pot ? Cine ar cumpăra-o ? Și nu e numai ferma. De-ar fi numai atît, n-aș lăsa-o să-mi stea în cale. Tatei i-e frică de moarte și nu vrea să fie lăsat singur cu negrii. M-a făcut să-i promit, cînd îl credeam pe patul de moarte, că nu-l voi părăsi atîta timp cît e în viață. Are o voință de fier — e singurul lucru care-l ține în

viață — și totdeauna și-a impus voința asupra mea. Cred că mi-a frînt personalitatea de cînd eram copil. La fel s-a întîmplat și cu mama. Ea m-a învățat să-mi fie teamă de el, să mă dau în lături din fața lui și să-l ocolesc, înainte de a fi destul de mare ca să știu ce fac. Cînd o teamă de felul ăsta se strecoară în nervii omului, e ca o boală.

Se întrerupse amărît, și după o vreme continuă iar, fără să aștepte răspuns :

— Și apoi, medicina. N-am vrut niciodată să studiez medicina. Știam că nu-s făcut pentru asta. Voiam să fac ceva cu totul deosebit, dar tata hotărîse așa, și pînă la urmă a făcut cu mine ce-a vrut. Face întotdeauna ce vrea cu mine. A zădărnicit tot ce-am vrut eu să fac vreodată, de cînd mă țin minte. Pentru binele meu, desigur. Înțeleg. Dar viața unui om, mai ales a unui om tînăr, o poți distruge cu cele mai bune intenții.

Amărăciunea lui țîșni ca un torent. Dorindei i se păru că uitase de ea ; și totuși, chiar dacă nu-și dădea seama de simpatia ei, simțea dorința de a întinde mîna și a-l mîngîia.

— Îmi pare rău, spuse cu blîndețe, îmi pare rău.

El o privi și rîse.

— N-ar fi trebuit să mărturisesc asemenea lucruri. S-a întîmplat ceva care m-a întristat. În genere sînt destul de nepăsător, dar există și unele lucruri pe care nu le pot suporta.

Era curioasă să știe ce se întîmplase, care erau acele lucruri pe care nu le putea suporta ; dar după această scurtă izbucnire, el nu-i mai încredință nimic. Dorinda își dădea seama că era absorbit de o amintire pe care nu i-o mărturisea ; și asemeni tuturor bărbaților, nu făcea nici un efort ca să pară vesel cînd nu era. Drumul fu dezamăgitor pentru ea ; dar într-un fel inexplicabil, dezamăgirea făcu să crească, și nu să scadă, puterea lui Jason asupra ei. Șezînd în trăsurică, tăcută, cu buzele strînse, ea răspîndea în jur farmecul, cu mărinimia unei flori ce răspîndește pretutindeni parfum. Încet-încet roșeața apusului se întunecă ; drumul se acoperi de umbre, iar rogozul, dominat de ceața înserării, deveni de nepătruns.

8

ERA duminica Paştelui, şi Dorinda, îmbrăcată cu rochia cea nouă, părînd plină de încredere, dar cu mintea tulburată, stătea pe veranda din faţa casei şi aştepta să fie înhămaţi caii la căruţa cu arcuri.

Cu toate că era mult mai puţin frumoasă în rochia albastră şi pălăria de pai împodobită cu spice decît în haina ei veche cafenie cu şalul portocaliu, nici ea, nici Almira Pryde, nepoata tatălui ei, care îi însoţea la biserică, nu-şi dădeau seama de asta. Paştele nu era recunoscut în serviciul auster din biserica de la Pedlar's Mill ; dar amîndouă ştiau că primăvara va înflori pe capul fiecărei fete ce-şi putea îngădui să poarte o pălărie nouă. Joshua se dusese să înhame caii ; şi în vreme ce doamna Oakley îşi punea pălăria şi haina de stofă groasă, împodobită cu o broderie pretenţioasă, pe care o îmbrăca întotdeauna la biserică de cînd ţinea minte Dorinda, Almira sporovăia într-un extaz de admiraţie.

Era o persoană iresponsabilă, trandafirie şi moleşită, care cumpănea destul de bine povara fizică a cărnii prin odihna spirituală a lipsei de minte. Toate virtuţile şi viciile „albilor săraci" înfloriseră în ea. Măritată la cincisprezece ani cu un membru al familiei cunoscute ca „ramura Pryde de jos" fusese cît se poate de mulţumită de soarta ei într-o căsuţă de buşteni, compusă din două încăperi, ca şi cu bărbatul ei, un simplu lucrător, cu înclinaţie pentru whiskey şi dezgust faţă de muncă, privit de vecini ca „nefiind tocmai la locul lui". Mamă a unui număr atît de mare de copii încît tatăl lor nu era în stare să-i ţină minte pe nume, continua să primească bucuroasă înmulţirea anuală a familiei, cu seninătatea morală a unei iepuroaice.

— Pe cinstea mea, Dorrie, nu ştiu de unde ai eleganţa asta plină de gust, exclamă ea fără invidie şi lipsită de ambiţie. Fusta asta clopot îţi vine de minune !

— Sper că a ieşit bine, spuse Dorinda îngrijorată, în timp ce se rotea încet sub privirea Almirei. Ike stă cu copiii ?

— Da, nu putem să-i lăsăm singuri. Unchiul Josh se gătește ?

— Vine îndată, spuse doamna Oakley, vestindu-și apariția cu un miros înțepător de camfor. Îmi pare bine că vii cu noi, Almira. Avem destul loc în căruță de cînd am pus și bancheta din spate. Nu vii și tu cu noi la biserică, Josiah ?

— Nu, nu vin, răspunse Josiah cu încăpățînare. Dacă tot am o zi de odihnă, am de gînd să mă folosesc de ea. Pentru mine nu e odihnă să mi se țină predici.

— Ei, află că ar trebui să fie, stărui maică-sa cu un aer de pietate obosită. Dacă a merge la biserică nu e odihnă, atunci nu mai știu ce numești tu odihnă.

Dar Josiah era într-o dispoziție de revoltă și încăpățînare. Îl dureau dinții și, cu toate că era din spița martirilor, nu avea temperamentul lor.

— Nu văd ca religia să-ți fi adus cine știe ce folos, adăugă el irascibil, și nici tatii.

În hainele ei de duminică și cu fusta pusă pe juponul scrobit, doamna Oakley se opri cînd cobora treptele verandei și-și privi fiul.

— Este singurul lucru ce m-a ținut în viață, Josiah, răspunse ea, și buza îi tremura repetînd unica formulă cu care o înzestrase experiența.

„Biata măicuță", gîndi Dorinda urmărind-o. „Josiah ar putea să-i lase cel puțin mîngîierea religiei."

— Uite că vine unchiul Josh ! exclamă Almira, care din instinct era pornită să facă pace. Ți-ai luat cartea de imnuri, mătușa Eudora ? Eu am uitat s-o iau pe-a mea.

— O am în poșetă, răspunse doamna Oakley, arătînd o pungă de mătase neagră brodată cu mărgele, folosită duminică de duminică, de douăzeci de ani. Ai să te stropești cu noroi, Dorinda, așa că am adus pătura asta veche ca să ți-o aștern pe genunchi. Oricum, e destul de rece pentru îmbrăcămintea ta ; și-apoi, poți să lași pătura în căruță cînd cobori. Văd de pe acum cum tremuri în voalul acela subțire.

— Nu mi-e frig, răspunse Dorinda curajoasă, dar își strecură mîinile în mînecile pardesiului și acceptă ascultătoare pătura pe care i-o întindea maică-sa.

Ceva, nu știa ce anume, fie bădărănia lui Josiah, fie răceala neplăcută a începutului de aprilie, o descurajase, și acum își dădea seama că o rochie nouă nu aduce chiar fericirea. În timp ce cobora treptele, privi în sus plină de îndoială, spre albastrul schimbător al cerului.

— Sper că va rămîne senin, murmură ea.

După colțul casei îl putea vedea pe Joshua înhămînd cei doi cai, Dan și Beersheba. Dan mai ronțăia încă nutreț în timp ce sprijinea vehiculul dărăpănat și, ridicînd copitele grele, întorcea spre stăpîn o privire blîndă și umilă. Era un cal înalt, cu oase mari, lent, dar pe care te puteai bizui, cum spunea mîndru Joshua, cu coada fluturîndă, acum împletită și legată cu fundă roșie ; avea expresia lugubră, ca a unui presbiterian căruia i-au ieșit treburile pe dos. Alături, Beersheba, care se potrivea cu el la culoare, dar nu și la caracter, călca cu pași mărunți și privea perspectiva sărbătorii cu un ochi epicurean sportiv. Spre deosebire de fermierii sudiști de prin împrejurimi, ca și de cei lipsiți de imaginație din toată lumea, care n-au nici un fel de simțăminte pentru animale, Joshua își petrecea cea mai bună parte a vieții alături de cei doi cai ; Dorinda gîndea uneori că erau mai apropiați de Joshua decît soția și copiii lui. În tovărășia lor se simțea desigur mai în largul său și mai sigur pe sine. În mijlocul familiei, vorbea rareori și numai atunci cînd era întrebat ; dar, dînd peste el pe neașteptate pe cîmp sau lîngă troacă, Dorinda îl auzise vorbind cu Dan și Beersheba pe tonul folosit de un om numai atunci cînd se adresează unor ființe care vorbesc și îi înțeleg limba secretă a inimii.

Dezavantajat de obicei în hainele de duminică, fiindcă îi întunecau demnitatea patriarhală a persoanei, în dimineața asta arăta mai păros și mai încătușat de pămînt ca oricînd. Cu toate că își frecase fața pînă o făcuse să pară luminoasă, culoarea lutului și mirosul de bălegar nu se dezlipeau de el. Numai ochii căprui, plini de o mută melancolie, rămîneau luminoși și expresivi.

Înfășurată în pătura veche, Dorinda trecu somnoroasă, în hurducături, pe drumul familiar, care devenise de curînd drumul fericirii. Ca prin vis, simțea zdruncinăturile

căruței ; ca prin vis auzea scîrțiitul roților, trapul cailor, șoapta vîntului în coroanele copacilor, ciripitul păsărilor pe pajiști. Ca prin vis trăgea pe nări miresmele pătrunzătoare, pline de viață ale pămîntului arat, mirosul înțepător al bălegarului pe cîmpurile de tutun, izul stimulant de camfor venind de la batista maică-si. Copacii erau încă golași în adîncul pădurii, cu excepția vîrfurilor în flăcări ale arțarilor și a spumei alb-trandafirii a lemnului cîinesc ; dar pe marginea drumului smocurile de iarbă și buruienile luceau verzi ca smaraldul, iar acolo unde zarea era împăienjenită de umbre și lumini, peisajul se desfășura ca un brocart negru și argintiu. Și în vreme ce înaintau de-a lungul drumului, tristețea nedefinită i se spulberă din suflet, și Dorinda simți cum bucuria i se suie prin vine, așa cum de jur împrejurul ei seva se urca în trunchiuri. În acest vis, ca într-un vis din copilărie, părea să se apropie mereu de un prinț magic, fără a-l atinge vreodată. Era mereu pe cale de a fi mulțumită, și totuși niciodată mulțumirea nu stăruia pînă la capăt. Visul, ca toate visele ei, o aducea doar pînă aici, nu mai departe. Chiar în momentul cînd avea cea mai mare nevoie de el, visul se destrăma și o lăsa suspendată într-o lume ireală și inconsistentă ca pînza de păianjen.

Pătura ce-i acoperea genunchii era mereu stropită de noroi și o auzi pe maică-sa spunînd cu tonul ei obișnuit de cicăleală nervoasă :

— Mînă mai atent prin locurile cu hîrtoape, Joshua. Dacă cuviosul Pursley va sta la noi în timpul întrunirilor de misionari, va trebui s-o rog pe domnișoara Texanna Snead să ne dea niște lapte și unt. Li s-a mărit cireada, așa că nu cred să ducă lipsă. În orice caz, voi încerca să le plătesc și eu cu niște struguri la toamnă, în septembrie.

Din nou remușcări în inima Dorindei ! Deși mintea se revolta, conștiința era iremediabil presbiteriană și, în timp ce purta destul de veselă rochia albastră, nu se îndoia că e simbolul egoismului. Între rochia albastră și vaca roșcată, știa că alegerea era în esență o problemă de etică abstractă. Nici tatăl și nici mama ei nu-i făcu-

seră vreun reproș; dar mărinimia lor nu avusese altă urmare decît să ascută durerea. „Așa e, nu ești tînără decît o dată, fiica mea", spusese mama cu toleranța seacă a dezamăgirii, „și cu cît treci mai repede peste tinerețe, cu atît mai bine", iar tatăl întinsese mîna lui tăbăcită de muncă și atinsese cu degetele una din mînecile bufante. „Arăți grozav de frumos, drăguța tatei, și nu trebuie să te necăjești că nu putem cumpăra vaca roșcată. O scutește pe maică-ta să mai bată untul; și-apoi, dacă o vreme nu mănînci unt, te dezobișnuiești de el și nu-i mai duci dorul."

— Dacă nu poate veni cuviosul Pursley, poate o să vină vreunul dintre misionarii străini, grăi Dorinda, sperînd să ridice moralul maică-si și să-i abată atenția de la hîrtoapele pline de noroi.

— Noi nu avem, desigur, prea multe să le oferim, răspunse doamna Oakley pe un ton de umilință pioasă. Deși socot că plăcerile cărnii nu contează prea mult pentru un misionar, și oricum, niște pui fript tot o să am. Ei, asta-i bună! Dan și Beersheba au pornit în galop!

După masă, pe cînd ședea la fereastra camerei de musafiri, unde se refugiase de calmul înăbușitor al zilei de sărbătoare la Old Farm, Dorinda se întreba, fără să poată găsi răspuns, de ce ziua aceea fusese pentru ea dezamăgitoare. Nu așteptase nimic, și totuși, pentru că nu se întîmplase nimic, se simțea nemulțumită și nefericită. Oare nu există nicăieri liniște? Oare dragostea, ca și viața, era doar o trecere, de la o lovitură la alta, fără o clipă de pace?

După ce se întoarse de la biserică, familia se așezase la masă, la ora patru, plictisită de vidul inactivității. Aveau obiceiul, duminica, să ia masa tîrziu după-amiază și să nu mai cineze; se presupunea că bărbații se ghiftuiesc și apoi cad într-o stare de toropeală care avea, după cum spunea doamna Oakley, „să-i țină pînă la gustarea de a doua zi dimineața". După ce mîncarea fu înghițită, dar nu și digerată de ceilalți, Dorinda (care abia se atinsese de merele în aluat, oferite cu stăruință de către maică-sa) se duse în dormitorul nefolosit, ca

să-şi pună rochia şi pălăria în dulapul cel mare. Camera de musafiri, ţinută într-o curăţenie perfectă, era situată în spatele casei, lîngă camera doamnei Oakley. Toate bunurile familiei considerate sacre erau păstrate aici, unde domnea o lumină slabă verzuie şi un miros închis, de sanctuar. Ferestrele erau rareori deschise, dar Dorinda tocmai dăduse în lături obloanele, şi peisajul ce i se oferea privirii semăna cu venirea primăverii dintr-o tapiserie veche. Deşi regiunea nu era frumoasă, avea totuşi clipele ei de frumuseţe.

Chiar în faţa ei livada de peri înflorise cu întîrziere şi-şi împrăştiase pe iarbă florile delicate. Lumina soarelui ce se revărsa printre pomi îi făcea să apară ca şi cum ar fi plutit între pămînt şi cer într-o ambianţă inefabilă, în vreme ce petalele de pe pămînt luceau şi fremătau de un farmec fugar, de parcă o adiere sau un suflu avea să dizolve în rouă flacăra albă. Mai sus de livadă, o alee cotită ducea spre cimitirul familial, împrejmuit de un gard dărăpănat ce fusese cîndva făcut din ţăruşi albi, iar în mijlocul cimitirului se înalţa pinul cel mare în formă de harpă, cu un contur negru precis, acolo, pe coama dealului. Era cel mai înalt pom, după cum spuneau oamenii, din tot comitatul Queen Elisabeth ; terenul stîncos îl protejase în tinereţe ; iar mai tîrziu nimeni nu se ostenise să-l dezrădăcineze din cimitirul străvechi. Primăvara, ramurile lui răsunau de cîntecele păsărilor ; în zilele de furtună, copacul se legăna dintr-o parte în alta, încît doamna Oakley îşi închipuia în crizele ei de nervi că aude scîrţîitul unei furci de spînzurătoare ; iar în serile fierbinţi de vară, cînd luna răsărea rotundă şi roşie-portocalie deasupra dealului, ramurile lui negre îi aminteau Dorindei de zborul unei vrăjitoare.

În timp ce şedea în odaie, retrăi întîmplările din dimineaţa aceea ; dar imaginea din minte era tot atît de diferită de întîmplările reale, pe cît de deosebită era viziunea despre iubitul ei în comparaţie cu Jason Greylock cel adevărat. Nu se întîmplase nimic care s-o dezamăgească. Absolut nimic. Nu exista nici un motiv ca să fi fost fericită ieri şi nefericită astăzi ; nu exista nici un motiv, în afară de eterna iraţionalitate a dragostei ! În-

cercase să-şi fixeze atenţia asupra predicii, mai scurtă şi nu mai plicticoasă ca de obicei. Şezînd pe banca tare ce se numea strană, aplecîndu-şi capul peste spătarul gol al locului din faţă, încercase să cîştige pacea spiritului printr-o învoială cu Dumnezeu : „Dă-mi fericirea, iar eu voi..."

Dar înainte de a-şi fi terminat rugăciunea, congregaţia se ridicase în picioare ca să cînte, iar ea întîlnise ochii lui Jason Greylock deasupra şirului de capete umile şi voci mîndre. Şedea în strana familiei Ellgood şi era desigur firesc să plece acasă cu familia Ellgood, la masă. Era, îşi repeta cu încăpăţînare, cît se poate de firesc. Era cît se poate de firesc, de asemeni, ca el să fi uitat că îi spusese să cerşească, să împrumute sau să fure o rochie albastră. În cele cîteva minute cît se oprise să dea mîna cu tatăl şi cu mama ei în faţa bisericii, se întorsese spre ea şi o întrebase : „De unde ştiai că trebuie să te îmbraci în albastru ?" Da, şi asta, ca tot ceea ce se întîmplase, fusese cît se poate de firesc. În cursul ultimelor cîteva săptămîni, o dusese cu trăsura la prăvălie şi înapoi în fiecare zi ; părea să nu aibă parte de fericire decît în clipele petrecute cu ea ; îi vorbise, o privise ca şi cum ar fi iubit-o ; totuşi, îşi repeta ea cu încăpăţînare, era firesc să se poarte altfel duminica. Totul fusese întotdeauna altfel, duminicile. Încă din copilărie, i se păruse că acţiunea tuturor legilor, chiar şi a celor fireşti, era fie suspendată fie accelerată în zilele de sărbătoare.

La asta se gîndea cînd uşa se deschise şi doamna Oakley, care-şi reluase îmbrăcămintea de fiecare zi fără să-şi schimbe expresia de riguroasă cuviosenie, băgă capul în încăpere.

— Te-am căutat peste tot, Dorinda. Eşti bolnavă ?

— Nu, nu sînt bolnavă.

— Te-a sîcîit Rufus ?

— Nu.

— A spus cineva ceva care te-a jignit ? Josiah e ursuz ; dar nu trebuie să-ţi pese de ce spune el.

— A, nu. N-a fost mai răutăcios ca de obicei. N-a fost nimic, mamă,

— Am observat că abia dacă ai gustat ceva la masă, iar tatăl tău gîndea că te-a jignit cineva.

Închizînd ușa în urma ei, doamna Oakley intră în încăpere și se așeză lîngă fiica ei, în cel mai bun balansoar de mahon. Apoi, observînd că deranjase volanul de stamba roșie al husei, se ridică și-l netezi. Și fiindcă tot era în picioare, se duse pînă la pat și potrivi pernele mari de puf ca să stea mai bine. După aceea, înainte de a se așeza iar, stătu cîteva minute în picioare, scrutînd cu privirea neînduplecată toate colțurile camerei, de parc-ar fi căutat un fir de praf ce trebuia șters. Dar nu asemenea lucruri o preocupau. Ele îi pluteau ca firele de pai pe suprafața minții, în vreme ce spiritul ei nemuritor era frămîntat de o melancolie profundă și incurabilă.

— Sper că nu ești supărată de ceva, fata mamei, spuse ea dintr-o dată.

Dorinda îndreptă asupra maică-si privirea ei lucidă.

— Măicuță, ce te-a făcut să te măriți cu tata ? întrebă ea de-a dreptul.

O clipă, francheța întrebării o uimi pe doamna Oakley. Menținuse întotdeauna impenetrabila rezervă scoțiană asupra problemelor legate de sentimente, și în timp ce medita asupra întrebării, i se părea că nu există cuvinte cu care ar putea răspunde fiică-si. Atît vocabularul cît și imaginația ei erau la fel de neștiutoare în problemele sexuale ca și cele ale unui copil care abia învață alfabetul.

— Ei, știi, tatăl tău e un om grozav de cumsecade, Dorinda, răspunse ea evaziv.

— Știu că este, dar ce te-a făcut să te măriți cu el ?

— Nu mi-a spus măcar o dată vreo vorbă urîtă, de cînd îl știu, continuă doamna Oakley rînduindu-și gîndurile pe măsură ce vorbea, pînă ce cuvintele ajunseră să-i sune ca și cum ar fi recitat un imn biblic : Nu l-am auzit niciodată plîngîndu-se. Nu există muncitor mai harnic decît el, și nu e vina lui dacă lucrurile i-au ieșit mereu pe dos.

— Știu toate astea, rosti Dorinda, implacabilă precum adevărul, dar ce te-a făcut să te măriți cu el ? L-ai iubit vreodată ?

Din privirea doamnei Oakley dispăru într-o clipă lucirea de vizionar mistic și ochii i se aburiră de amintiri.

— Cred că am simțit un fel de înclinație pentru el, răspunse ea.

— Există vreun motiv pentru care oamenii se căsătoresc ?

Un regret domol pîlpîi pe figura femeii vîrstnice :

— Presupun că fiecare își închipuie că are unul.

Trebuie să fi fost frumoasă cîndva, gîndi Dorinda în timp ce o privea atentă. Probabil că fusese crescută cu gusturi rafinate și maniere frumoase ; dar căsătoria fusese o încercare prea grea pentru ea, și o biruise.

— Nu înțeleg cum de-ai putut suporta ! exclamă Dorinda cu compasiunea indignată a tinereții.

Ochii severi ai doamnei Oakley, din care dispăruse orice strălucire interioară, se opriră gînditori asupra fiicei ei.

— Nu există decît o singură cale de a suporta, răspunse ea încet, nu există decît un singur lucru care te ține în viață, care ține o gospodărie în viață, și anume religia. Dacă nu ai religia pe care să te sprijini, mai bine să nu încerci să trăiești la țară.

— Eu nu privesc religia în felul acesta, zise Dorinda încăpățînată. Eu vreau să fiu fericită.

— Ești încă prea tînără. Străbunicul tău avea obiceiul să spună că oamenii nu se îndreaptă spre Dumnezeu, atîta vreme cît există pentru ei altceva către care să se îndrepte.

— Și era adevărat în ce-l privește pe străbunicul ?

— Probabil. Mi-a spus odată că nu și-a întors fața către Dumnezeu decît atunci cînd a fost însetat de sînge.

Dorindei i se părea că e o cale prea ocolită către grația divină ; dar îl făcea pe străbunicul să-i apară pentru prima dată în viață ca o făptură umană.

— Trebuie să fi avut altceva la început, remarcă Dorinda cu deplină logică. Oamenii par să fi avut întotdeauna altceva la început, altminteri nu ar constata cît

de lipsit de valoare este orice lucru. Trebuie să fi fost şi tu cîndva îndrăgostită, chiar dacă ai uitat.

Doamna Oakley, scuturâ din cap.

— Nu am uitat, fiica-mea. Cred că a sosit vremea să cunoşti aceste lucruri, altfel nu ai pune întrebări.

— Da, a sosit vremea să cunosc aceste lucruri, repetă Dorinda. Mi-ai spus o dată că străbunicul a încercat să te împiedice să te măriţi. Şi-atunci, de ce ai făcut-o ?

Timp de un minut, înainte de a răspunde, muşchii feţei şi gîtul doamnei Oakley se agitară convulsiv.

— Ţineam atît de mult la tatăl tău, încît eram covîrşită de tristeţe, spuse ea cu o voce ce părea strangulată. Simţămintele de felul acesta au fost întotdeauna teribile în familia noastră. Aşa era, de pildă, mătuşa ta mare Dorinda, cea după care ţi s-a dat numele, continuă ea abandonînd cu o evidentă uşurare povestea ei personală. Dacă a văzut că nu se poate mărita cu bărbatul căruia-i dăduse inima, s-a aruncat în iazul morii ; dar după ce au pescuit-o de acolo, s-a potolit şi s-a măritat cu altul şi a fost o femeie cu judecată pînă în ziua morţii. A trăit pînă a trecut de nouăzeci de ani şi străbunicul tău obişnuia să spună că pune mai mare preţ pe sfatul ei decît pe cel al oricărui bărbat. A mai fost apoi o altă soră, Abigail, care s-a scrîntit din cauza unui bărbat pe care nu-l văzuse decît de cîteva ori, şi a trebuit să fie închisă într-o cameră cu gratii la ferestre. Nu existau ospicii bune, unde să poţi trimite pe cineva. Dar s-a vindecat pînă la urmă şi a pornit ca misionară peste ocean. Toate astea s-au întîmplat în Irlanda, înainte ca străbunicul tău să fi venit în ţara asta. Eu n-am văzut-o niciodată pe mătuşa Dorinda, dar îi scria regulat străbunicului tău, pînă în ziua morţii. Îmi amintesc cum îmi povestise el o dată în viaţă, dar numai un nătărău sadea se prosteşte şi a doua oară.

— Mă întreb ce anume a fost ? zise Dorinda plictisită.

Doamna Oakley oftă :

— Aşa-i natura, socotesc eu, răspunse doamna Oakley fără reproş dar şi fără simpatie. Bunicul spunea întotdeauna că atunci cînd o femeie e gata pregătită să se îndrăgostească, bărbatul nici nu contează, fiindcă ea

poate înveşmînta cu simţămintele ei şi o sperietoare de ciori şi să pretindă că-i frumos. Dar fiind bărbat, bănuiesc că avea felul lui de a privi lucrurile astea; şi dacă aşa-i firea femeii să pună totul la inimă, la fel de adevărat e că bărbatul trece uşor peste toate astea. Părerea mea este că la cele mai multe femei, chiar atunci cînd s-ar părea că se poartă prosteşte, e vorba de cu totul altceva. E doar încercarea disperată de a fugi de starea adevărată a lucrurilor.

Încercarea disperată de a fugi de starea adevărată a lucrurilor! Oare la asta se reducea sentimentul ei pentru Jason — încercarea disperată de a scăpa din robia veşnică a realităţii cotidiene? În revărsarea zorilor necruţători ai raţiunii, visurile ei se veştejiră ca florile muşcate de ger.

— Orice ar fi, dumneata nu găseşti o vorbă bună pentru toate astea, spuse Dorinda cu ciudă.

Doamna Oakley cumpăni lucrurile fără părtinire.

— Ei, de fapt nu-i nici molipsitor şi nici nu devine cronic, observă în cele din urmă, cu judecata calmă a cuiva care a încheiat-o cu dragostea. N-am, desigur, nimic de zis împotriva căsătoriei. Căsătoria e chiar o instituţie divină lăsată de Dumnezeu şi cred că-i un lucru bun, pînă la un punct. Numai că, adăugă ea cu înţelepciune, nu e ceea ce îşi închipuie cele mai multe femei. Ai să te simţi foarte bine măritată, fiica mea, cu condiţia să nu laşi ca vreun bărbat să-ţi distrugă viaţa.

Cuvintele pline de curaj, pătrunzînd pînă în adîncurile fiinţei Dorindei, vibrară întîlnind carcasa de fier a firii ei. Limpede şi puternic ca un sunet de clopot, răsunau ecourile caracterului ei sub mugurii nebuni ai emoţiei. Da, orice s-ar întîmpla, hotărî ea cu pasiune, nici un bărbat n-o să-i distrugă viaţa! Putea trăi şi fără Jason; putea trăi fără nici un bărbat. Umbrele mătuşilor mamei, Dorinda şi Abigail, victime demente ale dragostei, se întindeau negre şi sinistre peste generaţii. Plină de repulsie faţă de o moştenire de slăbiciuni, se revoltă cu energia-i caracteristică, ajungînd la extrema opusă, a dispreţului glacial.

— Oare toate surorile străbunicului au fost așa ? întrebă ea plină de speranță, amintindu-și că el avusese șase surori.

— A, nu, răspunse mama pe un ton vag, dar încurajator. Nu-mi amintesc să fi auzit vreodată asemenea nebunii despre Rebeca sau Priscilla, și chiar și celelalte au devenit femei cu scaun la cap cînd au încetat să mai alerge după bărbați.

Să alerge după bărbați ! Expresia i se gravă în memorie. Oare așa ar gîndi mama, care nu știa nimic, despre fiica ei ? Oare Jason, care nu știa nimic, așa gîndea despre ea acum ? Dragostea ei, care fusese la fel de lipsită de griji în libertatea-i deplină ca zborul unei păsări, deveni dintr-o dată timorată și sfioasă. Îi promisese că se va întîlni cu el la Gooseneck Creek după apusul soarelui ; dar acum știa că nu se va duce, că ceva mai puternic decît dorința de a fi cu el o reținea.

După ce mama o lăsă singură, rămase ore în șir cu ochii ațintiți asupra umbrelor ce se lungeau în livada de peri. Acest ceva, mai puternic decît dorința, devenea tot mai tare în ființa ei, preschimbîndu-se în hotărîre. Avea să-l evite pe viitor cît va putea ; n-o să se mai uite după el la răscrucea drumului ; o să se ducă la prăvălie cu o oră mai devreme și o să se înapoieze cu o oră mai tîrziu, ca nu cumva să pară că i se aruncă în brațe. Începea din acea clipă bătălia inevitabilă între temperamentul rasei și voința individuală, și înainte de lăsarea serii își spuse că ieșise victorioasă. Deși dorința o trăgea ca o funie înspre Gooseneck Creek, iar freamătul nervilor îi era la fel de ascuțit ca o durere de dinți, rămase în camera mamei pînă sosi ora culcării și încercă fără succes să-și fixeze mintea asupra predicii seci a străbunicului cu privire la cumpătare. Cînd se lăsă în sfîrșit noaptea și urcă în camera ei, avu senzația că i se întoarce sîngele în vine. Din prima bătălie ieșise învingătoare, dar știa prea bine, deși nu vroia s-o recunoască : era una dintre acele victorii care de fapt sînt înfrîngeri.

9

ÎN MAI şi iunie, în răstimpul unui scurt anotimp între dezvoltarea iernii şi seceta verii, pămîntul hămesit fu inundat de un belşug de frumuseţe. Lumina soarelui avea culoarea mierii. Răsunau cîntecele a sute de păsări. O dulceaţă de viţă sălbatică plutea în aer. Pentru Dorinda, a cărei fericire venise atît de brusc încît imaginaţia încă i se învîrtejea din pricina surprizei, albastrul ca de floare al cerului, cîntecele păsărelelor şi parfumul nedefinit de viţă sălbatică i se păreau parte integrantă a vieţii interioare, îmbelşugată cu aşteptarea pasionată şi cu sentimentul unei flăcări de viaţă ce suie spre înălţimi.

Aveau să se căsătorească în toamnă. Chiar şi acum, cînd repeta aceste cuvinte, ele sunau atît de ireale, încît abia putea să le creadă ; dar prudenta ei minte scoţiană, care continua să nu aibă încredere în extaz, încetase de mult să se îndoiască de dragostea lui Jason. Ceea ce dorea sosise, în sfîrşit, şi îşi dădea seama că venise abia după ce ea îşi luase cu bună ştiinţă orice nădejde. Găsise fericirea nu alergînd după ea, ci fugind de ea. Timp de două săptămîni persistase în hotărîrea ei ; se agăţase cu disperare de fibra tainică a neclintirii moştenite. Timp de două săptămîni îl ocolise pe Jason cît putuse, şi ocolindu-l, nu putea să nu-şi dea seama că îl cîştigase. Pentru firea ei deschisă, directă, a fost un şoc descoperirea că, atunci cînd e vorba de dragoste, onestitatea este o politică mai mult decît discutabilă. Să fie oare adevărul, în ciuda veşnicelor îndemnuri ale predicatorilor, o forţă la urma urmei, mai slabă decît duplicitatea ? Oare subterfugiul cîştigă în viaţă, acolo unde francheţea dă greş ? Apoi, în vreme ce pasiunea creştea în sufletul ei, arzînd-o cu forţa unui răsărit de soare, îndoiala se risipi. De vreme ce inima îi spunea că era definitiv al ei, ce importanţă mai avea felul cum îl cîştigase ?

Pentru prima oară în viaţă încetase să se mai zbată, încetase să se mai chinuie. Era mulţumită, la fel ca Almira, să se lase dusă de scurgerea zilelor înspre un liman fericit, aflat undeva în viitor. Detaşată, pasivă, liniştită ca un crin auriu plutind pe apa lacului, se lăsa

copleșită de blîndețe și bucurie. Sufletul îi era senin și, dincolo de această liniște interioară, toți ceilalți oameni rămîneau la fel de impersonali ca niște copaci mișcători. Nu mai exista agitație, nici măcar realitate nu mai exista, în afară de locul străbunilor unde mintea ei întîrzia asupra unor pagini necitite. Nu se mai temea de viață. Umbrele mătușilor mamei, Dorinda și Abigail, ajunseseră la fel de neputincioase ca niște vrăjitoare lipsite de atributele spaimei.

În lunile acelea cînd ochii îi erau plini de vise, frumusețea-i necoaptă înflori și se pîrgui în splendoarea verii. Părul avea un luciu mai bogat, negru albăstrui în umbră, trupul căpătă o moliciune de catifea, obrajii și buzele erau irizate de un flux mai cald, asemenea culorilor unui fruct copt. Privirea ei lipsită de artificii femeiești ezita, devenind timidă și gînditoare. O subtilă băutură magică o transformase ; și dacă Dorinda cea adevărată continua să trăiască sub învelișul acestei Dorinde ideale, lucrul era vizibil doar în trecătoare scînteieri de energie. Cînd era cu Jason, vorbea puțin. Nu-i venise niciodată ușor să se exprime, iar acum, de cînd tăcerea era mult mai plăcută și mai dulce, ședea într-o muțenie extatică, sorbindu-i sunetul glasului. Sentimentul care pe ea o copleșise lăsîndu-i trează doar jumătate din ființă, lui îi stimula mintea către o neobișnuită activitate. Era preocupat, nerăbdător, urzea planuri fără sfîrșit, toate inoperante, ca un om beat, dar încă stăpîn pe facultățile sale.

— Ești fericit ? îl întrebă ea într-o după-amiază de august cînd ședeau în umbra pinilor rari din marginea pădurii ce începea de la capătul lanului de tutun al lui Joshua.

Era întrebarea pe care i-o punea în fiecare zi, și răspunsurile lui, deși o mulțumeau efectiv, nu-i convingeau mintea. O iubea tot atît de arzător cît îl iubea și ea pe el ; totuși, Dorinda începea să-și dea seama că numai pentru o femeie, dragostea și fericirea sînt totuna. Neliniștea ascunsă, care-i muncea lui Jason mintea, era mai puternică decît toată dragostea și tandrețea ei. Ea

îi ceda pasul, dar niciodată, în afară de rare momente de extaz, neliniștea aceea nu-l părăsea.

Jason zîmbi.

— Ai dreptate ; dar mult mai fericit voi fi cînd o să putem pleca de-aici. Nu pot să suport ținutul ăsta. Nervii încep să mi se înfioare de cum se lasă amurgul.

Pădurea din spatele lor, căreia negrii îi spuneau din vremea sclaviei „Hoot Owl Woods", despărțea Old Farm de terenurile nedesțelenite ale fermei Five Oaks și se întindea înspre apus pînă la vechiul drum de poștă și împrejmuirea de la răscruce. În fața îndrăgostiților, înspre răsărit, o pînză diafană de aer azuriu plutea deasupra lanului de tutun, unde plantele mari îngălbeneau în arșiță. Joshua și Josiah se mișcau încet de-a lungul brazdelor, înainte și înapoi, ca niște insecte uriașe, căutînd „sugătorii" ascunși de-a lungul lujerelor ce musteau de sevă. Dincolo de lanul de tutun era o grădină de zarzavat cam părăginită, în care roșiile putrezeau la soare și pînă și frunzele de porumb păreau vestejite. Aerul era atît de înăbușitor, încît niște ciori moleșite păreau să plutească asemeni unor mortăciuni peste ținutul ars de soare.

— Dar nu te simți așa cînd ești cu mine, zise ea.

— Nenorocirea este că nu pot fi cu tine decît o parte din timp. Mai trebuie să mă ocup și de meseria mea de medic, deși nu merită osteneala. Nu pot să renunț la ea, dacă e să mă țin de medicină, dar asta înseamnă că trebuie să-mi petrec jumătate din viață hurducîndu-mă pe drumuri uitate de Dumnezeu. Și-apoi, noaptea ! și se cutremură de dezgust. Of, de-ai ști, dar sînt mai mulțumit că nu știi ce înseamnă să stai în casa aceea. În unele nopți tata nu adoarme pînă nu ia vreun praf, care-l trîntește în nesimțire. Rătăcește prin casă cu un bici în mînă și caută prin toate odăile și în cămară cîte ceva de biciuit.

Ascultîndu-l, Dorinda vedea imaginea acelei case pline de praf și pînze de păianjen, și pe bătrînul bețiv în cămașă de noapte, cu picioarele goale, suind și coborînd scara întunecată. Putea să-i vadă ochii tulburi, fața roșie, picioarele subțiratice ca ale unui curcan și mîinile

ascuțite ca niște gheare, lovind cu biciul. Imaginea era atît de vie în mijlocul fericirii ei visătoare, încît i se făcu rău. De ce trebuia Jason să suporte asemenea orori ?

— Nu poate să mai dureze mult, spuse atunci.

Era oare drept să spună asta, se gîndi, sau ar fi trebuit să se prefacă în continuare că-l iubește pe bătrîn și că nu-i dorește moartea ? Viața ar fi atît de simplă, medită ea, dacă oamenii ar clădi-o numai pe fapte și nu pe simulacre.

Jason clătină din cap.

— Nimeni nu poate ști. Uneori am impresia că nu o mai poate duce mai mult de cîteva săptămîni. Apoi se simte mai bine, fără nici un motiv aparent, și capătă o forță uimitoare. Ținînd seama de tot ceea ce știu despre starea lui, ar fi trebuit să moară cu luni de zile în urmă ; și totuși, acum pare să meargă mai bine, nu mai rău. Cred că e pur și simplu o chestiune de voință. Îl ține în viață teama de moarte. E neomenos, știu, adăugă el, să aștepți moartea cuiva, mai ales atunci cînd e vorba chiar de tatăl tău ; dar dacă ai ști cum îmi mănîncă viața, oră de oră.

— Nu ai putea să faci vreun aranjament ? întrebă Dorinda. Să angajezi pe cineva să stea cu el, sau să-l trimiți undeva ?

— M-am gîndit la asta. Numai Dumnezeu știe că m-am gîndit la tot ce se poate face. Dar nu e nebun, înțelegi ? E tot atît de întreg la minte ca și mine, afară de momentele cînd pofta de whiskey e mai mare decît teama de moarte și bea pînă își pierde mințile. Nu vrea să aibă pe nimeni altcineva lîngă el. Sînt singurul om pe lume care mai pot să o scot la capăt cu el și, oricît ar părea de ciudat, cred că în inima lui simte un fel de afecțiune dementă pentru mine. De aceea am fost în stare să-l suport atîta vreme. De cîteva ori era gata să-l părăsesc, aveam valizele pregătite și trăsura la poartă, dar atunci se pierdea și plîngea ca un copil și mă implora să nu-l părăsesc. În asemenea momente, îmi amintește că e pe moarte și că i-am promis să stau lîngă el pînă la sfîrșit. E o slăbiciune din partea mea să cedez, dar el mi-a frînt voința încă de cînd eram copil, și mama

l-a ajutat la treaba asta, iar acum nu mă mai pot dezobișnui să mă supun voinței lui. S-ar putea să greșesc. Uneori știu că greșesc. Dar, la urma urmei, e bine că i-am promis să stau lîngă el pînă în ultima clipă.

Avu o foarte scurtă ezitare, apoi adăugă cu amărăciune :

— Nici nu știi de cîte ori am văzut în viață oameni înșelați tocmai de pornirile lor bune.

— După ce totul se va termina, vei fi bucuros că nu l-ai părăsit.

— Nu prea știu. Adevărul este că mă aflu într-o încurcătură îngrozitoare. Cu toată medicina pe care am învățat-o, undeva în mine mai există o urmă de superstiție întunecată. S-ar putea crede că știința a alungat-o, dar nu-i așa. De fapt, nu am pus niciodată mare preț pe știință. Am fost împins spre medicină, dar singura mea aptitudine pentru această profesie este legată de individualitatea și singurul aspect ce mă atrage în medicină este plăcerea sentimentală de a ușura durerea. Cu toate astea, mi-am păstrat superstiția intactă și am un sentiment laș că, dacă mi-aș călca cuvîntul și l-aș părăsi pe bătrîn, totul s-ar întoarce împotriva mea.

— Dar ești un medic minunat, șopti Dorinda lipindu-și fața de umărul lui. Uite numai cîtă lume ai ajutat de cînd te-ai întors.

Jason rîse, un rîs lipsit de veselie.

— Îmi amintește de felul cum credeam că aș putea să aduc civilizația în mijlocul localnicilor. La început, cînd m-am întors, îmi închipuiam că tot ce aveam de făcut era să adun oamenii laolaltă și să le spun cît sînt de neștiutori, iar atunci ei vor dori imediat să fie luminați. Îți mai amintești cum am lipit anunțuri și am deschis școala și, cînd colo, toată audiența s-a redus la Nathan Pedlar și la un băiat idiot ? Cînd ești tînăr, cel mai greu e să înțelegi că oamenii se luptă să rămînă pe vechiul făgaș, în loc să dorească să iasă din el. Ei, uite, asta se întîmpla acum vreo șase luni, și aceste șase luni m-au învățat că orice prejudecată, chiar și prejudecata în favoarea sistemului unei culturi unice, este o instituție sacră. Privește pămîntul !

Flutură mîna vag în direcția cîmpurilor arse de soare.

— Nici măcar generații de-a rîndul de nereușită nu-i pot învăța pe fermierii de aici că este imposibil să faci pîine din paie.

— Crezi într-adevăr că așa au tratat ei pămîntul ? La fel spune și Nathan, întotdeauna.

— Ah, nenorocirea a început de la sistemul arendelor, sînt de acord. Arendașii au folosit pămîntul așa cum folosește un ticălos calul închiriat cu luna. Dar nici ceilalți fermieri, chiar și cei care au fermele lor, nu sînt mai buni decît arendașii. Au vlăguit pămîntul și l-au secat de tot. Și totuși, pămîntul mai este viu și ar putea fi iar însănătoșit, dacă ar avea atîta minte încît să-l trateze, așa cum un doctor tratează un organism omenesc subnutrit. Uită-te la Nathan Pedlar și la James Ellgood. James Ellgood are una dintre cele mai bune crescătorii de vite din statul ăsta, și dealtminteri trebuie să-ți spun, printre altele, că pămîntul din regiunea asta este cel mai indicat pentru crescătorii de vite, sau ferme producătoare de lapte și lactate. Dacă aș avea ceva bani, aș face din Five Oaks sau Old Farm o fermă de produse lactate de mîna întîi. Voi aveți niște pășuni bogate de partea cealaltă, și noi la fel, colo, lîngă rîul Whippernock. S-ar putea face un loc minunat pentru vite, în lungul sezon al pășunatului și în lunile cînd vacile pot sta sub cerul liber. Și totuși, dacă aș sugera altceva decît sistemul de cultură practicat din străbuni, ar părea curată erezie. Oamenii nu pot concepe altceva decît aceleași culturi de tutun, veșnic mîncate de viermi sau distruse de ger. Aceleași recolte de grîu, an de an..., dar deodată se întrerupse nerăbdător și își apropie buzele de ale ei : Te adorm cu vorbăria mea, Dorrie.

— Îmi place să te ascult vorbind, zise ea după ce îl sărută. Dacă ai să le-o spui și ai să le-o tot repeți, cu timpul s-ar putea să te creadă.

— Poate după ce am să mor. Nu le-a spus și le-a tot repetat Nathan Pedlar mereu ? Nu le-a dovedit-o chiar ? El a făcut încercarea cu lucernă, și acum scoate patru recolte pe an de pe ogoarele lui ; dar ei îl socotesc un prost pentru că nu se mulțumește cu o singură recoltă săracă de grîu.

— Știu. Taică-meu nu pune nici un preț pe lucernă. Zice că Nathan își pierde vremea cultivînd o buruiană de care animalele nici n-or să se atingă cînd s-o usca.

— Toți spun la fel. Despre oricine vrea să iasă din mocirlă și să încerce o metodă nouă, spun că-i țicnit. Uite, Ezra Flower mi-a spus ieri că Nathan e țicnit. Nu, eu vreau să plec de-aici, ca să nu-mi irosesc viața ca misionar predicînd rogozului. Simt de pe acum că rogozul mă copleșește și mă sugrumă, înăbușind pînă și picul de energie pe care-l mai am. Și asta e cel mai rău. Dacă stai multă vreme aici, rogozul pune gheara pe tine și devii atît de indolent, încît nu-ți mai pasă de nimic, nici de viața ta. Aici, eșecul plutește în aer.

Dorinda își aminti ce-i spusese bătrînul Mathew în după-amiaza aceea din martie. „Dac-ar vrea să plece urechea la sfatul unuia de peste optzeci de ani, ca mine, ar face bine să plece de-aici pînă ce nu-l înhață rogozul."

Era oare adevărat ce credea bătrînul — că rogozul nu-i doar o buruiană sălbatică, ci un fel de destin ? Teama, nu pentru ea, ci pentru Jason, îi străpunse inima.

— Te descurajezi atît de repede, spuse Dorinda afectuos.

Pentru ea, a cărei viață interioară se confunda cu însăși regiunea, sărăcia fusese o condiție de viață inevitabilă, iar a lupta îi păruse la fel de firesc ca și a suferi și a îndura.

— Cred că așa este, dar așa sînt eu. Nu pot să-mi schimb firea, răspunse Jason cu o umbră de fatalism, pe care-l condamna, dar nici nu i se putea împotrivi.

— Ei, uite, eu am să te ajut, zise Dorinda veselă. După ce ne căsătorim, totul va fi altfel. Nu mi-e teamă de Five Oaks și nici de nimic altceva, atîta vreme cît te am pe tine.

Peste capul ei, Jason privea pierdut depărtările arse de soare și Dorinda simți strînsoarea mai puternică a brațelor lui.

— M-aș simți foarte bine aici, chiar și la Five Oaks, dacă ai fi tu cu mine. Îmi dai ceva de care am nevoie. Nu știu ce anume — bănuiesc că e o esență, curajul de a trăi.

Brusc, ochii lui Jason părăsiră peisajul și priviră într-ai ei.

— Ceea ce ar trebui să fac, spuse într-o pornire nestăpînită, este să mă căsătoresc cu tine chiar azi. Am putea să luăm ultimul tren spre Washington și să ne căsătorim mîine de dimineață, înainte să afle cineva. Ai veni dacă ți-aș cere-o ?

Privirea ei nu șovăi nici o clipă.

— M-aș duce oriunde mi-ai cere. Sînt gata să fac orice ca să te ajut.

Trupul i se îndreptă, de parcă toate moliciunile și unduirile s-ar fi mutat după filonul de fier din inima ei.

Dar impulsul lui Jason își irosise forța într-o fugă imaginară.

— Asta-i ceea ce aș vrea să fac, spuse rar, pe cînd viziunile lui trandafirii se topeau la prima ciocnire cu realitatea. Dar întotdeauna trebuie să ținem seama de atîtea și atîtea lucruri nenorocite. Mai întîi de toate, banii. Nu am destui nici măcar ca să plecăm de-aici și să trăim o săptămînă. După ce tata a încetat să mă mai ajute, am început să mă întrețin prin propriile mele mijloace la New York, și scoteam de la spital doar atît cît să am din ce trăi. N-am pus deoparte nici un cent și, bineînțeles, de cînd sînt aici n-am cîștigat nimic. Pe aici doctorul e plătit după înmormîntare, sau nici atunci.

— Eu am cincizeci de dolari puși deoparte, vorbi ea plină de vioiciune, hotărîtă să nu se lase descurajată. Și nu am nevoie de bani. N-am avut niciodată. (Cît de nesăbuită fusese cînd cumpărase rochia albastră — doar hainele aveau atît de puțină importanță !). După ce ne căsătorim, pot să rămîn la prăvălie ca și pînă acum.

Jason rîse.

— Zece dolari pe lună nu ne-ar ajunge nici să ne ținem zilele.

Aplecînd capul, începu s-o sărute, sărutări ușoare, rapide ; apoi, pe măsură ce ardoarea lui creștea, sărutările deveniră mai lungi și mai insistente ; și, în cele din urmă, prinse s-o sărute cu o foame violentă. Deși dragostea era pentru Dorinda singurul lucru viu, simțea chiar și acum, cînd brațele lui o înlănțuiau și buzele lui le căutau pe ale ei, vechea și obsedanta senzație de inconsistență, ca

și cum momentul acela, asemeni minunatului ceas al după-amiezii, ar fi fost prea luminos ca să dureze. Oricît de mult îl iubea, nu se putea cufunda pe de-a-ntregul în emoția clipei ; ceva din ea rămînea deoparte și acest ceva urmărea totul ca un spectator. Prin întreaga-i ființă extazul se revărsa cu viteza luminii ; și totuși, nici un moment nu o părăsea sentimentul că, dintr-o clipă într-alta, aureola minunată s-ar putea topi, împingînd-o iarăși în monotonia cenușie a existenței.

10

CÎND se despărțiră și Dorinda plecă spre casă pe drumul ce mărginea lanul de tutun, soarele începea să apună și, din ogoarele învăluite în căldura fremătîndă, se ridica bîzîitul miilor de insecte. Arșița îndelungată pîrjolise frunzele copacilor și pînă și acele de pin păreau ruginite, așa cum erau proiectate pe albastrul cerului. Pe cîmpii, florile de vară se uscau și se ofileau, iar în locurile umede de lîngă pîrîu, roiuri de fluturi azurii, gingași ca petalele florilor, odihneau suspendați în nemișcare. Numai rogozului îi mergea bine în cuptorul pămîntului și se înălța în vîlvătăi de flăcări, peste pustietatea acelor locuri.

Pe cînd trecea prin dreptul lanului de tutun, Joshua se opri o clipă din lucru și se aplecă să bea o gură de apă din găleata de lemn de la capătul brazdei. Înainte chiar de a ajunge lîngă el, Dorinda simți venind spre ea în valuri aburii mirositori ai trupului său, asemănători celor ce ies din trupul unui bou încins de muncă. Fața lui, de culoarea lutului roșu, era leoarcă de sudoare, iar cămașa de doc albastră, descheiată peste pieptul mare, păros, era udă de parcă ar fi înotat cu ea. N-avea nimic omenesc, în afară de capul frumos de profet și demnitatea umilă a celui ce se află într-o strînsă comuniune cu cerul și pămîntul. Nu cunoscuse în viață nimic altceva decît truda ; nu cunoștea altă limbă decît cea a trudei.

— A făcut multe stricăciuni arșița, taică ? îl întrebă.

Cu căușul ridicat la buze, Joshua întoarse privirile spre ea.

— Așa și așa, răspunse, răgușit din pricina gîtlejului uscat.

Își scosese pălăria în timp ce lucra, de teamă ca borul lat să nu strivească frunzele fragede de tutun ; dar acum, odihnindu-se o clipă, își acoperi din nou capul spre a-l feri de razele tăioase ale soarelui.

— O să te lovească soarele dacă stai cu capul gol, spuse ea îngrijorată. Preotul a fost azi dimineață la prăvălie și mi-a spus că dacă seceta nu se înduplecă pînă la sfîrșitul săptămînii, are să facă rugăciuni în biserică pentru ploaie, duminica ce vine. Mă întreb dacă rugăciunile au adus vreodată ploaie ?

Joshua își întoarse ochii spre cerul implacabil.

— Oare nu se spune așa în Biblie, fiica mea ?

Dorinda dădu din cap, fără să mai insiste cu întrebările.

— Și ceea ce nu va fi distrus de secetă, va fi distrus de viermele tutunului. Ieri erau o mulțime. Așa se întîmplă în fiecare an, dacă nu avem o vară răcoroasă ; dar atunci tutunul se coace atît de tîrziu, că îl ucide gerul. De ce nu renunți la anul la tutun și să semeni pe ogorul ăsta fasole sau porumb ? Jason spune că cea mai bună metodă în agricultură este să schimbi cultura de cîte ori se poate.

După ce sorbi ultima picătură de apă stătută, Joshua puse căușul cu gura în jos peste găleată.

— Eu nu sînt unul din ăia care să mă iau după moda nouă, drăguța mea, replică încăpățînat.

Se întoarse la munca lui, iar Dorinda își continuă încet drumul în lungul potecii prăfuite ce tivea lanul. „Dacă ar fi după mine", gîndea ea, „toate le-aș face altfel. Aș încerca toate culturile, una după alta, pînă aș găsi-o pe cea mai potrivită."

Cînd se apropie de casă, o învăluiră arome amestecate — de mere puse la uscat și bulion de roșii ; căci maică-sa muncea cu disperare, luptîndu-se să salveze fructele și legumele coapte, înainte ca soarele prea arzător să le nimicească. Scînduri acoperite cu felii de mere se întindeau peste tot, proptite pe butuci sau pe mese șchioape

scoase afară în curte. Deasupra lor bîzîiau nebunește roiuri de viespi, bărzăuni, muște și țînțari, iar din cînd în cînd doamna Oakley se repezea de sub vița de vie și, cu o ramură de salcîm, împrăștia roiurile înnebunitoare. Deși susținea că vremea secetoasă „îi făcea bine la nevralgia ei", capul o durea din cauza soarelui și nu putea spera să-i treacă înainte de lăsarea serii. Figura ei, pe care se citea durerea fizică amestecată cu extazul spiritual, era la fel de brăzdată și ofilită ca și peisajul lovit de secetă din jur.

— Te-ai întors devreme astăzi, fata mea.

— Da, era prea cald ca să merg pe jos și Jason a venit să mă ia mai devreme ca de obicei.

— Cum suportă Rose Emily căldura ?

— Mi-e teamă că nu-i merge bine defel, zise Dorinda, și vocea îi tremura. Jason zice că nu va rezista unei alte hemoragii.

— Și toți copiii aceia, oftă doamna Oakley, apăsîndu-și cu o mînă ochii și agitînd cu putere ramura de salcîm cu cealaltă. Căile Domnului sînt de nepătruns. Mă întreb dacă se va putea face ceva pentru copilașul acela cu piciorul diform.

— Nu știu. Jason ar vrea să-l opereze, dar Nathan și Rose Emily nu-l lasă. Le e teamă să nu-i facă mai rău. Biata Rose Emily ! Nu înțeleg cum mai poate să-și păstreze buna dispoziție.

— Datorită credinței, afirmă doamna Oakley. Simte că sufletul îi este mîntuit și nu mai are de ce să-și facă griji. Îmi pare rău și pentru Nathan, încheie ea, cu compasiunea celor izbăviți față de necredincioși. E un om bun, dar nu a văzut lumina, ca Rose Emily.

— Da, e un om bun, consimți Dorinda, dar tot nu înțeleg cum de-a putut Rose Emily să se mărite cu el.

Doamna Oakley lăsă din mînă ramura de salcîm, apoi ridicînd-o iar, porni un atac și mai hotărît împotriva norului de insecte.

— Drept să-ți spun, mi se pare cîteodată că milioanele astea de gîngănii au să ne mănînce cu totul. L-ai văzut pe tatăl tău cînd veneai încoace ?

— Da. Lucra cu capul descoperit. I-am spus că o să-l lovească soarele. Aș vrea să-l văd semănînd altceva la anul, dar e tare încăpățînat în privința asta.

— Ei bine, socotesc că tocmai obișnuința îl ajută să meargă înainte. Dacă nu s-ar fi ținut de ceea ce a apucat dintotdeauna, poate că ar fi lăsat de mult totul baltă. Ești foarte îmbujorată, Dorinda. Ai stat mult în soare?

— Am mers pe jos, din pădure pînă aici. Cînd am cotit la poarta roșie, am văzut-o pe domnișoara Tabitha Snead ducîndu-se la deal cu trăsurica. S-a oprit pe-aici?

— Da, mi-a adus o căldare de zer proaspăt. L-am pus în ghețărie împreună cu pepenii, ca să stea la rece pentru cină. Mi-a spus că Geneva Ellgood a plecat pentru toată vara.

— A, a plecat încă de la întîi iulie. Am văzut-o la gară.

Privirea concentrată a doamnei Oakley se fixase asupra unui bărzăun întreprinzător, care ieșise din roi și urmărea o investigație specială, pe cont propriu, a sucului de roșii de pe mîinile ei. În timp ce-l urmărea, gîtul i se contractă și înghiți cu greu, de parcă i s-ar fi uscat gîtlejul.

— Domnișoara Tabitha mi-a spus că fratele ei William a mers în același tren cu Geneva pînă la Washington. S-a întors chiar săptămîna trecută și — ce crezi că a povestit că i-ar fi zis Geneva pe drum? (Se opri și-i aplică bărzăunului o lovitură fatală.) Cu toate viespile astea, și albinele, și bărzăunii, și toate miile de gîngănii care înțeapă și mușcă, urmă apoi pe un ton filozofic, mă întreb cum de-a mai avut timp Dumnezeu să se mai gîndească și la o pacoste măruntă cum e căpușa. Și totuși, cred că aș prefera toate celelalte insecte laolaltă, în locul căpușei. Ieri, cînd m-am dus devale la pîrîul din pășune, mi s-au agățat niște căpușe și de atunci nu mă mai lasă mîncărimea.

— Sînt întotdeauna mai rele cînd e secetă, zise Dorinda, și-apoi întrebă, curioasă: Ce zici că i-a spus Geneva domnului William?

Doamna Oakley înghiți din nou în sec.

— Bineînțeles, știu că nu-i nici urmă de adevăr în spusele astea, zise ea încet, ca și cum vorbele o dureau în timp ce le rostea. Dar William susține că Geneva i-a spus că e logodită cu Jason Greylock. Zice că el i-a făcut curte la New York anul trecut.

Dorinda rîse.

— Ei, asta-i, ce prostie! Domnișoara Tabitha știe doar că urmează să ne căsătorim în octombrie. N-a văzut că domnișoara Seena îmi ajută la cusut? Am petrecut o seară la ele săptămîna trecută și am vorbit despre căsătoria mea. Știe că nu-i nici urmă de adevăr în vorbele Genevei.

— A, știe și ea. A spus că Geneva trebuie să fie nebună. N-are nici o însemnătate, dar m-am gîndit că e mai bine să-ți povestesc.

— Nici nu-mi pasă, răspunse Dorinda, și rîse din nou, un rîs fericit, de tinereță neînfricată. Măicuță, întrebă ea deodată, ai dorit ceva foarte, foarte mult în viață?

Tresărind din resemnarea ei împietrită, doamna Oakley scăpă din mînă ramura de salcîm, și roiurile rotitoare coborîră ca un văl asupra merelor.

— Va trebui să pun o plasă de țînțari peste merele astea, zise ea. Am o plasă pe care am folosit-o ca perdea în camera de oaspeți. Ei, ți-am mai povestit că îmi dădusem inima tatălui tău, adăugă cu un glas lipsit de viață. Dar un lucru pot să-ți spun, fata mea: foarte puțini oameni pe lumea asta obțin ceea ce doresc.

— Știi, vreau să zic înainte de a-l fi cunoscut pe tata, cînd erai fată tînără. Ai simțit vreodată că nu există decît un singur lucru pe lumea asta care te-ar putea face fericită?

Doamna Oakley rămase pe gînduri.

— Cred că, la fel ca cei mai mulți oameni, mă temeam de cuvîntul fericire, răspunse ea. Dar cînd eram foarte tînără, pe la vreo șaisprezece-șaptesprezece ani, am simțit chemarea de a fi misionară, și am dorit-o cred, mai mult decît am dorit orice altceva în viață. Bănuiesc că a început cu imnul meu preferat, cel pentru misionari. Încă de pe cînd eram copil, aveam obiceiul să mă gîndesc și să visez la țărmurile de coral ale Indiei și la fîntînile însorite ale Africii. De aceea m-am și logodit cu Gordon

Kane. Nu eram chiar ceea ce se cheamă îndrăgostită de el ; dar credeam că Dumnezeu m-a hărăzit să mă duc în țări îndepărtate și se părea, atunci cînd Gordon m-a cerut de soție, că mi se oferise prilejul așteptat. Aveam cufărul gata pregătit, cu lucrurile împachetate, ca să plec în Congo după el. Tocmai îmi împătuream rochia de mireasă din organdi alb, cînd mi-au adus vestea morții lui.

Doamna Oakley răsufla greu și o clipă păru că se înăbușe.

— Pe urmă, am renunțat să mă mai gîndesc la necredincioși, continuă ea după ce-și recăpătă suflarea. Străbunicul tău spunea că eram prea tînără ca să-mi dau seama dacă aveam o vocație deosebită sau ba, iar apoi, înainte de a se termina doliul, l-am întîlnit pe tatăl tău și ne-am căsătorit. O vreme, se părea că uitasem cu totul de chemarea de a mă face misionară, dar ea a revenit chiar înainte de nașterea lui Josiah și am resimțit-o ori de cîte ori am avut supărări, sau cînd vroiam să las totul baltă ori simțeam că-mi pierd mințile. În asemenea clipe, încep iarăși să visez la țărmuri de coral, și palmieri, și fluvii bătrîne, și copilași negri, aruncați goi pradă crocodililor. La început, cînd îmi revenea visul, încercam să-l alung muncind din răsputeri, și astfel am luat obiceiul de a munci spre a-mi odihni mintea. Mi-era tare teamă ca oamenii să nu înceapă să spună că sînt scrîntită.

— Mai simți și acum dorința aceea ? întrebă fata.

— Uneori, în somn. Cînd sînt trează, acum nu mă mai gîndesc, decît în duminica misionarilor, cînd cîntăm imnul acela.

— De aceea îți plac atît de mult predicile despre Țara Sfîntă și locurile îndepărtate.

— Cunoșteam pe de rost toate pozele despre Asia și Africa din cărțile străbunicului tău. Îmi închipui că era o pornire nesăbuită în mine, admise ea cu umilință, dar cu ajutorul lui Dumnezeu am reușit s-o smulg.

Mama ei — misionară ! Timp de mai bine de patruzeci de ani, curentul acesta întunecat și secret al visului ei străbătuse în tăcere pe sub crusta obișnuită a cotidianului. „Mă întreb dacă există și în mine vreo pornire

nesăbuită ?“ — gîndi fata cu un sentiment de teamă, ca și cum curentul invizibil se și revărsa asupră-i.

— I-ai spus vreodată tatei ?

Doamna Oakley clătină din cap.

— N-am spus niciodată nimănui, cînd eram cu mintea întreagă. Nu cred că trebuie să le spui bărbaților mai mult decît e nevoie. La urma urmei, n-a fost vina nimănui că lucrurile au ieșit astfel, adăugă ea cu un sens scrupulos de justiție. Acum mă duc în casă să iau plasa pentru țînțari. Uite că vine și tata. Cred că ar vrea să bea niște apă proaspătă de la fîntînă.

Urmărind privirea mamei, Dorinda văzu silueta gîrbovită a tatălui ei, tîrîndu-se de-a lungul potecii din marginea grădinii de zarzavat. Dincolo de el, în depărtare, unde o bucată de cîmp fusese lăsată în paragină pentru că nimic nu putea crește pe ea, zărea dunga crestată a rogozului, unduindu-se în zarea liliachie, ca o baltă în amurg. Da, bătrînul Matthew avea dreptate. Rogozul nu mai dădea niciodată drumul la ce apuca să prindă în gheare.

Dorinda luă găleata de lemn de pe poliță din verandă, vărsă apa stătută peste tufele de lîngă scară și porni alergînd spre fîntînă. Cînd Joshua ajunse lîngă casă, fata adusese găleata cu apă limpede și avea pregătită o cană pentru el.

— Trebuie să fii rupt de oboseală, tăicuță. Nu vrei o cană cu apă ?

— Ba da, drăguța mea.

Îi luă cana din mînă și o ridică pînă la buzele năpădite de barba în care tremurau picături de sudoare.

— E grozav de cald, nu-i așa ?

— E o fierbințeală care te seacă. Iar dumneata ești în picioare încă dinainte de revărsatul zorilor. Mîine am să curăț eu tutunul de viermi.

În timp ce vorbea, se gîndea că tatăl ei nu mai era tînăr și că ar trebui să-și cruțe puterile. Dar știa că e zadarnic să-i amintească de asta. Nu se cruțase niciodată, de cînd ținea ea minte, și nu va începe s-o facă tocmai acum, pentru că îmbătrînise. Partea cea mai dureroasă era faptul că, oricît s-ar fi omorît muncind, ca să-și apere recolta împotriva secetei sau a viermilor, exista

mereu posibilitatea ca gerul ucigător să vină prea devreme și să facă o pagubă tot atît de ireparabilă.

Bătrînul clătină din cap cu mîndrie.

— N-are nici un rost să-ți strici mîinile. Am tocmit cîțiva negri de-ai unchiului Toby Moody, ca să cureţe viermii mîine de dimineață. Dacă or să cureţe tutunul de viermi în fiecare zi pînă duminică, le-am promis cel mai mare pepene din gheţărie.

Înainte de a se duce să dea de mîncare cailor, se opri să-și spele fața în ligheanul de tablă de pe veranda din spate.

— Eu zic că încep să îmbătrînesc, observă cu veselie. Mă țin niște junghiuri prin toate încheieturile.

Din cîte-și amintea Dorinda, era prima dată că-l auzea plîngîndu-se și îl privi îngrijorată, în timp ce el se ștergea pe față cu prosopul.

— Ar trebui să lași treaba mai moale, tată. Așa cum muncești dumneata, oricine ar cădea din picioare.

— Bine, am s-o las mai moale după ce-o cădea prima zăpadă, răspunse el glumeţ.

— Nici atunci n-ai s-o faci. Iarna trudești tot atît de greu.

— Zău așa ? și zicînd asta, părea sincer surprins. Nu mi-am dat seama niciodată ! Adevărul e că am pămîntul în spinare și mă călărește, nu glumă. Pămîntul e un călăreţ ce nu iartă.

— Dar se spune că e și un bidiviu strașnic, răspunse fata. Numai de-ai putea să scoţi ce-i mai bun din el.

Bătrînul zîmbi gînditor și fata văzu cum pielea de culoarea lutului se încreţise în zeci de zbîrcituri deasupra bărbii stufoase :

— Pentru asta trebuie să așteptăm să-mi vină îndărăt corăbiile, așa cred. Îți trebuie bani ca să facă bani, fata mea.

Pe cînd bătrînul se îndrepta greoi spre grajd, Dorinda urcă în camera ei și-și schimbă rochia cu una de stambă roz, pe care i-o dăruise Rose Emily cu un an în urmă. Culoarea florilor îi îmbujora obrajii cînd coborî iar și o găsi pe maică-sa doborîtă de oboseală, într-un balansoar pe veranda din față.

— Am simțit dintr-o dată că nu mai pot sta în bucătărie, zise doamna Oakley, privind pierdută spre fiică-sa peste evantaiul din frunză de palmier cu care-și făcea vînt. Nu pleci înainte de cină, Dorinda, nu-i așa ?

Părul năduşit i se lipise de pielea capului, iar în lumina scăzută figura-i palidă părea o mască de ceară.

— Nu pot să aștept cina, răspunse fata. I-am promis lui Jason că ne întîlnim la Gooseneck Creek.

— Numai să nu stai tîrziu după ce se întunecă. Aerul nopții nu-i sănătos.

Dorinda rîse.

— Jason zice că asta-i o superstiție, la fel ca aceea că mătușa Mehitable poate face vacile sterpe. Dar n-am să întîrzii. Seara, Jason nu poate lipsi mult de acasă, doar dacă e cineva pe moarte, și atunci aduce pe vreunul dintre muncitorii de la cîmp să doarmă în casă. Trebuie să fie groaznic acolo, la Five Oaks.

— Nu sînt deloc liniștită la gîndul că ai să stai împreună cu bătrînul acela, fată dragă. A fost un păcătos vestit de cînd îl știu, cu toate că era un doctor destul de bun pînă și-a pierdut aproape minţile din cauza băuturii. Dar chiar și înainte de a fi murit nevastă-sa, o ținea pe metisa aia, Idabella, în aripa veche a casei. Şi nu e numai lipsit de inimă, mai e și zgîrcit pe deasupra.

— Bietul Jason nu-i vinovat de păcatele lui taică-său, răspunse Dorinda cu loialitate. La urma urmei, pentru el e mai greu decît pentru ceilalți.

În timp ce părăsea cărarea pietruită, Dorinda decise în sinea ei că nu-i va îngădui bătrînului păcătos să-i distrugă fericirea.

Poteca șerpuia pe lîngă livada de peri, trecea pe lîngă grădina de zarzavat, despărțită cu un gard de lanul de tutun, și continua pe o potecă ce tăia pieziș cîmpul de rogoz. La capătul întinderilor pustii, începea marginea cu copaci rari de la Hoot Owl Woods și, dincolo de ea, pînă la pîrîu, mai era o fîșie de nisip. Știa că pe lîngă sălcii aerul e răcoros și umed și mai știa că Jason o aștepta în iarba înaltă, albăstrie.

Merse de-a lungul potecii cu un aer atît de gînditor și de absorbit, încît părea doar o reflecție a mirajului

verii. Briza hoinară, care adiase o clipă la apusul soarelui, se potolise odată cu înserarea. În depărtare, arșița părea să se dizolve. Nici un fir de iarbă nu se clintea ; frunzele răsucite ale perilor atîrnau greoaie, fără viață ; pînă și curcanii albi, care se adăpostiseră într-un stejar singuratic de lîngă livadă, stăteau nemișcați, de parcă ar fi fost vrăjiți. Cît vedea cu ochii, nici o mișcare nu înfiora întreg întinsul, și singurele sunete ce străbăteau tăcerea de plumb erau țîrîitul monoton al lăcustelor, orăcăitul discordant al unei broaște și țipetele sacadate ale negrișorilor care căutau vătămătorii tutunului.

Soarele apusese de mult și, spre apus, cerul era irizat, colorat în nuanțele verzi-gălbui străvezii ale serilor de august. Orice lumină dispăruse de pe pămînt, în afară de lucirea slabă răspîndită de rogoz. Val după val, acest simbol al dezolării năpădea hrăpăreț, ca un flux cu luciri ciudate, hotarele întunecate ce împrejmuiau Old Farm. Era singura plantă din toată întinderea care creștea pe pămînt sterp, de o vitalitate nesecată. A lupta împotriva ei însemna să lupți împotriva sălbaticelor, neîngrăditelor principii ale naturii. Și totuși, ei se luptaseră întotdeauna cu rogozul. Generații de-a rîndul își irosiseră forțele în încercarea zadarnică de a-l dezrădăcina, așa cum se osteniseră să dezrădăcineze tot ce era sălbatic și liber în spiritul omenesc.

La marginea pădurii, Dorinda se opri și privi îndărăt. Mai tîrziu avea să fie lumină destulă, căci marginea aurie a lunii, pălind pe măsură ce se ridica pe cer, răzbătea printre crengile de sus ale pinului înalt din cimitir. Așa cum stătea acolo, avu deodată percepția rapidă, mai curînd un sentiment decît un gînd, și mai curînd o intuiție decît un sentiment, că ea și cu părinții ei erau produsul acestui sol — tot atît de cert ca și recoltele sărace și rogozul exuberant. Oare nu pătrunsese pămîntul în sufletele lor, și nu le modelase stările de spirit în forme permanente ori trecătoare ? Era mai mult un sentiment decît un gînd ; dar Dorinda se îndreptă și mai repede înspre bucuria deplină a clipei pe care o trăia.

11

ÎN PRIMA duminică din luna octombrie, Dorinda ieși pe verandă, însoțită de bătrînul Rambler, și privi pe deasupra drumului și a pășunii către cerul încruntat. Pîlcul de nori, care toată după-amiaza se adunase înspre apus, acum se întuneca, iar în aer se simțea o zvîcnire lentă, ca bătaia unor aripi invizibile. Stînd pe verandă, se întreba dacă furtuna avea s-o surprindă înainte de a ajunge la Whistling Spring. „Cred că voi risca totuși", se hotărî în cele din urmă. „Ore în șir cerul a fost tot așa, și n-am să pățesc nimic, chiar dacă ploaia o să mă ude."

De zile de-a rîndul se simțea tulburată și își spunea că neliniștea izvora dintr-un motiv bine determinat, sau în orice caz, dacă nu dintr-un motiv bine determinat, oricum dintr-unul plauzibil. Jason plecase de două săptămîni și ea nu primise decît o singură scrisoare. Îi promisese să-i scrie în fiecare zi, și nu avusese decît o singură veste de la el. Mai mult decît atît, atunci cînd plecase, împotriva voinței tatălui său, se așteptase să stea doar o săptămînă, și zilele se adăugaseră una după alta, fără nici o explicație. Se puteau găsi, bineînțeles, zeci de motive pentru care nu scrisese. Plecase să cumpere instrumente de chirurgie și probabil că fusese reținut de probleme profesionale. Inima ei găsea tot felul de scuze. Își repeta plină de hotărîre că nu avea nici un motiv să-și facă griji ; dar, în ciuda strădaniilor ei, își dădea seama că n-avea nici un rost să încerce să-și risipească această stare de spirit. N-avea altceva de făcut decît să-i aștepte cît mai răbdătoare întoarcerea. Urmau să se căsătorească peste o săptămînă, și orele dinainte de a se duce la prăvălie, ca și cele de după slujbă, le petrecea fericită, pregătindu-și trusoul. Doamna Oakley își lăsase deoparte celelalte treburi ca să-și ajute fiica să-și coase rochia de mireasă, iar sertarele biroului din lemn de nuc al Dorindei erau pline de lenjerie albă, tivită cu dantelă croșetată delicat ca o spumă fină, vaporoasă, de degetele reumatice ale maică-si.

— N-aș fi mulțumită dacă n-ai avea un trusou cu care să pornești ca toate fetele, spusese doamna Oakley, în timp ce prindea un tipar de hîrtie pe o bucată de muslină croită. Nu vreau ca bătrînul doctor să spună că fiu-său se însoară cu o cerșetoare.

— Află că Jason n-o să spună una ca asta, protestase Dorinda. Am cheltui mai puțin dacă m-aș mărita în rochia mea de voal albastru ; dar domnișoara Seena e de părere că un tul cu flori e mai potrivit.

— Ei, cred că domnișoara Seena știe mai bine, se învoise doamna Oakley. Nu poartă noroc dacă n-ai o rochie nouă de mireasă și, cu toate că eu nu prea pun preț pe superstiții, nu văd nici un motiv să ne împotrivim cu tot dinadinsul. Privind atent la fiică-sa, adăugă cu un ton îngrijorat : Nu te simți bine, fata mea ? Arăți tare palidă de vreo două zile încoace și am văzut că nici nu te-ai atins de mîncare azi-dimineață.

— Ba mă simt foarte bine, răspunse Dorinda. Sînt doar îngrijorată că n-am vești de la Jason, atîta tot, și zicînd asta, se îndepărtă de maică-sa și se lăsă moale pe un scaun. Am stat toată ziua aplecată, explică ea, și vremea a fost atît de mohorîtă. Mă simt sfîrșită din cauza asta.

— Respiră puțin camfor, o sfătui doamna Oakley. Uite sticla colea, pe birou. Mă simt și eu gata să leșin din cînd în cînd, așa că îmi place s-o am la îndemînă. Dar nu are nici un rost să te îmbolnăvești de grijă din cauza lui Jason. Nu sînt decît două săptămîni de cînd a plecat.

— Mîine or să fie două săptămîni, dar n-am primit vești de la el decît o dată, a doua zi după ce a plecat. Mi-e teamă să nu se fi întîmplat ceva.

— Tatăl tău ar putea să-l întrebe pe doctorul cel bătrîn.

Încrețindu-și fruntea peste sticla de camfor, Dorinda cîntări propunerea.

— Nu, el nu ne vede cu ochi buni, răspunse în cele din urmă. Mă îndoiesc că ne-ar spune ceva. Jason mi-a spus o dată că taică-său ar fi vrut ca el să se însoare cu Geneva Ellgood.

— Ai putea trimite o telegramă, propuse doamna Oakley, ca o ultimă resursă a disperării.

Dorinda roși, în ciuda palorii.

— Am telegrafiat ieri, dar n-am primit nici un răspuns. Și, după o clipă de gîndire, adăugă : Dacă mîine o să fie frumos, am să mă duc pe seară pînă la Whistling Spring, s-o caut pe mătușa Mehitable Green. Fiica ei Jemima lucrează la Five Oaks și poate să fi auzit ceva.

— Atunci, mai bine ai porni de cum terminăm masa și ai putea fi înapoi înainte de-a se lăsa întunericul, fu de părere doamna Oakley.

Cuvîntul „după-amiază" nu se folosea niciodată la Pedlar's Mill și orice oră dintre amiază și noapte era denumită „seară".

Acestea se petrecuseră ieri, iar acum, stînd pe veranda din fața casei, Dorinda reflecta asupra proiectului. Pîrjolit și înnegrit de vara prelungită, ținutul arăta ca o provincie cucerită, după trecerea invadatorilor. „Am să pornesc la drum, orice o fi", își repetă ea și întorcîndu-se, întrebă :

— Măicuță, ai ceva ce i-aș putea duce mătușii Mehitable ?

— Nu se arată a ploaie, Dorinda ?

— Nu-i nimic. Chiar dacă plouă, am să mă opresc pe undeva pînă trece ploaia.

Intrînd în hol, fata se opri în pragul camerei unde maică-sa ședea și citea Biblia.

— Unde să te oprești ? întrebă doamna Oakley, care era omul cel mai precis din lume. Nu există nici o casă pe drumul lăturalnic de la Five Oaks și pînă la Whistling Spring. Mi-e teamă să te știu umblînd singură pe-acolo, Dorinda. N-ai putea să-l iei pe Rufus cu tine ?

— Nu, Rufus s-a dus pînă la fetele Garlick, și oricum n-am nevoie de el. Mai bine mă duc singură. Cu oricine m-aș întîlni pe drum, mă cunoaște. Îi știu pe toți de la magazin. Pot să iau o bucată din budincă de melasă pe care am avut-o la masă ?

— Da, a mai rămas în bufet. Am păstrat-o pentru Rufus, dar poți s-o iei. Și mai sînt și ultimii struguri pe poliță. Mătușii Mehitable îi plăceau întotdeauna strugurii.

Intrînd în bucătărie, Dorinda puse budinca de melasă în coșulețul alb de trestie, o acoperi cu frunze răcoroase de viță, apoi așeză deasupra strugurii mari, unul cîte unul. Un misionar din Mexic îi dăduse străbunicului ei un butuc de viță, care crescuse îmbelșugată, cățărîndu-se peste veranda din spate pînă la acoperișul casei. Era un soi de struguri cu boabele mari, deschise la culoare, care nu stăteau adunate în ciorchini, ci creșteau și se coceau bob de bob, separat.

— Vrei să-i trimiți vreo vorbă mătușii Mehitable? întrebă Dorinda trecînd din nou prin hol.

Pe un covor uzat, în mijlocul dușumelei strălucind de curățenie, doamna Oakley se legăna înainte și înapoi într-un balansoar, în timp ce citea cu glas tare psalmii. Era singurul răgaz din cursul unei săptămîni, cînd își lăsa trupul să se odihnească; acum, cînd energia nervoasă nu-i era biciuită, fața ei arăta bătrînă, cenușie și neputincioasă. Lumina mohorîtă a după-amiezii înnorate se strecura prin storurile trase pe jumătate și o muscă mare, albastră, bîzîia fără încetare, lovindu-se de plafon.

— Spune-i că piciorul meu tot nu-i bine, zise ea, și dacă mai are din unsoarea aia neagră, aș vrea să-mi mai dea un borcănaș. Nici tu nu arăți grozav astăzi, fata mea.

— Am obosit stînd în biserică, răspunse fata, dar o să-mi facă bine mersul pe jos.

— Să te întorci neapărat, dacă auzi că tună. Nu-mi place să pleci cînd se anunță furtună. Îl iei pe Rambler?

— Nu, e prea bătrîn și rablagit și am prea mult de mers. Dar nu-ți face griji pentru mine.

Fără a mai aștepta alte sfaturi sau observații, Dorinda traversă iute holul și ieși din casă.

În primul sfert de milă, înainte de a ajunge la poarta roșie de la răspîntie, unde coti pe drumul nisipos spre Five Oaks, se simți tare deprimată, apăsată de o neobișnuită tristețe. Apoi, după ce ridică bariera și trecu prin poartă, singurătatea care dintotdeauna se afla într-o misterioasă simpatie cu starea ei sufletească o învălui și o primi în sînul ei. Ca un binefăcător, singurătatea se revărsă asupră-i, spălînd-o și ștergînd, odată cu retragerea valului, temerile vagi ce-i învăluiseră gîndurile. Orizontul auster, plat și de nepătruns sub privirea ame-

ninţătoare a cerului ; pîlcurile galbene şi cafenii ale copacilor în peisajul de octombrie ; cotiturile şi fundăturile ascunse ale drumului desfundat ; murmurul neliniştit şi unduirea rogozului, atît de asemănătoare valurilor agitate ale unei mări invizibile — toate aceste lucruri exterioare îşi pierdură caracterul neînsufleţit şi deveniră tot atît de personale, rezervate şi misterioase ca şi propriile ei gînduri. Percepţiile îi erau atît de sensibile, aşa cum umbla singură pe cîmp, încît graniţa ce-i despărţea conştiinţa de conştiinţa naturii se risipi pe deasupra cîmpiilor, dimpreună cu fumul subţire al pădurii.

Şoseaua cobora lin pînă la Gooseneck Creek, apoi urca la fel de lin pînă la Five Oaks. Ca să ajungă la scurtătura care-i reducea drumul cu mai bine de o milă şi jumătate, trebuia să treacă pe cărarea dintre casă şi grajd, unde zări silueta bătrînului doctor şi auzi detunătura unei puşti, la intervale regulate. Doctorul trăgea, presupuse ea, în vreun pui de uliu ce zbura jos, pe deasupra grajdului. De ce oare, se întrebă, cînd avea atîta teren, atîta loc în jur, clădise grajdul ţărăneşte, înghesuit şi aplecat, pe o pantă, atît de aproape de casa unde locuia ? Gheţăria, cu acoperişul roşu în trei laturi, ca toate construcţiile similare de prin partea locului, era atît de aproape de veranda din faţă, că ai fi putut azvîrli blocurile de gheaţă de-a dreptul în hol. Cu toate că acoperişul roşu al casei, cu hornurile şi dependinţele roşii, produceau de la distanţă un efect de clădire „veselă", simţea că această culoare putea deveni apăsătoare în după-amiezile fierbinţi de vară. Peste tot murdărie, mucegai, părăginire ! Curcani albi, cărora nu le mai puteai distinge culoarea din cauza murdăriei. Curtea era plină de cioburi, zdrenţe, şi sticle sparte, iar scările din spatele casei putreziseră şi se desfăceau în bucăţi. Ferestrele erau atît de întunecate din pricina prafului şi a pînzelor de păianjen, încît arătau ca nişte ochi orbiţi de cataractă. Cîţiva ţînci mulatri se tîrau ca nişte mici animale viclene peste butucii din grămada de lemne. „Bietul Jason", gîndi ea, „nu-i de mirare că nervii îi cedează sub asemenea apăsare."

Merse înainte pe cărarea dintre casă și grajd și apoi, trecînd printr-un lan de porumb, ajunse la scurtătura care tăia prin desișul pădurii, pînă la Whistling Spring și Whippernock River. După ce se depărtă binișor de casă, se întîlni cu bătrînul Matthew Fairlamb, care înainta greoi, ținînd într-o mînă bastonul din lemn de hicori, iar pe brațul celălalt o legăturică înfășurată într-o basma de culoare vie.

— Te duci la William ? îl întrebă Dorinda cînd ajunse lîngă el, știind că fiul lui, William, locuia la vreo milă depărtare, pe una din șoselele laterale care duceau la gară. Cred că ai făcut un ocol destul de mare.

Bătrînul Matthew dădu din capul lui atotștiutor.

— Așa-i cum zici, fetițo, acum mă duc la William, răspunse el. Am luat masa la John Appleseed. De-asta mă vezi pe lîngă Five Oaks. Nu te avînți cam prea departe de casă, drăguța mea ? Se arată a furtună dinspre apus și cred c-o să te apuce pe drum.

— Mă duc la Whistling Spring, răspunse Dorinda pășind alături de el.

Matthew plescăi din buzele-i bătrîne.

— Atunci, mai mult ca sigur c-o să te prindă ploaia, reluă cu o plăcere acră. E drum de vreo cinci mile, nu-i așa ?

— Dacă mergi pe șosea. Nu-s mai mult de patru dacă tai pe scurtătură.

— Dar nu stă nimeni la Whistling Spring, în afară de negri.

— Mă duc s-o văd pe mătușa Mehitable Green. A îngrijit-o pe mama cînd a fost bolnavă.

— O mai țin minte, și bătrînul Matthew clătină din cap. A izbutit prin nu știu ce farmece să-i scoată noră-mi de pe față niște pete de la ficat. Se spune că e cea mai pricepută vrăjitoare de pe-aici din jur.

— Știu că negrii se mai tem și acum de ea, răspunse Dorinda. Dar a fost tare bună cu mine cînd eram mică, și nu pot să cred nimic rău despre biata bătrînă.

— Poate că nu, poate că nu, conveni bătrînul Matthew. În orice caz, dacă are darul să scoată negii și petele, nimeni nu-i poate face nici o vină din asta. Cum stai

cu nunta, drăguța mea ? Săptămîna viitoare, pe vremea asta, ai să fii o femeie măritată de mult, nu-i așa ?

Dorinda roși.

— Mi-e greu să-mi dau seama cum va fi.

— Jason e plecat, nu-i așa ?

— Da, s-a dus la New York să cumpere niște instrumente.

— Tare-i de mirare că taică-său l-a lăsat. Aud că-l ține din scurt, de parcă ar fi tot copil mic. Hei-hei, n-a vrut să țină seama de sfatul unuia de peste optzeci de ani. Dar ține minte ce-ți spun, o să vie ziua cînd o să-i pară amarnic de rău că s-a întors la Five Oaks.

— Dar ce altceva putea face ? protestă fata cu loialitate. Tatăl lui avea nevoie de el.

Bătrînul Matthew izbucni într-un rîs viclean, ca un cotcodăcit.

— Ah, o să vadă el, o să vadă el. Nu vreau să mă cert cu tine. E un tînăr cu purtări cuviincioase și îți doresc să-ți dea toată fericirea pe care o meriți. N-ai mai auzit nimic de Geneva Ellgood de cînd a plecat, nu-i așa ?

— O, nu. Nu-mi scrie niciodată.

— M-am gîndit că putea să-ți fi scris. Dar, ca să ne întoarcem la Jason, e un bărbat cu toate calitățile din lume, afară de singura trebuitoare pentru pămîntul ăsta.

— Vorbești de parcă Jason ar fi lipsit de caracter, zise fata cu ciudă.

— Păi, dacă are caracter, o s-o afli curînd, răspunse uriciosul bătrîn, iar dacă n-are, ai s-o afli și mai curînd. Eu nu zic nimic. N-are rost să te-ncontrezi cu lumea cînd ai peste optzeci de ani.

Mesteca vorbele prevestirilor rele, de parcă ar fi mușcat din vreo îmbucătură deosebit de gustoasă.

— Eu o cotesc în partea asta, drăguța mea. Ia seama să nu te ude ploaia prea tare.

Dădură din cap la despărțire, după obiceiul celor de la țară, și bătrînul o porni cu mersul lui greoi, scuipînd în drum zeama de tutun, iar Dorinda se grăbi spre adîncurile întunecate ale pădurii. Era bucuroasă să scape de bătrînul Matthew. Cu întrebările lui de piază rea, gîndi fata, semăna mai mult ca oricînd cu o bufniță.

Singură în pădure, cu pămîntul veşnic jilav din pricina apei ce mustea dedesubt, mergînd pe sub bolta ramurilor dese, arcuite deasupra capului, şi avînd în nări mireasma pătrunzătoare de umezeală şi frunze putrede, se simţi înviorată şi împrospătată. La urma urmei, de ce ar fi îngrijorată ? Fericirea nu-i era pusă în primejdie. Urma să se mărite peste o săptămînă. Pe deplin încrezătoare, avea certitudinea că Jason o iubeşte. Timp de trei luni trăia într-o stare de supremă beatitudine, care, asemeni dragostei, crease iluzia veşniciei. Da, timp de trei luni fusese întru totul fericită.

Deasupra capului, frunzele foşniră. Printre ramurile înlănţuite, putea să vadă cerul cenuşiu întunecîndu-se din ce în ce mai mult. Aromele calde ale pădurii erau grele ca un fum parfumat.

Pădurea se termină dintr-o dată, tot atît de brusc cum începuse, şi Dorinda ieşi în rogozul ce înconjura aşezarea negrilor de la Whistling Spring. O cărare îngustă trecea printre şirurile de colibe din trunchiuri de copaci, fiecare avînd petecul ei de grădină şi, lîngă intrare, tufele de flori viu colorate sau de creasta cocoşului. Coliba mătuşii Mehitable se afla ceva mai la o parte. Cînd Dorinda ajunse la uşă, se auzi bubuitul tunetului în înălţimile cerului, dar furtuna era încă departe şi o lumină argintie tivea zările. Pe treptele de piatră moţăia leneşă o pisică gălbui-roşcată, iar alături de colibă, tăciunii mocniţi ai unui foc sclipeau ca nişte ochi roşii, sub un ceaun atîrnat de-un soi de crăcană alcătuită din trei beţe încrucişate.

Ca răspuns la ciocănitul fetei în uşa deschisă, pisica îşi arcui spinarea în întîmpinarea ei şi bătrîna negresă ieşi în grabă din interiorul întunecos, ştergîndu-şi mîinile în şorţul albastru de stambă. O cuprinse pe Dorinda în braţe, explicîndu-i în timp ce o îmbrăţişa că tocmai încălzise nişte apă ca să facă o fiertură de ierburi din grădina ei.

— N-are nici un rost să aprinzi focul înăuntru, dacă nu-i neapărat nevoie, observă negresa. Nu arăţi prea grozav, inimioara mea. Am o sticlă dintr-un leac amărui, pus deoparte pentru măicuţa ta ; să-i spui să-ţi dea cîte o linguriţă în fiecare dimineaţă, de cum te scoli. Măicuţa ta cunoaşte leacul meu amărui, cum ştie şi unsoarea aia

neagră pentru frecții. Cu băutura asta o să-ți dispară cearcănele negre de sub ochi și o să ți se rotunjească iar fața, și o să ai bujori în obraji.

— Am fost cam îngrijorată, zise fata așezîndu-se pe scaunul adus de bătrînă. Asta mi-a tăiat pofta de mîncare și abia m-am tîrît pînă la prăvălie și înapoi, în fiecare zi. Așa-i că-i caraghios în ce hal te pot schimba necazurile, mătușică ?

— Așa-i, inimioară, așa-i.

— Și amețesc cînd mă aplec. Nu cumva ai puțin camfor ?

Mătușa Mehitable intră fuga în casă și aduse o sticlă cu camfor.

— Măicuța ta mi l-a dat cînd am fost ultima oară la voi, la Old Farm, spuse ea scoțînd dopul și întinzînd Dorindei sticla. Ai făcut și drumul ăsta lung, pe vremea asta zbîrlită. Șezi și te odihnește un pic, pînă-ți aduc eu o înghițitură din siropul meu de afine. Nimic nu te înviorează mai bine decît siropul de afine, cînd e făcut așa cum se cuvine.

Intră din nou în colibă și veni cu siropul de afine într-un pahar de vin, de culoare rubinie, ce fusese cîndva al familiei Cumberland.

— Dă-l pe gît și, cît ai zice pește, o să te simți bine. Și de ce ești îngrijorată, copila mea, cînd săptămîna viitoare pe vremea asta ai să fii măritată ? întrebă ea pe neașteptate.

— Mă tem să nu se fi întîmplat ceva, spuse Dorinda. Jason a plecat de două săptămîni și n-am primit nici un cuvîntel decît a doua zi după ce a plecat. M-am gîndit că poate ai auzit ceva de la Jemima.

Bătrîna mormăi ceva între gingiile știrbe. Era legată în jurul capului cu o basma, de sub care ieșeau ca un smoc de iarbă uscată cîteva șuvițe de păr alb-verzui, căzîndu-i peste sprîncenele cărunte. Fața îi era atît de bătrînă, încît părea că nu mai are pic de carne, iar cînd îi erau luminate, trăsăturile luceau ca un lac negru.

— Nu, n-am auzit nimic, răspunse, dar mă așteptam să vii azi la mine. Mi-a spus mie o păsărică, așa că știam că o să vii, murmură misterios bătrîna.

— Dar n-am fost sigură nici eu că vin, pînă n-am pornit la drum.

— Știu, inimioară, știu, mărturisi mai departe mătușa Mehitable, sprijinindu-se de pinul înnegrit de fum de la intrare și ațintindu-și asupra fetei privirea-i tulbure, de vrăjitoare.

În ținuta ei se vădea o demnitate simplă, înnăscută, caracteristică tuturor forțelor elementare. Își scosese pipa din buzunarul șorțului și acum o ținea în gură, dar era stinsă și o morfolea doar, fără să tragă din ea. Își sprijinea forța psihică cu un talent dramatic înnăscut, nu chiar atît de neobișnuit printre negresele din vechea generație. Într-un alt ev, mătușa Mehitable ar fi fost sau un filozof mistic, sau un tămăduitor prin har divin.

— Poți într-adevăr vedea lucruri pe care ceilalți oameni nu le văd? întrebă Dorinda, impresionată dar fără a fi convinsă.

Mătușa Mehitable mormăi ceva neînțeles în pipa stinsă.

— Poate că da, poate că nu.

— Se zice că știi să ghicești viitorul.

— Eei! exclamă bătrîna negresă și continuă să turuie cu indiferență prefăcută: Se zic despre mine mult mai multe lucruri decît pot eu face. Dar nu-mi pasă, inimioara mea. Știu eu ce știu. Pot să scot negii și alunițele și petele de la ficat, și pielea rămîne netedă ca-n palmă, iar dacă cineva ți-a făcut cumva farmece sau a pus un inel în iarbă ca să calci pe el, știu să-ți spun ce să faci, și te învăț cum să treci peste o apă curgătoare; iar dacă ai cumva vreun necaz, inimioara mea, cred că pot să îndepărtez răul. Simți cumva ca și cînd ai avea ace în mîini și-n picioare, de parcă ți-ar fi făcut cineva farmece?

— Nu, nu-i asta, răspunse Dorinda. Am venit încoace, fiindcă am crezut că poate ai auzit ceva de la Jemima. Acum aș face mai bine s-o pornesc înapoi. Aș vrea să ajung acasă, dacă se poate, înainte să înceapă furtuna...

Se ridicase în picioare și se întorcea să se uite la norii dinspre apus, cînd deodată cîmpul de rogoz năvăli ca o mare furioasă și o cuprinse, trăgînd-o la fund. Simți durerea și amețeala loviturii, auzi bubuitul valurilor ce se

spărgeau și văzu talazurile furioase cu cununa lor de penaje pulverizate înecînd coliba, cîmpurile, pădurea și coama argintie a orizontului.

Cînd își reveni în simțiri, trecuse o oră, o zi, sau un an. Se afla încă întinsă pe pămîntul gol, sub pinul înnegrit de fum din fața colibei mătușii Mehitable. Pisica gălbui-roșcată moțăia întinsă tot pe treptele casei. Tăciunii mai licăreau sub ceaunul spînzurat. Simți în nări un miros înțepător, pe cînd bătrîna o stropea cu camfor pe frunte. Cunoștința ei se lupta să scape de aburii ce-i începeau creierul.

— Stai liniștită, inimioară. Nu te necăji. Acuma a trecut, totul e cum se cuvine, îngînă mătușa Mehitable, aplecîndu-se asupra ei.

Dorinda se ridică încet și privi în jur.

— Cred că am leșinat, zise ea. N-am leșinat niciodată pînă acum.

Încă îi mai stăruia în urechi vuietul unor ape îndepărtate. Bătrîna îi întinse paharul rubiniu, pe care-l umpluse din nou.

— A trecut, acum e bine, inimioara mea, acum e bine.

— A venit pe neașteptate, zise Dorinda și împinse paharul deoparte, după ce sorbise ascultătoare cîteva înghițituri. A fost ca și cînd aș fi murit, dar acum mă simt bine. Cred că am umblat prea mult pe jos pe căldura asta înăbușitoare.

— Nu te speria, toate or să fie cum trebuie, îngînă încurajatoare mătușa Mehitable. Am să sting eu niște cărbuni și totul o să fie bine.

Forța magnetică ce emana din bătrîna negresă o învălui pe Dorinda și fata se lăsă cu totul în voia ei, ca în voia unui misterios și teribil torent de înțelepciune. Cum de știa mătușa Mehitable înaintea altora ce-avea să se întîmple ? se întrebă. Tremura în căldura verii și-și sprijini capul pe umărul descărnat și ofilit. Desigur, nimeni nu mai credea în vrăjitoare ; și totuși, era ceva straniu în felul cum bătrîna aceasta putea să vadă lucrurile ce-aveau să se întîmple și să ghicească viitorul.

— N-o să treacă săptămîna și ai să fii măritată, mormăi bătrîna, și în afară de mătușa Mehitable, nici o suflare de om n-are să știe că copilul era pe drum dinainte.

— Eu... începu Dorinda cu glas tăios. Se sculă repede în picioare, stătu o clipă și privi în jur ca o făptură orbită de descărcarea trăsnetului. Era năucită, dar mai puțin năucită decît fusese mai înainte, în răstimpul ultimelor trei luni. Ca printr-o iluminare, sute de taine deveneau limpezi ; însă senzația cea mai puternică era cea a trezirii bruște din transă. O spaimă animalică, sălbatică și ascuțită îi încleștă inima — unde era Jason ? Și dacă a murit ? Și dacă îl pierduse ! Dorința nestăpînită de a-l vedea, nevoia imperioasă de a-i simți privirea, atingerea, de a-i auzi glasul o făcu să se cutremure ca într-un spasm. I se părea că nu mai putea trăi fără să simtă apăsarea liniștitoare a brațelor lui, fără să audă sunetul tămăduitor al numelui ei rostit de buzele lui.

— Trebuie să mă întorc acasă, zise. Am să mai vin eu, mătușă Mehitable, dar acum trebuie să mă grăbesc din pricina furtunii.

Smulgîndu-se din brațele bătrînei, o porni repede, ca și cum ar fi zburat din fața furtunii ce se apropia, luînd-o prin întinderea de rogoz spre șoseaua pe care venise.

12

DIN CELE două părți ale șoselei, copacii se ridicau drepți și înalți, iar deasupra se boltea cerul cenușiu, părînd scobit în piatră. Pinii erau negri ca smoala, dar stejarii, fagii și hicorii începeau să se îngălbenească, și ici-colo ramurile lor apăreau roșietice sau purpurii. Din depărtare putea auzi huruitul furtunii ce se apropia și îi părea că tumultul și povara vieții se desfășurau undeva, la o distanță nemăsurată. În interiorul pădurii domnea tăcerea adîncă a somnului. Aproape nimic nu tulbura pacea, doar din cînd în cînd filfîitul vreunei păsări, sau strecurarea vreunei vietăți mărunte prin tufișuri. Aerul apăsător o înăbușea și simțea că respirația, ca și mișcarea vîntului, îi era întreruptă.

„Dacă nu mă grăbesc, n-am să mai ies niciodată din pădurea asta", gîndi ea. „N-ar fi trebuit să pornesc la drum."

Uitînd de leșin, grăbi pașii și o porni în goană, împiedicîndu-se în făgașele lăsate de roți, de pe drumul de căruțe. O vreme tăcerea fu atît de încordată, încît îi făcea impresia că palpită în același ritm cu zvîcniturile inimii ei. Furtuna se aduna parcă într-o altă lume. Era atît de îndepărtată, încît ecoul slab răsuna peste o imensitate de tăcere. Străbătu prima milă. Apoi a doua. La sfîrșitul celei de-a treia, știu că ieșise în pășunea și în vechiul lan de porumb de la Five Oaks.

Și iată cîteva frunze veștede fluturînd pe lîngă ea, zburînd prin tunelul îngust al pădurii spre spațiile mai largi. În clipele acelea, în jurul ei atmosfera rămînea tot nemișcată. Ca o alee dintr-un vis, cărarea se întindea cafenie, întunecată, nesfîrșită între copacii înalți ; și aleea i se păru nespus de tristă, presărată cu frunze moarte și bîntuită de un aer autumnal de descompunere. Spaima din mintea ei se revărsa ca o pacoste peste toate în jur, ca și cum lumea exterioară ar fi fost doar o umbră proiectată de zbuciumul subiectiv ce i se învolbura în suflet.

Dintr-o dată, fără veste, se porni furtuna. O fulgerare de foc alb spintecă cerul și norii se întunecară într-un purpuriu mînios. Vîntul, înlănțuit în depărtare, se eliberă cu un vacarm cumplit și prinse să se izbească în rafale de vîrfurile copacilor. Deasupra capului auzi crengile lovindu-se între ele și, cînd privi îndărăt, i se păru că frunzele veștede adunaseră destulă forță ca s-o poată urmări cu violență, rostogolindu-i-se pe urme, ca un cîrd de vrăjitoare. De cum ieși de sub adăpostul copacilor, șuvoiul de vînt și de frunze o mătură peste lan, revărsîndu-i pe umeri răpăiala ploii.

La cotitura drumului, zări șura roșie și casa de cărămidă de la Five Oaks și, ascultînd de vînt mai mult decît de puterea voinței proprii, fu tîrîtă peste cîmp și prin curte, pînă la treptele intrării din spate. În prima clipă, casa i se păru pustie ; urcînd în goană cele cîteva trepte, se lăsă să cadă, pe unul din scaunele stricate de pe verandă și, respirînd cu greu, își scutură apa de pe pălărie.

Pe acoperișul casei ploaia bătea cu stropi grei ca niște pietre. Auzi răpăitul de pe șindrilă, văzu împrăștiindu-se paiele și gunoaiele de lîngă stiva de lemne și urmări cum noroiul de pe cărare deveni o spumă mocirloasă. Cerul acoperit cu un văl întunecat părea că se înveșmîntează în straie de doliu, iar în locurile unde fulgerele sfîșiau bezna se zăreau pete purpurii-negricioase. „M-a udat ploaia", gîndi ea ; „dacă mai zăboveam încă un minut, aș fi fost murată pînă-n măduva oaselor." Întoarse capul și privi curioasă casa iubitului ei.

În minte îi stăruia un gînd : „Se cunoaște că în casa asta nu se află nici o femeie. Cînd voi fi eu aici, n-o să-mi trebuiască mult timp ca să dau altă înfățișare locului." Cu certitudinea că totul va fi într-o zi al ei, uită de spaimă și de oboseală și-și simți inima cuprinsă de căldura fericirii. Da, lucrurile vor arăta cu totul altfel cînd ea și cu Jason vor trăi aici împreună, iar copiii se vor juca pe sub castanii mari de la margine. Degetele „o mîncau", cum spunea ea, să se apuce de treabă, să curețe și să aranjeze casa pe dinăuntru și pe dinafară. Un șuvoi de apă noroioasă se scurgea de după colțul casei, săpînd un șănțuleț prin poteca pietruită, plină de gunoaie. Lîngă verandă creștea un tufiș imens, la umbra căruia se adăpostiseră cîteva curci albe, leoarcă de apă. Se vedeau, în lumina scăzută dinspre crengile ude, scuturîndu-și penele încărcate de apă sau scormonind harnice noroiul de la rădăcină.

Sprijinindu-se de speteaza ruptă a balansoarului hodorogit, care se lăsa pe o parte, Dorinda privi în jur la gunoaiele împrăștiate peste tot. Veranda arăta de parcă nu mai fusese măturată de ani de zile. Într-un colț se afla un morman de saci plini de praf, iar pe podea stăteau răspîndite o grămadă de bidoane de ulei, cutii goale de biscuiți și sticle de whiskey, spițe rupte și roți de car sfărîmate, suluri de sîrmă ghimpată și șei rupte. „Cum poate cineva să trăiască într-o asemenea harababură ?" gîndi ea. Prin ușă putea zări o licărire de lumină pe plafonul cu tencuiala căzută și silueta neclară a scării înguste ce urca la etajul de sus. Fusese o casă bună pe vremea cînd o construiseră bătrînii, o clădire de cărămidă

cu părțile laterale acoperite de iederă, așa cum le plăcea fermierilor celor mai înstăriți din Virginia. Temelia de piatră era solidă ; zidurile de cărămidă rezistente și sănătoase și, în ciuda neglijenței și paraginii, casa continua să păstreze, sub înfățișarea-i ruinată, impresia de bunăstare și onestitate. Întorcînd capul, Dorinda privi prin firele argintii ale ploii, dincolo de șură și de grajd, spre pășunea inundată de ploaie, unde se vedeau clătinîndu-se dintr-o parte într-alta cîțiva copaci, iar o turmă de oi speriate se adunase laolaltă. Unde erau muncitorii agricoli ? se întreba ea. Ce se întîmplase cu Jemima, care, după spusele mătușii Mehitable, încă mai lucra aici ? Doi bărbați care trăiesc singuri trebuie să aibă măcar o slujnică. Oare furtuna aruncase asupra întregii gospodării un blestem de imobilitate, oprind orice mișcare sau sunet ? Abia de putea să vadă cerul, atît de deasă era ploaia ce se întețea în fiece clipă mai mult. Oare să fi rămas ea singura ființă vie, în afară de oile speriate din pășune și de curcile plouate de sub tufișul cel mare ?

Pe cînd stăruia asupra acestei întrebări, auzi niște pași tîrșiiți în spatele ei, în hol, și aruncîndu-și ochii peste umăr, văzu silueta bătrînului blocînd ușa. Timp de o clipă, tot ce putu distinge fu trupul bondoc estompat între golul întunecat și aversele de ploaie. Apoi doctorul se îndreptă spre ea cu pași împleticiți, ivindu-se din întuneric. Cu o zi înainte ar fi fugit de el înspăimîntată. Înainte de drumul de azi la Whistling Spring, ar fi fost mai bucuroasă să înfrunte furtuna decît spaima ce-și făcuse sălaș la Five Oaks, dar teama cea mare absorbise temerile mai mici, așa cum noaptea absoarbe umbrele. Nimic nu mai avea importanță pentru ea, dacă ar fi putut ajunge la Jason.

— Intră, intră, mormăi doctorul, cu un jalnic efort de ospitalitate.

Bătrînul îi întinse mîna tremurîndă, și toate zvonurile pe care le auzise Dorinda de cînd el renunțase la practică și se înmormîntase la Five Oaks îi veniră dintr-o dată în minte. Era probabil adevărat că băuse dintotdeauna pe ascuns, și acum viciul acesta pusese stăpînire pe toate facultățile lui. Deși îl cunoștea de cînd își aducea

aminte, se schimbase atît de izbitor, încît nu l-ar fi recunoscut. Înfățișarea lui, cîndva robustă, era acum fără vlagă, în afară de burta proeminentă care atîrna ca un sac de făină ; gîtul uscățiv, ivindu-se dintre țepii bărbii, îi amintea de ceafa unei șopîrle ; ochii mici, arzători, deasupra unor pungi umflate, luceau și scînteiau, la fel cum luciseră și scînteiaseră cărbunii sub ceaunul mătușii Mehitable. Și din adîncul acestor ochi mici, injectați de sînge, o pîndea o privire ascunsă, și prefăcută, și răuvoitoare. Oare whiskeyul și răul din el îl aduseseră în asemenea hal ? — se întrebă Dorinda.

— Mă întorceam de la Whistling Spring, îi explică ea luptînd împotriva repulsiei ce-i năpădise întreaga ființă. Furtuna m-a surprins tocmai cînd treceam pe-aici.

Bătrînul își dădu silința să zîmbească cu buzele lui palide, care se încrețiră de efort.

— Cum ? Cum ? chicoti el, făcîndu-și mîna pîlnie la ureche : apoi, apucînd-o de mînecă, o împinse persuasiv către ușă. Intră, intră, o îndemnă el, ești udă pînă la piele. Am aprins puțin focul, ca să-mi usuc bocancii, și mai arde încă. Intră și usucă-te la foc, pînă nu răcești din cauza hainelor ude.

Ținînd-o încă strîns, intră în hol poticnindu-se și privind neliniștit în urmă, de parcă s-ar fi temut ca fata să nu-i scape din strînsoare. În dreapta, o ușă stătea larg deschisă și, în gura căminului, se vedeau arzînd cu o flacără subțire, albastră, cîteva cioturi de pin rășinos. În timp ce se lăsa condusă peste pragul camerei, observă că toate ferestrele erau închise și că nu rămăseseră deschise decît obloanele de la fereastra din spate, astupată de tufișul uriaș, cu ramurile răsucite. Pe dușumele și peste toată mobila se întindea un strat de praf, ori de cenușă, iar pe pereții decolorați atîrnau dantelele pînzelor de păianjen.

O damigeană, pe jumătate încă plină cu whiskey, se odihnea pe biroul șchiop din lemn de mahon, iar alături, pe o tavă de tablă, se afla o cană cu apă și cîteva pahare murdare. Lîngă focul scînteietor, un scaun îmbrăcat în piele cu tapițeria ruptă, iar în fața lui un taburet pentru picioare, brodat dar în ultimul hal de degradare, precum

și un braț de butuci de hicori, vreascuri și cioturi, printre care se tîrau gîndaci. Pe cînd se așeza pe scaun, privind nervoasă la praful și murdăria ce o înconjurau, Dorinda se gîndea că nu văzuse încă niciodată o încăpere de unde licărirea speranței să fi fost atît de irevocabil alungată. Cît de veselă părea camera de la Pedlar's Mill în care Rose Emily zăcea pe moarte, în contrast cu încăperea asta ! Ce viață trebuie să fi dus mama lui Jason într-o asemenea casă ! Cum de fusese în stare Jason — cu farmecul lui, cu pretențiile lui, cu nervii lui sensibili — să trăiască aici ? Privirea încordată i se întoarse spre singura fereastră neoblonită, prin care se vedea ploaia în rafale, bătînd și agitîndu-se ca o perdea. Văzu crengile tufișului aplecîndu-se sub torentul de apă revărsat de pe acoperiș. Și totuși, i-ar fi plăcut mai mult să fie afară, în furtună. Pe orice fel de vreme era mai bine decît în această casă întunecoasă, închisă, mucegăită, cu tot focul ce ardea în cămin, și cu duhoarea irespirabilă de whiskey și de lucruri niciodată aerisite.

— Doar un păhăruț de grog, ca să alungăm răceala ! o îndemnă bătrînul cu gesturile sale tremurînde.

Dorinda clătină din cap, încercînd să zîmbească. Gîndul la un strop de băutură, într-unul dintre paharele acelea pătate de muște, îi făcea silă.

Întunericul o cuprinse, năvălind asupră-i ca fluxul și refluxul mării. Simți în interiorul ei un gol ; coatele îi tremurau și avu o senzație de parcă se dizolva în vid. Flacăra subțire, albastră, tremură și dispăru, apoi tremură din nou. Cînd deschise iar ochii, camera ieșea din întuneric, fiecare obiect pe rînd, pîlpîind îndepărtate. Pe acoperișul de șindrilă, ploaia răpăia ca o armată de picioare micuțe, goale, neastîmpărate, de copii. O cuprinse spaima. Dorea cu toată puterea voinței ei s-o ia la goană ; dar cum ar fi putut să se întoarcă acasă, prin potopul de afară, fără nici o scuză ? Și ce fel de scuză ar fi putut găsi ? La urma urmei, oricît ar fi părut de respingător, era totuși tatăl lui Jason.

— Nu, mulțumesc, răspunse cînd bătrînul îi turnă puțin whiskey amestecat cu apă și zahăr într-un pahar și îl împinse spre ea. Mătușa Mehitable mi-a dat niște sirop

de afine. După un moment de tăcere, întrebă brusc : Unde e Jemima ?

Ridicînd paharul pe care ea îl refuzase, bătrînul mai adăugă la băutura prea slabă un strop de whiskey curat şi sorbi încet.

— Cînd te-a udat ploaia, nimic nu-i mai bun decît nişte whiskey cu apă fierbinte şi zahăr, mormăi el. Jemima e liberă în seara asta, dar are să se întoarcă la vreme ca să servească cina. Am auzit-o spunînd că se duce la Plumtree.

Un trăsnet bubui atît de aproape, încît fata se ridică speriată în picioare, aşteptîndu-se să vadă cum se năruie geamurile.

— Stai liniştită, nu te speria, o sfătui bătrînul, făcîndu-i semn cu capul pe deasupra paharului. Ce-a fost mai rău a trecut. Ploaia are să se oprească pînă te usuci, şi o să poţi porni spre casă.

Totul era ca un coşmar : camera întunecoasă, licărind în lumina focului, cu praful şi pînzele de păianjen peste tot, bătrînul sinistru în faţa flăcărilor albastre de cioturi de pin, aversa de ploaie peste tufişul cel mare, răpăitul de pe acoperiş şi trăsnetele care se prăvăleau în apropiere, cu tunetul pierzîndu-se în depărtare. Îşi simţea propriul trup amorţit ca după un somn lung şi greu, iar picioarele, cînd se sculă şi făcu un pas înainte, păreau să păşească în gol. Era ca şi cum ar fi ştiut că nimic nu se întîmplă în realitate, că totul e doar un vis de necrezut şi că trebuia să stea acolo, să aştepte ca să se trezească din somn. Pînă şi umezeala nu era o umezeală adevărată, ci atmosfera saturată a unui coşmar.

— Ah, a stat ! exclamă ea deodată. S-a oprit potopul.

Apoi, pentru că nu voia să arate că se teme de el, se apropie şi întinse în faţa flăcărilor poalele rochiei ude.

— N-o să mai aveţi nevoie de foc, urmă Dorinda. Afară e mai cald decît în casă.

— De-aceea şi ţin ferestrele închise.

Părea atît de uscat şi de fărîmicios, cu toată umezeala ce stăruia în jur, încît fata avu impresia că e gata să se spargă în bucăţi, dacă s-ar mişca prea repede. În vinele lui nu mai curgea viaţă, nu mai exista pic de vlagă.

— Sînt singur acum, zise bătrînul făcîndu-i cu ochiul. Dar nu pentru multă vreme. Jason se întoarce astă-seară.

— Astă-seară ?

Bucuria îi cînta în glas. Dar de ce nu i-a scris ? S-a întîmplat ceva ? Sau pur şi simplu voia să-i facă o surpriză, neanunţîndu-i întoarcerea ?

— N-ai auzit nimic ? Ei uite, asta dovedeşte, cred, că ştiu să păstrez un secret !

Bătrînul se ridică în picioare împleticindu-se, un moment se clătină nesigur, apoi se îndreptă, poticnindu-se, către fereastră. În spatele lui, fata putea să vadă crengile negre ale tufişului uriaş, cu o fluturare de curci albe printre ele, iar deasupra, sus, un triunghi de cer pe care cenuşiul se limpezea şi se preschimba într-un albastru azuriu. Da, furtuna se oprise.

— La vremea asta, amîndoi ar trebui să fi sosit la gară, anunţă bătrînul. Cînd ferestrele sînt deschise şi vîntul bate de-acolo, se poate auzi şuieratul trenului. După cîte îmi închipui, adăugă, şi din glas îi străbătea o plăcere răutăcioasă, nu ştii că a plecat să se căsătorească.

— Să se căsătorească ? rîse Dorinda încetişor, închipuindu-şi că bătrînul încerca să facă o glumă.

Cît de oribili erau bătrînii ăştia, cînd se străduiau să fie hazlii ! Bărbia lui ascuţită se repezea în sus şi-n jos în timp ce vorbea, iar ochii mici şi roşii, cu clipiri dese, o priveau printre pleoapele umflate cum priveşte un guzgan printr-o gaură. Apoi pe gura hornului năvăli ceva negru şi rece ca o funingine murdară, şi o învălui toată. De-ar deschide puţin ferestrele !

— Nu ţi-a spus că noi doi ne căsătorim săptămîna viitoare ? întrebă Dorinda.

— Nu, nu mi-a spus.

Bătrînul se juca mereu cu cuvintele rostite, lăsîndu-le să-i mîngîie cerul gurii, de parcă ar fi fost whiskey, şi Dorinda se întrebă cum arăta oare cînd nu bea, dacă se întîmpla vreodată una ca asta. Înainte de a fi fost lovit de patima beţiei, putea fi mărinimos — după cîte auzise ea. Ştia că pe vremuri o ajutase pe domnişoara

Texanna Snead să-şi plătească impozitele, iar cînd mătuşii Mehitable îi murise vaca, îi dăduse el alta în loc.

— Aveam impresia că dumneata şi Jason vă iubiţi, reluă bătrînul vorba, şi cred că ar fi trebuit să caute mult şi bine pînă să găsească o fată mai frumoasă decît dumneata. Jason ăsta e un băiat simpatic, dar nu te poţi bizui pe el, cu toate că e fiul meu, aşa încît sper că nu ţi-ai pus prea mare nădejde în el. N-am auzit să se fi încurcat vreodată cu vreo fată, în afară de dumneata şi de Geneva. Nu-i ăsta punctul lui slab. Partea proastă cu el e că s-a născut un fricos. Chiar cînd era copil, îl apucau pandaliile numai ce-i arătai un şarpe, sau dacă-l lăsai singur pe întuneric...

— Jason mă iubeşte, zise Dorinda cu aprindere, ferecîndu-şi urechea şi mintea la vorbele lui.

Bătrînul dădu din cap.

— Nu mă îndoiesc, nu mă îndoiesc defel. Îmi închipui că te-a iubit destul de mult ca să vrea s-o lase pe Geneva ; dar atunci cînd a încercat, a constatat că fata asta nu-i chiar atît de uşor de lăsat cum îşi închipuia. Îi făcuse curte anul trecut, cînd erau amîndoi la New York. Mai tîrziu ar fi fost bucuros să poată scăpa de orice obligaţii, dar cînd Jim şi Bob Ellgood au venit să-l someze, s-a făcut alb ca varul de frică. Cei doi l-au luat, l-au dus şi l-au însurat cît încă mai tremura de teamă. Un băiat bun şi plăcut continuă bătrînul încreţindu-şi buzele zbîrcite, dar n-are firea mea.

Cînd sfîrşi de vorbit, Dorinda îl privi mută, ca paralizată. Încercă să ţipe, să-i strige că ştie cu cîtă neruşinare minte ; dar nu-şi putea mişca buzele, care refuzau s-o asculte, iar gîtlejul îi era ca împietrit. Oare aşa se simţeau oamenii cînd aveau un atac — se pomeni întrebîndu-se. La suprafaţă era inertă ; dar dedesubt, în străfundurile junglei din conştiinţa ei, domnea agitaţia impulsurilor primitive şi agitaţia asta era agonie. Toate deosebirile, toate atributele dobîndite de civilizaţie se prefăcuseră în lemn sau piatră ; dar structura străveche, fibra sălbatică a instinctului rămăsese vie.

Camera se întunecase. Doar căminul şi chipul răutăcios al bătrînului erau luminate de pîlpîirile flăcării albastre. Îi văzu faţa cu barba scurtă care tremura şi

focul ochilor mici, așa cum vezi obiectele printr-o pînză de apă. Toate în jur păreau să plutească, iar afară, unde un nor acoperise triunghiul de cer senin, tufișul și curcile albe păreau de asemenea că plutesc.

— Ai să-i întîlnești pe șosea, dacă o iei pe la barieră, se auzi vocea piţigăiată venind de departe. Pînă cînd ai să pornești, ei au să facă o bună bucată de drum.

Trezită în sfîrșit din amorțeală, Dorinda întinse brusc brațul înainte, apărîndu-se de spectrul din fața ei. Singurul gînd ce-i stăpînea în clipa aceea cugetul era cum să fugă mai repede, cum să iasă din cameră înainte ca el s-o poată reține, să lase în urmă casa cu spaimele din ea. Nu putea fi adevărat. Bătrînul era beat. Spunea minciuni. Își pierduse mințile. Era o proastă că-l asculta, proastă că lăsase minciuna să o tulbure, fie și numai pentru o clipă.

Întorcîndu-se iute în loc, fugi de bătrîn, fugi din cameră, fugi din casă, fugi din aerul acela stătut.

Chiar în capătul drumului presărat cu nisip, unde apa scobise o băltoacă, o întîlni pe negresa aceea, pe Idabella, care, după obiceiul locului, îi spuse „Bună seara“ cînd trecu pe lîngă ea. Era o mulatră frumoasă, înaltă, pieptoasă, superbă și lipsită de scrupule, cu trăsăturile regești care sfidează uneori etnologia la femei cu sînge amestecat. Părul negru și lucios îi stătea împletit într-o coroană în jurul capului, și întreaga-i făptură se mișca cu grația înceată și plină de aroganță izvorîtă dintr-o adîncă imobilitate.

„Bătrîn scîrbos“, gîndi Dorinda mergînd grăbită înspre Gooseneck Creek. „Bătrîn scîrbos și mincinos !“

13

SOARELE străpunsese norii și o lumină limpede inunda copacii, arbuștii și buruienile strivite. Lumina aceasta, ce scălda lumea exterioară într-un mediu fluid ca ploaia, pătrunse în gîndurile Dorindei și învălui imaginile din mintea ei cu o strălucire transparentă.

„Nu-i adevărat“ — își repeta iar și iar, în timp ce cobora panta nisipoasă înspre Gooseneck Creek și traversa podul din trunchiuri de salcie. Cînd ajunse pe pajiște, din splinuțe și imortele încă mai picura apa. Un iepure răsări dintre tufele de măceș și o zbughi prin fața ei, agitîndu-și plin de vioiciune codița albă și scurtă.

„Cît e de caraghios, gîndi, parcă mi-ar face semn să vin după el să ne jucăm. Ploaia a stat, dar sînt muiată pînă-n măduva oaselor. Pielea mi-e udă toată. Va trebui să-mi usuc toate de pe mine la focul din bucătărie, dacă nu s-a stins. Ce bătrîn groaznic !“

Fără nici o legătură aparentă, îi răsări în minte amintirea unei zile cînd se dusese la dentist la reședința comitatului Queen Elizabeth, ca să-i scoată o măsea care o durea. Tot drumul, șezînd lîngă tatăl ei, în spatele lui Dan și a Beershebei, își repeta fără încetare: „N-o să mă doară prea rău.“ Ce ciudat că se gîndea la asta tocmai acum ! Putea să vadă în fața ochilor cum Dan și Beersheba întorseseră capetele, își bălăbăniseră urechile și o priviseră de parcă vroiau s-o asigure de toată simpatia lor; și cum mănunchiurile de frunze de indigo, legate de căpețele ca să îndepărteze muștele, jucau fantastic, ca niște tufe smulse cu rădăcini cu tot. „Nu-i adevărat“, își spunea și acum, căutînd să se îmbărbăteze și să-și mențină curajul, la fel cum încercase și atunci, cu pasiune, în drum spre dentist. „Cînd o să se întoarcă Jason, o să rîdem împreună de povestea asta. Îmi va spune că am fost o proastă să mă necăjesc, și că nu am încredere în el. Dar, bineînțeles că am încredere în el. Cînd vom fi căsătoriți, am să-l apăr de bătrîn din toate puterile mele. Mie nu mi-e teamă de el. Nu, nu mi-e teamă“, spuse cu glas tare, oprindu-se deodată în mijlocul drumului, de parcă ar fi întîlnit un șarpe în cale. „Cînd se va întoarce Jason, toate vor fi așa cum trebuie. Da, toate au să fie așa cum trebuie“. repetă. „Poate că bătrînul bănuiește ceva și încearcă să mă sperie. Doctorii cunosc întotdeauna totul înaintea celorlalți... Ce casă murdară ! Mama ar zice că-i o cocină de porci. Ei, uite că am s-o curăț bucățică cu bucățică. Chiar dacă bătrînul n-o îngădui nimănui să se atingă de bîrlogul său, tot o să pot curăți restul casei. Am să încep cu veranda, iar într-o zi, cînd doctorul o să

fie plecat de-acasă, am s-o pun pe Jemima să spele dușumelele acelea înfiorătoare, și geamurile. Nici pe afară nu-i mai brează casa. Aleea pare să nu fi fost măturată de cînd lumea." Pentru a-și domoli spaima care-i rodea inima ca un șoarece, începu să facă planuri cum va curăța casa și va instaura treptat ordinea în haosul acela.

— Încetul cu încetul, spuse cu glas tare, ca și cum ar fi recitat niște cuvinte într-o limbă străină. Dacă voi proceda cu tact, încetul cu încetul, n-are să se supere.

La răscrucea drumurilor, apropiindu-se de poarta roșie, acolo unde începea marginea pădurii dese, picioarele i se muiară și își dădu seama că nu va izbuti să meargă mai departe. „Va trebui să mă opresc", gîndi ea; „cu toate că pămîntul e atît de umed, trebuie să mă așed." Apoi, motivul inconștient care o mînase tot timpul de cînd plecase de la Five Oaks, căpătă formă precisă. „Dacă a venit cu trenul ăsta, ar trebui să fie aici peste cîteva minute", își zise. „Șuieratul s-a auzit de mult. Chiar dacă a așteptat să ia și poșta, tot va fi în curînd aici."

Pășind în desișul pădurii peste iarba neagră, căută un loc unde să se așeze. Un butuc vechi, îmbibat de apă, se ivea dintre lăstari și ierburi, și Dorinda se trînti lîngă el, lăsîndu-se cuprinsă de liniștea ce emana din pămînt și copaci. Atîta timp cît reacția la această spaimă secretă era numai fizică, putea să-și păstreze gîndurile fixate doar asupra unor mișcări pur mecanice; dar de îndată ce lăsa impulsurile obscure să-i pătrundă în minte, avea impresia că voința o părăsește. Se simțea slabă, moale, incapabilă de un efort rațional.

Un tufiș de lemn cînesc și de măceș o acoperea ca un paravan și, printre ramurile din care picura apa, putea vedea bariera roșie, iar dincolo de ea stejarul trăsnit, și coliba arsă de cealaltă parte a șoselei. Mai departe, cît putea vedea cu ochii, se întindeau cîmpurile năpădite de rogoz și, dincolo de ele, își imagina pășunea lui Snead, presărată cu petele albe și roșii ale vacilor și cu petecele vagi ale oilor adunate în turmă.

În vreme ce ședea acolo, tremurăturile din mîini și picioare se liniștiră, și puterile care o părăsiseră îi reveniră treptat. Își scoase pălăria, lăsînd ramurile să-i

mîngîie fața, ca niște degete delicate, ude și răcoroase. Se simțea spălată de ploaie, pe dinăuntru și pe dinafară. Pînă și gîndurile ce-i răsăreau în minte și apoi dispăreau, erau la fel de lipsite de energie ca niște frunze ude și se lăsau purtate ca niște frunze pe aripile capricioase ale brizei ușoare. Șezu cîtăva vreme, înconjurată de o imobilitate totală, în care doar frunzele și vîntul se mișcau. Fără a ști ce gîndește, fără a ști măcar ce simte, se lăsă pradă întunericului ce o încercuia. Apoi, din senin, fără nici un avertisment al spiritului, golul acesta fu inundat de lumină și năpădit de o mulțime de impresii.

Prima lor întîlnire pe șosea. Felul cum o privise atunci. Ochii lui cînd zîmbea. Mîna lui cînd o atingea. Arămiul părului. Senzația brațelor, a gurii lui atingînd-o pe a ei, a țesăturii aspre a hainei cînd se freca de obrazul ei. Prima dată cînd o sărutase. Ultima oară cînd o sărutase. Nu. Nu-i adevărat. Nu-i adevărat. În adîncurile ființei ei, un capăt de conștiință izolat ticăia rar, ritmic, monoton, ca un pendul, repetînd mereu : *Nu-i adevărat. Nu-i adevărat. Adevărat. Adevărat. Nu-i adevărat.* La suprafață, alte gînduri apăreau și dispăreau. Bătrînul acela îngrozitor. Focul aprins în toiul verii. Duhoarea de băutură. Petele de tutun de pe barba-i albă. Un guzgan pîndind-o dintr-o gaură. Cît de scîrbă îi era de guzgani ! Bănuia el oare ceva și încerca s-o sperie ? Încerca s-o sperie. Dar îi va dovedi că ea e mai tare. Nu se temea... Gîndurile se succedau, ivindu-se și zburînd ca frunzele suflate de vînt, cînd înălțîndu-se, cînd lăsîndu-se lin în jos. Dar în depărtare, într-un vid și mai întunecat, pendulul continua să bată ritmic, și ea auzea ticăitul slab, pierdut al capătului solitar al conștiinței : *Adevărat. Adevărat. Nu-i adevărat. Nu-i adevărat — adevărat — adevărat —*

Nu, nu putea s-o sperie. Era prea sigură de ea. Prea sigură de Jason, prea sigură de fericirea ei. „Prea sigură de Jason" — repetă cu glas tare.

Soarele, mic, apos și trist, licări ca o lanternă, și după cîteva clipe de lumină cenușie spălăcită, străluci mai limpede, de parcă ar fi fost iarăși aprins și agățat de cer. Culorile se revărsară din nou asupra peisajului, tremurînd în valuri transparente de albastru și violet peste cîmpurile mai apropiate, și prefăcîndu-se într-un

foc întunecat acolo unde rogozișul se unea cu orizontul. Dorinda se ridică prea brusc și căzu înapoi. Cînd atinse cu mîna mușchiul lunecos, i se păru că-i o broască rîioasă.

Departe pe șosea, undeva pierdut în estomparea depărtării, se auzi uruitul unor roți apropiindu-se. Auzi bătaia ritmică a copitelor, clinchetul metalic al potcoavelor, hurducăturile peste pietrele de lîngă pășunea lui Snead, împroșcarea noroiului în băltoaca de lîngă coliba arsă, ca și poticnirea iepei împiedicîndu-se de vreun bolovan, apoi, după o clipă, din nou trap regulat.

Nu-i adevărat. Nu-i adevărat — ticăia fragmentul neliniștit al conștiinței. Mintea îi era clară ; dar mîinile și picioarele îi tremurau atît de tare, încît lunecă de pe butuc pe covorul de mușchi și licheni îmbuibați de apă. Închizînd ochii, se apucă strîns cu mîna de creanga lunecoasă a unui copac. „Cînd va coti la răscruce, am să mă uit. Nu vreau să mă uit pînă nu cotește la răscruce."

Uruitul roților era acum mai tare, mai apropiat. O clipă de tăcere. Trăsurica se apropia de răscruce. Acum era la răscruce. Auzi chiar lîngă ea clinchetul familiar al potcoavelor și scîrțîitul mai ascuțit al unui șurub slăbit la o roată. Ridicîndu-se în capul oaselor pe pămîntul ud și cleios, deschise ochii, dădu deoparte perdeaua de ramuri și privi printre frunze. Îl văzu pe Jason șezînd drept, țeapăn, cu hățurile în mîini. Îi văzu părul roșu arămiu, profilul palid, umerii ușor încovoiați, linia dreaptă a buzelor strînse. Limpede, detașîndu-se net, îl văzu cu acuitatea unei imagini luminate de un reflector, și alături de el văzu silueta fină, feciorelnică și capul bălai al Genevei Ellgood.

Nu-i adevărat. Nu-i adevărat. Pendulul bătea mai rar ; și brusc, ticăitul se opri și o porni iar, în ritm neregulat, ca un ceas cînd își curmă mersul. *Nu-i adevărat. Nu-i adevărat — adevărat — adevărat —*

Simți umezeala și i se făcu frig. Deși nu-și pierduse facultatea memoriei, se afla acum în afara timpului și a spațiului, pierdută într-o beznă de nepătruns. În jurul ei se căsca abisul, și peste abisul acesta sufla un vînt negru, care nu făcea nici un zgomot pentru că nu trecea prin nimic. Zăcea în vidul acesta, dar nu cădea, pentru că și ea era nimic. Numai mîinile, care i se încleștaseră de

o scorbură mucegăită, erau vii. Unghiile îi erau pline de mucegai, și mirosul pămîntului umed îi umplea nările. În lăuntrul ei, totul se oprise. Ceasul nu mai ticăia ; se stricase. Nu putea gîndi, și oricum gîndurile îi erau aiurea, plutind ca niște umbre pe un lac înghețat. Numai la suprafața ei putea simți senzațiile, numai pielea părea că nu i se va mai încălzi vreodată.

— Așadar, e adevărat, spuse cu glas tare, și cuvintele rostite fără nici un gînd o făcură să tresară. În clipa următoare începu să-și revină la viață. Putea simți cum viața i se întoarce treptat, mai întîi în mîini și în picioare, unde o înțepau mii de ace, apoi în restul corpului și, în cele din urmă, în creier și inimă. Iar în vreme ce viața își croia drum prin ființa ei, ceva diferit o părăsea pentru totdeauna — tinerețea, speranța, dragostea — și plecarea lor era o agonie. Durerea deveni atît de insuportabilă, încît Dorinda sări în picioare și începu să alerge printre copaci, ca cineva care fuge de o pădure în flăcări. Numai că ea știa, în timp ce alerga din ce în ce mai repede, că focul ardea chiar în pieptul ei și nu putea fugi de el.

Mișcarea o trezi, făcînd-o să-și revină în simțiri și gîndurile i se limpeziră. În liniștea ce o înconjura, bătăile repezi ale inimii păreau lovituri nesigure de ciocan — unu, doi, unu, unu, doi, doi. Respirația îi era șuierătoare și, o clipă, o confundă cu vîntul ce sufla prin vîrfurile copacilor.

— Așadar, ăsta e sfîrșitul, spuse cu glas tare, și apoi, foarte încet : Nici nu știam că pot simți astfel, nu știam că cineva poate simți astfel.

O frază de-a mamei, colorată cu imaginile barbare ale unui profet evreu, îi stăruia în minte fără rost, ca un fir de pai rătăcit : „Străbunicul tău nu și-a întors fața către Dumnezeu decît atunci cînd a fost însetat de sînge.“ Însetat de sînge ! Nu știuse niciodată ce înseamnă asta. I se păruse o cale tare ciudată de a te apropia de Dumnezeu, dar acum înțelegea.

Iarba neagră, umedă, îi zgîria picioarele prin ciorapi. Crengile îi biciuiau fața, rănindu-i pielea delicată. La un moment dat, cînd ieși din pădure, lunecă și căzu în

mîini și genunchi. Așchiile gardului îi zgîriară pielea cînd trecu peste barieră. Dar ea continua să alerge, încercînd să scape de focul din piept.

14

PE VERANDA din față, cu mîna streașină la ochi, stătea mama ei și o aștepta.

— Mă uitam după tine, Dorinda. Trebuie să te fi apucat furtuna.

— Doar la început. M-am oprit la Five Oaks.

— Era cineva acolo ?

— Numai bătrînul doctor. Jemima era plecată.

— Ți-a spus cînd îl așteaptă pe Jason ?

— Da, mi-a spus că s-ar putea să se întoarcă în seara asta.

Odată, demult, auzise la circ un ventriloc și acum i se părea că vocea ei suna la fel cu cea care se auzea atunci venind din scaun, din masă sau din păpușa de ceară. Cînd păși pe verandă, maică-sa o cercetă cu atenție.

— Dar ești albă ca varul. Du-te sus și scoate-ți cît mai iute hainele ude de pe tine și adu-le jos la foc. Cina e gata într-o clipă.

Dorinda încercă să zîmbească, trecînd grăbită pe lîngă maică-sa, dar constată că mușchii refuză să-i asculte voința, iar zîmbetul i se preschimbă într-o strîmbătură jalnică. Neavînd destulă încredere în ea însăși spre a susține privirea mamei, se sui în camera de la etaj și își dezbrăcă hainele ude de ploaie, își atîrnă fusta și juponul și așeză pantofii plini de noroi unul lîngă altul, ca și cum ar fi stat la pîndă pe marginea prețului. Trăgînd perdeaua în colțul unde avea atîrnate rochiile pe șirul de cuiere, alese una veche, de stambă albastră, pe care nu o mai purta, o îmbrăcă aranjîndu-și cu grijă cordonul care nu mai avea copci și-l strînse cu un ac de siguranță. Toată vremea cît făcu aceste gesturi obișnuite, simțea că ființa ei intimă îi părăsise trupul și o urmărea de la distanță. Cînd se duse jos, cea care coborî scările și

se așeză la masă era doar o marionetă, cum văzuse pe vremea copilăriei la un teatru de păpuși. Își privi tatăl și mama, pe tatăl care mînca clefăind și pe mama care, fără să dea pe dinafară nici o picătură, turna lapte bătut în paharele așezate la rînd, și se întrebă ce legătură există între ea și oamenii aceștia. De ce se născuse în această familie și nu în alta ? Nu cumva era vreun copil străin pe care îl luaseră de undeva ?

— Dorinda s-a oprit la Five Oaks pînă a trecut furtuna, o auzi pe maică-sa spunînd celorlalți.

Și deodată, ca și cum sunetul acesta i-ar fi atins vreun arc secret al minții, se trezi la viață și totul fu scăldat în lumina slabă albăstrie din încăperea aceea de la Five Oaks. Durerea era prea mare ca să o poată suporta. Nu se putea cere nimănui să suporte o asemenea durere. Într-o fracțiune de secundă durerea deveni atît de ascuțită, încît Dorinda sări de pe scaun și începu să se învîrtească de colo pînă colo prin încăpere, înnebunită de suferință.

— Ce s-a întîmplat, fetițo ? Te-a apucat din nou măseaua ? întrebă doamna Oakley grijulie.

— Nu, nu e asta. Nu pot să mănînc, răspunse fata ieșind grăbită din cameră și traversînd holul pînă la intrarea din față.

„Trebuie să fac ceva", își spuse. „Dacă nu fac ceva, n-am să scap niciodată de chinul ăsta."

Trecu pragul și ieși pe verandă, apoi deodată, întorcîndu-se brusc, reveni în hol și de aci trecu în camera maică-si, unde Biblia de familie stătea deschisă pe masă, iar muscoiul continua să bîzîie lovindu-se de tavan. Nu știa că mușteie trăiesc atît de mult ! I se părea că trecuse o veșnicie, nu doar cîteva ore, de cînd maică-sa șezuse acolo citind psalmii și muscoiul bîzîia. Camera pașnică, învăluită în letargia duminicală, cu Biblia deschisă în așteptarea rugăciunilor familiale, mobila veche aranjată într-o ordine imuabilă, păreau s-o închidă ca într-o capcană. „Trebuie să fac ceva, altfel suferința asta va fi fără sfîrșit", își spuse iarăși. Dar nu putea face nimic. Nu va mai putea face niciodată nimic, în viața ei. Se terminase. Totul se terminase, chiar dacă avea să trăiască pînă la nouăzeci de ani. „Și mai e și copilul pe drum."

Nici aici nu putea găsi vreo scăpare. „Orice aș face, nu mai pot schimba nimic." Ceva o prinsese în laț. Viața o prinsese în laț. Nu putea să scape, oricît de mult s-ar fi zbătut. O picătură de sînge îi curse pe degete și, privindu-se în oglindă, văzu că își mușcase buza pînă la sînge, fără să simtă ceva. Nimic de azi înainte, nimic din lumea exterioară nu o va mai putea face să sufere cum suferea acum. „De-aș putea face ceva", șopti ea mergînd din dormitor în camera de oaspeți, care părea să ascundă ceva, și de aici în hol. Și deodată, ca o lunatică, ieși din casă și apucă pe poteca dintre livada de peri și grădina de zarzavat. Lumina verzuie a înserării se topise ; dar o lună gălbuie se înălțase deasupra pinului celui mare, luminîndu-i drumul cît să vadă pe unde merge. Seara se lipise de ea ca un cearșaf umed, cuprinzîndu-i brațele și picioarele cînd încerca să se desprindă. Luna o să-i lumineze drumul în pădure, și-apoi nici nu mai avea de ce se teme. Un oftat sec i se ridică din piept, sugrumîndu-i gîtlejul. Înțelese clar că atunci cînd nu mai ai a te teme de nimic, ai atins răul cel mai adînc.

Păși repede de-a lungul potecii. Trecu pe lîngă livada de peri, pe lîngă pinul înalt de pe deal, pe lîngă lanul de tutun, traversă pășunea și intră în pădurea întunecoasă. În acel loc, mirosul de pămînt umed îi umplu nările, și retrăi clipa cînd șezuse aici, ascultînd încordată, într-o așteptare mai cumplită decît orice certitudine. „Nici nu mi-am dat seama cînd a trecut totul peste capul meu", se gîndi. „Nu mi-am dat seama ce se întîmplă cu mine decît după aceea." Simți că amintirea i se adună în suflet ca o rană. Dacă nu dădea drumul durerii, aceasta va izbucni, sfărîmînd-o și pe ea. „Dacă nu fac ceva, am să mor", zise cu glas tare, stînd acolo în marginea pădurii, printre frunzele ude și crengile putrede. Apoi, cu iuțeala inspirației, îi apăru limpede ce avea de făcut. Trebuia să-l găsească pe Jason. Da, trebuia să-l găsească pe Jason. Acest gînd, infailibil ca un instinct, nu mergea mai departe decît necesitatea imperioasă de a-l vedea. Dincolo de asta, impulsul se destrăma, ca un pod ce se rupe în mijlocul șuvoiului apei. O lăsa acolo, fără nici un sprijin, fără direcție, suspendată deasupra vidului întunecat.

Pe cînd își continua grăbită drumul, o creangă îi șfichiui obrazul, zgîriindu-i pielea, dar ea nu simți nimic. Odată cu hotărîrea, trupul îi devenise atît de aerian și de transparent, încît nu mai era conștientă de el, nu-i mai împovăra spiritul. Ar fi trebuit să se simtă obosită, și totuși, era plină de putere, uluitor de împrospătată și plină de vitalitate. Doar din cînd în cînd, pe cînd înainta repede printre sălcii și peste podețul de bușteni, luminițe îi licăreau și se topeau, pe urmă îi licăreau din nou în fața ochilor. La început credea că milioane de scîntei luceau în depărtare și în umezeala purpurie a serii ; apoi își dădu seama că scînteile nu erau decît în creierul ei. Iar aceste lumini, care îi scînteiau în jur pe cînd își continua drumul, îi luminară impulsul orb care-i dirija mișcările, ca și cînd ar fi fost înhămată la acest impuls, și el o mîna înspre un țel pe care îl ignora, dar pe care curînd avea să-l zărească prin ceață.

Umbla repede cu privirea pironită drept înainte. Amurgul era aurit de zborul licuricilor, dar ea nu putea deosebi gîngăniile rătăcitoare de luminițele ce-i zburau prin creier. Pămîntul degaja sub picioarele ei o aromă caldă, puternică, vitală. Foarte aproape, se auzi țipătul tare al unei bufnițe, urmat imediat de răspunsul alteia ; dar strigătele acestea păreau să facă parte din vocea interioară care o îndemna să-și continue drumul. Picioarele i se împiedicară de niște cioturi. Își recîștigă echilibrul și-și urmă drumul mai repede, mai ușoară, de parcă nici n-ar fi avut trup, de parcă ar fi plutit ca un nor. Acum putea să vadă lămpile licărind la ferestrele de la parter ale casei. Era lumină în hol, în sufragerie, în camera bătrînului doctor ; dar toate ferestrele de la etaj rămîneau întunecate, lucind doar în bătaia razelor lunii. Oare bătrînul mai stătea aplecat asupra focului — se întrebă — cu ochii lui de guzgan pîndind ca dintr-o gaură ?

Casa era înconjurată de băltoacele de apă și de mormanele de gunoi pe care le văzuse mai devreme, după-amiaza. Ca o căprioară sprintenă, trecu peste ele și se opri, fără să-și dea seama de gîfîitul respirației, cu ochii țintă la ușa din spate care era deschisă. Putea vedea înăuntru în hol ; o lampă cu petrol atîrna lîngă scară.

În jur erau împrăștiate aceleași mormane de pungi și cutii și sticle goale ; aceeași colecție de puști ruginite și undițe rupte. Abia acum, pentru prima oară, gîndi limpede în timp ce-și plimba privirea peste toate aceste lucruri banale : „Pentru ce am venit ? Ce sens are ? De ce aștept aici, în noapte ?“ Dar la întrebările ei nu exista răspuns. Nu-și putea aminti de ce venise, de ce stătea acolo singură, cu ochii țintă la ușa deschisă, așteptînd. Împrejur stăpînea un gol întru totul asemănător golului din sufletul ei; se afunda în gol. Privind în partea cealaltă, văzu lumină în magazin și își dădu seama că tot locul acela vechi și mucegăit era pustiu. Calul fusese deshămat de la trăsură, care se afla lîngă ușă ; ceva din lăuntrul ei, un gînd fără noimă, îi spunea că Jason va ieși să pună trăsura la adăpost. „Dacă aștept aici cu răbdare, îl voi vedea.“ Deși cuvintele erau formulate în afara creierului, știa că va aștepta acolo toată noaptea, dacă Jason nu va veni.

Pășind peste scîndurile desprinse ale pragului, intră în magazie și privi în jur, la dezordinea ce domnea aici ca și în casă, dar i se păru ceva mai curată, pentru că se simțea mai puțin omul. Grîu, porumb, nutreț. Unelte agricole. O mașină de recoltat. Leacuri pentru vite. O grămadă de fleacuri aruncate din magazia de scule. Și, sprijinită de un butoi lîngă ușă, pușca cu care bătrînul doctor împușcase după-amiază uliul. Mîinile îi alunecară peste ea mîngîind-o, gînditoare. O pușcă bună, neruginită, nu cum erau toate celelalte lucruri din jur. Probabil a lui Jason. În depărtare, peste cîmpuri, se auzea o voce, și sunetul ajunse pînă la ea, subțire și limpede ca un dangăt de clopot venit de la o mare distanță *„Nu și-a întors fața către Dumnezeu decît atunci cînd a fost însetat de sînge.“* Ciudată cale, dar acum știa — înțelegea.

Se auzi un zgomot dinspre casă. O siluetă se proiectă în lumină, pe verandă ; auzi pașii familiari ; văzu o umbră apropiindu-se. Era Jason, știa, iar cînd veni spre ea, ieși din magazie să-l întîmpine în lumina lunii. Se simțea calmă acum, proaspătă, puternică, neînduplecată ; dar rana din suflet se umfla, gata să se spargă. Da, era Jason. Cobora treptele. Venea pe cărare spre magazie.

În clipa următoare avea s-o vadă stînd acolo, o altă umbră în lumina lunii. În clipa următoare avea să-i vorbească.

Deodată, cum stătea acolo, tăcută, pușca i se descărcă în mînă. Văzu flacăra ; auzi detunătura, de parcă pușca ar fi luat foc la distanță de mile ; prinse în nări mirosul prafului de pușcă. În clipa următoare simți șocul odată cu reculul armei în mîinile ei ; și gîndi, liniștită și neabătută : „Am încercat s-o fac. Am vrut s-o fac."

— Dorinda, strigă Jason, pe cînd fumul aluneca pe lîngă el, și în întuneric fata văzu cum chipul i se înălbește ca varul.

Apoi, la fel de repede cum o năpădise, hotărîrea i se spulberă. Pușca îi lunecă din mîini și căzu la pămînt, în noroi, la picioarele ei. Cu zvîcnituri violente, voința o îndemna să-l împuște și să pună capăt durerii ce-i tortura cugetul. Dar ceva mai tare decît voința conștientă, mai tare decît suferința de moarte, mai tare decît ura ei, o țintuia locului nemișcată. Fiece nerv din trupul, fiece picătură din sîngele ei îl ura ; dar din cauza acelei puteri fără nume din străfundurile neștiute ale ființei, nu-și putea forța mușchii să se aplece și să ridice pușca de la picioare. Ca un vis, ca o fantasmă de delir hotărîrea i se topi, și acum știa că n-avea să se mai întoarcă niciodată. „Pentru ce sînt aici ? Ce sens au toate astea ?" se întrebă înnebunită, adresîndu-se golului din suflet.

— Dorinda ! zise Jason iar.

O văzuse ; o chemase pe nume. Erau alături, singuri în lumina lunii, așa cum fuseseră atunci cînd îl iubea ! Ah ! de-ar avea puterea să se aplece și să ridice pușca ! De-ar avea puterea să-și silească mușchii să dea ascultare dorinței inimii ! De-ar avea puterea să-l alunge din viața ei ! Nu dragostea, nici afecțiunea și nici măcar mila nu erau ceea ce o reținea. Nimic altceva decît neputința fizică de a-și sili mușchii să se supună voinței.

— Dorinda ! zise el iar, vorbind incoerent, de parcă ar fi fost băut. Așadar, știi. Dar nu poți să știi totul. Nu știi prin ce-am trecut. Cît am suferit. Nimeni nu poate ști. E un adevărat iad. Crede-mă că am trecut prin chinurile iadului de cînd am plecat de lîngă tine. N-am vrut s-o fac. Numai pe tine te iubesc. N-am vrut o clipă să mă căsătoresc cu ea. N-am avut încotro. M-au supus la

presiuni la care n-am putut rezista. M-au obligat s-o fac. Eram logodit cu ea înainte de a mă fi întors aici. S-a întîmplat la New York, vara trecută. Îmi spunea că mă iubește și mi se părea un lucru plăcut. Apoi te-am întîlnit pe tine. Nu vroiam să mă căsătoresc cu ea. În fața lui Dumnezeu, Dorinda, îți jur că *nu* vroiam s-o fac. Dar am făcut-o. N-ai să înțelegi niciodată. Ți-am spus în ce hal mă înspăimîntă unele lucruri. Așa a fost de cînd mă țin minte. La fel cum mamei îi era groază de tata. Ce să fac, așa sînt eu, nu trebuie să mă condamni prea aspru. Dumnezeu știe că n-aș fi făcut-o dacă aș fi putut scăpa. Niciodată n-am vrut să te părăsesc. E vina lor. N-ar fi trebuit să facă presiuni asupra mea. N-ar fi trebuit să mă amenințe. Ar fi trebuit să mă lase în pace să fac cum cred eu. Vorbește cu mine. Spune ceva, Dorinda...

Și continuă să vorbească fără șir, tîrît de volubilitatea facilă a naturilor slabe. Oare vorbea pentru clipa de față, sau pentru eternitate? Dorinda credea că n-are să se mai oprească niciodată; dar vorbele lui Jason făceau asupra ei tot atîta impresie cît și picurul stropilor de ploaie din streșini. Nimic din tot ce spunea nu o mai interesa. Nimic din ce putea spune el nu o va mai interesa niciodată. În clipa aceea, într-o străfulgerare de înțelegere, îl văzu așa cum era el în realitare — mincinos, gol, demn de dispreț, un laș pînă în măduva oaselor. Îi făcuse un mare rău; o trădase; îi tăvălise mîndria în noroi; și toate acestea le făcuse nu din răutate, ci din slăbiciune. Dacă în violența lui ar fi fost vreo forță, dacă în duplicitatea lui ar fi existat un singur atom de pasiune adevărată, l-ar fi putut disprețui mai puțin, chiar dacă l-ar fi urît mai mult. Dar, așa cum îl știa acum, era slab, nevolnic, demn de tot disprețul, și ea singură îl ajutase să capete putere asupra ei. Ea își pusese viața în mîinile lui, iar el o distrusese. Cu furia naturii puternice în fața unei firi slabe, pe care o lăsase s-o domine, dorea să-l distrugă și știa în același timp că e neputincioasă. Nimic din ceea ce ar putea face nu va schimba un singur fir de păr din viitorul lui. Chiar și acum se scuza. Chiar și acum dădea vina pe alții.

— Îți jur că n-am vrut s-o fac, Dorinda, repetă

Jason cu și mai multă vehemență, încurajat de tăcerea ei. N-ai să mă abandonezi, Dorinda, nu-i așa ?

Gîndurile i se roteau în minte, ca un stol de păsări fîlfîind grăbite, rătăcind întunecate, rotindu-se în cercuri. O împresurau din toate părțile, dar ea nu putea distinge nimic limpede în întunecimea fîlfîirilor agitate. Impresiile i se adunau și se destrămau atît de iute la suprafața conștiinței, încît nu luau nici o formă. Înainte de a-și fi putut da seama de semnificația lor, își și luau zborul, dispărînd în neființă. Lilieci, atît și nimic mai mult. Iar afară, prin fața ușii luminate a magaziei, fluturau din aripi alți lilieci.

Pe cînd stătea acolo fără nici un gînd, percepțiile obiectelor exterioare îl deveniră deosebit de vii. Văzu fața lui Jason, albă ca varul în lumina lunii ; îi văzu tresărirea mușchilor în timp ce vorbea ; îi văzu brațul mișcîndu-se cu gesturi teatrale, ca ale unui predicator. Pic, pic, pic — ca apa ce se scurgea din streșini — îi auzea ritmul vorbelor, deși silabele rămîneau tot atît de lipsite de sens ca și ploaia sau vîntul.

Dorinda nu spusese nimic de cînd el se apropiase de ea ; și își dădea seama, stînd acolo în noroi, că tăcea pentru că nu putea găsi cuvintele ce ar fi trebuit să fie rostite. Nu exista nici un vehicul destul de puternic pentru a da glas durerii și amărăciunii din sufletul ei. Era stăpînită de mutenie și, cu toate că se chinuia să scoată la iveală tot ce îndura, de cîte ori deschisese gura ca să vorbească, nu putuse scoate nici un sunet.

— N-ai să mă abandonezi, Dorinda, nu-i așa ? pleda Jason mai departe.

Întorcîndu-se în loc, Dorinda porni înapoi, tot atît de repede cum venise. Deși el o chemă în șoaptă, deși o urmă pînă în capătul curții, nu-și încetini pașii și nici nu întoarse capul. Repede și neabătută, ca o somnambulă, coborî poteca nisipoasă pînă la pîrîu și trecu puntea de bușteni. Era o frumusețe aspră în figura și în silueta înaltă și dreaptă ce trecea cu pas grăbit și nepămîntean, ca o fantomă, prin lumina lunii. O mîna și de data aceasta un impuls, dar era impulsul de a fugi de prezența lui Jason. Fugea acum de viziunea ce o avusese asupra sufletului său gol.

Mergea în lumina lunii, fără s-o vadă; trecu pe lîngă broaștele din bălți fără să le audă; prin pădurea umedă, fără să-i simtă mireasma. Pentru ea timpul se oprise în loc, spațiul dispăruse; nu exista nici început și nici sfîrșit pentru această unică durere a experienței. Nu era conștientă de nimic din afara ei, pînă ce intră în casă și zări camera mamei, cu Biblia deschisă și cu muscoiul albastru care continua să bîzîie lovindu-se de tavan.

— Te așteptam ca să spunem rugăciunile, Dorinda. Nu vii?

— Nu, nu vin. Mă doare capul.

— De ce-ai mai ieșit?

— Mi s-a părut că aud un dihor, sau altceva la cotețul găinilor.

— La durerea de cap ți-ar putea face bine să asculți un verset din Biblie.

— Nu, nu-mi ajută. Nu vin. Niciodată n-am să mai vin la rugăciune.

15

DIMINEAȚA se trezi cu senzația că zace sub o lespede de piatră. Cînd încercă să se scoale, ceva o apăsa țintuind-o locului, iar după ce se desmetici cu încetul, își dădu seama că greutatea ce o apăsa era amintirea învălmășită a celor întîmplate. Da, viața însăși. Fusese prinsă în lațul ei și nu mai putea scăpa.

Pînă acum i se treziseră doar mușchii. Senzațiile i se reîntorceau treptat în membre; putea simți tremurul de disperare în genunchi și în coate; dar mintea îi era încă amorțită de stupoare și epuizare. Amintirile își făceau drum către creier. Distrusă cum era, o uimea faptul că mușchii își aminteau mai exact decît mintea, faptul că ei înregistraseră impresii separate. „S-a întîmplat ceva îngrozitor", se pomeni spunînd mecanic. „Toate vor reveni într-o clipă."

Smulgîndu-se cu greu din pat, încercă să-și fixeze gîndurile asupra unor amănunte fără importanță. Pan-

tofii erau încă uzi și îi schimbă cu alții, primiți cu cîteva săptămîni în urmă de la mama ei, care i-i dăduse fiindcă pe ea o strîngeau la glezne. Un șiret se rupsese. Trebuie să țină minte și să cumpere altul de la prăvălie. Prin fereastră vedea livada și cimitirul, cu pinul cel înalt de pe deal, iar mai departe unduirile rogozișului. Totul i se părea fantastic și fără nici un înțeles, de parc-ar fi fost pictat în aer. Își rememoră acum ce se întîmplase seara trecută ; dar și asta părea ireal și fără înțeles, și avea impresia că era ceva fragil care se va risipi la prima atingere a unui fapt real. Acum își putea aminti ; dar era o rememorare neînsoțită de nici o senzație, la fel de neînsufletită ca o imagine fugară, proiectată de o lanternă magică. Părea că i se întîmplase ceva cumplit, înspăimîntător. Ca și cum ar fi pășit pentru cîteva minute groaznice într-o viață ce nu era a ei. Iar cînd privi înapoi, văzu că tot trecutul avea aceeași înfățișare de irealitate. Lumea în care, cu toată ființa ei, se lăsase pradă dragostei — acea lume de pajiști primăvăratice și cer azuriu — se îndepărtase atît de mult, încît abia de-i mai putea rechema în amintire contururile. Nici un efort al imaginației n-o putea ajuta să retrăiască extazul acelei lumi. Culori, sunete, mirosuri — pe acestea le putea rechema în amintire ; la fel linia orizontului, cerul de seară de culoarea albăstrelelor, amurgul sclipind de luminițe peste întinderile de rogoz ; dar nu putea retrăi nici măcar o singură tresărire, un singur val de emoție. Era ceva ce nu se va mai întoarce niciodată. Toată partea de simțire din sufletul ei era uscată și înnegrită, ca un cîmp abandonat după ce s-a dat foc rogozului. Alte lucruri ar putea să-i ia locul, dar frumusețea aceea sălbatică nu va mai fi niciodată. În jurul acestei pustietăți, în frontierele vagi ale conștiinței, existau nenumărate impresii de suprafață, ca urmele lăsate de păsări prin zăpadă. Mai putea gîndi, putea chiar să-și amintească : dar gîndurile ei, amintirile nu erau mai profunde decît urmele ușoare ale păsărilor.

„De ce a trebuit să se întîmple ? Ce sens a avut ?“ se întreba prostește, șezînd cu un pantof în mînă pe marginea patului. Cu cîteva ceasuri în urmă, îl iubise pe Jason ; acum nu-l mai iubea. Tot ceea ce părea s-o fi

atras spre el, acum parcă o respingea ; tot ceea ce fusese dor se preschimbase în ură ; tot ceea ce arsese înainte ca o flacără fusese prefăcut în cenușă. Știa că există femei care puteau iubi un bărbat chiar atunci cînd îl urau ; dar ea nu era dintre acestea. Filonul tare ca fierul din caracterul ei nu se lăsa îndoit, nu se va sfărîma niciodată și nici nu se va topi vreodată în nici un fel de cuptor. „E slab și laș", gîndi ea. „Cum de-am putut iubi un laș ? Da, cum de-am putut iubi un laș ?" Și, ceea ce era ciudat, chiar atunci cînd îl disprețuia mai cumplit, nu se gîndea la răul pe care i-l făcuse și nici la trădarea și înșelarea dragostei ce i-o purtase, ci la felul cum îi apăruse în lumina lunii, cu fața albă ca varul, cu mușchii tresărind, și cu mîinile făcînd gesturi teatrale, ca un predicator.

Ei bine, totul se terminase. Se terminase tot, afară de necazul imediat căruia trebuia să-i facă față. Amintiri, impresii, senzații abia percepute, care abia acum luau formă, o năpădire din ascunzișurile necunoscute ale ființei. Vechiul drum de poștă. Felul cum se bifurca la coliba arsă. Capetele blînde ale lui Dan și Beersheba, întorcîndu-se și privind-o, de sub mănunchiurile de indigo. Muncă. Nimic decît muncă. Glasul sîcîitor al maică-si, veșnic făcînd observații. Țărmuri de coral, și palmieri, și negrișori goi. Ce rost aveau toate astea ? Jason, așa cum arăta aseară. Slab, tînguindu-se, cerîndu-și iertare, dînd vina pe toți și pe toate, în afară de sine însuși. Cu părul lipit în șuvițe umede pe frunte. Cu ochii roșii și clipind des, de parcă ar fi plîns. Mîinile lui care se agitau tot timpul ; mîini nervoase care nu puteau apuca nimic cu fermitate. Cît îl ura ! Oare ce găsise la el demn de iubit ? Cenușă ! Nu rămăsese altceva decît cenușă. Nici măcar o scînteie. Viața ? Asta era. Apoi, dintr-o dată, felul lui de a o privi. Ochii lui — cînd zîmbeau încrețindu-se în colțuri. Sprîncenele drepte, deasupra ochilor negri. Atingerea mîinii lui pe brațul ei. Farmecul lui. Da, farmecul lui pe care-l uitase. Ca o boare de aer, ca o aromă subtilă, simți cum farmecul lui i se strecoară iarăși în sînge, ca și cum valuri minuscule de tămîie parfumată îi inundau simțurile. Cum era cu putință ca un lucru atît de mic, ca amintirea zîmbetului lui, să trezească vibrațiile cunoscute, cu toate că îl ura ?

Deși mintea i se îndepărtase cu totul de el, trupul îi mai era oare captiv ? Și oare puterea lui asupră-i se va întoarce mereu și oricînd, așa, din senin, fără nici o prevenire, ca o durere de dinți cînd ai atins din nebăgare de seamă un punct sensibil ? Doar cu cîteva minute mai devreme, zăcea amorțită în acea stupoare a emoțiilor pe care o numea pace. Și-acum, din cauza unei singure imagini exterioare, din cauza unei amintiri atît de neînsemnate cum ar fi coborîrea sprîncenelor încruntate asupra ochilor, tot chinul insuportabil începea din nou ?

Își vîrî cu furie piciorul în pantof și se ridică în picioare, aruncîndu-și capul pe spate și îndreptîndu-se spre oglindă, ca să-și desfacă părul. Hotărîrea încăpățînată, care era trăsătura dominantă a caracterului ei, izbucni ca fulgerul în întreaga-i ființă. „Da, da, n-are nici un rost să mă mai gîndesc", spuse cu glas tare. „Trebuie să trec peste asta și să termin." În timp ce-și pieptăna părul, degajîndu-și fruntea, și îl împleti în obișnuita-i cunună pe cap, își privi întrebătoare fața în oglindă. După tot ce suferise, i se părea ciudat că fața nu se zbîrcise și părul nu-i albise peste noapte. În înfățișarea ei, abia de se zărea o schimbare. Părul continua să-i fie negru și ondulat ; ochii îi erau tot limpezi și albaștri ; pielea-i catifelată continua să strălucească pe sub cei cîțiva pistrui aurii din obraji. Doar în ochi era ceva ce nu existase pînă ieri. Știa acum ce-i viața, gîndi ea, și asta i se vedea în ochi.

Potrivindu-și rochia pe cînd ieșea din cameră, se grăbi să coboare în bucătărie, unde mama era ocupată cu pregătirea gustării de dimineață.

— Ce să fac eu, măicuță ?

— Totul e aproape gata. Poți să-l chemi pe tata și pe băieți, și toarnă cafeaua.

— De ce nu m-ai trezit să-ți ajut ?

— Luni dimineața ești întotdeauna obosită, așa că m-am gîndit să te mai las să dormi. Eu nu înțeleg de ce. Pe mine, predica mă odihnește. De ce n-ai adus aseară în bucătărie, la uscat, hainele ude ?

— Eram așa de obosită, că am uitat.

Oare mama ei nu avea de gînd să se oprească din cicăleală ? N-o să aibă niciodată liniște ?

Chemă bărbaţii la masă, le turnă cafeaua şi o ajută pe maică-sa să servească turtele de mălai şi şunca. Apoi se aşeză şi ea să mănînce, mestecînd încet şi cu atenţie, forţîndu-se să înghită, aşa cum se forţase să bea terciul de cereale cînd avusese pojar. Durerea ascuţită se potolise ; se simţea epuizată, de parcă ar fi fost bătută ; dar intensitatea durerii i se aşezase în piept grea ca plumbul. Nici o undă de emoţie nu atingea insula de amărăciune în care i se transformase dragostea ; era doar o întinsă mare de indiferenţă. Presupunea că tortura va reveni. Ştia acum că apărea şi dispărea fără motiv, la fel ca crizele de nevralgie ale mamei ; dar, pentru moment cel puţin, nervii conteniseră zbaterea aceea insuportabilă.

După micul dejun, cînd o porni pe jos spre prăvălie, i se păru că peisajul îşi pierduse culorile, că strălucirea autumnală se stinsese din întinderile de rogoz. Cînd ajunse la răscruce, se pomeni pîndind tropotul copitelor iepei, şi-şi spuse că va fugi în pădure sau se va ascunde în hăţişuri dacă va auzi cumva trăsura apropiindu-se. Nu avea să-l mai vadă niciodată, dacă-i stătea în putere. Mintea ei născocea tot felul de imagini absurde. Şi-l închipui murind, şi se văzu pe sine privindu-l fără compasiune, refuzînd să-l salveze, stînd nemişcată în vreme ce Jason se îneca în faţa ochilor ei, sau era împuns de un taur. Nu, nu vroia să-l mai revadă niciodată.

La răscruce nu auzi nici un sunet. Merse înainte, trecu de coliba cea arsă, trecu de ferma lui Snead, de unde vacile o priveau gînditoare, dincolo de cea de-a doua lizieră a pădurii, şi urcă panta albă ca hîrtia ce ducea la gară. Aici dădu peste grupurile rare de călători care luau trenul de dimineaţă şi, ca să-i evite, intră în prăvălie şi începu să aranjeze rafturile. Curînd Minnie May veni s-o cheme şi, urmînd-o în dormitor, Dorinda o găsi pe doamna Pedlar întinsă pe pat, cu jacheta roz, pe care era prea lipsită de puteri ca s-o fi putut îmbrăca, întinsă peste piept. Vara o secase de ultimele puteri. Îi era din ce în ce mai rău şi ajunsese atît de slăbită, că pielea i se întindea pe oase ca o foaie de hîrtie. Dar

continua să-și păstreze vioiciunea și interesul aprins pentru toate lucrurile.

— Vai, Dorinda, nu-i adevărat, șopti ea, nu-i așa ?

Dorinda apucă jacheta și i-o trase pe umerii slăbuți.

— Dacă nu iei seama, ai să răcești, zise ea liniștită ; și apoi adăugă după o mică pauză : Da, e adevărat.

— Doar nu vrei să spui că s-a căsătorit cu Geneva ?

— Ba da, s-a căsătorit cu Geneva.

— Cum, de ce ? Dar... Dorinda...

În timp ce Rose Emily continua să vorbească, Dorinda se întoarse în prăvălie. Dacă nu muncea ca să-și omoare gîndurile, n-o să poată rezista. Toată această amorțire era doar la suprafața ființei ei, ca insensibilitatea provocată de un narcotic. Dar nici un strop din ceea ce se afla în adînc nu era schimbat sau alterat, și nici un fapt de viață nu fusese modificat. În orice clipă, fără veste, efectele narcoticului puteau să se evapore și ea să se întoarcă la realitate. Și întoarcerea la realitate, cu tot ceea ce trebuia să privească în față, va fi îngrozitoare. Luînd mătura de după ușă, începu să mătură dușumeaua cu mișcări largi, hotărîte, de parcă ar fi măturat un munte de gunoi ; și în mișcările acestea cu mătura, puse cît putea mai mult din cumplita-i suferință. După ce termină de măturat în prăvălie, curăți de noroi intrarea și treptele din spate, care duceau la mormanul de vechituri ce se adunaseră în dosul casei. Apoi aduse un lighean cu apă și o bucată de săpun și începu să frece tejgheaua și rafturile unde se păstrau mărfurile uscate. Munci fără răgaz, cu îndărătnicie de parcă singura ei aspirație în viață ar fi fost curățirea prăvăliei.

— Ce-ai pățit, Dorinda ? o întrebă Nathan urmărind-o cum muncește. S-ar părea că te-a apucat fobia murdăriei.

„Fobia murdăriei !“ Așa spuneau băieții despre maică-sa.

— Praful mă scoate din sărite, răspunse ea.

— Praful ? N-am văzut nici un fir de praf pe aici. Bătrînul Jubilee a măturat și a șters praful chiar azi-dimineață.

Ținînd în mînă peria șiroind de apă, Dorinda întoarse privirea de la rafturi și se uită la Nathan peste tejghea. Se întrebă cum de nu-i vorbise și el despre Jason și un instinct adormit, îngropat în marasmele conștiinței, îi fu recunoscător pentru că evitase subiectul. Știa, desigur. Toată lumea aflase pînă acum. Și totuși, Nathan nu făcuse nici o aluzie la fericirea ei distrusă, nici cu vreo vorbă nici cu privirea. Deși pe moment nu se gîndi la asta, mult mai tîrziu înțelese că era una din ocaziile cînd Nathan dăduse dovadă de un tact de care ea nu-l crezuse capabil.

Termină cu rafturile, neuitînd nici o crăpătură, nici un colțișor. Apoi, punînd deoparte ligheanul și săpunul, șterse grijulie umezeala cu o cîrpă și aranjă într-o ordine desăvîrșită sulurile de stămburi imprimate și de pînzeturi. După ce termină treaba asta, trecu la cutiile de paste făinoase din raftul alăturat, spălînd, ștergînd, potrivind fiecare cutie în parte. Era uluitor cum se aduna praful. Bătrînul Jubilee făcuse curat în magazin. Totuși, în colțuri se adunase murdărie.

Se făcuse de rîs, asta era nenorocirea. Dacă ai de gînd să te faci de rîs. spunea mama ei, asigură-te mai întîi că bărbatul nu e demn de dispreț. Apoi, chiar dacă ești sigură, e mai bine să fii prudentă. Prudența te ferește să ajungi la azil — asta o spunea tot mama ei. Oh, de-ar fi știut atunci tot ce știa acum, cînd experiența nu-i mai putea fi de folos ! Dacă ai putea să-ți trăiești viața după ce ai experiență, și nu înainte ! Acum știa la ce să se aștepte...

În clipa aceea, un junghi de durere o readuse la viață. Suferința ei, care fusese doar o durere surdă, deveni dintr-o dată ascuțită, ca și cum i s-ar fi răsucit un pumnal în rană. Nu putea s-o suporte. Nimeni n-ar fi putut suporta. Ca în transă, apucă peria, cîrpa, săpunul și le duse în fundul încăperii. Apoi, luîndu-și pălăria din cuierul aflat în spatele ușii, și-o puse pe cap și ieși din prăvălie, traversă curtea pînă la poartă și o porni pe șosea. Avea impresia că dacă ar putea ajunge cît mai repede acasă, ar constata că totul fusese doar o greșeală, că se întîmplase ceva ce ar putea face situația mai puțin îngrozitoare decît părea. Încercă să-și imagineze ce putea fi acel ceva. Poate că bătrînul mințise. Poate că Jason

nu se căsătorise cu adevărat. Poate că nu asta voise el să-i spună — că se căsătorise. Existau atîtea posibilități, își spunea ea, încît nu se putea gîndi la toate. Atîtea se puteau întîmpla. Dar în prăvălie simțea că se sufocă, se simțea îndepărtată, ca și cum s-ar fi aflat în urma timpului. Un instinct, ca acela care mînă un animal rănit, o îndemna să se ducă undeva — oriunde — numai să fie un loc diferit. Acum își dădea seama că fusese o greșeală venind la prăvălie. Acasă ar fi fost mai ușor. Acasă s-ar fi putut gîndi la o soluție ca să iasă din această situație.

Mergea cît putea de repede, gîfîind, grăbindu-se să treacă peste gropile din șosea, ca și cum lucrul de care se temea ar fi urmărit-o. Coborî panta ; trecu printre pinii rari ; străbătu întreaga porțiune de drum, tăiat în lutul roșu și presărat cu gropi noroioase ; trecu de pășunea lui Snead, unde mirosul acru de vite stăruia în aer ; trecu pe lîngă coliba arsă de la răscruce, și intră în liziera pădurii de unde începea Old Farm. Cînd, în cele din urmă, traversă podețul șubred și urcă poteca de piatră pînă la verandă, fu aproape mirată să vadă că nu ardea casa. Era ceva nefiresc, i se părea, în scena familiară, ca un loc distrus pe dedesubpt de o explozie, dar care la suprafață rămăsese neschimbat. Și această liniște zîmbitoare de octombrie i se părea insuportabilă. Tremurînd ca un fir de iarbă, stătea nehotărîtă în prag. „De ce-am venit ?“ se întrebă ea uluită. „Ce mă așteptam să găsesc ?“

— Tu ești, Dorinda ? strigă maică-sa din bucătărie, unde spăla rufele : o oală cu leșie fierbea mocnit pe plită, iar aerul era încărcat de miros înțepător. Ce Dumnezeu s-a întîmplat ?

— Am uitat ceva.

— Trebuie să fi fost ceva deosebit de important. Ce anume ai uitat ?

Tremurul se întinsese din membrele Dorindei pînă în gîndurile ei. Se simțea gata să leșine.

— Nu... nu pot să-mi amintesc, răspunse.

— Auzi vorbă, așa ceva n-am mai pomenit !

Doamna Oakley apăru în prag, cu brațele goale lucind de spumă de săpun și cu fața transpirată de aburi :

— Nu cumva ești bolnavă ?

— Nu, acum îmi amintesc. E vorba de o broderie pe care o face Rose Emily. M-a rugat să i-o aduc.

— Broderie ? Cred că ar fi putut aștepta pînă mîine.

— Nu mi-a fost greu să fac drumul. E mai bine decît să stau în prăvălie.

— În orice caz, ai face bine să te odihnești puțin înainte de a porni iar la drum. Arăți vlăguită. Te doare cumva capul ?

Așadar, mama nu aflase ! Cine va fi cel ce-i va spune primul ?

— Puțin. Probabil că m-a udat prea tare ploaia de ieri.

Trebuia să spună ceva. Altfel, mama avea să-i pună tot felul de întrebări.

— Dacă m-ai fi ascultat, spuse doamna Oakley, nu te-ar fi apucat furtuna pe drum. Înainte de a te urca la tine în cameră, ai face bine să-ți freci puțin fruntea cu camfor.

Ridică brațele pe care spuma de săpun se uscase și se întoarse în bucătărie, iar Dorinda se tîrî pe scări pînă în camera ei, fără a se mai opri să caute camforul. Acolo se trînti pe pat și rămase privind cu ochii goi tavanul pătat pe care se vedeau cîteva viespi. Una, două, trei, le număra ea fără sens. Pe policioară se afla o grămadă de mere. De asta se adunaseră. Dar nu putea să zacă așa. Sări în picioare, se duse la oglindă și începu să mute nervoasă lucrurile de pe măsuța de toaletă.

Da, avea cearcăne la ochi și era trasă la față și slăbită. Își păstrase culorile în obraji, dar buzele îi erau arse, ca și cum ar fi avut febră mare. Gura roșie plină, părea uscată și bolnavă. „Îmi pierd frumusețea", gîndi ea. „Am numai douăzeci de ani, și arăt ca o femeie trecută."

De ce se întorsese acasă ? Era mai rău decît în prăvălie. Chinul îi era mult mai mare și părea că se afla mult mai departe de orice ușurare decît atunci cînd curăța rafturile. Poate că dacă s-ar întoarce, i-ar fi mai ușor. Cel puțin în prăvălie nu era mama ei și de ea se îngrozea mai mult decît de orice. Da, făcuse o greșeală venind acasă.

Se duse în colțul unde-și ținea hainele și trase perdeaua. Se uită la rochiile ei, le luă de pe umerașe și apoi le puse la loc, ca și cum nu-și putea aminti pe care dintre ele vroia s-o îmbrace. Apoi, ca un fulger, la fel cum se întîmplase în prăvălie toată tortura se năpusti din nou asupra ei, și atunci se răsuci în loc și fugi din cameră. Își dădea seama că orice alt loc i se părea mai suportabil decît acela unde se afla.

— Nu cumva te și întorci, Dorinda ? strigă mama din bucătărie.

— Da, mă duc înapoi. Mă simt mai bine.

— Am impresia că nu merita să faci tot drumul ăsta pe jos de două ori. În locul tău, nu m-aș grăbi să mă întorc. N-are nici un rost să te zorești. Cînd ai să vii acasă diseară, aș vrea să-mi aduci o cutie de mirodenii amestecate. Sîmbătă ai uitat de ea. Mi se pare că devii tare uitucă.

Dar Dorinda se afla departe, în drum spre poartă, și nu se mai opri să răspundă. Păși din nou repede peste podeț și o luă de-a lungul lizierei pădurii, unde umbra e deasă și răcoroasă. Auzi în spate hurducăturile unei căruțe prin gropile drumului ; dar nu întoarse privirile, știind că trebuie să fie vreun fermier în drum spre gară.

— Ai plecat la prăvălie ? întrebă omul cînd ajunse lîngă ea. Pot să te duc o bucată de drum ?

Dorinda clătină din cap și zîmbi.

— Încă nu mă întorc la prăvălie, mulțumesc. Caut unul din curcanii noștri care s-a rătăcit.

Se trase deoparte din șosea pînă trecu căruța și, cînd aceasta nu se mai zări, își continuă drumul, zăpăcită, parcă neștiind pe unde pășește. Cînd se apropie de răscruce, picioarele refuzară s-o poarte mai departe și, lăsîndu-se în genunchi pe povîrnișul din marginea drumului, se culcă pe pămînt și se lăsă pradă disperării. Nu putea merge mai departe și nici să stea locului nu putea. Tot ce putea face era să se ghemuiască acolo în spatele tufișurilor și să lase viața să facă ce-o vrea cu ea. Ajunsese la capătul puterilor. Asta era, ajunsese la capătul a ceea ce putea îndura. Tremurul care începuse în mîini și picioare se răspîndea acum în tot trupul. O clipă mintea îi fu copleșită de vid ; apoi teama se năpusti

asupră-i din liniștea din jur. Sări în picioare, privi speriată în jur, dar se lăsă iarăși jos, pentru că n-o țineau picioarele.

„Trebuie să fac ceva", gîndi. „Trebuie să fac ceva, altfel înnebunesc." Nici o singură dată, în spaima și durerea ei, nu-i trecu prin minte să apeleze la Jason. Nu, terminase cu el pentru totdeauna. Dintr-acolo nu-i putea veni nici un ajutor, și chiar de-ar putea să-i dea vreun ajutor, mai bine ar muri decît să i-l ceară.

Înălțînd capul, se sprijini de trunchiul unui copac și privi cu ochi împăienjeniți dimineața de octombrie. Auzi în jurul ei foșnetul frunzelor, notele lichide ale unui prihor ca picurul ploii în aer, zumzetul ascuțit și îndepărtat al insectelor ; toate acele sunete obișnuite din natură pe care le-ar fi numit liniște. Umbrele mătăsoase se așterneau pe cărarea de lut roșu. Cerul era învăluit într-un abur subțire, ca atunci cînd privești soarele prin ochelarii fumurii. „Trebuie să faci ceva", repeta în derîdere un glas din creierul ei. „Trebuie să faci ceva, altfel ai să înnebunești." I se părea că întregul peisaj îi aștepta, nearticulat dar viu, hotărîrea.

O cuprinse disperarea ; totuși, prin toată suferința ei torturantă, străbătea un sentiment neclar, inconștient, că trăia doar cu o parte din ființa ei. În adîncurile ființei, pe sub stratul brut al experienței, esența naturii ei era totuși superioară nebuniei și ignoranței, era chiar superioară conspirației acestor împrejurări care o prinseseră în laț. Și presimțea că în curînd natura ei esențială își va recăpăta puterea și va triumfa asupra nenorocirii. Vagă, îndoielnică, consolatoare, această presimțire plutea peste deznădejdea gîndurilor. Da, nu fusese frîntă. Nu putea fi frîntă, atîta vreme cît filonul tare ca fierul mai exista în sufletul ei.

Multă vreme rămase acolo, în marginea drumului, cu ochii pironiți asupra palidei lumini a soarelui și a umbrelor transparente. Ce-ar spune mama dacă ar ști ? Oare cînd va afla ? Cine va avea curajul să-i spună ? Timp de douăzeci de ani trăiseră împreună în aceeași casă, și totuși erau ca două străine. Timp de douăzeci de ani nu petrecuseră nici o singură noapte în altă parte, și în tot acest timp mama ei visase țărmuri de coral și

palmieri, pe cînd ea se dezvolta și devenise ceva tot atît de străin și îndepărtat ca și Africa. Oare așa se întîmpla peste tot, așa erau oamenii în toată lumea, fiecare un univers închis în sine însuși, departe unul de celălalt, ca stelele într-un vid imens ?

16

DEPARTE, peste cîmpiile învăluite în culorile toamnei, auzi șuieratul trenului care ocolea curba largă dinainte de a ajunge la gară. Mai înainte ca sunetul să se piardă în jur, Dorinda și ajunsese la una dintre hotărîrile care caracterizau temperamentul său. „Voi pleca mîine dimineață", decise ea. „Am să plec cu primul tren, cu cel ce șuieră la răsăritul soarelui. Dacă îl iau pe acela, pot pleca de acasă înainte de a se lumina."

Imediat după aceea, de îndată ce ideea puse stăpînire pe gîndurile ei, simți cum îi revine curajul. Acum că lucrurile erau hotărîte, își spuse ea, și nu mai exista întoarcere, totul avea să fie mai ușor. Trebuia să plece undeva. Nu avea nici o importanță unde o ducea trenul. Avea să meargă pînă la capăt, cu cît mai departe, cu atît mai bine, cît or să-i ajungă banii. „Pot să adun vreo șaptezeci de dolari", se gîndi. „Pe lîngă cei cincizeci de dolari pe care i-am cîștigat la prăvălie, am pus deoparte cei douăzeci pe care mi i-au dat Nathan și Rose Emily pentru darul de nuntă. Ar trebui să-mi ajungă ca să pot pleca undeva și să mă țină pînă găsesc ceva de lucru." Își dădea seama cu strîngere de inimă că tatăl ei va trebui să se descurce fără ea. Poate că va fi obligat să ipotecheze din nou ferma. Spera că nu va trebui să-i vîndă pe Dan și Beersheba, și în sufletul ei era convinsă că nu va face asta niciodată. Mai curînd ar renunța la acoperișul de deasupra capului. O să-i fie greu tatălui ei, care îi avea pe Josiah și pe Rufus ; și-apoi, după ce s-ar fi căsătorit, era puțin probabil că ea l-ar mai fi ajutat. „Și Josiah s-ar putea căsători", gîndi ea, dar pe Rufus nu se poate pune niciodată temei". Nimeni nu putea ști ce-i va trăsni într-o bună zi prin cap lui Rufus. Și

pentru că nu voia să se gîndească la cineva stăpînit de slăbiciune, își întoarse cu hotărîre judecata asupra propriului ei viitor. Nu se putea aștepta la nici un ajutor din afară. Știa că situația, așa rea cum se prezenta, avea să fie chiar cu mult mai rea, înainte de a se îndrepta. Deși era o fire romantică, fusese dăruită cu o aptitudine de nezdruncinat de a privi lucrurile în față și de a lua viața în piept fără frică ; și acum, cînd imaginația ei făcuse tot ce se putea mai rău, se înhăma la sarcina de a-și reconstrui universul distrus. Își dădea seama că toată nenorocirea se trăsese din faptul că încercase să transforme viața în ceva ce nu era. Visuri, de aici venea primejdia. Asemenea mamei, încercase să găsească o deschizătură în zid, o portiță de scăpare de sub tirania faptelor reale ; or, asemenea mamei, se încurcase în construcțiile imaginației. Oricît de nenorocită era acum, nenorocirea ei era un teren solid ; picioarele îi erau împlîntate ferm între stîncile străvechi ale experienței. Terminase cu romantismele, la fel cum terminase cu Jason — pentru totdeauna.

Așa cum stătea chircită pe pămînt, se răsuci și dădu deoparte crengile, privind înspre Old Farm, părînd atît de pașnică, acolo între șosea și livadă. Ghemuită la soare, casa se adăpostea la umbra salcîmilor ce începeau să îngălbenească. Deasupra acoperișului se roteau rîndunele ; un fir de fum ieșea dintr-un singur horn ; pe cărarea ce ducea la poartă se amestecau umbre. Vedea toate aceste detalii îmbinate, nu așa cum le văzuse ieri sau cu o clipă înainte de a fi luat hotărîrea, ci așa cum privești un loc pe care l-ai îndrăgit și de care te desparți pentru totdeauna. Un regret sentimental îndulcea liniile aspre ; și știa că astfel îi va rămîne neștearsă în amintire, înduioșătoare.

Se ridică, se întoarse spre casă, traversă șoseaua, trecu iar podețul și sui poteca pînă la verandă. Cînd se apropie, o văzu pe mama ei ieșind din bucătărie și îndreptîndu-se spre cocina porcilor, cu un lighean de coji de cartofi. Timp de cîteva minute, cel puțin, casa avea să fie goală. Alergă înăuntru și urcă în goană scările pînă în pod, de unde luă o valiză veche ce aparținuse

cîndva bunicului și apoi mamei ei. Odată, pe cînd Dorinda era copil, mama ei o folosise cînd plecaseră pentru o noapte la Richmond, la o rudă îndepărtată, o fată bătrînă care murise după un an ; apoi o mai luaseră Josiah și Rufus cînd se duseseră la tîrgul din reședința statului, într-o toamnă. Acum, pe cînd o curăță de praf pe dinăuntru și pe dinafară și îndesă hîrtiile dinăuntru într-un sertar al biroului, hotărî să ia în valiză toate hainele pe care le putea lua cu ea. „O să fie grea, dar am s-o duc eu", gîndi, umblînd încet prin odaie, ca nu cumva s-o audă maică-sa, dacă s-ar întoarce fără să se mai oprească să adune ouăle din cuibar. „Aș face bine să împachetez lucrurile și să o am pregătită", își mai spuse. „Orice e mai bine decît să stau cu mîinile în sîn și să aștept să se întîmple ceva."

Una cîte una, netezi și pături fiecare rufă din trusou. Erau cîte șase din toate : cămăși de noapte, cămășuțe, corsete cu volănașe, jupoane albe scrobite, cu volane late, plisate. Se uită la fiecare cu ochii înotînd în lacrimi și cu un nod în gît, înainte de a le așeza într-o despărțitură a valizei. Ce broderii fine aveau ! Era o adevărată minune ce frumusețe de cusături putea face maică-sa cu degetele ei umflate de reumatism.

Pășind cît mai ușurel, aduse pantofii din dulap și îi împachetă separat. Apoi rochiile, una cîte una. Două rochii albastre de bumbac, pe care le purta la prăvălie. Cea roz de poplin, pe care i-o dăduse Rose Emily. Se întrebă dacă va mai avea nevoie de ea. Și la urmă, rochia de voal albastru", gîndi cu tristețe. Pentru pălărie nu mai era loc, dar după ce împachetă ciorapii, batistele și gulerașele, ca și panglicile pe care le purta uneori la gît, pături șalul portocaliu și-l așeză deasupra. „Ar putea să-mi folosească", își spuse. „Nu poți ști niciodată cum va fi vremea." Era în octombrie și toată lumea spunea că în nord iarna venea mai de timpuriu. Prudentă, hotărîse să îmbrace rochia verde de lînă albastră, pardesiul de stofă și pălăria de fetru, pe care le păstra în camera de oaspeți, ca să le ferească de molii. Putea să se strecoare acolo și să le scoată din dulap, în timp ce mama ei dădea de mîncare la porci și la orătănii.

Așa, terminase totul. După ce închise și legă valiza, o împinse după perdea. Nu știai niciodată, își aminti ea, cînd îi venea chef mamei să cotrobăiască peste tot.

Cînd coborî în bucătărie, se făcuse amiază și bărbații se întorceau de la cîmp.

— Ah, Dorinda, nu știam că vii la masă ! exclamă mai-că-sa. Iar te doare capul ?

— Da, nu mă simțeam prea bine, și nu prea era de lucru la prăvălie.

— Credeam că lunea e ziua cea mai ocupată.

Cît era de caracteristic pentru maică-sa ! Nu trecea niciodată cu vederea peste ceva. Un fel de demon al contradicției o făcea să vadă în toate o crimă.

Pe masă stătea o carafă cu lapte bătut. Băiețelul lui William Snead o adusese de dimineață, de îndată ce domnișoara Tabiha bătuse untul. Apucînd cana, Dorinda umplu cele cinci pahare așezate roată într-un capăt al mesei. Pe cînd îi întindea tatălui paharul, Dorinda îl privi cu un sentiment impersonal, plin de gravitate ca și cum ar fi fost o parte din ferma pe care o părăsea. Nimic, nici chiar sîcîiala maică-si, nu o putea plictisi astăzi. Resimțea o tandrețe disperată, ca un nor de lacrimi ce-i umplea inima.

— Îmi pare rău că nu te simți bine, fata mea, spuse Joshua pe cînd îi lua paharul din mînă ; și Dorinda simți cîtă afecțiune pusese în aceste cuvinte.

A fost singura frază pe care a spus-o în tot cursul dejunului și, banală cum era, a făcut-o să se simtă mai aproape de el ca niciodată pînă acum. Sau poate se datora faptului că avea să se despartă de el atît de curînd ? Totul i se părea deosebit de prețios în clipa asta, prețios și nespus de trist și de drag. Știa că dacă ar rosti un singur cuvînt, ar izbucni în lacrimi.

După masă, îi ajută mamei să atîrne rufele în spatele casei, apoi intră și așteptă un prilej potrivit ca să aducă jos valiza. „Poate că prea mi-am pus întotdeauna toate la inimă", gîndi obosit. „Ce-ar fi să las lucrurile în voia lor, poate că s-ar îndrepta de la sine." Se lăsă să cadă în capul scărilor ; dar nici nu apucase bine să se hotărască să renunțe la luptă, cînd auzi vocea mamei ei care-i spunea că se duce în grădină.

— Ultimele roșii or să se strice, dacă nu le culeg acum, spunea mama.

— Vrei să-ți ajut ? o întrebă Dorinda.

— Nu, soarele ți-ar face rău. Mai bine să te ferești de el. N-au rămas prea multe după furtună, dar tot pot să fac ceva cu ele.

Ieși, purtînd pe brat coșulețul de rafie și, de îndată ce nu se mai zări, Dorinda tîrî valiza jos și o ascunse sub veranda din față, în spatele unui stîlp de piatră al temeliei. Știa că ar fi fost imposibil să coboare valiza, dimineața, fără s-o trezească pe mama ei, care avea un somn foarte ușor. Tatăl și băieții, osteniți de munca în aer liber, dormeau buștean ; dar mama se trezea la cel mai slab ronțăit de șoarece. După ce ascunse valiza, se întoarse în camera de oaspeți și despachetă pălăria de fetru cafenie și pardesiul de stofă din ziarele ce le fereau de molii. Cînd scoase acele cu care erau prinse ziarele, în aer se împrăștie un miros de camfor amestecat cu levănțică, și ea nădăjdui că maică-sa nu-l va simți. „Dacă va spune ceva, am să-i zic că e timpul să-mi pregătesc hainele de iarnă", se decise în timp ce ducea sus, în camera ei, pălăria și pardesiul. De cînd se agățase cu disperare de ideea de a pleca, suferința îi devenise mai suportabilă, durerea ascuțită se domolise, devenind o disperare apatică, ce-i amorțise fiecare celulă a trupului. Se temea de clipa cînd amorțeala se va risipi și avea să gîndească și să simtă limpede.

Cît fu noaptea de lungă, ațipi doar în răstimpuri, pierzîndu-și parcă mereu cunoștința. În zori, întunericul nopții se destrăma înșelător și, la fiecare licărire părelnică, Dorinda se furișa pînă la fereastră, așteptînd prima rază de lumină. Cît era încă întuneric, îmbrăcă hainele pregătite lîngă pat și aștepta primul cîntat al cocoșului. În prima jumătate a nopții, pe cer întîrziase o lună încețoșată, dar pe măsură ce se scurgeau orele, cerul se acoperi de nori și, de cum se făcu ziuă, se porni o ploaie măruntă, cernită. „Mi-e atît de greu să plec", gîndi ea în vreme ce-și netezea părul ; apoi își împachetă peria și pieptenele și le vîrî în buzunarul pardesiului. „La urma urmei, nici nu cred că am să plec." Dar știa tot timpul, chiar atunci cînd șovăia, că nu exista revenire.

De cîte ori avea să-și amintească mai tîrziu, își va spune că cea mai lungă călătorie din viața ei fusese atunci cînd coborîse scara întunecoasă. De fapt, coborîrea durase doar cîteva minute ; dar tumultul emoțiilor, încordarea nervilor umpluseră aceste clipe cu o trăire de mare intensitate. Singură acolo, în întuneric, trăia ani, nu minute, așteptîndu-se să audă în orice clipă glasul mamei sau apariția unui cap cărunt în pragul dormitorului. Ce-ar spune mama dacă ar vedea-o acum ? Ce-ar spune dacă ar urca la etaj și i-ar găsi camera goală ? La picioarele scării, Rambler își frecă botul de mîna ei și o urmă pînă la ieșire. Ar fi urmat-o și afară, dar ea se aplecă și îi sărută capul lung și îngrijorat, după care îl împinse înapoi în hol. Fața îi era scăldată în lacrimi, cînd trecu grăbită și fără zgomot pe verandă, coborî scările și coti pe după casă, pînă la stîlpul de piatră unde își ascunsese valiza. Nu lăsă valiza din mînă să-și tragă sufletul, pînă ce nu trecu de poartă și ajunse în umbra pădurii. Acum, în sfîrșit, nu mai avea să se teamă că ar putea fi descoperită. „Dacă nu trece nimeni pe aici, va trebui să scot cîteva lucruri din valiză și să încerc s-o car", spuse cu glas tare, într-un disperat efort de a se concentra asupra amănuntelor practice. „Dar era puțin probabil", își spuse numaidecît, „să nu treacă nimeni pe acolo. Chiar pe o dimineață ploioasă ca asta, se găsesc întotdeauna cîțiva fermieri care se duc la gară în zori."

Pe cînd aștepta lîngă pod, i se părea că e singură pe întreg pămîntul. Nu era o solitudine fizică, ci una sufletească, imensă, nețărmurită, impersonală și totuși încărcată, într-un fel ciudat, cu un regret incomunicabil. Noaptea împrăștiase aromele sălbatice ale toamnei, amestecate acum cu spaimele informe care îi întunecau sufletul. Gîndea fără cuvinte, învăluită într-o disperare lipsită de contur, precum noaptea.

În susul drumului se auzea bătaia ritmată a unui tropot, a unui tropot de cal, urmată de huruitul ușor al unui vehicul, dincolo de salcîmul cel mare de la marginea pădurii. Și pe cînd aștepta, zgomotul crescu, însoțit acum de scîrțîitul unui șurub și, după o clipă, pe panta de lîngă gard apăru un fel de cabrioletă pe două roți, cu o capotă

ce semăna cu acoperișul unui coteț de păsări. Cunoștea bine cabrioleta ; era a domnului Kettledrum, veterinarul, și trecuse adesea pe lîngă ea în drum spre gară.

„O să mă năucească sigur cu vorbăria", gîndi cu o răbdare de fier, „dar n-am încotro."

Apucînd valiza, care părea mai grea decît atunci cînd o pornise, păși în șosea și așteptă pînă ce cabrioleta săltăreață ajunse lîngă ea. Domnul Kettledrum, un bărbat cărunt în puterea vîrstei, slab, jigărit, cu un nas coroiat și o mustață pe oală, de o culoare bătînd în acaju din cauza tutunului, o privi cu ochii lui cercetători și luminoși.

— Mulțam, Dorinda, sînt bine ca de obicei, răspunse el la salut, dar știi... s-ar zice că pornești într-o călătorie, dacă nu mă-nșel.

— Așa este, recunoscu Dorinda zîmbind cu vitejie. N-ai vrea să mă iei și pe mine pînă la gară ?

— Dar bineînțeles, bineînțeles...

Cît ai clipi din ochi, sări jos și puse valiza în cabrioletă, alături de trusa medicală de o formă neobișnuită, făcută din piele de oaie.

— Mă întorceam tocmai de la Sam Garlick și va fi pentru mine o adevărată plăcere, adăugă el galant, să mă însoțești o bucată de drum. Sam își pune toate nădejdile în căluțul lui murg de doi ani și m-a chemat azi-noapte să-l scap de colici. Ehehei, nu-i ușor să fii cal, și nici doctor de cai, în lumea asta plină de primejdii.

Era mai ușor să rîzi decît să vorbești și gluma lui nevinovată, tot atît de veche și nelipsită ca și cabrioleta pe două roți, i-a ajutat să treacă peste primele clipe. La urma urmei, era un om cumsecade ; tatăl ei îl chemase de vreo două ori să-i îngrijească pe Dan sau Beersheba ; și lumea zicea că, la nevoie, fusese în stare să lecuiască oamenii, cu tot atîta pricepere și succes ca și pe cai. Avea o familie numeroasă de copii cu păr blond și moale ; Dorinda mai auzise nu de mult că nevastă-sa „se prăpădea de dor," dar nimeni nu-l condamna pe el pentru asta, căci fusese un soț ce-și făcuse datoria și doar se știa că uneori nevestele „se prăpădesc de dor" și din alte pricini decît cele imputabile soților.

— Bine s-a mai nimerit că am trecut pe-aici tocmai la timp, spuse el voios. Dealtfel, aveam să mă opresc și așa la gară, ca să aștept trenul din zori. Îmi place să am timp berechet și să nu mă grăbesc, și de obicei îmi las iapa să meargă în voie pînă nu aud trenul șuierînd. Să nu crezi că-i sperioasă. Nu, n-am avut niciodată necazuri cu ea ; dar are și ea ceva ce unii ar putea numi obiceiuri excentrice și nu vreau să-i dau prilej. Și zi, o pornești în călătorie ? întrebă el coborînd vocea, iar Dorinda știu în clipa aceea, din intuiție, că el se întreba dacă să facă sau nu vreo aluzie la căsătoria lui Jason.

L-ar condamna, desigur ; la Pedlar's Mill un bărbat nu putea părăsi cu nerușinare o femeie ; dar ce bine i-ar mai putea face ei, asta sau altceva, acum ?

— Da, plec, răspunse, încercînd să dea fermitate glasului.

— Iei trenul spre nord sau spre sud ? întrebă veterinarul, aplecîndu-se din cabrioletă ca să scuipe în margine drumului niște zeamă de tutun.

Gîndindu-se mai bine, lăsase deoparte aerul compătimitor și arborase unul glumeț.

— Iau primul tren. Cel spre nord. O să-l mai prindem ?

Veterinarul își țuguie buzele sub mustața stufoasă :

— N-avea nici o grijă. Te ducem noi la vreme. Care ți-e ținta ?

Dorinda vorbi repede :

— Mă duc la New York.

Era locul cel mai îndepărtat ce-i venise în minte.

— Nu mai spune ? exclamă el părînd surprins. Înseamnă că ai să mergi toată ziua cu trenul. Ai avut grijă să-ți iei ceva merinde, nu-i așa ?

Ceva merinde ? Nu, nu se gîndise la așa și nici nu mîncase nimic de dimineață.

Domnul Kettledrum era dezolat, dar îi spuse să nu-și facă griji.

— E bine să-ți iei întotdeauna ceva de mîncare cînd o pornești la drum, urmă el. Un stomac gol nu-i bun tovarăș de călătorie ; dar, mai mult ca sigur, conductorul va putea să-ți aducă o gustare în vreo stație. Pe drum, unde-i nodul de cale ferată, se găsesc întotdeauna cîțiva negri cu pui fripți de vînzare ; dar oricum, tot mai bine

e să-ți iei ceva de-ale gurii de acasă, cînd o pornești atît de departe.

Tocmai treceau pe la răscrucea din șosea. Peste poarta cea mare, Dorinda putea să vadă pășunile întinse, cenușii-verzui sub ploaia fină ce se cernea; dincolo de Gooseneck Creek, acoperișul și hornurile de la Five Oaks făceau o rană roșie pe cer. Văzută printre crengile copacilor, întreaga fermă avea un aer furișat și ostil. Cît de triste și de pricăjite păreau cîmpurile pe o zi ploioasă ca asta, pricăjite și parcă încercînd totuși să păstreze o aparență impresionantă! Tristețea peisajului o învălui. Simțea din nou cît era de înrudită cu pustietatea din jur, cu ploaia ce cădea, fină și învăluitoare ca o ceață, peste toată această întindere. Chiar și atunci cînd va fi departe, va purta cu ea o parte din toate acestea. „Așa e viața pentru cei mai mulți oameni, probabil", gîndi ea cu tristețe. „Numai pămînt sterp, pe care trebuie să trudească din greu ca să poată scoate ceva."

— Drept să-ți spun, n-am fost niciodată atît de departe, tocmai la New York, mărturisi domnul Kettledrum plin de vioiciune. Dar, din tot ce-am auzit povestindu-se, trebuie să fie un oraș tare frumos. Harry, băiatul fratelui meu John locuiește acolo de cincisprezece ani. A găsit o slujbă la niște angrosiști de coloniale — Bartlett și Tribble. Dacă îl întîlnești cumva pe-acolo, să-i spui neapărat cine ești. Are să fie bucuros să audă vești de la bătrînul lui unchi. Nu uita numele firmei — Bartlett și Tribble. Au magazine prin tot orașul, după cum spune Harry. Nu se poate să nu-i găsești.

Ajunseră între timp la pășunea lui Snead, pustie la ora asta din zori; nu se zărea decît o iapă și mînzul ei. Un minut mai tîrziu, treceau prin fața casei pătrate de cărămidă; vacile pășeau încet, greoaie, peste pajiște, înspre bariera pe care tocmai o ridica un băiețel negru. Urmă o milă de șosea plină de hîrtoape cu noroi. Continuîndu-și drumul, intrară în rariștea pădurii, apoi ieșiră din nou, urcînd panta lungă și lină. Acum, la fermă, maică-sa o striga. Bucătăria era plină de mirosul slăninei ce sfîrîia în tigaie; taică-său se întorcea de la grajd; cu un căscat, Rufus se ghemuia pe scaunul lui. Aburi se ridicau din gura cănii mari de cafea de pe

masă. Pe sobă și pe pereți se reflecta licărirea zorilor. Rambler ! Flossie... Își aminti că nu mîncase nimic. O apucă foamea și, mai rău decît foamea, o cuprinse dorința de a izbucni în lacrimi.

— Așa, iată-ne. Ei, acum șuieră trenul la ultima stație dinaintea noastră. Ai timp berechet pînă priponesc eu iapa.

O ajută să coboare din cabrioletă și apoi, apucînd valiza, o conduse pînă la linia ferată.

— Stai aici pînă intră trenul în stație, o sfătui. Mă duc să priponesc iapa și mă întorc cît ai zice pește. Cred că ai biletul pregătit, da ?

Dorinda clătină din cap. Nu, n-avea bilet ; dar nu era nimic — putea să-și cumpere bilet chiar în tren. Pe cînd veterinarul se îndepărta sprinten pe picioarele lui lungi, care-i aminteau de niște picioroange, Dorindei îi trecu prin minte că de n-ar fi apărut el pe șosea, n-ar fi putut prinde primul tren de dimineață spre nord și l-ar fi luat pe următorul, care mergea la Richmond. Un incident mărunt, dar în stare să schimbe direcția înspre care urma să plece și poate chiar întregu-i viitor. Ei, fie ce-o fi, acum știa la ce putea să se aștepte, gîndi pierdută, în timp ce stătea acolo zgribulită, tremurînd în ploaie. Îi era frig ; se simțea pierdută ; avea inima sfîșiată ; și totuși, în ciuda situației mizerabile în care se afla, speranța nu-i părăsise inima vitează. Emoțiile călătoriei făceau să-i curgă sîngele mai repede prin vine și, cum aștepta acolo lîngă linia ferată, în ploaie, începu dintr-o dată să privească spre viitor nu fără oarecare încredere. La urma urmei, ar fi putut fi și mai rău. Era tînără ; era voinică ; avea șaptezeci de dolari prinși bine la sîn, sub rochie. Simțea în mod vag că în această clipă dădea piept cu viața, așa cum era, fără iluzii, fără idealism, în afară de idealismul pe care-l putea stoarce din faptele solide ale experienței. Lovitura primită îi spulberase visurile, făcînd loc șuvoiului limpede al realității. „Nu poți schimba trecutul gîndindu-te mereu la el", își spuse cu hotărîre, „dar trebuie să existe ceva în viitor. Trebuie să mai existe în viață și altceva în afară de dragoste."

Trenul șuiera lîngă moară ; fumul umplea văzduhul și locomotiva se apropia repede ! Îi tremurau genunchii,

de-abia se putea ține pe picioare ; dar în ochii limpezi i se citea hotărîrea și pe buze îi flutura un zîmbet. Apoi, chiar în clipa cînd roțile încetineau și se opriră, îl văzu pe Nathan coborînd în goană dinspre prăvălie. Ajunse lîngă ea chiar în clipa cînd era gata să pună piciorul pe scara vagonului și îi puse în brațe o cutie de pantofi.

— Nu se putea să pleci atît de departe fără ceva de mîncare. Ți-am pregătit o mică gustare.

În ochii lui văzu o privire ciudată. Oricît ar părea de absurd, în clipa aceea îi aminti de tatăl ei.

— Ți-a spus deci domnul Kettledrum că plec ?

Nathan dădu din cap.

— Fii cu băgare de seamă. Dacă ai nevoie de bani, scrie-mi. Știi că noi te vom ajuta întotdeauna, nu-i așa ?

Dorinda îi zîmbi, cu ochii uzi. Dacă mai stătea o clipă, ar fi izbucnit în plîns. Dar înainte de a avea timp să-i răspundă, fu împinsă în tren ; și cînd privi pe fereastră, Nathan flutura din mînă, vesel și încurajator. „Mă întreb cum de-am putut să-l găsesc atît de urît ?“ se întreba Dorinda printre lacrimi.

Siluetele din gară tremurară, se îndepărtară și, în cele din urmă, se topiră pe ecranul transparent al depărtării. Apoi dispărură și gara, și moara pustie, și prăvălia, și vechiul vagon de marfă, și marginea albăstruie, dințată a orizontului. Tot ceea ce putea să vadă cînd coborî geamul și privi pe fereastră, fu licărirea spălăcită a rogozului, înăbușită dar vie, sub trista ploaie de toamnă.

PARTEA A DOUA

PINUL

Pinul cel mare era ca bronzul verzui...

1

PINUL cel mare era ca bronzul verzui proiectat pe cerul de octombrie...

O statuie din Central Park i-l readuse în minte — pinul, și cimitirul părăginit, și lumina soarelui de toamnă învăluind pajiștile. Trecuseră două săptămîni de cînd se afla la New York, și în acest răstimp simțea că devenise de piatră. Pantofii i se tociseră ; picioarele i se umflaseră și o dureau de atîta umblat pe pavajul tare. Mai ales înspre seară erau momente, cînd călcîiele parcă îi ardeau și, din pricina durerii, o podideau lacrimile. Continua totuși să meargă fără răgaz, pentru că era mai ușor să umbli decît să aștepți. În sus pe Fifth Avenue ; în jos pe una din străzile care duceau în parc — după părerea ei, doar o imitație a naturii de la țară ; iar înapoi spre Sixth Avenue ; și în sus pe Sixth Avenue pînă dădea iar în parc și în străzile ca niște temnițe ce duceau spre fluviu. Din cînd în cînd, înălța ochii ca să citească numele vreunei străzi, dar tăblițele nu-i spuneau nimic. Cunoștea Fifth Avenue, și Broadway, și strada aceea murdară unde închiriase o cameră cu cincizeci de cenți pe zi, deasupra unui restaurant ieftin. Ieri căutase de lucru în cealaltă parte a orașului ; dar nimeni nu avea nevoie de o ajutoare în prăvălie, iar mîndria ei încăpățînată o îndruma să moară mai bine de foame, decît să se angajeze servitoare. Timp de două zile ținuse locul unei chelnerițe în restaurantul de sub camera ei ;

dar murdăria și mirosul îi făcuseră greață, și la sfîrșitul celei de-a doua zile se simțea atît de rău, încît nu se mai putea ține pe picioare. Și după aceea chelnerița se întorsese și chelnerița-șefă a restaurantului refuzase s-o mai angajeze. „Ai face mai bine să te obișnuiești cu mirosurile înainte de a căuta de lucru în orașul ăsta", îi spusese ea acră. Sfatul era înțelept. Dorinda știa asta și nu avea nici un motiv să-i poarte pică femeii. Erau totuși clipe cînd i se părea că New Yorkul avea să-i rămînă în amintire nu ca un oraș, ci ca o duhoare.

Cît era ziua de lungă, mergea de la o stradă pietruită la alta, oprindu-se din cînd în cînd să se odihnească pe cîte o bancă în vreun scuar ; stătea ore întregi nemișcată, urmărind vrăbiile. Mîncarea, care consta de obicei dintr-un corn uscat și o bucată de salam de prospețime îndoielnică, o cumpăra în cea mai ieftină băcănie pe care o putea găsi ; o ducea învelită într-o bucată de ziar și o mînca pe banca unde se odihnea. Singura ei speranță și-o hrănea din instinctul că, atunci cînd lucrurile merg foarte prost, pînă la urmă trebuie să se schimbe, și atunci nu se pot schimba decît în mai bine. În gîndurile ei nu intra auto-compătimirea. Neabătuta educație presbiteriană, infuzată în sîngele ei, o oțelise împotriva oricărui sentimentalism. Dădea piept cu viața cu capul sus și ochii larg deschiși, dar știa că vechea energie plină de înflăcărare, revărsarea încrezătoare a sufletului se stinsese pentru vecie.

Ceea ce o uimea, atunci cînd nu cădea prea obosită ca să se mai poată gîndi la asta, era că veșnic prezenta conștiință a păcatului, care făcea ca mintea femeii din literatura victoriană să semene cu cele mai deprimante pagini de teologie, rămînea absentă din meditațiile ei. Îi părea rău de rochia albastră ; simțea remușcări în legătură cu vaca pe care ar fi putut s-o aibă maică-sa, dar în rest, tot ceea ce se întîmplase fusese înglobat în doctrina elastică a predestinării. Așa trebuia să se întîmple și, oricît de aprig s-ar fi zbătut, niciodată n-ar fi reușit să schimbe ceva.

Seara, sleită de oboseală, se întorcea în camera de deasupra restaurantului. Frînarul trenului îi dăduse adresa și o urcase în tramvaiul ce o adusese pe Sixth Avenue,

pînă la ușa locuinței. Iar aici mirosurile de bere și de bucătărie îi făcuseră greață. Tapetul de pe pereți era rupt și murdar ; gunoiul din cameră fusese împins sub pat ; iar atunci cînd se dusese să se spele pe mîini la lavoarul șubred dintr-un colț, găsise în lighean un gîndac negru mort. Se apropiase de fereastra îngustă, se lăsase să cadă pe un scaun și privise îndelung mulțimea ce se îmbulzea și se tîra pe stradă. O cuprinse dezgustul, mai greu de suportat decît durerea. La urma urmei — se întrebase cu un soi de dispreț amar — asta era viața despre care se făcea atîta caz ?

Într-o după-amiază, pe cînd urca pe Sixth Avenue, își puse din nou aceeași întrebare. Ceva se înverșuna să o frîngă. Viața ori voința divină — n-avea importanță, fiindcă loviturile oricăreia dintre ele erau la fel de dureroase ca și ale celeilalte. Nu găsea nici un sens efortului depus, dar continua să meargă mai departe, la fel de orbește ca un mecanism căruia i se întorsese arcul și n-avea să se mai oprească decît la sfîrșit. În afară de rana vie a amintirii, nimic nu mai era viu în ființa ei. Tot sîngele din trup i se adunase în această rană. Orice altă emoție — afecțiune, tandrețe, simpatie, sentiment — toate aceste căi firești cu care te apropii de viață se închirciseră ca niște nervi morți. Era devorată de o durere imensă, iar dincolo de această durere nu mai exista nimic altceva decît cenușă. Simțea gust de cenușă în gură ori de cîte ori încerca să privească în viitor sau se prefăcea că o interesează ceva din ceea ce i-ar putea aduce ziua de mîine. Deși cu mintea îl vedea așa cum era — slab, mincinos, laș și ipocrit — Jason rămînea atît de strîns legat de întreaga-i ființă, încît chiar atunci cînd îl smulgea din minte, amintirea dureroasă a existenței lui încă o mai tortura. Pedlar's Mill sau New York — era același lucru. Orașul putea fi clădit și din paie, îi era totuna, durerea de care nu putea scăpa rămînea aceeași.

La început, zgomotele neobișnuite și fețele străine o amețiseră. Apoi se gîndi că ar putea să afle o alinare vremelnică în mijlocul mulțimii, că ar putea să se piardă în tumultul străzii și să se lase purtată de gloată. Încrederea în sine îi reveni cînd își dădu seama cît era

de ușor să-și urmeze viața ei individuală, să-și păstreze în mijlocul orașului identitatea-i secretă. Descoperi dintr-o dată că, din clipa cînd nimic nu te mai interesează, problema existenței devine uimitor de simplă. Teama, asociată cîndva în mod pervers cu fericirea, îi dispăru din minte cînd își făcu loc disperarea. În urma cîtorva episoade neplăcute, învățase să fie veșnic în gardă și să respingă avansuri ce-i erau dezagreabile ; în asemenea momente, curajul ei se dovedi tot atît de puternic pe cît de mare îi era nenorocirea.

Într-un rînd, o femeie mai în vîrstă, îmbrăcată în doliu, se apropie de ea pe cînd ședea pe o bancă din parc și o întrebă plină de solicitudine dacă nu cumva caută o slujbă. La început străina i se păruse binevoitoare ; dar o scurtă conversație cu ea îi dezvălui că, în ciuda veștmintelor de doliu, umbla să găsească o femeie de moravuri ușoare. După aceea, cîțiva bărbați o urmăriseră cu diverse prilejuri. „Arăt eu oare ca o astfel de femeie ?“ se întrebase Dorinda cu amărăciune. Dar, de fiecare dată, cînd se întorsese și-l privise în ochi pe urmăritor, acesta se făcuse nevăzut. Într-un oraș unde plăcerea se poate cumpăra cu bani, puțini sînt cei care se întorc și urmează cărarea tragediei. Da, era în stare să-și poarte singură de grijă. Sărăcia se putea dovedi pe măsura puterilor ei, dar în ce privește bărbații, hotărî că îi cunoștea cîte parale fac și nu se mai temea de ei.

Zăngănitul unui tramvai îi năvăli amenințător în urechi, și retrăgîndu-se într-un colț, privi nesigură clădirea din față. Pe cînd stătea acolo șovăind, un bărbat care trecuse pe lîngă ea întoarse capul și o privi, atras de culorile proaspete din chipul umbrit de vechea pălărie de fetru. Obrajii îi slăbiseră ; în jurul pleoapelor apăruseră cearcăne violete ; prin contrast, ochii îi păreau mai mari, de un albastru mai strălucitor. Suferințele din ultimele două săptămîni, oboseala, foamea și nefericirea îi rafinaseră trăsăturile și dădeau o frăgezime transparentă tenului.

Dorinda traversă strada, strecurîndu-se prin circulația intensă, și porni fără nici o țintă pe o stradă laterală, întunecoasă și tristă. Era mai multă liniște aici și, după gălăgia și aglomerația de pe Sixth Avenue, liniștea de-

venea odihnitoare. Umbre mai lungi se întindeau pe pavajul cenușiu, iar șirurile de case murdare, întrerupte din cînd în cînd de fațada ponosită a vreunei prăvălii modeste, îi aminteau într-un chip neînțeles de întinderile de rogoz. După ce merse vreo cîteva minute, observă că aspectul străzii se schimbă puțin cîte puțin și, privind cu indiferență în jur, își dădu seama că, pe neașteptate, pătrunsese în singurul cartier de modă veche din New York. Sau poate mai erau și altele pe care nu fusese în stare să le descopere ? Fără să-și dea seama, se oprise în fața a ceea ce fusese cîndva o grădină de flori care, neglijată și părăsită cum era, devenise un refugiu pentru statui pe care nimeni nu le mai îndrăgea și pentru tot felul de obiecte de piatră aruncate acolo de-a valma. Timp de cîteva minute privirea îi fu atrasă de ciudățenia scenei ce i se înfățișa. Apoi, cum oboseala picioarelor i se urca în genunchi, porni mai departe și se opri din nou să privească o harababură de mobile de mahon ponosite, aruncate dintr-un magazin pe trotuar. „Mă întreb, ce or să facă cu vechiturile astea", se gîndi ea în treacăt. „Unele mai sînt încă bune. Uite un dulap de haine exact la fel cu cel rămas de la străbunicul." Privea dulapul de mahon, cînd ușa magazinului se întredeschise și pe trotuar apăru o pisică albă cu pete cenușii, care se strecurase afară ca să vadă ce-ar mai fi de făcut cu vrăbiile de pe stradă.

„Parcă e Flossie", își spuse Dorinda. Ochii i se umeziră, și aplecîndu-se, începu să mîngîie spatele arcuit al pisicii, amintindu-și în același timp că la ora asta maică-sa era ocupată să pregătească cina.

— Se vede cît de colo că-ți plac pisicile, răsună o voce în spatele ei.

Întoarse capul și văzu o femeie voinică, între două vîrste, cu un șal negru împletit aruncat peste o bluză albă, stînd în mijlocul mobilelor vechi. Ca și pisica, avea o față prietenoasă și niște ochi plini de vioiciune pe sub părul lins și încărunțit.

— Seamănă leit cu cea pe care o avem acasă, răspunse Dorinda, pe față cu zîmbetul ei deschis.

— Va să zică, nu ești din New York, spuse femeia, privind cu milă pardesiul uzat al fetei.

— Nu, am venit de la țară acum două săptămîni. Vreau să găsesc ceva de lucru.

Femeia își adună strîns șalul pe piept și clătină din cap.

— Ei, e greu de găsit o slujbă pe vremurile astea. Multă lume bate străzile în căutare de lucru. Orașul ăsta e un loc tare nepotrivit cînd nu ai de lucru.

Inima Dorindei se strînse.

— Credeam că la oraș totdeauna se găsește de lucru cît vrei.

— Așa credeai ? Ei, află că cine ți-a spus asta probabil n-a încercat-o niciodată pe pielea lui.

— Și sînt atîtea și-atîtea magazine. Speram să găsesc vreo slujbă la unul din ele.

— Ai mai lucrat vreodată într-un magazin ?

— Da, acasă. La un magazin de țară, unde se găseau de toate.

— Știu despre ce-i vorba. Și tata ținea un magazin de ăsta, ceva mai în nord.

Pe cînd se apleca asupra pisicii, Dorinda întrebă cu un glas ce se străduia să fie ferm.

— Nu cumva aveți nevoie de ajutor ?

Cealaltă clătină din cap, abătută.

— Ar fi fost bine să fi avut nevoie ; dar vremurile sînt tare grele și am fost nevoiți să renunțăm la vînzătoarea pe care am avut-o. Abia am ieșit din spital și asta ne-a înghițit cea mai mare parte din economiile de anul trecut.

Pe fața ei mare, prietenoasă, se citea simpatia.

— Dacă aș avea posibilitatea, te-aș ajuta, continuă femeia, pentru că ai o figură care îmi amintește de sora mea care a intrat la mînăstire. A murit, dar avea și ea sprîncenele negre și drepte deasupra unor ochi albaștri luminoși, întocmai ca ai dumitale. Împreunarea asta de culori se întîlnește rar în ziua de azi. În orice caz, mi-am amintit de ea de cum te-am văzut. Chiar din prima clipă am tresărit. Probabil că sînt încă slăbită după operație.

— A fost o operație grea ?

— Pietre la ficat. Spuneau că e dintre cele mai grele, dacă lași boala să se înrăutățească atîta vreme, cum am făcut eu. Ai fost vreodată la spital ?

Dorinda clătină din cap.

— În satul meu nu există așa ceva. Ne îngrijim întotdeauna bolnavii în casă. Străbunicul meu a zăcut ani de zile în pat înainte de a muri, iar mama l-a îngrijit și a făcut și toată treaba gospodăriei.

Femeia o privi cu interes.

— Da, sigur, așa se întîmplă la țară, răspunse femeia, și adăugă, după un moment de ezitare : Arăți tare obosită. N-ai vrea să intri să te odihnești cîteva clipe ? Eram atît de abătută adineaori, încît am ieșit să caut pe cineva cu care să mai schimb o vorbă. Cînd mă apucă starea asta de tristețe, către seară, nu-mi place să stau singură. Mă gîndeam că mi-ar face bine o ceașcă de ceai. De cînd am intrat în spital, n-am mai avut voie să pun gura pe o picătură de bere, așa că n-am avut altceva de făcut decît să pun ceainicul la fiert. Trebuie să fi dat în clocot pînă acum, și o mică gustare ți-ar face bine și dumitale și mie. Mama s-a născut în Anglia și a fost toată viața ei mare amatoare de ceai. „Pune ceainicul pe foc", obișnuia să spună, „mă simt cam abătută." N-avea importanță dacă era zi sau noapte. Ori de cîte ori era prost dispusă, bea cîte o ceașcă de ceai.

O conduse pe Dorinda înăuntru și, trecînd prin prăvălie urmată de pisică, ajunseră în fundul încăperii, de unde se puteau vedea și ușa și trotuarul din față. Aici, pe o sobiță cu gaz, bolborosea ceainicul ; iar pe o măsuță demodată, acoperită cu o față de masă roșie de damasc, era pregătit totul pentru ceai. Un serviciu de ceaî, cești, farfurioare și o cutiuță de lemn cu frunzele de ceai, cu un castel pictat pe copac.

— Știu că arată cam demodat, dar sîntem oameni de modă veche și soțul meu spune uneori că nu prea ne putem găsi rostul în vremurile astea de progres. Acum toate sînt prea noi și avansate pentru noi, pînă și religia. Probabil că asta ni se trage din faptul că am trăit prea mult printre mobile vechi și lucruri făcute în veacul trecut.

Dorinda îi zîmbi cu recunoștință și se așeză lîngă fața de masă roșie, încrucișîndu-și sub masă picioarele îndurerate. Dacă ar putea să-și scoată pantofii, gîndi ea, s-ar simți mai bine. La Pedlar's Mill nimeni nu bea

ceai decît dacă era bolnav sau în doliu, așa că nu se așteptase deloc să-i aducă atita mîngîiere. E ciudat ca o simplă ceașcă cu ceai și un corn cu unt să-i deștepte iar curajul ! La urma urmei, orașul nu era chiar atît de neospitalier și împietrit cum crezuse. Existau și aici oameni prietenoși, dacă știai să-i găsești, la fel cum existau și la țară. Țineau și ei la pisici. Își aminti că văzuse la New York o mulțime de pisici, și toate păreau bine hrănite. Era plăcut în cămăruța asta, cu atmosfera ei de liniște ce purta amprenta unor vremi apuse ; dar terminase ceaiul și, în cele din urmă, se ridică și mulțumi.

— Nu găsesc cuvinte să vă spun cît de bine mi-a făcut, zise ; și adăugă pe un ton rugător : Nu știți cumva vreun loc unde aș putea găsi de lucru ?

Femeia — numele ei era Garvey, după cum îi spusese — aplecă gînditoare capul deasupra ceainicului :

— Cunosc o femeie care ar avea pentru cîteva săptămîni nevoie de o ajutoare la croitorie, spuse în cele din urmă cu jumătate glas, căci în ciuda amabilității era o persoană foarte prudentă. Fata pe care a avut-o înainte a intrat în spital chiar în ziua cînd am ieșit eu, și de atunci n-a angajat nici o înlocuitoare. Știi să coși ?

— Am ajutat-o pe mama să facă hăinuțe pentru copii și, bineînțeles, mi-am lucrat singură hainele, spuse Dorinda parcă scuzîndu-se. Vedeți, nu prea am avut din ce să le fac.

— Înțeleg, încuviință doamna Garvey fără alte comentarii.

După cîteva clipe de gîndire, continuă veselă :

— Ei, s-ar putea să faci față. Nu sînt sigură, dar aș vrea să te ajut. E tare greu cînd te afli într-un oraș mare, fără prieteni, și cu cît stau mai mult de vorbă cu dumneata, cu atît îmi amintești mai mult de biata mea soră. În orice caz, am să-ți dau adresa. E pe undeva în cartierul de vest, pe strada 23. Știi cum să ajungi acolo, nu-i așa ?

— A, am să găsesc eu. Oamenii sînt binevoitori și îmi arată întotdeauna drumul, mai ales polițiștii.

— Bine, să nu te duci decît după ora șase ! La ora aceea celelalte fete au să fie plecate și ea o să aibă timp mai mult să stea de vorbă cu dumneata. Dar nu trebuie

să-ți faci cine știe ce iluzii. S-ar putea să fi angajat pe altcineva între timp.

Dorinda zîmbi. Nu, nu-și făcea iluzii prea mari.

— Am să mă duc să stau într-un parc pînă se face ora potrivită, răspunse Dorinda plină de recunoștință. Dacă e vorba să mă apuc de croitorie, nu strică să mă uit cam ce se poartă.

Punînd adresa în portofel, și portofelul în sîn, Dorinda părăsi magazinul și o luă înapoi spre Fifth Avenue. Ceasul petrecut cu femeia aceea străină îi trezise iarăși încrederea și îi alungase din suflet orice urmă de descurajare. Inima îi spunea că necazurile ei se apropiau de sfîrșit. „Știu să cos destul de bine, cînd mă apuc de cusut", își zise, „chiar dacă treaba asta nu-mi prea place. Mama m-a învățat să fac butoniere frumoase și pot să trag la mașină la fel de bine ca o croitoreasă."

Pe cînd se apropia de Fifth Avenue, începu să fie atentă la îmbrăcămintea femeilor și, pentru prima dată de cînd venise de la Pedlar's Mill, se simți demodată și provincială. Femeile mai tinere care treceau pe lîngă ea purtau toate mîneci bufante și fuste clopot, pe care le țineau cu o mișcare elegantă și modernă cu mîna înmănușată. Observa ici-colo mîneci făcute dintr-un material diferit de al rochiei, dar mănușile erau toate din piele albă de căprioară, iar pălăriorele cochete stăteau cocoțate foarte sus, peste părul ondulat și plin de bucle, strîns în vîrful creștetului ca să lase tîmplele libere.

Cu toată chinuitoarea durere de picioare, continua să meargă repede, ridicînd fața în bătaia vîntului ce sufla proaspăt și puternic peste umbrele care începeau să se lungească. Pe deasupra întunecatelor case de piatră, cerul apărea înalt, limpede, boltit peste oraș. Deodată, dintr-o casă de piatră cenușie, tristă ca o închisoare, ieși ca în zbor o fată îmbrăcată într-o rochie veselă și se urcă într-o mașină frumoasă ce o aștepta în fața casei. Se zăreau niște mîneci de catifea de culoarea prunei coapte la o rochie de saten cenușiu, cu fusta unduind în valuri bogate ce măturau pavajul, și parcă auzeai clinchetul lanțului auriu care împodobea o bască cu colțuri. „Ce fericită trebuie să fie", gîndi Dorinda, „dacă e îmbrăcată astfel și are tot ce-și dorește pe lume!"

Se pregătea să pornească mai departe, cînd se ciocni de un om care ducea un coș cu plante verzui ; văzu că tocmai se apucase să împrospăteze cutiile de flori de sub ferestrele de la parterul casei. Trecînd pe lîngă el, fu năpădită de mirosul pămîntului reavăn și, pe loc, miracolul aducerii aminte o transportă înapoi la Five Oaks, în bîrlogul bătrînului doctor. Fiece amănunt al acelei după-amiezi furtunoase i se trezi viu în minte, de parcă toate acele amintiri fuseseră eliberate dintr-o vrajă ce le ținuse amorțite. Revăzu camera întunecoasă, luminată doar de flăcăruia albastră a bușteanului rășinos ce ardea în cămin ; revăzu singura fereastră neoblonită, pe care se profilau crengile răsucite ale tufișului imens și curcile albe ; auzi răpăitul melancolic al ploii pe acoperișul de șindrilă ; vedea fața bătrînului, cu toate trăsăturile și liniile alterate de lumina tremurătoare, bîțîindu-se cu mișcări de bețiv. Tot trupul îi fu scuturat de un fior. Amintirile, care începuseră să se vindece, erau acum iar o rană vie. Oare niciodată nu va putea scăpa de ele ? Era oare blestemată să poarte veșnic în minte acel unic moment din viața ei ? Curajul îi pieri, ca și cum soarele ar fi fost acoperit de un nor. O adiere de vînt, o mireasmă o aduseseră înapoi în atmosfera sufocantă a trecutului. Chiar în timp ce își tîra trupul pe străzile marelui oraș, în minte fugea iarăși din casa veche de la Five Oaks. Alerga în ceață ; gonea prin rogoz, pe drumul acela nisipos ; se ghemuia lîngă butucul bătrîn, cu frunzele umede ce-i mîngîiau fața, și mintea îi era torturată de așteptarea cunoscută, mai îngrozitoare decît orice certitudine. Asculta din nou huruitul roților și tropotul potcoavelor iepei ; și din nou aluneca și se împiedica în gropile noroioase ; din nou îi răsunau în auz copitele lovind ritmic pietrele...

În viața ei nu fusese vreodată atît de obosită ca acum. Într-un efort de a scăpa de gîndurile ce o duceau la disperare, grăbi pasul și privi în jur, căutînd o bancă pe care să se odihnească. De cealaltă parte a bulevardului, niște cai de trăsură așteptau lîngă o statuie, sub niște copaci bătrîni, frumoși. Nu cunoștea numele scuarului, dar în lumina după-amiezii îi apărea liniștit și odihnitor ; traversă strada și găsi un loc la umbră, pe o bancă goală.

Era ora cinci, iar doamna Garvey îi spusese să nu se ducă la croitoreasă înainte de șase. Ah, cît de bine e să ședi! Își scoase pantofii, îi împinse sub bancă și își trase peste picioare fusta largă. Ce plăcută era liniștea asta, în umbra mișcătoare a copacilor. De unde și de la ce depărtare veneau oare oamenii aceia, care se odihneau pe băncile din jurul ei? Atîția oameni puteau fi văzuți la New York odihnindu-se, își spuse ea mai departe, dar probabil că toți aveau bani puși deoparte, altfel nu și-ar fi putut permite să stea atîta timp fără să facă nimic.

Încetul cu încetul, pe cînd ședea acolo privind vrăbiile ce zburătăceau în jurul traistelor legate sub boturile cailor, prin minte i se învălmășeau cuvinte goale, lipsite de sens. Ora cinci. Acasă mama pregătea cina. Pisica cenușie, tărcată cu alb, îi amintise de Flossie. Parcă era chiar Flossie. Amintirea bătrînului doctor o întristase. Trebuia să-l alunge din minte. Numai cu gîndul nu puteai schimba nimic. Oare cum se puteau hrăni caii din traistele acelea legate sub bot? Ce părere ar avea Dan și Beersheba despre ele? Iată încă o femeie care purta rochie de mătase cu mîneci de catifea. Ce mirată ar fi domnișoara Seena dacă i-ar spune cineva că o mulțime de femei purtau mîneci dintr-un material diferit de al rochiei. Dar gulerul acela de dantelă, ca o spumă, ce frumos era... Felul cum o privise bătrînul, cu coada ochiului, pe deasupra sticlei de whiskey. „Se întoarce în seara asta. A plecat să se însoare." Nu, trebuie să termine odată, să nu se mai gîndească la asta. De-ar putea să șteargă din amintire totul, ca și cum ar fi tras pe deasupra cu buretele. La New York clădirile erau atît de înalte. Se întreba cu uimire dacă oamenii nu se temeau să se urce pînă în vîrful lor. Pe banca de lîngă fîntînă ședea un bătrîn sărăcăcios. Era îmbrăcat în zdrențe și avea pingelele rupte. Oamenii din New York erau bogați, dar existau și oameni săraci. La Pedlar's Mill nimeni nu umbla îmbrăcat în zdrențe, doar negrul Tom, idiotul satului. Ah, cum o mai dureau picioarele! Oare durerea asta n-o să se mai domolească odată?... „A plecat să se însoare. A plecat să se însoare." Camera era din ce în ce mai întunecoasă, și tufișul cel mare arăta negru în

ploaia ce se revărsa de cealaltă parte a ferestrei. Picioruşe mici tropăiau pe acoperişul de şindrilă... sau era răpăitul ploii ?... Se întuneca. Aproape se făcuse vremea să se ducă la croitoreasă. Şi dacă s-ar întîmpla să fie pe placul croitoresei ? Asemenea lucruri se petrec uneori în cărţi. „Tu eşti fata de care am nevoie. Una care să nu se sperie de muncă." Auzise ea că la New York se puteau scoate bani buni cu croitoria. Domnişoara Seena cunoştea o croitoreasă care avea trăsură la scară... Cît de nostim apăreau luminile pe stradă ! Parcă-i făceau semn, una după alta. Venise timpul să plece ; dar nu se simţea în stare să facă un pas. Mii de ace îi înţepau genunchii şi coatele. Mama ei obişnuia să spună că abia atunci cînd te odihneşti, simţi cît eşti de obosit...

Dar deodată greaţa o năpădi ca o apă neagră ce i se ridica din trup spre creierul obosit. Abia izbutea să şadă, apucîndu-se cu mîinile de bancă, în vreme ce un uriaş val de gheaţă o trăgea către un ocean nesfîrşit. Zgomotele oraşului se auzeau din ce în ce mai slab, pierzîndu-se în ceaţa cenuşie ce învăluia cerul, luminile, clădirile înalte, vehiculele de pe stradă ce alergau bezmetice cine ştie unde. Ar fi îngrozitor să i se facă rău aici, în scuarul acesta, cu bătrînul în zdrenţe şi cu birjarii care o priveau... Apoi răul dispăru aşa cum venise ; sprijinindu-se de bancă, Dorinda închise ochii, cu nădejdea că în curînd se va simţi în stare să se ridice şi s-o pornească la drum. După cîteva minute se simţi destul de tare ca să-şi pună iar pantofii ; îi încheie cu ajutorul unui ac de păr, se ridică încet, şovăielnic şi străbătu scuarul îndreptîndu-se spre colţul cel mai apropiat.

Zgomotele care se estompaseră erau acum din nou puternice. În aer răsuna un tumult de tobe, dar nu-şi putea da seama dacă îi vîjîiau urechile, sau dacă vreo paradă se desfăşura în depărtare. Era evident că avea loc o procesiune, deşi ea nu putea să vadă nimic altceva decît şirul neîntrerupt de vehicule pe stradă, care se ridicase parcă de pe pămînt şi plutea undeva într-un mediu opac, între pămînt şi cer. „Cît de ciudat arată totul", gîndi atunci. „Probabil din cauza luminilor care pîlpîie fără încetare."

Coborînd de pe bordură, mișcă piciorul cu atenție, imaginîndu-și, deși nu putea să vadă nimic, că strada trebuie să fie undeva în fața ei. Pe cînd păși în șuvoiul traficului, din nou i se făcu rău și un cutremur de pămînt păru să-i izbească pavajul în ceafă. Văzu luminile spărgîndu-se ca o sticlă ce se face țăndări ; auzi tobele procesiunii invizibile năvălind peste ea ; încercă să se zbată, să strige, să miște brațele... și odată cu acest suprem efort, își pierdu cunoștința.

2

DESCHISE ochii și privi pereții albi, paturile albe, perdelele albe, lumina albă a soarelui ce se cernea prin fereastră și femeile îmbrăcate în alb, cu bonete albe pe cap, mișcîndu-se fără zgomot și ducînd în mîini vase albe. „Bine, dar ăsta trebuie să fie un spital", gîndi Dorinda. „Cum Dumnezeu de-am ajuns aici ?"

Brațul ce-i atîrna afară din cearșafuri părea vînăt și rece și îl simțea de parcă n-ar fi fost al ei: Nu putea întoarce capul pentru că era bandajat tot și cînd, după un efort nesfîrșit, reuși să ridice mîna, descoperi că părul îi fusese ras pe o parte a capului. Închise iar ochii și rămase așa, fără gînduri, fără mișcare, fără nici un sentiment, lăsînd viața s-o cuprindă încet într-un flux cald. Era o adevărată binecuvîntare că nimic nu conta ; nimic din ceea ce se întîmplase, nimic din ce avea să se mai întîmple în viitor nu conta în nici un fel. După toate lunile nesfîrșite pline de griji, starea aceasta cînd nu-i mai păsa de nimic, cînd nu-și mai punea nici un fel de întrebări cu privire la viitor era asemenea păcii din zilele de sărbătoare.

— Probabil că m-am rănit cînd am căzut, spuse cu glas tare.

Spre marea-i uimire, o voce răspunse chiar de lîngă patul ei :

— Da, ai leșinat pe stradă și te-a lovit o trăsură. Ai fost bolnavă, dar acum începi să te faci bine.

Un bărbat se afla în picioare lîngă ea, un bărbat voinic, robust, cu aer binevoitor. Avea o barbă castanie și cei mai blînzi ochi pe care-i văzuse vreodată. Purta o cravată roșie cu negru, și de pe lanțul ceasului său atîrna o medalie de aur pătrată.

— De mult sînt aici ? întrebă Dorinda și vocea-i răsună atît de ciudat, încît nu-i venea să creadă că era a ei.

— Azi se împlinește săptămîna. Trebuie să mai treacă cel puțin o săptămînă pînă ce vei putea ieși.

— Am fost tare bolnavă ?

— La început, da. A trebuit să te operăm. De aceea ai părul ras pe o parte a capului. Dar te-ai comportat de minune, adăugă în felul lui inimos. Ai o constituție extraordinară.

Dorinda medită cîteva clipe.

— Dumneavoastră sînteți medic ? întrebă deodată.

— Sînt doctorul Faraday.

Îi ținea încheietura mîinii în mîna lui și îi zîmbea de parcă n-ar fi avut nici un motiv de îngrijorare sau de teamă.

Se întrebă dacă doctorul știe ceva despre ea. Părea atît de mare, de puternic și de înțelept, încît nu s-ar fi mirat să știe tot ce se poate ști despre orice om de pe lume.

— Te necăjește ceva ? întrebă blînd doctorul, cu aerul lui specific de a considera universul, cu tot ceea ce conține, ca o inepuizabilă sursă de glume.

Dorinda clătină din cap, atît cît îi îngăduiau bandajele, care făceau ca toate mișcările să-i fie stîngace și nefirești.

— Tocmai mă gîndeam...

— Îți amintești unde te duceai ?

Îl privi cu candoare și voința i se supuse forței naturale ce emana din personalitatea lui.

— Căutam de lucru. Mă duceam la o croitoreasă de pe Strada 23, din cartierul de vest. Pînă acum o fi angajat pe altcineva.

— Nu trebuie să-ți faci griji din pricina asta.

Dorindei îi plăcea felul cum creturile mici se adunau în jurul ochilor lui cenușii și jucăuși.

— Nu-ți face nici un fel de griji, urmă doctorul. O s-avem noi grijă să găsești de lucru de îndată ce-ai să fii în stare. Pînă atunci, stai liniștită și fă-te cît mai repede sănătoasă. Ține-te bine și nu te lăsa, încheie doctorul cu un rîs înfundat ce părea gata să explodeze dacă n-ar fi fost înăbușit cu strășnicie. Numai așa trebuie luată viața. Să te ții bine și să nu te lași.

— Nu mă pot abține să nu mă gîndesc...

Privi pierdută prin încăperea în care paturile albe de fier, cele mai mici paturi pe care le văzuse ea vreodată, stăteau în șir ca soldații.

— Asta e o instituție de binefacere ?

— Ei, lasă acuma, ți-am spus să nu te necăjești de nimic. Nu, nu-i spunem așa, dar cei care au nevoie de îngrijire și tratament nu trebuie să plătească nimic, dacă nu au mijloace. N-o să te considerăm tocmai pe dumneata un pacient bogat. Altceva ce mai vrei să afli ?

Încercă să scuture iar capul. Dintr-o dată uitase ce anume dorea să știe. Era prea slabă ca să-și amintească chiar și lucrurile importante. Simți în ceafă o durere, care cobora pe firele nervilor spre umeri și se răsfrîngea în șira spinării. Nimic nu mai avea importanță.

— Nu face nici un efort. Nu încerca să vorbești, o îndemnă doctorul și se întoarse către unul din paturile de lîngă ușă.

Cîteva ore mai tîrziu, cînd o infirmieră îi aduse o ceașcă de supă, se străduí să vorbească pe cît putea mai coerent.

— Cum spunea doctorul că se numește ? Nu-mi pot aduce aminte nimic.

— Pentru că ești încă slăbită. Numele doctorului e Faraday. E un chirurg celebru și te-a operat pentru că el te-a adus la spital. Trecea cu trăsura cînd ai fost lovită. Ți-a salvat viața cu operația asta.

— Vine des pe-aici ?

— De obicei nu. Nu are timp să viziteze pacienții. Dar cazul dumitale îl interesează. E un caz neobișnuit, de asta îl interesează.

— Știe cine sînt ?

— Da, femeia la care ai închiriat camera a citit în

ziare despre accident şi a venit să te identifice. Poţi să-ţi aminteşti ceva din ultima săptămînă ?

— Numai că m-a durut capul. Şi tot felul de siluete trecînd încoace şi-ncolo prin faţa pereţilor albi.

— E o minune că n-ai murit. Dar acum eşti bine. În curînd ai să fii la fel de sănătoasă ca şi înainte de accident.

— Am o senzaţie tare ciudată din pricina capului ras. Îl simt chiar şi prin bandaje.

— În curînd ai să te vindeci şi cicatricea n-are să se vadă defel, sub păr. Ai de ce să mulţumeşti Cerului, conchise infirmiera pe un ton vioi, profesional.

Dorinda o privea atentă, cu o expresie ciudată, nesigură. În contrast cu paloarea feţei, ochii mari, albaştri şi gînditori păreau să fi concentrat în ei toată vitalitatea trupului.

— Vroiam să-l întreb ceva pe doctor..., începu Dorinda. Parcă nu mă simt în stare să-mi aduc aminte despre ce anume era vorba...

— Nu încerca să-ţi aduci aminte, răspunse infirmiera cu autoritate.

Şovăi o clipă, privind gînditoare ceaşca goală. Apoi, după ce chibzuise, continuă hotărîtă, cu glas limpede :

— Acum, cînd a trecut, cred că n-o să-ţi facă nici un rău dacă vei afla că ai fost tare bolnavă ?

Faţa Dorindei, cu excepţia ochilor înduioşători, era lipsită de orice expresie. Da, acum îşi amintea ; ştia ce voise să întrebe.

— Nu, n-o să-mi facă nici un rău, răspunse.

— Bine ; aşa m-am gîndit şi eu, că eşti o fată deşteaptă.

După ce mai întîrzie o clipă, ca să vadă efectul celor spuse, infirmiera se întoarse şi plecă din încăpere cu paşi vioi.

Stînd culcată în patul strîmt, Dorinda repetă rar : „M-am gîndit eu că aşa vei lua lucrurile.“ Cuvintele, ca şi ideile, i se înghesuiau din nou în minte ; dar părea că pe toate le învaţă acum din nou. Gîndurile îi erau impregnate de un sentiment de uşurare, în care se amesteca o umbră de regret inexplicabil. I-ar fi plăcut să aibă un

copil, dacă ar fi fost numai al ei, fără nimic care să-i amintească de Jason. Timp de o clipă, prin fața ochilor îi trecu imaginea unui copil grăsuț, bucălat, cu pielea trandafirie. Apoi : „S-ar fi putut să aibă și el părul roșu", își aminti pe dată „iar atunci l-aș fi urît."

Ușurarea ca și regretul se estompară. Închise ochii și rămase așa fără putere, în vreme ce fluxul memoriei o copleși în întuneric, cînd mai clar, cînd mai tulbure. La început nu era decît un vîrtej negru, învolburat, rapid și năvalnic ca revărsarea unui rîu. Apoi, treptat, zgomotul năvalnic dispăru și curentul deveni mai limpede și mai luminos, aducînd la suprafață imagini fragmentare ce se succedau cu repeziciune. Unele dintre aceste imagini pluteau prin ființa ei în obscuritate ; altele străluceau luminoase și pline de viață, atîta timp cît îi rămîneau în cîmpul viziunii ; dar toate, toate răsăreau în fragmente și pluteau mai departe, înainte ca ea să le poată prinde întreg înțelesul. Nimic nu era complet. Nimic nu dura. Nimic nu avea legătură cu nimic.

Sete. Oare au să-i aducă ceva de băut ? Găleata cea veche de la fîntîna de acasă. Ghizdurile acoperite de mușchi ; marginea lor răcoroasă și lunecoasă ; răsucirea frînghiei cînd coborai găleata înăuntru ; adîncimile verzui întunecoase cînd te aplecai asupra fîntînii și încrețiturile strălucitoare ale apei, ca o stea înecată la fund. Locuri răcoroase. Violetele ce creșteau în rîpi. O rîpă la Whistling Spring, unde călcase odată peste un șarpe printre buruienile înalte. Ce era cu șerpii ?... ceva de care nu-și putea aminti. Era ceva important, dar pe care îl uitase. „Am fost întotdeauna fricos." Cine spunea așa ? De ce gemea atît de tare femeia aceea de după paravanul din colț ?... Șarpele se întorsese acum. Jason apucase cu mîna un șarpe, și de-aici se trăgeau toate. Dacă Jason n-ar fi atins în copilărie șarpele cu mîna, nu ar fi părăsit-o, nu ar fi fost culeasă de pe stradă, n-ar fi zăcut într-un spital, cu capul pe jumătate ras. Cît de ridicolă apărea toată povestea cînd te gîndeai ; și totuși era adevărat. Ce spunea adesea mama ei ? Necunoscute sînt căile providenței... Din nou infirmiera. Ah, da, apă...

În dimineața cînd putu să se ridice și să șadă în pat, doctorul Faraday întîrzie lîngă ea mai mult ca de obiceî și îi puse o serie de întrebări. Se simțea cît se poate de bine cu el. „Cînd cineva ți-a salvat viața", gîndi ea, „are probabil impresia că și în continuare îți datorează sprijin..." Răspunse deci cît putu de exact la toate întrebările. Fiind o fire închisă, constată acum că suferă de o incapacitate nervoasă în a-și exprima emoțiile. Putea vorbi fără reticențe despre lucruri exterioare, despre spital, despre infirmiere, despre celelalte paciente din salon ; dar buzele îi păreau pecetluite atunci încercă să-și transpună sentimentele în cuvinte.

— Cînd ai să ieși de aici, cred că-ți vom putea găsi o slujbă, spuse doctorul Faraday. Soția mea are să vină să stea de vorbă cu dumneata. Căutăm mai de mult o fată care să stea dimineața în cabinetul meu și după-amiaza să vadă de copii. Nu o soră medicală, înțelegi. Infirmiera din cabinetul meu are alte treburi ; dar cineva care să primească pacienții și să aranjeze orele de consultație.

Dorinda îl privi neîncrezătoare :

— Nu cumva o faceți numai așa, ca să mă ajutați ?

Doctorul rîse, ignorînd întrebarea :

— N-ai nici un fel de planuri ?

— A, nu ! Acum e prea tîrziu să mă mai duc la croitoreasă. Și dealtminteri, poate că nici nu m-ar fi angajat.

— Ești sigură că nu vrei să te întorci acasă ?

Îi privi cu intensitate fața hotărîtă, cărnoasă, pe care pielea netedă și lucioasă era atît de frumos întinsă încît părea netezită ; părul castaniu bogat care începea să încărunțească, împărțit la mijloc de o cărare ce lăsa să se vadă pielea trandafirie ; barba creață, tăiată scurt pe obraji și prelungindu-se într-un cioc pe bărbie. Da. îi plăcea chipul doctorului. Era o plăcere să-i privești fața, și apoi mîinile — nu mai văzuse pînă acum mîini ca ale lui, mari, puternice, mîini într-un fel tainic binefăcătoare.

— Nu, răspunse ea cu glas reținut. Deocamdată nu mă pot întoarce.

Dacă s-ar întoarce, ar fi iarăși obligată să privească hornurile roșii de pe acoperișul de la Five Oaks, coliba

arsă și locul unde șezuse și așteptase întoarcerea lui Jason. Lucrurile acelea erau toate acolo, la locul lor, veșnice și neschimbate.

— Am vorbit cu soția mea despre dumneata, spuse doctorul Faraday. Cred că ești o fată bună și amîndoi dorim să te ajutăm să duci o viață așezată.

— Ați fost atît de bun cu mine, răspunse Dorinda. Nu vă pot spune ce simt, dar o simt din adîncul sufletului. Vreau să știți acest lucru.

— Fată dragă, zise doctorul și, aplecîndu-se îi mîngîie mîna. Știu, știu. Dacă ai avea experiența mea cu femeile emotive, ai înțelege ce binecuvîntare înseamnă o femeie rezervată. Așteaptă să vorbești cu soția mea. O să vezi cît de ușor are să-ți fie să stai de vorbă cu ea. Toată lumea își deschide inima în fața ei.

Cîteva zile mai tîrziu, într-o dimineață, pe cînd se pregătea să se scoale, sosi doamna Faraday și se așeză lîngă patul ei. Era o femeie voinică și cu înfățișare maternă, cu o siluetă solidă ce nu se conforma modei zilei care cerea o talie de viespe, cu fața rotundă și bucălată, căreia părul ondulat și pălărioara cochetă îi dădeau o expresie de uimire, de parc-ar fi gîndit mereu în sinea ei : „Nici nu știam că arăt astfel." Purta o haină de stofă groasă, de culoarea vinului rubiniu, garnisită cu o mulțime de șireturi, și mănuși albe din piele de căprioară, peste care se revărsau încheieturile mîinilor grăsuțe ca ale unui copilaș. Cum ședea acolo, gîfîind puțin din cauza corsetului prea strîns, Dorinda simți pentru ea simpatie sinceră, gîndindu-se în același timp că își aranja părul într-un fel nepotrivit ce-i dezgolea tîmplele.

— Doctorul Faraday e foarte interesat de cazul dumitale, începu soția lui cu un glas plăcut, proaspăt ca și tenul ei.

— A fost atît de bun cu mine.

— Amîndoi dorim să te ajutăm și socotim că ar fi bine să primești pentru o vreme postul din cabinetul lui, să zicem cîteva săptămîni, adăugă ea cu prudență, pînă ce vei fi în stare să găsești altceva. În felul acesta, doctorul te poate ține sub observație pînă vei fi complet restabilită. Munca o să fie, desigur, ușoară. Mai are o infirmieră și o secretară. În orice caz, ai putea să vezi de

copii după închiderea cabinetului. Infirmiera și domnișoara Murray, guvernanta, se duc cu ei în parc în fiecare după-amiază ; dar avem șase copii și nu strică un ajutor în plus. Sîntem o familie destul de numeroasă pentru New York, încheie ea veselă.

— La Pedlar's Mill există familii și mai numeroase. Familia Garlick număra doisprezece membri pînă anul trecut, cînd unul dintre ei a murit, iar bătrîna doamnă Flower, mama celui care conduce licitațiile, a avut treisprezece copii.

— Îți plac copiii ?

— O, da, îmi plac copiii.

Nu putea să-și imprime în glas nici o notă de entuziasm, și îi era necaz pe ea însăși. Era ca moartă, de piatră sau de lemn, și nu-i mai păsa, de fapt, de nimic. Oare îi plăceau sau nu-i plăceau copiii ? Pentru nimic în lume n-ar fi putut răspunde cu toată sinceritatea la această întrebare. În existența ei trecută iubise copiii ; dar era ceva atît de îndepărtat în timp și în spațiu, încît nu mai avea nici o legătură cu Dorinda cea de acum.

— Atunci, s-a aranjat. (Ce fel minunat de a se comporta avea doamna Faraday !) Infirmiera mi-a spus că mîine ieși din spital. Vrei să vii de-a dreptul la noi, sau ai dori să ai o zi liberă ?

— Aș dori o zi liberă, dacă nu vă supărați. Trebuie să-mi fac rost de o rochie, nu-i așa ?

— Ah, orice rochie simplă merge. Ar fi foarte bine dacă ai avea o rochie de poplin albastru-marin, cu guler și manșete albe de olandă. Dar nu-ți bate capul cu asta și nici nu are rost să cheltuiești bani. Aranjăm noi lucrurile mai tîrziu.

Doamna Faraday se ridicase în picioare și îi întindea o mînă înmănușată. Pe cînd i-o strîngea, Dorinda putu simți carnea moale sub nasturii adînciți în pernițele de la încheieturi.

— Atunci, am să te caut poimîine, spuse femeia mai în vîrstă, cu tonul ei vioi. Albastru ți-ar sta bine la părul și ochii dumitale, adăugă încurajator. Mi-au plăcut întotdeauna ochii albaștri și părul negru.

Dorinda îi zîmbi.

— Acum, jumătate din părul meu s-a dus. Trebuie să arăt îngrozitor, și cicatricea nici nu-i acoperită. Am să rămîn însemnată pentru toată viața.

— A, de asta să nu-ți faci griji, părul are să crească mai des decît înainte. Chiar și acum, pielea capului ți-e acoperită. În curînd nimeni n-o să mai știe că ai o cicatrice.

Aplecîndu-se asupra patului, zise :

— Uite adresa. Ai unde să pui cartea de vizită, ca să n-o pierzi ?

— Am portofelul sub pernă.

Și pe cînd scotea portofelul de piele și punea înăuntru cartea de vizită, Dorinda gîndi obosită : „Cît de ciudat mi se pare că tocmai mie mi s-au întîmplat toate astea."

De cînd era bolnavă, întrega viață, toate prin cîte trecuse, tot ceea ce vedea în jurul ei, orice sentiment îi apăreau mai curînd ridicole decît tragice. Deși capacitatea ei de emoție murise, din ruine răsărise un diabolic simț al umorului. Acum era în stare să rîdă de orice, dar era un rîs ironic.

3

PRIMUL ei gînd, cînd a deschis ochii a doua zi dimineața, a fost că era liberă să plece din spital oricînd dorea. Ar fi preferat să stea acolo pînă la moarte, liniștită, indiferentă, neavînd nimic altceva decît umorul acela sarcastic. Puțin mai tîrziu, cînd privi spre celelalte paciente din salon, femeia care gemea neîncetat și fata cea tînără cu părul roșu ca o flacără care-și pierduse piciorul într-un accident, își zise că existau pe lume oameni și mai nenorociți decît ea. Prin fereastra înaltă văzu că cerul era senin și o briză puternică flutura un steag în vîrful unui turn cenușiu. Era bucuroasă că nu plouă. Ar fi fost neplăcut să revină în lume pe o zi ploioasă.

După ce luă gustarea de dimineață, iar după aceea un medic tînăr și volubil îi dădu tot felul de indicații, coborî

din pat și o infirmieră îi ajută să se îmbrace. Descoperi imediat că cei din spital aranjaseră ca prietena uneia dintre paciente — după cîte s-ar fi părut chiar femeia care gemea — s-o însoțească pînă la casa unde locuia. Vizitatoarea avea același drum și promisese să o conducă pe Dorinda pînă acasă.

— Se știe acasă că sosești ?

— Da, a telefonat infirmiera în numele meu. O să am aceeași cameră, și mi-au dus acolo valiza.

— Bine, sînt bucuroasă că mergem împreună, spuse femeia, o persoană cu aspect melancolic, îmbrăcată în doliu. Trebuie să fii atentă cînd traversezi strada, cît mai ești încă slăbită.

— Nu mă simt în stare să fac un pas, răspunse Dorinda, căzînd pe un scaun în timp ce se îmbrăca.

Hainele ei de stradă erau atît de incomode, încît se minună cum de le-a putut purta vreodată. Ciorapii îi erau prea mari și nu mai aveau nici o formă ; rochia părea să cîntărească o tonă. Dar cel mai mare necaz îl avea cu părul. Oricît încerca să-l pieptene, nu izbutea să-l aranjeze. În partea dreaptă, mare parte din el fusese tăiat, așa că trebui să împletească ce mai rămăsese într-o cosiță subțire, pe care o răsuci în jurul capului ca o coroniță. Fața îi era trasă și palidă, exact de forma și culoarea unui ou, gîndi ea descurajată. „Numai ochii mi-au mai rămas", își spuse, privindu-se într-o oglinjoară.

Părăsi spitalul spre sfîrșitul după-amiezii, sprijinită de brațul străinei, care îi spunea din doi în doi pași : „Sper că nu-ți vine să leșini", sau „Ai face bine să mergi mai încet". Femeia îndoliată avea o colecție de anecdote macabre și le povestea plină de încîntare, în vreme ce se tîrau pe stradă, înspre Sixth Avenue.

— Știu tot ce se poate ști în materie de operații, conchise în finalul recitalului.

La adierea vîntului ce-i mîngîia fața, prima senzație a Dorindei a fost o reacție fizică față de frigul înviorător ! Apoi avu impresia că, la fiecare pas, pavajul se înălța ușor și-i luneca în întîmpinare. În răstimpul atît de scurt cît stătuse în spital, uitase să umble, și se simțea tulburată, ca și cum legea gravitației ar fi fost în mod arbitrar suspendată. De cîte ori întindea piciorul,

nu știa, își spunea în sinea ei, dacă va fi destul de greu ca să ajungă iar jos, sau va pluti prin aer. „Oare am pățit ceva la creier, cînd m-am lovit la cap?“ se întrebă. În scurt timp, însă, senzația de plutire făcu loc unei senzații mai familiare, de mușchi încordați. Cu toate că acum putea să umble mai ușor, începea să se simtă foarte obosită și abia putu să se tîrască de-a lungul străzii.

Un vînt puternic sufla dinspre apus, umflînd mînecile și fustele femeilor, măturînd praful în vîrtejuri și împingînd trecătorii veseli spre Fifth Avenue. Lumina soarelui părea să se spargă, lovindu-se de albastrul de cristal al cerului, și împrăștia asupra orașului o ploaie de țăndări sclipitoare. Deși era o scenă luminoasă, veselă, plină de frumusețe, Dorindei îi apărea ca o imagine de sticlă în văgăuna bătută de vînturi a universului. „Mi-e sufletul uscat“, gîndi ea, „și totuși trebuie să merg înainte, prefăcîndu-mă că sînt vie, că sînt ca ceilalți.“ Nu simțea nimic; nu spera nimic; nu dorea nimic; iar această insensibilitate, care era mai rea decît durerea, îi atacase nu numai inima și mintea, ci și trupul. „Dacă cineva m-ar înțepa cu un ac, nici n-aș simți“, își spuse. „Nu sînt decît un buștean uscat care se mișcă.“

Cînd să dea colțul pe Sixth Avenue, o lovi o pală de vînt și, sprijinindu-se de brațul însoțitoarei, se retrase la adăpostul unui magazin.

— Să stăm aici pînă vine tramvaiul următor.

— Te simți mai rău?

— Nu, nu mai rău, dar ciudat.

— Am văzut oameni care au leșinat și au căzut ca morți cînd au ieșit prima dată din spital.

— Ei, cred că n-am să leșin. Spune-mi numai cînd vezi venind tramvaiul meu.

Ceea ce o descumpănea cel mai mult — și faptul o uimise încă din clipa cînd cobora treptele spitalului — era o impresie ciudată ce-i stăruia în minte, și anume de a fi văzut toate cele din jur cîndva, mai înainte. Fiecare figură i se părea familiară. Avea senzația că ar fi cunoscut fiecare persoană ce trecea pe lîngă ea, cîndva în trecut, undeva, într-un loc de care-și amintea nelămurit; și fiecare dintre ei îi aducea aminte, printr-o vagă asemă-

nare a conturului feței, a vreunei trăsături sau expresii, de felul cum arăta Jason la început, cînd îl iubea. „Tocmai cînd încerc mai tare să-l uit", gîndi cu ciudă, „toată lumea începe să semene cu el."

Cînd sosi tramvaiul și se urcă, găsind un loc lîngă un neamț gras adîncit în ziarul lui, iritarea aceasta fără rost tot mai persista. „Poate dacă nu mai dau atenție fețelor și-mi țin privirea ațintită numai asupra hainelor lor, asemănarea va dispărea", își spuse în sinea ei, cu hotărîre. „Ce pălărie caraghioasă, ca o varză, poartă femeia aceea, iar bărbatul care o însoțește are o cravată de băiețaș. Trebuie să fie vreun artist. Am citit într-o carte că artiștii poartă haine de catifea și lavaliere." Apoi, pe neașteptate, ridică ochii spre fața străinului și constată că o privea cu o privire intensă ce-i amintea de Jason. Pînă și neamțul cel gras avea o expresie familiară cînd se întoarse să tragă de clopotul pentru oprire și o privi în vreme ce se ridica, pregătindu-se să coboare din tramvai.

Cînd ajunse acasă, unde trebui să explice încă o dată proprietăresei tot ce i se întîmplase, continua să fie urmărită de asemănarea aceea înșelătoare. Parc-ar fi avut loc o dezintegrare generală și apoi o nouă reasamblare a oamenilor, de cînd fusese dusă la spital, și deasta avea impresia că pe toți îi mai văzuse înainte, în alte împrejurări și în alte vremi.

Singură, în sfîrșit, în cămăruța ei, căzu obosită pe patul tare și se gîndi că patul ăsta, ca și proprietăreasa, era bombat tocmai acolo unde nu trebuia ; apoi zăcu așa, fără să vadă și fără să audă, pradă vidului cenușiu al existenței. Simpla slăbiciune fizică o făcu să stea nemișcată timp de o oră întreagă ; cînd, în cele din urmă, ridică mîinile să-și scoată pălăria, se simțea de parcă și-ar fi revenit după un anestezic. Treptat, pe măsură ce-și revenea din amorțeală, deveni conștientă de obiectele din jurul ei ; de gazul ce ardea sîsîind chiar și în timpul zilei ; văzu covorul murdar, cu o pată de cerneală chiar în mijloc ; lavoarul șchiop, care scîrțîia sub propria-i greutate ; scrumul urît mirositor al unei țigări de foi în savonieră ; muchia ascuțită pe mijlocul

patului unde stătea culcată. Și atunci gîndi cu limpezime : „Oricît ar fi de rău, trebuie să trec și prin asta."

Își dădea bine seama că lucrul cel mai grav, căruia trebuia să-i facă față, nu era atît distrugerea fericirii, cît pierderea interesului firesc pentru viață. Chiar oamenii nefericiți păstrează de obicei un oarecare interes pentru încercările experienței, găsind viața nu numai suportabilă, dar chiar interesantă. În cazul ei, însă, simțea că nu era nimic de așteptat și nimic de pierdut. O singură idee o stăpînise atît de total încît acum, cînd fusese smulsă din rădăcini ca un nerv mort, nu mai exista nici un înlocuitor de fericire, pe care să-l poată pune în loc. „Am terminat cu dragostea", repeta mereu. „Am terminat cu dragostea și, pînă voi găsi altceva cu care să-mi umplu viața, nu voi fi decît un înveliș gol..."

Ridicîndu-se de pe pat, deschise valiza, își scoase rochiile și le despături. Își dădu seama că nici una dintre ele nu se potrivea la New York. Vedea acum că toate erau caraghioase și cu aspect provincial. Pe cînd desfăcea rochia albastră de voal, își spuse în sinea ei : „Dacă nu mi-aș fi cumpărat rochia asta, el nu s-ar fi îndrăgostit de mine și aș mai trăi și acum la Old Farm, iar mama ar fi avut o vacă și nu s-ar fi întîmplat nimic din toate cîte s-au întîmplat." Rîse cu ironia aceea perversă pe care o scosese din adîncurile subconștientului. Dacă ai putea să ieși din pielea ta și să stai deoparte, privind de la distanță, cît de ridicolă ar apărea aproape orice situație din viață ! Pînă și clipele acelea de așteptare chinuitoare, la răscrucea drumului, erau acum impregnate de ironie, cînd le retrăia în amintire. „Oricum, n-aș vrea să le mai retrăiesc vreodată, indiferent ce mi-ar rezerva viața", gîndi ea.

4

DORINDA stătea în cabinetul doctorului Faraday și privea pe geam spre Strada 37. Jos se vedea pavajul cenușiu măturat de vînt și cîteva fîșii luminate de un soare palid. Vedea gardul de fier forjat și treptele de la

intrare, unde o ladă de gunoi aștepta să fie golită la trecerea furgonetului. O trăsură mînată de un birjar voinic, cu fața roșie, trecea pe stradă ; în colțul străzii, un tînăr italian cocoșat vindea șireturi de ghete ; pe trotuar, în fața casei, o pisică cu blana scurtă, albăstrie, cu un clopoțel atîrnat de o panglică roșie, se întindea leneșă la soare, lingîndu-și blana de pe burtă. Deasupra, bolta cerului apărea îndepărtată, lipsită de culoare, impenetrabilă.

Dacă întorcea capul spre interior, știa pînă la plictiseală ce anume o așteaptă. O cameră strîmtă, ovală, cu pereții de culoarea nisipului, perdele de damasc brune și mobilă de stejar sculptată, ce-i amintea de mobilele de mahon îndrăgite de mama ei. Pe mesele lungi stăteau înșirate în ordine teancuri de reviste vechi. În cămin, trei arzătoare cu gaz aerian aruncau o flacără galbenă, cu scînteieri albastre. Trei pacienți, așezați departe unul de altul, stăteau țepeni, cu ochii plini de o așteptare încordată, întorși spre ușa glisantă ce ducea în cabinetul interior. În ultimii doi ani se obișnuise cu cabinetul acesta și cu strada din față, încît ajunsese să le cunoască pe de rost, ca pe o carte învățată la școală.

Stînd acolo, se gîndea nepăsătoare la rochia ei nouă de poplin albastru. Știa că îi stă bine, știa că gulerul și manșetele albe, severe, se potriveau cu ovalul grav al figurii. Deși pierduse dulceața și frăgezimea de fată tînără, cîștigase mult ca distincție și prestanță și observase că oamenii întorceau capul după ea cînd mergea singură pe stradă. Indiferența severă a expresiei îi accentua gura plină și contrastul izbitor al tenului sănătos. Ochii își pierduseră privirea primăvăratică, dar erau la fel de intens albaștri, umbriți de gene negre. Așa tînără cum era, dobîndise înțelepciunea maturității și calmul încrederii în sine ; atinsese acea imunitate pe care o au numai cei ce nu mai au de ce să se teamă. Și totuși, nu era nefericită. La adăpostul dezamăgirii, aflase liniștea ce urmează după furtună.

În timp ce aștepta să audă sunînd clopoțelul din cabinetul doctorului, se gîndea calmă la ceea ce fuseseră pentru ea ultimii doi ani. Totul și nimic ! Existența ex-

terioară îi fusese modificată, dar pentru adîncurile ființei ei acești ani nu însemnaseră mai mult decît un fir de praf. Un fir de praf suflat de vînt, asta e tot ce însemnaseră pentru ea ultimii doi ani !

Retrăi în amintire întreaga perioadă, cum ar fi retrăit o piesă văzută la teatru. Se gîndi la membrii familiei Faraday ; la timiditatea ei și la bunătatea lor ; se gîndi la guvernanta englezoaică și la profesoara de limbă franceză, la fel de greu de înțeles amîndouă. Își aminti de micul dejun din fiecare dimineață ; de plimbările prin parc după-amiezile ; teama nervoasă de cabinet ; primele greșeli ; răbdarea doctorului și a doamnei Faraday ; felul cum devenise treptat o membră a cercului familiei ; se gîndi la cei șase copilași și mai ales la Penelope, fetița care o îndrăgise chiar de la început ; cele două veri cînd plecase cu toată familia în Maine ; scăldatul la mare, și cît de ciudat i se păruse să apară pe plajă cu picioarele goale și cu fustiță scurtă pînă la genunchi. Se gîndi apoi la boala Penelopei ; atacul brusc de pneumonie, în vreme ce doamna Faraday zăcea la pat, bolnavă de gripă ; se gîndi la zilele și la nopțile ei de veghe, pentru că Penelope plîngea după ea și refuza să ia vreun medicament din mîinile infirmierei ; noaptea cînd au crezut că fetița avea să moară și ea șezuse lîngă patul copilului pînă în zori, cînd avea să se declare criza. Apoi criza trecuse. Respirația mai liniștită ; mînuța copilului palpitînd în mîna ei ; cercul de oțel din jurul pieptului care începea să cedeze ; și doamna Faraday strigînd din patul de suferință : „Dorinda, n-o să uităm niciodată ce ai făcut pentru noi ! Trebuie să rămîi cu noi pentru totdeauna !“ După asta se apropiase și mai mult de familia Faraday. Unde s-ar fi putut duce ? Nicăieri altundeva ; doar dacă s-ar fi întors la Pedlar's Mill, și acest lucru, simțea ea, era deocamdată imposibil. Într-o zi s-ar putea să se întoarcă. Nu acum, dar într-o zi, cînd ura avea să-i fie la fel de moartă ca și dragostea. Trăia clipe cînd i se făcea dor de Old Farm, momente vii în care mirosul plantelor din parc o făcea s-o cuprindă un dor nespus să vadă cîmpurile în lumina lui aprilie, să vadă livada de peri în floare și pinul cel mare pe crengile căruia cîntau păsărelele. Doar rogozul încerca să-l uite.

Rogozul era prea viu. Simțea că îl urăște pentru că iar o va face să sufere.

Știa că cei de acasă îi duceau dorul. Tatăl ei fusese bolnav. Îmbătrînea. În fiecare lună le trimitea jumătate din salariu. Nu ar fi căpătat atîția bani de la ea dacă ar fi rămas la Pedlar's Mill ; și-apoi, mai erau și gratificațiile de Crăciun. Anul trecut doctorul îi dăduse de Crăciun un cec de cincizeci de dolari, iar după boala Penelopei au vrut să-i dea mai mult, dar ea refuzase să primească bani pentru îngrijirea copilului... Acum cei de acasă aveau o vacă. Nu cea roșcată, a doctorului Greylock, ci o vacă de rasă Jersey, cumpărată de tatăl ei de la James Ellgood. Recolta de tutun dăduse rezultate bune anul trecut, și bătrînul reparase cîteva garduri. Spera că la scadență va putea să-și achite ipoteca. Dorinda se întreba dacă viața s-a schimbat și pe-acolo cît de cît. Rose Emily murise — fusese o mare durere pentru ea. Iar tatăl lui Jason, bătrînul acela îngrozitor, era acum pe moarte, după cum îi scria mama...

Auzi clopoțelul doctorului și Dorinda se întoarse, în timp ce se deschidea ușa glisantă, apoi introduse în cabinetul particular pacientul următor. Două femei intrară împreună, în vreme ce asistentul doctorului, un medic tînăr pe nume Burch, luă în primire ultimul pacient pentru a-l examina. Ajunsese să-l cunoască bine pe tînărul doctor și, încă de vara trecută, cînd petrecuseră cu toții concediul în Maine, bănuia că este pe cale de a se îndrăgosti de ea. Cum era un om prudent, circumspect, metodic, Dorinda își dădea seama că se va avînta pripit într-o căsătorie. Era conștientă că doctorul aproba alegerea asistentului său, iar doamna Faraday făcuse tot ce-i stătea în putere ca să-i unească ; dar Dorinda nu simțea pentru el mai mult decît o simpatie moderată. Richard Burch nu era urît ; avea chiar un fizic atrăgător, cînd te obișnuiai cu trăsăturile lui. Era mai mult bondoc, îndesat, cu o față pătrată interesantă, o față plăcută de om bun, cum spunea doamna Faraday. Orice fată s-ar fi putut îndrăgosti de el, dacă vroia să iubească. Această emoție era, cel puțin în parte, rezultatul voinței de a iubi, după cum se convinsese Dorinda în ultimii doi ani, cît culesese de ici, de colo niște noțiuni mai mult

sau mai puțin științifice ; și ultimul lucru pe care și-l dorea — își spunea ea cu convingere — era să mai treacă vreodată printr-un astfel de proces distrugător. Cu o totală lipsă de autoamăgire, putea să se întrebe astăzi dacă, atunci cînd îl întîlnise pe Jason Gleylock, fusese îndrăgostită de dragoste, și dacă oricare alt tînăr, cît de cît atrăgător ce s-ar fi aflat în locul lui, n-ar fi răspuns la fel de bine dorinței ce-i stăpînea inima ? Oare important, de fapt, nu era cumva momentul, și nu un bărbat anume ? Dacă Bob Ellgood i-ar fi arătat acel interes admirativ cu un an mai înainte, și nu la o zi după ce-l întîlnise pe Jason, viața ei n-ar fi fost oare cu totul alta ? Oare această necesitate imperioasă exista în imaginație, și erai obligat să o traduci în experiență înainte de a te putea dedica lucrurilor cu adevărat importante în viață ?

Cînd se deschise ușa, privi în jurul ei și-l văzu pe doctorul Burch ieșind cu cele două paciente.

— Mîine la ora zece, spuse cea mai vîrstnică, pe cînd își îmbrăca haina de blană.

— Mîine la ora zece, repetă Dorinda mecanic, în vreme ce se îndrepta spre birou să înscrie în registru ora reținută.

Cînd se întoarse, femeia plecase, iar doctorul Burch o privea clipind cu ochii lui miopi, din dosul ochelarilor fără ramă.

— Mai trebuie să sosească încă una, spuse ea cu un ton vioi, profesional.

— Încă una ?

— Vreau să spun, o pacientă.

— Ah, da. Cu asta terminăm pe ziua de azi. Ar trebui să mulțumești cerului că nu dai consultații.

— Da. Mă plictisește să le tot ascult văitîndu-se.

Tînărul zîmbi.

— Nu ai înțelegere pentru bolnave ?

Iar atunci ea se duse cu gîndul la Rose Emily.

— Știi, am văzut atîta suferință adevărată.

— Peste tot e destul de adevărată.

— Da, știu. Adevărul e că, probabil, după cîte cred eu, viața nu merită toată zarva care se face în jurul ei. Cu cît suferă mai mult, cu atît omul se agață mai strașnic

de viață Cred că trebuie să înfrunți necazurile și să faci cît mai puțin caz de asta.

— Am observat că nu prea îți place să se facă mare caz de ceva.

Dorinda aprobă cu gravitate.

— Cît ești foarte sărac, îți dai seama că asta e cea mai mare extravaganță.

— Ai fost deci foarte săracă ?

— La Pedlar's Mill, aproape toți sînt săraci. Familia Ellgood e singura înstărită. Noi toți ceilalți am fost siliți să smulgem fiecare fărîmă din pămînt sterp. Trebuia să dai o adevărată luptă ca să faci să crească ceva.

— Ei, să știi că fața dumitale te trădează, spuse el pe gînduri. Orice psihiatru îți poate spune că ești alcătuită din contradicții. Ai cei mai romantici ochi pe care i-am văzut vreodată — adînci ca un amurg de toamnă — și gura cea mai severă cu putință. Ochii îți sînt blînzi, dar gura aspră — prea aspră, dacă nu te superi că ți-o spun.

— A, nu, nu mă supăr. Se zice că gura ne-o facem singuri. L-am auzit pe doctorul Faraday spunînd asta unei femei, mai acum cîteva zile. Dar nu e adevărat. Viața ne face și ne frînge. Nu noi facem viața. Tot ce putem face e s-o suportăm.

— Iar dumneata te descurci în privința asta cît se poate de bine.

Dorinda răspunse fără zîmbet.

— Ei, sînt mulțumită. Nu sînt nefericită decît printre picături, se corectă imediat.

— Dar ai foarte puține plăceri. Nu ieși niciodată.

— Ba da, cîteodată. Doamna Faraday mă ia din cînd în cînd la teatru.

— Te duci vreodată să asculți muzică ?

— Nu, doamna Faraday nu-i amatoare. Rîse : N-am ascultat decît niște cîntăreți ambulanți, pe stradă.

Tînărul șovăi și Dorinda se întrebă ce avea să urmeze. Dar imediat spuse persuasiv :

— Mîine are loc un concert bun. Ai vrea să vii ?

Îl privi întrebătoare :

— Duminică după masă ?

— Da, e un pianist nou, Krause. Nu ești prea pioasă, nu-i așa ?

— Nu sînt deloc pioasă.

O amintire satirică îi trecu prin minte și își auzi propria voce care spunea : „Ai putea s-o lași să moară fără să-i dai timp să se pregătească."

— Atunci vin să te iau la două și jumătate. Ascultăm concertul și pe urmă luăm ceaiul undeva sau ne plimbăm prin parc.

După ce doctorul plecă, Dorinda făcu ordine în cabinet și apoi așteptă să plece ultima pacientă. La urma urmei, de ce n-ar încerca să găsească puțină plăcere în viață ? Ezitarea îi venea, își dădea seama, din tendința nervoasă de a evita mulțimile, din groaza de orice schimbare în felul ei de viață retras. Fredonă un vers dintr-un imn din Biblie. „Salvează-l pe cel ce piere, fie-ți milă de cel ce moare." Cît de ignorantă mă va socoti cînd va descoperi că nu am ascultat niciodată muzică, se gîndi ea. Sînt o ignorantă, și totuși, față de ceea ce eram cu doi ani în urmă, acum am o oarecare educație. Cunosc viața, și asta-i mare lucru.

Pacienta ieși din cabinet și plecă, iar cîteva minute mai tîrziu, doctorul Faraday trecu prin cameră în drum spre vestibul, ca să-și îmbrace paltonul.

— Mai ieșiți înainte de masă ? întrebă ea, știind că doamnei Faraday nu-i plăcea ca doctorul să lipsească de la masă.

— Da, nu pot aștepta, dar am să fumez o țigară.

Scoase una din acele țigări lungi și subțiri pe care le prefera și se opri în fața Dorindei, în vreme ce ea aprinse un chibrit și apără flacăra cu mîna.

— E un tînăr potrivit, Dorinda, remarcă doctorul în treacăt, cu zîmbetul lui ciudat.

— Care tînăr ?

Ridică privirea, întrebătoare. Deși simțul umorului i se dezvoltase într-un chip aproape morbid, descoperise că este de cu totul alt gen decît al doctorului Faraday.

— Eu cred, fată dragă, explică doctorul, că de-ai să cauți mult și bine, n-ai să găsești un băiat mai bun decît Richard. Dacă nu mă-nșel, are foarte frumoase perspective de viitor.

Dorinda izbucni în rîs :

— Nu prea am eu ce căuta în asemenea viitor.

— Dar s-ar putea să ai pînă la urmă.

Apoi, deveni serios.

— Îl interesezi și sper că de aici o să iasă ceva.

O reacție nervoasă, ca o înțepătură, o făcú să se îndepărteze.

— Să nu mai vorbim de asta, i-o reteză scurt. Am terminat cu povești de felul acesta.

— Dar nu pentru vecie. Ești prea tînără.

— Ba da, pentru vecie. Nu pot să explic ce simt, dar numai gindul la asemenea lucruri mă face... ei bine, mă îmbolnăvește.

Se albise la față, iar doctorul, uimt de schimbarea de pe figura ei, o privi cu atenție.

— Unele femei, spuse el, sînt afectate în felul acesta în urma unui șoc.

— Vreți să vorbiți despre lovitura de la cap ?

— Nu, nu mă gîndesc la o lovitură fizică. Vreau să spun, un șoc emoțional. Un lucru de acest fel poate produce o repulsie nervoasă.

— Da, așa este, asta s-a întîmplat cu mine.

Doctorul îi puse mîna pe umăr.

— Va trece, probabil. Ești mai frumoasă ca oricînd. E firesc să simți nevoia de dragoste.

Pe fața Dorindei trecu un val de aversiune.

— Dar eu nu simt nevoia. Am trecut de asta.

— Și cu ce ai să-ți umpli viața ?

Ea rîse batjocoritor. Cît de neștiutori erau bărbații !

— Cu ceva mai bun decît rogozul. E primul lucru care crește pe pămînt sterp — rogozul. Apoi, locul rogozului îl iau pinii, pinii și coniferele. Nu puteți înțelege, explică ea cu blîndețe. Îi vorbeam doctorului Burch despre Pedlar's Mill, chiar înainte de a fi intrat dumneavoastră, și îi explicam că noi eram siliți să ne scoatem hrana din pămînt sterp.

Doctorul o bătu ușor pe umăr.

— Ei, uite, sper că și asta va trece, răspunse și se întoarse să-și îmbrace paltonul.

Dorinda își aminti a doua zi de vorbele lui, în timp ce stătea în sala de concert așteptînd să înceapă muzica.

Mai întîi încercase să reţină numele din program, dar renunţase imediat, pentru că numele acelea o puneau în încurcătură. Beethoven. Bach. Chopin. Mai citi o dată totul, împiedicîndu-se în silabe de neînţeles. A-p-p-a-s-s-i-o-n-a-t-a. Ce însemna cuvîntul acesta ciudat? P-a-t-h-é-tique — asta înţelegea vag.

Deodată, pe cînd se lupta cu literele, muzica se revărsă înspre ea din amurgul răcoros al distanţei. Asta nu e muzică, îşi spuse uimit, vuietul unei furtuni ce se apropia prin pinii înalţi de la Old Farm. De mii de ori auzise prin pădure melodia acestui cîntec, în după-amiezile de toamnă. Apoi, pe măsură ce se apropia, armonia se transforma din sunet în senzaţie, iar din simplă senzaţie ce se ondula val după val, muzica o inunda şi se pierdea în conştiinţa ei.

La început, cum şedea acolo vrăjită şi uimită, se gîndea la tot felul de lucruri uitate; întîmplări fără legătură, impresii care scînteiau o clipă, tivite de lumină pe mozaicul amintirilor. Parcă era scăldată de o strălucire solară, dulce şi ameţitoare ca mustul cel nou. Muzica, pe care şi-o imaginase a fi doar sunet, se preschimba în culoare. La început o vedea în nuanţe delicate de verde şi chihlimbariu; apoi, în tonuri violente de roşu şi purpuriu; dar o vedea atît de viu, de parcă prin ochi i-ar fi ajuns la creier. Se gîndi mai întîi la cerul de seară deasupra întinderilor de rogoz; la iarba păşunilor după ploaie; la perii din livadă în revărsatul zorilor, cînd verdele palid devenea alb. Apoi culorile se schimbară şi îşi aminti de amurgurile ce se lăsau peste rogoz. Licăririle care ţîşneau parcă din pămînt, ca şi cum ierburile acelea sălbatice ar fi ars. Creanga unui copac proiectat ca un blazon roşu pe cerul albastru. Ceaţa purpurie a unui amurg de toamnă, ca bruma de pe struguri. Drumul spre casă peste cîmpurile pustii. Steaua solitară pe un cer de culoarea fructului copt. Casa lor albă. Acoperişul de şindrilă ca o glugă. Rîndunelele în zbor. Rîndunelele peste tot, o lume de rîndunele rotindu-se în lumina apusului, ca nişte lame rotunjite.

Odată cu fîlfîirea aripilor, o cuprinse extazul, în vreme ce sunetele şi culorile se preschimbau în ritmuri de simţăminte. O înlănţuia şi o tortura o senzaţie pură. Simţea

muzica mișcîndu-i nervii, așa cum vîntul mișcă o harpă ; o simțea sfărîmîndu-i nervii ca o coardă ruptă ; muzica trecea, smulgînd și dezrădăcinînd totul, prin labirintul sufletului ei. O simțea în adîncurile ființei, zdruncinînd-o din străfunduri. În adînc, în jungla îngropată, unde gîndurile ei nu pătrunseseră niciodată, o simți smulgîndu-i rădăcinile ascunse ale vieții. În întunecimea aceasta nu exista nici o culoare ; nici o licărire de amurg ; nu exista decît confuzia agoniei nearticulate...

Acum se pierdea și murea. Acum se întorcea. Ceva pe care ea îl socotise mort învia din nou. Ceva îngropat adînc în pămînt, ca să nu se mai vadă, răsărea acum în chinuri. Ceva ce învinsese, pășea acum peste viața ei ca un cuceritor. Dintr-o dată fu străpunsă de mii de cioburi de sunete de cristal. Tremurări de lumină se revărsau peste ea. Perle de durere îi apărură pe frunte și pe buze. Își încleștă mîinile una de alta și își lipi trupul strîns de scaun. „Trebuie să suport. Orice s-ar întîmpla cu mine, trebuie să suport."

5

— MI-E TEAMĂ să nu fi fost cam greu pentru dumneata, spuse doctorul Burch cînd concertul se termină. Nu au avut un program ușor. Aș fi preferat să cînte Krause mai mult.

— Nu știu ce să spun, răspunse ea obosită. Nu știu dacă mi-a plăcut. Mă simt de parcă aș fi arat un ogor întreg. M-a scos din fire, așa cum mă scotea din fire lumina lunii, cînd eram mai mică.

— Este esența pură a senzației. De fapt, eu nu am niciodată această reacție față de muzică. Pentru mine, e doar ceva mai mult decît un exercițiu intelectual. Cel mai mare muzician pe care l-am cunoscut mi-a spus odată că studiul teoriei muzicale i-a distrus, într-un fel, plăcerea de a gusta un concert.

Dorinda refuzase ceaiul și se plimbară în direcția parcului. Cînd părăsise sala de concert, avusese impresia că se sufocă din lipsă de aer, iar acum, după ce intrară

în parc, dădu capul pe spate și trase aer în piept, cu privirea ațintită pe fîșia luminoasă de cer de deasupra copacilor.

— Miroase a noiembrie la Old Farm, spuse Dorinda. Ori de cîte ori simt mirosul țărînei, mi se face dor de casă.

— E mare ferma voastră ?

Ea rîse.

— O mie de acri — și nu ne putem permite să cumpărăm o vacă. Știi ce înseamnă să ai pămînt și să fii sărac ? După război, tata nu a putut angaja mînă de lucru, așa că a fost nevoit să lase pămîntul în paragină, afară de bucata pe care putea s-o cultive singur. Restul nu e lucrat. Totul e înghițit de impozite și ipoteci. Sînt pinii, desigur, și Nathan Pedlar spune că dacă lăsăm copacii în picioare, într-o zi vor valora mult. Acum nu putem obține preț bun, pentru că drumurile sînt proaste și e nevoie de prea mulți catîri ca să transporți lemnul. Din cînd în cînd, vindem cîțiva copaci ca să plătim impozitele, dar profitul e foarte mic. Tatăl meu a tăiat șapte plopi frumoși la Poplar Spring ; dar cînd i-a vîndut, n-a putut căpăta mai mult de un dolar și jumătate de fiecare, pe locul unde-i tăiase. Se pare că nu merită să distrugi copacii doar pentru atîta lucru.

— Și ce faceți cu locurile nelucrate ?

— Nimic. Unii cresc oi pe pămînturile acelea, dar tata zice că nu merită osteneala. Terenurile sînt năpădite de rogoz și ierburi perene și, cu vremea, se înalță pini și stejari.

— Dar pot fi desțelenite. Pămîntul poate fi făcut roditor, dacă e tratat cum trebuie.

— Știu, însă asta cere muncă ; iar tata și Josiah au de lucru pînă peste cap. Nu au bani ca să plătească muncitori agricoli. Avem și pășuni bune. Dacă am avea cu ce începe, s-ar putea face o fermă de produse lactate. Așa spune Nathan Pedlar ; sau o crescătorie de vite ca a lui James Ellgood. Aș vrea să cunosc agricultura științifică, încheie ea serioasă. Doctorul Faraday spune că este o știință ca și medicina.

Pentru prima oară doctorul o vedea cu adevărat interesată de ceva. E ciudat cîtă putere putea să aibă pămîntul asupra unui om !

— Există vreun mijloc prin care aș putea să învăț agronomia din cărți ? întrebă Dorinda înainte ca el să fi putut răspunde. Adică, să învăț metodele moderne de a exploata bine pămîntul ?

El zîmbi.

— Totul se reduce la chimie, nu-i așa ? continuă Dorinda. Îmi închipui că asta vroia să spună doctorul Faraday — chimia agricolă.

— Da, există cărți pe care le poți studia. Am să-ți procur o listă de la un prieten care este profesor la universitatea din Wisconsin. Apropo, prietenul ăsta urmează să țină chiar luna viitoare, la New York, o conferință asupra acestui subiect. Nu una, ci o serie de conferințe. Am să mă interesez și te pot duce acolo, dacă vrei să mergi cu mine. Să ții minte, însă, că cel mai bun profesor este tot experiența practică.

Dorinda clătină din cap.

— Noi avem experiența unui nesfîrșit număr de generații, dar asta nu ne-a învățat altceva decît să lucrăm așa cum s-a lucrat dintotdeauna. Mama avea obiceiul să spună că singurul pămînt pe care ar dori să-l cultive vreodată, dacă ar avea de ales, este pămîntul Canaanului, unde

„roade îmbelșugate
se coc pe arbori nemuritori !“

Doctorul rîse.

— Cred că mi-ar place mama dumitale.

Vorbele acestea o puseră pe gînduri. Se întreba : oare într-adevăr i-ar place mama ei, cu ironia ei caustică, cu energia ei nervoasă, cu nevralgiile periodice și veșnica melancolie ? A cunoscut el vreodată pe cineva care să-i semene ? A cunoscut el vreo femeie care să aibă o viață atît de goală ?

— Biata măicuță ! Se corectă : Biata mamă, ferma i-a mîncat viața. A înlănțuit-o cînd era tînără și nu s-a putut elibera niciodată.

— Nu-i e dragă ferma ?

— Nu știu. Uneori îmi vine să cred că o urăște, dar știu că ar muri dacă ar părăsi-o. E ca o inimă bolnavă. Poți suferi din pricina ei, dar e însăși viața ta și ai muri dacă nu ai mai avea-o.

Făcu o pauză, se gîndi concentrată cîteva clipe, apoi adăugă într-un impuls :

— Dacă aș avea banii necesari, m-aș întoarce la ei și aș face acolo o fermă de produse lactate.

În timp ce vorbea, o viziune tremura între înserarea din parc și lumina portocalie a apusului de soare. O vedea cu o intensitate, cu o ardoare ce-i oprea respirația: cîmpurile, drumurile de țară, poarta cea albă, casa joasă și lungă, lampa luminînd fereastra din față. Era prima oară cînd se putea gîndi la Old Farm, fără să-i răsară în minte imaginea lui Jason. Pentru prima oară de la plecarea de acasă, simțea că asociații mai profunde și mai vechi o urmăreau, o chemau, o căutau prin întunericul și violența amintirilor mai recente, așa cum cîrceii viței de vie caută aracii. Asociații mai vechi și mai profunde, înrădăcinate în pămîntul de acolo, o trăgeau înapoi, peste timp și spațiu și uitare. Emoția i se trezi din nou în inimă, dar era o pasiune transfigurată, o pasiune care depășea lucrurile personale revărsîndu-se asupra celor impersonale. Așa cum pășea prin parc în amurgul vinețiu, i se părea că muzica eliberase o forță întemnițată în adîncurile ființei ei și că aceasta se întindea acum asupra universului, devenea mai cuprinzătoare, subțiindu-se, pînă ce acoperea toată pustietatea de la Old Farm. Cu o tresărire de bucurie, își dădu seama că încetase de a mai fi amorțită, că se trezise iar la viață. Se trezise iar la viață, dar cîtă deosebire !

— Parcă aud cum mă strigă ferma să mă întorc iarăși acolo și să o ajut, spuse Dorinda.

În noaptea aceea văzu în vis satul ei, Pedlar's Mill. Visă că ara un teren părăsit, unde mireasma fantomatică a ierburilor îi amintea de aroma cutiei de pălării înflorată, mîndria maică-si atunci cînd o scotea din dulap duminica dimineață — aroma nenumăratelor sărbători moarte și uitate. Dan și Beersheba erau înhămați la plug și, după ce terminau cîte o brazdă, întorceau cape-

tele și o priveau, înainte de a începe o alta. „Nu vei reuși să faci nimic nici dacă ai ara o sută de ani“ — spuneau caii — „pentru că aici nu există nimic altceva decît ciulini, și ciulinii nu-i poți ara.“ Atunci privea în jur și vedea că aveau dreptate. Cît putea cuprinde cu ochii, de o parte și de alta, cîmpul era plin de ciulini cu țepi purpurii, și fiecare ciulin avea fața lui Jason. Milioane de ciulini — și fiecare o privea cu ochii lui Jason. Întoarse plugul în locul unde ciulinii erau mai deși, călcîndu-i în picioare, smulgîndu-i din rădăcini, răsturnîndu-i cu plugul din toate puterile ei ; dar de cum se întorceau în pămînt, creșteau din nou. Milioane de îngîmfate capete purpurii ! Milioane de fețe ! Răsăreau pretutindeni ; în brazda adîncă pe care o tăiase cu plugul : în bulgării de pămînt cafenii răsturnați sub copitele cailor ; sub propriile ei picioare, de parcă ar fi avut tulpinile pe arcuri, ridicîndu-se la loc de cum îi trîntise la pămînt. „Îi voi ara chiar de-o fi să mă ucidă“, rosti cu glas tare ; și atunci se trezi. Un vînt rece flutura perdelele albe de la fereastră. Era doar imaginația ei, sau cumva vîntul, suflînd peste oraș, adusese aroma pinilor și a ierburilor fără moarte ? Timp de o clipă, doar cît o adiere, simți o senzație de apropiere fizică, de parcă ar fi atins-o cineva. Apoi senzația se topi, lăsînd-o zguduită de amintiri. Nu era dragoste ; de asta putea fi sigură. Să fi fost ura care luase, în clipa dintre somn și trezire, intensitatea fizică a dragostei ? Pentru prima oară îl visase pe Jason. Și multă vreme după ce încetase de a se mai gîndi la el — își spuse în sinea ei, cu ciudă.

A doua zi după închiderea cabinetului, se duse la bibliotecă și ceru o listă de cărți despre zootehnie. Le citi cu rîvnă pe toate, luîndu-și răbdătoare notițe, și avînd tot timpul în minte situația specială de la Old Farm. Cînd doctorul Burch făcu aranjamentele necesare pentru seria de conferințe, le audie cu regularitate, îmbogățindu-și silitoare cunoștințele cu privire la metodele noi ; asculta, tria, înmagazina în memorie tot ceea ce socotea că i-ar putea fi de folos într-o zi. Avea tot timpul în fața ochilor cîmpurile părăginite. Îi revenea încrederea în pămînt ; să arunci sămînța, să aștepți să încolțească, să se coacă, și sărbătoarea străveche a

recoltei. Vedea unduitoarele valuri galbene de grîu, vedea imaginea poetică a fînului cosit. „Tot pămîntul acela", se gîndea, „tot pămîntul acela irosit !" Posibilitatea de a face o fermă de produse lactate o urmărea mereu. Puțin spirit întreprinzător, puțină energie, și un mic capital cu care să înceapă ! Numai de atît avea nevoie. Dacă ar putea să aibă la început doar cîteva vaci, șase poate, și să facă singură toată munca, visul i s-ar putea împlini. Dar Old Farm trebuia prefăcută într-o fermă rentabilă — hotărî ea categoric. Old Farm, cu cei o mie de acri, era în stare să asigure destulă pășune și nutreț pentru oricîte vaci ar putea ea să aibă vreodată. „Dacă aș izbuti să am cîteva ajutoare, nu ar fi prea greu", gîndi într-o zi, pe cînd ședea la fereastra camerei copiilor. „Dacă aș putea să cumpăr cîteva vaci și să angajez niște muncitori, aș putea reuși." Apoi, optimismul i se spulberă. „Nu poți face nimic fără bani" — gîndi și rîse tare. „Nu mulți, puțini, dar esențialul e să-i ai."

— De ce rîzi, Dorinda ? întrebă doamna Faraday, întorcînd privirea de la pătuțul peste care se aplecase asupra copilașului.

— Mă gîndeam că aș da tot ce am pentru șase... ba nu, o duzină de vaci.

— Vaci ?

— La Old Farm. Mă doare sufletul cînd mă gîndesc la tot pămîntul acela irosit.

— E păcat, într-adevăr. Presupun că era cîndva pămînt bun.

— Pe vremea străbunicului meu, era cel mai bun pămînt din regiune. Bineînțeles, el nu cultiva o întindere prea mare. Pe o parte din el lăsa să crească pădurea. Asta ne-a ajutat să plătim impozitele după război. Tata și Josiah fac tot ce pot, adăugă ea, dar nimic nu le merge cum trebuie. Știți, așa se întîmplă cu unii oameni.

— Nu e bine să te lași doborît, comentă doamna Faraday ; și imediat întrebă : Ce-ai vrea să faci cu ferma?

Obrajii Dorindei se îmbujorară cînd răspunse :

— Mai întîi, dacă aș avea bani, aș încerca să regenerez pămîntul. Aș cultiva mazăre ca să-l îngraș. Apoi, aș extinde pășunile. Asta se poate realiza cu ușurință, și în scurtă vreme am avea o iarbă minunată. Apoi aș

cumpăra de la James Ellgood cîteva vaci de rasă Jersey, din care are el, și aș încerca să creez o fermă de produse lactate, una mică ; dar n-aș lăsa pe nimeni să se ocupe de lapte și de unt, afară de mama și de mine. N-aș fi mulțumită decît cu cel mai bun produs dintre cele mai bune, încheie cu energia caracteristică Dorindei de pe vremuri.

— Și ai vinde untul... unde ?

Timp de o clipă, întrebarea îi domoli entuziasmul. Ciudat cum pînă acum nu se gîndise la asta !

— Ah, dar sîntem destul de aproape de Richmond sau Washington, zise ea. Drumul pînă la gară e prost, dar nu-s decît două mile. Am putea bate untul într-o zi, și a doua zi să-l expediem, înainte de răsăritul soarelui.

Doamna Faraday o privi cu înțelegere.

— La Washington, aș putea să te ajut, spuse ea. Am acolo un prieten care are unul dintre cele mai mari hoteluri. Ar cumpăra untul vostru, sînt sigură, și ouă de asemenea, dacă sînt cele mai bune ce se pot găsi. Și să ceri un preț ridicat. Oamenii sînt întotdeauna dispuși să plătească pentru ce-i mai bun.

Dorinda oftă.

— E ca un basm cu zîne, spuse ea, dar bineînțeles că nici nu se pune problema.

— Bine, dar nu văd de ce.

Doamna Faraday săltă copilașul din pătuț și se așeză să-l schimbe.

— Ți-am împrumuta noi banii de care ai nevoie ca să pornești treaba. După tot ceea ce ai făcut pentru Penelope, am fi foarte bucuroși să ne revanșăm. Dar chiar dacă ai reuși, ar fi o muncă istovitoare, și nu asta e ceea ce-ți trebuie, draga mea. Mai bine te-ai mărita.

Dorinda tresări.

— O, am isprăvit cu asemenea lucruri !

— Nu-i așa, ești prea tînără ca să renunți la această latură a vieții.

— Nu mă interesează. Am terminat cu asta, repetă Dorinda hotărîtă.

— Bine, ține minte atunci că sîntem oricînd gata să te ajutăm. N-ar fi mare lucru pentru noi să investim

cîteva mii de dolari în ferma voastră. Ne-ai putea da înapoi banii după ce vei reuși.

— Și aș putea să vă plătesc în acest timp dobîndă.

— Desigur... dacă asta te-ar face să te simți mai bine. Numai să nu lași ca mîndria dumitale prostească să te împiedice să realizezi ceva pînă la urmă.

Dorinda privi gînditoare pe fereastră. Mîndria ei putea fi prostească, firește, dar asta era tot ce avea. Neavînd nimic altceva pe care să se sprijine, găsise refugiu într-un exagerat sentiment de independență.

— Ești atît de capabilă, spunea doamna Faraday, încît sînt sigură că nu ai da niciodată greș, în orice ai întreprinde. Doctorul îmi spunea chiar ieri că, pentru o fată fără studii de specialitate, te descurci nemaipomenit de bine. Rareori întîlnești fete de vîrsta dumitale atît de îndemînatice.

Un rîs fără bucurie izbucni de pe buzele Dorindei.

— Vorbele astea i-ar face plăcere mamei. La Old Farm se spunea că umblu cu capul în nori.

— Așa sînt cele mai multe fete. Dar dumneata ai avut noroc că ai devenit foarte repede o persoană care știe ce vrea.

Fără să răspundă nimic, Dorinda privea copilașul din poala doamnei Faraday. Era un copilaș trandafiriu și bucălat, cu fața rotundă, pe care trăsăturile păreau ca niște flori și avea un cap fără fir de păr, neted și lucios ca oul. Cînd îi rîse Dorindei, îi apărură gropițe în obraji și i se văzură gingiile știrbe.

— Cînd ai fost totdeauna sărac, e greu să-ți învingi groaza de a trebui să împrumuți bani, răspunse Dorinda după o pauză.

În următoarele luni, tot timpul cît citea cărți și asculta conferințe pe care nu le înțelegea, ideea pămîntului de acasă dospea în mintea ei ca drojdia. Treptat, cu toate că nu era pregătită pentru noua situație, o forță necontrolată de voință o trăgea înapoi la Old Farm. Probleme care-i păruseră la început inexplicabile deveniră limpezi ca lumina zilei ; obstacole ce-i păruseră la început de netrecut, ca niște munți, se evaporau ca fumul de îndată ce se apropia de ele. „Nu pot lua bani de la ei", își zicea ; și după un minut adăuga, cu mai puțină încăpățînare :

„La urma urmei, nu e ca și cum mi-ar dărui banii. În orice caz, îmi pot plăti datoria, chiar de-ar fi să ipotechez ferma."

În cursul iernii, începu să-l vadă pe Burch din ce în ce mai des. Îi era simpatic ; îi plăcea să se plimbe cu el ; prietenia doctorului căpătase un rol esențial în viața ei ; dar își dădea seama din cînd în cînd, atunci cînd mîna lui o atingea din întîmplare, că, în fața oricărei relații trupești fiecare nerv din trupul ei spunea : „Pînă aici și nu mai departe !" Repulsia față de aspectul fizic al dragostei era o problemă de nervi, știa asta, căci cei peste doi ani petrecuți sub acoperișul unui mare medic o învățaseră ceva mai important decît jargonul științific. Da, deși era doar o reacție a nervilor, nu rămînea mai puțin reală. O parte din ființa ei continua să fie moartă. Insensibilitatea din ultimii doi ani, care o făcea uneori să-și spună că nu ar putea simți înțepătura unui ac în carnea ei, dispăruse treptat din acea parte a conștiinței care nu ținea de emoții. Dar gîndul dragostei, chiar cea mai slabă aluzie la o asemenea posibilitate, o umplea de aversiune, de o silă nespusă. Își spunea în sinea ei, fără ocolișuri, că pur și simplu nu putea suporta să fie atinsă. „Trebuie să existe și altceva în viață în afară de dragoste", gîndea, revoltîndu-se împotriva maniei universale de a repeta veșnic aceeași poveste. Privind oamenii pe stradă, se pomenea gîndind : „Femeia asta arată de parc-ar trăi fără dragoste, dar nu pare nefericită. Probabil că a găsit altceva." Apoi, purtînd în minte imaginea fermei de acasă, medita plină de bucurie : „Și pentru mine există altceva. Dragostea nu e totul."

— Știi, sînt aproape hotărîtă să mă întorc acasă, îi spuse doctorului Burch într-o zi de aprilie, pe cînd ședeau în parc. Ai văzut crengile de liliac în vitrinele florăriilor pe lîngă care am trecut ? E vremea liliacului la Old Farm, și tufele mari din colțul de apus al casei sînt toate înflorite. Sînt atît de bătrîne, că ajung pînă la acoperiș și păsările își fac în fiecare an cuib în ele.

Înălță capul și privi desenul delicat al ulmilor proiectați pe cerul palid. Cît de rece și de inconsistentă era primăvara în nord !

— Vrei să spui că te întorci și te apuci de agricultură?

— Vreau să spun că nu mai pot sta departe de casă. Aparțin satului. Aparțin cîmpurilor părăsite.

— Îmi dai voie să vin și eu ? întrebă el brusc.

Își ținea mîna în poală, cu palma în sus, și cînd îi puse întrebarea, degetele lui i le mîngîiară pe ale ei. În aceeași clipă, nervii Dorindei dădură alarma ; simți tremurul amenințător vibrîndu-i ca un curent electric prin degete. Nervii, și nu inima îl respingeau. Ar putea chiar să-l iubească — se gîndi — numai de s-ar ține la distanță ; dacă nu ar atinge-o niciodată ; dacă s-ar mulțumi să nu-i arate și nici să nu-i ceară semne de emoție. Dar la orice gest de apropiere, fiecare celulă din trup sărea în defensivă.

— Nu te-ai simți bine, îi spuse, în vreme ce o expresie aproape ostilă i se strecură pe buzele pline și roșii. E atît de deosebit de tot ceea ce cunoști dumneata.

Zîmbetul lui străluci cuceritor.

— Nu mi-ar păsa, dacă ai vrea să vin.

Privi peste capul lui crengile ulmilor arcuindu-se spre cer. Da, era vremea liliacului în Virginia. Vedea buchetele bogate aplecîndu-se lîngă zidurile albe, pe sub streșinile cenușii unde pitulicile își clădeau cuiburi. Ușa stătea deschisă și parfumul liliacului umplea holul gol, curat ; ușa stătea deschisă și în celălalt capăt, de unde se vedea panta înverzită urcînd înspre livada de peri. Sus, pe deal, străjuia pinul cel mare, mîngîind cerul senin, ca aripa întinsă a unei păsări. Cît de pașnic părea totul. După furtuna prin care trecuse, liniștea însemna fericire.

Liniștea devenise intimă, tandră, provocatoare ; un scurt răstimp, avu o senzație de relaxare după tensiune, ca și cum fierul din inima ei s-ar fi topit. Apoi, presiunea degetelor tînărului deveni mai intensă, iar ea avu un fior și își retrase mîna.

— Nu-ți place să te ating ? întrebă el, și în ochi i se citea o privire îndurerată.

Dorinda clătină din cap.

— Nu-mi place să mă atingă nimeni.

— Ești atît de îndîrjită ?

— Presupun că da, dar nu pot să mă schimb.

— Nici dacă aștept ? Pot aștepta oricît de mult vrei.

— N-ar schimba nimic. Așteptarea nu m-ar face să mă schimb. Am isprăvit cu lucrurile astea.

Se ridică în picioare, pentru că tot gîndindu-se la Old Farm, imaginea lui Jason îi răsărise în minte ; și cu toate că nu-l mai iubea, deși îl ura, imaginea era atît de neașteptată și totuși atît de concretă, de parcă i-ar fi apărut dinainte în carne și oase. Jason nu mai însemna nimic pentru ea, dar influența lui continua să-i marcheze viața ; era îngropat undeva în conștiința ei, ca un dușman secret care putea oricînd răsări din întunecimile irațională, ca s-o lovească tocmai cînd rămînea fără apărare.

Cînd sosi acasă, găsi pe masa din hol o scrisoare, cu scrisul șters, reținut al mamei. Rupse plicul chiar în timp ce urca scările și, odată ajunsă în cameră, se lăsă într-un scaun lîngă fereastră, unde la lumina ultimelor raze de soare citi foile scrise mărunt și îndesat.

Draga mea fiică,

Îmi pare rău că trebuie să-ți dau vești proaste, dar tatăl tău a avut un atac sîmbăta trecută în timp ce era cîmpul de tutun. Nu se simțise bine de cîteva zile, dar știi că nu se plînge niciodată și nu se oprise din lucru pînă ce a căzut lat pe cîmp. Josiah și Rufus au trebuit să-l ridice și să-l transporte pînă în casă.

Am chemat imediat doctorul. Rufus a pus șaua pe Beersheba și s-a repezit în galop pînă la Pedlar's Mill, iar Nathan l-a înștiințat pe doctorul Stout, care stă lîngă tribunal. Au trecut mai bine de două ore pînă a ajuns doctorul aici, dar tatăl tău nu și-a revenit în simțiri. Doctorul zice că nu se va mai putea scula din pat, și dacă vrei să-l mai vezi în viață, ar fi bine să vii cît mai repede. Noi facem tot ce se poate, și Nathan ne-a fost de cel mai mare ajutor. Nici nu știu ce m-aș fi făcut fără el. Josiah își petrece nopțile aici. De cînd s-a căsătorit stă, după cum ți-am scris, dincolo de Plumtree, dar ne ajută cît poate, și Elvira la fel. Ea s-a oferit să mă ajute la îngrijirea tatei, dar este cam dezordonată, încît am preferat s-o iau pe nepoata mătușii Mehitable, Fluvanna Moody. Fluvanna vine în fiecare zi. Se pricepe

să îngrijească un bolnav, și tatălui tău îi place s-o aibă în preajmă, chiar dacă ea face parte dintre negrii care cred în noua ordine. Cred că-i seamănă mătușii Mehitable, mai mult decît oricare dintre nepoți. Tatăl tău nu ne face defel greutăți, dar nu a vorbit decît de două ori de cînd a avut atacul. Abia de se poate înțelege ce spune — vorbește atît de înfundat — dar și Fluvanna și eu am avut impresia că te-a chemat pe tine.

Ferma merge înainte ca și pînă acum. Rufus nu poate să sufere munca de-aici, și vrea să plece la oraș. Cu o săptămînă înainte de a fi avut atacul, i s-a oferit tatălui tău o mie de dolari pentru pădurea dintre Poplar Spring și gardul din spate. Nathan l-a sfătuit s-o mai țină o vreme, dar cred că acum trebuie s-o vindem ca să avem bani pentru boala tatii. Vaca ne este de mare ajutor. Tatăl tău nu poate mînca nimic solid. Îi dau cîte puțin lapte și cîteva înghițituri de supă de pasăre. Doamna Garlick i-a trimis ieri niște supă de pasăre, iar una dintre domnișoarele Snead vine în fiecare zi cu cîte ceva. Mama ta care te iubește,

EUDORA ABERNETHY OAKLEY

Așadar, pînă la urmă, hotărîrea nu mai depindea de ea. Viața o trata în continuare ca pe un pai purtat de vînt, ca pe o frunză dusă de curentul apei. Înlănțuirea de întîmplări nevăzute care o alungase de acasă o aducea acum înapoi. Așa cum ședea acolo, cu scrisoarea în mînă, avea impresia că e prinsă în vîrtejul anarhiei universale, și că nu va putea, prin nici un efort de voință, să facă ordine în haos.

„Bietul tăicuț." A fost primul ei gînd, folosind instinctiv denumirea pe care o avea pe buze de cînd era copil. Deci, acesta îi era sfîrșitul — și cu ce se alesese oare din viață? Nu cunoscuse niciodată nimic altceva, decît truda. Deodată, ca și cum faptul ar fi adăugat o durere insuportabilă amărăciunii ei, își aminti că niciodată nu învățase măcar să scrie și să citească. Știa să se iscălească — atîta tot. Pe vremea copilăriei lui, „albul sărac" era hărăzit să rămînă analfabet, iar mai tîrziu, puțina

știință pe care i-o predase mama „nu se prinsese de el", cum obișnuia sărmanul să spună.

Ridicîndu-se în picioare, Dorinda puse scrisoarea deoparte și începu să-și împacheteze lucrurile.

6

ÎN VREME ce trenul gonea prin ținutul atît de bine cunoscut, Dorinda număra noile postațe de pămînt arat din peisajul zărit pe fereastră. „Probabil că James Elgood încearcă să desțelenească toate vechile lui ogoare", gîndi ea.

Soarele încă nu se ridicase peste vîrful copacilor de la orizont, dar rogozul simțise apropierea zilei și acum se avînta în sus s-o întîmpine. Înspre răsărit, zărea ivindu-se treptat meandrele rîului Whippernock ; apoi văzu norii de fum azvîrliți de locomotivă, fermele împrăștiate ici-colo și clădirile de lîngă gară, care în zorii zilei aveau un aer mirat, pe jumătate adormit.

Cît de stranie i se părea această întoarcere, după mai bine de doi ani ! Să se întoarcă de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat ! Cît de mică părea gara și cît de tristă, eșuată în mijlocul rogozișului, ca un vapor naufragiat. Ce singurătate ! Ce pustiu ! În amintire îi stăruia un orizont mult mai vast, o șosea mult mai lungă, fîșii de pădure mult mai întinse. I se părea că, de la plecarea ei, peisajul se strîmtase într-un fel de neînțeles. Chiar și aspectul murdar al gării ; grămezile de talaș și foi de tutun ; aspectul jerpelit și grosolan al acestor oameni de la țară, care așteptau trenul ; zdrențele murdare ale lui Butcher, negrul șchiop care își ducea traiul în vagonul de marfă ; pînă și păsările care scormoneau praful din ocol ; toate amănuntele acestea caracteristice apăreau mai urîte și mai comune decît și le amintea. Un sentiment de însingurare îi învălui gîndurile, ca și cum solitudinea s-ar fi prelins peste ea ca fumul. Înțelese că Pedlar's Mill din amintire și Pedlar's Mill cel adevărat erau două lucruri deosebite. Se întorcea acasă și se simțea la fel de străină ca la New York. Ei bine, cel puțin nu se întorcea pe

brînci. Se întorcea cu fruntea sus, așa cum hotărîse la plecare.

Se auzi un nou șuierat și frînarul veni să-i strîngă bagajele. Îl urmă pe platformă, unde se afla și conductorul, același conductor care o ajutase să se urce în tren în dimineața cînd plecase. Conductorul nu o recunoscu și, pentru un motiv greu de înțeles, se simți flatată că o uitase.

Trenul încetinea. Fețele fermierilor adunați pe peron se iviră atît de aproape, încît Dorinda avu o tresărire. Se afla acolo Jim Ellgood, care pleca la Richmond ; mai era domnul Garlick, care aștepta pe cineva, probabil pe fiică-sa ; apoi domnul Kettledrum, care arăta atît de deșirat și de prăpădit, de parcă nu s-ar mai fi mișcat din brișca lui din dimineața cea ploioasă cînd o adusese la gară. În micul grup îl văzu pe Rufus, zvelt, frumos, morocănos ca de obicei. Ce ochi negri avea, și cît de bine îi stătea roșul pîrguit din obraji ! Apoi, chiar în clipa cînd trenul oprea în stație, îl văzu pe Nathan Pedlar venind în goană și cărînd sacul de poștă. În ultima clipă, dar întotdeauna la vreme — așa era Nathan !

Conductorul, cu un picior pe scară, și-l legănă pe celălalt pînă atinse pămîntul. Dorinda își duse mîna la cap și își aranjă grăbită pălărioara albastră cu voalul fluturînd. Apoi își apucă în mînă faldurile fustei, iar conductorul, care între timp coborîse pe pămînt ferm, o ajuta să coboare la rîndul ei. Inima îi era tristă din pricina stării tatălui, dar dincolo de această amărăciune, o susținea nealterata-i mîndrie. Da, se întorcea acasă fără a fi rușinată. Poate că nu se întorcea asemeni unui cuceritor — dar în orice caz neînvinsă. Toți o priveau cînd puse piciorul pe pămînt și Dorinda simți, cu un fior de satisfacție, că așa cum se înfățișa, cu rochia de poplin albastru și voalul ce-i încadra fața (voalurile fluturînde ajunseseră foarte la modă în anul acela la New York), era demnă de privirile uimite ale celor din jur. Ceva mai slabă, ceva mai palidă, mai puțin copilăroasă, dar mai impozantă decît fusese la plecare. Înălțimea staturii îi conferea demnitate, și această demnitate se reflecta în ochii ei de un albastru intens, cu privirea

neabătută și ușor arogantă. Ochi romantici, îi numise Burch, și Dorinda se întrebase ce-o fi vrut el să spună, căci îi rămăsese prea puțin romantism. Dacă experiența nu o învățase altceva, cel puțin o făcuse să fie realistă. Învățase să ia lucrurile așa cum sînt („pînă la urmă, tot barchetul ține mai bine decît catifeaua", observase odată, în chip straniu, Burch). Mai învățase, de asemeni, așa cum își spuse în sinea ei în primele clipe ale sosirii acasă, că atîta vreme cît e stăpînă pe cugetul ei, nu trebuie să se teamă de forțele dinafară.

Toți se strînseseră în jurul ei. Iar ea zîmbea și strîngea mîinile întinse. „Ei, se părea că te-am pierdut pentru totdeauna." „Ai fost plecată doi ani, nu-i așa ?" „Cred că abia de mai recunoști Pedlar's Mill, de cînd Nathan a vopsit magazinul în roșu." „Eu am condus-o la gară", repeta mereu domnul Kettledrum, „eu am condus-o la gară. A fost o vizită cam lungă, ce zici ?"

Îndepărtîndu-se de mulțimea ce o înconjura, Dorinda îl sărută pe Rufus, care părea mîhnit și nemulțumit.

— Cum îi merge tatei, Rufus ?

— Nici o schimbare. Doctorul zice că poate s-o mai țină așa vreo cîteva săptămîni, sau se poate stinge în orice clipă.

— Ei, cred că ar fi bine să plecăm numaidecît.

Urcă repede panta pînă la locul unde aștepta vechea lor trăsurică, își împreună brațele în jurul grumajilor lui Dan și își lipi obrajii de gîtul lui.

— Mă recunoaște ! exclamă Dorinda. Dragul meu, bătrînul meu Dan nu m-a uitat. Vrei să luăm ceva de la magazin pentru măicuța ?

— Mi-a dat o listă. I-am lăsat-o lui Minnie May.

— Doar nu Minnie May lucrează în magazin, nu-i așa? Altminteri, cine are grijă de copii ?

— Ba da. Ea face totul.

— Ei, să știi că asta-i o rușine. N-ar trebui. Nu are decît treisprezece ani. Am să vorbesc eu cu Nathan !

Tonul ei poruncitor îl făcu pe Rufus să rînjească.

— Te-ai întors cu aerul că poți conduce toată lumea, Dorinda, remarcă el invidios. Aș vrea să pot pleca de-aici. Aș șterge-o chiar mîine, de n-ar fi tata, săracul.

— Da, de aceea m-am întors și eu. Nu-i putem lăsa pe tata și pe măicuța, în asemenea clipe. Dar pentru tine e greu, Rufus.

— Te cred și eu că e greu ! Dar acuma a venit rîndul meu să plec.

Dorinda încuviință.

— Știu. Dacă va veni vremea ca tata să se poată descurca fără tine, am să te ajut eu să pleci. Nu ești făcut pentru viața de fermier.

Rufus privea țintă șoseaua, posac, dar soră-sa înțelegea bine că promisiunea ei îi dăduse curaj.

— Nu poți să ai nici o satisfacție, răspunse el. Cred că e cea mai meschină muncă din lume. Nu poți decît să trudești ca un sclav, pînă cazi lat, și tot nu te alegi cu nimic. Uită-te la tata.

— Tata n-a avut noroc. Au fost timpuri neprielnice. Dar nu toate felurile de a munci pămîntul sînt bune. Și dacă am avea o fermă de produse lactate ?

Rufus rînji din nou.

— Ah, Dumnezeule ! Cu o singură vacă ! Ți-ai pierdut mințile !

— Poate. În orice caz, m-am întors ca să văd ce putem face.

Privirea îi rătăcea în jur, cînd Nathan, care alergase în prăvălie cu sacul de poștă, venea acum spre ei în pas săltat, cum obișnuia el cînd era grăbit.

— La tren n-am avut cum să schimb măcar o vorbă cu tine, Dorinda, rosti el iute, dar să știi — mă bucur grozav că te-ai întors. Copiii ar vrea să te vadă în haine de oraș. Minnie May e scoasă din minți de voalul tău.

În cei doi ani, Nathan se schimbase la fel de puțin ca și peisajul. Uscățiv, de culoarea nisipului, cu mersul lui săltăreț, cu mîinile numai noduri, cu fața prietenoasă ca de clovn și părul scurt ca o blană roasă, îi apăru, așa cum era întotdeauna, ca un om de mare ispravă și în același timp ușor de trecut cu vederea. Bietul Nathan, cît de puțin atrăgător era, dar cît de bun și de credincios ! Și curat, în ciuda faptului că muncea fără întrerupere. Fața și gîtul erau întotdeauna bine spălate și frecate, iar cămașa albastră de bumbac era scrobită și mirosea a proaspăt. Amintirea pachețelului cu mîncare pe

care i-l dăduse la plecare încă îi stăruia în minte atunci cînd îi întinse mîna, iar apoi se aplecă și sărută copiii unul după altul. Cît de cumplit trebuie să ducă dorul mamei, copiii aceștia! Va trebui să facă neapărat ceva pentru Minnie May, care avea acum privirea rătăcită a copiilor prea munciți. Nathan avea o situație prosperă la Pedlar's Mill, și cu toate astea o lăsa pe fetiță să se spetească muncind. Pur și simplu, el nu-și dădea seama, însă era de datoria ei să-i atragă atenția, își spuse Dorinda hotărîtă. Minnie May era un copil drăguț și serios, cu ochii ca ai mamei ei. Ar putea fi chiar frumușică, dacă pe fețișoara ei încordată nu s-ar citi privirea asta hăituită. Părul îi era de un fermecător blond roșcat, ca al lui Rose Emily, dar ar fi trebuit periat serios, iar fetița îl purta dat pe spate, dezgolindu-și fruntea, pe care — la treisprezece ani — se și vedeau riduri. Da, hotărî Dorinda, are să vorbească neapărat cu Nathan.

— Arăți foarte bine, Dorinda, îi spunea Nathan, privind-o îndelung.

— E ca o păpușă dintr-o carte cu poze! exclamă Minnie May. Parcă e dintr-un jurnal de mode de-al domnișoarei Seena Snead.

Cei trei copii mai mici o priveau cu ochii și gurile căscate, iar John Abner, copilașul cu picior diform, de care-și aducea bine aminte, ținea în amîndouă mîinile o felie de pîine cu unt. Șchiopăta rău cînd mergea. Ce greu trebuie să fie să speli și să îmbraci copiii ăștia...

— Tu le ești și dădacă, Minnie May? întrebă Dorinda.

— Da, eu fac totul, răspunse fetița, mîndră și încreținduși fruntea. Am avut o negresă, dar copiii n-o iubeau și nu vroiau s-o asculte.

Dorinda se întoarse spre Nathan.

— E prea mult pentru ea, Nathan. N-ar trebui s-o lași să le facă chiar pe toate.

— Îi spun mereu să nu trudească atît, răspunse Nathan neajutorat. Dar degeaba îi spun, nu ajută la nimic. I-a promis mamei c-o să aibă grijă de copii.

— Dar Rose Emily nu se gîndea la așa ceva. Ar însemna ca biata fată să îmbătrînească înainte de a se face mare.

— N-am încotro. E încăpățînată ca un catîr. Poate că poți să faci tu ceva.

Dorinda dădu din cap cu aerul ei descurcăreț.

— Bine, lasă că aranjez eu.

Se arăta calmă, sigură și încrezătoare, tablou viu al încrederii în sine și al demnității, așa cum păși pe roata plină de noroi, urcîndu-se în trăsurica hodorogită.

— Sper să-l găsești pe tatăl tău într-o stare mai bună, zise Nathan. Am să vin și eu mai tîrziu, în cursul zilei, să văd dacă pot fi de folos cu ceva.

Dorinda îi zîmbi peste umăr, recunoscător, iar Rufus spuse, cu glasul lui morocănos, reținut, în timp ce o porneau :

— A venit pe la noi în fiecare seară, de cînd s-a îmbolnăvit tata.

— Nu există om cu inimă mai bună decît a lui, răspunse Dorinda absentă, căci de fapt nu la Nathan se gîndea.

Pe cînd căruța se hurduca la vale pe panta spre pădurea de pini, un docar trecu pe lîngă ei în drum spre gară și Dorinda o recunoscu pe Geneva Ellgood. Folosea același docar cu roți roșii cu care umblase și înainte de a se mărita ; purta aceleași haine elegante ; dar schimbarea din înfățișarea ei o făcu pe Dorinda să întoarcă privirile și să se uite după ea. Deși avea doar douăzeci și ceva de ani, arăta ca o femeie trecută de prima tinerețe. Obrajii palizi erau căzuți, nasul lung și se ascuțise și se înroșise la vîrf, iar părul bălai și bogat era lipsit de luciu și neîngrijit.

— Cît de repede se trec blondele, spuse Dorinda cu glas tare, gîndind în același timp : „Doi ani de măritiș au făcut din ea o femeie bătrînă !"

— Da, a pierdut și urma de frumusețe pe care-a avut-o vreodată, răspunse Rufus. Se spune că întotdeauna a fost cam plăpîndă, dar acum sănătatea i s-a șubrezit cu totul. Probabil că i se trage și din viața pe care o duce. Lumea zice că el o ia pe urmele lui taică-său. Doar așa poți să înțelegi de ce doctorul cel nou de lîngă tribunal îi ia toți pacienții.

Vorbind despre Jason, Rufus evita cu grijă să-i rostească numele.

— Au copii ? întrebă Dorinda.

O cuprinsese melancolia ; dar, pe cît își putea da seama, tristețea de acum nu avea nici o legătură cu Jason. Nu propriul ei regret, ci deșertăciunea lucrurilor, în genere, îi pricinuia un sentiment de dezolare.

— După cîte știu eu, nu, răspunse Rufus. Ca să-ți spun drept, nimeni nu-i pomenește numele de față cu mine. Poți să-l întrebi pe Nathan. El știe totul despre toată lumea.

Și Rufus își strînse bine buzele, morocănos, privind țintă în fața lui.

— A, nu mă interesează. Mă întrebam doar de ce i s-o fi șubrezit sănătatea.

Ieșiseră din pădure și acum roțile scîrțîiau peste făgașele de noroi uscat. Soarele se ridicase printr-o spărtură a norilor și, sub marginile lor vineții se revărsa o lumină irizată, ca o ploaie de stropi luminoși, pe deasupra cîmpurilor părăginite. Așa cum mergeau, Dorindei i se părea că înaintează prin miezul unui opal. Fiece frunză verde tînără, fiece buruiană scăldată de rouă, fiece pînză de păianjen mătăsoasă, fiece pasăre strălucitoare sau insectă străvezie — toate erau iluminate și împodobite de culori. Numai umbra neagră și prelungă a calului și cea a trăsuricii alergau întunecate peste rogozul de pe marginea drumului.

„Nimic nu s-a schimbat", gîndea Dorinda. „Nimic nu s-a schimbat, în afară de mine."

Da, totul era familiar, dar atît de diferit, și această deosebire exista numai în ea însăși. Tot ceea ce suferise continua s-o urmărească. Nu era un episod lăsat în urmă ; era o parte vie din ființa ei. Chiar dacă și-ar fi îngropat nefericirea adînc în pămînt ; chiar dacă ar fi tăiat-o și ar fi ars-o odată cu rogozul, tot ar fi răsărit din nou, în același loc ca și mai înainte. Nici nu ajunseseră acasă, și trecutul se și așezase peste ea ca un praf cenușiu.

Trecură pe lîngă casa de cărămidă roșie cu coloane albe a familiei Snead. Aceleași flori înfloreau împrejur ; aceleași tufișuri creșteau pe pajiște ; aceleași rufe stăteau întinse pe aceleași frînghii în colțul dinspre veranda din spatele casei. De pe pășune capetele prietenoase ale vacilor o priveau peste gardul de ostrețe și Dorinda își

aminti că, atunci cînd trecuse pe acolo, în urmă cu doi ani, le văzuse îndreptîndu-se în șir, una după alta, spre jgheabul de adăpat. Peste cîteva minute avea să treacă pe lîngă coliba arsă și pe lîngă stejarul cu citatele din Biblie, șterse de ploi și de vreme, prinse de trunchi. Inima îi tremura. Umbra care alerga pe lîngă ei în marginea drumului părea să se lățească, gata să întunece soarele. Simți iar fiorul rece al disperării, tremurul involuntar al sîngelui prin vine. Atunci ridică ochii cu un gest hotărît și-și înfruntă amintirile.

Locurile erau neschimbate. Făgașele adînci ale roților la răscruce ; piatra lunecoasă de care se împiedica iapa ; tufișul de lemn cîinesc ascundea și-acum privirii locul unde așteptase ea întoarcerea lui Jason ; chiar ramura pe care o dăduse deoparte cu propria-i mînă — nimic din toate acestea nu se schimbase. Numai focul din inima ei se stinsese. Scena i se înfățișa altfel, pentru că ochii cu care o privea deveniseră mai lucizi. Piatra nu era decît o piatră ; șoseaua nu i se mai părea cu nimic mai deosebită decît orice șosea. Peste poartă se zăreau sălciile de la Gooseneck Creek. Dincolo de ele, hornurile înalte de la Five Oaks se proiectau ca niște pete roșii pe albastrul schimbător al cerului.

După ce trecură de răscrucea drumului, Dan grăbi pasul.

— Văd că ați reparat gardul, Rufus.

— Da, aveam mare bătaie de cap cu vaca, mereu o pierdeam. Tata încercase să repare toate gardurile din jurul casei înainte de venirea toamnei. Foloseam pentru ostrețe ramurile rămase de la bușteni vînduți.

— Nu cumva e vorba de copacii despre care mi-a scris mama ?

Nu putea să-și imagineze copacii sub forma unor bușteni pentru vînzare.

— Nu, pe aceia îi mai ținem, cu speranța c-o să prindem un preț mai bun.

Ultimul sfert de milă îl străbătură fără să vorbească, și abia după ce trăsurica o coti pe poartă și urcă pe cărarea pietruită pînă la veranda din față, întrebă dacă tatăl ei o aștepta.

— Da, mama i-a spus că vii, dar nu e sigură că a înțeles-o. Se trezise înainte de a pleca eu de acasă și mama îi pregătea gustarea de dimineață.

— Tu încă n-ai mîncat nimic ?

— Ba da, am îmbucat ceva înainte de plecare. Mă împac greu cu un stomac gol și cred că am să mai mănînc ceva după ce-i dau drumul lui Dan la păscut. Tata tocmai ara cîmpul de tutun cînd a avut atacul, dar hotărîse ca anul ăsta să nu semene acolo tutun. Avem de gînd să încercăm cu porumb.

— Îmi pare bine că a renunțat la tutun.

— N-a renunțat. Nu de tot. Dar e nevoie de mai mult bălegar decît avem anul ăsta. Ei, uite c-am ajuns, în sfîrșit. Tu ești, măicuță ? strigă el cînd roata se lovi de pietrele de lîngă scară.

La a doua chemare, ușa se deschise și doamna Oakley veni în fugă pe verandă.

— Va să zică, ai venit, fata mea, zise ea ștergîndu-și mîinile de șorț și așteptînd ca Dorinda să coboare din trăsurică.

Ce mult a îmbătrînit, gîndi fata cu strîngere de inimă. Doar ochii îi erau aceiași, ca ai unui vizionar, și o priveau dintr-o față răvășită de durere, împăienjeniți de disperare, așa cum strălucesc stelele prin ceață.

7

SĂRIND din trăsurică, Dorinda o cuprinse pe maică-sa în brațe ; dar cînd își lipi buzele de obrajii zbîrciți, avu impresia că sărută o frunză veștedă.

— Ce face tata ? întrebă ea, silindu-se să ascundă stînjeneala pe care o resimțeau amîndouă.

— La fel. N-am observat nici o schimbare.

— Aș putea să-l văd acuma ?

— Ar fi mai bine să mănînci întîi. Ți-am pregătit gustarea.

— Numaidecît, dar aș vrea să-i spun numai o vorbă. A, uite-l pe bătrînul Rambler, dragul de el, și zicînd asta, se aplecă să mîngîie cîinele. N-o văd pe Flossie.

— Cred c-o fi pe la magazie, la vînătoare de șoareci. Iar are pisoi, dar a trebuit să-i înecăm pe toți și să păstrăm numai unul. Nu putem hrăni atîtea pisici.

Stînjeneala se risipea. În ce măsură știa maică-sa adevărul, se întreba Dorinda, și cît anume doar bănuia ?

— Uite, n-am să stau decît o clipă, spuse fata. E în dormitor ?

— Da, nu a mai coborît din pat de cînd a avut atacul. Intră de-a dreptul. Nu știu dacă o să te recunoască sau nu.

Împingînd ușa, Dorinda intră în casă, urmată de Rambler, care abia se tîra. Camera era inundată de lumina soarelui de dimineață, căci obloanele verzi dinafară fuseseră deschise, ca și fereastra care dădea spre livada de peri și spre cărarea șerpuită ce ducea la cimitir. Totul arăta așa cum își amintea, numai că în amintire patul cel mare era gol, iar acum tatăl ei zăcea întins, nemișcat, cu capul sprijinît de cele două perne de puf. Fața avea un aspect grotesc, de parc-ar fi fost deformată printr-o răsucire bruscă, dar ochii căprui, cercetători, păreau să întrebe cu patosul melancolic ce se citea în ei : „De ce-a trebuit să trec prin asemenea încercare ? Ce înțeles au toate astea ?“ Cînd se aplecă și-i atinse fruntea cu buzele, văzu că bolnavul nu se putea mișca, nu-și putea mișca nici capul, nici mîna. Doborît și neputincios, zăcea ca un brad smuls din rădăcini.

— M-am întors ca să te îngrijim mai bine, tăicuță.

Buzele bolnavului tremurară și Dorinda mai mult bănui decît auzi ce spunea :

— Mă bucur că te văd iar, fata mea.

Se lăsă pe scaunul de lîngă pat, și îl cuprinse ușurel cu brațele.

— Sper că n-ai dureri, nu-i așa ?

Cît de neînchipuit de departe părea să fie ! Cît de zadarnică părea orice încercare de a ajunge pînă la el ! Apoi Dorinda își aminti că tatăl ei fusese întotdeauna undeva departe, că trăise mereu în afara cercului unde se aflau ceilalți, de parcă ar fi făcut parte din vreo categorie de făpturi dragi, dar necuvîntătoare.

Bolnavul încercă să zîmbească, dar efortul nu făcu decît să-i accentueze linia frîntă a gurii.

— Nu, nu mă doare nimic.

Tăcu o clipă, apoi adăugă abia auzit :

— Este un fel de odihnă.

Lacrimi ca de plumb îi îngreuiau inima. Nu moartea, ci viața lui i se părea insuportabilă. Ce însemna durerea ei, nefericirea ei, în comparație cu truda monotonă a acestui om ? Ce însemna orice fel de durere, de suferință, în comparație cu nesfîrșitul gol al vieții lui ?

Cîtva timp continuă să vorbească plină de vioiciune, povestindu-i despre conferințele ascultate și despre cărțile citite, ca și despre toate planurile pe care le făcuse pentru a-l ajuta la fermă.

— Am împrumutat niște bani ca să avem cu ce începe, și-o să vezi că scoatem noi ceva din ferma asta, tăicuță, spuse cu multă vioiciune.

Buzele bolnavului se mișcară, dar nu putu înțelege ce-i spunea. Încordîndu-și auzul, aplecă urechea la gura lui. Timp de o clipă i se păru că glasul devine mai clar și că era pe punctul de a vorbi chiar cu voce tare ; apoi bolnavul încetă să se mai chinuie și rămase privind în gol, cu expresia aceea de resemnare mută.

Pe urmă, oricît încercă Dorinda să-i trezească interesul pentru planurile ei, își dădu seama că bolnavul nu mai era atent. Din cînd în cînd făcea cîte un efort s-o urmărească, în vreme ce fața îi căpăta o expresie tot mai năucită ; dar nu-și putea fixa atenția decît cel mult cîte un minut, la intervale mari, iar atunci cînd efortul de a o înțelege devenea prea intens, privirea îi rătăcea pe fereastra deschisă, către pinul în formă de harpă care, negru ca noaptea, străjuia cerul albastru al dimineții.

— Ei, și acum mă duc să mănînc, spuse ea cît putu mai nepăsătoare. Maica mi-a pregătit și mă așteaptă.

Ridicîndu-se de pe scaun, mai rămase să-l privească puțin, cu ochii împăienjeniți. La urma urmei, patosul vieții era mai cumplit decît tragedia.

— Nu e prea puternică lumina ? întrebă întorcîndu-se să plece. Să închid unul din obloane ?

La început, bătrînul nu înțelese — gîndurile îi rătăceau atît de departe ! — și atunci repetă întrebarea sub altă formă :

— Nu te supără soarele la ochi ?

Un zîmbet contorsionă buzele bolnavului :

— Nu, îmi place să văd pinul cel mare, răspunse.

Strecurîndu-se din cameră fără zgomot, Dorinda îl lăsă singur cu copacul și cu cerul.

În bucătărie, maică-sa se învîrti pe lîngă ea cîtă vreme mîncă, urmărindu-i fiecare îmbucătură cu ochii plini de un devotament arid și reținut.

— Nu mai ești plinuță ca înainte, Dorinda, dar ți-ai păstrat culorile frumoase din obraji.

— Ah, eu sînt destul de bine, dar dumneata pari sleită de oboseală, măicuță.

Doamna Oakley se apropie iute de plită, dar iarăși se întoarse :

— Hai să-ți mai dau o felie de șuncă. Trebuie să fii lihnită de foame după călătoria asta lungă. Ei, sigur că am avut destule pe cap de cînd cu boala tatei. Pînă a venit Fluvanna, n-am avut nici un ajutor, afară de Elvira, care cu toată bunăvoința ei de a fi de folos, se dovedea tare stîngace cînd era vorba să facă patul sau să aranjeze ceva în camera bolnavului.

— Acum pot să iau asupra mea cea mai mare parte din povară. Știi că am învățat o mulțime de lucruri în legătură cu bolnavii, cît am stat la doctorul Faraday.

— Da, știu c-ai să-mi fii de mare folos, dar probabil că ai să pleci înapoi de îndată ce tatei o să-i meargă mai bine, nu-i așa ?

Dorinda clătină din cap cu un zîmbet care, cum își spunea în sinea ei, părea mai viteaz decît era în realitate.

— Nu, nu mă mai întorc. Prefer să rămîn aici și să încerc să scot ceva din ferma asta. O mie de acri de pămînt nu trebuie lăsați să-i năpădească rogozul, ca un cîmp părăsit.

— Numai Dumnezeu știe cît am încercat, fiica mea. Nu-i om pe pămînt să fi trudit mai mult decît tatăl tău, și ce s-a ales din toată truda lui ?

— Bietul taica. Știu asta, dar s-a nimerit să înceapă după război, cînd nu erau nici bani, nici brațe de lucru.

Îi povesti apoi despre banii pe care avea să-i împrumute de la doctorul Faraday și despre hotelul din Washington care avea să le cumpere tot untul.

— Dar trebuie să fie untul cel mai bun dintre cele mai bune, spuse rîzînd. Am să mă duc pînă la Green

Acres, să cumpăr şapte vaci de rasă Jersey. Şapte e un număr care-mi poartă noroc, aşa că am de gînd să încep cu el.

— Atunci, o să ai nevoie de ajutoare.

— La început, nu. O să am, bineînţeles, nevoie de un băiat la grajd, dar mă gîndesc să mulg singură vacile şi să bat tot eu untul. Dumneata poţi să mă ajuţi la smîntînit, pînă ora avea un separator, iar atunci cînd Fluvanna n-o să mai aibă de lucru pe lîngă taica, poate să ne dea şi ea o mînă de ajutor.

Doamna Oakley clătină din cap cu tristeţe :

— Încă n-ai încercat să faci toate astea, Dorinda.

— Ştiu că încă n-am încercat, dar am de gînd s-o fac. Am învăţat o mulţime de lucruri la spital, dar cel mai important e că ceea ce ne-a ruinat pe noi, cei din Sud, atît albi cît şi negri, a fost lipsa de încredere. Nu are Fluvanna un frate, Nimrod, pe care l-aş putea angaja ? întrebă ea precizîndu-şi intenţiile.

— Da, şi e şi un băiat bun. Fluvanna l-a adus aici într-o zi, săptămîna trecută, ca să spargă lemne, cînd Rufus era plecat la cîmp, la arat. Cei din familia Moody sînt oameni harnici. N-am mai văzut vreun negru cu atîta energie ca Fluvanna. Şi ea face parte din noua ordine. Pînă a o fi angajat, credeam întotdeauna că negrilor li se urcă la cap dacă învaţă să scrie şi să citească. Dar văd că Fluvanna are tot atîta bun-simţ ca şi mătuşa Mehitable şi, pe lîngă asta, a mai căpătat şi ceva învăţătură. Pe cinstea mea că vorbeşte mai frumos decît o grămadă de albi pe care-i cunosc.

— Mă întreb dacă n-ar vrea să rămînă la noi să mă ajute la fermă ? Vreau să spun, după ce taica o să fie iar pe picioare, adăugă Dorinda cu faţa înnorată, ştiind prea bine că tatăl ei n-avea să se mai ridice niciodată pe picioare ; dar se unea cu mama ei în strădania de a ocoli acest adevăr.

— A, sînt sigură c-o să se învoiască, răspunse doamna Oakley cu rîvnă. M-a ajutat şi pe mine la găinile cele albe de Leghorn. Toate ouă bine. Acum au căzut cloştî Eva şi Ida.

— Nu le aveai cînd eram eu aici.

— Nu, le-a clocit Juliet. Îți amintești pe Juliet ? A fost prima găină albă de Leghorn pe care am avut-o.

— Da, mi-o amintesc. O mai ai ?

Doamna Oakley oftă.

— Nu, a intrat un dihor iarna trecută în coteț și a omorît-o. A fost cea mai bună găină din cîte am avut.

Dorindei i se părea uimitor că maică-sa cunoștea fiecare orătanie pe nume. Nu erau, firește, decît vreo duzină ; dar fetei i se părea că toate găinile astea Leghorn arată absolut la fel una cu alta, deși doamna Oakley ți le numea pe fiecare de la distanță și cunoștea în amănunt apucăturile fiecărui cocoșel sau găinușă din curtea ei.

— Mi-ar plăcea să avem o sută cincizeci de găini albe Leghorn, dacă le-am putea îngriji, spuse Dorinda gînditoare. E un mijloc bun de a scoate bani.

O rază de lumină, nu atît o roșeață cît o paloare mai caldă, licări peste fața cenușie a doamnei Oakley. În timp ce interesul maică-si creștea, Dorinda simți că al ei se topește, încet-încet, din pricina sărăciei din jur. Lumina soarelui ce inunda pajiștea nu făcea decît să sublinieze mizeria. Culoare, diversitate, animație — toate acestea făceau parte din lumea la care renunțase. Împingînd în lături scaunul, se ridică de la masă, se duse la ușa din spate și rămase privind stiva de lemne de lîngă fîntînă. Cîțiva acri cultivați în mijlocul unui ținut pustiit ! Din rogoz și din zarea întinsă, singurătatea se înălța și o copleșea. Singurătate, și nimic altceva ! Aceeași singurătate de care se temuse și pe care o urîse încă de cînd era mică ; aceeași singurătate de care încercase să scape într-un elan de emoție. Mîncare, muncă, somn — asta fusese viața pe care o cunoscuseră tatăl și mama ei, asta rămînea viața ce-i era hărăzită în viitor. Timp de o clipă i se păru că avea să cadă din picioare. Apoi, înălțînd capul cu un gest de provocare caracteristic, se întoarse în cameră.

— Aș face mai bine să încep de îndată, spuse cu glas tare, zîmbind la privirea uimită a maică-si.

— Ai spus ceva, Dorinda ? Cred că urechile mele nu mă mai ajută cum trebuie.

— Spuneam că mă duc sus să-mi schimb rochia. Cred că am tot vechea mea cameră ?

— Da, ți-am pregătit aceeași cameră.

În timp ce strîngea masa, doamna Oakley aruncă înspre fiică-sa o privire nedumerită și îngrijorată. Cu voalul ei fluturînd, cu aerul priceput în toate și cu experiența lipsită de iluzii, Dorinda o îndurerase și o impresionase. Era oare posibil ca ea să fi zămislit această inteligență superioară, ca ea să fi adus pe lume un asemenea model de pricepere ?

— Bine, sper că toate au să iasă cum dorești, zise ea pe cînd fiică-sa se îndrepta spre ușă, dar în viața mea am văzut de multe ori flori mari și frumoase care au dat fructe tari și mici.

La apusul soarelui, cînd Nathan Pedlar veni să-și facă vizita cotidiană, Dorinda se duse să se plimbe cu el pe cîmp. Nathan purta costumul de duminică și, cu toate că așa părea și mai caraghios, faptul scotea în evidență înfățișarea lui de om bine spălat și îngrijit, care la gară îl deosebise de ceilalți fermieri. Oare după moartea soției sale prosperase, așa cum se întîmplă adesea cu văduvii ? se gîndi Dorinda ; și-acum, cînd avea posibilitatea să angajeze un vînzător, nu mai era tot timpul legat de magazin. Deși rîsul lui mînzesc continua s-o irite, se pomeni privindu-i defectele cu mai multă indulgență. La urma urmei, nu era el vinovat că arăta cum arăta ; nici nu trebuia condamnat, admise ea fără tragere de inimă, pentru lucrurile care-l amuzau. De cînd prinsese rădăcini în ea acel ciudat simț al umorului, era neîncetat uimită de varietatea lucrurilor pe care oamenii, și în special bărbații, le considerau amuzante. Nu putea pentru nimic în lume să rîdă de ceea ce-i distra pe ei, după cum soarta capricioasă care ei îi provoca veselie nu părea să-i distreze defel pe ceilalți. Din punctul de vedere rece și detașat pe care îl adoptase, viața îi apărea fundamental comică ; dar faptele comice, fie la teatru fie în ilaritatea caraghioasă de la Pedlar's Mill, ei i se păreau doar deprimante. Nu se amuza de glumele clasice ale vremii, întruchipate invariabil de un bărbat căsătorit și prea gras, sau de o femeie necăsătorită și prea slabă. Carnea prea multă

sau lipsa ei, pălării sau căutarea pălăriilor, porțelanuri și spargerea lor ; nici una dintre aceste piedici obișnuite în calea fericirii nu aveau pentru ea însușirea de a o înveseli. Dar oricît ar fi fost de reprobabil, o știa bine, nu-și putea aminti, fără să simtă înțepătura ridicolului, de elanul ei de fată greșit călăuzit ; iar imaginea omenirii, înaintînd țanțoș, cu o solemnitate pompoasă, spre abisul inevitabil, îi evoca spiritul însuși al comediei. Tragică, dar și comică, așa cum este orice tragedie. Oare îi va trece vreodată, se întreba, acest rîs ciudat și însingurat ?

„N-am ce face", gîndea ea, pășind lîngă Nathan și ascultînd serioasă povestea lui despre o negresă care încercase să-i ia bani mai mulți pentru un pui de găină cu trei picioare. „N-am ce face dacă oamenii, și nu lucrurile de care rîd ei, mi se par caraghioși."

Era o după-amiază cețoasă de aprilie, plină de mireasma liliacului. Soarele strălucea blînd coborînd spre apus, ca și cum ar fi fost învăluit într-o năframă de argint, iar iarba din livada de peri era ninsă cu petalele florilor scuturate. Pomii aceștia bătrîni înfloreau totdeauna tîrziu, își aminti ea, și pămîntul era acoperit de neaua petalelor albe, cînd tufele de liliac din colțul de apus al casei își și deschideau florile.

Urmînd cărarea bătută, privirea i se abătu peste cîmpurile arate, unde brazda răsturnată își schimba culoarea de ciocolată într-una purpurie, pe măsură ce soarele cobora spre apus. În jurul ei, ferma se desfășura ca un evantai deschis, pămîntul arat amestecîndu-se cu cel sterp, ogoarele transformîndu-se în întinderi părăginite, pășunea ridicîndu-se treptat în umbra pădurii de conifere. Știa că locul acesta însemna pentru ea mai mult decît un simplu teren arabil ; era locul unde se născuseră și fuseseră îngropate speranțe, dorințe și dezamăgiri. O încerca vechiul simțămînt că pămîntul gîndește și simte, că are o viață a lui, personală și tainică, apoi senzația aceasta se topi.

— Atîta pămînt, și să fie irosit fără folos, spuse ea încet.

Nathan ridică ochii spre pinul înalt de pe deal.

— Te gîndeşti să tai copacul acela pentru lemn de construcţie ? întrebă el.

Dorinda clătină din cap.

— E singurul lucru ce-i mai încîntă tatei privirile. Îl iubeşte.

Nathan necheză pe sub mustaţă, scoţînd acelaşi sunet ca şi Dan cînd vedea trifoiul.

— Ei, îmi închipui ce simte. Şi mie îmi place să privesc un copac înalt.

— Uneori, pe vreme de furtună, pinul acela rămîne ca un colţ de stîncă, de care se loveşte marea furioasă, zise Dorinda. Adesea mă gîndeam la el, cînd eram în Maine. Cred că de-asta îi place tatei să-l privească. Tot sensul vieţii lui s-a concentrat în copacul acela, ca şi tot sensul acestui ţinut. Trăinicie — asta vrea să spună pinul cel mare.

— Ce imaginaţie ai ! comentă Nathan admirativ. Ai avut întotdeauna, de cînd erai mică. Dar ai dreptate în ce priveşte trăinicia. Ferma asta îmi pare că a rezistat şi şi-a menţinut trăinicia pînă la capăt.

— A, eu am de gînd să schimb totul.

— Atunci, ai face bine să te apuci de treabă.

— Am să încep chiar de mîine, dacă-mi trimiţi cîţiva muncitori pentru cîmp.

Dorinda se opri şi făcu spre şosea un gest plin de energie vitală.

— Vreau să fac o păşune nouă din cei optsprezece acri de lîngă păşunea cea veche.

— Acum sînt năpădiţi de rogoz, nu-i aşa ?

— Da, dar pe vremuri, cînd trăia străbunicul, acolo era un lan de porumb. Dacă îmi poţi găsi muncitorii de care am nevoie, îi pun în primul rînd să curete terenul, şi asta chiar de mîine dimineaţă.

Nathan chicoti vesel.

— Las' că îţi găsesc eu tot ce ai nevoie, numai să ştii că „cioroii" nu lucrează de pomană.

— Am împrumutat două mii de dolari. E un început, nu ?

Ar fi dorit mult ca el să nu mai spună „cioroii". Eticheta asta disprețuitoare nu se mai folosea de mult, decît

printre cei mai săraci dintre „albii săraci“ de la Pedlar's Mill.

— Două mii de dolari ! exclamă Nathan. Ehei, asta zic şi eu că te-ar putea ajuta să faci ceva !

— Va trebui să cheltuiesc o mulţime de bani pe vaci, explică Dorinda. Cît crezi c-au să-mi ceară cei de la Green Acres ?

Nathan şovăi o clipă.

— Au o cireadă frumoasă de vaci Jersey, răspunse apoi. Nu cred că s-ar mulţumi cu mai puţin de o sută de dolari pe o vacă bună. Poţi găsi şi vaci mai prăpădite, la un preţ mult mai mic, dar tu vrei numai din cele mai bune.

— Da, bineînţeles. Vreau numai vaci de rasă.

— Ei, dacă-i vorba de tine, s-ar putea ca Jim Ellgood să ţi le dea mai ieftin. Ştiu şi eu ? A luat în orice caz o sută cincizeci pe cele pe care le-a vîndut la tîrg. Ştii că unul dintre taurii lui a cîştigat panglica albastră.

Dorinda încuviinţă din cap.

— Am să mă duc mîine pînă la el, dacă nu-i merge mai rău tatei.

— Jim se pricepe grozav să trateze pămîntul. Un agronom de mîna întîi. O să te sfătuiască el ce să faci cu pămîntul căzut în paragină.

— Cum, dar toată lumea spune că dumneata eşti un fermier tot atît de priceput ca şi Jim Ellgood !

— A, nu, nici pe departe. El cheltuieşte o mulţime de bani pe fosfaţi şi nitraţi de sodiu ; dar pînă la urmă îşi scoate banii. Mai acum cîţiva ani, a desţelenit nişte pămînt părăginit şi a ajuns să scoată peste patruzeci de baniţe pe acru. Timp de cîţiva ani a tot semănat mazăre porcească, şi a îngropat-o apoi îndărăt în pămînt. După aceea a semănat trifoi, a trătat solul cu substanţe calcaroase, şi cînd trifoiul a fost în floare, l-a întors în brazdă. Metoda lui cere bani, dar dacă ai răbdare să aştepţi, te răsplăteşte înzecit. Tocmai a început să semene lucernă ; dar ia seama şi ai să vezi cum o să scoată el cîte cinci recolte, cît ai zice peşte. Eu scot patru, dar Jim de fiecare dată mă întrece.

Pentru prima oară în viață, Dorinda îl asculta cu atenție, plină de interes. E uimitor, se gîndea ea, ce legătură de simpatie putea să creeze agricultura. Nathan era probabil la fel de plicticos cum fusese întotdeauna ; dar neghiobia lui nu o mai plictisea. „În orice caz, îmi va fi de folos", se gîndi ea ; iar utilitatea, cum avea să descopere foarte curînd, creează între oameni o legătură și mai strînsă decît interesul pentru agricultură. Mintea îi era plină de noua ei vocație, și așa cum pe vremuri nu avea urechi decît pentru ce-i vorbea Jason, acum asculta cu plăcere pe oricine avea timpul și dorința să-i vorbească despre Old Farm. La urma urmei, se întreba cîtă din îngăduința dintre oameni avea la bază egoismul devorant ce sălășluia în natura fiecăruia ? Era o întrebare pe care și-ar fi putut-o pune și străbunicul ei, fiindcă în ciuda faptului că ea își luase zborul de sub aripa teologiei lui, mintea continua să i se zbată în plasa de păianjen a aceleiași dialectici. Da, se înșelase întotdeauna crezînd că Rose Emily, superioară bărbatului ei, o ajutase să-l judece cu îngăduință pe Nathan. Și iată că, lipsit de acest avantaj și lăsat să se descurce singur, fără îndrumarea inteligentă a soției, Nathan îi părea, cum recunoștea Dorinda gînditoare, mai simpatic decît oricînd. Pentru prima oară îi trecu prin minte gîndul că o căsătorie cu o ființă mult superioară poate deveni o piedică tot atît de gravă, ca și o căsătorie cu cineva mult inferior.

— Cît de mare e ferma Green Acres ? întrebă ea, serios interesată.

Ochii lui Nathan cercetau zarea îndepărtată. Înainte de a răspunde, scuipă din gură un cocoloș de tutun, rămînînd cu privirea pierdută peste cîmpuri.

— Socotind și terenurile nedesțelenite, are vreo mie patru sute de acri, așa cred. Dacă Old Farm și Five Oaks ar fi unite, ar întrece cu mult întinderea de pămînt a lui Jim.

— Și la Five Oaks se întreprinde ceva ?

— Nu s-ar zice. Tu ce părere ai ?

Întinse brațul, arătînd vag înspre frunzișul primăvăratic ce se zărea la sud-vest.

— N-am mai auzit nimic în ultima vreme, adăugă.

Tonul lui căpătase un accent mai pătrunzător, și Dorinda știu că Nathan nu poate uita felul cum o părăsise Jason. Oamenii își vor aminti lucrul ăsta ori de cîte ori vor fi pomenite numele lui Jason sau al ei. Dacă amîndoi ar trăi pînă la adînci bătrînețe, fără să-și mai adreseze vreodată cuvîntul, această legătură intangibilă tot nu s-ar putea șterge în vreun chip. Într-un mod subtil, de care îi era necaz, ea și cu Jason erau uniți pentru vecie.

— Dacă nu bagă mai bine de seamă, încheie Nathan fără s-o privească, ferma are să le alunece printre degete. Bătrînul are o ipotecă grea asupra fermei. Eu însumi am preluat o parte din privilegiu și, într-o bună zi, dacă Jason se lasă în voia curentului care-l duce de rîpă, ferma o să fie scoasă la licitație chiar sub nasul lui.

Peste chipul Dorindei trecu o vîlvătaie. Senzația era atît de vie, de parcă amîndoi ar fi fost încercuiți de ierburi în flăcări. Ambiția, care pînă atunci fusese depărtată și fără formă, deveni precisă și imediată.

— Aș da zece ani din viață ca ferma Five Oaks să fie a mea.

— Zău ? Așa ? și Nathan păru amuzat de dorința ei. Nu te grăbi să numeri bobocii pînă n-a venit toamna.

— Da, e absurd ; totuși mi-aș da zece ani din viață ca Five Oaks să fie a mea.

Îi ardeau obrajii și ochii albaștri îi străluceau, privind țintă către soarele ce scăpăta înspre apus. Dintr-o dată era parcă mai înaltă, mai puternică, mai poruncitoare prin ceea ce pretindea vieții.

— Dacă-i vom anula vreodată dreptul de a-și răscumpăra ipoteca, voi licita eu ferma pentru tine, făgădui Nathan pe un ton glumeț, dar plin de admirație ; pe fața lui gălbuie se întindea o roșeață asemenea petelor de vărsat.

Dorinda clătină din cap cu gravitate.

— Pînă atunci, s-ar putea să fiu în stare s-o cumpăr chiar eu. Dacă trudind din greu poți ajunge la ceva cu agricultura, am de gînd să fiu cel mai bun fermier din toată regiunea.

— Rufus o să aibă vreun rol aici ? Cu el n-ai să ajungi prea departe.

— Nu, el nu poate suferi munca asta. În iarnă o să plece la oraș. Numai tata și cu mine o să ne ocupăm de fermă.

Vocea îi tremură și scăzu cu un ton. Oare tatăl ei o să mai fie în viață ?

— Să știi că am să te ajut — pe cît o să-mi stea în putință, promise Nathan. Am învățat și eu cîte ceva, din eșecuri. Cînd un fermier spune asta, e mare lucru.

De cîte ori renunța la tonul caustic și începea să vorbească despre lucrurile pe care le cunoștea bine, urîtenia lui căpăta o demnitate rustică. La urma urmei, Dorinda se putea bizui pe acest vechi prieten, și ăsta era un lucru important pentru viitorul ei de fermier. Rose Emily spunea adesea că îți dădeai seama de adevărata valoare a lui Nathan abia după ce încercai să te bizui pe alți oameni. Imaginea Rosei Emily îi lumină gîndurile, ca ultima licărire a apusului de soar Cît de curajoasă și cît de încurajatoare fusese ! Deși Nathan o iubise și îi fusese credincios cît trăise, după ce murise încetase să se mai gîndească la ea cu intensitatea ce pare a covirși emoțiile soților credincioși, ca și pe ale celor necredincioși. Dorinda simțea că Rose Emily era încă de pe acum mai prezentă în gîndurile ei decît în gîndurile fostului ei soț. Nathan pierduse o soție ; dar, cu trecerea anilor, imaginea luminoasă a răposatei avea să trăiască tot mai viu în amintirea Dorindei.

O luară pe lîngă marginea pădurii de conifere și trecură printr-o fîneață din care se ridică un stol de ciocîrlii, împrăștiindu-se cu o fluturare de pene albe. Era la ceasul sturzilor, iar copacii ce se sumețeau, înalți și drepți în aburul auriu, răsunau de cîntec ca niște harpe. Uitase de Nathan și, pe cînd pășea repede, se gîndea că avea să împartă ferma în cinci loturi, lăsînd deocamdată partea cea mai mare tot nelucrată. „Trebuie s-o iau încet", se gîndi. „Dacă întrec măsura la început, stric totul."

— O să ai de lucru aici, nu glumă, spunea Nathan pe un ton glumeț dar hotărît. Asta era un pămînt roditor pe vremea străbunicului tău și parte din el nu-i chiar de tot părăginit ; niște îngrășăminte chimice bune ar face iarăși din el un pămînt roditor. Tatăl tău a trudit cît a

putut, dar era singur. A avut de luptat cu greutăți de tot felul, chiar și elementele naturii îi erau potrivnice.

— Da, desigur, tata a făcut tot ce-a putut.

Rostise cuvintele acestea atît de des, încît acum sunau goale și lipsite de înțeles. Și totuși, era adevărat. Tatăl ei făcuse tot ce putea face un om singur pe o fermă. Dar, pînă la urmă, ferma îl învinsese și-i sleise puterile.

Se apropiau de Poplar Spring, unde un fir de apă argintie se prelingea peste pietrele cenușii și lucioase. Se simțea mirosul frunzelor ude și, dintr-o dată, clipa liniștită se sparse în bucăți, ca izbită de o lovitură năprasnică. Mintea Dorindei era pe jumătate aici, urmărind ciocîrliile ce zburau razant peste cîmp, în vreme ce cealaltă jumătate se ghemuia pe sub ramurile aplecate, lîngă răscrucea șoselei. Numai că jumătatea din imaginație părea mai reală, chiar mai materială decît cea de aici. Simțea cu deznădejde că nu mintea, ci simțurile, nervii și înseși particulele din sîngele ei își aminteau cu acuitate agonia de atunci.

— Cred că am să mă întorc, spuse ea răsucindu-se repede în loc. S-ar putea ca mama să aibă nevoie de mine.

— Pari obosită, vorbi Nathan, grijuliu, calitate ce fusese disciplinată în tovărășia Rosei Emily, devenind obicei. N-ai vrea să te așezi puțin, să te odihnești ?

— Nu, e mai bine să mă întorc.

Merseră spre casă în liniște și Dorinda aproape că nici nu auzi cînd Nathan îi spuse „Noapte bună", la poartă.

— Sper să-l găsești pe tata mai bine.

— Da, așa sper și eu.

— Dacă pot să-ți fiu de folos cu ceva, cheamă-mă.

— Dacă o să fie ceva, am să te anunț.

În timp ce se urca în trăsurică, Nathan se întoarse și strigă :

— Am să încerc să trimit vorbă muncitorilor chiar în seara asta, ca să vină aici dîs-de-dimineață.

Care muncitori ? Ce importanță aveau muncitorii ? Ce importanță mai putea să aibă ceva pe lumea asta ? Dintr-o dată, avu limpede impresia că nu numai dragostea ei pentru Jason, ci totul, întreaga-i viață fusese o eroare.

Chiar cele mai bune strădanii ale ei, chiar întoarcerea la fermă — „Poate era mai bine dacă mă hotăram altfel...“ gîndi ea obosită ; dar cînd încercă să-şi precizeze gîndul, cînd încercă să-şi imagineze vreo altă hotărîre pe care ar fi putut-o lua, nu-i veni în minte nimic. Ceva ? Dar ce ? Unde ? Nu vedea nici un alt drum şi simţi instinctiv că nici nu va vedea vreodată altul.

„Sînt obosită“, îşi spuse, „şi asta explică toată slăbiciunea mea. Dar slăbiciunea nu ajută la nimic.“ Se opri un moment asupra acestui gînd ; apoi îşi dădu seama că, în anii ce aveau să urmeze, oboseala nu o va mai ocoli niciodată ; şi că, obosită ori ba, trebuia să lupte împotriva slăbiciunii. „Trebuie să merg mereu înainte, orice-ar fi.“

8

— EBENEZER Green ?
— Eu.
— Peter Plumtree ?
— Eu.
— Toby Jackson ?
— Eu, don'şoară D'rindy.
— Rapidan Finley ?
— Eu.

Striga numele argaţilor şi, în vreme ce parcurgea lista, mintea ei grupa şi asocia cu repeziciune feţele acestor oameni. Da, îi cunoştea pe toţi. De cînd ţinea minte, făceau parte din ţinutul acesta ; trecuse pe lîngă ei pe şosea în fiecare săptămînă, ori îi văzuse lucrînd petecele grădinilor de zarzavat din faţa colibelor. Ca şi mama ei, era înzestrată cu o înţelegere intuitivă a negrilor ; avea să ştie întotdeauna cum să păstreze relaţii prieteneşti cu aceşti oameni încă neemancipaţi, dar profund generoşi. În comitatul Queen Elizabeth, sclavia nu fusese atît de grea ca în alte părţi. Mama ei subliniase adesea că religia, care îi făcea pe oameni aspri faţă de ei înşişi, îi deprindea să se poarte drept şi nepărtinitor cu cei ce depindeau de ei ; şi, la fel ca cele mai multe generalizări, şi aceasta era destul de elastică spre a corespunde împrejurării

date. Era adevărat că oamenii de culoare din împrejurimi se numărau printre cei mai harnici și mai prosperi din Sud, și că în cadrul a ceea ce vecini lor albi numeau limite rezonabile, existau la sfîrșitul secolului al nouăsprezecelea, foarte puține prejudecăți împotriva lor. Icicolo, cîte un fermier nesăbuit, cum ar fi Ike Pryde sau Adam Snead, își manifesta invidia față de Micajah Green, care transformase cîțiva acri de pămînt sterp într-o fermă înfloritoare; dar cei mai evoluați fermieri preferau să aibă un vecin de culoare instruit, decît un alb ignorant. Ambii erau inferiori din punct de vedere social; dar, cînd era vorba de agricultură, avantajele erau de partea celui mai harnic. În ceea ce-i privea pe negri înșiși, ei trăiau destul de mulțumiți ca o categorie inferioară, dar independentă. În ciuda influenței mătușii Mehitable Green, nu învățaseră încă să se considere o comunitate rasială, iar individul de culoare continua să se sprijine instinctiv pe puterile superioare.

— Îmi aduc bine aminte de tine, Ebenezer, zise Dorinda, ai o soră pe care o cheamă Mary Joe. Aș vrea să vină și ea să ajute la îngrijirea găinilor.

Rîdea în timp ce vorbea, știind că negrii vor lucra de două ori mai bine pentru un stăpîn cu rîsul pe buze; dar se întreba dacă ei își dădeau seama cît de uscat îi era rîsul. Privind întinderea de rogoz ce urma să fie distrus, îi veni în minte că agricultura, ca și dragostea, nu era ceva ce putea fi privit cu rîsul pe buze.

Întorcîndu-se spre casă, o întîlni pe maică-sa, care ieșea cu un lighean de terci pentru pui. Soarele tocmai răsărise și pămîntul respira o prospețime strălucitoare, ca și cerul ce se boltea luminos. Dorinda dormise bine și, odată cu ivirea zorilor, slăbiciunea îi dispăruse. Ceea ce era nesăbuit și frenetic în ea pierise ca iarba arsă; dintr-un nimic, într-un alt nimic — asta-i fusese calea. Acum, înarmată cu rațiune, era pregătită să înfrunte pieptiș viața cu toate asprimile ei.

— Nu știi unde e Rufus? o întrebă maică-sa. Aș vrea să supravegheze el muncitorii care vor lucra lotul de optsprezece acri.

Doamna Oakley clătină din cap.

— Nu știu. Credeam că s-a dus să termine de arat ogorul de tutun, dar l-am văzut plecînd cu Ike Pryde imediat după gustarea de dimineață. Se pare că au găsit miere într-un stejar mare lîngă Hoot Owl Woods și s-au dus cu toporul să taie copacul.

— Of, că zăpăcit mai e ! exclamă Dorinda, și hotărî să nu mai aștepte nimic de la Rufus.

— Ei, doar știi cum sînt bărbații, răspunse maică-sa cu înțelepciune nepolemică. Se agață de orice scuză ca să lase lucrul și să taie un copac.

— Da știu. Dar să tai un stejar mare, și încă pentru miere !

Bătrîna împrăștie niște terci fără să se grăbească.

— Rufus e mort după dulciuri, spuse ea.

— Și taica la fel ; dar nu l-am pomenit niciodată să găsească vreo scuză ca să lase lucrul.

— Știu. Tatăl tău a renunțat întotdeauna la plăcerile lui. Nu există mulți bărbați despre care să se poată spune asta.

Deși oftă cînd rosti aceste cuvinte, accepta faptul ca pe un privilegiu natural sau cîștigat al bărbaților ; și simțea că aceste privilegii erau prea multe ca să te superi în fața unuia anume. Chiar și să tragi o concluzie printr-un oftat, părea mai ușor decît să argumentezi, atunci cînd ești secătuită de puteri din pricina nevralgiei și a altor lucruri încă și mai rele. Un fel de îngheț îi ucisese tendința de împotrivire, și asta îi părea Dorindei cel mai sigur semn că maică-sa se dăduse bătută. Existau clipe cînd ar fi preferat de o mie de ori ca mama ei s-o contrazică.

— Bine, atunci va trebui să fac eu singură treaba. Pentru că sînt femeie, muncitorii se așteaptă să dau înapoi, și o să fiu silită să le arăt că într-adevăr știu ce vreau.

— Am să te ajut și eu după puteri fata mea.

— Știu că așa o să faci.

O mustra conștiința pentru că se arătase nerăbdătoare.

— Dumneata o să faci minuni cu găinile, și am s-o aduc pe sora lui Ebenezer, Mary Joe, ca să te ajute. Trebuie să aibă vreo paisprezece, cincisprezece ani.

— Da, e într-adevăr o fată isteață, observă doamna Oakley fără prea mult entuziasm.

Nu închisese ochii aproape toată noaptea, iar negresele istețe, chiar atunci cînd ajutau la îngrijirea găinilor, o lăsau complet indiferentă.

— Mă duc pînă în grădină să văd dacă nu găsesc ceva salată, adăugă ea după o pauză, în vreme ce aduna din lighean ultimele resturi de terci și le arunca în mijlocul puișorilor adunați roată.

— Lasă-mă să mă duc eu, și stai dumneata cu tata. Tocmai voiam să văd dacă n-are nevoie de ceva, înainte de a mă duce la cîmp cu lucrătorii.

Doamna Oakley clătină din cap.

— Nu, nu pot sta locului în timpul zilei. Mi-e destul de greu că trebuie să stau noaptea. Fluvanna n-a putut veni azi, dar a trimis-o pe sora ei mai mică, pe Ruby, care gonește muștele de la capul tatei. Asta-i tot ce se mai poate face acum pentru el.

— Bine, dar în orice caz vreau să vorbesc puțin cu el. După aceea mă duc să supraveghez muncitorii.

Doamna Oakley ridică ochii spre fiică-sa.

— Te-ai întors cu multă vigoare, Dorinda, zise ea impasibilă, dar cred că ai stat prea mult departe de fermă și ai uitat cum merg lucrurile.

Puse ligheanul pe o bancă, luă boneta albastră, pe care o pusese acolo cînd ieșise din casă, și se îndreptă cu mersul ei repezit spre grădina de zarzavat din fundul curții.

În camera tatălui, Dorinda găsi o mică negresă într-o rochiță de stambă roșie, cocoțată pe un scaun înalt, lîngă pat. Picioarele goale îi erau încleștate de marginea scaunului ; ochii, ca niște mărgele negre, alergau fără încetare de la pereți la dușumea ; iar mîna micuță și subțire agita încolo și-ncoace, deasupra feței nemișcate a lui Joshua, un evantai din frunze de palmier.

— Bună dimineața, Ruby. S-a mișcat tata de cînd ești aici ?

— 'Mneața, don'șoară. Nu, don'șoară ; nici pleoapele nu le-a clintit.

Dorinda îi luă evantaiul din mînă.

— Nu te duci la şcoală dimineaţa ? întrebă ea după o pauză, timp în care căutase ceva de spus.

— Nu-i şcoală la noi.

— Nu învеţi să scrii şi să citeşti ?

— Ba da, don'şoară. Fluvanna ştie şi mă-nvaţă şi pe mine.

— Bine, acum du-te, şi să te întorci cînd am să te chem.

Fetiţa o şterse bucuroasă din cameră, iar Dorinda îi luă locul pe scaun şi, mînuind evantaiul cu mişcări rare şi energice, porni să alunge muştele. De îndată ce se aşează pe scaun, ceva din agitaţia maică-sî o cuprinse şi pe ea şi simţi un impuls isteric de a se ridica şi a se mişca sau de a ieşi afară, la aer. „Dacă eu simt astfel", gîndi ea, „ce trebuie să însemne pentru bietul tata să zacă neclintit în pat !"

În afară de primele clipe ale întoarcerii acasă, părea că n-o mai recunoştea. Se afla dincolo de orice posibilitate omenească de a fi ajutat, de a auzi vreo voce, de a simţi o mînă întinsă, pierdut într-un pustiu mintal mai impenetrabil decît toate junglele pămîntului. Deşi nu părea inconştient, se afla totuşi dincolo de tărîmurile conştientului. Ochii lui nu mai părăseau pinul cel mare şi, într-un rînd, cînd doamna Oakley încercase să închidă obloanele, fruntea bolnavului se încruntase şi cutele adînci nu se şterseră pînă ce soţia lui nu renunţase şi plecase de la fereastră. După aceea faţa i se luminase şi liniştea cîştigată cu trudă i se răspîndise din nou asupra trăsăturilor.

În vreme ce şedea acolo, Dorinda începu să numere pui de găină imaginari, o metodă de a-şi aduna gîndurile, pe care o învăţase din copilărie de la mătuşa Mehitable. Încă îşi număra cîrdul fictiv de pui, cînd Joshua deschise ochii şi privi drept în sus la ea, cu o expresie de uimire şi surpriză neaşteptată, de parcă ar fi fost gata să vorbească.

— Ce e ? întrebă Dorinda, aplecîndu-se spre el.

Bolnavul mişcă buzele şi, timp de o clipă, Dorinda fu copleşită de o senzaţie de nedescris. Era atît de aproape de el, încît i se părea că nu l-a cunoscut niciodată înainte, şi totuşi că-l cunoştea pe deplin. Simţea că bolnavul în-

cearcă să rostească niște cuvinte, care ar lumina și ar simplifica totul între ei, care ar lămuri toate neînțelegerile și greșelile vieții.

— Ce e ? repetă ea cu sufletul la gură, plină de speranță.

Din nou buzele bolnavului se mișcară puțin ; dar nu se auzi nici un sunet, iar expresia de uimire și surpriză se risipi încet de pe fața lui. Ochii i se închiseră și, un minut mai tîrziu, respirația grea îi dovedi fetei că recăzuse în starea de inconștiență.

„Trebuie să-l întreb cînd s-o trezi", gîndi ea. „Trebuie să-l întreb ce a vrut să-mi spună."

După masă îl căută din nou pe Rufus, dar din cîte se părea, nu se întorsese la fermă.

— Bănuiesc că s-a dus la Ike Pryde, spuse maică-sa. Se vede prea des cu Ike și mi-e teamă că nu-i o prietenie potrivită pentru el. Cînd a fost Almira aici ultima oară, mi-a spus că Ike s-a apucat iar de băutură.

Era necăjită și îngrijorată, și fața i se contracta mai rău ca oricînd.

— Drept să-ți spun, nu văd cum poate Almira s-o scoată la cap cu el, încheie doamna Oakley.

— Atunci, va trebui să-l înham eu pe Dan, spuse Dorinda. Îmi pusesem cea mai bună rochie și speram să scoată Rufus trăsurica. Mă duc pînă la Green Acres.

— Tocmai mă întrebam de ce ți-ai pus rochia albastră de poplin, i-o întoarse maică-sa. Cred că voalul o să fluture și-o să te încurce ; dar dacă te duci la familia Ellgood, îmi pare bine că te-ai îmbrăcat frumos. O pun pe Fluvanna să scoată trăsurica.

Ieșind din bucătărie, Fluvanna se oferi să-l caute pe Dan pe pășune.

— Nu cred că-i departe spuse ea, fiindcă adineauri l-am văzut pe lîngă gard.

Mersese la școală atunci cînd era școală pentru copiii de culoare și, cu toate că tot mai păstra o notă pitorească în vorbire, nu mai folosea dialectul mătușii Mehitable și al celor de vîrsta ei.

— Nu vă faceți griji, domnișoară Dorinda, adăugă ea, și porni în grabă pe cărarea spre pășune.

— Mereu îi spun Fluvannei că veselia ei e o adevărată comoară, vorbi doamna Oakley. Nu se supără niciodată de nimic.

— Cred că ne va fi de mare ajutor, spuse Dorinda pe gînduri.

Îi plăcea faţa de o culoare cafenie deschisă a fetei, lustruită ca o castană, ochii negri strălucitori şi dinţii minunaţi pe care şi-i arăta mereu, căci zîmbea tot timpul.

— E o adevărată uşurare să ai lîngă tine pe cineva cu o figură isteaţă.

— Da, da, ai să vezi repede că Fluvanna are mult bunsimţ. Bineînţeles că mai lucrează ea cîteodată de mîntuială, dar e întotdeauna veselă şi plină de bunăvoinţă. Nu găseşti uşor un muncitor, fie el alb sau negru, cu o fire aşa de voioasă.

Încă mai vorbeau despre Fluvanna, cînd fata sosi cu trăsurica şi coborî, dîndu-i Dorindei hăţurile ..ase.

— Îţi mulţumesc, Fluvanna. Dar ştiu că trăsurica asta arată de parcă n-ar mai fi fost curăţată de un an.

Fluvanna, care nu văzuse noroiul, întoarse înspre trăsurică ochii ei zîmbitori şi-şi dădu seama că într-adevăr era murdară.

— Mîine dimineaţă, de cum mă scol, am s-o spăl pentru dumneavoastră, promise ea. N-are nici un rost să vă bizuiţi pe domnul Rufus. Dînsul n-are să facă nimica.

Dorinda apucă hăţurile, se aşeză pe cuvertura ce acoperea scîndura şi, cu blîndeţe dar şi cu fermitate, porni calul spre pajişte.

„Mă întreb dacă toate arătau şi înainte la fel de neîngrijit, numai că nu vedeam eu", se gîndi.

9

CALUL nu părea să se grăbească, iar familia Ellgood locuia la trei mile dincolo de Pedlar's Mill. Green Acres era cea mai mare crescătorie de vite din comitat; dar ceea ce o impresionă pe Dorinda mai mult decît întinderea fermei era aspectul general de prosperitate, care plutea peste păşuni, peste verdele intens al pajiştilor şi

peste clădirile albe risipite în jurul casei de cărămidă roșie.

„N-aș putea să ajung la ceva de felul ăsta nici într-o sută de ani", gîndi ea cu tristețe. Planurile care păreau atît de promițătoare, văzute din New York, întîmpinau nenumărate obstacole la fața locului. Își spunea acum că nu avea nici o șansă dintr-o mie ca aventura ei să ducă la altceva decît la eșec. „Dar acum, dacă m-am apucat de treabă, nu mai pot da înapoi", încheie mai mult cu hotărîre decît cu îndrăzneală. „Nu mă voi da bătută atîta vreme cît mai există o picătură de sînge în mine." Mînîndu-și trăsurica cu roțile pline de noroi pe aleea curată și îngrijită ce ducea pînă în fața casei, își zise cu încăpățînare că nimeni pe lumea asta, și mai ales James Ellgood, nu trebuie să poată bănui că își pierduse curajul și încrederea în planurile făurite.

În ziua aceea, James Ellgood era plecat la tribunalul comitatului ; dar fiul său Bob, care tocmai adusese acasă de la un spital din Baltimore o soție delicată și melancolică, se afla pe veranda din față așteptînd musafirul. Cînd Dorinda apăru în zare, el aruncă chibritul pe care și-l freca de talpa cizmei, își vîrî în buzunar vechea pipă din lemn de măceș, coborî scările și-i ieși în întîmpinare pe alee. Nathan ar fi continuat să-și fumeze pipa, sau și mai rău, ar fi mestecat tutun întîmpinînd-o — Dorinda nu se îndoia de asta ; dar fără să știe de ce, lipsa lui de maniere nu-i displăcea. La acest punct de răscruce din viața ei, ceea ce căuta la bărbați era utilitatea și nu eticheta.

În timp ce Bob Ellgood îi întindea mîna, putu să-și vadă imaginea reflectată în ochii lui mari, placizi, la fel de clar ca în oglinda eleșteului de la moară. Îi făcea plăcere să se simtă mai distinsă, chiar dacă mai puțin atrăgătoare, decît în urmă cu doi ani ; dar plăcerea îi era tot atît de impersonală ca și misiunea. Nu avea nici o dorință să-l atragă pe acest fermier greoi și autoritar, care-i amintea de un taur de rasă Jersey, lustruit și manierat ; în orice caz, nu să-l atragă mai mult decît pînă la punctul unde admirația lui i-ar putea ajuta să încheie un tîrg favorabil în privința vacilor. Cercetînd critic fața lui frumoasă, își aminti de diminețile de duminică din vremea

cînd îl urmărise în biserică și dorise din toată inima ca Bob să-și întoarcă ochii spre ea. Pe atunci nu făcea decît să-i arunce o privire fugară peste cartea de rugăciuni, mintea lui ineeată fiind probabil preocupată de logodnă ; dar acum Dorinda simțea că Bob ar fi gata să se aprindă la o privire sau un cuvînt al ei. Îi trecu prin minte o idee absurdă : „Ar fi fost mai potrivit pentru mine decît Jason, iar eu aș fi fost mai potrivită pentru el decît femeia cu care s-a căsătorit.“ Dar, ce poți face ? Acestea erau probabil căile providenței, gîndi ea, dar i se părea a fi o metodă greșită și plină de ocolișuri.

— Nathan mi-a zis că vrei să cumperi niște vaci, spuse Bob, căci, ca orice om care reușește în viață nu se putea gîndi la mai multe lucruri deodată, poate chiar într-o măsură mai mare decît alții. Am ales azi-dimineață șapte vaci frumoase și am pus să le aducă pe pășunea cea mică. Vino pînă la gard să le vezi. Nu există rasă mai bună decît Jersey, după părerea noastră, iar juncanele astea sînt cele mai bune pe care le-ai putea găsi.

La gardul pășunii, unde o salcie plîngătoare umbrea jgheabul de adăpat, vacile de Jersey stăteau în rînd, cu pielea lor ca satinul, cu ochi umezi și blînzi, mirosind a fîn proaspăt cosit. Cît de frumoase erau, gîndi Dorinda, cucerită în ciuda hotărîrii de a se tocmi cît mai strîns. Cînd Bob îi spuse numele fiecăreia dintre ele, Dorinda le repetă pe un ton extaziat. „Rose, Sweetbrier, Hollyhock, Pansy, Daisy, Violet, Verbena.“ Cînd te gîndești că ea, care nu avusese niciodată nimic, avea să fie stăpîna acestor vietăți adorabile ! Chiar și prețul, care i se păru excesiv de mare, nu fu în stare să-i tulbure încîntarea. O sută de dolari vaca, explică Bob, era cu o treime mai puțin decît aveau să capete pe ele la tîrgul de toamnă.

— Mă bucur că vrei să pui pe picioare o fermă de produse lactate, continuă Bob. Am fost întotdeauna de părere că ținutul nostru e potrivit pentru astfel de ferme, deși, bineînțeles, ca să te-apuci de o asemenea treabă, e nevoie de mai mulți bani decît pentru cultivat cereale. Și vacile nu sînt totul, cred că știi. Trebuie să-ți produci singură fînul și porumbul de care ai nevoie pentru însilozat. Și mai trebuie să împrumuți bani, dacă nu ai, ca să seci bălțile și să cureți pășunile și ogoarele. Numai

cu timpul ai să-ți poți scoate banii, fiindcă nu prea cred c-ai să poți cosi un trifoi bun, pînă n-ai să faci un sistem de șanțuri pentru irigat. Toate astea cer bani, bineînțeles, continuă el cu o precizie deprimantă, dar e singura metodă de a scoate ceva dintr-o fermă. Tata spune că nu există decît o singură cale de a învăța să faci ceva, și anume calea cea bună.

— Știu, se învoi Dorinda.

Tonul îi era încrezător ; dar în timp ce vorbea, simțea cum se năruie peste ea acrii de pămînt părăginit de la Old Farm.

— Și mai sînt și mlaștinile, adăugă Bob. Tata a împrumutat bani după război ca să cumpere mașini noi. Cînd s-a întors acasă, după capitulare, toate utilajele fermei erau fie pierdute, fie stricate. S-a îndatorat și a cumpărat mașinile cele mai noi, și ăsta a fost începutul succesului său. Moștenirea de la unchiul Mitchell a venit după ce se pusese bine pe picioare, și tata mereu spune că ar fi putut s-o scoată la capăt și fără moștenire, deși poate nu atît de bine.

— Bine, am să împrumut și eu, spuse Dorinda, pe un ton provocator. Noi ne-am temut întotdeauna de datorii, dar am și împrumutat nouă mii de dolari, și dacă o să am nevoie de mai mult, am să încerc să mai fac rost. Nathan are să-mi cumpere la licitație ce mașini s-o putea. El zice că în felul ăsta le poate lua cu mai puțin de jumătate din prețul real.

Bob o privea cu o admirație intensă, impersonală. „Ca și cum aș fi bărbat", gîndi Dorinda cu o licărire de triumf. Deși sentimentul era lipsit de emoția vanității caracteristice unei femei, îl găsea tot atît de agreabil și, după cîte bănuia, mai durabil. Tînărul Ellgood părea să fi uitat cu totul de atracția fizică trecătoare din primele momente ; și Dorinda simțea că respectul lui vădit se baza pe ceea ce își închipuia Bob că este caracterul ei. „Nu ceea ce sînt eu de fapt contează", gîndi ea, „ci doar impresia pe care o fac asupra minții sau simțurilor lui. Bărbații sînt toți la fel, după cîte bănuiesc. De fapt, ei nu te cunosc. Nici nu vor să te cunoască. Nu-i interesează nimic altceva decît propriile lor reacții." Și își aminti deodată cum Jason generalizase cîndva în același fel,

dar în privința femeilor, și că ea nu făcea acum decît să-i repete spusele. Cît de prostești sînt generalizările și cît de înșelătoare !

— Sper c-ai să izbutești să faci treabă bună, spuse Bob. Îmi plac femeile care știu să apuce taurul de coarne și nu se tem de muncă. E atitudinea cea mai bună.

Cute de încruntare brăzdară adînc fruntea tînărului, și Dorinda știu că se gîndea la soția lui, deși după un scurt moment de ezitare adăugă :

— Uită-te la soră-mea. E tot atît de tînără ca și dumneata, dar cît e ziua de lungă lîncezește ca o femeie bătrînă.

— Poate că sănătatea e de vină, sugeră Dorinda pornind din loc.

— Și de ce n-ar fi sănătoasă ? Dumnezeu mi-e martor că sîntem o familie de oameni sănătoși, voinici ! Dar nu mă mir continuă el fără să se gîndească, dacă mi-aduc aminte că a fost destul de proastă ca să se îndrăgostească de Jason Greylock.

În clipa următoare, un val purpuriu îi inundă fața și Dorinda îi putea urmări gîndurile, ridicîndu-i-se ca niște pești la suprafața fluidă a minții.

— Nu că s-ar purta urît cu ea. Știe bine că tata nu ar îngădui una ca asta, adăugă el în grabă, prins în plasa pe care singur și-o întinsese fără să-și dea seama. Dar lenevia îi e în sînge ; face parte dintre oamenii care lasă un măr să putrezească pe jos, dar nu se apleacă să-l ridice.

— Știu, spuse Dorinda.

Și era într-adevăr în măsură s-o știe — era ceea ce maică-sa numea malaria mintală a regiunii.

— Ei, cred totuși că asta e în sînge, admise Bob mai mărinimos. Sînt atîtea lucruri împotriva cărora ești nevoit să lupți și să te zbați, încît dacă mai trebuie să-ți învingi și propriul tău sînge, e chiar o pacoste. Vino pe-aici, continuă el, conducînd-o spre o altă pășune. Vreau să vezi taurul nostru premiat. A cîștigat cinci panglici albastre ; și avem un tăuraș de un an care promite să fie și mai și. Nu e o frumusețe, ce zici ?

Dorinda cercetă taurul cu admirație și invidie, iar animalul îi întoarse privirea cu ochii lui regali, inscrutabili. „Mă întreb dacă voi avea și eu vreodată un exemplar ca ăsta", gîndi ea.

— Arată de parcă ar avea totul la picioare, iar lui nici nu i-ar păsa, spuse cu glas tare.

Bob rîse.

— Da, are un aer grozav de măreț. Apropo, trebuie să-ți spun că vacile astea Jersey n-au fost niciodată mulse de o femeie. Nu știu cum or să reacționeze. Ai de gînd să angajezi un bărbat ?

— La început, nu. Pînă pornesc treaba și o pun bine pe picioare, am de gînd să le mulg eu. Am să-mi pun salopeta lui Rufus, și pe urmă, dacă le mulg chiar eu, sînt sigură că vacile au să fie tratate așa cum se cuvine. Cu argații de pe la noi, nu poți să știi niciodată. Nathan zice că argații lasă vacile să ajungă sterpe, pentru că nu-și dau osteneala să le mulgă cum trebuie. Cînd le spun că am de gînd să spăl și să țesal vacile regulat, iar grajdurile să le țin curate lună, își închipuie că glumesc.

— Asta-i nenorocirea. Cei mai mulți fermieri de pe-aici nu iau în serios curățenia, dar asta e prima condiție a succesului la o fermă de vaci. În felul ăsta eviți bolile, mai ales cele contagioase, mai sigur decît cu orice alte mijloace. Da, ești pe drumul cel bun. Înseamnă, desigur, muncă multă, dar pînă la urmă ai să vezi că merită osteneala.

— A, de muncă nu mă plîng eu. Ce altceva îți oferă viața ?

Ochii tînărului Ellgood scînteiau privind-o.

— Drept să-ți spun, aș vrea ca și soția mea să gîndească cel puțin în parte ca dumneata. Nu-i vorba numai de constituția ei delicată ; dar cred că se teme de tot ceea ce înseamnă viața la țară, de la lăcustă și pînă la bou.

— N-a crescut la țară. E o deosebire.

Tînărul oftă.

— Da, e într-adevăr o deosebire.

— Ei da, e păcat. Îmi pare bine că nu trebuie să-mi înving teama.

Ceva mai tîrziu, în timp ce mîna trăsurica peste calea ferată și cobora panta lungă pînă la Old Farm, Dorinda medită calmă asupra ciudățeniei destinelor umane. De ce oare acest fermier cinstit, voinic și chipeș, care nu se gîndea la nimic în afară de tauri și nutreț, s-a însurat cu o femeie care se teme pînă și de o lăcustă ? Și de ce oare ea, care clocotea de viață, și-a irosit energia vitală pe învelișul gol al unui bărbat lipsit de vlagă ? Și de ce, mai ales, acționează Natura atît de fără sens cînd e vorba de instinct ? Oare acest raționament ne întoarce, inevitabil, se întrebă ea, la doctrina înrădăcinată a păcatului originar ? „Adevărul este că probabil dorim întotdeauna ceea ce ne dăunează cel mai mult", conchise Dorinda și renunță să mai dezlege enigma.

Imediat după ce trecu de gară, în fața „vechii așezări Haney" îl întîlni pe William Fairlamb și se opri să discute cu el despre repararea grajdurilor vacilor și a cotețului de păsări. Era un tînăr înalt cu aspect bătrînicios, cu spinarea încovoiată, cu păr gălbui ca tutunul și ochi cenușii, rotunzi și inexpresivi. Cu toate că avea o privire prostească, de fapt era mai deștept decît mulți alții, și era cel mai bun dulgher din Pedlar's Mill.

— Dacă aveți de gînd să creșteți vite, ar trebui să aveți grijă ca doctorul Greylock să-și dreagă gardurile, spuse el, după ce făgădui să se apuce de reparat grajdul de îndată ce-o termina lucrarea contractată cu Ezra Flower. Armăsarul lui negru, deși-i bătrîn, e o adevărată pacoste. Toată iarna s-a vînturat pe ogoarele mele de grîu. E o rușine cum lasă doctorul Greylock să se ducă ferma de rîpă.

— Da, e o rușine, încuviință Dorinda, și mînă mai departe.

Se părea că încotro s-ar fi întors, trebuia să i se aducă aminte că Jason trăiește atît de aproape. „Mai bine ar fi murit", gîndi ea, la fel de impersonal de parcă ar fi fost vorba de bătrînul armăsar negru care dădea buzna în ogoarele semănate. „Va trebui să tot aud vorbindu-se de el, pînă la sfîrșitul zilelor."

Nu mai purta în amintire nici urmă de regret, își spuse ea ; și totuși, ori de cîte orî îi auzea numele sau își amintea de existența lui, curajul îi slăbea, apăsat de

un copleșitor sentiment de inutilitate. „Va fi întotdeauna așa, pînă cînd unul dintre noi doi va muri", reflectă Dorinda. Deși acum nici nu-l iubea, nici nu-l ura, gîndul la el, care continua să trăiască într-un colțișor obscur al minții, era suficient ca să-i tulbure întreaga viață interioară. Acea parte a conștiinței pe care o putea controla se eliberase de sub influența lui ; dar existau impulsuri înnăscute, care rămîneau independente de voință sau simțăminte ; și în aceste instincte oarbe ale ființei ei mai existau și acum străfulgerări de dorință. Cît timp era trează, putea să scape de el ; dar noaptea, cînd dormea, trăia din nou și din nou toate ceasurile fericite petrecute laolaltă. Niciodată durerea, niciodată suferința din trecut ; numai frumusețea și extazul de neuitat reveneau în vis.

Cînd ieși din pădure, soarele tocmai apunea dincolo de răscrucea drumului și o procesiune lentă de umbre trecea peste rogoziș, unde mici valuri de lumină licăreau și apoi dispăreau, pentru a licări din nou, ca undele încrețite ale unui rîu. În timp ce trecea, luminozitatea calmă a peisajului se preschimba, luînd un aspect de forță irezistibilă, cum îl știa încă de cînd își putea aduce aminte. Simți cum și în inima ei luminozitatea calmă tremură și dispare. Pe măsură ce energia se topea, deprimarea o împresura din toate părțile ; dar la fel ca și ținutul, trecu brusc de la starea de deprimare la una de acceptare resemnată. Își dădu seama fără deznădejde că întreaga ei viață avea să se desfășoare într-o neîntreruptă monotonie. Entuziasmul nu avea să dureze. Nici veselia, nici optimismul, nici interesul înflăcărat, nici una dintre aceste trăsături nu avea să dureze atîta cît ar fi simțit ea nevoie. Nimic nu avea să dureze pînă la urmă — numai curajul.

Privirea îi era ațintită pe linia zării. Hățurile legate cu sfoară îi atîrnau moi în mîini. La fiecare învîrtitură a roților, hainele îi erau împroșcate cu noroi uscat. Era atît de pierdută în gînduri, încît la început nici nu auzi zgomotul făcut de un călăreț care se apropia și sunetul sec al copitelor lovite de pietre. Dar chiar mai înainte ca mintea să-i devină conștientă de apropierea lui Jason,

simțurile i se năpustiră spre el. Un moment trupul i se îndoi, apoi sări în sus ca un arc de oțel. Cu o față impasibilă și cu un torent de amintiri în inimă, ședea privind în depărtare linia estompată a drumului, șerpuind pe lîngă coliba arsă. Se afla din nou închisă în temnița clipei de eternitate ; dar în privirea neutră a ochilor nu i se vedea nici un semn de suferință. Mîna nu-i tremura ; hățurile lăsate în voie nu se agitau ; iar atunci cînd un glas o strigă pe nume, nici măcar prin tremurul unei gene nu lăsă să se vadă că ar fi auzit.

— Dorinda ! Dorinda, ascultă-mă, vreau să-ți spun ceva !

Ea ridică privirea de pe panglica șoselei și se uită peste valurile unduitoare de rogoz, către lucirea ca de topaz a apusului îndepărtat. Ca o lamă ascuțită o străpungea dorința de a-l privi în ochi, de a se întoarce și a-l strivi sub disprețul ei ; dar un instinct profund îi spunea că, dacă ar fi cedat impulsului, ar fi fost pierdută. A-i recunoaște existența însemna a-i restaura, într-o oarecare măsură, puterea asupra vieții ei. Numai ținîndu-l la distanță, atunci cînd era trează, putea să-și cîștige libertatea.

— Dorinda, ești aspră. Dorinda...

Erau acum unul lîngă altul, pe șosea. Dacă el ar fi întins mîna, ar fi putut s-o atingă. Dacă ea ar fi întors capul, l-ar fi putut privi în ochi. Dar nu întoarse capul ; nu-și mută privirile de pe linia orizontului ; nu slăbi nici în cel mai mic mușchi atitudinea încordată de dispreț neînduplecat. Chiar de-ar fi s-o urmeze călare tot drumul pînă acasă, își spuse în sinea ei, tot nu o va putea sili să-i vorbească. Orice ar face, nu o va putea determina să-i vorbească ori să i se mai uite vreodată în ochi !

Hîrtoapele din drum îl obligau să meargă ceva mai în urmă, și atunci cînd ajunse din nou lîngă ea, tocmai treceau pe lîngă coliba cea arsă. După ce se apropiară de răscrucea drumului, Jason ezită o clipă, ca și cum ar fi fost tentat s-o urmeze mai departe. Apoi, luînd brusc o hotărîre, ocoli și coborî din șa, ca să deschidă poarta roșie de la Five Oaks.

— O să ne mai vedem, îi strigă din urmă.

După ce el dispăruse din vedere, Dorinda continuă să stea țeapănă cîteva minute, de parcă ar fi înghețat într-o atitudine de repulsie. Apoi, deodată, își dădu drumul: membrele îi fură scuturate de un tremur și hățurile îi lunecară din mînă, ajungînd în fundul trăsuricii. Era ca un om care ar fi scăpat de o nenorocire îngrozitoare și nu-și dă seama de primejdie decît după ce a trecut. După ce tremurul se liniști, se aplecă și apucă iar hățurile. „Va fi mai ușor data viitoare", își zise, adăugînd după o clipă: „Cred că trebuie să mă obișnuiesc și cu asta. Te poți obișnui cu orice, dacă e nevoie." O tristețe apăsătoare i se așternu peste gînduri și nu-și putea da seama limpede ce semnificație avea pentru ea întîlnirea aceasta. „Nu pot înțelege de ce sufăr atît. Nu pot înțelege cum de un om pe care îl disprețuiești te poate face atît de nefericit."

Apropiindu-se de casă, calul grăbi pasul și trăsurica străbătu huruind podețul și sui panta pietruită pînă la grajd. Zarea se întunecase înspre apus și casa albă, lungă, se contura în amurgul așternut ca un praf argintiu peste întreg peisajul. Un fir de fum se prelingea în jos dintr-un horn. Peste acoperiș, copacii înmuguriți apăreau diafani ca o ceață sub albastrul verzui al cerului. În fereastra din aripa vestică a casei ardea o lampă. O văzuse arzînd astfel în atîtea și atîtea seri din trecut; la fel avea s-o vadă, dacă o fi să trăiască, în nenumărate seri viitoare.

Apoi, tocmai cînd se pregătea să se îndrepte spre grajd, observă umbre ce se mișcau încoace și-ncolo în fereastra luminată. Deși aspectul exterior al casei rămăsese același, în atmosferă se simțea totuși o schimbare subtilă. Timp de o clipă, cît ezită, i se păru că deslușește un mesaj nefast în aceste umbre grăbite și în absența oricărui zgomot. Simți cum i se pune un nod în gît și sări din trăsurică, tocmai cînd ușa se deschise și Rufus ieși din casă.

— A murit acum cîteva minute, o vesti el.

Acum cîteva minute!

„N-am să știu niciodată ce anume a încercat să-mi spună", gîndi ea. „Oricît aș mai trăi de aici înainte, niciodată n-o să aflu."

10

DUPĂ ultima rugăciune, pămîntul fu aruncat în groapă, sub pinul cel mare din cimitir, și viața de la fermă reîncepu, cu prea puține schimbări în străvechea-i monotonie. Joshua Oakley își sacrificase viața pentru pămînt, și totuși — cel puțin așa i se părea Dorindei — moartea lui însemnase la fel de puțin ca un copac ce căzuse și putrezise în pămîntul din care se înălțase cîndva. Chiar și în propria ei durere, deslușea mai mult un sentiment de milă decît o suferință personală.

După ce vecinii ieșiseră solemn pe poartă, membrii familiei se adunară în iatacul doamnei Oakley și priviră pe fereastră cimitirul de pe deal, ca și cum ar fi așteptat ca mortul să se scoale și să se întoarcă la munca lui. Singura schimbare avea să fie, după cum trebuiau să admită cu toții, că doi argați plătiți aveau să se văicărească pentru împărțirea unei munci pe care Joshua o îndeplinise singur fără să se plîngă. Ferma aparținuse dintotdeauna doamnei Oakley, dar pentru a-i asigura autoritatea, Joshua făcuse un testament, cu cîteva luni înaintea morții, prin care îi lăsa caii și toate uneltele fermei. Oricît de deosebiți păruseră unul de celălalt, exista totuși între părinții Dorindei o legătură pe care ea o simțea fără s-o înțeleagă. Presupunea că era vorba de puterea obișnuinței, sau de atașamentul tenace față de unele amintiri fericite care supraviețuiseră loviturilor vieții. În felul său mut, Joshua fusese mîndru de soția lui, iar Eudora se bizuise pe soțul ei, pentru calități mai substanțiale decît cele de ordin sentimental. El îi fusese de folos în amănuntele practice ale traiului de fiecare zi și acum îi resimțea pierderea, așa cum resimți pierderea unei capacități fizice. Era aici încă o dovadă a țesăturii variate a vieții, își zise Dorinda, amintindu-i încă o dată de elanul de nebunie sub impulsul căruia încercase să țeasă o fericire durabilă dintr-un singur fir emoțional.

— Nu văd cum vom reuși s-o scoatem la capăt fără el, spuse doamna Oakley, slabă și prăpădită în rochia veche de doliu pe care o purtase și pentru copiii morți.

— Asta înseamnă, după cîte bănuiesc eu, că va trebui să rămîn aici, mormăi Rufus pe un ton de revoltă posacă. Va trebui să renunț la slujba aceea de la New York, pe care mi-a promis-o Tom Garlick pentru la iarnă. E un adevărat ghinion, nu alta.

— A, nu, nu-i nevoie să rămîi, îl consolă Dorinda. Mama și cu mine ne putem descurca foarte bine și singure. Nu are nici o importanță dacă pleci la toamnă.

— Ar fi bine să asculți de sfatul Dorindei și să pleci, Rufus.

Deși vorbea pe un ton calm, doamna Oakley se făcuse palidă la gîndul de a-l pierde și pe Rufus.

— Știți, mă tem că eu nu vă mai pot ajuta cu nimic, spuse Josiah privind pe furiș la soția lui, care se dovedise o adevărată zgripțuroaică, cu scurte dar explozive accese de generozitate.

— Bineînțeles că mama poate veni oricînd să stea la noi, sugeră Elvira, ascultînd de cel mai scurt acces de acest fel. O să aibă de lucru cît o vrea, o să poată îngriji de pui, iar copiii n-o vor lăsa să se simtă singură.

Ochii doamnei Oakley se umplură de lacrimi. Dulăul bătrîn, care supraviețuise stăpînului, stătea culcat la picioarele ei, și ea se aplecă să-l mîngîie pe cap cu o mînă tremurătoare.

— Și ce s-ar alege de fermă ? întrebă ea cu glas sugrumat. Vreau să mor la ferma unde m-am născut.

— O să rămînem noi două, mama și cu mine, declară Dorinda, cu hotărîrea aspră pe care o deprinsese din ciocnirile cu viața. Ferma e a măicuței și noi două putem să avem grijă de ea. Ne putem lipsi de ajutorul unui bărbat, adăugă ea, neliniștită. Dacă nu m-aș putea descurca mai bine decît bărbații de pe-aici, ar însemna că sînt un prost fermier.

Elvira respiră ușurată și fruntea lui Josiah se înseninâ. Cît despre Rufus, el pierduse orice interes pentru conversație de îndată ce se hotărîse că poate pleca la toamnă.

— Sînt sigură că nici unul din noi nu ar lua-o pe mama împotriva dorinței ei, zise Elvira, liniștită și conciliantă, căci generozitatea îi fusese zadarnică. Ferma e

a ei, în orice caz, așa că poate face cu ea ce vrea și nici unul dintre noi n-are de ce să se amestece.

Cu smucitura-i obișnuită, care o enervase pe Dorinda de cînd o cunoscuse, Elvira își aranjă cordonul fustei și-și sprijini mîinile pe șoldurile ce se dezvoltau cu repeziciune.

— Nu e nevoie să vă faceți griji pentru mama, reluă Dorinda cu fermitate. O să am eu grijă de ea.

Simțea că singura ei dorință era de a-i vedea pe Elvira și Josiah plecați. Chiar și Rufus era mai ușor de suportat. Cel puțin avea o figură plăcută ; dar Josiah și Elvira existau în mintea ei doar ca exemple întristătoare de zădărnicie fără leac. În timp ce-l privea pe Josiah, i se părea că înfrîngerea și neajutorarea îi ies prin toți porii. Deși muncea din zori și pînă-n noapte, era tot timpul frînat de o încetineală și o stîngăcie care-i evocau Dorindei eforturile unui arierat mintal. Și totuși tatăl ei, în ciuda ignoranței, fusese de o hărnicie neobosită, iar mama suferea de o adevărată manie a energiei. Era deci, pînă la urmă, o problemă de condiții și mediu, nu de ereditate ! Oare vîna mai activă sucombase, în cele din urmă, în fața inerției climatului general ? Ei bine, dacă lupta se reducea la o înfruntare între ea și condițiile înconjurătoare, era decisă să învingă. Sub sprîncenele întunecate, ochii îi apăreau ca niște păsări albastre ținute în colivie. Purta o rochie de stambă neagră, ce aparținuse cîndva domnișoarei Seena Snead, iar doliul îi scotea în evidență contrastul dintre întunecimea părului și roșul aprins al buzelor.

— N-are nici un rost să mai vorbim. Eu sînt hotărîtă, le anunță tuturor.

O oră mai tîrziu, după plecarea lui Josiah și a Elvirei, Dorinda o ajută pe maică-sa să-și scoată straiele cernite și să deretice camera în care zăcuse Joshua.

— Nu suport mirosul doliului, spuse fata împăturind voalul de crep negru și punîndu-l la loc în cutie. Crezi că ar trebui să-l port ?

— N-ar fi cuviincios dacă nu l-ai purta, răspunse doamna Oakley ; iar după un minut întrebă : Ce vrei să faci cu salopeta lui Rufus pe care ai dus-o sus ?

Dorinda se întoarse de la dulap și o privi.

— E o salopetă veche, pe care am s-o cîrpesc, răspunse. Am de gînd s-o port la muls. Vacile alea de Jersey n-au fost niciodată mulse de o femeie.

— Cred c-or să se obișnuiască.

— S-ar putea, dar îmi vine mai ușor să îmbrac o salopetă decît să le dresez. Oricum, nu poți să te ocupi de o fermă umblînd mereu îmbrăcată în fustă.

— Sper că n-ai de gînd să porți salopeta prin fermă ?

— Dacă pot să-mi fac treaba mai bine cu ea, am s-o port.

Doamna Oakley oftă.

— Ei, sper să nu te vadă nimeni.

— Nici nu-mi pasă, răspunse Dorinda încăpățînată. Am de gînd să-mi mulg vacile așa cum cred eu că-i mai bine. Am și eu puțin bun-simț, adăugă serioasă, ba mai mult, cred că sînt singurul om din regiunea asta, bărbat sau femeie, înzestrat cu bun-simț.

Fața bătrînei rămăsese neclintită ca o mască, dar ochii ei fixau, ca într-un fel de verdict profetic, pinul cel mare din cimitir.

— Nu pot să nu mă gîndesc la felul cum zăcea tatăl tău aici, privind zile în șir pinul cel mare. Se părea că pinul acela însemna pentru el mai mult decît orice prezență omenească.

Dorinda îi urmări privirea.

— Într-un fel, așa și era, zise ea rar, de parcă o taină de nepătruns se topea într-un torent de uimire. Într-un fel special.

Cu fîșia de crep negru în mînă, doamna Oakley privi în sus spre crengile în formă de harpă.

— Cred că e un fel păgîn de a privi lucrurile, spuse ea, dar nu mă pot împiedica totuși să găsesc mîngîiere în el.

După ce curățară odaia și înfășurară în hîrtie veșmintele de doliu, Dorinda o rugă pe maică-sa să se odihnească pînă la întoarcerea lui Rufus pentru cină.

— Mi-e cu neputință, fata mea, mai ales cu toate gîndurile care-mi trec prin cap, răspunse doamna Oakley neclintită. Îmi aduc aminte cum încerca doctorul să-l convingă pe tatăl tău să lase lucrul o vreme, iar el clătina din cap și răspundea : „Doctore, nu știu cum să mă

opresc din muncă." Așa-i și la mine, probabil : nu știu cum să mă opresc din muncă.

— Dacă vrei neapărat să te omori muncind, nu văd cum aș putea să te împiedic.

Glasul Dorindei tremura de exasperare. Simțea că, în cazul cînd mama ei ar vrea să asculte de rațiune, viața amîndurora ar fi mult mai ușoară. Dar ascultau vreodată mamele de rațiune ?

— Am de gînd să fac un drum pînă la Poplar Spring și să mă uit la pădurea despre care mi-ai scris, mai zise ea. Sper că nu va fi nevoie să vindem copacii de-acolo, ca să băgăm banii în lucratul pămîntului.

— Tatăl tău îi ținea ca să-i avem pentru înmormîntare. Se gîndea să acopere cu ei costul cheltuielilor de înmormîntare.

— Da, știu, recunoscu Dorinda, privind-o gînditoare. Bietul taica ! Asta era tot ce-avea, și nu voia cu nici un chip să se despartă de copacii de la Poplar Spring. Dar vezi dumneata, și tonul îi deveni ascuțit, apropiindu-se de hotarul amar al disperării, eu mă bizui pe unt ca să ne asigure înmormîntările pentru amîndouă, și cine știe dacă găinile dumitale n-or să ne ofere și pietre funerare.

— Sper că New Yorkul nu te-a transformat într-o femeie care ia totul în rîs, Dorinda.

Fata zise :

— New Yorkul n-a mai avut ce schimba, măicuță. Pedlar's Mill o făcuse cu mult mai înainte.

— De, sînt unii care-și bat joc și de cele mai sfinte lucruri. Sper că n-ai de gînd să te duci îmbrăcată-n rochia neagră a Seenei Snead ?

— Ea a terminat cu doliul, așa că mi-a dat-o mie.

— Credeam că nu-ți place să primești pomană.

Erau momente cînd Dorindei i se părea că se sufocă între limitele rigide ale concepțiilor doamnei Oakley. Ieșind în goană din cameră, și apoi din casă, fără să asculte de sfatul maică-si de a-și pune pălărie, cel puțin în ziua înmormîntării, Dorinda se întrebă dacă sîciiala continuă și fără rost era tot ce o aștepta în viitor. Își iubea mama, dar oricît ar părea de ciudat, iubirea nu te face să suporți toanele celuilalt.

Cărarea pînă la Poplar Spring tăia pe lîngă cîmpul de optsprezece acri și Dorinda se opri în mijlocul buruienilor prăfuite, ca să cerceteze munca făcută în ultimele două zile. Rogozul fusese în parte tăiat și ars, iar paiele înnegrite își așteptau pieirea. „O să fie nevoie de muncă grea ca să scoatem de-aici iarbă grasă", gîndi ea, „dar dacă am să tot semăn mazăre furajeră și am să o răstorn în brazdă de fiecare dată, cu timpul s-ar putea să îngraș pămîntul." În pășunea apărată de un gard de țăruși, iarba era deasă și înaltă, căci numai Dan și Beersheba păscuseră acolo în ultimii patru, cinci ani. Unica vacă, atunci cînd aveau norocul să aibă una, își afla locul pe pajiștea din fața casei, unde doamna Oakley o mulgea vara. Peste drum văzu pășunea dinspre apus, împrejmuită de un gard rar, unde tatăl ei semănase grîu de toamnă, și ochii i se umplură de lacrimi privind firișoarele verzi ce răsăreau din pămînt. Pe cînd stătea așa, își aminti de fața lui în sicriu ; o expresie austeră, inaccesibilă, cu o uimire încărcată de reproș sub masca de solemnitate, de parcă ar fi cerut vieții socoteală, întrebînd-o pentru ce îl zdrobise. „Orice s-ar întîmpla, ferma va fi întotdeauna a mea", gîndi Dorinda. „Așa simțea el. Dar ferma nu este un om și nu te poate face să suferi. Numai oamenii îți frîng inima." Toate păreau atît de simple cînd le privea prin pelicula de sentimente ce-i întuneca judecata. Înrudirea cu pămîntul se filtrase prin sîngele ei pînă la creier ; și știa că acest instinct transfigurat nu-i decît un amestec de milă, amintiri și pasiune. Într-un fel obscur, simțea că numai prin această emoție proaspătă putea atinge eliberarea definitivă a spiritului.

Îndepărtîndu-se, urmă cărarea care ducea pe lîngă pinii pitici din marginea rogozului. Curînd zări contururile familiare de la Poplar Spring, acolo în depărtare, iar înspre răsărit, întinderile de copaci cu esențe prețioase care crescuseră înalți de la moartea străbunicului. În sentimentul nou de venerație pe care-l nutrea pentru tatăl ei, nu se putea gîndi să taie copacii cei înalți. „Ar fi un adevărat masacru", își zise în sinea ei. „Am să las pădurea în picioare cît de mult voi putea."

Deasupra capului, pinii susurau în vîntul ușor și, vreme de cîteva clipe, sunetul pașilor din spate nu acoperi

șoaptele copacilor. Apoi, cu o tresărire, își dădu seama că cineva o urmărea și, privind în jur, îl văzu pe Jason pășind peste cîmpul aproape pustiu.

— Știu că nu ți-a făcut plăcere să mă vezi la înmormîntare, Dorinda, însă era tot ce puteam face ca să arăt respectul ce-l port tatălui tău. A fost unul dintre oamenii cei mai cumsecade care au existat vreodată.

Pieptul fetei se încleștа de durere, dar continuă să meargă de parcă nici nu i-ar fi observat prezența.

— Mi-era teamă să nu te superi că am venit, urmă el.

Auzind aceste cuvinte, mîndria îi fu mistuită de amărăciune și atunci se opri și privi îndărăt.

— N-aveai dreptul să vii. Știai că nu voiam să vii.

Fără să răspundă acuzației, o privi, uimit de schimbarea de pe figura ei.

— Pentru prima dată mă privești, de cînd te-ai întors acasă, spuse Jason. M-ai tratat de parc-aș fi noroiul de sub picioarele tale.

Mîna lui se afla pe ramura subțire a unui pin și, adunînd acele de pe rămurică, le împrăștia în vînt cu un gest pasionat. Peste haosul din mintea ei, săgetă umbra unui regret. „De ce nu l-am ucis în noaptea aceea !"

Privirea Dorindei, mereu fixată pe linia orizontului din spatele lui Jason, se întoarse spre chipul acestuia.

— Urmărindu-mă, n-ai să mă determini să te ascult.

— Dacă ai ști cît am suferit !

Îl privea cu ochi neiertători. Pentru o asemenea zdreanță își distrusese viața ! Apoi, cu acest gînd în minte, își dădu seama că în prezența lui, privindu-l în față, era mai departe de el decît fusese la New York. Ieri avusese putere asupra simțurilor ei, mîine s-ar putea să aibă din nou putere asupra amintirilor ; dar în clipa aceea, așa cum stăteau acolo, atît de aproape încît îi primea în obraji răsuflarea, simțurile ei, ca și memoria, îi erau eliberate de vechea tortură a dragostei.

— Sînt pe cale de a-mi pierde stăpînirea de sine, spuse el cu glas slab, încercînd s-o îmbuneze. M-am apucat de băutură, ca tata.

Privindu-l, trebui să recunoască în sinea ei că doar sentimentele față de el se schimbaseră, nu omul în

sine. În aparență, în ciuda excesului de băutură, rămăsese la fel de fermecător; numai că farmecul lui, ce i se păruse atît de irezistibil cu doi ani în urmă, nu reușea acum să-i trezească în inimă nici o tresărire. Contrastul dintre ochii negri și părul roșu i se părea artificial; găsea ceva respingător în strălucirea dinților albi, de sub mustața roșie și scurtă. Și acestea erau tocmai amănuntele fizice care o impresionaseră cîndva atît de profund; aceleași trăsături pe care le vedea acum, pentru prima dată, în lumina fantomatică a vrăjii risipite.

— Nu poți să înțelegi, rosti ea deodată, că nu te urăsc, pentru că nu reprezinți pentru mine... absolut nimic.

— Mă arunci la gunoi, ca pe o zdreanță.

Dorinda rîse. Cît de teatrali erau bărbații! Dar, în străfunduri, simți cruzimea care roade ca un vierme însăși inima sentimentului dispărut.

— Și de ce mi-ar păsa de tine? întrebă.

— Vrei să spui că nici nu ți-ar păsa dac-ar fi să mor, de beție, ca tata?

Vocea îi tremura, și Dorinda îl văzu cum se luptă cu neputința bărbatului de a crede că dragostea unei femei a murit cîtă vreme a lui continua să trăiască.

— Ești lipsită de suflet, Dorinda, ești de piatră.

Zîmbetul ei dovedea satisfacție.

— Da, sînt lipsită de suflet. Am terminat cu fleacurile sentimentale.

Întorcîndu-i spatele, își continuă drumul, pășind repede peste cîmpurile arate și îndreptîndu-se spre casă. Ah, dacă femeile care tînjesc după dragoste ar ști ce neasemuită ușurare e să nu mai vrei să știi de dragoste!

11

ÎNTR-O după-amiază de octombrie, Dorinda ședea în cimitir, sub pinul în formă de harpă, și îmbrățișa ferma cu privirile.

Văzduhul era plin de miresmele toamnei; umbrele de la apus se lungeau; în curînd Nimrod, băiatul de la fermă,

avea să lase bariera de la jgheabul de adăpare și cele șapte vaci de Jersey vor trece drumul și pajiștea una cîte una, somnoroase, îndreptîndu-se spre grajd. De cum îl va zări pe Nimrod, o să alerge jos și-o să-și tragă pe ea salopeta. De cînd le adusese de la Green Acres, mulsese vacile în fiecare dimineață și seară, și acum se întreba cam cîte ar mai putea îngriji avînd-o de ajutor numai pe Fluvanna. Doar făcînd ea singură toată treaba și fiind atentă la fiecare amănunt, putea nădăjdui să reușească pînă la urmă. Știa bine că o singură dată de s-ar dovedi slabă față de nepăsarea obișnuită a negrilor, donițele și căldările nu ar fi opărite așa cum trebuie, iar laptele nu ar mai fi de aceeași calitate. Fluvanna era mai de nădejde decît cele mai multe femei albe ignorante; dar chiar și Fluvanna, o femeie cum nu găseai — după cîte zicea Dorinda — decît una la o mie, ar lăsa-o mai moale cu munca de îndată ce ea ar slăbi puțin hățurile. Existau momente cînd Dorindei i se părea că disprețul acesta instinctiv pentru muncă era ceva specific Sudului. În ultimele șase luni, simțise și ea de multe ori tentația. Trecuse prin ore de slăbiciune, cînd i se părea că e mai bine să fii superficial și să termini treaba repede, decît să lucrezi încet și temeinic; dar întotdeauna își învinsese această tentație, înainte de a se traduce în neglijență. Se întreba dacă puterea ei de rezistență avea să supraviețuiască sau avea să cedeze lipsei de energie din jur.

Trecuseră șase luni, și cît de greu trudise! Se gîndi la diminețile cînd se scula înainte de revărsatul zorilor, mînca la repezeală, în faptul zilei, și mulgea vacile cînd soarele abia se ivea. Din clipa cînd laptele cald spumega în căldări și pînă ce untul era turnat în forme și ștampilat cu numele Old Farm, sub însemnul unui pin în formă de harpă, nici un amănunt din toată munca nu era lăsat pe seama altora. Pînă și dezinfectarea putineielor pentru unt, strecuratul și smîntînitul laptelui după vechiul sistem, fără separator, toate aceste sarcini simple se îndeplineau sub ochii ei atenți. După ce primul transport de unt fusese expediat, așteptase încordată verdictul. Prețul păruse absolut extravagant — ceruse trei-

zeci de cenți pe funtul furnizat direct clientului, în vreme ce la magazinele din Pedlar nu costa niciodată mai mult de nouă peni vara și un shiling iarna, măsurat cu vechile unități englezești, care în ținutul Queen Elizabeth încă mai erau folosite în mod curent.

— Pare grozav de scump, obiectase maică-sa.

— Știu, dar doamna Faraday mi-a spus să cer mai mult. Zicea că lăptăria avea să-l vîndă cu un dolar funtul, dacă era unt de cea mai bună calitate cu putință. Unii oameni sînt dispuși să plătească scump și apreciază mai mult un lucru dacă-l plătesc mai scump. Am cercetat cît am putut mai atentă modul de fabricare a untului la New York și sînt sigură că nimeni nu și-ar putea da mai multă osteneală. Untul ăsta e minunat, are aromă de flori.

— Bine, s-ar putea..., dar doamna Oakley părea să se îndoiască. Om trăi și-om vedea.

Cînd sosi scrisoarea împreună cu cecul, Dorinda se simți în al nouălea cer. Hotelul și lăptăria voiau să cumpere tot ce le putea furniza de calitatea aceea ; dar deși știa foarte bine că succesul era mai puțin întîmplător decît părea la prima vedere, nu se opri să se întrebe dacă se datora calității produsului sau doar întîmplării.

— Dacă totul merge bine, toamna viitoare voi avea douăzeci și cinci de vaci, zise ea plină de speranță, și-i voi angaja pe Ebenezer și Mary Joe Green ca s-o ajute pe Fluvanna.

— Te avînți prea sus, Dorinda, ca de obicei.

— Așa sînt eu. Nu pot fi altfel. Dacă nu aș trăi în viitor, n-aș putea să suport starea de lucruri de-acum.

În lumina blîndă a după-amiezii își întinse brațele deasupra capului, cu un gest de oboseală sănătoasă. Simțea în nări aroma pinului. Pe pajiștile din vale, scăldate în soare, se auzeau roiurile de lăcuste. În clipa aceea se simțea senină, și puțin somnoroasă, iar toate necazurile se topiseră în senzația împăcării fizice. Era mai slabă decît înainte, dar mușchii îi erau tari și elastici ; pielea bronzată, de culoarea chihlimbarului pal ; iar linia gurii cărnoase mai fermă și mai puțin feminină. În cîțiva ani munca fermei avea, probabil, să-i înăsprească trăsăturile ; dar la douăzeci și trei de ani era încă destul de

tînără ca să înflorească într-o frumusețe maturizată. Deși mîinile îi erau asprite de muncă, iar unghiile rupte și pătate, nu simțea nici un regret pentru neglijarea trupului, atîta vreme cît simțurile îi rămîneau amorțite de muncă. Dormea acum fără vise. Acest singur fapt i se părea că răscumpără orice sacrificiu pe altarul cochetăriei.

Privirea îi rătăcea peste lanul de grîu secerat, unde snopii stăteau adunați în șiruri la mijlocul miriștei, și se gîndi că recolta fusese mai bună ca de obicei. Apoi hoinări cu privirile de-a lungul potecii din livadă, înspre grajdul cel nou și urmări mișcările lui William Fairlamb, care cobora de pe acoperiș. Un plăcut simțămînt de posesiune i se strecură în minte, în vreme ce privirile i se mutară de la grajd în spatele casei, unde o văzu pe maică-sa mergînd de-a lungul potecii de la intrare. Erau acum o sută cincizeci de găini în curtea cu păsări și Dorindei i se părea că fericirea bătrînei se consumă în bucuria de a îngriji păsările. Deși continua să-l adore pe Rufus, băiatul era o dezamăgire și un motiv de îngrijorare crescîndă. În ultima vreme nu mai muncise deloc la fermă; își petrecea zilele vînînd cu Ike Pryde sau Adam Snead, și Dorinda era convinsă că începuse să bea prea mult whiskey prost. Știa că se va simți ușurată cînd, odată cu venirea lunii noiembrie, Rufus va pleca.

Întorcînd capul, pe cînd se pregătea să plece din cimitir, își aruncă privirile pe deasupra peisajului multicolor al toamnei, spre hornurile din depărtare ale fermei Five Oaks. Cît de îndepărtată era vremea cînd vederea hornurilor roșii, proiectate pe cerul cenușiu sau albastru, îi străpungea inima ca un pumnal? Iubirea ei murise, dar regretul se datora mai puțin faptului că dragostea i se sfîrșise în dezamăgire, decît conștiinței tragice că dragostea poate avea vreodată sfîrșit. Nimic nu rezista la nesfîrșit. Totul piere datorită prăbușirilor din interior. Acesta era, la urma urmei, viermele ce roade în inima faptelor. Dacă fie dragostea, fie ura ei ar fi durat, ar fi aflat mai puțină amărăciune în gustul vieții.

În primele săptămîni după întîlnirea cu Jason la marginea pădurii de pini, fusese învăluită într-o pace adîncă. Apoi, treptat, i se părea că pe măsură ce se îndepărta

de Jason în realitate, acesta se apropia tot mai mult de viața ei tainică. Pe măsură ce zilele treceau, libertatea pe care o cîștigase în prezența lui se topea, ca sub efectul unui elixir, și încordarea nervilor și a simțurilor ei era tot mai mare. Niciodată, de cînd îl privise în față și își spusese în sinea ei că-i era complet indiferent, nu cunoscuse o dezamăgire mai totală. Descoperi că, din păcate, în loc să și-l amintească așa cum îl văzuse ultima dată, imaginația ei crea imagini pe care rațiunea le nega. Descoperi că nu numai durerea, dar chiar și amintirea durerii de pe vremuri putea să provoace o rană fizică.

În spatele cîmpurilor și al șoselei, soarele cobora tot mai mult și cerul în amurg căpăta culoarea fructelor de toamnă. Urmărind norii, Dorinda își aminti de miezul unei rodii pe care o văzuse într-o vitrină la New York ; și imediat fu cuprinsă de un dor după sunetele și imaginile marelui oraș. „N-are nici un rost să mă gîndesc la asta acum", își spuse coborînd de pe deal și apucînd-o pe poteca livezii. „Ca și în atîtea alte împrejurări, doar cînd privești îndărăt ți se pare că dorești ceea ce nu mai ai. Cîtă vreme mă aflam la New York, doream să plec de acolo. Iată-l pe Nimrod aducînd vacile și Fluvanna cărînd gălețile pentru lapte."

Pe veranda din spate, maică-sa punea mere la uscat, căci recolta de mere fusese bună și pivnița era plină cu mere și struguri.

— Ar fi trebuit să uscăm mere destule ca să ne ajungă pînă la anul, vorbi doamna Oakley în timp ce ștergea cu șorțul lama cuțitului. Toată vremea cît am tăiat merele astea felii, mă tot gîndeam cît de mult îi plăceau tatălui tău poamele ; știi doar că toamna trecută n-am avut aproape deloc mere bune de păstrat.

Deodată, ducîndu-și mîna streașină la ochi, privi în direcția de unde venise fiică-sa.

— Nu văd bine cine aleargă colo, peste lanul de porumb, dar oricine o fi, pare grozav de grăbit.

Dorinda îi urmări privirea.

— E Rufus ! Aleargă de parcă l-ar fugări cineva.

Fața doamnei Oakley părea chinuită de nevralgia ei obișnuită.

— Îmi promisese să repare putineiul încă în seara asta, spuse ea pe un ton supărat. Dar de la masă nici n-am mai dat cu ochii de el. Prea multă vreme și-o petrece în tovărășii proaste. Mie nu-mi place defel Ike Pryde ăsta, și nici cei doi băieți Kittery de la Plumtree.

Dorinda clătină din cap.

— Mă bucur că o să plece la oraș. Cu cît pleacă mai curînd, cu atît e mai bine.

— Bănuiesc că tocmai și-a adus aminte de putinei.

Tonul doamnei Oakley nu suna deloc convins, și dealtfel adăugă imediat :

— Pare tare speriat, nu crezi ?

— Mă întreb ce l-ar fi putut înspăimînta în halul ăsta.

Cînd băiatul se apropie mai mult, Dorinda văzu că respira din greu și că fața lui, de obicei rumenă, era acum albă și palidă ca ceara.

— Ce Dumnezeu s-a întîmplat, Rufus ? strigă ea cît putu de tare.

Flăcăul îi făcu un semn supărat, invitînd-o să tacă. Ținea în mînă pălăria de pai și, cînd ajunse pe verandă, o azvîrli în hol prin ușa deschisă. Deși gîfîia și părea gata să se sufoce, luă ciocanul de pe o bancă și, fără a se mai opri să-și tragă răsuflarea, se apucă să dreagă putineiul chiar acolo, lîngă scară.

— Ce Dumnezeu s-a întîmplat, Rufus ? întrebă iar Dorinda.

Vedea că maică-sa tremură de îngrijorare și asta o umplu de furie împotriva fratelui ei.

— Ar fi trebuit să mă lași să plec încă din primăvară, răspunse flăcăul pe un ton violent.

Ridică ciocanul deasupra capului și, încă gîfîind din pricina alergăturii, bătu strîmb un cui în fundul putineiului. Îi tremura mîna, și Dorinda văzu că loviturile lui nesigure cădeau alandala.

— Nu cumva ai făcut vreo prostie, băiatul mamei ? întrebă doamna Oakley cu un glas strident.

Rufus întoarse capul și o privi mut și întunecat. Deși fața lui cu trăsături frumoase își păstra obișnuita expresie încruntată, Dorinda bănuia că atitudinea lui brutală era doar o mască, sub care ascundea o tulburare

lăuntrică. Din ochii negri îi scăpărau scîntei, ca și cum teama ghemuită aștepta doar un semnal ca să facă un salt, la primul sunet, iar mîna ce se încleștase strîns pe ciocan nu înceta să tremure.

— Să nu cumva să spuneți că n-am fost aici, oricine v-ar întreba, spuse el apăsat. Oricum, n-a fost vina mea. Nu vine nimeni încoace, nu-i așa ?

— Nu, doar Nimrod cu vacile, răspunse Dorinda nerăbdătoare. Trebuie să-mi pun salopeta.

Orice s-ar fi întîmplat, vacile trebuiau mulse, reflectă ea în timp ce intra în casă. Acest ritual al fermei, ce se desfășura în fiecare dimineață și seară, devenise inexorabil ca o lege. Inimi puteau fi frînte, bărbați puteau să trăiască sau să moară, dar vacile trebuiau mulse.

Cînd se întoarse de la grajd, Rufus dispăruse, dar doamna Oakley, care pregătea cina, îi făcu semn să vină în bucătărie.

— Încă n-am putut afla ce s-a întîmplat, șopti bătrîna. Nu vrea să deschidă gura, deși îmi dau seama că e grozav de necăjit în legătură cu ceva. Sînt foarte îngrijorată.

— Probabil că s-a certat cu cineva. Știi cît de nestăpînit e.

— Cred că l-am alintat prea mult.

Buzele doamnei Oakley tremurau în timp ce turna puțină cafea într-o ceașcă și apoi o vărsă înapoi în cafetieră.

— Tatăl tău îmi spunea întotdeauna că Rufus e preferatul meu, pentru că-i cel mai mic. Cred că n-am făcut bine, dar nu văd cum aș fi putut să nu-l alint. Era un copil atît de tandru, cînd era mic.

— Acuma unde-i ?

— Sus, în camera lui. L-am chemat la cină. Își încărca pușca, dar s-a ferit să nu-l văd ce face, și a pus-o la loc în colțul de după ușă.

— Ei, lasă, încearcă să nu te necăjești, măicuță. După cît se pare, e vorba de vreo năzbîtie prostească. Pot să te ajut să pui masa ? Mă întorc îndată, numai să-mi scot salopeta. Am după aceea o groază de treabă cu laptele.

Urcă în goană scările pînă în camera ei, iar cînd coborî, trecînd pe lîngă ușa lui Rufus, îi strigă veselă :

— Rufus, nu vii la cină ?

Spre uimirea ei, frate-său deschise imediat, ca și cum ar fi stat ascuns în spatele ușii, ieși repede și o urmă supus pînă jos, în bucătărie. Starea de surescitare părea să-i fi trecut, dar culoarea tot nu-i revenise în obraji, iar ochii îi erau injectați și privirile rătăcite. Whiskey prost, gîndi Dorinda, dar spuse cît putu de amabil :

— În locul tău aș pleca la New York săptămîna viitoare, chiar dacă n-ai încă o slujbă.

Rufus o privi recunoscător.

— Tocmai la asta mă gîndeam și eu.

Întreaga lui purtare era atît de conciliantă, încît o puse pe gînduri. Își aminti că Jason se purtase la fel în săptămînile de dinaintea trădării și, pe drept sau pe nedrept, ajunsese să privească bănuitoare orice atitudine suavă a unui bărbat. Și-i stătea pe vîrful limbii să-l întrebe pe Rufus dacă nu cumva intrase într-o belea ; dar, pe cînd servea la masă, hotărî că era mai bine să nu știe nimic. Cu înțelepciunea experienței, gîndi în sinea ei că nu ajunsese niciodată la ceva bun sîciind un bărbat cu întrebări. Cînd bărbații doresc ca o femeie să afle un lucru, se destăinuiesc singuri la momentul potrivit. Știa prea bine că mama ei își irosise toată viața încercînd să-și convingă bărbatul de una sau alta — și cu ce se alesese din toată truda ? Doar cu necazuri și o situație și mai spinoasă.

Cînd se așeză la masă, se aștepta ca doamna Oakley să înceapă obișnuitul ei interogatoriu ; dar bătrîna îl lăsă pe Rufus să-și termine cina în liniște. Chiar și atunci cînd ultima bucată de prăjitură fu luată de pe platou și cînd doamna Oakley se lăsă pe scaunul ei în spatele ibricului de cafea, ea continuă să tacă. Vinele gîtului i se umflaseră de încordare și nu putu înghiți nici o sorbitură cînd duse ceașca la buze, așa că își împinse deoparte farfuria cu mîncarea neatinsă.

„Biata măicuță", gîndi fata, privindu-i fața cenușie, trasă, cu vinele de la tîmple ieșind ca niște noduri dureroase, „nu poate avea o clipă de liniște." O cuprinse dorința să strîngă în brațele ei tinere trupul obosit și slăbit al mamei și să-i șoptească vorbe de mîngîiere, dar obișnuința de a fi rezervată era ca un corset de fier de

care nu izbutea să scape. Nimic în afară de moarte nu era în stare să scuture această reținere moștenită și s-o preschimbe în tandrețe. Cu toate că spre buze i se ridicau cuvinte afectuoase, tot ce rosti fu doar :

— Pari tare obosită. Te supără mai tare nevralgia ?

— Nu, nu mai mult decît altă dată. Am doar un junghi în tîmplă, atîta tot.

Se ridică de pe scaun și începu să amestece niște turte de mălai cu zeamă de carne, pentru Rambler și Flossie. Deși se clătina pe picioare, refuză oferta de ajutor a Dorindei.

— Sînt obișnuită să fac singură toate treburile astea, zise ea, fără să se oprească o clipă. Tu și cu Rufus mai bine v-ați vedea de treburile voastre.

Cîinele și pisica o urmăreau pas cu pas ; tocmai așezase jos farfuriile de tablă pentru ei și se întorcea să pună la loc castronul gol, cînd se auzi un scîrțîit de roți. Dorinda, care nu-l slăbea din ochi pe Rufus, observă cum se întunecă la față și pe urmă pălește ca varul.

— Să nu cumva să spui că am lipsit de acasă azi-după-masă, maică, șopti el răgușit.

— Ascultă, Rufus, vorbești de parcă ți-ai pierdut mințile, izbucni doamna Oakley, tresărind de o bruscă săgetare a nevralgiei.

Cu toate că tonul ei vădea o simplă iritare, mîinile îi tremurau atît de tare, încît castronul de porțelan îi scăpă din mîini și se făcu țăndări.

— Porțelanul ăsta nu face două parale ! exclamă, în timp ce se apleca să strîngă cioburile.

— Mă întreb cine o fi la ora asta tîrzie din noapte, spuse Dorinda pe un ton mai nepăsător decît ar fi crezut că e în stare.

— Cred că ar fi bine să plec, se repezi Rufus.

— Șezi locului cuminte, se răsti maică-sa tăios.

Dorinda se duse în hol, deschise ușa de la intrare și rămase să aștepte pe prag, în cercul de lumină aruncat de lampă. Era o noapte întunecoasă, fiindcă luna încă nu răsărise, și nu putea distinge decît o umbră ce părea a fi conturul unei trăsuri trase de un cal. Abia după ce vehiculul urcă panta dintre copaci și omul ce mîna calul

coborî din trăsură și urcă scările de la intrare, recunoscu silueta bondoacă și fața fleșcăită a lui Amos Wigfall, șeriful. Îl cunoscuse la magazin, în calitatea lui de politician, familiar cu toți alegătorii, dar oricît ar fi părut de prietenos întotdeauna, Dorinda nu-și putu stăpîni un simțămînt de neliniște cînd îi întinse mîna. Știa că oamenii, și mai ales fermierii, nu se aventurau pe drumuri proaste după lăsarea nopții decît dacă aveau motive serioase s-o facă.

— Ah, dumneavoastră sînteți, domnule Wigfall, exclamă ea pe un ton ospitalier și bucuros. Măicuță, a venit domnul Wigfall. Sper că-i poți oferi ceva pentru cină.

Și în tot acest timp se gîndea : „Ar fi trebuit să-mi închipui că Rufus a făcut vreo prostie. Săraca mama !"

Șeriful își împinse prin ușă trupul greoi.

— N-am venit la cină, Dorinda, zise cordial șeriful. N-aș vrea să vă necăjiți, tu și măicuța ta. Nu cred să fie ceva serios. Am venit doar pentru că n-aveam încotro.

Ținînd încă mîna fetei într-a lui, stătea clipind în lumina lămpii, de parcă ar fi vrut să-și ceară iertare că-i deranjează. Avea o față atît de buhavă și mieroasă, încît părea întruchiparea însăși a sistemului de taxe din care se ghiftuise. Mesteca tutun în timp ce vorbea și, răsucindu-se brusc, scuipă un cocoloș în noapte, înainte de a o urma pe Dorinda în hol și apoi în bucătărie.

— De fapt, am venit pentru Rufus, explică el, adăugînd : N-aș vrea să vă deranjez, doamnă, și în vremea asta își scoase în grabă pălăria veche trasă pe ochi, cu un aer galant ce-i aminti Dorindei de o pantomimă cu un cavaler aristocrat.

— O, nu ne deranjați, domnule Wigfall, răspunse doamna Oakley. Ce spuneați despre Rufus ?

— Spunea că nu e nici un motiv de îngrijorare, se grăbi Dorinda să explice.

Nu-i aruncă nici o privire lui Rufus în timp ce vorbea, dar simțise că tînărul se ridicase în picioare și se încruntase la vederea musafirului.

— Ei, uite, ca între prieteni, vorbi șeriful cu amabilitate. Sper că nu e nici urmă de adevăr în această acuzație ; să vedeți, Peter Kittery a fost găsit mort, colea, lîngă

Whistling Spring, astă-seară, iar Iacob și-a băgat în cap că Rufus este cel ce l-a împușcat.

— E o minciună ! răcni Rufus în culmea furiei. Nici n-am trecut pe lîngă Whistling Spring în seara asta. Maica știe că i-am reparat putineiul pentru unt de la amiază și pînă la cină.

— Ei, dacă-i așa, sînt cît se poate de bucuros, răspunse domnul Wigfall și, taxe sau netaxe, părea să creadă sincer cele rostite. Taică-tău mi-a arătat prietenie adevărată ori de cîte ori s-a ivit prilejul și nu mi-ar face plăcere să-l văd pe fiul său amestecat într-o treabă urîtă ca asta. Iacob zice că tu și cu Peter v-ați certat de la cărți, aseară, la magazin. Dar dacă nici n-ai fost pe lîngă Whistling Spring, încheie el cu logică triumfătoare, e limpede ca lumina zilei că n-ai avut cum să-l împuști tu. Lăsați-l numai să vină cu mine, doamnă, adăugă el după o pauză, întorcîndu-se către doamna Oakley. O să am grijă de el, să nu vă fie teamă, și vi-l trimit înapoi de îndată ce vor fi ascultate depozițiile, mîine dimineață. Nu trebuie să vă faceți griji nici cît negru sub unghie.

— Nici nu l-am mai zărit pe Peter de-aseară ! țipă Rufus, cuprins de furie și spaimă. Nici n-am trecut pe lîngă Whistling Spring. Maica știe că am lucrat toată după-amiaza la putineiul cel vechi.

Cuvintele și tonul lui răsunară în inima Dorindei ca un fior de gheață. De ce nu era băiatul ăsta în stare să-și țină gura ? De ce trebuia mereu, prin cine știe ce ciudățenie a firii, să pară un lăudăros și un huligan ? În vreme ce stătea și-l asculta dezvinovățindu-se cu furie, era tot mai sigură că el îl ucisese pe Peter Kittery, la fel de sigură ca și cum ar fi fost de față.

O clipă se așternu liniștea ; apoi un alt glas începu să vorbească, un glas atît de slab și totuși atît de pătrunzător, de parcă ar fi fost șuieratul îndepărtat al unui tren. La început, fata nici nu recunoscu vocea mamei ei și întoarse iute privirea spre ușă, cu gîndul că vreun străin o fi intrat în urma șerifului.

— Nu putea să fie Rufus, spuse bătrîna cu același ton șuierător. Rufus a stat aici cu mine de la amiază și pînă la cină. L-am pus să-mi repare putineiul cel

vechi, pentru că n-am vrut să folosesc unul din cele noi ale Dorindei. Dorinda a plecat pe cîmp să supravegheze argaţii, continuă ea cu hotărîre, dar Rufus nu s-a mişcat de-aici toată după-amiaza.

După ce isprăvi de vorbit, luă un scaun şi se aşeză dintr-o dată, ca şi cum n-o mai ţineau picioarele. Rufus izbucni într-un rîs nervos, care suna indecent, gîndi Dorinda, iar domnul Wigfall lăsă să se audă un răsunător oftat de uşurare.

— Ei bine, atunci veniţi mîine dimineaţă, doamnă Oakley şi spuneţi toate astea judecătorului, afirmă el încîntat. Nu cred că poate exista vreun martor mai bun, despre oricine ar fi vorba. Nu există suflet de om în Pedlar's Mill şi prin împrejurimi care ar putea pune la îndoială cuvîntul dumneavoastră.

Ridică braţul şi-l bătu pe Rufus prietenește pe umăr.

— Îmi pare rău că trebuie să te iau cu mine, băiete, dar sper că n-ai să-mi porţi pică. Nu strică să stai o noapte departe de maică-ta, iar nevastă-mea nu poate fi decît bucuroasă să guşti din plăcintele ei de hrişcă. Sper că sînteţi mulţumită de găinile dumneavoastră mai spuse el, întorcîndu-se spre doamna Oakley după oarecare gîndire. Nevastă-mea avea mereu de gînd să vină şi să vadă găinile dumneavoastră albe de Leghorn.

— Spuneţi-i că e oricînd binevenită, răspunse doamna Oakley, făcînd un efort să se ridice în picioare. Nu-ţi iei nişte schimburi curate pentru mîine dimineaţă, Rufus ? Cămaşa asta arată ca vai de lume.

Rufus clătină din cap.

— Nu, nu-mi iau. Dacă au nevoie de mine, să mă primească aşa cum sînt.

— Ei, şi mie-mi pare că arată destul de bine, observă jovial şeriful. Vă aştept cam pe la amiază, spuse în timp ce dădea mîna cu gazda. Să dormiţi liniştită la noapte. N-aveţi nici un motiv să fiţi îngrijorată.

Dorinda luă lampa de petrol de pe masă şi ieşi pe verandă să lumineze drumul pînă la poartă.

— Aveţi grijă că e o groapă la cotitură, îl preveni ea.

Şeriful urcase greoi în trăsurică, iar Rufus tocmai se

suia și el, cînd doamna Oakley ieși din casă și-i puse băiatului în mînă un pachet învelit în hîrtie de ziar.

— Ai aici un guler curat și pieptenele, spuse, trăgîndu-se repede înapoi. Ai grijă să nu le uiți acolo dimineața.

12

STÎND pe verandă și ținînd în mînă lampa ce arunca pîlpîiri de lumină spre cerul negru-argintiu al nopții, Dorinda urmărea trăsurica legănîndu-se peste hirtoapele șleaului, spre barieră. O pîclă întunecată și rece se așternuse peste gîndurile ei. Nu se putea scutura de senzația aceea, deși își spunea mereu că n-are nici un rost să fie atît de deznădăjduită. Ca și cum deznădejdea, își mai zise ea, ar fi un produs al rațiunii !

Dragostea de mamă e un lucru minunat, gîndi mai departe, un lucru minunat și dezastruos ! Dragostea de mamă contribuise ca să-l ducă pe Rufus la un asemenea dezastru moral, și tot dragostea de mamă era gata să accepte acum, ca un sacrificiu, urmările acestui dezastru. Doamna Oakley era o femeie pioasă și cu frica lui Dumnezeu, și întreaga ei viață se desfășura sub umbra amenințătoare a Judecății de Apoi ; și totuși, se făcuse în mod deliberat vinovată de sperjur, pentru ca un băiat de nimic să poată scăpa de pedeapsa pe care știa bine că o merită.

„Eu nu sînt așa", gîndi Dorinda. „Eu n-aș fi putut face așa ceva." În fundul sufletului, în ciuda rudeniei cu Rufus, avea o senzație — nu atît de justiție jignită, cît de zădărnicie. Minciuna i se părea nu atît un păcat, cît un lucru inutil. La urma urmei, de ce să nu răspundă Rufus pentru fapta lui condamnabilă ? Era revoltată ; nu-i era milă de el ; era ciudat de nemulțumită de felul cum se desfășurase toată povestea. Atitudinea mamei față de Rufus îi lăsase impresia de a fi mai curînd sentimentală, decît altruistă ; și vedea în această întîmplare dureroasă unul dintre primele roade ale îndelungatei ei slăbiciuni. De cînd se izbise atît de puternic de realitate, devenise neîndurătoare față de idealismul evaziv. „Pro-

babil că mă deosebesc de celelalte femei", medită ea. „Poate că am pierdut capacitatea de a simți, sau poate că din naștere am fost lipsită de sentimente. Alte femei ar fi continuat să-l iubească pe Jason, indiferent de comportarea lui ; dar cu mine n-a fost așa. Există ceva adînc înrădăcinat în mine, pe care pun mai mare preț decît pe dragoste, pe fericire, sau pe orice altceva exterior ființei mele. S-ar putea să fie doar mîndrie, dar pentru mine e mai presus de orice."

Trăsura dispăruse în noapte și, coborînd lampa, Dorinda se întoarse și intră în casă. Pe cînd închidea ușa, țipătul batjocoritor al unei bufnițe se strecură în casă, și ea avu senzația că înghețul le trecea pragul. Toate vechile superstiții de la țară i se adunau în minte. Știa că e o prostie să se lase cuprinsă de astfel de gînduri într-un asemenea moment ; dar își pierduse puterea de a-și domina imaginația, care galopa nebunește, lăsînd rațiunea în urmă.

În bucătărie o găsi pe maică-sa cu mîinile pline de clăbuci de săpun, aplecată deasupra ligheanului cu vase murdare.

— Hai la culcare, măicuță. Termin eu de spălat vasele.

Spre mirarea ei, doamna Oakley nu se opuse. Spiritul de contrazicere fusese sfărîmat și, cînd se întoarse să-și șteargă mîinile cu o cîrpă de vase, se clătină pe picioare.

— Cred că aș face bine să mă culc, într-adevăr, răspunse ea învinsă. Simt că picioarele nu m-ar mai ține nici o clipă mai mult.

Luînd-o pe după umeri, cu brațul ei tînăr și puternic, Dorinda o ajută să traverseze holul și o conduse în camera ei. În timp ce scăpăra un chibrit și aprindea lampa de pe masă, văzu că maică-sa tremura toată, de parcă ar fi fost cuprinsă de friguri.

— Te ajut eu să te dezbraci, maică.

— În afară de ghete, pot să mă dezbrac singură, fata mea. Degetele de la mîini mi-s prea umflate ca să pot descheia ghetele.

— N-avea grijă. Te culc eu în pat.

Cînd se întoarse spre pat și netezi cearșafurile aspre și pătura peticită, Dorinda își zise că obiectele neînsufle-

ţite din cameră împrumutau din patosul fiinţelor omeneşti ce-şi petreceau acolo viaţa. Cîte tigheluri erau în pătura asta, tigheluri vesele şi tigheluri triste, tigheluri care nu duceau nicăieri! Ochii i se umplură de lacrimi şi întoarse iute capul. Ce-or fi avînd casele şi mobilele, de căpătau viaţă în clipe de tensiune sufletească şi-ţi frîngeau inima?

Doamna Oakley se dezbrăca încet, păturind fiecare lucruşor uzat şi cîrpit cu grijă, înainte de a-l aşeza pe scaunul de lîngă picioarele patului.

— Crezi c-or să-i facă ceva lui Rufus? întrebă ea deodată, cu glas tremurător.

Îşi desfăcu încet conciul strîns la ceafă, iar acum părul îi atîrna pe umeri, şi Dorinda îl pieptănă şi împleti într-o coadă subţire şi căruntă. Pieptănătura de copil dădea un aer fantastic umbrei ce se proiecta pe peretele spoit în alb.

— După cele spuse de dumneata, n-au să-i facă nimic. N-ai auzit ce ţi-a spus domnul Wigfall, că nu-l ţin decît în noaptea asta?

Doamna Oakley întoarse capul şi umbra de pe perete îl întoarse odată cu ea.

— Da, l-am auzit. Ei, dacă Domnul îmi va da puterea să trec cu bine prin această încercare, nu-i voi mai cere niciodată nimic.

— Îi va fi mai uşor să te ajute dacă ai să dormi puţin şi n-ai să te mai necăjeşti. Dumnezeu ajută pe cei care dorm liniştiţi.

Deşi vorbea fără nici un gînd anume, fu înspăimîntată de privirea maică-si.

— Simt că n-am să pot închide ochii.

Doamna Oakley se urcase în pat şi stătea întinsă sub pătură, ţeapănă ca o mumie.

— Nu crezi că ar fi o îmbărbătare dacă am citi un capitol din Biblie? întrebă ea.

Dorinda izbucni într-un rîs scurt şi uscat.

— Nu, nu cred. Singura îmbărbătare la care mă pot gîndi este să pun capul pe pernă. În zori am de muls şapte vaci şi nu e treabă uşoară.

— Da, ar fi mai bine să te culci, încuviință maică-sa fără nici o tragere de inimă ; și adăugă cu un oftat : Nu-mi pot stăpîni gîndul că are să se întîmple ceva îngrozitor.

— Nu poți împiedica nimic dacă stai trează. Să dormi cît mai mult mîine dimineața. Am să mulg vacile înainte de a se lumina și apoi am s-o pun pe Fluvanna să ajute la pregătirea gustării de dimineață, de îndată ce-o să sosească. E drum lung pînă la tribunalul din Queen Elizabeth și trebuie să lăsăm cailor timp. Mai dorești ceva ?

Dorinda rezistă tentației de a se apleca și a săruta obrajii zbîrciți ; știa că o neobișnuită demonstrație de tandrețe le-ar face pe amîndouă să se simtă stînjenite.

— Să sting lampa ?

— Nu, îmi place să fie puțină lumină. Se văd prea multe lucruri pe întuneric, după ce se stinge lumina.

Dorinda ieși din cameră cît putu de încet, dar nici nu apucă să traverseze holul, cînd auzi un zgomot înăbușit venind dinspre iatac și știu că maică-sa se dăduse jos din pat și îngenunchease. „N-am ce face", gîndi fata disperată. „Asta are s-o omoare și eu nu pot face nimic ca s-o împiedic." În timp ce spăla vasele și făcea curat în bucătărie, o dureau toți mușchii din pricina încordării din ziua aceea. Își dădu seama că va trebui să facă mai toată treaba la fermă înainte de răsăritul soarelui. Hotărî deci că, în cazul cînd Fluvanna va veni mai tîrziu, ar fi bine să pregătească de pe acum vasele de care aveau nevoie pentru gustarea de dimineață. Apoi — ei bine, chiar dacă Rufus împușcase pe cineva, ea nu mai putea sta trează.

Dimineața, cînd se întoarse în casă după ce mulsese vacile, o găsi pe maică-sa în bucătărie ; un ibric de cafea dădea în fiert pe plită. Bineînțeles, în ziua cînd era mai mare nevoie de ea, Fluvanna făcuse ce făcuse și era în întîrziere.

— Ți-am spus să nu te ocupi de gustare, maică, spuse Dorinda iritată, deși îi era milă de maică-sa.

— Știu că mi-ai spus, dar nu mai puteam sta locului în pat. Mi-a fost teamă că s-ar putea să dormi și tu mai tîrziu și să nu mă trezești la vreme.

Era torturată de o frică nervoasă că ar putea să sosească prea tîrziu la tribunal, şi era inutil să încerci a o aduce la realitate.

— Şezi colea jos, chiar cu salopeta, şi bea-ţi cafeaua cît e fierbinte, continuă bătrîna agitîndu-se de colo pînă colo. Ţi-am pregătit nişte jumări cu slănină, ca să-ţi dea putere.

— Eu am putere.

Se spălă pe mîini şi veni la masă, unde o aştepta mîncarea.

— Nici n-a răsărit soarele şi oricum nu putem porni înainte de ziuă.

— Ei, lasă, voiam să fim gata din vreme. Trebuie să lipseşti de la fermă toată ziua, nu-i aşa ?

— Nu ştiu, răspunse Dorinda cu vioiciune. Fluvanna şi Nimrod vor trebui să se descurce cum or putea. N-am de gînd să-mi fac griji din pricina asta. Orice om poate fi înlocuit mult mai lesne decît îşi închipuie el.

Vioiciunea ei rămînea însă inutilă, pentru că maică-sa nici n-o urmărea. Doamna Oakley era atît de agitată, încît nu putea sta locului la masă şi mereu sărea în picioare şi alerga la plită sau la dulap, cu şi fără motiv. Pe faţă i se aşternuse expresia încordată a unui om care aşteaptă să audă un anumit sunet şi se teme ca nu cumva să-i scape din neatenţie. Încă înainte de a fi aprins focul în sobă, îşi îmbrăcase rochia de duminică din alpaca neagră şi, ca să n-o murdărească, îşi pusese în faţă un şorţ de pînză, în carouri albe şi albastre. Dorinda bănuia că, de nu s-ar fi jenat, ar fi fost în stare să pregătească masa cu pălăria de doliu pe cap, cu voalul negru fîlfîindu-i pe umeri.

— Vine cineva pe şosea ? întreba şoptit, ori de cîte ori Dorinda ridica ochii din farfurie.

— Nu, nu aud pe nimeni, răspundea fata cu răbdare. Încearcă să mănînci ceva, ca să nu ţi se facă rău.

Ascultătoare, doamna Oakley luă pe furculiţă o bucăţică din jumări, dar o puse înapoi pe farfurie, fără să o fi atins.

— Simt că n-aş putea să înghit nici un dumicat.

— Bea cel puţin o gură de cafea, o rugă fata.

Bătrîna făcu din nou un efort de a înghiți, dar era inutil.

— Nu știu ce am, dar îmi simt gîtlejul înțepenit.

— Ei, lasă, am să-ți pregătesc eu ceva pentru drum și pînă acolo o să ai timp să guști cîte puțin. Cu siguranță c-o să ne invite cineva la masă. Ei, și acum să strîng, și pe urmă să ne pregătim de drum.

Dar, în cele din urmă, Dorinda rămase acasă în ziua aceea. Tocmai cînd Nimrod, neobișnuit de însuflețit, îi aducea pe Dan și Beersheba ca să-i înhame, o trăsură intră în curte gonind și din ea coborî Nathan Pedlar.

— M-am gîndit că ai dori poate ca un bărbat s-o însoțească pe maică-ta, Dorinda, explică el, așa că am lăsat prăvălia în grija lui Bob Shafer și am venit pînă aici. Rufus a stat de vorbă cu mine aseară, cînd a trecut cu șeriful, și i-am făgăduit că am s-o însoțesc pe maică-sa la tribunal.

Cu toate că Dorinda era, la început, nehotărîtă, doamna Oakley se arătă imediat de acord. În ciuda experienței ei îndelungate privind neajutorarea bărbaților, tot nu-și pierduse încrederea în reazimul masculin la ceas de grea încercare.

— Nici nu-ți pot spune cît de recunoscătoare îți sînt că vii cu mine, Nathan, spuse bătrîna, grăbită. E mai bine pentru Dorinda să stea acasă și să aibă grijă de fermă.

— Nu crezi c-ar trebui să vin și eu, măicuță ? întrebă fata cu o undă de enervare în glas.

I se părea absurd ca maică-sa să-l prefere pe Nathan Pedlar alături de ea în asemenea clipe, pentru simplul motiv că era bărbat.

— Nu cred c-o să aibă nevoie de tine, Dorinda, grăi Nathan, care, ca și Nimrod, era plin de elan în clipele grele. Dar dacă te îndeamnă inima să vii și tu, cred că ne putem înghesui toți trei în trăsură.

— N-are nici un rost să vii, stărui doamna Oakley. Stai aici și ai grijă de casă.

— Bine, nu merg cu voi, cedă Dorinda după o rezistență nu prea convinsă. Ai grijă de ea, Nathan, și convinge-o să mănînce ceva înainte de a ajunge acolo.

Alergînd în casă, puse la repezeală două cornuri cu unt şi două ouă fierte într-un şervet alb tivit cu roşu şi le aşeză într-un coşuleţ. Mai adăugă şi o sticlă cu vin de afine şi duse coşuleţul la trăsură, în vreme ce doamna Oakley, cu mîinile tremurînde, îşi lega boneta.

— Unde mi-e sticla cu camfor, Dorinda ?

— Uite-o, măicuţă, în poşetă la tine. Ai grijă să sorbi puţin vin de afine dacă simţi vreo slăbiciune.

Abia după ce văzu trăsura ieşind pe poartă şi ajungînd în şosea, unde soarele se vedea ridicîndu-se ca o minge de foc, înţelese fata ce uşurare era pentru ea să rămînă acasă. „Cred că e mai bine pentru mama să fie cu Nathan", hotărî pe cînd urca în camera ei, să se schimbe şi să-şi pună vechea rochie de stambă." El nu ştie că mama nu spune adevărul."

De cîte ori avea să se gîndească, mai tîrziu, la ziua de-atunci, Dorinda avea să vadă acea zi înălţîndu-se ca o culme în peisajul înnourat al vieţii ei. Singură la fermă, pentru prima dată de cînd ţinea minte, se simţea pierdută şi izolată. Şi-i era cu neputinţă să-şi fixeze gîndurile la ceea ce avea de făcut. Nerăbdarea plină de frămîntare, asemeni unei dorinţe neştiute, îi ataţa nervii. După ce termină munca de dimineaţă la lăptărie, îşi făcu drum prin fermă, dînd îndrumări argaţilor de pe cîmp şi oprindu-se să stea puţin de vorbă cu bătrînul Matthew Fairlamb, care-i înmîna fiului său, William, ţiglele pentru acoperişul de la magazia cea nouă. La mică depărtare, casa veche a supraveghetorului, de la moartea străbunicului folosită drept magazie de tutun, era acum reparată şi curăţită pentru Jonas Walsh (unul dintre „Walsh-ii săraci"), care se angajase să lucreze ca supraveghetor, în schimbul întreţinerii şi al unei părţi din recoltă. Doamna Oakley insistase ca, după plecarea lui Rufus să vină neapărat să locuiască acolo un bărbat cu familia lui. Deşi Dorinda ar fi preferat unei astfel de tovărăşii singurătatea, găsi că e mai simplu să cedeze dorinţei mamei sale, decît s-o convingă de contrariul. „Doamna Walsh îi va ţine, în orice caz, de urît mamei", îşi spuse Dorinda în sinea ei. „Chiar dacă e şleampătă, or să aibă grijă împreună de pui."

— Crezi că Jonas are să ne fie de folos ? îl întrebă pe bătrînul Matthew, cînd se opri să se uite cu cîtă pricepere era reparat acoperișul.

Bătrînul Matthew avu un gest de îndoială.

— Cine știe, poate că va fi de folos, poate că nu. Nu vreau să fac prorociri.

— Ei, în orice caz, dacă de altceva nu-i bun, măcar poate să vîneze, spuse William batjocoritor, aplecîndu-se să ia țiglele pe care i le dădea taică-său. Are și pușcă, și cîine de vînătoare.

— Dar eu am nevoie de el să muncească. Cine poate să scoată ceva din pămînt, dacă nu-l lucrează ?

Bătrînul Matthew chicoti, după obiceiul lui.

— Necazul cu pămîntul ăsta de pe-aici e că l-a secătuit tutunul. Nu există pămînt care să nu se vlăguiască dacă îl chinuiești așa. Ascultă sfatul meu, Dorinda, și lasă-l încolo de tutun. De vreme ce tu tot nu fumezi și nici nu mesteci tutun, n-are nici un rost să te mai agăți de buruiana asta.

— Așa am să și fac, răspunse fata cu hotărîre. Cîmpurilor de tutun le ia locul mazărea furajeră.

— Văd că lucrezi și ogoare noi, pe lîngă cele vechi.

— Da. Am semănat trifoi, am tratat pămîntul cu îngrășăminte chimice și, cînd a înflorit trifoiul, l-am întors în brazdă. Nu-mi pot îngădui să mai fac o dată experiența asta, dar în orice caz am mai îngrășat pămîntul.

— Ai dreptate, drăguțo. Pune inimă în lucrarea pămîntului. Pămîntul e singurul lucru în care poți găsi sprijin de nădejde.

Fata zîmbi și-și văzu de drum, oprindu-se să mai spună cîte ceva lui Mary Joe Green, la intrarea în curtea de păsări. Deși își dădea seama că drumurile ei prin fermă n-aveau nici un rost, nu se simțea în stare să se apuce de treburile serioase care o așteptau.

Uruitul unei căruțe ce trecea pe șosea o făcu să tremure de agitație și spaimă, și tresărea la fiecare fîlfîit de aripi cînd vreo pasăre îi trecea în zbor pe deasupra capului, sau cînd vreo ghindă cădea pe frunzișul uscat, la picioarele ei. La prînz, nici nu aprinse măcar focul în plită, bău doar un pahar de lapte bătut și mușcă dintr-o turtă de mălai, stînd pe verandă cu ochii țintă spre șo-

sca. Ba îi părea rău că nu se dusese cu maică-sa la tribunal, ba era bucuroasă că rămăsese să aștepte acasă. Oricare ar fi fost soarta lui Rufus de aci înainte, simțea că încordarea asta nervoasă însemna sfîrșitul maică-si. Chiar dacă Rufus va fi lăsat liber, doamna Oakley avea să fie chinuită pînă la moarte de conștiința ei încărcată.

Pe măsură ce se însera, Dorindei îi era tot mai greu să stea locului. Ieși din casă, străbătu curtea și ajunse la poartă, cu Rambler și Flossie pe urmele ei. Pe sub salcîmi, drumul era presărat cu păstăile cafenii, lunguiețe, lucioase și mătăsoase ale semințelor de salcîm, și călcînd pe ele, fata trecu podețul și o luă în sus pe panta umbroasă dintre pășune și fîșia de pădure de la Hoot Owl. Vedea pe pășune vacile de Jersey adunate lîngă izvorul de sub sălcii și, din cînd în cînd, clinchetul argintiu al talăngilor de la grumazul lor se auzea pe deasupra plantelor agățătoare ce acopereau gardul.

Înserarea era plină de strălucirea lui octombrie, cu un cer albastru-purpuriu și un aer de carnaval, cu culorile sîngerii și cărămizii ale copacilor. În prima clipă, lumina intensă îi răni privirile și o făcu să închidă ochii, iar atunci cînd îi redeschise, avu impresia că strălucirea toamnei flutura ca un văl unduit de vînt peste liniile neschimbate ale peisajului. Sub frumusețea trecătoare, trăsăturile aspre ale ținutului nu se îmblînziseră.

Merse mai departe, urmată mereu de Rambler și Flossie, trecînd prin pădure pînă la răscruce. Întorcînd capul de la poarta fermei Five Oaks, privi țintă întinderile de rogoz ce aparțineau fermei Honeycomb. Tot drumul dincolo de coliba arsă era pustiu și singurele sunete ce se auzeau erau bîzîitul monoton al insectelor și căderea ghindelor sau poamelor pe frunzele uscate de sub copaci. În depărtare, înspre Old Farm, porumbul adunat în stoguri pe deal părea că înoată într-o ploaie luminoasă de culoarea caisei. „Dacă n-ar fi atît de trecătoare", gîndi ea, „lucrurile n-ar fi atît de greu de suportat. Dar se întîmplă cu ele ca și cu fericirea. Înainte de a-ți da seama că ai găsit-o, s-a și spulberat."

Întoarse fața, căci frumusețea era pentru ea ca un cuțit în inimă, și îl strigă pe Rambler. În mijlocul șoselei,

scăldată în lumina de culoarea caisei, ședea Flossie, iar mai încolo se zăreau siluetele lui Matthew și William Fairlamb, care se întorceau acasă de la lucru. Cînd ajunseră lîngă ea, vorbiră fără să se oprească din mers.

— Bună seara. Mîine dis-de-dimineață sîntem aici.

— Seara bună la amîndoi. N-o să dea îngheț la noapte, ce ziceți ?

— N-o să fie prea rece ca să degere ceva. Dar cred că pîn-acum n-au mai rămas în cîmp decît florile.

Obrajii bătrînului Matthew erau îmbujorați ca merele domnești și ochii îi sclipeau în orbite ca două mărgele negre.

— Hei-hei ! Dacă n-are ce să degere, nu văd de ce să fii îngrijorată !

Cei doi se îndepărtară, și fata se întoarse și privi după ei. Ar fi vrut să-i întrebe ce auziseră despre povestea cu împușcatul, dar rezistă acestui impuls pînă cînd cei doi ajunseră prea departe pentru ca vorbele ei să-i mai poată ajunge. Așa cum stătea acolo, cu cele două siluete dispărînd în zarea albăstrie, avu din nou sentimentul că trăia un moment plin de însemnătate, numai de i-ar fi putut deslușì înțelesul înainte de a se destrăma. Era ciudat cît de des avea această senzație în ultima vreme ! Tot ceea ce privea : cîmpurile brune, galbene sau roșusîngerii, mușcate de ger, porumbul adunat în stoguri profilîndu-se în amurg, siluetele celor doi din ce în ce mai mici în ceața depărtării, toate aceste imagini erau scăldate într-un abur de mister. „M-am cam lăsat năpădită de gînduri fără rost", gîndi ea străduindu-se să-și păstreze bunul-simț.

Cînd ajunse din nou în apropierea casei, amurgul făcuse loc întunericului și frigul o pătrunse prin șalul gros în care se înfășurase. Poate că bătrînul Matthew se înșelase și avea să dea îngheț la noapte, dar era bucuroasă că doar cele cîteva flori ale maică-si aveau să fie mușcate de ger. Fumul se ridica din două hornuri și înțelese că Mary Joe aprinsese focul în bucătărie și în iatacul mamei. Fluvanna mulgea de zor vacile. Pentru prima dată încredințase sarcina asta, ei și lui Nimrod, și spera că nu va avea să se plîngă de nimic cînd o să se ducă în grajd.

Două ore mai tîrziu, după ce se terminase cu mulsul și strecuratul laptelui, ieși fuga din grajd la auzul unor roți ce huruiau în întuneric. Cînd trăsura ajunse lîngă casă, văzu că maică-sa ședea între Rufus și Nathan ; și încă înainte de a fi putut auzi cuvintele pe care le strigau, știu că băiatul fusese scos din cauză. Era așa cum se așteptase ; și totuși, chiar după ce fu sigură, inima îi rămase la fel de grea cum fusese toată ziua. Cînd privirea i se opri asupra chipului tras al mamei, înțelese că bătrîna plătise un preț îngrozitor pentru libertatea fiului ei. „Arată complet vlăguită", gîndi fata cu amărăciune. „Parcă ar fi gata să se sfărîme de cum ai atinge-o și să se prefacă într-o mînă de praf." O mînie teribilă îi apăruse în inimă împotriva lui Rufus. Dar văzu că băiatul tremura de emoție și mînia i se domoli, prefăcîndu-se în milă. La urma urmei, cine era de vină ? Cine era vinovat de toate cîte se petrec într-o viață de om ?

— Totul e-n regulă, Dorinda, zise Nathan, în vreme ce o ajuta pe doamna Oakley să coboare din trăsură și să urce pe verandă. Măicuța ta s-a ținut tare, dar a fost mai mult decît putea ea să îndure. Cred că acum e stoarsă și au lăsat-o puterile.

— Păcat că n-ai fost acolo să auzi cum s-a ținut mama, adăugă Rufus. Nimeni n-a mai zis o vorbă după ce a încheiat ea depoziția.

Oare uitase cu adevărat, se întrebă Dorinda, că mama lui jurase strîmb numai ca să-l scape pe el ?

13

ERA pentru a doua oară în viața ei cînd doamna Oakley se lăsa culcată în pat fără să protesteze. Pe scaunul unde fusese așezată, stătea împietrită și fără pic de vlagă, urmărindu-și copiii cu o privire goală, în vreme ce Rufus punea butuci pe foc, iar Dorinda aducea sticle cu apă fierbinte înfășurate în șalul ei portocaliu. După ce îi trase pe umeri cămașa de noapte de flanelă cenușie, bătrîna rosti primele vorbe de cînd intrase în casă.

— Dorinda, Dumnezeu mi-a dat putere.

„Au omorît-o", gîndi fata, plină de supărare ; dar cu glas tare spuse doar :

— Acum trebuie să te culci cît mai iute.

Doamna Oakley privi în sus spre fiica ei, cu ochii goi de orice expresie. Fața îi părea turtită într-o parte și trasă în cealaltă, ca și cum ar fi fost supusă pînă atunci unei apăsări teribile.

— Așa cred și eu, răspunse apatică.

— Trebuie să încerci să mănînci ceva. Fluvanna îți pregătește un ceai cu pîine prăjită.

— Nu sînt chiar atît de bolnavă ca să beau ceai.

— Atunci, am să-ți bat un ou cu smîntînă. Am păstrat pentru dumneata niște smîntînă.

În timp ce vorbea, Dorinda se aplecă peste pat și îi înfășură picioarele înghețate în șalul portocaliu.

— Simți sticlele cu apă fierbinte ? o întrebă.

Picioarele pe care le învelea și le încălzea grijulie erau de pe acum înțepenite, gîndi fata înspăimîntată, de parcă ar fi fost ale unui mort. Nici apa fierbinte, nici vîlvătăile focului nu reușeau să încălzească cît de cît trupul acela tremurător.

— Da, le simt, dar sînt ca amorțite.

— Acum îți bat oul. Am și niște whiskey pus deoparte, ca să nu dea Rufus peste el. Dacă Fluvanna îți aduce cina, încearcă să mănînci cît de puțin.

— Am să încerc, dar simt că n-o să meargă pe gît, răspunse doamna Oakley, supusă.

Flăcări vesele pîlpîiau în cămin și umbrele se topiseră într-o lumină plăcută. Cînd Dorinda se întoarse cu oul bătut, doamna Oakley îl mîncă supusă și, stimulată de whiskeyul ce-i mai încălzise sîngele, putu să se ridice în capul oaselor în pat și să mănînce cina pregătită de Fluvanna. Trecuse de mult ora cînd fata trebuia să plece acasă, dar agitația o îndemnase să se sacrifice și se oferise ea însăși să rămînă peste noapte.

— Îmi aranjez eu o saltea în camera mamei dumneavoastră, cît ai zice pește, îi spuse ea Dorindei, iar în zori pregătesc gustarea pentru domnul Rufus, ca să poată prinde trenul dinainte de răsăritul soarelui.

Mai toți negrii își arată firea, bună sau rea, în astfel de momente de tensiune, medită Dorinda puțin mai tîr-

ziu, pe cînd se ducea la grajdul vacilor. Cu toate că n-avea ce face acolo, căci Fluvanna și Nimrod isprăviseră treaba, simțea că n-ar putea dormi liniștită dacă n-ar controla. Oare era ceea ce Rufus numea „neastîmpăr de muiere", se întrebă Dorinda, sau era acel soi de manie nervoasă care-i lovea chiar și pe cei mai norocoși dintre fermieri ?

Ziua strălucitoare de toamnă pălise într-o seară fără culoare. Dinspre cîmpurile întunecate, vîntul aducea mireasma focurilor de vreascuri, amestecată cu izul de frunze putrede, iar acest miros îi inunda gîndurile ca un parfum al melancoliei. Nici aerul rece, nici răsuflarea vacilor din grajd nu erau în stare să împrăștie starea de letargie ce o cuprinsese. „Sînt tare ostenită", își explică ea. „Prea am muncit mult în ultimele șase luni și, de îndată ce fac o pauză, resimt oboseala." Era într-adevăr întristată de veșnica încordare a vieții, dar cu toate astea nu simțea junghiul cunoscut al durerii. I se părea că, în ceea ce o privea, astfel de chinuri se sfîrșiseră pentru totdeauna. Sentimentul de milă nu o părăsise, căci compasiunea este o pornire obiectivă, detașată, dar pierduse definitiv darul emoțiilor violente. Nimic nu mai putea pătrunde în regiunea moartă a inimii ei. Nici moartea tatălui, nici boala mamei — nimic. Seceta o uscase, își spuse ea cu cinism, iar lăcustele mîncaseră toată verdeața sufletului ei.

Dimineața, Rufus părăsi Pedlar's Mill cu trenul din zori și Dorinda respiră ușurată, întorcîndu-se la munca ei. Șocul tragediei trăite părea să fi trezit conștiința băiatului, și tristețea îi era neprefăcută atunci cînd se despărți de maică-sa.

— Simt că n-am s-o mai revăd niciodată, îi spuse Dorindei pe verandă, așteptîndu-l pe fermierul ce-i promisese să oprească să-l ia și pe el la gară.

Dorinda clătină din cap. Neputința în fața nenorocirii avea întotdeauna un efect iritant asupra nervilor ei.

— Nu se știe niciodată, răspunse ea. Dar nu uita cîte necazuri i-ai făcut și încearcă să urmezi în viitor calea cea dreaptă.

— Jur că n-am să-i mai fac niciodată nici cel mai mic necaz, răspunse flăcăul, vîrîndu-și batista în buzunar.

Poate credea sincer cele ce spunea ; dar Dorindei i se părea că pocăința lui, ca și îndemînarea lui la meșterit, era prea facilă.

„Indiferent ce s-ar alege din căința lui, în orice caz povestea asta o s-o omoare pe maica", gîndi fata pe cînd intra în casă.

Tocmai cînd termină cu bătutul untului din ziua aceea și veni în camera maică-si, sosi și doctorul cel nou de la reședința comitatului, cu instrumentele și trusa lui medicală. Era un tînăr vioi, foarte urît, uscățiv și stîngaci, dar cu o față cinstită, acoperită cu pistrui foarte puțin atrăgători. Se deosebea de Jason ca cerul de pămînt ! Se ridicase din rîndul celor săraci numai prin sîrguință și, cu tot aspectul atît de puțin impunător și cinstea lui neîndoielnică, își consolidase de pe acum o situație printre pacienți, mai bună decît cea ereditară a familiei Greylock. În primul rînd, insista să-i fie plătite consultațiile și, așa cum descoperi Dorinda, este firesc să prețuiești mai mult un sfat plătit decît unul primit pe gratis.

Cînd doctorul se așeză lîngă patul doamnei Oakley, bătrîna deschise ochii și îl privi fără uimire și fără încurajare. Așternutul patului era neted și curat ca un pahar ; pe picioare îi fusese întinsă o pătură cum nu găseai alta mai bună în împrejurimi, iar ea era îmbrăcată într-o cămașă de noapte nouă, încheiată pînă-n gît. Fără hainele ei obișnuite și în ciuda chipului răvășit, avea aspectul unui copil bătrîn.

— Eu nu am stat în pat nici o zi de cînd trăiesc, doctore. Numai atunci cînd am născut copiii.

— Știu, replică el cu simpatie reținută. Asta-i nenorocirea.

Nu făcu risipă de cuvinte, ci se aplecă de îndată s-o examineze ; cînd termină, se mulțumi să o mîngîie pe bătrînă pe umăr, și-și strînse instrumentele.

— Va trebui să stați o vreme în pat, spuse el, sculîndu-se în picioare și luîndu-și trusa. Am să las fiicei dumneavoastră o rețetă ; dar nu de medicamente aveți nevoie, ci de odihnă.

Privirea nesigură a bătrînei îl urmărea cu nespusă oboseală.

— Nu știu ce-o să se întîmple cu găinile, spuse ea. Mi-e teamă că n-o să se aleagă nimic din toată munca, dar n-am încotro. Am făcut tot ce-am putut.

Doctorul se întoarse din prag.

— Dragă doamnă Oakley, nici nu ați fi în stare să vă sculați din pat, chiar dacă ați încerca. V-au lăsat puterile.

Bătrîna zîmbi cu indiferență. Întreaga energie nervoasă, care o ținea în picioare de patruzeci de ani, se risipise. Nu mai rămăsese nimic, în afara mecanismului care se deteriora cu repeziciune.

— Da, cred că sînt vlăguită, răspunse ea și se întoarse cu fața la perete.

Abia după ce părăsiră veranda și străbătură cărarea năpădită de bălării pînă la locul unde aștepta trăsura, își adună Dorinda curajul să-l întrebe :

— E într-adevăr serios bolnavă, doctore ?

La cuvintele ei, doctorul se opri și i se uită drept în ochi, cu o privire rece și ascuțită ca lama unui cuțit.

— Nu este bolnavă, în înțelesul strict al cuvîntului. A avut dreptate cînd a spus că e vlăguită.

— Atunci, n-are să se mai pună niciodată pe picioare ?

— Asta nu se poate ști. Dar cred că e începutul sfîrșitului.

Șovăi cîteva clipe, apoi adăugă cu regret :

— N-ar fi trebuit să v-o spun atît de direct.

Dorinda clătină din cap.

— E mai bine să știu. Biata măicuță ! N-are decît șaizeci și doi de ani. Totul a venit atît de repede.

— Repede !

Cuvîntul izbucnise de pe buzele lui ca o înjurătură.

— Cum, dar femeia asta moare de douăzeci de ani !

Ochii Dorindei îl priveau împietriți cum se urcă în trăsură și întoarce calul spre poartă. Roțile scrîșniră pe pietriș și apoi se auziră din șosea, ca și cum s-ar fi rostogolit peste gheața din inima ei. Oare nimic nu era în stare să topească crusta înghețată care îi învăluia ființa ? Oare nu va redeveni niciodată o făptură omenească vie ? Vechea senzație de deșertăciune a vieții o încercă iarăși.

Știa bine că mama ei era cea despre care vorbiseră, dar cuvintele nu-i trezeau decît ecouri în gînd. Dorea din tot sufletul să sufere adînc ; dar nu putea simți nimic în vidul lipsit de culoare în care se afla întemnițată.

După ce trăsura dispăru, se întoarse în casă și intră în camera maică-si, cu zîmbetul pe buze.

— Va trebui să te odihnești, acum, maică, chiar dacă nu-ți place.

La sunetul glasului vesel al Dorindei, bătrîna se întoarse și-și privi fiica de parcă ar fi fost o străină.

— Nu știu cum ai să te descurci singură, îi răspunse, dar tonul era indiferent.

— A, o să ne descurcăm foarte bine. Nu-ți fie teamă. Caută numai să te faci sănătoasă, măicuță.

O schimbare a expresiei flutură ca o umbră peste trăsăturile lipsite de culoare și se risipi fără să lase vreo urmă.

— Mă temeam ca nu cumva doctorul să spună că nu sînt destul de bolnavă ca să stau în pat. Știu că nu sînt chiar bolnavă, dar se pare că m-am lăsat doborîtă. Cred că Mary Joe poate să aibă grijă de găini, pînă oi fi în stare să mă scol din pat.

După aceea căzu într-o toropeală din care nu se trezi pînă ce Dorinda nu-i aduse cina ei preferată — măruntaie de pasăre și salată de gulii.

— Doctorul zice că trebuie să mănînci, maică, altfel n-ai să-ți poți recăpăta puterile.

— Știu că ar trebui, fata mea, dar simt ca un nod în gît.

Așa s-au scurs zilele, și-apoi lunile. Toată toamna și toată iarna.

Deși doamna Oakley a mai trăit mai mult de un an, nu a mai fost în stare să se mai ridice din pat. Cea mai mare parte a timpului zăcea tăcută și nemișcată, într-o stare între somn și trezie, indiferentă la toate, după toate eforturile ei zadarnice. Nu întrebă niciodată de Rufus și, cînd i se citeau scrisorile lui, zîmbea vag și întorcea capul, ca și cum nu o mai interesa nimic. Bătrînul Rambler își petrecea zilele pe o scoarță lîngă patul ei, iar Flossie stătea încolăcită pe pătura de pe picioarele bolnavei. Dacă lipseau mai multă vreme, doamna Oakley în-

cepea să se agite neliniștită și cerea să i se aducă pisica și cîinele. La urmă, au fost singurii tovarăși pe care și-i mai dorea, deoarece, așa cum spusese o dată, „nu o sîcîiau cu întrebări". Pentru Dorinda, tragedia consta nu atît în moartea lentă a mamei, cît în supunerea ei în fața morții, fără nici o rezistență. Timp de patruzeci de ani luptase nezdruncinată împotriva realității sordide și, în cele din urmă, părea să se fi împăcat complet cu cei doi dușmani ai ei : sărăcia și murdăria. Acum nu-i mai păsa de nimic și, pentru că nu-i mai păsa de nimic, agonia era partea cea mai fericită din viața ei.

— N-are nici un rost să te zbați, spuse o dată cînd Dorinda îi făcea curat în cameră ; iar după o lungă pauză adăugă : Mi se pare nedrept că trebuie să ne naștem. Nu merită toată bătaia de cap pe care o avem.

Dar mai erau și alte zile, cînd energia ei inepuizabilă se aprindea ca o scînteie ; atunci ținea morțiș să se ridice în capul oaselor, în vreme ce găinile ei albe de Leghorn erau aduse în cîrd prin fața ferestrei. Își recunoștea favoritele și le striga pe nume, iar o dată pusese să-i fie adus în cameră Romeo, cocoșul premiat, și-l ținu acolo să-l privească pînă ce începu să se umfle în pene, semeț și neobrăzat ; atunci îl goni cu un „huș", după vechiul obicei care nu admitea împotrivire. Adesea, în cursul ultimelor luni, cerea să-i fie aduși Dan și Beersheba prin fața ferestrei. I se umpleau ochii de lacrimi cînd capetele lungi și triste ale cailor o priveau prin geam, și atunci murmura jeluindu-se :

— Vitele au o înțelegere nemăsurată. O să ai grijă să nu le lipsească nimic, niciodată, cailor ăstora, da, fata mea ?

— Îți promit, măicuță. Peste cîțiva ani, dacă nu se întîmplă nimic pînă atunci, am să îi las liberi în pășune, să se odihnească pînă la sfîrșitul zilelor lor.

Doamna Oakley zîmbea de parcă uitase despre ce era vorba și începea să povestească, plină de animație, despre copilăria și părinții ei. Pe măsură ce zilele treceau, toți anii cît fusese femeie căsătorită și mamă i se șterseră din amintire, și gîndurile i se întorceau la prima ei tinerețe, la logodna cu misionarul. Îi reveni vechiul vis tro-

pical ; în somn bolborosea mereu despre palmieri și crocodili și copilași negri ca abanosul.

— Știi, am impresia că totul mi se înfățișează de parcă aș fi fost acolo, zise ea într-o dimineață. E ciudat cum visele pot fi mai adevărate decît lucrurile trăite.

La sfîrșitul anului, în noaptea dinaintea morții, o trezi pe Dorinda și-i vorbi îndelung despre păgîni și despre sacrificiile făcute de misionarii presbiterieni pentru a-i aduce pe calea cea dreaptă.

— Străbunicul tău a fost un om învățat, urmă ea, și cred că numai astfel capeți înțelepciune. Cred că misionarii trebuie să fie oameni învățați. Au nevoie de ceva, în afară de religie, pe care să se sprijine la bătrînețe.

Nu făcu niciodată vreo aluzie la faptele întîmplate după ce se căsătorise și părea să fi uitat cu totul că măcar îl cunoscuse pe Joshua.

A doua zi după-amiază muri în somn, în timp ce Nathan ședea lîngă patul ei. Timp de cîteva minute, inima Dorindei se înmuie și ea plînse, nu atît de durere, cît fiindcă știa că trebuie să-și arate durerea ; iar Nathan, care era întotdeauna la înălțime cînd murea cineva, își cîștigă recunoștința veșnică a Dorindei prin comportarea lui. Se pomeni lăsîndu-se cu totul în seama lui, de parcă ar fi fost un frate mai mare, unul ideal, așa cum nu avusese niciodată. Tot atît de firesc de parcă soarta însăși hotărîse astfel, Nathan își asumă întreaga răspundere a gospodăriei, ca și a înmormîntării. Se gîndi la toate și toată lumea se lăsă în grija lui. Înmormîntările erau singurele momente cînd Nathan dobîndea demnitate și, cu toate că ținuse sincer la doamna Oakley, cele cîteva zile dinaintea înmormîntării fură pentru el dintre cele mai plăcute din viață.

— Nu voi uita niciodată cît ai fost de bun, îi spuse Dorinda după ce totul se sfîrși. Nici nu știu ce m-aș fi făcut fără dumneata.

Și într-adevăr, deși rostise cuvintele într-un impuls, fără să mai stăruie, niciodată n-avea să uite bunătatea lui Nathan. Era o trăsătură a caracterului ei mîndru și independent, aceea de a nu putea uita nici recunoștința, nici resentimentul.

După plecarea lui, se întoarse spre Fluvanna, care aduna de jos, pe verandă, bucăți de crep de doliu.

— Chiar că nu știu ce ne-am fi făcut fără el, repetă ea.

— Părerea mea, don'șoară Dorinda, e că-i un om tare priceput la înmormîntări, răspunse Fluvanna. Tocmai mă gîndeam cît de încîntată ar fi fost mama dumneavoastră dacă l-ar fi putut vedea, că tare-i mai plăcea să aibă oameni pricepuți în jurul ei.

— Biata maica, ce păcat că n-a putut avea toate găinile astea cu cîțiva ani mai devreme, oftă Dorinda. Cînd te gîndești cîți ani a trebuit să rabde fără o vacă de lapte.

— Ei, tare s-a mai bucurat cînd le-a avut, replică Fluvanna, cu ardoare. V-ați gîndit ce aveți de gînd să faceți acum, don'șoară Dorinda ?

— Da, m-am gîndit. Ferma e a mea. Maica mi-a lăsat-o mie, și am de gînd să stau mai departe aici, ca și pînă acum.

— Numai dumneavoastră și cu mine ? N-o să vă fie urît fără ceva oameni albi pe aici ?

— După ce Jonas Walsh o să se mute din casa supraveghetorului, am să-l angajez pe Martin Flower, care e un agricultor mai priceput decît el și are o nevastă cu scaun la cap. Mary Joe poate să vadă de găini, și am de gînd să-l angajez pe fratele ei Ebenezer, ca să-i ajute lui Nimrod la vaci. Dacă toate or merge bine în iarna asta, la primăvară pun pe picioare o adevărată fermă de produse lactate. Voi avea nevoie pentru asta de mai mulți muncitori, și atunci n-o să mai fim singure.

— Asta așa-i, don'șoară, n-o să avem cînd să ne simțim singure, după cum muncim, recunoscu Fluvanna. N-am văzut nici un bărbat să muncească atîta de zelos ca dumneavoastră, don'șoară Dorinda. Maica 'neavoastră mi-a spus o dată, înainte de a se prăpădi, că aveți putere de muncă și că, după părerea ei, sînteți singura din familie care aveți. Numai cu înflăcărarea nu ajungi departe ; doar dacă ai putere de muncă destulă. Ei, acum toate astea-s ale 'mneavoastră, nu-i așa ? întrebă ea placidă, pe cînd Dorinda cerceta cu privirea zările.

— Da, totul e al meu.

Mergînd pînă-n capătul verandei, Dorinda privi peste cîmpurile îndepărtate, scînteietoare. Mai trecuse o toamnă. Un alt apus de soare ca miezul unei rodii se topea la apus. Din nou aromele rătăcitoare de fum de pădure și frunze putrede erau purtate de vînt încoace și-n-colo.

O clipă, permanența lucrurilor materiale, triumful inexorabil al faptelor asupra emoțiilor păreau singura realitate. Toate aceste lucruri erau vechi de cînd lumea cînd mama ei era tînără, și vor fi la fel cînd ea însăși va fi bătrînă. Prin peisajul veșnic neschimbător, viețile oamenilor se mișcau și dispăreau ca niște umbre.

14

PRIVIND în urmă la anii care se scurseseră după moartea mamei, Dorinda nu-și putea aminti de nimic altceva decît de muncă. Ca dintr-o negură se desprindeau cîteva fapte, pe care le socotea jaloanele prosperității ei. Vedea clar toamna cînd transformase în pășune cîmpul de optsprezece acri ; nereușita primei ei experiențe cu însilozarea nutrețului ; construirea lăptăriei celei noi și a grajdurilor pentru vaci ; înmulțirea treptată a celor șapte vaci, pînă ajunseseră o cireadă. În calendarul fermei erau trecute anumite date. Anul cînd gerul îi distrusese cîmpul de porumb și trebuise să cumpere nutreț de la James Ellgood ; anul cînd cultivase pentru prima dată lucernă ; anul cînd pierduse cîteva vaci din cauza unei epidemii ; anul cînd desțelenise terenurile de dincolo de Poplar Spring ; anul cînd taurul ei cel mai bun cîștigase trei panglici albastre. O dată cu revenirea lentă a fertilității solului, începuse, printr-un proces inconștient, să accepte tacit inevitabilul. Ironia amară a concepției ei devenise un fel de cinism optimist, care îi oferea un înveliș de protecție pentru minte și inimă. Muncise an de an fără odihnă, dar îi plăcea această muncă, și mai ales era o muncă prin care transformase și înnoise totul din jur. Dorința frustrată a mamei, de a izbăvi omenirea, își găsea într-o altă formă expresia concretă.

La treizeci și trei de ani, perspectiva ultimilor zece era necrezut de îngustă. Toate dimineţile reci cu cerul sclipind încă de stele, cînd se sculase înainte de a se lumina și se dusese în grajd la lumina felinarului pentru a supraveghea mulsul vacilor, îi apăreau acum ca o unică dimineaţă îngheţată. Toate iernile geroase, toate verile dogoritoare nu erau decît o singură zi ; toate serile cînd visase pe jumătate adormită lîngă focurile aprinse în amurg erau o singură noapte. Nu putea împărţi acești ani în anotimpuri. În lunga ei retrospectivă se cristalizaseră într-un singur tipar, fără nici o fisură.

În toţi acești zece ani, cît s-a străduit să scape ferma de datorii, adunase ban lîngă ban, ca un avar ; și acest obicei, de a face economii și a strînge bani, știa bine că-i va rămîne pentru tot restul vieţii. Se lipsea de unt ; bea numai zer, ca să poată vinde absolut totul. Hainele îi erau într-un hal fără de hal, peticite și cîrpite, și încetase să se mai ducă la biserică, pentru că mîndria o oprea să se ducă la biserică în salopetă sau în rochiile de stambă decolorate, pe care le purta acasă. Cu toate că trebuia să angajeze femei ca s-o ajute la muls, muncea mai mult decît oricare dintre ele. Nimic nu-i putea înșela vigilenţa, își spunea ea cu un sarcasm necruţător. În oroarea faţă de lenevia unora, căpătase un fel de spaimă nervoasă, ca a mamei ei, faţă de indolenţă. Se ducea la culcare, sleită de oboseală, numai după ce ultima fărîmă de unt era împachetată pentru a fi expediată cu primul tren de dimineaţă ; și totuși se scula în zori, înainte de a se crăpa de ziuă, cînd ceilalţi lucrători de la fermă mai dormeau încă. Și numai Fluvanna, care acum locuia cu ea în casă, știa cîte ore petrece la lumina lămpii, socotind kilogramele de unt și numărul de ouă pe care le-a trimis spre vînzare. Dacă ar putea aduna destui bani ca să răscumpere ipoteca și să înapoieze banii împrumutaţi de la familia Faraday, simţea că ar putea în sfîrșit să respire ușurată, pentru prima oară în viaţă.

În lupta ei, nu se bizuia numai pe munca acerbă, ci și pe un neobosit spirit întreprinzător. Joshua Oakley muncise mai mult decît ar fi putut ea s-o facă vreodată, trudind vara și iarna, zi și noapte, la recoltele care nu dădeau niciodată rezultatele scontate, pentru că ar fi tre-

buit să crească aproape din nimic. Și-l amintea cărînd mereu bălegar sau tocînd nutreț, pînă ce căpătase în memoria ei proporțiile unui gigantic muncitor trudind fără speranță. „De fapt", gîndea ea „aș fi preferat să dau greș de la început, decît să fi continuat mereu așa. Eu am putut să risc, pentru că eram prea nefericită ca să mai am de ce mă teme." Da, avusese curajul disperării, și acest curaj o salvase de ruină. Fără bani împrumutați, fără curajul de a împrumuta bani, n-ar fi putut niciodată scoate ceva din fermă. Pentru a izbîndi, avusese nevoie nu numai de perseverență, ci și de îndrăzneală, și avusese nevoie de îndrăzneală și pentru a împleti metodele științifice cu spiritul aventuros. Interesul, ba chiar pasiunea trebuie introduse în rutina lipsită de imaginație. Orele de muncă nu se deosebeau una de alta. Treburile mărunte ale gospodăriei erau făcute de nevoie, ca și pe vremuri, cînd se lucra nesistematic, dar la ore fixe. Fiecare mulgătoare avea locul ei stabilit și mulgea întotdeauna aceleași vaci. După cîteva încercări, Dorinda cedase la toanele vacilor, care erau nemulțumite cînd se schimba mulgătoarea obișnuită. Împrumutase din nou bani — cum se spunea la Pedlar's Mill, „închiriase bani" — ca să cumpere primul taur de Jersey, dar nu-i păruse rău, căci urmașele acestui taur continuau să fie cele mai bune vaci de lapte.

Treptat, pe măsură ce anii treceau, relațiile cu ceilalți oameni s-au redus tot mai mult, pînă a se mărgini la tovărășia Fluvannei și vizitele lui Nathan Pedlar, cu copiii, duminicile după-amiază. Cei mai buni ani ai tinereții, în timp ce frumusețea ei înfrunta munca grea, soarele și vîntul, fuseseră împărțiți doar cu tînăra negresă cu care stătea. De mult, prevestise că Fluvanna va fi o mîngîiere pentru ea, și profeția se îndeplinea pe de-a întregul. Afecțiunea dintre cele două femei depășise relațiile dintre stăpînă și servitoare, și devenise o legătură puternică și elastică totodată, ca o legătură de rudenie. Fiecare cunoștea viața de zi cu zi a celeilalte ; aveau același interes arzător pentru fermă ; aveau încredere una în alta, fără discreție și fără rezerve. Fluvanna își respecta și-și adora stăpîna ; iar Dorinda, cu sentimentul ei de condescendență moștenit, era sincer atașată de sluj-

nica ei. Deși nu-i dezvăluise niciodată motivul fugii ei la New York, o făcuse nu atît din teama că Fluvanna ar putea bănui adevărul, cît dintr-o groază secretă că ar copleși-o gîndurile uitate, tot trecutul. Terminase odată pentru totdeauna cu trecutul și instinctul o îndemna să nu dezgroape morții. Uneori, în serile de iarnă, cînd afară ningea sau ploaia bătea în rafale, cele două femei se așezau, după ce-și terminau munca, în fața focului de bușteni din camera Dorindei, care fusese înainte vreme iatacul maică-si. Atunci stăteau de vorbă cu duioșie despre vaci sau despre găini și, din cînd în cînd, mai vorbeau și despre idilele Fluvannei sau despre anii petrecuți de Dorinda la oraș. Fata de culoare punea tot felul de întrebări, pline de curiozitate, folosind o limbă corectă, fără greșeli gramaticale, așa cum învățase de la stăpîna ei.

— Nu înțeleg cum de-ați putut să vă întoarceți în acest fund de țară. Dar, desigur, atunci cînd a murit tatăl dumneavoastră, trebuia să aibă cineva grijă de toate astea. Nu cred că vă mai întoarceți la oraș, nu-i așa?

— Nu, n-am să mă mai întorc niciodată. M-am săturat de oraș cît am stat acolo.

— Nu v-ar plăcea mai mult să vă uitați la priveliștile de acolo, decît la vaci și la puii de găină?

Dorinda clătină din cap, gînditoare.

— Nu, pentru că sînt vacile mele și puii mei.

În acest răspuns, invariabil ca o formulă, se vădea trăsătura caracteristică a firii ei. Ferma era a ei, și conștiința acestui fapt îi trezea un puternic sentiment de posesiune. Să apere, să clădească, să reconstruiască și să restaureze — aceste porniri constituiau cea mai profundă îndatorire a firii ei.

Deși vorbea deschis cu Nathan despre fermă și despre datoriile care o împovăraseră cîndva, nu-i acordase niciodată încrederea, cu aceeași generozitate cu care o acordase Fluvannei. Cu toată bunătatea lui, faptul că era bărbat și văduv constituia o impalpabilă și, cum își spunea în sinea ei, ridicolă barieră între ei. Ajunsese să se bizuie pe el, dar era un sprijin practic, tot atît de lipsit de sentiment ca și faptul că se bizuia pe ceas sau pe calendar. Dacă Nathan ar fi ieșit din viața ei, i-ar fi dus lipsa în legătură cu magazia sau cu grajdul; și recunoștea că

i-ar fi fost greu să administreze ferma fără sfatul lui. Mai erau și copiii, mai ales băiatul cel mic, cel cu piciorul diform. Singura emoție omenească ce persista în inima Dorindei, gîndea ea uneori, era afecțiunea pentru John Abner, fiul lui Rose Emily.

Nici dacă ar fi fost propriul ei copil, nu l-ar fi simțit mai aproape de suflet; iar infirmitatea lui îi trezea o compasiune arzătoare, care ținea loc de dragoste în firea ei puternică și puțin arogantă. Deși băiatul nu avea decît paisprezece ani, se înțelegea mai bine cu ea decît cu orice alt adult din Pedlar's Mill. Devora cărțile, așa cum avusese și ea obiceiul pe vremea cînd era mică, și se vădea de pe acum un viitor fermier priceput. Cu ani în urmă, nu-l lăsase în pace pe Nathan pînă ce nu dusese copilul la oraș și i se făcuse o operație la piciorul beteag; iar atunci cînd văzuse că operația nu dăduse nici un rezultat, stăruise să i se facă lui John Abner ghete de comandă. Pe cînd era fetiță, maică-sa îi spunea întotdeauna că ținea mai mult la infirmi decît la cei sănătoși; iar John Abner era singurul infirm care intrase în mod firesc în viața ei. Din fericire, era un băiat cu sentimente profunde, deși rezervat, și-i întorcea, în felul său reținut, afecțiunea pe care Dorinda o revărsa asupră-i. Minnie May, care crescuse și devenise o fată serioasă, cu o fire deschisă, fusese la început geloasă; dar după aceea, cînd se logodise cu un tînăr, se împăcă cu locul pe care i-l rezerva Dorinda în inima ei. Ceilalți doi copii, deși amîndoi sănătoși și frumoși, cu ceva din vioiciunea și istețimea lui Rose Emily, erau primiți cu plăcere și uitați de îndată, precum zilele calde în timpul iernii și zilele reci vara. Lena, care tocmai împlinise șaptesprezece ani, era o fată drăguță, ușuratică și cu capul numai la băieți sau, cum spunea Fluvanna, „are capul plin de domnișori, ca o cărare sălbatică de mărăcini"; iar băiatul, Bertie, căruia i se spunea de obicei „Bud", avea o leafă bună la o mare băcănie din oraș. Îi plăcea cînd veneau în vizită Nathan cu copiii, în fiecare săptămînă; dar numai de John Abner îi era dor, dacă vremea proastă sau cine știe ce întîmplare îi împiedica să vină. La început o vizitau după-amiezile și nu-i putea trata cu altceva decît cu floricele de porumb sau mere coapte și castane; dar cu trecerea

anilor, după ce datoriile au fost achitate și nu mai trebuia să facă economii atît de mari, luase obiceiul să-i invite pe toți la masă, duminica. Cu timpul, masa asta deveni singura cu adevărat copioasă din întreaga săptămînă și atît ea, cît și Fluvanna, o așteptau cu nerăbdarea poftei de mîncare amînate.

Munca era atît de absorbantă și nervii atît de amorțiți de trudă, încît Dorinda se oprea foarte rar să se întrebe dacă e mulțumită de soartă. Dacă ar fi fost întrebată, ar fi dat probabil întrebarea deoparte, răspunzînd că „nu are timp să-și bată capul cu astfel de lucruri". Privite la suprafață, zilele îi erau pline de treburi mai mult sau mai puțin interesante ; dar în viața ei ascunsă, tainică, existau ceasuri cînd vechea nemulțumire se trezea, odată cu vîntul ce îndoia rogozul. În asemenea clipe simțea că viața o înșelase și o apuca o dorință arzătoare după ceva frumos, strălucitor, de care fusese frustrată. Nu voia dragoste ! Nu, nu dragostea așa cum o cunoscuse. Ceea ce dorea era ceva diferit, ceva indestructibil, care s-o mulțumească întotdeauna. Apoi îi revenea iarăși sentimentul că existența trebuie să aibă un scop, pe care ea nu-l putuse găsi. Monotonia din jur se topea ca un fum și atunci surprindea un înțeles, dincolo de decepțiile și suferințele trecutului. Dar și acest sentiment era la fel de trecător ca și celelalte, și cînd se risipea, nu lăsa în urmă gloria veșniciei, ci pur și simplu încă o lungă zi de trudă.

Trecuseră ani și ani, și încetase să se mai gîndească la Jason. Cum nu pleca niciodată de la fermă, n-o pîndea primejdia de a-l întîlni întîmplător și atît de lungă vreme se scursese de cînd îl alungase din conștiință, încît pînă și memoria părea să încuviințeze alungarea lui. În primii doi sau trei ani după ce se întorsese, trăise cu teama de a-l revedea în carne și oase, ori de a-i revedea în minte imaginea. Îi era teamă să se culce, fiindcă în somn rămînea lipsită de apărare împotriva lui ; și după ce dragostea murise, îi rămăsese teama înveșmîntată în ură. Acum însă trecuse și asta, și nu-și mai amintea de el decît atunci cînd Nathan sau vreunul dintre lucrătorii de la fermă îi pomenea numele.

— Doctorul Stout îi ia lui Jason toți pacienții, spuse Nathan într-o zi. Și, după cîte cred, asta-i din pricină că vrea să le fie la toți pe plac.

— Credeam că băutura l-a ruinat, răspunse Dorinda cu indiferență.

— Bineînțeles că și băutura își are partea ei, dar povestea a început mult mai înainte. Se arăta atît de îndatoritor, încît nici nu-ți venea să crezi ce-ți spune. La început oamenilor le-a făcut plăcere, dar cu vremea au ajuns să înțeleagă cum stau lucrurile. Și fiindcă veni vorba, nevastă-sa a început să se poarte cam ciudat. Lumea spune că i s-ar fi scrîntit o doagă.

— Am auzit și eu, a fost tot răspunsul Dorindei ; dar în sinea ei își spuse : „Și cînd te gîndești că pe vremuri aș fi vrut să fiu în locul ei !"

Își aducea aminte cum, într-o după-amiază, se pomenise cu Geneva lîngă ea, pe un cîmp unde se dăduse foc rogozului, și cum îi povestise, într-un chip cam deslînat și repezit, cît de bine merge căsnicia lor și cît de nevisat de fericiți sînt.

— Nu că n-am dori să avem un copil, continuase ea cu o strîmbătură începută ca zîmbet, dar nici nu putem pretinde să le avem chiar pe toate, și trăim o fericire ca în vis. Ca în vis ! strigase deodată Geneva, cu un glas pătrunzător, strident.

Pe vremea aceea Dorinda rămăsese nedumerită, însă acum înțelegea și îi părea rău. Fața ei cu privirea fixă și cu ochii bulbucați, cu pielea verzuie, încadrată de părul blond și frumos, îi înmuie inima. „Biata Geneva n-are nici o vină, și cu toate astea — uite, ea este cel mai greu pedepsită", gîndi Dorinda ; și asta îi apărea drept încă o dovadă a nedreptății destinului. „Probabil că Dumnezeu a știut ce e mai bine pentru mine", își spuse, folosind limbajul pios al mamei ; însă fraza, atunci cînd i se ivi în minte, era la fel de goală ca un balon. De cîte ori își amintea astăzi de vremurile adolescenței, se gîndea cu dispreț : „Cum de-am putut fi vreodată atît de puțin înțeleaptă ?" Oare toate fetele sînt la fel de năuce, sau numai ea fusese așa, din pricina ignoranței romantice în privința vieții ?

Şi fără veste, după ce ani de zile nu se mai gîndise la Jason, îl visă într-o noapte. Iar în vis i se arătă nu aşa cum ştia că e astăzi, ci aşa cum crezuse cîndva că ar fi. O clipă, datorită irezistibilei forţe a iluziei, fu din nou prinsă în cleşte, întemniţată în tortura vechilor chinuri. Se făcea că, prin nesfîrşite pustiuri de rogoziş, aleargă să scape de un urmăritor invizibil. Deşi nu îndrăznea să se uite îndărăt, auzea în urma ei zgomot de paşi ; aproape că simţea în ceafă răsuflarea urmăritorului. Şi goana continuă minute care păreau o eternitate. Pe urmă căzu în genunchi, cu puterile istovite, dar fu ridicată de braţele celui ce-o urmărise, şi cînd înălţă privirea, simţi buzele lui Jason apăsîndu-i-le pe ale ei.

Cînd se trezi, îi vuiau urechile. Sări din pat, alergă la fereastră numai în cămaşă de noapte şi deschise larg obloanele. Afară, sub un cer plin de nori, văzu cîmpurile îngheţate de gerul lui noiembrie şi copacii întunecaţi zguduiţi cu putere, ca nişte proptele unduitoare înfipte între coline şi linia zării. Vîntul îi trecu prin pînza cămăşii de noapte ; departe, sub lumina lunii, răsună vaierul unei bufniţe. Treptat-treptat, pe cînd şedea tremurînd în bătaia aerului îngheţat, groaza din vis se spulberă şi gheaţa îi înfăşură din nou inima.

După zece ani de trudă crîncenă, în care se neglijase cu totul, învelişul tare şi curat al frumuseţii îi rămăsese neştirbit. Apoi, într-o dimineaţă de octombrie, Fluvanna o privi cum stătea în lumina soarelui şi exclamă :

— Domnişoara Dorinda, dar sînteţi prea tînără ca să aveţi riduri !

Riduri ! Tresări, se răsuci în loc şi întoarse spatele cîrdului de curci albe pe care le număra. Da, era prea tînără, n-avea decît treizeci şi trei de ani, dar şi începuse să se treacă. Tinereţea i se ducea ! Se ducea, iar cuvintele răsunau şi se întorceau ca un ecou prin golul viitorului. Săptămînă de săptămînă, lună de lună, an după an, tinereţea se scursese nevăzută ; şi niciodată nu cunoscuse satisfacţiile, împlinirile pe care le aşteptase de la viaţă. Nici măcar acum nu şi-ar fi putut spune, nu ştia la ce anume rîvnise. Nu era dragostea, şi nici maternitatea. Nu, dorinţele ei se aflau dincolo de lucrurile obişnuite. Erau atît de retrase, atît de adînc împlîntate în viaţa ei

ascunsă vederii, încît rădăcinile lor se pierdeau într-un întuneric de nepătruns. Deși simțea vag toate acestea, fără să-și dea seama că le simte, așa cum ședea acolo, cu privirile pierdute asupra cîrdului de curci albe, i se părea că tot ceea ce dorise vreodată, toate lucrurile în care crezuse scăpau de sub puterea înțelegerii ei. Peste puțină vreme și fără să fi descoperit vreodată fericirea, avea să fie la fel de zbîrcită și la fel de căruntă ca maică-sa. Nimic altceva decît neistovita trebuință de a munci, moștenită de la mama ei, avea să-i umple hăul zilelor.

— Am muncit prea din greu, Fluvanna, răspunse. Și cu ce m-am ales ?

— N-ar trebui să mai faceți asta, don'șoară Dorinda. N-are nici un rost pe lumea asta să robești și să te lipsești de toate, așa cum faceți. S-ar cuveni să mai ieșiți în lume.

Dorinda începu să rîdă :

— Vorbești de parcă aș fi văduvă.

— Nu, nu-i adevărat. De cînd e lumea, nici o văduvă n-a trăit așa cum trăiți dumneavoastră.

— Ai dreptate. De zece ani nu mi-am mai cumpărat o rochie nouă și nu m-am mai dus nicăieri.

— Astea n-au nici un fel de noimă. Peste puțină vreme o să fiți bătrînă și ofilită. La ce folosește să fii tînără și mîndră, dacă nu te fălești cu astea ?

Da, avea dreptate Fluvanna. La ce-i folosea ? Izbutise în ceea ce întreprinsese ; dar era prea puțin, atîta vreme cît triumful ei nu avea și spectatori. Rămăsese atît de strîns legată de fermă, încît vecinii nu o cunoșteau decît ca pe o siluetă difuză, proiectată în zare, o făptură ce se mișca printre stogurile de coceni și clăile de fîn pe cîmpurile întinse, o imagine ce se topea într-o perspectivă îndepărtată împreună cu aceste lucruri neînsufletite. Chiar și în cadrul comunității izolate, puțin numeroase în care trăia, nu se afirmase, nu ieșise în evidență, așa cum făcuse James Ellgood ; poate — își spunea acum — și pentru motivul foarte simplu că energia pe care o avea o dăruise pămîntului în loc s-o folosească altfel. Și spuse :

— Cred că ai dreptate, Fluvanna. Acum, după ce am scăpat de datorii și treburile merg foarte bine, voi încerca să mă aleg și eu cu ceva din viață, cît mai sînt încă tînără.

După ce terminară cu număratul curcilor, o lăsă pe Fluvanna să le mîne spre pădure, apoi se duse în dormitor și se privi în oglinda ce fusese cîndva a maică-si. Și pe cînd cerceta oglinda, i se păru că un alt chip o privește de dincolo de propria ei imagine, un chip tras și palid, cu gîtul încordat și cu ochii hămesiți ai unui visător dezamăgit. Nu, n-are să ajungă niciodată asemenea acelui chip, dacă îi stă în putere să se ferească. Nu va îngădui cu nici un preț ca deziluziile să-i roadă inima din piept.

Era încă frumoasă. Ovalul grav al feței, distincția delicată a trăsăturilor, își vor păstra noblețea chiar și atunci cînd va fi o femeie bătrînă, iar culorile calde ale cărnii se îmbinau frumos cu nuanțe de fildeș. Ce-i drept, în jurul ochilor îi mijeau riduri ; dar ochii păstrau albastrul adînc al cerului de toamnă, și cu toate că pielea i se asprise în acești zece ani, roșeața obrajilor și a buzelor rămăsese la fel de vie ca întotdeauna. Părul negru îl avea la fel de bogat, deși arșița soarelui îi împuținase strălucirea. În ciuda muncii încordate, sau tocmai datorită ei, își păstrase trupul înalt și drept, cu șoldurile înguste și pieptul bogat, de zeiță. Nu arăta prea tînără pentru anii ei ; bujorii din obraji, acoperiți cu un puf ca al piersicii, căpătaseră strălucirea maturității ; dar nu-și pierduse farmecul primăvăratec al expresiei. „După cît am avut parte în viață, aș fi putut foarte bine să mă nasc urîtă", își spuse Dorinda.

15

ÎN DUPĂ-AMIAZA aceea o înhămă la trăsurică pe Molly, iapa cea tînără, și împreună cu Ranger, urmașul lui Rambler, porni către Honeycomb Farm.

— Vreau o rochie pe care s-o îmbrac cînd mă duc la biserică, îi spuse domnișoarei Seena. Ceva bun și trainic.

— Va să zică, te duci iar la biserică ? Trebuie să-ți spun că era și timpul.

Distantă, numai piele și os, plină de reumatisme, croitoreasa rămăsese încă o autoritate.

— Drumurile au fost atît de proaste, și spre surprinderea ei, Dorinda își dădu seama că-și caută scuze. Duminica n-aveam cum să ies cu doi cai, dar am cumpărat o iapă murgă numai pentru trăsurică, și-acum iarăși o să pot ieși.

— Bine, mă bucur că nu ești o necredincioasă convinsă. La ce fel de material te-ai gîndit ?

Dorinda rămase pe gînduri.

— Ceva frumos. Mătase — ba nu, satin. E mai strălucitor.

— De ce nu-ți comanzi ceva după un catalog ? Mi-au înțepenit așa de rău degetele, că de vreo cîteva luni încoace a trebuit să mă las de cusut. Acuma găsești în cataloage tot ce-ți dorește inima.

Domnișoara Seena alese o revistă din vraful de pe masă și o deschise în timp ce vorbea. Ceva albastru ai vrea, așa cred. Totdeauna ai avut preferință pentru albastru.

Dorinda se încruntă.

— Nu, nu albastru. Orice culoare, în afară de albastru.

— Eu credeam că albastru îți place în primul rînd. Îți mai aduci aminte de rochia pe care ți-am luat-o după culoarea ochilor, într-o primăvară, cînd erai o fetișcană ? Vai, că tare frumos îți mai ședea cu rochia aceea !

— Nu mai e o altă culoare care se poartă ?

— Cum să nu, maro. Anul ăsta revistele de modă recomandă mai ales maro. Și negrul e foarte elegant. Cu tenul tău deschis, negrul ți s-ar potrivi de minune. Eu te-aș sfătui să comanzi modelul ăsta. E după ultima modă.

Și domnișoara Seena îi arătă un model care Dorindei i se păru culmea eleganței.

— Pliurile astea duble și jachetele în colțuri sînt tot ce poate fi mai modern. Cred că ar trebui să-ți faci și un corset nou, adăugă tăios croitoreasa, după ce o cercetă din cap pînă-n picioare. Modelele astea nu cad bine decît puse pe o siluetă fără cusur.

— Atunci, o să-mi iau unul, zise Dorinda, pregătită să facă față oricărei neplăceri. Și îmi mai trebuie și un palton... și o pălărie, una mare, cu pană.

— Vrei cu pană, care va să zică. În sezonul ăsta poți găsi de care-ți place, și un palton lung de pluș, ca pielea de focă. Găsești unele foarte drăguțe la începutul catalogului. Plușul are să se poarte mai mult decît blănurile, toate revistele de modă zic așa.

După ce căzură de acord asupra alegerii și croitoreasa, cu degetele ei țepene, întocmi comanda, Dorinda porni spre casă încîntată de descoperirea că, la urma urmei, ridurile aveau mai puțină importanță decît îmbrăcămintea, cînd era vorba de fericire. Era ciudat cu cîtă forță putea un lucru de nimic, cum ar fi o rochie nouă, să ridice moralul cuiva ! Și își păstră aceeași bună dispoziție pînă se apropie de răscrucea drumurilor, cînd zări silueta unei femei proiectată pe lumina săracă a soarelui ce apunea. Cînd ajunse chiar la răscruce, femeia înaintă în mijlocul drumului, și atunci o recunoscu pe Geneva Greylock.

— Aș vrea să stau de vorbă cu tine, Dorinda, începu Geneva cu un mic chicotit. Vrei să te oprești puțin și să mă asculți ?

Purta o rochie subțire de vară, deși aerul era tăios, și în jurul mijlocului își legase o eșarfă în dungi, albastră și decolorată, care flutura în bătaia vîntului. Imobilă ca o mască, fața Genevei părea fața unei moarte. Numai părul blond și strălucitor își mai păstra viața.

— Mi-e teamă că e cam tîrziu, răspunse Dorinda cu cea mai mare amabilitate de care fu în stare. Acum e vremea cinei și, în afară de asta, n-ar fi trebuit să ieși îmbrăcată așa. Ai să răcești rău de tot.

Geneva scutură din cap, în vreme ce rîsul acela lipsit de noimă îi izbucni din nou printre buze.

— Nu mi-e frig de loc, răspunse. Sînt prea fericită și trebuie să stau de vorbă cu cineva. Astăzi e aniversarea nunții noastre și sînt obligată să spun cuiva cît de nespus de fericiți sîntem. Jason s-a dus să se culce numaidecît după masă și încă nu s-a sculat, așa că n-am avut încotro și am plecat să găsesc pe cineva cu care să stau de vorbă. Știu un secret pe care nimeni nu-l cunoaște, nici măcar Jason.

Prin urmare, era iar același lucru ! Ochii îi luceau atît de straniu, și erau atît de holbați, încît păreau gata să-i iasă din orbite.

— Uite ce-am să fac, zise Dorinda cu glasul înmuiat de milă. Dacă vrei să te sui în trăsurică, am să te conduc pînă la Gooseneck Creek. Înseamnă că fac jumătate din drumul spre casă.

Va să zică asta-i adusese căsătoria cu Jason, și cînd te gîndești că odinioară și-ar fi dat viața întreagă ca să fie numai un singur an măritată cu el.

— O, chiar vrei ?

Geneva puse piciorul pe scăriță și pe urmă urcă în trăsurică. Era atît de slabă, încît oasele păreau să-i sune la fiece mișcare, și avea pieptul și spatele groaznic de scobite.

— Atunci, înseamnă c-am să-ți pot dezvălui secretul.

— Eu nu l-aș dezvălui, dacă aș fi în locul tău. Dar trebuie să iau seama cum mîn, așa că n-am să pot vorbi.

Cîteva minute Geneva continuă să sporovăiască vrute și nevrute, cu glasul ei strident, ca și cum nici n-ar fi auzit ce-i spusese Dorinda. Apoi făcu o pauză, și deodată întrebă :

— De ce nu ți-am fost niciodată simpatică, Dorinda ? Totdeauna am vrut să fiu prietenă cu tine.

— Îmi ești simpatică. Îmi ești într-adevăr simpatică.

Geneva scutură din cap.

— Nu ți-am fost niciodată simpatică pentru că îl iubeai pe Jason. Și Jason te-a părăsit, și zicînd asta, izbucni în rîsul ei spart. Tu nu știi, dar sînt lucruri și mai rele decît să fii părăsită.

Mînia izbucni în inima Dorindei, dar se stinse înainte de a-i lăsa vreme să răspundă.

— Cred că e într-adevăr așa, spuse în cele din urmă. Dar, oricum, e multă vreme de atunci. Atît de multă, încît nimic din ce s-a întîmplat nu mai are importanță.

„Sărmana ființă rătăcită", se gîndi mai departe, „oare cîte luni au să mai treacă pînă or s-o interneze ?"

Pe neașteptate, Geneva se aplecă înspre ea și începu să șoptească atît de repede, încît Dorinda numai cu greu izbutea să-i urmărească vorbele.

— Dacă îți dezvălui secretul meu, îmi promiți că n-ai să-l spui niciodată nimănui ? După ce-ai să-l afli, o să-ți dai seama că există lucruri și mai rele decît să fii părăsită. Am avut un copil, și Jason l-a omorît. L-a omorît îndată după ce l-am născut și l-a îngropat în grădină. Nu știe că l-am văzut. Crede că dormeam, dar am găsit groapa sub tufele de liliac de la capătul cărării din grădină. Acuma o să avem un alt copil, și tare mi-e teamă că și pe ăsta are să-l omoare. De aceea ziceam că sînt nespus de fericită. Nespus de fericită, strigă deodată cît putu de tare și sări peste roata trăsuricii, fără a mai aștepta ca Dorinda să oprească.

Da, probabil că vor trebui s-o interneze cît mai curînd. „Îmi pare rău că n-am fost mai drăguță cu ea atunci cînd am avut prilejul", își spuse Dorinda în vreme ce întorcea iapa către casă.

În duminica următoare îl întrebă pe Nathan dacă mai are vești despre Geneva. Acum, după ce întîlnirea aceea îngrozitoare îi alungase din suflet pînă și amintirea geloziei, îi venea ușor să vorbească despre cei din familia Greylock.

— Cam din șase în șase luni are crize din astea, răspunse Nathan. Atunci își iese cu totul din minți ; dar se zice că n-ar fi chiar atît de rău ca starea de melancolie dintre crize.

— Și nu se poate face absolut nimic ?

— Ei, mai devreme sau mai tîrziu tot vor trebui s-o interneze. Tatăl ei s-a străduit din răsputeri s-o convingă să se despartă de Jason, dar atunci cînd e cu mintea limpede nici nu vrea să audă. O dată a luat-o acasă la el, cînd se afla într-o criză, și a ținut-o închisă într-o cameră cu zăbrele la ferestre. Dar n-a ținut mult, fiindcă de îndată ce și-a revenit, a cerut morțiș să se întoarcă la Jason. Trăiesc așa cum trăiește cîinele cu pisica, iar cînd își iese din minți, umblă pe unde apucă și spune la toată lumea că a născut un copil și că Jason l-a omorît.

— Săraca de ea, zise Dorinda. Mi-a spus și mie.

— Asta doar cînd o apucă nebunia. Însă de îndată ce-și revine în simțiri, e cu neputință s-o desparți de el.

Cîteva minute Dorinda rămase tăcută. Iar cînd vorbi, spuse cu tonul cel mai neutru :

— Cît de puțin știu oamenii ce-i mai bine pentru ei.
— N-am înțeles ce-ai zis, Dorinda.
— Nu-i nimic. Mă gîndeam și eu cu glas tare.

Era o după-amiază senină de octombrie, și de jur împrejurul lor ogoarele se odihneau după o recoltă îmbelșugată. Cît putea cuprinde cu ochii, la răsărit, la miază-noapte și la apus, tot pămîntul era al ei. Doar către miazăzi se zăreau salciile de un verde palid de la Gooseneck Creek și, peste marginile lor pufoase, vedea hornurile roșii de la Five Oaks. Dacă n-ar fi existat hornurile acelea, ar fi putut să aibă senzația că întreg cuprinsul zărilor e al ei !

— Lumea spune că Five Oaks are să fie în curînd scoasă la licitație, zise Nathan, care se uita tot la hornurile roșii ce se proiectau pe cer. Este ipotecată pentru o sumă uriașă, și mai au necazuri și cu impozitele.

Un gînd fantastic fulgeră prin mintea Dorindei.

— Cred că s-ar putea cumpăra la un preț bun !

— Dacă au să ajungă la vînzare silită, probabil c-or s-o dea pe nimic. Nimeni nu mai cumpără astăzi pămînt. Acum cinci ani, Amos Wigfall a cumpărat vechea așezare Haney cu un dolar acrul. Într-o bună zi, dacă e îngrijită cum trebuie, poate să valoreze și o sută.

Dorinda îl privi cu ochi arzători.

— Dacă aș putea să cumpăr Five Oaks, ferma mea ar fi la fel de întinsă ca și Green Acres.

Nathan dădu drumul rîsului său ca un nechezat.

— Doamne Dumnezeule, Dorinda, și ce-ai să faci cu pămîntul ăla ?

— Nu știu ce-aș face cu el, dar îl vreau. Mi-aș da zece ani din viață ca să stăpînesc Five Oaks înainte de a muri.

Rîsul lui Nathan se topi într-un chicotit.

— Știi, mi se pare foarte ciudat, fiindcă tocmai socoteam cum aș face să pun eu mîna pe el. Dar așa, o să rămîn cu banii în buzunar.

— În orice caz, aș prefera să-l cumperi tu, decît să fie al oricui altcuiva, mărturisi Dorinda în silă. Dar dacă o să aibă loc vînzarea, am să fiu și eu de față, și dacă izbutesc să vînd taurul premiat, o să licitez împotriva ta. Am de pe acum aproape cinci mii de dolari la bancă.

— Deocamdată ai face mai bine să-i lași unde sînt. N-aș licita nici măcar un cent pentru ferma asta, dacă n-ar trebui să țin seama de faptul că, încă de pe acum, îmi aparține aproape în întregime. Are să fie tare greu să convingi pe cineva s-o cumpere. N-ai decît s-aștepți și să vezi.

— Și cu Jason ce-are să se întîmple ? întrebă ea brusc.

Nathan părea nesigur.

— O să se ducă să lucreze pentru James Ellgood, bănuiesc, ori poate are să bea pînă ce o să-și bea și mințile. Aud însă că în vremea din urmă s-a mai îndreptat. Duminica trecută a fost la biserică, în strana familiei Ellgood, și arăta atît de dichisit, încît ai fi zis că de o lună de zile n-a mai pus gura pe whiskey.

Cuvintele Dorindei izbucniră deodată cu mare iuțeală, ca și cum s-ar fi temut să nu le tragă înapoi, înainte de a apuca să le rostească :

— Și de ce n-a plecat de aici după ce a murit taică-său ?

— N-o mai fi vrut să plece, așa aș zice. Uneori se mai întîmplă și lucruri dintr-astea. Bătrînul s-a ținut agățat de el pînă cînd i-a supt toată vlaga.

— Dar sînt ani de zile de cînd a murit taică-său.

— Păi, sînt vreo nouă ani sau așa ceva, zise Nathan, oprindu-se să socotească la fel cum făcea la prăvălie cînd încheia o notă. Știi, mă gîndesc uneori că și-a cheltuit toată energia luptîndu-se să plece. Iar cînd a sosit prilejul, nu-i mai rămăsese destulă vlagă în el, ca să-l folosească, și Nathan oftă. Nici nu ți-aș putea spune cîte întîmplări dintr-astea am cunoscut eu.

Dorinda își mută privirile de la el, și o vreme se înstăpîni tăcerea. Apoi Nathan scoase un sunet pe jumătate icnet și pe jumătate chicotit, iar cînd își întoarse privirile către el, Dorinda întîlni o expresie pe care nu i-o mai văzuse niciodată pe chip. Nervii îi tremurară de repulsie și se trase în lături. De ce se purtau bărbații atît de inexplicabil ? se întrebă Dorinda cu necaz.

— Tocmai stăteam și mă gîndeam, bolborosi Nathan.

Dorinda îl privi cu severitate. La urma urmei, nimeni nu-l lua pe Nathan în serios.

— Tocmai stăteam și mă gîndeam, începu el din nou. Dacă te-ai putea hotărî să te măriți cu mine, am ajunge să facem din cele două ferme una singură.

— Să mă mărit cu tine ? și se uită la el, nevenindu-i să-și creadă auzului. Ce, ți-ai ieșit din minți ?

Nathan rîse stînjenit.

— Cred și eu că la început așa pare, recunoscu deschis, dar trăgeam nădejde c-ai să te obișnuiești cu gîndul, dacă o să-l ai în minte. De fapt, nu sînt chiar așa de sărac. Sînt, într-un fel, unul dintre oamenii cei mai înstăriți din Pedlar's Mill, dacă-l lăsăm deoparte pe James Ellgood, iar el are nevastă, și în afară de asta e și prea bătrîn. Știu, nu-s la fel de tînăr ca tine ; dar sînt cu mult mai tînăr decît James Ellgood. Între noi nu-i mai mult de zece ani diferență, și pentru mine prețuiești mai mult decît oricine. Ai putea să-ți vezi de treburi cum crezi tu de cuviință, la fel ca și pînă acum. N-o să mă amestec în socotelile tale.

Dorinda încă se mai uita la el ca la un nebun. Îi răspunse cu asprime :

— Mi-e cu neputință să-mi dau seama cum de-ai putut ajunge să te gîndești la un asemenea lucru.

Era absurd ; era de necrezut ; și cu toate astea, bănuia că se întîmplaseră pe lume lucruri și mai ciudate ! Cunoștea îndeajuns de bine lumea ca să știe că, după cum zicea Fluvanna, bărbatul ți-l iei de-acolo de unde îl găsești. Iar în ce o privea pe ea, nu prea mai avea multe iluzii în legătură cu căsătoria.

Chipul lui Nathan căpătase culoarea sfeclei și se uita la Dorinda cu ochi umili, rugători, ca ochii micului Ranger din vremea cînd începuseră să-l dreseze. Și spuse pe un ton de scuză smerită :

— Mă gîndeam doar că ți-aș putea fi de mare folos aici, la fermă. Vedeam că vrei să stăpînești și Five Oaks, și pe urmă îți place să ai copii în jurul tău.

Uluiala se șterse de pe chipul Dorindei.

— Da, îmi place să am copii în jurul meu.

— Ei, de... știi doar foarte bine că niciodată nu ți-aș sta în cale. Ai putea să ai amîndouă fermele și să le lucrezi așa cum ți-ar face plăcere. Aș cumpăra Five Oaks de îndată ce-ar fi scoasă în vînzare.

— Da, cele două ferme ar putea fi unite sau lucrate separat.

Gîndurile îi rămîneau legate tot de Five Oaks, nu de problema căsătoriei.

— Și nu te-ai putea obișnui cu gîndul ăsta, Dorinda?

Tonul, mai degrabă decît cuvintele, o făcu să tresară dintr-o dată și să prindă înțelesul.

— Gîndul! Vrei să spui căsătoria? Nu, n-aș putea. N-are nici un rost să te mai gîndești la așa ceva.

Chipul lui Nathan nu avu nici măcar o umbră de tresărire, atît de slabă îi fusese nădejdea. După vreo cîteva clipe, zise :

— Bine, eu nu te grăbesc, dar dac-o veni vreodată vremea...

Dorinda scutură din cap cu înverșunare :

— Vremea aceea n-are să vină niciodată. Nu lăsa gînduri dintr-astea să ți se cuibărească în cap.

Pe cînd vorbea, îl cerceta cu priviri lipsite de orice căldură și se întreba — nu fără o umbră de veselie — din ce pricină gîndul de a se mărita cu el nu o mai surprindea. Era ridicol, era neajutorat, ar fi fost ultimul bărbat de pe lume — își spuse cu toată convingerea — care ar fi putut vreodată să-i inspire umbra unui sentiment. Și abia după ce răsuci mult în minte asemenea piedici hotărîtoare, începu să-și dea seama că lipsa emoției era de fapt singura ispită pe care ar fi putut-o avea pentru ea ideea măritișului. Nervii sau simțurile i s-ar fi răzvrătit la cel dintîi semn de pasiune. Singura căsătorie pe care ar fi putut-o suporta, se gîndi cu tristețe, ar fi una care nu i-ar trezi emoții, care n-ar atrage-o dincolo de barierele celor trei dimensiuni.

— Bineînțeles, eu nu pot să mă compar cu tine, spuse Nathan dintr-o dată. Tu ești o persoană cu carte, ca și străbunicul tău, și i-ai citit toate cărțile. Știi o mulțime de lucruri despre care eu nici n-am auzit.

Dorinda începu să rîdă.

— Că mult bine mi-au făcut mie cărțile.

„Mult bine, într-adevăr", își spuse în sinea ei.

— N-are nici un rost să ne mai gîndim la lucrul ăsta : niciodată n-am să-l pot face, spuse pe un ton de concluzie definitivă, apoi se întoarse în loc și porni către casă.

DOUĂ săptămîni mai tîrziu, într-o după-amiază de sîmbătă, domnișoara Seena îi aduse toaleta cea nouă ; și Dorinda rămase trează pînă la miezul nopții, ca să ridice cordonul și să lungească tivul rochiei de satin negru. Cînd o îmbrăcă, a doua zi dimineață, și auzi exclamațiile pline de admirație ale Fluvannei, își aduse aminte de ziua cînd își pusese pentru prima oară rochia de voal albastru și de drumul către biserică, străbătut alături de Almira Pryde în vechea căruță.

— Parcă ați fi o regină, don'șoară Dorinda, se minună Fluvanna. Nimic nu vă dă o asemenea înfățișare ca pălăria cu pană.

— Da, Fluvanna. Arată foarte frumos, recunoscu Dorinda. Îmi pare bine că mi-am comandat rochie neagră. Mă îmbătrînește, dar e tot ce poate fi mai distins.

La cîteva ceasuri după aceea, pe cînd înainta cu pas rar în biserică, simți mai mult decît văzu cum credincioșii, uitînd să se ridice în picioare și să cînte, stăteau nemișcați în strane și se uitau țintă după ea. Pentru prima oară în viață, gustă din otrăvitoarea mireasmă a puterii. La fermă, succesul se concretiza în lanuri bine îngrijite sau în calupuri aurii de unt ; aici însă, cu toți ochii uluiți îndreptați asupra ei, descoperi că succesul are și o însușire mult mai dătătoare de satisfacții decît orice fapt material. Succesul putea să măsoare deosebirea dintre trecutul pe care Jason îl distrusese și prezentul pe care îl clădise, triumfătoare, peste ruinele lăsate de el. În ciuda a tot ce se întîmplase, în ciuda modului cum îi trădase încrederea și a negrei deznădejdi ce-i alungase din inimă dragostea, ea, și nu Jason, apărea acum ca biruitor asupra vieții !

Și pe cînd înainta printre bănci, îmbrăcată în veșminte frumoase dar neîpătoare, putea fi socotită o frumusețe rustică, răsfățată de fericire, a cărei primă tinerețe se topea aproape pe nesimțite. Un val de sînge cald îi îmbujora obrajii ; sub umbrele prelungi ale sprincenelor, ochii îi străluceau ca niște stele albastre ; pana îi flutura mult deasupra norului de întuneric al părului ; iar

foșnetul mătăsos al fustei de satin era la fel de puternic ca freamătul vîntului printre firele ierbii. Numai după ce ajunse în strana unde ședea pe vremuri între tatăl și mama ei, își coborî privirile pînă la grupul credincioșilor, și atunci văzu că Jason se afla împreună cu familia Ellgood, sub fereastra cea mare dinspre apus. Din după-amiaza cînd fusese înmormîntat tatăl ei, cu mai mult de zece ani în urmă, nu se mai întîlnise cu el față în față, și acum arăta — își spuse Dorinda — cu veacuri mai îmbătrînit decît îi rămăsese în amintire. Bronzul sănătos al obrazului dispăruse, și un aspect de piele tăbăcită îi luase locul. Deși părul îi era încă roșu, un tiv ruginiu se vedea acolo unde cădea lumina. Mustața prea lungă își întindea vîrfurile murdare pînă peste bărbie, ca și cum ar fi luat obiceiul să mestece tutun — el, care totdeauna fusese atît de cusurgiu ! Era destul de îngrijit îmbrăcat, în hainele lui de sărbătoare ; dar așa cum stătea, în fîșia lată de lumină, îi evoca Dorindei imaginea unui copac cu seva sleită, cu fărîmicioasele frunze cenușiu-castanii încă agățate de ramuri. Pînă și mîinile, care îi cam tremurau ținînd cartea de rugăciuni deschisă în fața ochilor soției sale, erau mîinile unui om lipsit de vigoare. Încă nu avea patruzeci de ani, dar viața îl și epuizase și îl azvîrlise deoparte.

Deodată, Jason înalță ochii de pe carte, și privirile li se întîlniră și se încrucișară mai înainte ca fiecare dintre ei să și le coboare din nou asupra literelor tipărite. În clipa aceea se petrecu între ei ceva ce n-ar putea fi niciodată spus, fiindcă e mai adînc decît vorbirea. Hotărîtă, poruncitoare, privirea Dorindei alunecă peste el ! Și în vreme ce ochii, impasibili și reci ca un lac înghețat, îi reflectară imaginea, Dorinda simți, cu un fior de groază, că trecutul nu murise niciodată, că îi rămînea veșnic ca un val în oceanul conștiinței. Amintirea stăruia acolo, curgînd mereu, puternică, tăcută, nestăvilită, fără nici un nou flux de emoții care să se reverse asupră-i și s-o înghită sub revărsarea experienței. În întreaga ei viață nu existase decît acest singur bărbat. O ținuse în brațele lui. Și veșnic avea să rămînă o parte inseparabilă a ființei ei... Revolta i se învolbură în suflet. Întreaga forță a spiritului i se răzvrăti împotriva tiraniei trecu-

tului, împotriva poverii faptului fizic pe care îl tîra după ea, ca pe un pește mort prins în plasă. Îl văzu, fără iluzii, așa cum era, și se dispreţui pentru că totdeauna și-l imaginase cu duioșie sub o înfățișare ce nu era a lui. Cînd deschise gura să cînte, i se păru că e sugrumată de năvala vechii deznădejdi. Închise ochii, în vreme ce glasul i se înălța în melodia imnului. Răpăitul ploii pe acoperișul de șindrilă ; răpăitul ploii pe pămîntul gol și roșu ; revărsarea ploii peste tufișul cel mare ; ploaia căzînd pe fulgii murdari ai curcilor albe ; chipul bătrînului doctor ivindu-se în lumina albastră din odaie, brăzdat de vine, molîu, respingător. Amintiri de acest fel. Astăzi, el nu mai însemna nimic pentru ea. Numai frumusețea care se preschimbase în urîțenie. Numai fericirea de care fusese prădată...

Ieși ultima din biserică, și în timp ce mai rămase de vorbă cu pastorul și cu alți enoriași care-i urau bun sosit, familia Ellgood plecase. Era fericită că nu-l revăzuse pe Jason ; fiindcă vederea lui, deși nu-i mai tulbura inima, îi lăsa în fibrele nervoase ale trupului o înțepătură neplăcută.

Nathan și copiii o așteptau la poarta bisericii ; făcu drumul spre casă împreună cu John Abner, iar ceilalți îi urmară în trăsura cea nouă a lui Nathan, cu prelată cu ciucuri.

— Arăți atît de bine că-mi vine să te mănînc, Dorinda, îi spuse băiatul plin de admirație. Ar trebui să fii totdeauna la fel de frumos îmbrăcată.

Dorinda îl privi zîmbind.

— Mare treabă aș mai face atunci la fermă ! Acum zece ani, aproape că m-au dat afară din biserică din pricină că mulgeam vacile îmbrăcată în salopetă ; dar azi-dimineață, cînd m-am întors cu pene la pălărie, au uitat toată povestea.

Nimeni pe lume n-o iubea pe Dorinda cu atîta adorație fără rezerve ca acest băiat cu picior diform. Și ea știa că e un băiat bun, împovărat de o doză de melancolie morbidă, care în mod ciudat trezea simpatia temperamentului ei aventuros. Chipul lui, cu fruntea bombată și ochii adînci, negri, ce ascundeau în ei stele de lumină asemeni

sclipirilor apei într-un fund de fîntînă, era foarte puțin obișnuit pentru un băiat de țară, și o făcea să se întrebe cîteodată dacă nu cumva se ascundea în el mai mult decît ar fi putut bănui cineva. În copilărie fusese torturat de bețeșugul de la picior, și din pricina asta se ținuse deoparte de jocurile mai brutale cu care se îndeletniceau cei de seama lui.

— Nu-i așa că te-ai ocupa mai bucuros de o fermă decît ai face orice altceva, John Abner ? îl întrebă Dorinda pe neașteptate.

— În afară de citit. Îmi pare bine că vine iarna, ca să pot sta în casă și să citesc.

— N-ai vrea să te duci la oraș, la o școală cu internat ?

Băiatul clătină din cap, ferindu-se ca de o înțepătură de viespe.

— N-aș vrea, cu ceilalți băieți. Prefer să rămîn la țară, cu tata, cu tine și cu animalele.

Dragostea plină de înțelegere față de animale era una dintre cele mai trainice legături între cei doi. Încă de la naștere, băiatul știuse ce înseamnă să suferi și să te chinuiești.

— Speram că modelul ăsta nou de gheată o să-ți fie mai comod, spuse atunci Dorinda. Nu te simți bine cu ea ?

— Dacă n-ar fi așa de grea. Dar toate sînt grele.

Dorinda oftă, fiindcă i se topea inima de milă. John Abner îi străpunsese armura aroganței în singurul ei punct slab, adică în instinctul matern difuz. Dorința de a-i proteja pe neajutorați îi rămăsese încă vie în suflet.

Acasă îi așteptau Fluvanna, îmbrăcată cu un șorț curat, un foc zdravăn în sobă și un prînz duminical bogat. Friptură de rață cu sos de mere, cartofi dulci glasați, roșii fierte cu zahăr brun și plăcintă de prune, prăjitura preferată a lui Nathan. Ce-i drept, era singura masă înbelșugată din săptămînă ; dar în vreme ce stătea în capul mesei și asculta sporovăiala fericită a copiilor, Dorinda își aminti de frugalele prînzuri de duminică pe cînd trăiau tatăl și mama ei, și ochii i se umplură de lacrimi. Învățase că asta este ascunsa parte dureroasă a

succesului ; freca vechile răni cu sarea regretului, pînă ce ajungeau din nou carne vie.

După masă, ieșiră în hol și, în vreme ce Dorinda își strîngea o veche pelerină albastră peste rochia de satin, Nathan privea gînditor în sus, pe scară.

— Te-ai gîndit vreodată să faci o sobă în holul din spate, Dorinda ? întrebă. Ar fi mult mai plăcut în casă și ar ajuta și la încălzirea dormitoarelor de sus.

Dorinda se întoarse și se uită la el, mirată de această nouă dovadă de ingeniozitate. Da, era o idee bună ; se întrebă cum de ei nu-i trecuse niciodată prin minte. Și într-adevăr, după ce Nathan îi atrăsese atenția, i se părea că dintotdeauna avusese intenția să facă asta.

— Cel puțin, dacă am fi putut s-o avem pe cînd trăia mama. Cît de bine i-ar fi prins pentru nevralgia ei.

— Da, asta-i partea proastă cînd e vorba să ne îmbunătățim condițiile de viață. Totdeauna ne aducem aminte că alții au trăit și fără ele. Acum am luat și covoarele pe care și le dorea Rose Emily.

La drept vorbind, nimeni în afară de Nathan n-o înțelesese vreodată cu adevărat pe Rose Emily. Cu gîndul acesta în minte, Dorinda se întrebă neîncrezătoare dacă puterea de înțelegere are cît de cît ceva de-a face cu dragostea. Oare oamenii care iubesc înțeleg vreodată ceva ? Nu era oare greșita înțelegere însăși o parte din divina nebunie a dragostei ?

— Da, trebuia s-o fi făcut încă de multă vreme, murmură Dorinda dusă pe gînduri.

— Am să comand eu una, dacă îmi dai voie. Am un catalog la magazin, și aș putea-o obține chiar la preț redus. Există fel de fel de sisteme pentru economisirea combustibilului, așa că nici n-ar costa chiar atît de mult cît îți închipui. Sobele astea de acum dau de două ori mai multă căldură decît un foc aprins în cămin și nu consumă nici pe sfert atîta combustibil. E un sistem de încălzire în circuit închis. Poate că nu ți-ar place în cameră la tine, însă ar fi cel mai potrivit lucru pentru holul din spate.

În vreme ce ieșeau pe ușă, Dorinda se gîndea cît de folositor putea fi Nathan. Totdeauna se trudea să afle căi și metode de a-i îmbunătăți confortul și a face econo-

mii, și totdeauna le afla înainte ca ei sau altora să le vină ideea, iar pe deasupra mai era înzestrat și cu ceea ce Dorinda numea darul de a izbuti să dreagă orice s-ar fi stricat. Și era blînd ; era cinstit în fiecare fibră a făpturii lui ; pentru un fermier, se purta și destul de îngrijit ; și se mai arăta — gîndi ea cu cinism — atît de altruist, încît parcă nici n-ar fi fost bărbat. Fără îndoială, avea și obiceiuri care ei nu-i plăceau defel ; dar — cum își spunea Dorinda cu un realism crud — nimeni nu le poate avea chiar pe toate. Niciodată nu-i trecu prin minte că prin căsătorie ar putea fi dezbărat de năravurile acelea, fiindcă era destul de înțeleaptă să știe că într-un bărbat deprinderile sînt mai adînc înrădăcinate decît sentimentele. Simțea încă că, în schimbul ajutorului primit, s-ar putea deprinde să suporte ceea ce nu-i era pe plac. Oare ce poți obține — se întrebă ea agitată — dacă încerci să schimbi pe cineva ? Nu încercase maică-sa, vreme de patruzeci de ani, să-și dezbare bărbatul de mestecat tutun, și totuși ăsta fusese ultimul lucru la care renunțase ? Nu, nu mai nutrea acum decît puține iluzii. Deși își spunea cu neînduplecare că niciodată nu se va putea hotărî să se mărite cu Nathan, împotriva voinței limpezi forța subtilă a logicii îi submina scrupulele. Prea mult suferise în trecut din pricina dragostei, ca să mai poată intra încă o dată în foc cu ochii închiși. În inima ei, își repeta mereu, cu îndîrjire, din chemările trupului nu mai rămăseseră decît tăciuni stinși. Dar mai era în stare să trăiască simțămîntul respectului, iar o căsătorie întemeiată pe respect și utilitate poate oferi un refugiu propice în fața singurătății. Pe măsură ce îmbătrînea, ceea ce o speria mai cumplit nu era moartea, nici sărăcia măcar, ci singurătatea între zidurile casei.

Continua să meargă înainte, cu inima sfîșiată de nehotărîre, și Nathan se văzu silit să rostească de două ori întrebarea, înainte de a-l auzi.

— Te-ai mai gîndit la ce te-am întrebat, Dorinda ?

Clătină din cap :

— N-are nici un rost să mă gîndesc.

Singurul lui răspuns fu un oftat comic, iar după o lungă pauză, Dorinda repetă și mai tăios :

— La treaba asta n-are nici un rost să te gîndești.

Un tăiș ascuns în vorbele ei îl făcu s-o privească brusc. Era încă un prilej cînd agerimea percepțiilor lui Nathan avu darul s-o uimească.

— Ai rămîne la fel de liberă cum ești astăzi, zise Nathan, rezervat dar nu fără speranță.

— N-aș putea să îndur nici o atingere trupească.

Deși lumina îi înflorea pe buze și pe obraji, ochii i se întunecară de aduceri aminte.

Nathan oftă din nou, cu mai puțină speranță. Ce păcat, se gîndi Dorinda, că totul la acest om arăta așa cum nu trebuie ; părul ca o blană mîncată de molii, chipul teșit cu expresie de clovn ; mustața lungă ce îi amintea totdeauna de iarba ofilită. Ei, oricum ar fi, chiar pe toate nu le poți avea niciodată. Dacă aspectul exterior i-ar fi fost mai agreabil, cel interior — conveni și ea — l-ar fi avut mai puțin umil și supus ; dar, orice ar spune și orice ar face, pentru o viață comună puține însușiri sînt mai propice decît supunerea.

— Nu ne poate fi de nici un folos să ne tot gîndim la asta, repetă ea cu hotărîre, însă hotărîrea i se strecurase din minte în gesturi.

Adevărul că la fermă avea nevoie de Nathan îi sărea în ochi zi după zi. Fără el, nu va ajunge niciodată să fie nimic mai mult decît un fermier excepțional în primul rînd fiindcă era femeie ; iar acest iritant dezavantaj îi amăra fiecare clipă a vieții. Cu toată tovărășia Fluvannei, viața îi rămînea goală, iar pe măsură ce umbra maturității avea să devină tot mai prelungă, va fi copleșită de singurătate.

Ajunseseră pe culmea de lîngă cimitir, și dincolo de Gooseneck Creek, zări hornurile roșii de la Five Oaks. Priveliștea o făcu să tresară și un gînd dureros i se zbătu în minte.

Niciodată n-o să mă cert cu tine, Dorinda, rosti Nathan cu glas răgușit

Dorinda se întoarse brusc și îl privi în ochi :

— Nu ne este de nici un folos să ne tot gîndim la asta, stărui ea cu un glas lipsit de expresie, ca și cum n-ar fi făcut altceva decît să repete o frază învățată cîndva pe dinafară.

17

CLIPA exactă cînd cedase rămînea atît de vagă, încît niciodată nu și-o putea aduce aminte ; dar trei săptămîni mai tîrziu se duseră la biserica presbiteriană din Pedlar's Mill și se cununară. Pînă în seara din ajun, Dorinda nu anunțase vestea nimănui, în afară de Fluvanna ; iar martori la cununie n-au fost decît soția pastorului, unul sau doi fermieri și copiii lui Nathan. Pe cînd stăteau în fața bătrînului preot, o teamă obscură se strecură în mintea Dorindei, și atunci îi veni să se întoarcă în loc și să alerge îndărăt către singurătatea de la Old Farm. „Oare e cu putință", se întrebă, „să fac eu asemenea lucru ?" Avea impresia că stă deoparte, ca spectator, și se uită cum o altă femeie se cunună cu Nathan.

Cînd ceremonia luă sfîrșit, cei cîțiva fermieri veniră să-i strîngă mîna ; dar gesturile lor erau reținute și nefirești, și pînă și copiii păreau rușinoși și stingheriți.

— Ei, ai judecat bine cînd te-ai hotărît să faci pasul ăsta, îi spuse John Appleseed. Eu nu cred că măritișul e bun pentru o femeie atîta vreme cît se poate descurca și fără ; însă, din fericire, nu toată lumea crede ca mine.

Venise la cununie împreună cu feciorul cel idiot, om de treizeci și cinci de ani acum, dar căruia încă îi mai plăcea să fie de față cînd se aduna lume sau se petrecea ceva deosebit. Dorinda îi privea chipul gol de gînduri, și deodată își aduse aminte de infructoasele încercări ale lui Jason de a-i lumina pe localnici, și de lecția de agricultură ținută în fața lui Nathan Pedlar și a lui Billy Appleseed, idiotul. Bietul Jason ! La urma urmei, trăise și el tragediile lui.

— La o cununie nimănui nu-i place să audă pe cineva cobind, John, spuse William Fairlamb cu voioșie.

— A, nu-s deloc supărată pe el, rîse Dorinda, însă rîsul nu-i ajunse mai departe de gîtlej.

O cuprinsese spaima, vechiul tremur de panică al celui hăituit, iar pe chip i se vedea o expresie încordată. absentă, ca și cum ar fi ascultat o muzică îndepărtată venită dinspre rogoziș. „Cum de-am putut ajunge să fac un asemenea lucru ?“ întreba mereu și mereu un glas ca de cîntec.

În drum spre casă, nu izbuti să găsească nici o vorbă de spus. Mintea ei, în mod obișnuit plină de gînduri, era goală ca un perete ; Dorinda stătea privind tăcută peste capul tinerei iepe nervoase mînată de Nathan. Ceva atît de neînsemnat ca faptul că Nathan ținea hățurile o făcea să se simtă țeapănă și stingherită.

Pe cînd treceau pe lîngă moara cea veche, Geneva Greyloock ieși în fugă dintre ruine și flutură spre ei un batic albastru. Fața nu i-o puteau vedea limpede ; dar în trăsăturile trase și în violența gesturilor sub mătasea albastră ce-o învăluia ca o fîșie a cerului de toamnă se citea o încordare deznădăjduită.

— E din ce în ce mai rău, spuse Nathan uitîndu-se într-acolo și mînînd mai departe. N-are să mai treacă mult pînă s-or vedea siliți s-o trimită la un spital de nebuni. Duminica trecută, cînd preotul lua prînzul la James Ellgood, Geneva a făcut înconjurul mesei și a turnat melasă în toate farfuriile cu supă. Cînd au întrebat-o de ce-a făcut asta, le-a răspuns că încearcă să îndulcească viața.

— Sărmana de ea, suspină Dorinda. Totdeauna a fost bolnăvicioasă.

Era o după-amiază de noiembrie întunecată, cu cer fumuriu și vînt puternic, tăios, ce răzbătea prin rogoz stîrnind un soi de cîntec. Toate frunzele căzuseră și vîntul le strînsese în vîrtejuri pe la poalele gardurilor. Singurele forme vii din întreg peisajul erau vulturii, ce se îndreptau în stoluri către leșul vreunei oi rămas pe pășune.

— Le-ai spus copiilor să vină ? întrebă Nathan.

— Da, le-am și pregătit camerele. Am pus tapete de hîrtie pe pereți, și arată mai frumos decît dacă aș fi văruit. Și soba cea nouă le dă o căldură plăcută.

— Să nu-i lași pe copii să te necăjească, Dorinda.

— Ei, nici vorbă. Sînt foarte bucuroasă să îi am lîngă mine. Or să-mi țină tovărășie, iar seara putem să citim.

Iapa alerga în trap vioi și tăișul vîntului trecea ca gheața peste obrajii Dorindei. După o lungă pauză, spuse :

— Se înteține rău frigul.

— Ai dreptate, dacă se înseninează o să avem un îngheț strașnic.

Se întoarse cu spatele către el și își ridică privirile înspre cerul pe care nori destrămați erau repede goniți spre sud. O săgetare de lumină izbucni deodată în văzduhul cenușiu, și atunci Dorinda zise, ca și cum vorbele ei ar fi ascuns un înțeles adînc :

— S-ar părea că se schimbă vîntul.

Totdeauna sensibilă față de împrejurimi, își spuse că peisajul parcă ar fugi de vînt. „Oare chiar așa să fie, ori e numai o părere de-a mea ?“ se întrebă pe cînd treceau pe la răscruce. Nu încape îndoială, dacă ar fi s-o ia din nou de la capăt, pentru nimic în lume nu s-ar mai putea convinge să se mărite ; însă, de vreme de acceptase căsătoria cu ochii deschiși, tot ceea ce îi rămînea de făcut acum era să rabde și să caute să scoată ceva din această greșeală. Nathan era un om bun și — de, nu le poți avea pe toate ! Tinerețea, cu stările ei de extaz tulbure și dorințe nelămurite, rămăsese de mult în urmă. Cerul cu luciri verzui în faptul înserării. Aroma roadelor sălbatece. Zbaterea inimii, ca a unei păsări închise în colivie. Picioare ce goneau zburînd înspre fericire... Da, era un om bun, și nu le poți avea pe toate.

Cînd ajunse la fermă, îl lăsă pe Nathan să aprindă focul în soba din hol, și dădu fuga sus, ca să pună la punct ultimele amănunte în camerele pregătite pentru copii. Totul era rînduit. Nu mai găsea nimic de făcut ; totuși, ardea de dorința de a îndrepta un tablou sau de a schimba poziția unui scaun, pînă ce auzi huruit de roți ce se apropiau. Apoi, după ce coborî în fugă scările și urmară îmbrățișări stînjenite, dădu o raită pe la cotețe și la grajd, înainte de a intra în bucătărie să-i ajute Fluvannei la pregătirea cinei. Toată munca de la fermă, așa de grea și de acaparatoare în alte zile, în stare să facă din ea o sclavă a rutinei, părea oprită în loc, ca o pendulă cînd bate ora.

— Fluvanna, vrei să fac eu crema pentru plăcinta cu prune ?

— Nu, don'șoară Dorinda, astăzi nu trebuie să vă bateți capul cu nici o trebușoară de pe lumea asta. A făcut-o domnișoara Minnie May, și-mi dă ea tot ajutorul de care am nevoie. Stați cuminte în salon și așteptați pînă ce-i gata cina. Eu nu pot să pricep, încheie Fluvanna cu un ton de reproș, de ce-o fi vrut cineva să facă o nuntă de om sărac. N-avem nici măcar un lăutar să mai aducă veselie.

Dorinda ieși, dar nu se duse în salon. Pe cînd trecea prin hol, îl zări pe Nathan, gătit în costumul nou de tweed gri, stînd țeapăn în cel mai bun fotoliu și răsfoind pe îndelete paginile Bibliei de familie. Nu, ei nu-i plăcuse niciodată salonul, deși acolo se afla biblioteca străbunicului, acoperind aproape în întregime pereții. Ar fi oare cu putință, se întrebă, ca încăperea aceea să fie transformată într-una mai confortabilă și mai plăcută ? Ezita însă de cîte ori era vorba de vreo schimbare mai radicală. Deși ura mobilele și aerul de tihnă înghețată cu care înfruntaseră anii, nu era în stare să scape de simțămîntul că ele reprezentau un fel de ofrandă adusă spiritului străbunilor.

Cînd deschise ușa din spate, fu întîmpinată de o pală de vînt și un vîrtej de frunze uscate ; în bucătărie îi auzi rîzînd pe Nimrod și Fluvanna.

— Dacă îmi faci mie întrebare, aș zice că-i nunta oricui, nu a ei. Nici nu zic c-or să facă altă ceva decît să amiroasă plăcinta de nuntă.

Și numaidecît se auzi vorba mai cultivată a Fluvannei :

— Uite, mărturisesc și eu că, după cît mi se pare, am pus la copt o plăcintă de înmormîntare.

„Cum Dumnezeu de-am ajuns să fac una ca asta ?“ se întrebă Dorinda pentru a suta oară ; și întrevăzu anii ce aveau să vină, ca pe un pustiu necuprins, în care Nathan avea să șadă în salon ca un musafir, răsfoind la nesfîrșit paginile Bibliei de familie. Nici o altă zi, în afara aceleia pe care și-o petrecuse dresîndu-l pe micul Ranger, nu i se păruse atît de fără sfîrșit. „Nu-mi dau seama cum am să pot îndura tot restul zilelor mele“, se gîndi. Ce diferită zi de nuntă față de aceea pe care o

visase cu ani în urmă ! Însă, la urma urmei, așa cum învățase din dureroase experiențe, imaginația are o funcție creatoare și depinde doar în slabă măsură de materia primă pe care i-o oferă viața. Nimic, după cîte bănuia, nu se petrece vreodată exact așa cum nădăjduiești c-are să se petreacă.

Cina a fost ceva jalnic. Copiii erau neastîmpărați și stingheriți, și chiar și plăcinta de nuntă, pregătită de Fluvanna în taină și despre care se văitase în fața lui Nimrod, avea cocoloașe și rămăsese crudă. Nathan se strădui să înveselească masa cu cîteva glume naive și prost spuse, iar atunci cînd pînă și Dorinda, căreia îi era milă de el, uită că trebuia să rîdă, Nathan o privi cu ochi umili și rușinați, căzînd apoi și el în muțenie. A fost o adevărată ușurare clipa cînd Bud, care avea o poftă de mîncare pantagruelică, a refuzat a cincea porție de plăcintă, iar ultima bucată a fost învelită într-un șervet și pusă deoparte pentru Billy Appleseed.

— Și-o să fie o masă ca asta în fiecare seară ? întrebă Bud cel poznaș, bătîndu-se caraghios cu mîna pe burtă.

Pentru prima oară Dorinda și Nathan izbucniră într-un rîs sincer și nestînjenit. La urma urmei, își zise ea mai încrezătoare, s-ar putea ca prezența copiilor să aducă în casă și veselie.

— Mie aici îmi place mai mult decît acasă, mărturisi John Abner. E mai departe.

— Mai departe de ce ? îl întrebă Nathan, încercînd să pară glumeț.

— Ei, nu știu. Mai departe de școală, cred.

— N-aș vrea să mă mai întorc în oraș, dacă am avea pînă la Crăciun plăcintă de prune în fiecare seară, stărui Bud.

Dorinda clătină din cap.

— Măi, dar lacom mai ești ! exclamă ea zîmbind. Cînd ai să crești puțin mai mare, ai să înțelegi că nu le poți avea pe toate.

După ce se termină cina, își puse salopeta și aprinse felinarul, fiindcă ziua scurtă de noiembrie era pe sfîrșite. Știa că mulgătorii se lăsaseră probabil pe tînjeală și gîndul că vacile ar putea să nu fie îngrijite cum trebuie nu-i dădea pace. Negrii erau muncitori veseli și inimoși, dar zece

ani de disciplină răbdătoare nu izbutiseră să le stîrpească preferința firească pentru soluțiile cele mai lesnicioase.

— Doar nu vrei să ieși iar din casă, Dorinda ? întrebă Nathan îngrijorat, cînd o văzu pregătindu-se.

— Ba da, am mîncat mai devreme pentru ca Fluvanna și Mary Joe să poată da ajutor la muls, dar e mai bine să mă duc eu și să văd ce-au făcut. Avem o mulțime de treabă la lăptărie și negrilor încă le e cam frică de mașinile cele noi.

Nathan rîse vesel :

— Aș putea să te ajut și eu. Munca asta nu stă să te aștepte.

— Nu, n-are să aștepte. Untul trebuie împachetat pentru trenul de dimineață.

— Asta înseamnă că ai să te scoli înainte de a se crăpa de ziuă ?

Dorinda încuviință nerăbdătoare.

—Bine, dar și tu ești obișnuit să te scoli în zori. Iarna nu-ți iei gustarea de dimineață la lumina lumînării ?

— Da, sînt obișnuit. Acum o să vin și eu să-ți dau ajutor.

— Nu-i nevoie. Ai destulă treabă de făcut la cîmp, însă la vite nu vreau să te amesteci.

Pentru prima oară înțelesese ce însemnase munca în viața mamei ; evadarea minții de pe tărîmul gîndurilor în acela al acțiunii. Prezența lui Nathan la grajduri și amestecul lui în treburile de acolo — își spuse în sinea ei — era ultimul lucru la care s-ar fi gîndit cînd s-a măritat.

— Ți-am spus că nu vreau să mă amestec în treburile tale, zise Nathan și se întoarse în casă.

Cu un suspin de ușurare, Dorinda ieși repede și alergă înspre grajdul cel nou, unde ultimii mulgători încă mai zăboveau și flecăreau despre nuntă. Cînd pătrunse în atmosfera aceea grea și trase în piept răsuflarea cu miros de pășune a vacilor, simți cum un abur alinător îi liniștește nervii.

— Eu zic pe față, don'șoară Dorinda, c-ați fi putut foarte bine să nu vă măritați deloc, îi mărturisi Nimrod cu tristețe.

— Asta n-o să aibă nici o legătură cu munca mea. N-o să îngădui nici unui bărbat să se amestece aici.

Mary Joe își dădu frîu liber și începu să chicotească ; fiind o mulatră arătoasă, știa tot ce se poate ști despre amestecul bărbaților.

— Așa zic și eu, că asta n-o să se întîmple niciodată, și în ziua cînd o fi, nici un bărbat n-o să vă sfărîme inima. Mare păcat că nu avem toate o fire atît de tare ca stăpîna.

Dorinda începu să rîdă.

— Să-mi sfărîme inima ? N-aș crede, răspunse ea.

Și în clipa cînd o spunea, era convinsă că e așa. Un bărbat îi distrusese viața ; dar nici un altul nu va mai izbuti să se amestece în viața ei. Se înveșmîntase în mîndrie rănită ca într-o platoșă ocrotitoare.

Una dintre celelalte mulgătoare, o negresă voinică pe care o chema Saphira, zîmbi aprobator și exclamă :

— Ehei, asta-i vorbă tare cu tîlc, don'șoară Dorinda, numai că Dumnezeu n-a prea făcut lumea așa.

După ce mulgătorii plecară acasă, Dorinda se duse în lăptărie împreună cu Fluvanna și Mary Joe și bătură untul pînă aproape de miezul nopții. De obicei, termina totul nu mai tîrziu de ceasurile nouă, dar în seara aceea existau o mulțime de alte treburi ce așteptau să fie îndeplinite de mîinile ei harnice. Și, pe măsură ce se scurgeau ceasurile, se arăta atît de pretențioasă și de cusurgioaică, încît le făcu pe cele două negrese să izbucnească în plîns.

— Dacă m-ai întreba pe mine, apăi ți-aș zice că tare-i bine că n-are cum se mărita decît o dată, bombăni Mary Joe după plecarea Dorindei.

La miezul nopții, cînd nu mai reuși să găsească nimic de făcut și brațele o dureau de oboseală, Dorinda se întoarse în casă și încuie ușa holului, pe care Nathan o lăsase deschisă. Pe consola de lîngă scară, lampa mai ardea încă ; se opri să coboare fitilul, în vreme ce Ranger se ridică din culcușul lui de pe scoarța de lîngă ușă și veni tiptil lîngă ea.

— Tu ești, Dorinda ? șopti o voce de dincolo de cotul scării. În fiecare seară lucrezi așa de tîrziu ?

Cînd se uită în sus, o văzu pe Minnie May care o privea clipind des din ochi.

— Nu, nu în fiecare seară. Lăsasem o parte din treabă nefăcută, ca să poată veni și Fluvanna la...

Limba i se împiedică la cuvîntul „cununie", așa că în locul lui zise „biserică".

Strîngîndu-și capotul de flanelă peste pieptul ei neîmplinit de copilă, Minnie May se furișă fără zgomot în jos pe scară. Părul ei blond roșcat îi atîrna pe spate strîns într-o coadă, iar ridurile unei maturizări premature i se distingeau pe fruntea tînără. Era o copilă care, așa cum zicea Fluvanna cu acreală, „s-a gîndit mai mult la cumințenie decît la frumusețe".

— Am încercat să te aștept, dar ai stat așa de mult acolo, și tata nu m-a lăsat să mă duc la lăptărie. Domnul Garlick a trecut pe-aici să ne spună despre Geneva Greyloock, iar eu mi-am zis că trebuie să afli și tu. Astă-seară s-a aruncat în eleșteul vechi de la moară și s-a înecat.

— S-a înecat ? întrebă Dorinda cu glas neutru. Cum așa, doar ne-a salutat cînd treceam pe drum.

Pe cînd vorbea, avea senzația că niciodată nu va putea să uite baticul albastru fluturînd în jurul chipului deznădăjduit, și brațele gesticulînd cu violență.

— Știu. John Appleseed a văzut-o, dar n-a spus nimănui, și cînd au băgat de seamă că dispăruse, n-au știut unde s-o caute. Băiețelul doamnei Haney a văzut baticul albastru plutind pe apă, cînd s-a dus să se joace lîngă roata morii. Lumea zice că de luni de zile umbla de colo pînă colo și spunea tuturor că Jason i-a omorît copilul ; dar asta, bineînțeles, că nu-i decît o închipuire.

— Săraca de ea.

Dorinda se întoarse în loc și se duse spre soba cu lemne, unde focul se stinsese de mult. Ceva nu fusese cum trebuie cu femeia aceea. Încă de mică era veșnic tristă.

Prin ceața oboselii i se arătă imaginea hornurilor roșii de la Five Oaks. Și astfel, așa cum uneori o rană veche începe să doară din nou, amintirea lui Jason îi năvăli iarăși în suflet.

— N-ai dormit deloc, Minnie May ?

— Nu. Am așteptat să te aud venind. Dar ai venit așa de tiptil, că de-abia te-am auzit.

— Atunci, mai bine du-te și te culcă. Gustarea de dimineață o luăm la cinci.

— O, n-are importanță. Eu mă trezesc devreme și-am să mă scol să-ți ajut la împachetat untul.

În vreme de Minnie May urca pe scări, Dorinda deschise ușa camerei ei și păși peste prag. Focul fusese de curînd înteţit și o plăcută lumină roșiatică inunda încăperea mare și ciudat mobilată în care trăiseră și îi muriseră părinții. Nathan încercase să păstreze căldura în cameră și să rămînă treaz, așteptînd-o ; dar, pînă la urmă, copleșit de singurătate și de căldura focului, adormise pe canapeaua cea mare de lîngă cămin. Nu-și scosese decît haina, iar acum stătea întins pe spate și sforăia ușor, cu bărbia lăsată pe cravata purpurie și gulerul scrobit. Trăsăturile aveau expresia lipsită de apărare pe care o dă somnul deopotrivă bărbaților și femeilor, iar Dorinda simţi, cu un început de simpatie, că bărbatul de acolo era la discreția ei, fiindcă el iubea iar ea era indiferentă. Își dădu seama că întotdeauna avea să fie cea mai tare ; căci, după cum i se părea, una dintre trăsăturile stranii ale ființei umane este că puterea trebuia măsurată mai degrabă prin indiferență decît prin dragoste.

Luă de la capătul patului vechea pătură cenușie și îl înveli atît de ușor, încît el nici măcar nu se mișcă în somn. Onestitatea pe care o simţise în el încă de la început era unicul atribut ce dăinuia și în stare de inconștiență. Dacă ar putea măcar să-i țină minte bunătatea și să-i uite ridicolul — cu cît mai ușoară ar fi viața !

Prea obosită ca să mai facă altceva decît să-și despletească părul și să-și pună pe ea un capot, se trînti pe pat și își trase plapuma pînă la gît. Și, în timp ce luminile focului îi jucau peste față, își aduse aminte de noaptea în care Rufus fusese arestat. Acum, ca și atunci, simțea că atinsese limitele puterii de a îndura. „Chiar dacă m-am măritat cu Nathan și Geneva s-a aruncat în iaz, nu mai pot sta trează nici o singură clipă."

18

BATOZA lui John Appleseed bîzîia lîngă grajd ca un roi de cărăbuși în luna lui iunie. După o primăvară ploioasă, cerul se limpezise odată cu începutul verii ; săptămînile treceau una după alta, dar vremea rămînea caldă și uscată, numai bună pentru secerat grîul.

În picioare pe verandă, cu mîna îndoită pusă streașină la ochi, Dorinda se uita după Nathan, așteptîndu-l să plece de la batoză și să vină la masă. Toată dimineața Fluvanna copsese pîine de grîu pentru lucrătorii albi și turte de mălai pentru cei de culoare ; oamenii urmau să-și ia prînzul afară, la umbra salcîmilor din spatele casei. Trecuseră cinci ani din ziua nunții, din seara aceea cînd Nathan adormise lîngă foc, și niciodată în acești cinci ani nu mai pomenise o recoltă atît de îmbelșugată.

Așa cum aștepta acolo în lumina soarelui, arăta exact ceea ce era — o femeie frumoasă, încă tînără la treizeci și opt de ani, care fusese oțelită, dar nu înrăită de experiențele vieții. Trupul înalt și drept i se mai împlinise ; fire argintii îi apăruseră la tîmple și o rețea ușoară de riduri se întinsese pe pielea-i bronzată. Liniștea, demnitatea, independența — acestea erau însușirile cu care întîmpina anii de mijloc ai vieții, fiindcă ridurile de pe față erau semne ale tăriei de caracter și nu ale emoțiilor. Trecuse de mult vremea cînd zbîrciturile o îngrijorau. Deși ținea la tinerețe, era o tinerețe a arterelor și a spiritului. Își dădea seama că fericirea ei nu depindea de admirația bărbaților, iar valoarea ei ca făptură umană se întemeia pe o bază durabilă, dacă nu chiar intangibilă. De vreme ce dovedise că e în stare să lucreze o fermă la fel de bine ca un bărbat, avea mai puțină nevoie să se străduiască să impresioneze ca femeie. Totuși, după cum își dădea seama din cînd în cînd cu surprindere, străduindu-se să descurajeze avansurile sentimentale, folosea cele mai eficiente mijloace de a păstra interesul bărbaților. Și pentru a spune adevărului pe nume, oare nu era singura femeie din Pedlar's Mill care nu avea

obiceiul de a se preta la falsuri și subterfugii pentru a-și atinge scopurile ?

Privind îndărăt de pe poziția sigură pe care se afla, își putea îngădui să zîmbească aducîndu-și aminte de zbuciumul sufletesc din vremea cînd se măritase. La urma urmei, căsătoria îi adusese doar mărunte schimbări în desfășurarea precisă a zilelor. Apucase și ținea în mînă cu prea multă tărie frînele propriei sale vieți, ca să le mai poată ceda vreodată altcuiva ; și după cum prevăzuse încă din ziua nunții, faptul că doar ținea la Nathan, pe cît vreme el o iubea, îi dădea un incalculabil avantaj. Din partea ei, cel puțin, căsătoria începuse de acolo de unde atît de deseori se încheie în chip fericit — în milă și duioșie reciprocă. Deși nu mai era în stare să iubească, alesese totuși cel mai bun înlocuitor al dragostei, care este îngăduința.

După cinci ani de căsătorie, nu prea s-ar fi putut spune că Nathan ar fi fost ceva mai mult decît un administrator angajat la fermă. Dorinda încă mai zîmbea la glumele lui ; tot mai ținea seama de pofta lui de mîncare ; tot mai vorbea cu respect despre el în fața copiilor, spunînd „tatăl vostru" ; dar el nu juca nici un rol, nu avusese niciodată vreun rol în viața ei. Fusese ghinionul lui, poate, că nepretinzînd nimic, exista ca individ numai datorită generozității. Însă oricît de umil se arăta în casă, reținerile îl părăseau cu totul de îndată ce ieșea pe întinsul fermei. Gestul mecanic al semănatului ori seceratului îi elibera dimensiunile spirituale de sub apăsarea restricțiilor ce-i schilodeau trupul. Contactul cu pămîntul îi topea umilința, la fel cum alcoolul dizolva inhibițiile lui Rufus, care îl făceau șters și neajutorat cînd era treaz, în comparație cu celălalt Rufus din momentele cînd se îmbăta. Munca la fermă era singura descătușare a lui Nathan, fiindcă nu bea și își respectase cu sfințenie promisiunea de a nu încălca în nici un fel libertatea Dorindei. Îi lăsa întreaga libertate, după cum adeseori i-o reamintea ; îi îngăduia să-și rezolve toate treburile așa cum găsea ea de cuviință, și nimic din ființa lui, cu excepția năravurilor, nu era îndeajuns de tare ca să poată rezista Dorindei. Deși izbutise să-l oprească să mai mestece tutun cînd era în casă, tot își

mai bea cafeaua din farfurioară și își rezema picioarele de balustrada verandei. Cu toate acestea, era un om cu care nu-ți venea greu să trăiești, reflecta Dorinda, iar pentru o femeie a cărei aroganță creștea odată cu bunăstarea, un asemenea fapt era esențial. La treizeci și opt de ani, filozofia ei se cristalizase în axioma „nu le poți avea pe toate".

În mijlocul întinderilor părăginite, lanuri întinse de grîne apăreau bogate și zîmbitoare. Pe acolo pe unde nu cu mulți ani în urmă rogozul fusese stăpîn necontestat, unduia porumbul cel fraged ori se întindeau miriștile țepoase ale grîului secerat, acoperite acum de firișoare verzi. Pe pășune, dacă privea de pe veranda din față și nu de pe cea din spate, putea să zărească trupurile catifelate ale vitelor, cufundate în iarba pînă la genunchi. Iar la picioarele ei, un cîrd de găini Leghhorn albe, descendente directe din Romeo și din Julieta, rîciiau de zor prin izma sălbatică.

Își luă mîna de la ochi, potrivi o șuviță de păr căzută pe frunte și se uită în jos, la rochia de stambă albă cu albastru pe care o îmbrăcase pentru masă. Încă de mai multă vreme luase obiceiul ca, înainte de masă, să-și dea cu pudră pe obraji și să-și schimbe rochia. Știa bine că viața îi era din ce în ce mai simplificată, transformîndu-se într-un riguros șir de deprinderi, o serie de gesturi ordonate, la ore precise. Oarecum difuz, se gîndea la sine ca la o femeie fericită ; era însă conștientă că această monotonie în mulțumire nu avea nici o legătură cu ceea ce înțelesese ea, în tinerețe, prin fericire. Poate că era mai bine așa ; în mod sigur, avea acum ceva la fel de bun ; dar asta dădea măsura întregii diferențe dintre tinerețe și maturitate. Nu era bătrînă. La treizeci și opt de ani arăta încă tînără ; și primăvara existau uneori momente cînd săgeți de flăcări îi străpungeau liniștea. Înflăcărarea ei romantică zăcea îngropată sub ani, însă din cînd în cînd își dădea seama că rămăsese încă vie.

— Uite-i că vin ! exclamă Nimrod în spatele ei, și îndată după aceea auzi glasul Fluvannei întrebînd dacă „nu cumva e vremea să aducem la masă".

Bărbații înaintau domol peste cîmp, Nathan și John

Appleseed puțin mai înainte, ceilalți zorind în urma lor, iar la oarecare depărtare venea și John Abner, singur, șchiopătînd. Mersul săltat al lui Nathan l-ar fi recunoscut de îndată ce i-ar fi zărit silueta, încă de departe, iar infirmitatea lui John Abner îi trezea totdeauna în inimă, fără greș, un simțămînt de simpatie. Dintre cei patru copii, el era singurul care îi pătrunsese în viață. Minnie May se măritase și era mama grijulie a unui copilaș anemic și bălai ; Bud încerca să-și deschidă și el drum în viață, în fruntea unei băcănii angro ; iar Lena ajunsese o fată drăguță, ușuratică și fără minte, care se logodise de vreo cinci-șase ori, însă de fiecare dată se răzgîndise înainte de a fi prea tîrziu. Atrăgea bărbații în același chip firesc în care mierea atrage mușteleș, și de vreme ce nu-și făcea probleme nici cu religia și nici cu morala singura nădejde a mamei sale vitrege era „s-o vadă măritată cum se cuvine, înainte de a se întîmpla cine știe ce". În privința lui John Abner, Dorinda nu avea nici un fel de griji, în afara strîngerii de inimă materne cînd se gîndea la infirmitatea și la sănătatea lui șubredă. Îi fusese adevărată alinare încă din prima zi cînd venise la fermă ; și, cu toate astea, în ciuda existenței lui John Abner și a conștiinței faptului că se măritase de teama singurătății la bătrînețe, își dădea seama că totuși era singură. Căci de oricîte rele te putea feri căsătoria, ea n-avea cum să fie leac împotriva izolării spirituale.

De îndată ce ajunse pe verandă, Nathan scotoci în buzunarul salopetei și scoase o hîrtie unsuroasă, spunînd :

— John Appleseed mi-a adus nota asta în legătură cu Five Oaks. Jason nu și-a plătit niciodată impozitele, și ferma urmează să fie scoasă în vînzare la zece august. Am văzut publicația încă de ieri la prăvălie, dar am stat prea puțin ca s-o pot lua cu mine.

Deși Nathan era încă proprietarul magazinului general din Pedlar's Mill, cu cîțiva ani în urmă angajase acolo un administrator.

Zece august ! I se părea că pînă atunci e un timp fără sfîrșit. Cu toate că de cinci ani așteptase vînzarea asta, Dorinda își spuse totuși că i se pare prea mult să

aştepte atîta. Vestea adusă de Nathan nu era pentru ea o surpriză. De luni de zile ştia că nici impozitele şi nici dobînzile împrumuturilor ipotecare nu puteau fi achitate şi că, în curînd, ferma avea să fie vîndută la licitaţie. Dar cu perversitatea înnăscută a firii umane, avea acum senzaţia că simpla anunţare a punerii sub sechestru o făcuse parcă să se trezească din somn. În vreme ce bărbaţii se duseseră la fîntînă să se spele pe mîini, zăbovi pe verandă şi privi lung peste mirişti şi peste coama joasă a colinei, înspre locul unde se afla Five Oaks. Pacea o înconjura de pretutindeni ; pacea îi stăruia în inimă şi în cuget ; şi totuşi, trecutul se agăţa de ea şi îi era cu neputinţă să scape de el.

— S-ar zice că avem toate şansele să punem, în sfîrşit, mîna pe Five Oaks, îi spuse Nathan în seara aceea, după ce rămaseră singuri. Să mă bată Dumnezeu dacă înţeleg de ce eşti aşa de hotărîtă în privinţa asta, dar cînd o femeie îşi pune ceva în cap, ai putea spune că nici Tatăl Ceresc nu-i în stare să-i stea împotrivă.

— Există oare vreo posibilitate ca James Ellgood să participe la licitaţie ?

Asta era spaima ei cea mare, încă din clipa cînd auzise despre scoaterea în vînzare. Şi dacă James Ellgood, care şi-ar putea îngădui să ofere oricît, ar începe să liciteze împotriva ei ?

— Nu există nici o şansă la un milion ca Jim să mişte vreun deget. Îl urăşte pe Jason încă de cînd s-a înecat Geneva — ba chiar de mai înainte.

— Şi ştii cumva ce are să facă după ce şi-o pierde ferma ? Jason Greylock, vreau să zic.

— Tot o să-i mai rămînă căsuţa veche din pădure, de dincolo de Whippernock River. Poate c-o să se ducă să stea şi el acolo. N-are cine ştie cît pămînt împrejurul casei, dar oricum, s-a lăsat de agricultură de vreme ce s-a apucat de băut. Treburile astea două nu prea se împacă.

— A luat-o cu totul şi cu totul pe urmele lui taică-său, zise Dorinda cu un fior de dezgust.

— Da, chiar aşa se pare, zise Nathan, cu glasul compătimitor. John Appleseed l-a văzut acum vreo cîteva zile, cînd s-a dus acolo cu Tom Snead să caute un cîine

de vînătoare pe care-l pierduse. Zicea că murdăria de la Five Oaks îţi întoarce maţele pe dos, Dorinda. Cică o negresă şleampătă şi împuţită pregătea masa ; toate resturile de zarzavat le aruncase drept în curte, iar holul din faţă era plin cu lemne de foc.

— Pe Jason l-a văzut ?

— Da, a ieşit şi el afară cînd a auzit gălăgie şi i-a întrebat ce vor. John Appleseed zicea că bătrînul a fost un sfînt pe lîngă ăsta.

— Şi cît îl mai ura pe taică-său, cînd trăia încă.

— Ei, după cîte am văzut şi eu, lucruri dintr-astea se întîmplă destul de des. Poate că de ce îşi dădea mai bine seama că-i aidoma lui, de-aia îl ura mai tare, şi Nathan scutură din cap, de parcă ar fi încercat să alunge un bărzăune. În ce mă priveşte pe mine, drept să-ţi spun, îl preferam pe bătrîn. Cel puţin, nu era laş.

Laş ! Dorinda simţi că bătrînul însuşi îi vorbeşte din mormînt. Pînă şi el, din adîncul decrepitudinii, îl dispreţuise pe Jason, fiindcă era lipsit de curajul de a-şi recunoaşte slăbiciunile.

De ani de zile nu mai avusese veşti despre familia Greylock, şi ascultîndu-l pe Nathan simţea cum tendinţa spre cruzime din fiinţa ei se topea cu încetul.

— Stau şi mă întreb de ce oare n-o fi plecat îndărăt în nord ? urmă Nathan începînd să se dezbrace. Îmi aduc aminte cum mi-a spus odată, cu ani în urmă, că tot ce-şi doreşte e o viaţă liniştită. Zicea că de fermă nu-i pasă nici cît negru sub unghie şi că totdeauna o urîse.

Da, era adevărat, totdeauna urîse ferma. Toată viaţa, firea lui îl legase tocmai de lucrurile pe care le ura.

În ziua de zece august, Dorinda îşi puse rochia cea mai bună, o rochie de fular bleumarin cu alb, cusută de Leona Prince, croitoreasa cea nouă, după moda „princesse". Aştepta pe verandă cînd Nathan, care tocmai îşi scosese salopeta, scoase capul pe fereastră şi întrebă dacă or să meargă pe jos.

— Nu, să mergem cu trăsura.

Pentru o pricină pe care nu căuta s-o limpezească, prefera să facă drumul cel lung pe şosea în loc să meargă pe scurtătură, peste cîmp.

— Lena vrea să vină şi ea cu noi.

Nathan fluieră încet :

— Ce-o mai fi în capul fetei ăsteia ?

Dacă și-ar fi dat pe față gîndurile, Dorinda ar fi răspuns cu ironie răutăcioasă : „Vrea să meargă fiindcă își închipuie că au să fie bărbați acolo.“ Dar în loc de asta, spuse foarte simplu :

— Ei, parcă nu știi că e totdeauna gata să meargă oriunde-ar fi ?

— Și nu poate să vină pe jos ? Pe scurtătură nu-i mai mult de o milă pînă acolo.

— I-e frică de căpușe. Și, în afară de asta, și-a pus rochia de organdi înflorată.

— De ce naiba ? întrebă din nou Nathan ; apoi, după ce stătu puțin pe gînduri, continuă cu o logică fără cusur: Cred că și-a pus ochii pe tînărul Jim Ellgood, dar o să fie dezamăgită.

În vremea din urmă, Lena își îndreptase puterea de seducție către un obiectiv nou ; și Dorinda ezita între mila pentru victimă, un băiat drăguț, de douăzeci de ani, și dorința aprinsă de a o vedea în sfîrșit pe Lena hotărîtă serios, chiar dacă nu și definitiv. Fără îndoială că tînărul Jim nu dăduse încă nici un semn de răspuns la avansurile stăruitoare ale Lenei ; dar fata asta nu știa ce e insuccesul cînd își punea ceva în minte, așa că Dorinda rămînea optimistă, deși oarecum neliniștită, în privința rezultatului. Bineînțeles că fiica ei vitregă ar fi ultima soție de pe lume potrivită pentru un fermier. Intrigantă, năzuroasă, exagerat de cochetă, nedeprinsă cu munca, de multă vreme își dezvăluise năravul cronic al disimulării, încît ar fi fost cu neputință să spui dacă mințea ca să se distreze sau spunea adevărul fiindcă n-avea încotro. Totuși, nici unul din aceste cusururi nu părea să știrbească în vreo măsură avantajele oferite de un chip de tînără Afroditâ, gol de spirit dar la fel de desăvîrșit ca interiorul unei scoici. Păcat de dragostea oricărui bărbat de ispravă, se gîndi Dorinda. Cu toate astea, încetase de mult să se mai neliniștească în legătură cu realități în care nu putea interveni, și își dădea seama că oamenii năzuiesc cel mai tare, aproape fără excepție, către tot ce n-ar trebui să dorească.

— Nu sînt sigură că e vorba de tînărul Jim, afirmă ea ferm, dar fără convingere. Oricum, trebuie să pregătești trăsura. Buruienile ar face zdrențe rochia Lenei.

Știa că dacă vorbește pe tonul acela, Nathan nu va mai pierde vremea cu discuții.

— Bine. Am dat drumul cailor la păscut, dar să văd dacă nu-i pot aduce înapoi.

Ieși din casă destul de supus, după ce mai protestă încă o dată, spunînd că pe scurtătura din pădure nu era pînă acolo nici măcar o milă. Deși întotdeauna se supunea dorințelor ei, rareori o făcea fără să bombăne. Avu nevoie de vreun sfert de ceas de alergătură zdravănă ca să poată prinde caii ; dar atunci cînd Lena termină cu găteala, sosi și el cu trăsura la scară.

— Dacă nu vă grăbiți să plecăm cît mai repede, licitația are să se încheie înainte de-a sosi noi acolo, spuse el cu tonul unui om nu prea interesat de ce avea să se întîmple.

— Cum așa, credeam că avem destul timp ! răspunse Dorinda.

O grăbi pe Lena să coboare scările și să urce în trăsură, nesocotind văicărelile fetei că pliurile fustei au să se strice dacă nu pune ceva peste bancheta trăsurii. Și pînă cînd nu porniră în trap grăbit și străbătură bună parte din drum, inima Dorindei nu încetă să palpite. Ce-ar fi dacă nebunia ei prostească de a-l contrazice pe Nathan ar costa-o stăpînirea fermei de la Five Oaks ? !

19

ÎN SUS pe priporul lung și umbros ; pe drumul lateral de la răscruce ; printre tufișuri, buruieni și ciulini ; peste podul putred de peste Gooseneck Creek, unde stoluri de libelule roiau pe lîngă șuvoiul aproape secat ; mai departe, pe șleaul ce străbătea cîmpul plin de cocenii porumbului din anul trecut ; și pe lîngă gardurile dărăpănate, pînă la grupul fermierilor nepăsători, adunați pe bănci, pe scaune sau pe lăzi de biscuiți, la umbra falnicilor stejari bătrîni. Și pe toată întinderea drumului, parcă simțea

usturimile unui bici nevăzut, ca și cum amintirea ramurilor ude ar fi plesnit-o peste obraji în albastra lumină de august. Și în adîncul minții, i se zbătea o întrebare ce nu-și afla răspuns : De vreme ce nici nu-l mai iubea nici nu-l mai ura pe Jason, pentru care pricină dorea cu atîta ardoare să ajungă stăpînă a locului unde trăise el ? Oare numai fiindcă stăpînirea peste Five Oaks avea să desăvîrșească triumful ei și dezastrul lui Jason ? Sau era, pur și simplu, faptul că simțăminte ca ale ei nu mor niciodată, ci revin mereu și mereu, sub altă înfățișare, în locul unde pentru prima dată prinseseră rădăcini?

Cînd ajunse pe pajiște, Ezra Flower, conducătorul licitației, vorbea de pe veranda din față, adresîndu-se celor adunați sub copaci. Era un bărbat scund și gras, cu o barbă zbîrlită ca un smoc de pene ciufulite, și cu gesturile sacadate ale unei vrăbii bătrîne. După tonul lui mînios, Dorinda înțelese că licitația mergea cam anevoie. Nimeni nu avea prea mare nevoie de pămînt, căci pămîntul era singurul bun pe care toți îl aveau, și nu mai știau cum să se scape de el. În vreme ce Nathan trăgea trăsura după colțul casei, Dorinda se îndreptă cu pas grăbit către scaunul de pe care tocmai se ridicase un fermier. Abia după ce se așeză între John Appleseed și William Fairlamb, se uită împrejur și băgă de seamă că Lena nu venise în urma ei, ci se oprise cu un grup de tineri și băiețandri care stăteau întinși pe iarbă. Și de îndată începuse să-și rotească ochii în cap și să chicotească fără nici un fel de reținere. Ei, și ce importanță avea ? Dorinda era sincer convinsă că se străduise să-și facă datoria față de Nathan și de copiii lui ; dar pentru o mamă vitregă, era cu neputință să răspundă de caracterul unei fete dacă acesta îi lipsea cu totul. Își strînse buzele, cu o expresie încruntată, iar după aceea își mută privirile înspre Ezra Flower, care se agita fără oprire.

Conducătorul licitației încă mai bolborosea ceva, smulgînd din timp în timp răspunsuri scurte ca niște suspine. Deodată auzi tusea seacă a lui Nathan și glasul lui domol și stăruitor rostind aspru cuvintele :

— Trei mii de dolari !

Dorinda văzu că licitația începe să se însufleţească şi un fior rece îi trecu prin trup, în vreme ce-şi potrivea fusta largă pe scaunul de rogoz împletit.

Stînd pe scaun şi ascultînd ofertele, încercă să-şi fixeze atenţia asupra obiectelor pe care le avea în faţă. Deasupra, cerul era de un albastru ca florile de nemţişor. În depărtare, dinspre cîmpurile scînteietoare, auzea corul strident al greierilor venind să se îmbine cu murmurul monoton al vocii lui Ezra Flower. Peste păşunile mai apropiate, nori de polen auriu lunecau ca nişte roiuri de gîze lacome. Pe iarba pajiştii, un cîrd de curci albe înaintau în procesiune solemnă.

Da, ce-a fost a fost, îşi spuse în gînd, a fost şi nu mai este. Ce o interesa pe ea nu era trecutul ; nu era nici viitorul. Singurul lucru care o interesa în chip vital rămînea clipa pe care o trăia acum. Numai ţinîndu-şi mintea fixată asupra prezentului imediat, putea fi în stare să-şi oprească gîndurile din alunecarea înspre abis. Chiar şi acum, existau ceasuri cînd amintirile păreau s-o tîrască în trecut ; iar cînd se întîmpla asta, avea impresia că o senzaţie de slăbiciune, de inutilitate, de dezgust de viaţă se revarsă asupră-i ca o boală. Ştia bine : a privi în urmă însemna zădărnicirea oricărui efort. Da, să meargă înainte, luînd lucrurile aşa cum veneau, să învingă obstacolele unul cîte unul, pe măsură ce îi răsăreau în cale, să-şi consacre întreaga energie vitală unor eforturi statornice, nu efemere — astea au fost hotărîrile care au purtat-o în triumf peste scurgerea anilor.

— Şase mii de dolari ! cînta glasul lui Ezra Flower. Cine dă mai mult... cine dă mai mult... de şase mii de dolari. Numai şase mii de dolari ! Nu dă nimeni mai mult ? Nu e nici un sfert din cît face. Nu oferă nimeni mai mult pentru ferma asta grozavă ? Cine dă mai mult... cine dă mai mult... cum ? Nimeni nu oferă mai mult ? O dată... de două ori... de trei ori... s-a adjudecat pentru şase mii de dolari !

Dorinda se ridică şi se duse către locul unde Nathan şedea înconjurat de cîţiva fermieri, care se străduiau zadarnic a se preface că nu-l socotesc un mare nătărău.

— Credeam că ai atîta pămînt cît să-l poţi lucra, spunea John Appleseed cînd se apropie Dorinda. Şi-acuma, ce-ai să faci cu Five Oaks, după ce-ai pus mîna pe ea? Ai s-o mănînci, că altceva nu văd ce să faci cu ea?

— Nu-i a mea. Am licitat pentru nevastă-mea, răspunse Nathan cu încăpăţînare. Ţinea aşa de mult s-o cumpere, că n-am putut să-i stau împotrivă.

Da, Nathan era un om bun, nimeni n-ar fi putut s-o nege. Simţindu-se acum mai apropiată de el decît oricînd în toată viaţa, se duse lîngă el şi îşi strecură mîna pe sub braţul lui.

— Ehei, a luat-o pe nimica toată, spuse Ezra Flower. E aşa cum vă spun eu : a luat-o pe degeaba.

— Nu pricep la ce v-or fi trebuit două ferme, doamnă, chicoti domnul Kettledrum, veterinarul. S-ar zice că vreţi să staţi dumneavoastră în una, şi să-l lăsaţi pe Nathan să trăiască singur în cealaltă.

Pe urmă licitatorii încălecară nepăsători, ori se suiră în trăsurici, iar Ezra Flower îi invită în casă pe noii proprietari.

— Poftiţi înăuntru să definitivăm vînzarea împreună cu doctorul Greylock. Ne aşteaptă ca să încheiem actele, urmă el stăruitor, văzînd că Dorinda ezită.

Făcînd semn Lenei să-i urmeze, Dorinda urcă pe scări alături de Nathan şi pătrunseră în hol. Numai o singură dată mai intrase în casa aceea ; însă fiecare amănunt îi rămăsese întipărit în minte. Cunoştea cotul scării de pe care bătrînul pocnise atunci din bici. Niciodată nu uitase mormanele de praf de prin colţuri ; puştile şi undiţele îngrămădite pe după uşă, colecţia de pălării azvîrlite pe masă şi pe sofa ; sticlele de whiskey goale înşiruite de-a lungul pereţilor. Înainte de orice, îşi aducea aminte de duhoarea aceea stătută, de decrepitudine, de whiskey şi de tutun amestecate, care îmbibaseră pereţii. Optsprezece ani trecuseră de atunci, şi nimic, nici măcar duhoarea, nu se schimbase! În aceşti optsprezece ani îşi cheltuise tinereţea şi readusese la viaţă pămîntul secătuit ; însă casa aceasta, în care trăise Jason, rămăsese tot cufundată în trîndăvie şi putreziciune.

Ezra Flower o luă înainte, cu pasu-i săltăreţ ca de vrabie, străbătu holul şi deschise larg usa unei camere

din dreapta — aceeași cameră în care intrase ea cu bătrînul beţiv cînd se dezlănţuise afară furtuna. Îl văzu pe Jason în picioare chiar pe acelaşi loc de pe covor unde stătuse tatăl lui în acea după-amiază de noiembrie.

Cînd trecu pragul, i se păru că odaia se mişcă şi-i vine în întîmpinare. Auzi glasul lui Nathan rostind cuvinte fără înţeles. Pe urmă Jason îi strînse mîna şi îi dădu drumul cu atîta stîngăcie, de parcă ar fi fost o frunză uscată.

— Vă rog să luaţi loc, îi invită Jason curtenitor, şi se vedea bine că se silise să rămînă treaz pînă la încheierea licitaţiei. Va să zică, aţi cumpărat Five Oaks, urmă cu indiferenţa cu care ar fi vorbit despre porumb sau despre grîu. Ei, mie nu mi-a fost niciodată de vreun folos, şi nu-mi pare rău că scap de ea. Dar nu-mi dau seama ce-o să puteţi face cu ferma asta. O singură fermă nu e de ajuns pentru cît puteţi munci ?

După ce încheie, împinse către Nathan o sticlă de whiskey.

— Dar, oricum, un pahar tot putem ciocni cu acest prilej.

Da, nimic nu se schimbase. Nu ar fi fost imposibil ca acelaşi strat de praf să se afle pe podele, pe mobile şi pe pereţi. Poate că pe masă zăcea acelaşi vraf de ziare vechi. Poate că aceeaşi pată de grăsime se vedea pe faţa de masă ; aceeaşi capcană de şobolani încerca să ademenească într-un colţ, cu felia ei de brînză mucegăită; aceeaşi lumină cădea pieziş prin ferestrele murdare. Iar cînd întoarse capul, n-ar fi fost mirată să vadă ploaia căzînd ca o perdea peste tufişul mare cu crengile răsucite.

Jason rîse, şi în rîsul lui răsuna o veselie răutăcioasă. Dorinda nu se gîndise niciodată că seamănă cu bătrînul, iar acum îşi spuse, stînd şi privindu-l, că numai lumina slabă sau vreo festă a memoriei puteau să-i dea aerul descurajat şi deznădăjduit al tatălui. Uitîndu-se la el, avea impresia că nu dă deoparte, ci că adună laolaltă toţi anii ce se scurseseră. Oare de ce îl iubise cîndva ? Ce anume era diferit la acest bărbat de toţi ceilalţi bărbaţi pe care îi întîlnise ? Cîndva îl privise într-un cerc

magic de minunăție și încîntare, despărțit de existența mohorîtă din jur. Acum această deprimare îl cuprinsese, așa cum paragina cuprinde pămînturile părăsite.

Îl văzu cum se lasă pe speteaza scaunului și își plimbă privirile de la Nathan la Ezra Flower, cu ochii morocănoși și obosiți. Chipul, care fusese fermecător în tinerețe, era acum inert și lipsit de viață. Pungi galbene i se vedeau sub ochi ; pleoapele erau umflate și grele ; obrajii buhăiți și cenușii ; pînă și părul, odinioară atît de plin de viață, era nisipos și aspru ca paiele. Da, rogozișul îl năpădise.

Vreme de un minut nu prea auzi ce-și spuneau ceilalți ; pe urmă discutară despre detaliile vînzării, și Dorinda se străduí să le urmărească vorbele. Și cînd, deodată, Nathan o invită să semneze o hîrtie, se întoarse ca un automat și își scrise numele pe locul pe care i-l arăta Ezra Flower. Cînd lăsă tocul jos, văzu că Jason zîmbește, și o clipă o licărire din vechiul lui farmec strălucitor îi lumină chipul. Ar fi dorit să nu-i vadă zîmbetul acela. Pe urmă, cu aceeași dorință în gînd, văzu că nu ei, ci Lenei îi zîmbea. Privirile-i grele se întorseseră către Lena, tot atît de instinctiv cum într-o cameră întunecoasă ochii se îndreaptă spre o lampă strălucitoare. Nu era o privire erotică, fiindcă — Dorinda o știa prea bine — preocupările lui erau acaparate de băutură și nu de dragoste ; totuși, uitîndu-se la el, o senzație de greață fizică o săgetă în adînc.

Se ridică de pe scaun și rămase în picioare, așteptînd ca Nathan să încheie discuția. Se înțeleseseră, din cîte prinsese ea, ca Jason să părăsească ferma la întîi octombrie și ca Nathan să preia cea mai mare parte din mobilă.

— O să fiu bucuros cînd am să scap de ea, declară Jason pe un ton destul de plăcut. Și sper c-o să scoateți din ferma asta mai mult decît am scos eu vreodată. Tot ce pot spune este că m-a distrus. Dacă aș fi fost hotărît în privința ei și nu m-aș fi arătat slab, astăzi aș fi alt om.

— Da, nu erai făcut să fii fermier, spuse Nathan cu blîndețe, și adăugă una dintre glumele lui care veneau totdeauna la timp nepotrivit : Să știi însă că de-ai fi

fost tot atît de bun gospodar ca nevastă-mea, ai fi izbutit să faci să crească două fire de lucernă acolo unde înainte nu putea crește nici un fir de iarbă.

Atunci, pentru prima oară, Jason o privi cu atenție, însă Dorinda își dădu seama din privirea lui că interesul pentru ea rămînea la fel de neutru ca și interesul pentru Nathan. Din privirea aceea simți că tot ceea ce în făptura ei fusese feminitate se veștejise și murise ; dar ceva mai adînc decît feminitatea îi sări într-ajutor, și anume instinctul de conservare, același care în tinerețe o făcuse să ia hotărîrea că nici un bărbat n-avea să-i sfărîme viața. Ca bărbat, el cîștigase, învingînd-o ca femeie ; dar ca simple ființe umane, de la om la om, știa bine că ea este mai puternică. Deși nu înțelegea semnificația acestui adevăr, clipa era un moment de criză în experiența ei ; și după ce trecu, ea se lepădă pentru totdeauna de ispitele tinereții. Se simțea în siguranță ca femeie de vîrstă mijlocie, dar era o vîrstă mijlocie de triumfătoare independență.

Privirile lui Jason rătăciseră de la ea la Nathan, și Dorinda deslușì în zîmbetul lui o intenție de ridiculizare. La bănuiala că poate îi ia în rîs, se simți cuprinsă de furie, iar odată cu furia, îi izvorî în inimă un simțămînt de arzătoare fidelitate față de Nathan. Îl vedea pe Nathan la fel de limpede cum îl vedea și Jason, însă ea mai putea să vadă în firea lui Nathan și altceva, mult mai gingaș și mai generos, ceva ce Jason n-ar fi putut zări niciodată, fiindcă era orb față de noblețe. „Nici nu-mi pasă", gîndi ea cu indignare, „pentru că Nathan face cît douăzeci de Jasoni." Supunîndu-se unei chemări protectoare, se apropie de bărbatul ei și îi puse mîna pe braț. Pentru a doua oară în acea după-amiază se apropiase de Nathan din propria ei voință.

— Ei, cred că cel mai bun lucru ar fi să plecăm spre casă, spuse Nathan, întinzînd mîna cu bunăvoință sinceră. Sper să te descurci bine acolo unde ai să te duci.

— Tot ce doresc e o viață liniștită, repetă Jason.

Apoi, în vreme ce vizitatorii se retrăgeau, ochii lui o căutară din nou pe Lena și se agățară de chipul ei, ca și cum ar fi regretat amarnic că o vede pentru ultima oară.

— Să aveţi mare grijă de fiica asta a voastră, îi sfătui. E cea mai frumoasă fată pe care am văzut-o în viaţa mea.

— Da, nu-i urîtă, răspunse Nathan voios, dar nu-i nici pe departe atît de frumoasă cum au fost maică-sa ori Dorinda, cînd erau de vîrsta ei.

Fără să-i mai strîngă mîna lui Jason, Dorinda străbătu repede holul şi ieşi din casă. Abia cînd trecură peste Gooseneck Creek, îşi dădu seama că nici măcar nu deschisese gura la Five Oaks.

— Sper că eşti mulţumită, Dorinda, spuse Nathan plin de voie bună.

— Da, sînt mulţumită.

— Îmi ziceam că parcă ţi s-ar fi lipit buzele cît am stat în odaie. Nu te-ai răzgîndit şi tot mai vrei ferma?

— A, nu, nu m-am răzgîndit.

— Treaba asta mă bucură. Cu femeile nu poţi să ştii niciodată cum stai. Dumnealui părea să creadă că Lena merită să te uiţi la ea.

Deşi crezuse că i-a trecut furia, tăciunii se aprinseră, şi iar deveniră cenuşă. Maturitatea putea să-i confere o anumită imunitate faţă de primejdii, dar era subminată — îşi dădu ea seama — de dezavantajul unui echilibru instabil.

— Mă întreb dacă o fi uitat-o pe Geneva, spuse ea fără nici o legătură.

La amintirea acelei tragice apariţii, voioşia lui Nathan se stinse, dar răspunse :

— Cînd în viaţa unui bărbat se petrece o asemenea întîmplare, de obicei nu păstrează în preajma lui oasele goale ca să aibă la ce se uita.

Soarele începuse să coboare către asfinţit şi porţiunea nisipoasă a drumului, unde umbra trăsurii le-o lua înainte, sclipea ca argintul. După arşiţa cumplită a zilei, briza schimbătoare era fierbinte ca într-un cuptor.

— John Abner mi-a promis că mă duce cu trăsura la serbarea cu îngheţată, de la biserică, spuse Lena, plină de speranţă.

Picături ca perlele luceau pe fruntea ei sidefie şi rîuri de sudoare se scurgeau pe faţa bronzată a lui Nathan.

— Bietul John Abner ! E atît de cald, şi el trebuie să fie tare obosit, protestă Dorinda, deşi îşi dădea seama

că orice împotrivire e inutilă, fiindcă Lena fusese înzestrată cu încăpățînarea specifică femeilor prostuțe.

— Nu-i nevoie să rămînă cu mine, răspunse fata. Găsesc eu pe cineva să mă aducă îndărăt.

Își strînse buzele de un roșu aprins și zîmbi cu tainica înțelepciune a instinctului.

Îndată după ce sosiră acasă, Dorinda își puse rochia de stambă și plecă repede la grajd. Mulsul vacilor începuse, dar știa ce neglijenți erau lucrătorii în lipsa ei.

Vara ca și iarna, cinau după ce se lăsa seara, iar cînd terminau cu masa, îi plăcea să se odihnească puțin pe verandă, împreună cu Nathan și cu John Abner. În seara aceea John Abner era plecat cu Lena, așa că atunci cînd ieși la aer, Dorinda se lăsă să cadă, cu un oftat de ușurare, în hamacul de sub trandafirul agățător plantat de Nathan.

— De cînd mă știu, nimic nu m-a chinuit mai mult decît arșița. Nu vine nici o adiere de nicăieri.

Nathan se mișcă în întuneric și își scoase pipa din gură.

— Așa-i, dacă mai ține mult arșița, or să aibă de suferit grînele.

— Și lăptăria la fel. Gheața se topește așa de repede, că n-am cum să păstrez untul.

Se lăsă pe spate și trase în piept aroma tutunului din pipă. Simțămîntul acela de protecție, atît de aproape înrudit cu afecțiunea, care i se trezise în suflet la Five Oaks, nu se destrămase cu totul, și stînd acolo, cu gîndurile ei, se simțea mai aproape de bărbatul ei decît se simțise vreodată de la căsătorie încoace. Nici atunci la Five Oaks, cînd Jason rîsese de el, nu-l simțise mai apropiat. Tînjea să i-o spună, fiindcă știa cît de mult ar însemna pentru el s-o știe ; și cu toate astea, nu găsea cuvinte destul de gingașe ca să exprime noile simțăminte pe care i le trezea acum Nathan. Singurele cuvinte ce îi stăteau la îndemînă rămîneau cele ce-i țîșniseră în minte acolo, la Five Oaks : „Nathan face cît douăzeci de Jasoni", și astea nu erau cuvinte care ar fi putut fi rostite cu glas tare.

— Uite o stea căzătoare ! exclamă deodată Nathan spărgînd liniștea.

— Şi încă una, adăugă Dorinda după o scurtă tăcere.

— Oare ce s-o fi întîmplînd cu ele ? continuă Nathan imediat. Dacă stai să te gîndeşti, cît de ciudat e tot ce se întîmplă pe lumea asta. Te face să crezi că tot universul nu-i decît o grămadă de gunoi.

Dorinda se ridică din hamac şi se aşează pe o treaptă a verandei, la picioarele lui.

— Asta mă duce cu gîndul la tot gunoiul acela de la Five Oaks. Ce Dumnezeu putem face cu el ? Nu ţi se pare că bufniţa aia cobeşte ?

— Ştii, cred că la ferma cealaltă o să trebuiască să punem un administrator. Nu putem să ne ocupăm de amîndouă fermele şi să scoatem ceva din ele... Ascultă, Dorinda, de cînd sînt n-am auzit atîţia brotăcei ca în vara asta. Mai sînt şi atîtea lăcuste de toate soiurile, că nici nu te mai poţi înţelege om cu om. Dar e foarte plăcut să stăm aşa aici, nu crezi ?

— Da, e foarte plăcut.

Încercă să spună ceva afectuos, dar pînă la urmă renunţă să găsească.

— Îmi place să mă gîndesc că Five Oaks e a noastră.

Accentul pe „a noastră" a fost tot ce a putut face pentru a-şi exprima sentimentele ; totuşi, era convinsă că el îi înţelege starea sufletească şi e mişcat de gingăşia ei.

Au stat de vorbă pînă tîrziu, punînd la cale tot felul de schimbări la ferma cea veche şi un şir de îmbunătăţiri la cea nouă. A fost o seară pe care i-ar fi plăcut să şi-o amintească apoi cîte zile avea să mai trăiască. Mai tîrziu, ori de cîte ori privea în trecut, i se părea că era ca o oază fertilă în monotonia stearpă a întregii sale vieţi.

PARTEA A TREIA

VIAŢA VEŞNICĂ

În următorii cîţiva ani...

1

ÎN URMĂTORII cîţiva ani Dorinda s-a consacrat cu totul fermei de la Five Oaks. Numai consacrîndu-i-se în întregime, numai îmbogăţind pămîntul cu vitalitatea ei debordantă, putea nădăjdui să o. pună pe picioare. Ameliorarea cîmpurilor acelora părăginite devenise pentru ea nu atît o ţintă bine cumpănită, cît o chinuitoare pasiune, înrădăcinată în minte şi în inimă. De Old Farm se ocupa acum Nathan, şi cum treburile lui proprii le lăsase pe mîna unui administrator neamţ tare gospodar, avea, după cum îi tot reamintea Dorinda, „tot timpul de pe lumea asta la îndemînă". Lăptăria, care prosperase de cînd între Washington şi oraşele din sud treceau trei trenuri pe zi, rămăsese tot sub supravegherea ei ; dar fiecare ceas ce-i rămînea îl închina ogoarelor proaspăt arate de la Five Oaks. Pe pămîntul acesta muncea cu îndîrjirea cu care trebuie să fi trudit pionierul cînd îşi făurea un cămin în mijlocul sălbăticiei. Deşi în casă îl instalase pe Martin Flower, nu acceptase propunerea lui Nathan de a lăsa arendaşul să lucreze pămîntul „în parte". Fusese singura neînţelegere ce se ivise vreodată între ea şi Nathan, care pînă la urmă se înclinase în faţa obişnuinţei ei de a porunci, acum adînc înrădăcinată. Pe măsură ce înainta în vîrstă, se agăţa de autoritate cu îndîrjirea unui rege care refuză să abdice. În aceşti ani au existat momente cînd, mirată ea însăşi de vreo manifestare prea violentă de aroganţă, stătea să se în-

trebe dacă vre-un alt bărbat, mai puțin supus decît Nathan, ar fi putut-o vreodată suporta ca nevastă. Dar imediat după aceea, iarăși se gîndea, cu ușoara amărăciune care încă îi mai însoțea părerea despre dragoste, că în cazul cînd s-ar fi măritat cu altcineva, poate că acela n-ar fi socotit-o arogantă.

Gingășia de simțire care o copleșise în acea seară de august nu dispăruse cu totul, dar plutea peste rațiunea ei lucidă, la fel cum o nuanță delicată ar putea să plutească pe deasupra fondului auster al unui peisaj. După seara de atunci, nu se apropiase mai mult de Nathan, dar nici nu simțise nevoia să se retragă mai departe. Comuniunea lor atinsese punctul cel mai înalt în întunericul plin de blîndețe din noaptea aceea, și Dorinda știa că n-ar mai putea atinge niciodată împreună piscul simțămintelor. Seninătatea prietenească a legăturilor dintre ei nu era tulburată de interesul Dorindei față de Five Oaks; iar cînd, după o stăruință mai îndelungată și o cucerire mai grea decît de obicei, Lena se măritase în cele din urmă cu Jim Ellgood, zilele de la Old Farm căpătară seninătatea strălucitoare atît de deseori socotită fericire. Cu toate că nu era fericită în vechiul sens tulburător al cuvîntului, pe măsură ce înainta în vîrstă Dorinda își însușise o filozofie a acceptării. John Abner rămăsese tovarășul ei favorit, și lui îi împărtășea interesul arzător față de Five Oaks. Nădăjduia că, într-o zi, băiatul avea să se însoare cu o fată pe care i-o va alege chiar ea, și că aveau să trăiască la Old Farm împreună cu copiii lor. Cînd îi pomeni despre astea lui Nathan, el se mulțumi să chicotească abia auzit.

— Nu m-aș mira deloc dacă, la vremea însurătoarei, o să se ia după capul lui.

— Bineînțeles, tu crezi că sînt o tirană, răspunse Dorinda.

— Ei, pentru mine n-are importanță ce anume ești. Și, de vreme ce izbutești să mă conduci pe mine, urmă Nathan, nu-i cazul să-ți fie teamă că o să-ți pierzi obiceiul.

— Oricum ar fi, e spre binele tău, veni replica. Prea ești „lasă-mă să te las" cu toată lumea.

— Știu, iubito. Și nu mă plîng.

Își umplea pipa cu tutun scos din vechea-i pungă ponosită, și în vreme ce îl îndesa cu degetul mare, înălță ochii și se uită la ea, păstrîndu-și zîmbetul sfios.

— Ieri, la magazin, vorbea lumea despre Jason Greylock.

Dorinda făcu un gest de silă.

— Și ce spuneau ?

— Nu-mi aduc aminte prea bine. Doar că îi e prea lene să vină să-și ridice scrisorile. S-a îngropat în casa aceea din pădurea de dincolo de Whippernock River, și cîteodată trece și o lună pînă să treacă pe la poștă.

— Poate că n-are cu ce ajunge pînă acolo.

— Mai are calul și trăsurica. Nu prea cred eu că e chiar atît de sărac pe cît lasă să se creadă. A angajat-o pe mătușa Mehaley Plumtree să-i gătească și să vadă de păsări. Vine în fiecare dimineață și stă pînă seara.

— Cînd te gîndești unde a ajuns, după ce a fost stăpîn la Five Oaks !

— Ehei, traiul la țară se răzbună pe tine cînd nu ești făcut să fii fermier. După ce bătrînul l-a adus îndărăt din nord, cred că a avut de tras din greu.

— Nu era obligat să rămînă, observă Dorinda cu dispreț.

— Nu, dar întotdeauna a fost slab din fire. Era un băiat drăguț, cînd era mic ; numai că repede s-a copt, repede a putrezit.

— Ei, eu am terminat, și spunînd asta, Dorinda își desfăcea șorțul. Nu merită Jason să ne pierdem vremea vorbind despre el.

— Dumnezeule mare, Dorinda, dar n-ai stat aici nici măcar zece minute.

— O fi, dar în zece minute culegi o baniță, cum zice Ebenezer. M-așteaptă oamenii la Five Oaks.

Da, asta era taina mulțumirii ei : munca fără răgaz. Dacă se vedea limpede că e satisfăcută de viața pe care o ducea, asta nu venea decît din faptul că niciodată nu se oprea din muncă destul ca să aibă timp să-și imagineze ce fel de viață ar fi preferat. Atîta vreme cît era sănătoasă și dispunea de o energie de neasemuit, n-avea timp de nemulțumire. Dacă ar fi stat să caute — își spunea cîteodată — ar fi putut să afle destule

pricini de nefericire ; dar era suficient de grijulie să nu caute.

În toți anii aceștia existaseră scurte răstimpuri în care vechile visuri se redeșteptau. Frumusețea, ce părea prea trecătoare ca să fie reală, rămăsese încă pentru ea mai mult un izvor de suferință decît o bucurie. Luna înălțîndu-se peste pinul cu siluetă de harfă ; stogurile de porumb proiectate pe purpuriile apusuri ale soarelui de toamnă ; amurgurile cu culoare de dudă ale iernii — în vreme ce revedea toate acestea, trecutul începea din nou să strălucească în intermitenta incandescență a aducerii aminte. Însă căldura interioară pierea odată cu frumusețea, iar ea își alunga dorurile socotindu-le slăbiciune. „Știi bine unde te duc astfel de lucruri", își spunea cu străşnicie. „Trei luni de dragoste, și le plătești tot restul vieții."

Cătînd în jur la alte femei, nu putea să vadă că ele ar fi dus-o cu dragostea mai bine decît o ducea ea însăși. Pînă și cele care se măritaseră cu omul ales plăteau pentru asta — sau cel puțin așa i se părea — cu o viață întreagă de trudă fizică sau cu dezamăgiri sentimentale. Bănuia că celelalte aveau compensații pe care ea nu era în stare să le descopere — altminteri, cum de ar fi putut îndura viața? Dar nu exista printre ele nici una cu a cărei situație ar fi fost dispusă să facă schimb. Acelea care iubiseră mai fierbinte i se păreau a fi ajuns cele mai dezamăgite.

„Pentru multe ar trebui să fiu recunoscătoare", obișnuia să repete, în vreme ce se ducea să-și măsoare puterile cu pinii pitici ori cu rogozul.

În cei dintîi ani, la Five Oaks își transformase în spirit distructiv energia pînă atunci ținută în frîu. Supraveghea desțelenirea cîmpurilor sterpe, arderea rogozului, scoaterea din rădăcini a pinilor și a sasafrasului, ca și cum focul și fumul i-ar fi curățat de iluzii întreaga viață. Coșmarurile de odinioară, în care se vedea arînd peste ciulini, se transformaseră acum în realitate. Și poate că, odată cu scurgerea anilor, realitatea avea să se cufunde împreună cu visurile în aceeași uitare. La treizeci de ani, așteptase ca vremea eliberării de speranțe deșarte să vină la patruzeci ; dar cînd acești patruzeci de ani

sosiră, își împinse și mai departe orizontul nădejdilor de eliberare. „Poate că la cincizeci am să scap definitiv de toate", se gîndi.

Iarna începuse în decembrie cu un viscol cumplit, iar în săptămîna dinaintea Crăciunului, Nathan căzu la pat din pricina unei răceli, care îl lăsă cu un abces la un dinte. Doctor dentist nu se afla nicăieri mai aproape decît la Richmond, iar doctorul Stout îl sfătui să se ducă la oraș și să-și scoată dintele cît mai repede cu putință.

— N-o să ai o clipă de liniște pînă nu faci așa cum îți spun, adăugase doctorul pe un ton hotărît.

Toate acestea se petrecuseră cu săptămîni în urmă, fiindcă Nathan amînase ziua fatală pînă la douăzeci ianuarie, cînd era chemat ca martor într-un proces pornit de Bob Ellgood împotriva căilor ferate.

— De vreme ce oricum trebuie să mă duc la Richmond, pot foarte bine să aștept și să împușc doi iepuri dintr-un foc, spunea el.

Cu cîteva zile înainte de data procesului, dintele începu din nou să-l doară cu violență, și două nopți în șir măsură camera în sus și-n jos, înnebunit de durere.

— Ai să fii atît de mulțumit după aceea, cînd totul o să se sfîrșească ! îl încuraja Dorinda.

Scotea de zor sîmburii din stafidele pregătite pentru o plăcintă cu prune, și se opri din treabă doar atît cît să privească pe fereastră și să clatine din cap. Deși abia împlinise patruzeci și doi de ani, de la oarecare depărtare culorile din obraji și falnica ținută a capului încă mai lăsau impresia de tinerețe. Deasupra frunții avea o șuviță albă ; dar peste albastrul intens al ochilor încărunțirea prematură apărea mai degrabă căutată decît semn de bătrînețe. „Pentru mine ești la fel de frumoasă ca întotdeauna", îi spusese Nathan în ziua cînd ea împlinise patruzeci și doi de ani.

Se întoarse de la fereastră, puse pe masă castronul cu stafide și spuse :

— Oare ninsoarea asta n-are să se mai oprească niciodată ?

Zile de-a rîndul stăruise un ger tăios și cîmpurile golașe înghețaseră sub un cer ca de plumb. Pe urmă, cu o zi în urmă, la apusul soarelui o pală roșie se întin-

sese de-a lungul zării și noaptea zăpada începuse să cadă. La cinci dimineața, cînd ieșise să se ducă la grajd, Dorinda găsise împrejurimile acoperite de zăpadă și nămeți înalți strînși la colțurile casei, pe partea dinspre nord a fîntînii și lîngă stiva de lemne. Întunericul era atît de adînc, încît fusese silită să calce doar în cercul de lumină tremurătoare aruncat de felinar pe deasupra pămîntului. Apucase să trimită untul care urma să plece cu trenul de cinci pentru Washington ; dar Nimrod încă nu se trezise din somn și Nathan fusese nevoit să se repeadă să-l scoale, în vreme ce John Abner înhăma caii la camion. Chiar și așa Nimrod trebui să-și ia cu el gustarea de dimineață ca s-o mănînce la gară. Dacă n-ar fi prins trenul ăsta, untul n-ar fi ajuns la Washington decît pe la mijlocul zilei.

Toată dimineața și după-amiaza, fulgii de zăpadă continuară să cadă învîrtejiți de vîntul puternic. Deși nu putea să vadă decît la cîțiva pași, Dorinda știa că mogîldețele îmblănite ce se ghemuiau pe pămînt nu erau oi, ci tufe de liliac și brazde de flori. Animalele și păsările se retrăseseră de mult la adăpost. De îndată ce ninsoarea avea să se oprească, ciorile vor începe să zboare pe deasupra cîmpurilor ; acum, însă, lumea părea la fel de pustie ca și în prima zi a Facerii. În bucătărie, unde obișnuia să șadă cînd nu avea ce să trebăluiască, stăruia o lumină cenușie ce împrumuta tuturor lucrurilor, pînă și oalelor și cratițelor lucitoare, un aspect de adîncă mirare. Fluvanna, care frămînta aluatul pentru plăcinta cu prune, își trăsese scaunul cît mai aproape de sobă și tremura în șalul împletit din lînă cenușie.

— Ei, îmi pare bine c-am să termin odată, spuse Nathan cu glas morocănos. Am îndurat cît mi-a stat în putere.

Se așezase disperat pe un scaun lîngă masă și ședea cu brațele moi lăsate între genunchi. Se legase pe sub fălci cu o basma de mătase albă, dăruită de Dorinda la Crăciun, și ea îl privea cu simpatie, fără să-și poată stăpîni zîmbetul în fața aspectului lui caraghios. Parcă-i o oaie bolnavă ! Așa arăta de cîte ori îl încerca vreo durere. Era un om bun ; și ținea la el în chip sincer ;

dar n-avea nici un rost să nu recunoști că arăta chiar ca o oaie bolnavă.

— Cînd se duce Nimrod cu untul la gară, o să te ia cu el, îi spuse Dorinda. Te duci mai întîi să-ți scoți dintele, și de-abia după aceea la tribunal.

Mai tîrziu, de cîte ori își aducea aminte de discuția asta, lumina cenușie din bucătărie îi inunda mintea. Un asemenea lucru de nimic să hotărască întreg viitorul cuiva ! Cu toate acestea, i se părea că întotdeauna lucrurile mărunte, nu cele mari, înrîureau destinul ; întîmplările neprevăzute, și nu marile evenimente. Plecarea lui era în aparență tot atît de neînsemnată ca și întîlnirea cu Jason pe drum, ca și faptul că nu-l nimerise atunci cînd trăsese cu pușca în el, ca și locul și clipa anume cînd se prăbușise din picioare pe Fifth Avenue. Asemenea întîmplări îi schimbaseră în chip hotărîtor cursul vieții. Și totuși, pe nici una dintre ele n-ar fi putut s-o prevadă și s-o împiedice ; și doar o singură dată, simțea Dorinda, în spitalul acela de la New York, întîmplarea sau jocul sorții lucraseră spre binele ei.

— Da, așa o să fac, repetă Nathan cu hotărîre. Ebenezer ori Nimrod să vină la trenul de seară. În felul ăsta, am să fiu acasă la vremea cinei.

— Dacă mai stăruie vremea asta, observă Dorinda, toate au să fie cu întîrziere.

Și dimineața, așa cum prevăzuse, toate treburile au întîrziat cu o oră. „Trenul nu poate să nu întîrzie", își spuse, „așa că celelalte n-au de fapt importanță."

Deși ninsoarea nu contenea, vîntul se domolise și neaua fără pată se întindea peste pămînt ca un puf de lebădă. Tot ce putea Dorinda să vadă era lumea din mișcătorul cerc de lumină al felinarului ; închipuirea i se revărsa însă departe, către frumusețea tristă a priveliștilor.

— Aș vrea să merg și eu cu tine, îi spuse după ce terminară de mîncat. Numai că drumul are să fie grozav de greu, așa că n-are rost să mai sporesc și eu povara cailor.

— O să fie greu al naibii, răspunse Nathan. Sper că n-am să răcesc la dintele ăsta.

— Lasă, o să te înfășor cu un șal, și am și scos șuba aceea de oaie pe care o îmbrăca de obicei tata. N-are cum să te doară mai rău decît te-a durut azi-noapte. Doctorul Stout zice că răul nu de la răceală vine, ci de la infecție.

Nathan clătină din cap cu furie.

— Nu, o noapte ca asta n-aș mai putea să îndur. În tren, oricum o să fie cald, și nici pe drum n-are cum să-mi fie mai frig decît mi-a fost azi-dimineață la grajd. Jim Ellgood își încălzește grajdul. Mă întreb dacă n-ar fi o idee bună să-l încălzim și noi pe-al nostru, la anul. Mulsul nu-i o treabă chiar așa de veselă cînd ți-s degetele înțepenite de frig.

— Da, nu-i o idee rea, încuviință Dorinda în treacăt, pe cînd aducea o hîrtie și un creion ca să întocmească o listă cu cumpărăturile pe care să i le facă la oraș. Poate că mai auzi ceva și despre războiul din Europa, urmă, cu gîndul să-i abată atenția de la durerea de dinți.

La Pedlar's Mill, Nathan era singurul care își dăduse osteneala să urmărească bătăliile din Franța, dar pînă și Dorinda, deși se abținuse de la orice comentarii, găsea că mersese prea departe cînd venise acasă cu o uriașă hartă a Europei și își petrecea serile urmărind înaintarea armatelor germane. Prevestise chiar că războiul n-avea să se sfîrșească pînă ce nu va fi și America amestecată în el ; dar, ca toate profețiile lui, și asta era mult prea îndrăzneață ca să fie luată în seamă de vecini.

Cînd veni vremea plecării și Nimrod trase camionul la scară, Dorinda îi înfășură capul în șalul de lînă gri, și colțurile i le înnodă la ceafă.

— Găsești tu la gară pe cineva să-ți desfacă nodul.

Nathan rîse acru :

— Nu, cred c-aș face mai bine să mă urc în tren înfășurat așa. Îmi închipui că arăt de mai mare rîsul.

— Nu contează cum arăți, îi răspunse Dorinda fără să-și poată stăpîni rîsul.

După ce camionul porni, tăind cărare prin zăpadă, ea rămase pe loc, cu șalul strîns la piept și cu felinarul în mînă pentru a mai risipi întunericul. Văzduhul era plin de fulgii învîrtejiți, care coborau iute și dispăreau dincolo de cercul de lumină al felinarului. După ce ca-

mionul se pierdu în întuneric, liniștea deveni atît de adîncă, încît aproape că auzea zborul fără filfîit al fulgilor de zăpadă, veniți din învăluita imensitate a cerului. La lumina felinarului, abia putea să zărească siluetele fantomatice ale copacilor ce se înălțau neașteptat din lințoliul de tăcere al peisajului. Și, în vreme ce zăbovea acolo, i se păru că pămîntul, aerul și propria ei făptură erau purificate și înălțate pe glaciale tărîmuri ale spiritului. Omenirea, cu obositoarele-i răspunderi și zadarnicele-i dorinți, dispăruse ; dar cînd se întoarse și reintră în casă, o regăsi în lumina cenușie, ținîndu-i în loc strădaniile.

2

ÎN BUCĂTĂRIE, John Abner își vedea fără grabă de gustarea de dimineață și Fluvanna prăjea șuncă și ouă, văitîndu-se cu glas vesel de vremea de-afară.

— Vacile au tot ce le trebuie ? îl întrebă Dorinda pe feciorul ei vitreg.

Pe vreme de viscol, vacile aveau nevoie de mai multă îngrijire, și fiind un fermier foarte harnic, John Abner se dusese să le dea nutreț și să le adape.

— Da, numai că e destul de greu și pentru ele. E-o beznă să-ți bagi degetele-n ochi, dar cu cît om termina mai repede mulsul, cu atît o să fie mai bine. Pe un timp ca ăsta, oamenii noștri totdeauna întîrzie.

Dorinda se uită la ceasul de pe consolă.

— Încă nu e cinci. Începem treaba de îndată ce isprăviți de mîncat, fie că vin fie că nu vin mulgătorii ceilalți. Vacile nu pot să aștepte numai fiindcă e viscol.

— Mare păcat că tata a trebuit să plece azi la oraș.

— Bine că s-a hotărît să se ducă. Doctorul a zis că n-o să-i fie deloc mai bine pînă nu și-o scoate dintele. Toată noaptea s-a plimbat de colo pînă colo, cu whiskey în gură.

Zîmbetul ce răsări în ochii Dorindei pe cînd se uita la fiul ei vitreg o făcea să pară o fată tînără, în ciuda pielii asprite și a ridurilor care se adînceau pe vreme de iarnă.

— Uite, văd felinare pe-afară. Probabil că femeile se pregătesc să înceapă mulsul.

Își puse șalul pe cap, luă din cuiul de după ușă o șubă din blană de raton și își vîrî brațele pe mînecile lăbărțate. După aceea ieși pe veranda din spate și căută sub banca plină de zăpadă galoșii lăsați acolo cu o seară înainte. Mai era încă mult pînă în zori, și în întunecimea opacă, vedea felinarele tîrîndu-se ca niște licurici înghețați prin ninsoarea învîrtejită, împinsă și împrăștiată în cercurile de lumină.

Într-unul din grajdurile lungi și joase unde stăteau la adăpost vacile cu lapte, găsi cîteva mulgătoare rînduite într-un grup bizar. Încă de la început nu folosise ca mulgătoare decît femei, îndemnată fiind de credința neclintită, deși ilogică, după care femeile ar fi mai îndemînatece. Își sprijinise însă credința cu nenumărate îndemnuri și reproșuri, și asta era, poate, pricina pentru care, în dimineața aceea, femeile purtau bonete și șorțuri curate, peste hainele pestrițe împrumutate sau încropite în grabă. Cînd intră înăuntru, pășind peste grămada de zăpadă și bălegar adunată pe prag, o întîmpinară cu proteste bombănite privitoare la vreme ; dar mai înainte ca treaba să înceapă din plin, cu toatele se topiseră la căldura molipsitoare a personalității Dorindei și sporovăiau ca un stol de vrăbii adunate într-un cireș. De vreme ce în firea negrilor era lege desfătarea la soare, Dorinda avea totdeauna grijă să nu se ducă la treabă decît cu chipul luminat de zîmbet.

Din prima clipă, cînd își atîrnă felinarul într-un cui, simți cum răsuflarea cu mireasmă de pajiște a vacilor se împletea cu o invizibilă imagine a verii. Deși trupul îi tremura în aspra strălucire a luminii, o fereastră a minții i se deschise dintr-o dată și îl văzu pe Jason venind către ea prin lumina galben-verzuie a serilor de august. Descoperise că, asemeni visurilor despre o viață de misionar nutrite cîndva de maică-sa, aceste reveniri ale trecutului erau mai puțin legate de starea ei sufletească decît de anume trăsături fugare ale timpului ori ale locurilor, care aveau darul să le recheme dintre umbrele aducerii aminte. Ascunzîndu-și fiorul de dezgust, se întoarse și se aplecă asupra unui șiștar.

— Ţi-au înţepenit degetele, Jessie, ia lasă-mă să încerc şi eu.

Peste cîteva ceasuri, cînd se făcuse lumină şi la lăptărie munca de dimineaţă se terminase, veni îndărăt înspre casă, iar lumina cenuşie o însoţi şi dincolo de prag. Fluvanna se trudea cu pregătirea prînzului, şi un pui de prepelicar, căruia îi ziceau Pat, dormea adînc lîngă sobă. Ranger cel tînăr, urmaş al celuilalt Ranger, stătea întins pe un preş lîngă uşă, şi cu toate că multe Flossie îşi trecuseră veacul, totdeauna se găsea cîte o pisică băltată, alb cu cenuşiu, să poarte acelaşi nume şi să se încurce printre picioarele celor care umblau de la sobă la dulap. Odaia asta era mai veselă decît fusese vreodată, se gîndea adeseori Dorinda. Îşi aducea aminte că maică-sa nu-şi putuse niciodată îngădui să pună perdele la ferestre, şi Fluvanna rîsese de ea cînd cumpărase muselină vărgată şi o tivise cu dantelă. „Doamne sfinte, domnişoară Dorinda, cine a mai auzit de una ca asta!“ se minunase fata. Şi totuşi, în cele din urmă nu numai perdelele ci şi alte înnoiri deveniseră o parte a cursului obişnuit al vieţii. De ce-o fi aşa de greu — se întreba Dorinda — să-i faci pe oameni să accepte fie o idee, fie un lucru nou? Nathan era singurul om din Pedlar's Mill care trăia în viitor, şi totdeauna fusese luat în rîs de vecini. Telefonul, putineiele moderne şi separatorul — cît de îndelungi bătălii trebuise să poarte Nathan pentru fiecare dintre aceste invenţii, menite să-i scutească pe oameni de trudă! Acum el începuse să vorbească despre vremea cînd vor avea la fermă un generator electric, şi toate vacile vor fi mulse şi laptele smîntînit cu ajutorul electricităţii. Să fi fost oare numai închipuirea unui vizionar, sau, asemenea multora dintre scornirile imaginaţiei lui Nathan, va deveni în cele din urmă realitate?

La ceasurile douăsprezece, John Abner veni în casă pentru masa de prînz, şi după ce mîncă în fugă, plecă să dea o mînă de ajutor la curăţatul zăpezii de pe lîngă acareturile fermei. Cum nu avea nimic grabnic de făcut, Dorinda se aşeză lîngă foc în odaia de dormit, luă coşul de lucru, şi după ce vîrî oul înăuntru, se apucă să ţească un ciorap de-al lui Nathan. Nu-i plăcea să ţească, şi tocmai fiindcă treaba asta îi făcea silă, nu-şi îngăduia nici-

odată s-o neglijeze. Revolta acerbă împotriva inerției pămîntului îi pătrunsese în cele mai mărunte detalii ale vieții. Însușirile ce-i ajutaseră să triumfe asupra cîmpurilor lăsate în paragină erau însușirile pionierilor care triumfaseră asupra vieții.

În odaie domnea liniștea și nu se auzea decît pîrîitul flăcărilor și rîcîitul în fereastră al crengilor unui păr bătrîn. De la căldura și lumina focului, vederea întinderilor acoperite de zăpadă îi dădea o senzație de alinare trupească, ce o năpădea ca pacea după care jinduise maică-sa. Își ridică ochii de pe lucru și își plimbă privirile prin lunga încăpere lambrisată, unde singurele schimbări erau bunurile menite să aducă un spor de confort, adăugate de Nathan. Covorul gros, păturile moi, fotoliul în care se legăna ea acum — de-ar fi trăit maică-sa îndestul ca să se bucure de asemenea lucruri! Pe urmă îi veni în gînd că, indiferent dacă părinții ei fuseseră lipsiți de astfel de daruri materiale, se bucuraseră în schimb de o bogăție spirituală de care ea niciodată nu dispusese. Își dădu seama că moștenise deprinderile religioase ale minții, dar nu și pe cele ale inimii; căci instinctul pietății pătrunsese prea puțin în adîncime, ca să poată trece peste generații. Convingerea! Asta, cel puțin, părinții ei n-o pierduseră niciodată. Pentru ei strălucirea certitudinii religioase nu se împuținase nici o clipă pînă la paloarea comandamentelor morale. Pentru ei, poruncile limpezi din cărțile străbunicului nu erau goale ca globurile de sticlă. Privirile îi alunecară domol peste șirurile de coperți decolorate de pe rafturile bibliotecii, și își aduse aminte cum, în zilele ploioase de pe vremea copilăriei, după ce epuizase comorile mai lesne de cules ale aventurii, se apucase să are cu frenezie ogoarele tari și încăpățînate ale dogmelor teologice. La urma urmei, roadele culese de mintea ei să fi fost oare chiar atît de sărace pe cît crezuse? Tăria în urmărirea succesului, independența de caracter, curajul de a înfrunta viața — toate aceste însușiri, dacă nu-i aparținuseră prin moștenire, le culesese de pe brazdele bogate pe care străbunicul ei le însămînțase. „Odată ce ești presbiterian, presbiterian rămîi pe vecie", spusese maică-sa pe patul de moarte.

Pe măsură ce după-amiaza se apropia de sfîrșit, devenea tot mai neliniștită din pricina inactivității, iar lumina rumenă a focului, care i se păruse atît de plăcută după dimineața geroasă, îi era acum nesuferită. Puse deoparte coșul de lucru, ieși în hol și deschise ușa din spate, unde Ebenezer, cu un fular de lînă roșie înfășurat în jurul capului și al urechilor, curăța nămeții de zăpadă din colțurile verandei. Ceva mai departe, alți bărbați făceau pîrtii înspre grajduri, iar poteca îngustă și pavată ce ducea la lăptărie apărea de pe acum ca un șanț între maluri înalte și albe.

Ebenezer, un negru voinic, cu pielea ca abanosul, cu un nesfîrșit talent de a trîndăvi și cu privirile întunecate ale unui evanghelist, începu să mînuiască plin de rîvnă lopata, murmurînd în același timp cu voce de bas o melodie ce amintea zumzetul unui uriaș roi de albine. Obișnuia să cadă din cînd în cînd într-un soi de visare, care îl oprea de la treabă cîte zece minute ; dar singura nedumerire a Dorindei cînd îl vedea tîndălind era dacă o fi fost în stare să și gîndească.

— Încearcă să arunci zăpada asta pînă nu se lasă întunericul, Ebenezer, îl îndemnă ea, și spune-i lui Nimrod să plece mai devreme decît de obicei, ca să ajungă la trenul de seară.

Cînd, după aceea, se întoarse în holul gol, își dădu seama cu surprindere că începuse să simtă lipsa lui Nathan. Pentru prima oară de la căsătorie, petrecuse el o zi întreagă departe de fermă, și Dorinda simți că s-ar bucura să-l aibă din nou în casă. Descoperirea era atît de neașteptată, încît deveni deodată gravă și cînd trecu prin bucătărie, unde Fluvanna băga lemne în sobă, păși încet către odaia ei și acolo se uită împrejur, ca și cum o nouă lumină s-ar fi revărsat pe toate obiectele din preajmă. Da, oricît ar fi părut de incredibil, simțea cu adevărat lipsa lui Nathan ! Deși nu-l iubise niciodată, după nouă ani de căsnicie tot mai ținea la el, cu un simțămînt puternic și trainic. Faptul că acest atașament negativ rămînea superior legii universale a micșorării în intensitate a sentimentelor odată cu trecerea anilor era, își dădea seama, un omagiu adus caracterului bărbatului ei. Nici o femeie n-ar fi putut trăi nouă ani cu un om atît de bun

ca Nathan, fără a ajunge să ţină la el. Îi cunoştea defectele tot atît de bine cum i le cunoscuse întotdeauna ; însă cunoaşterea asta avea o foarte slabă influenţă asupra simţămintelor. Ţinea la el fiindcă, în ciuda aspectului său nearătos, era înzestrat cu o integritate morală care trezea respectul şi cu o noblețe sufletească ce-i stîrnea admirație. Nathan îi accepta purtarea autoritară cu aceeaşi atitudine de filozof cu care întîmpina o recoltă proastă ; iar a iubi şi a te reţine de la cerinţele dragostei, era cea mai sigură cale pe care ar fi putut-o el alege pentru a-i cuceri stima neprecupeţită.

Cînd ieşi afară ca să-i amintească lui Nimrod să plece mai devreme la trenul de şase, zăpada de pe jos era uşoară şi pufoasă, iar aerul devenea din ce în ce mai blînd. Către sfîrşitul zilei, cerul fu despicat de o săgetare de lumină, care străpunse dinspre apus zidul norilor. Între acea lance aurie şi acoperişul singuratec sub care se afla, se întindeau monotonele cîmpuri de zăpadă.

„Se vede limpede că în noaptea asta o să avem lumină de lună", îşi spuse Dorinda.

La vremea mulsului, se supuse insistenţelor lui John Abner şi nu se duse la grajduri.

— A venit vremea să înveţi că nimeni nu e indispensabil, îi spuse tînărul, pe jumătate în glumă şi pe jumătate în serios. Sînt foarte puţine treburile pe care un bărbat în toată firea să nu le poată face la fel de bine ca o femeie, iar a te învîrti în jurul unui grajd de vaci pe vreme de iarnă nu-i una dintre ele.

— Oamenii sînt atît de neglijenţi cînd nu-i supraveghează nimeni, insistă Dorinda.

John Abner stătea în faţa focului ; îşi întindea către flăcări pe rînd cismele uriaşe ; iar zăpada dintre încreţiturile pielei se topea şi cădea pe plită. Mireasma vieţii la ţară în vreme de iarnă, o mireasmă amestecată de piele, bălegar, unsoare de hamuri, tutun şi frunze arse, era împrăştiată de căldura focului şi plutea apoi afară, pe horn, dimpreună cu rotocoalele de fum. Trăsăturile tînărului, văzute din profil şi proiectate pe lumina flăcărilor, îi aduceau aminte de Jason. Respectînd adevărul, John Abner nu avea aproape nimic comun cu Jason, o ştia bine ; dar pentru ea, fiecare bărbat avea cîte ceva

— o trăsătură în expresie, în gesturi, în mișcări — care în gîndurile ei îl aduceau din nou la viață pe Jason. Cu douăzeci și doi de ani în urmă îl cunoscuse! Douăzeci și doi de ani plini pînă la refuz de preocupări acaparatoare; și totuși, putea să-i vadă chipul la fel de limpede cum i-l văzuse în acea primă dimineață, în lumina roșiatică a rogozișului. N-a mai rămas din toate decît pulbere, își spuse Dorinda, pulbere și nimic altceva. În ce îl privea, amintirile ei nu erau nimic mai mult decît niște părăsite cuiburi de viespi; dar aceste ruine uscate și fărămicioase tot mai atîrnau acolo printre pînze de păianjen, într-un colț întunecos al minții, și nu era în stare să le mături. Nici un regret și nici un sentiment nu le păstrase, dar cu toate acestea dăinuiseră mai mult și decît sentimentele și decît regretele.

Scoasă din fire, tresări și își smulse gîndurile de pe tărîmurile trecutului, apoi se uită în jos la piciorul strîmb al lui John Abner.

— Te simți mai bine în cismele astea? îl întrebă cu duioșie.

— Ei, tot atît de bine ca și în oricare altele, răspunse el nervos.

Deși orice referire la nefericita lui infirmitate îl supăra, Dorinda se simțea uneori obligată să facă aluzie la ea, ca la un lucru ce trebuia avut în seamă cînd venea vorba de viitorul tînărului. Fie că era bine fie că era rău, piciorul acela schilod, ca și urmele lăsate de Jason în viața ei, făceau parte din destinul ei. Cu însușirile lui neobișnuite și fără excesiva sensibilitate care îl făcea să fugă de oameni, băiatul ar fi putut să aibă succes în orice profesie și-ar fi ales.

— Te rog să stai lîngă foc, spuse mai tîrziu John Abner, pînă cînd fac și eu o dată pe stăpînul.

Dorinda încuviință din cap.

— Foarte bine, am să viu numaidecît la lăptărie, dacă o să ai nevoie de mine.

— Dacă m-ai lăsa, aș putea să fac eu fără greș toată treaba.

— Numai că n-am să te las.

Zîmbea spunîndu-i asta, și citi pe fața lui că era suficient de matur ca s-o respecte pentru fermitatea-i ne-

abătută. Atîta vreme cît autoritatea rămînea în mîinile ei, avea să se agațe de ea cu aceeași îndărătnicie cu care se luptase ca s-o cucerească.

Tînărul ieși din casă rîzînd, iar Dorinda se trînti din nou în scaun, ca să aștepte ora cînd trebuia să înceapă treaba la lăptărie. Bineînțeles, John Abner avea dreptate. Unul dintre cele mai enervante lucruri în legătură cu bărbații — se gîndi Dorinda — era că aveau prea adeseori dreptate. Da, era adevărat că nu va rămîne veșnic tînără, și la patruzeci și doi de ani, după douăzeci de ani de trudă încordată, ar fi trebuit să se gîndească la viitor și să înceapă a aranja lucrurile încetul cu încetul, cu multă socoteală. Deși rămăsese la fel de voinică, la fel de energică, la fel de tînără — în privința arterelor, cel puțin — își dădea seama că nu va putea să ocolească inevitabila vlăguire a vîrstei. Ochii îi rătăciră spre oglinda ce aparținuse maică-si, și avu atunci impresia că, așa cum ședea în lumina roșiatică a focului, vraja tinereții o învăluie din nou cu o prospețime primăvăratecă. În lumina slabă, ochii îi apăreau atît de tineri, încît scăldau și părul cărunt, și obrazul asprit de vînturi, și silueta înaltă, puternică — devenită totuși cam uscată și lipsită de elasticitate — în albăstrimea cerească a unei dimineți de mai.

„Mă întreb dacă nu cumva tocmai din pricină că n-am avut nimic din ce mi-am dorit cu adevărat, nu sînt în stare să îmbătrînesc ?“ se întrebă, tresărind deodată.

Erau ceasurile șapte cînd se întoarse de la lăptărie, și îl găsi pe John Abner lîngă sobă, așteptînd să-i dea de mîncare.

— E sigur că trenul o să aibă cîteva ceasuri întîrziere, spuse tînărul. N-are nici un rost să-l mai așteptăm pe tata.

— Da, ne putem vedea de cină. N-am decît să-i pregătesc ceva de îndată ce vine.

— L-am văzut trecînd adineauri pe domnul Garlick. Molly, fiică-sa, a fost ieri la concert cu tînăra doamnă Ellgood. Doamna Ellgood s-a dat totdeauna în vînt după muzică. Ai auzit-o vreodată cîntînd la vioară ?

— Nu, eu nu m-am dus nicăieri, nici măcar înainte de a mă mărita. Mă bucur mult că se înțelege cu tatăl vos-

tru. El a iubit-o totdeauna, cu toate că fetei ăsteia nu-i place viața la țară.

După ce terminară cina, în cursul căreia John Abner arătă o extraordinară poftă de mîncare, se duseră împreună în dormitor și se așezară pe jilțuri, dinaintea focului, să-l aștepte pe Nathan. Deși nu fusese niciodată ceea ce Nathan numea o femeie „bună de gură", cînd era împreună cu feciorul ei vitreg găsea totdeauna ceva de spus ; iar acum stătură de vorbă nu numai despre fermă, despre însămînțările plănuite pentru primăvară, despre noul tractor-plug pe care îl comandaseră, ci și despre cărți, despre țări îndepărtate și despre ilustrațiile din *Viețile misionarilor,* pe care John Abner o citea acum pentru a patra oară.

— Lucerna a făcut din Five Oaks ceea ce este acuma, spuse Dorinda. E o rușine că tata nici măcar n-auzise despre ea.

— Nu știu dacă doctorul Greylock o să mai vină vreodată pe la ferma lui. Dacă vine, sigur are să-i pară rău c-a pierdut-o.

— Păi, tocmai el e cel care a distrus-o, el și taică-său, înaintea lui. Cînd am cumpărat-o noi, nu era decît pămînt părăginit.

John Abner se aplecă să mîngîie pe cap cățelul.

— Eu nu învinuiesc pe nimeni dacă vrea să plece de aici, spuse. Multe ar fi de povestit despre flăcăii ăștia care au plecat misionari. Uneori mă gîndesc că ei au fost adevărații aventurieri.

Se ridică de pe scaun și se scuturâ.

— Ia te uită, s-a făcut aproape zece. N-are nici un rost să mai așteptăm. Dacă e vorba să ne sculăm înainte de cinci, amîndoi ar trebui să fim acum culcați.

— Ascultă, parcă aud trăsura, și Dorinda aplecă urechea, încordîndu-și auzul. Nu se-aude zgomot pe podeț ? Ori o fi trosnit iar vreo creangă ?

— Pe zăpada asta n-ai cum s-auzi roțile. Dar am să ies puțin pe-afară, să dau o raită. Se înalță o lună de toată frumusețea.

După ce John Abner ridicase drugul de la ușa din față, Dorinda își trase haina din blană de raton, își puse galoșii și își aruncă pe cap șalul împletit. Peste un minut

sau două, zări silueta lui John Abner mișcîndu-se printre copacii învăluiți în nea și îndreptîndu-se spre poartă, iar atunci cobori cu cea mai mare grijă treptele, să nu alunece, și o luă cu pași rari pe urmele lui. Cînd ajunse la mijlocul aleii, băiatul dispăruse pe drumul cuprins de îngheț. Dacă n-ar fi existat casa luminată din spatele ei, ar fi putut crede că e singură într-o lume fără pată, de dinaintea creării vieții. Luna albă și rece răspîndea un luciu de argint peste peisajul ce părea transparent ca sticla, proiectat pe orizontul de nepătruns. Se uită împrejur și văzu că pînă și casa ar fi putut să fie doar o umbră, atît de ireală, de fantomatică apărea în nepămînteana lumină a zăpezii. Pe cînd zăbovea acolo, i se păru că mișcarea aerului, pămîntul și stelele dispăruseră. Substanță și umbră se topeau una într-alta, și-apoi în nemărginirea spațiului. Nici o urmă nu păta pămîntul, nici un nor nu tremura pe cer, nici un murmur de viață nu spărgea tăcerea.

Și-atunci, pe cînd ajunsese aproape de poartă, o siluetă mișcătoare veni repede dinspre copacii de pe marginea drumului, și John Abner îi strigă tare că se zărește trăsurica și adăugă :

— Eu aștept să duc iapa la grajd. Nimrod trebuie să aibă o foame de lup și n-o să se îngrijească de ea cum trebuie.

— Bine, mă reped să pregătesc ceva de mîncare pentru amîndoi.

Fără să mai aștepte trăsurica, intră repede în casă și atiță focul. Pe urmă, în vreme ce spărgea ouăle și punea apă la fiert pentru cafea, își spuse că obișnuința lui Nathan de a bea cafea era la fel de incurabilă ca și pasiunea altora pentru whiskey. Lemnele se aprinseseră și focul ardea zdravăn, cînd John Abner apăru pe neașteptate în prag.

— Să știi că nu era tata. La gară i-au spus lui Nimrod că n-are nici un rost să mai aștepte. Săracul de el tremura ca varga, așa că l-am trimis să se culce. Numai să îngrijesc de iapă și mă întorc să-ți spun tot.

— Tocmai prăjeam niște ouă. Te-aș ruga să le mănînci tu. Nu pot să sufăr risipa.

— Bine. Mă întorc într-o clipă.

Alergă afară pe cît de repede îi îngăduia piciorul beteag, iar Dorinda puse masa. La urma urmei, dacă Nathan n-avea să se întoarcă în noaptea asta, John Abner putea foarte bine să mănînce el ouăle prăjite. Ar fi fost o prostie să risipească bunătate de mîncare.

După ce termină treaba la grajd, băiatul veni în casă și începu să măsoare odaia de la un capăt la altul. Nu se așeză la masă, deși Dorinda aducea de la sobă tigaia aburindă.

— Mare pacoste că s-au rupt toate firele, spuse el deodată.

— Da, dacă n-ar fi fost așa, am fi putut să telefonăm.

— Și firele telegrafului s-au rupt. Nimrod spunea că nici cei de la magazin nu știu mult mai multe decît noi.

— Lasă, mai degrabă stai jos și mănîncă ouăle astea cît sînt fierbinți. Ce rost are să ne frămîntăm ?

— Un om de culoare, Elisha Moody, i-a spus lui Nimrod că o să treacă spre casă peste vreun ceas, și o să se oprească să ne aducă vești. Domnul Garlick s-a dus s-o aștepte la gară pe fiică-sa.

— Vești ?

Pentru prima dată îi trecu prin minte că John Abner îi ascundea ceva din ce aflase.

— Dar Nimord nu știe cînd e așteptat trenul să sosească?

— Nimeni nu știe. Firele sînt rupte și trenul de Washington a trecut, iar pe urmă, cînd s-a întors, a adus vești cum că ar fi avut loc un accident. Nu știu dacă e vorba de trenul tatei sau de un altul — în capul lui Nimrod e-o harababură întreagă. N-a fost în stare să-mi spună nimic, nimic altceva decît că s-ar fi întîmplat ceva. Ce l-a impresionat mai mult pe Nimrod e că toți lucrătorii de la calea ferată plecau cu topoare. De-o sută de ori mi-a repetat treaba asta.

— Topoare ? exclamă Dorinda.

Mintea i se oprise în loc. Ședea acolo, în mijlocul bucătăriei, cu ibricul de cafea în mînă, și repetă cuvîntul ca și cum nu i-ar fi știut înțelesul. În spatele ei duduia focul, iar ghivecele cu flori pe care le luase de la fereastră stăteau frumos rînduite pe vatra de cărămidă.

— Cred că trebuiau să desprindă vagoanele de pe linie, lămuri John Abner fără convingere. Elisha are să ne

spună mai multe cînd s-o opri aici. E mai ager la minte decît Nimrod, care-i aproape înnebunit de frică.

— Trebuia să-i dau și lui ceva de mîncare. El de ce n-a venit în casă ?

— Zicea că-l așteaptă nevasta și că vrea să se ducă acasă la el.

Dorinda turnă cafeaua și duse ibricul îndărăt la sobă, spunînd îngrijorată :

— Mi-e teamă că taică-tău o să răcească rău, și mai are și dintele ăla bolnav !

O întărea încrederea calmă în iscusința lui Nathan de a se îngriji de el însuși. Numai abcesul o neliniștea. Cu toată înțelepciunea lui, în fața durerilor de dinți nu era mai tare decît un copil.

John Abner părea să se bucure de cafeaua fierbinte, și îi spuse Dorindei :

— Ai face bine să păstrezi puțină și pe tru Elisha. Ar cam fi timpul să sosească și știu c-o să fie recunoscător pentru o înghițitură de cafea fierbinte.

Cu toate că mînca și bea ca și cum i-ar fi fost foame, îngrijorarea i se citea limpede pe față, și mereu întorcea capul spre drum.

— Nu cred să fie ceva serios, declară Dorinda încurajatoare. Dacă ar fi fost, e sigur că am fi aflat mai devreme.

Lăsîndu-se să cadă într-un scaun de lîngă John Abner, luă o ceașcă de cafea și începu să bea cu sorbituri rare. În ciuda eforturilor de a nu lua în seamă pricinile de neliniște, începu să simtă că îngrijorarea o copleșește, ca și cum ar fi izvorît din toate lucrurile care o înconjurau. O simți mai întîi în furnicăturile ce-i alergau prin carne ca niște păianjeni ; pe urmă, în aproape imperceptibilele contractări ale mușchilor ; și, în cele din urmă, în tremurul delicat al nervilor, ca și cum un mesaj i-ar fi fost transmis în trup prin fire electrice. Apoi, dintr-o dată, spaima i se urcă pînă la creier și se trezi că pîndește, ca și John Abner, scîrțîitul roților pe zăpadă.

— Auzi ceva, John Abner ?

— S-a izbit o creangă în fereastră, asta-i tot. Mă duc să fac focul în cameră la tine. E mai plăcut acolo.

După ce băiatul plecă în dormitor, Dorinda dădu de mîncare cîinilor și pisicii, înainte de a spăla vasele, apoi așeză cafeaua așa fel ca să rămînă fierbinte pentru Elisha. Pe cînd ieșea din bucătărie, dădu cu ochii de ghivecele cu flori și le trase mai departe de căldură. „Dacă o să ținem focul mereu aprins, are să fie prea cald pentru ele", își spuse.

3

ÎN DORMITOR, butucii ardeau cu vîlvătăi și John Abner stătea la fereastra ce dădea spre poartă și spre drum.

— Geamurile sînt așa de înghețate, că nu poți să vezi nici la un pas, spuse cînd o auzi pe Dorinda intrînd.

Veni lîngă el și se uită printre ramurile desfrunzite ale tufelor de liliac.

— Nu, nici măcar luna nu e de vreun ajutor, încuviință Dorinda. Pe drum trebuie să fie cumplit de frig. Sper că iapa s-o fi încălzit.

— Da, am pus o pătură pe ea. Nimrod avea niște whiskey și și-a făcut un grog fierbinte.

John Abner se înfioră de o pală de vînt înghețat ce se strecură pe lîngă tocul ferestrei.

— N-ar fi mai bine să te întinzi ? întrebă el întorcîndu-se lîngă foc. N-o să mai avem mult de așteptat.

Dorinda clătină din cap.

— Cafeaua aceea are să mă țină trează. Întinde-te pe canapea și-am să-l aștept eu pe Elisha. Am ridicat storurile, așa c-o să vadă că nu ne-am culcat.

Cîteva minute băiatul nu-i dădu ascultare, și rămase clipind în lumina focului și luptîndu-se să-și rețină căscatul. Pe urmă se lăsă păgubaș și se întinse pe canapeaua moale și primitoare, zicînd :

— Pentru mine ar trebui ceva mai de nădejde decît cafeaua, ca să mă țină treaz în noaptea asta. Mă scoli, dacă adorm ?

— Dacă vine vreo veste. Dar o să-l auzi tu pe Elisha, cînd sosește.

John Abner rîse toropit de somn :

— Cred c-aș fi în stare să dorm de-acum și pînă la Judecata de Apoi.

Dorinda luă plapuma de pe pat și îl înveli cu grijă de la cap pînă la picioare. Și pe cînd strîngea plapuma în jurul lui, își aduse aminte de noaptea nunții, cînd îl găsise pe Nathan adormit pe canapea, dinaintea focului. „Dacă n-ar fi fost omul care este, nu l-aș fi putut suporta", își spuse Dorinda în sinea ei.

Cufundîndu-se în fotoliul de lîngă foc, luă din nou ciorapul pe care începuse să-l țese după-amiaza. Pe urmă, observînd că lumina lămpii cădea în ochii lui John Abner, coborî fitilul, împături ciorapul și îl puse la loc în coș. Fotoliul scîrțîia domol cînd se legăna în el și atunci, de teamă să nu-l trezească pe băiat rămase liniștită, cu ochii ațintiți asupra bușteni1or din foc și cu un picior atingînd gîtul prepelicarului.

Pe cînd ședea astfel, își aduse aminte, printr-una din acele fulgerări ale memoriei ce se produc numai în momentele de inactivitate, de după-amiaza cînd așteptase în pădurea picurînd de ploaie, să-l vadă pe Jason întorcîndu-se acasă cu Geneva. Fusese o fetișcană pe-atunci ; acum era femeie în toată firea, la vîrsta maturității ; dar în toate așteptările încordate există un element insuportabil care le face asemănătoare. Comparată cu acele momente, așteptarea de acum părea ca moartea față de agonie. „Dacă m-aș fi măritat cu Jason și el s-ar fi aflat în trenul acela, aș fi putut oare sta așa cum stau acum ?" se întrebă. „Iar dacă m-aș fi măritat cu Jason și nu cu Nathan, oare căsnicia ar fi fost altfel ?"

Apoi, fiindcă întrebarea n-avea rost și în mintea ei practică nu avea loc pentru lucruri fără rost, o îndepărtă cu hotărîre, își trase haina și ieși afară din casă. Închise încetișor ușa, trecu pe verandă și coborî treptele înghețate, pînă în curte. Zăpada era alunecoasă prin locurile unde fusese bătătorită, și știa că Elisha avea să meargă pe acolo pe unde zăpada rămăsese afînată. Umblînd cu grijă, se îndreptă spre poartă, dar n-apucă să facă decît vreo cîțiva pași, cînd văzu că vechiul camion cu arcuri al lui Elisha trecea peste podeț. Iuțindu-și pașii

fără să țină seama de primejdie, Dorinda o luă la fugă pe pîrtia alunecoasă.

— Am păstrat niște cafea fierbinte pentru dumneata, moș Elisha. Nu vrei să vii în bucătărie și să mănînci ceva ?

— Nu, doamna, zic c-ar fi mai bine să mă grăbesc spre casă. Iepșoara asta bătrînă, sărmana de ea, s-a luptat din greu cu vremea asta ticăloasă, și se rupe inima-n ea de dorul grajdului.

— Dar o putem băga în grajd aici, la noi. E loc cît lumea, iar dumneata ai putea să stai în noaptea asta cu Ebenezer.

— Mulțumesc, don'șoară Dorinda, fiindcă, știți dumneavoastră, ăștia de-alde noi nu prea sîntem bucuroși să ne irosim vremea de odihnă. Fiu-meu Jasper e printre ăia de-au plecat la trenul care s-a răsturnat de pe linie, și n-am încotro, trebuie să plec îndărăt înainte de răsăritul soarelui.

— Pînă acum s-a aflat ceva ? întrebă Dorinda, în vreme ce camionul se tîra peste cioturi de rădăcini, în drum spre grajd.

Elisha clătină din capul înfășurat cu un fular.

— Nu știe nimeni nimic, don'șoară Dorinda, ăsta-i adevărul-adevărat. Cu frica lui Dumnezeu vă spun, ăia de la gară nu știu nimic-nimic. A venit un tren dinspre nord și cu el au plecat toți, fiecare cu ce-a putut lua. De ! Au luat mai cu seamă topoare, și dacă-i să vorbim drept, nimeni pe lumea asta nu se pricepe să mînuiască un topor mai bine ca Jasper al meu.

— Tare mi-e teamă să nu fie un accident grav de tot, spuse Dorinda neliniștită.

— Da, doamnă, undeva tot e o belea, nici vorbă, da ăștia de la gară habar n-au de nimica. Toate firele s-au rupt, nici barem unul n-a rămas întreg, și dintr-atîta potop de lume cît a plecat într-acolo, nici măcar unul singur n-a venit îndărăt. Dacă sînteți atît de bună să ne lăsați să ne-odihnim aici, și eu și iapa plecăm îndărăt pînă n-apucă să răsară soarele.

— E loc cît poftești, moș Elisha. Stai puțin să-ți dau un felinar, ca să ai cu ce te duce la grajd.

Intră în casă și, peste cîteva clipe, se întoarse în mînă cu un felinar aprins.

— De îndată ce îți îngrijești iapa pentru noapte, vino înăuntru și am să-ți pregătesc ceva de mîncare.

În drum spre bucătărie, trecu pe lîngă ușa dormitorului și văzu că John Abner dormea încă, dar nu se opri să-l trezească. Ce rost ar fi avut să-i strice somnul, cîtă vreme n-ar fi putut să-i spună nimic precis? În schimb grăbi pregătirile pentru cina lui Elisha, iar atunci cînd bătrînul negru se întoarse de la grajd, slănina și ouăle se aflau pe masă. Bătrînul se așeză puțin mai departe de sobă, încălzindu-și mîinile și picioarele înghețate și începu să-și desfășoare capul încărunțit, ca o omidă uriașă, dintre șalurile cu care se înfofolise.

— Era lume multă la gară? îl întrebă numaidecît Dorinda.

— Nu, doamnă, nu prea era lume. Domnul John Garlick, care zicea c-o să stea toată noaptea în gară, și tot așa și domnul Jim Ellgood. Domnul Bob cel tînăr și doamna lui trebuiau să fie amîndoi în trenul ăla.

— Bine, mănîncă sănătos. Pe urmă să te duci la Ebenezer. Am văzut că la el iese fum pe horn, așa că o să găsești căldură.

Fiindcă știa că bătrînul are să mănînce mai cu poftă dacă e lăsat singur, se întoarse la focul din dormitor, unde îl găsi pe John Abner tot dormind. Așteptă acolo în tăcere pînă îl auzi pe Elisha strigînd: „Noapte bună, don'șoara Dorinda!" apoi ieșind afară prin spate și trăgînd ușa după el. Atunci încuie toate ușile ce dădeau afară și, după ce coborî fitilul lămpii, îl bătu ușurel pe umăr pe John Abner.

— Mai bine du-te și te culcă în pat la tine. Peste puțină vreme trebuie să fii iar pe picioare.

Tînărul deschise ochii și se ridică, clipind repede în lumina focului.

— Dacă mă lăsai, dormeam pînă săptămîna viitoare.

— Bine, nu te trezi. Du-te repede sus.

— A mai venit Elisha?

— Da, a băgat iapa în grajd și s-a dus să doarmă noaptea asta la Ebenezer.

— Ce ți-a spus?

— Numai că la gară n-au putut să afle nimic sigur. Știi cît de alandala merg toate lucrurile la ei cînd se strică firele. Domnul Garlick și James Ellgood au rămas amîndoi acolo, să aștepte toată noaptea.

— Atunci, e vorba de trenul tatei. Trebuie să fi fost un accident grav.

— Și mie mi-e teamă că așa e. Nesiguranța asta te omoară. Poate să se întîmple orice nenorocire pe lumea asta, și noi tot n-o să știm decît mîine.

Chipul ei era tras și palid, iar în vreme ce vorbea, tremura din tot trupul, nu de frig ci de îngrijorare. Îl văzu pe John Abner aruncînd o privire iute către fereastra din față și atunci înțelese că și băiatul, ca și ea, se simțea copleșit de aceeași spaimă a singurătății primare. Cum de izbuteau oamenii să țină piept unei asemenea stări, atunci cînd erau într-adevăr despărțiți de semenii lor prin pustiuri nesfîrșite sau prin ghețurile Nordului?

— Acum poți să-ți dai seama cum trebuie să fi fost pe vremea cînd n-aveam nici telegraf și nici telefon, rosti Dorinda. Pedlar's Mill nu era altceva decît un loc de popas în mijlocul sălbăticiei, iar maică-mea rămînea întemnițată aici zile întregi, fără nici un semn de la lumea dinafară.

— Nu m-am gîndit niciodată la asta, răspunse John Abner, dar cred că trebuie să fi fost tare greu. Drumurile probabil că nu erau decît niște mlaștini înghețate, așa că și de-ar fi vrut să se ducă undeva, tot n-avea cum ajunge.

— De-aici i s-a tras obsesia muncii. Singurătatea din timpul iernii, urmă Dorinda, era mai mult decît ar fi putut să îndure fără a-și pierde mintea. Trebuia să se miște într-una, ca să-și țină singură tovărășie. Uneori săptămîni în șir, îmi spunea sărmana, drumurile erau atît de proaste, încît nimeni nu trecea pe aici, nici măcar domnul Garlick sau, întîmplător, vreun negru. Pe vremea războiului, trenurile nu mai mergeau pe linia asta, iar după aceea treceau numai două pe zi.

— Cred că de cealaltă parte a drumului de fier a fost totdeauna mai bine.

— Sînt mai aproape de șosea, asta-i adevărat, cu toate că și șoseaua era destul de prăpădită pe vremea cînd

s-a măritat mama. Pe-aici, pe la noi, drumurile nu erau reparate niciodată, decît dacă vreo cîțiva fermieri se învoiau să dea destulă mînă de lucru, robi sau negri liberi. Și pe urmă, după ce se hotăra treaba, totdeauna se găsea cîte cineva să i se ridice împotrivă și totul cădea baltă. Ori murea cineva, ori se îmbolnăvea, ori își pierdea toată recolta. Știi cît de greu se lasă arendașii cînd e vorba să vină și ei cu partea lor de contribuție.

— Și la Pedlar's Mill n-a existat nici un fel de prăvălie, pînă ce n-a deschis-o tata pe a lui ?

— Nimic altceva decît moara. Asta a fost demult de tot, în vremurile cele mai îndepărtate de care își pot aduce aminte oamenii, și pe atunci era totdeauna morar un Pedlar. Fermierii din părțile astea duceau grînele la măcinat, iar uneori le schimbau pe zahăr sau melasă. Singura prăvălie era hăt departe, tocmai la tribunal. Oamenii își cumpărau proviziile de iarnă cînd se duceau pînă la oraș, să-și vîndă tutunul. Toți banii luați pe tutun se duceau pe cafea, zahăr și îmbrăcăminte. De asta a avut bietul tata cîte un lan de tutun în fiece an, pînă la sfîrșitul vieții.

John Abner se ridică în picioare și se întinse.

— Da, sînt grozav de fericit că trăiesc în vremea telegrafului și telefonului, și cu nădejdea c-o să am și un automobil cînd s-or mai ieftini.

Se duse la fereastră, își puse mîna streașină la ochi și se uită afară.

— Nu se vede nimic altceva decît zăpadă. Parcă am fi morți și îngropați sub ea. Să mă duc eu cu untul în dimineața asta.

— Nu, aș vrea să mă duc eu. Mai bine rămîi tu aici să supraveghezi mulsul.

Cît de necruțătoare erau obișnuitele treburi la fermă ! Grijile puteau veni și trece, dar mulsul nu putea să aștepte, chiar dacă ar fi fost vorba de viață ori de moarte. Numai după ce John Abner urcă spre camera lui, își dădu seama că vorbise, cum ar fi spus maică-sa, „ca să-și țină singură tovărășie". Și se gîndi : „Aproape că mi-am pierdut gustul pentru cărți, si eram o cititoare atît de nesățioasă !"

După ce mai aruncă un butuc în foc, se trînti pe pat, fără să se dezbrace, şi rămase nemişcată, în vreme ce un tremur nervos, asemănător celui ce te cuprinde cînd îţi reţii prea mult respiraţia, i se răspîndi în tot trupul. Spre dimineaţă, cînd trosnetul unei crăci de salcîm uscate răsună ca şi cum s-ar fi prăvălit peste acoperiş, îşi dădu seama că stătea cu toţi nervii încordaţi, ca să prindă zgomotul vreunei trăsuri ce s-ar fi apropiat pe drum. Atunci se ridică în grabă, deschise fereastra şi se aplecă afară, în noapte. Nimic. Numai întunericul lucitor şi luna tot mai palidă, pe deasupra întinderilor de zăpadă !

La ceasurile patru se duse în bucătărie şi începu să pregătească gustarea de dimineaţă. După ce rîşni cafeaua, turnă apă în ibric şi băgă la copt aluatul frămîntat, se întoarse în camera ei şi termină de îmbrăcat. Cînd John Abner coborî ca să se ducă la grajdul vacilor, o găsi aşteptînd cu pălăria pe cap şi un morman de piei de oaie adunat la picioare.

— Cred că trebuie totuşi să trimitem untul. Fluvanna l-a şi pregătit, spuse Dorinda, urmărindu-l pe tînăr cum îşi aprinde felinarul de la lampa de pe masă. Dacă trenurile au început iar să circule, cei de la Washington au să-l aştepte.

— N-o să fie nimic rău dacă îl iei, totuşi. Am să-i spun lui Nimrod să înhame.

Amîndoi vorbeau ca şi cum accidentul ar fi fost doar un necaz trecător. Într-un chip confuz, în mintea Dorindei se ivi imaginea maică-si pregătind gustarea, aşa cum stătea îmbrăcată în rochia ei cea mai bună, înainte de a pleca spre tribunal. Bătrîna avusese atunci aceeaşi expresie de neclintită nădejde pe care o simţea acum Dorinda întinzîndu-i-se pe chip ca o mască de ceară. Deşi întunericul încă nu se risipise, viaţa fermei îşi reluase freamătul. Cînd John Abner deschise uşa să iasă, Dorinda zări stelele felinarelor clătinîndu-se în noapte, iar la întoarcere tînărul o găsi pe Fluvanna în bucătărie prăjind ouă cu slănină. Înainte de sfîrşitul mesei, Nimrod veni să anunţe că pregătise camionul şi era gata de plecare, iar Dorinda se ridică repede şi-şi puse haina de blană de raton, spunînd :

— Haideți să plecăm. Dați-i lui moș Elisha să mănînce și spuneți-i că pe Jasper îl aducem noi îndărăt. Să lăsați ibricul pe foc, ca să-i puteți face cafeaua domnului Nathan de cum o intra în casă.

Ieși în grabă, se urcă în camionul greoi și porniră cu grijă pe pîrtia lunecoasă, spre șosea. După ce ieșiră pe poartă, roțile alunecară de pe pietrele pavajului în șleaurile înghețate din stratul de zăpadă. Nu se vedea decît o bucată din drumul pe care îl aveau în față, și în vreme ce camionul înainta, părea că și pămîntul merge o dată cu ei, fără să se schimbe și fără să rămînă în urmă. În cercul acela luminat, fulgerările subțiri ale zborului păsărilor licăreau și se stingeau ca niște semne magice.

Pe cînd se apropiau de Pedlar's Mill, o geană de lumină, atît de slabă încît abia ar fi putut să întreacă o undă măruntă stîrnită peste ape negre, pîlpîi în întuneric. Și odată cu unda, o transparență difuză porni să plutească înspre răsărit, la fel cum un abur străveziu se înalță dinaintea unei lumînări ce se apropie. Prin strălucirea ei peisajul părea trunchiat în fîșii, ca niște decolorate imagini de la Cercul Polar. Deasupra lor cerul rămînea înnegurat, dar de îndată ce ajunseră la gară, o lumină palidă inundă norii pe zarea dincolo de ruinele morii.

— Dacă trenul a venit la timp, trebuie să fi trecut cu mai bine de un ceas în urmă, spuse Dorinda, dar știa că nu există nici o șansă ca el să fi trecut.

— Are să vină dezgheț, ascultați la mine, încă înainte de apusul soarelui, răspunse Nimrod, deschizînd pentru prima oară gura de cînd plecaseră de acasă.

— Da, s-a mai înmuiat vremea.

La ceasul acela, în zorile mohorîte, gara părea mai singuratică și mai părăsită ca oricînd. Prinse în oceanul zăpezii, magazia și platforma păreau aruncate acolo ca niște trunchiuri de copaci aduși de ape. Pînă și lucirea roșiatică de pe cer părea să facă pustietatea iernii și mai pustie.

La început Dorinda nu izbuti să distingă nici un fel de mișcare; dar cînd ajunseră mai aproape, văzu un mic grup de oameni adunați în jurul a ceva pe care-l luase

în mod greșit din pricina depărtării, drept unul dintre vagoanele de marfă goale.

Acum însă văzu că era vorba de un tren alcătuit dintr-un singur vagon, tras de o locomotivă, și că mogîldețele mișcătoare erau oamenii care cărau ceva din vagon pînă la niște tărgi improvizate puse pe zăpadă.

— Trenurile au început să meargă iar, spuse Dorinda cu glas răgușit. Probabil că au fost eliberate șinele.

— Trag nădejde c-au să ia și untul ăsta al dumneavoastră, răspunse Nimrod. Dii ! Nu mai avem vreme de pierdut.

Un fior o străbătu prin șira spinării ; dar nu-și putea da seama din ce pricină, și mintea îi era cu totul goală de gînduri. Apoi, în vreme ce camionul începu să salte pe pîrtie, niște cuvinte goale îi țîșniră în cercul conștiinței. „S-a întîmplat ceva. Simt că s-a întîmplat ceva."

— Vezi pe cineva cunoscut, Nimrod ?

— Nu, doamnă. Nu pot să văd pe nimeni, dar deodată adăugă cu însuflețire : Ba uite că vine cineva. Oare să nu fie domnul Jim Ellgood ?

Camionul se opri lîngă gard și caii începură să răscolească cu boturile prin zăpadă, iar Nimrod lăsă hățurile și sări jos ca să ia untul. Dorinda se ridică în picioare, în camion, și începu să-și bată una de alta palmele înghețate. Picioarele îi erau amorțite de ger și, o clipă, refuzară să-i dea ascultare. Pe urmă își reveni, coborî din camion și se luă pe urmele lui Nimrod, înspre magazie. Numaidecît observă un grup de oameni care se agitau pe lîngă șine și gîndi : „Ce bine seamănă oamenii cu furnicile !" La apropierea ei grupul se destrămă și două siluete porniră prin zăpadă să-i iasă în întîmpinare. Unul era străin ; celălalt, deși îi trebui o clipă înainte de a-l recunoaște, era Bob Ellgood. „Ia te uită, arată ca un moșneag." își spuse ea. „Parcă-i tot așa de bătrîn ca și taicăsău." Trăsăturile îmbujorate, sigure de sine, îi erau asprite și pătate de funingine, iar părul creț și blond părea pîrlit și căpătase culoarea rogozului ars. Pînă și ochii îi păreau pîrliți, iar una dintre mîini îi era înfășurată într-un bandaj.

Se opri dintr-o dată şi rămase ca împietrită. Deşi nu simţea nici o teamă precisă, un fel de spaimă nelămurită îi bătea la uşa conştiinţei. „S-a întîmplat ceva ! S-a întîmplat ceva ! S-a întîmplat ceva !“ Mintea părea să i se fi desprins de propria-i fiinţă, de senzaţiile, de credinţele şi de simţămintele ei. Nu mai era decît un şopron gol, iar prin deşertul acestui şopron se îmbulzirăă deodată fîlfîiri ca ale unor aripi de rîndunele.

Cînd ajunse lîngă ea, Bob Ellgood îi întinse mîna nebandajată, spunîndu-i :

— Tata şi cu mine tocmai ne pregăteam să venim la dumneavoastră, doamnă Pedlar. Am fi vrut să fim cei dintîi care să vă vedem. Am fi vrut să aflaţi de la noi că Nathan...

— Prin urmare e mort, rosti Dorinda cu glasul stins.

Niciodată nu i se păruse posibil ca Nathan să moară. Era prea neînsemnat pentru un astfel de eveniment. Şi-acum, era mort.

— A murit ca un erou, vorbi cu gravitate un străin pe care nu-l mai văzuse pînă atunci.

— Da, a murit ca un erou, luă Bob Ellgood vorba din gura celuilalt. Asta am fi vrut s-o aflaţi de la noi şi să păstraţi în amintire cîte zile veţi trăi. Şi-a sacrificat viaţa pentru ceilalţi. Scăpase teafăr, fără o zgîrietură, dar s-a întors la locul accidentului. Trenul se răsturnase de pe şine şi se prăvălise dincolo de terasament. Luase foc şi femeile ţipau dinăuntrul vagoanelor. A sărit într-acolo fiindcă era teafăr. A sărit şi nu s-a mai întors.

— Doamne ! Ce ţipete ! exclamă străinul. Cîte zile oi trăi au să-mi răsune în auz.

— Cum, a scăpat teafăr ? repetă prosteşte Dorinda.

— Dar s-a întors îndărăt. A luat un topor de la cineva şi a sărit într-ajutor, fiindcă era teafăr şi puternic. Sfărîma vagonul cu lovituri de topor ca să scoată afară o femeie. A scos-o de-acolo...

Vorbele i se opriră în gîtlej, apoi adăugă în mare grabă :

— Cînd l-am găsit noi, era mort...

Dorinda se uită la el cu priviri rătăcite, fără să vadă altceva în afară de chipul plin de funingine şi arsura de pe cap. Şi întrebă :

— Au să-l aducă la fermă ?

— Dacă doriți, spuse Bob cu glas tremurat. Dar noi am zice că mai bine ar fi să se odihnească la cimitir.

În tăcere, abia dîndu-și seama de ce spunea celălalt, încuviință. Prin urmare Nathan silise oamenii să-l ia în serios, chiar dacă fusese nevoie ca înainte de asta să-și sacrifice viața. Merita, oare ? Oare i-ar fi făcut plăcere, dacă ar fi putut s-o afle ? — se întrebă.

— Pot să mă duc la biserică ? L-au dus acolo ?

Văzu că Bob șovăi înainte de a răspunde.

— Ar fi mai bine să nu-l vedeți... răspunse abia după vreun minut. Noi credem că a murit pe loc, însă...

Iarăși se opri și pe urmă continuă cu deznădejde :

— Dacă vă duceți acasă și lăsați în seama noastră tot ce e de făcut, vă promitem că toate au să se petreacă așa cum și-ar fi dorit-o el. Din toată inima vrem să-i facem o înmormîntare de erou.

— O înmormîntare de erou ! rosti Dorinda ca un ecou. Nu știa, n-avea cum să-și închipuie ce fel de înmormîntare avea să fie ; dar simțea prin intuiție că lui Nathan i-ar fi plăcut și că ea nu avea dreptul să împiedice o înmormîntare care lui i-ar fi fost pe plac.

Fără să mai spună un cuvînt, își lăsă capul în piept și se întoarse la camion, unde o aștepta Nimrod, complet demoralizat. O senzație de buimăceală îi înlănțuia simțămintele și, cîteva minute mai tîrziu, în drum spre casă, îi trecu prin minte că din nou nu era la înălțimea unuia dintre evenimentele de covîrșitoare importanță din viața ei. Oare în ce privește emoțiile, niciodată n-are să fie la înălțimea cerințelor vieții ? Nu simțea în suflet ceea ce știa că ar fi trebuit să simtă ; nu simțea ceea ce știa că ceilalți așteaptă din partea ei. Judecata-i neînduplecată îi spunea că e o ipocrită ; însă era vorba de o ipocrizie împotriva căreia rămînea împietrită și neputincioasă. Deși copleșită de tragedia generală, nu avea simțămîntul acut al văduviei. Ceva din sufletul ei, acea flăcăruie plăpîndă și luminoasă care era ea însăși, nu era zdruncinată de pierderea încercată, la fel cum nu fusese zdruncinată de toate tragediile din viața ei — cu o unică excepție. Îl părăsea pe Nathan, cu regret dar fără durere, în grija prea

tîrziei lui popularități. Cum ar fi putut să-i pizmuiască după moarte lucrul pe care și l-ar fi dorit cel mai mult în timpul vieții? Da, privindu-l așa cum îl privea, cu milă dar fără prefăcătorie, știa ce mult i-ar fi plăcut o înmormîntare de erou.

4

SE TREZI în întunericul dinaintea zorilor și îl auzi pe John Abner cum coboară scările și se oprește în hol să-și aprindă felinarul.

„Ar trebui să mă duc la grajd pentru muls", se gîndi ea; și pe urmă, mai domol: „Nu pot să cred că Nathan a murit."

Are să se obișnuiască vreodată cu ideea asta? Va putea vreodată trăi alături de faptul acesta, recunoscut dar încă neluat în seamă, așa cum trăise alături de cel al căsătoriei? „N-a trăit niciodată pe lume un om mai bun ca el", rosti cu glas tare. Aici, la fermă, se pomenise că-i duce lipsa, cu acel prim și vag simțămînt al unei pierderi. Insensibilitatea care o apărase la gară îi dispăruse de îndată ce gîndurile i se opriseră asupra calităților lui Nathan — bunătatea, mărinimia, larga înțelegere față de prejudecățile ei. Știa că are să-i simtă din ce în ce mai adînc lipsa, în fiecare dintre amănuntele vieții de la fermă, și că va începe să-l jelească de îndată ce va avea vreme să-și dea seamă că îl pierduse pentru vecie. În ziua dinainte n-avusese în minte decît un gol necuprins. Cînd se gîndea la ziua fără sfîrșit ce urmase întoarcerii de la gară, nu putea să-și recheme în amintire decît duioșia de necrezut a lui John Abner și vizita, după-amiază, a lui James Ellgood, care îi spusese că vestea accidentului abia ajunsese pînă la fermele de dincolo de Whippernock River și că preotul absent din mijlocul lor avea să se întoarcă la miezul nopții.

Și cu asta, a doua zi după moartea lui Nathan, începură ceremoniile preliminare ale înmormîntării. Primul și unul dintre cele mai întristătoare semne ale doliului fu zgomo-

toasa jelanie a negrilor, atraşi de înmormîntare ca peştii de nadă, incapabili acum de orice activitate în afară de jelirea răposatului. Atîta vreme cît, în mijlocul celei mai cumplite tragedii, rămînea o licărire de speranţă, erau în stare să se consacre unor sarcini herculeene ; dar deveneau sclavii superstiţiilor de îndată ce moartea pătrundea în casă. Bineînţeles că vacile trebuiau mulse ; dar cu excepţia mulsului şi a obligatoriei hrăniri a vitelor, pînă după înmormîntare, ferma părea pustie. Deşi trupul aproape carbonizat al lui Nathan rămăsese la Pedlar's Mill, vălul doliului se întinsese pînă la Old Farm. John Abner propusese chiar să se trimită telegrame hotelului şi magazinului de la Washington, şi laptele să fie lăsat în plata Domnului ; dar gîndul la smîntîna de cea mai bună calitate care ar fi fost aruncată era de neconceput pentru instinctele gospodăreşti ale Dorindei, care nu putu să nu-şi zică de asemenea că Nathan ar fi fost împotriva oricărei risipe. Da, era adevărat, ar fi fost împotriva oricărei risipe, însă i-ar fi plăcut şi o înmormîntare. Îşi aduse aminte de moartea maică-si şi de desăvîrşirea întregului ceremonial de atunci.

„Sînt cumva prea pretenţioasă ?“ se întrebă Dorinda. „Ar trebui să nu văd că toate au fost date peste cap ? La urma urmei, aşa cum spunea Fluvanna, omul nu moare decît o singură dată.“ Iar micul demon rîzător al agerimii ei hotărî, în ciuda voinţei ei : „E bine aşa, căci altminteri n-ar mai rămîne loc pentru viaţă.“

Nici nu se terminase bine gustarea de dimineaţă, cînd se pomeni năpădită de şuvoiul condoleanţelor. Era sus în pod, cu Fluvanna, şi lua unul cîte unul hainele cernite rămase de la doliul de pe urma părinţilor, cînd negresele apărură la gura podului, şuşotind cu răsuflarea tăiată de emoţie : „Uite-i că vin, domnişoara Dorinda ; daţi fuga şi puneţi-vă rochia neagră, pînă nu vin să vă găsească necernită.“

Luă o rochie soioasă ce fusese cîndva a doamnei Oakley şi o îmbrăcă, stăpînită de simţămîntul că se pregăteşte pentru propriul ei coşciug. Cu puţin înainte de-a porni să coboare, spre a-i întîmpina pe cei veniţi, Fluvanna despături şi-i flutură înaintea ochilor vălul de crep care

fusese purtat de două generații de văduve. Bunică-sa îl cumpărase în vremuri mai bune, iar după moartea ei — căci fusese una dintre văduvele perpetue ale Sudului — zăcuse împăturit și pus deoparte în camfor pînă ce venise vremea să-i fie de folos doamnei Oakley. Acum venise rîndul Dorindei, și un fior îi trecu prin inimă cînd trase în nări vechiul miros al pierderilor ireparabile.

— După înmormîntare o să trebuiască să vă cumpărați alt văl, spuse Fluvanna, dar pînă atunci cred că vă puteți descurca și cu ăsta. Acuma e aproape cafeniu, dar în biserică n-or să fie mulți care-or să bage de seamă.

Dînd deoparte vălul oferit, Dorinda se grăbi să coboare, după ce mai întîi îi reaminti Fluvannei să aibă cafea pregătită, dacă vreunul dintre vizitatori ar vrea să guste ceva.

„Cel puțin dacă mi-ar lăsa demnitatea și ar lua cu ei urîțenia morții", se gîndi Dorinda.

La capătul scării o aștepta domnișoara Seena Snead, cu o rochie de serj negru împrumutată de la o vecină.

— Ce Dumnezeu mai sînt și lucrurile astea de pe tine, Dorinda? întrebă, și ochii ei blînzi și bătrîni înotau în lacrimi. Pe cuvîntul meu, îți spun că parcă ar fi fost făcute înainte de Potop. Cum am auzit de moartea bietului Nathan, am și început să cercetez unde aș putea găsi o rochie neagră frumoasă pentru tine, s-o îmbraci la înmormîntare. Nu m-am mirat nici o clipă că Nathan a fost un erou. Totdeauna am știut că omul ăsta ascunde în el mult mai mult decît credeau unii. Pe urmă, cît stăteam să mă gîndesc cine a mai murit anul trecut, tînăra doamnă Garlick a venit aducînd rochia asta și o bonetă de doliu. Mi-a spus că s-a îngrășat prea tare, încît rochia asta nu-i mai vine bine și ți-ar fi recunoscătoare dacă ai fi bună s-o porți tu. Boneta ți-a trimis-o fiindcă, oricum, e bonetă de doliu, și ea în nici un caz n-are s-o poarte pînă nu l-o pierde pe John. Asta o face să se simtă superstițioasă, dacă o ține pusă deoparte, de parcă ar păstra-o cu un scop anume. I-a cumpărat-o John de la New York, cînd a pierdut-o pe maică-sa. Nu ți se pare că e ceva ce numai un bărbat poate să facă — să cumpere nevestei o bonetă cu dantele de văduvă cînd i-a murit mama?

— Îi sînt foarte recunoscătoare, răspunse Dorinda cam bățoasă scoțînd boneta din cutie.

— Are să-ți vină de minune, exclamă încîntată domnișoara Seena.

Cu toate că lacrimile tot îi mai curgeau de jalea lui Nathan, imaginația ei o și vedea pe Dorinda înveșmîntată în doliu.

— Te face să arăți mai distinsă decît o rochie colorată. Nici o îmbrăcăminte nu te face să arăți mai distinsă decît negrul — avea obicei să spună biata maică-mea.

Dorinda îmbrăcă rochia și stătu dreaptă și nemișcată în mijlocul dormitorului, cîtă vreme croitoreasa dădu drumul tivului de la poale și îi făcu un pliu în talie.

— De cînd sînt, n-am văzut pe cineva să-și păstreze așa de bine silueta, remarcă domnișoara Seena. Din cîte cred eu, asta-i din pricină că stai mult pe-afară și alergi tot timpul. Biata maică-mea avea obicei să spună că, după ce mai înaintezi în vîrstă, ai de ales între a-ți păstra tenul și a-ți păstra silueta ; s-ar zice însă că tu ai făcut așa ca să le păstrezi pe amîndouă de minune. Iarna mai se vede cîte o vinișoară pe obraz și pielea ți-e mai aspră de vînt, iar ridurile apar mai adînci decît s-ar cuveni, dar culorile din obraji nu lasă să se vadă nimic. Ai patruzeci acuma, nu-i așa, Dorinda ?

— Patruzeci și doi. Cîteodată îmi vine și mie greu să cred.

— Ehei, ești plămădeală tare, dintr-aceea care nu se trece repede. Gîndește-te la Geneva Ellgood, săraca. S-a trecut aproape tot așa de repede cum a și înflorit.

Dorinda oftă.

— Avea nevoie de mai multă dragoste decît poți afla pe lume.

Și gîndi : „Cea mai sigură cale de a cîștiga dragostea e să te prefaci că n-ai nevoie de ea."

— Toată lumea știa că Jim Ellgood l-a silit pe Jason să se însoare cu ea, și toți oamenii au fost grozav de furioși că pe tine te-a părăsit. Mai mult asta decît băutura l-a făcut să-și piardă clientela, fiindcă nimeni nu voia să fie îngrijit de un doctor care nu se purtase ca un om

de onoare. A început să decadă numaidecît după aceea, iar el şi cu Geneva au trăit ca cîinele şi pisica pînă cînd biata femeie s-a aruncat în iaz. Acuma Jason a ajuns aproape tot aşa de rău ca ea, deşi pe bărbaţi nu prea-i poneşte nebunia cu copilul pe care trebuie să-l nască. Dar şi el are o rotiţă stricată, c-altminteri n-ar trăi ca un pustnic în fundul pădurii, şi numai cu o negresă bătrînă care să-i poarte de grijă.

Şedea în genunchi pe podele şi prindea fusta Dorindei cu ace luate dintr-o perniţă ca o gogoaşă roşie, pe care o purta atîrnată la pieptul rochiei.

— A fost norocul tău că l-a luat Geneva, încheie croitoreasa, şi că tu ai aşteptat şi l-ai luat în schimb pe Nathan. Trebuie să găseşti puţină mîngîiere în faptul că eşti văduva unui erou.

Văduva unui erou ! Încă de pe acum spiritul lui Nathan, eliberat de grelele neajunsuri ale trupului, devenise ceva ce trebuia luat în seamă. Cîtă vreme trăise, nimeni nu-l luase în serios, dar acum, după ce murise, căpătase un ascendent uriaş.

— Cred c-am să cad jos, dacă mă mai ţii un minut în picioare, spuse Dorinda cu voce stinsă.

Domnişoara Seena fu numaidecît cuprinsă de îngrijorare.

— Sărmana de tine, cred şi eu că lovitura asta ţi-a slăbit nervii. Stai imediat jos, şi am să termin rochia pînă soseşte preotul.

În fine, croitoreasa conteni cu vorbăria şi se apucă de lucru, iar după-amiază, cînd familia Ellgood veni împreună cu preotul să-i vorbească Dorindei în legătură cu funeraliile, ea îi întîmpină îmbrăcată în rochia neagră de serj, cu garnitură de crep la piept. În salon, focul ardea sub cele două urne de bazalt negru, aşezate pe consolă, şi sub gravura pătată prinsă în perete. În vreme ce încă mai dădea mîna cu cei din familia Ellgood, un şir de vizitatori, în frunte cu Minnie May şi Bud, pătrunse în salon. Minnie May venise cu cei şase copii ai ei, iar cei mai mici începură de îndată să se joace cu păpuşile în spatele sofalei de lemn de trandafir aşezate în colţ, în vreme ce cei

mai măricei cercetau cărțile ce ocupau trei pereți ai încăperii, pînă la jumătate.

— Nu crezi c-ar trebui să-i opresc ? întrebă Minnie May. Ar fi mai la largul lor în bucătărie, unde Fluvanna le pregătește turtă dulce.

— Spune-i Fluvannei să nu uite că trebuie să aducă niște vin de mure și prăjituri, șopti Dorinda drept răspuns.

Înainte de a apuca să stea de vorbă cu primii veniți, salonul se umpluse de lume, și John Abner trebui să aducă scaune din alte odăi. „Cînd te gîndești că trebuie să port bonetă cu dantelă de văduvă !“ se pomeni Dorinda gîndind, în vreme ce asculta condoleanțele rostite cu glas răguşit de preot. „Dacă ar pleca toți și mi-ar lăsa timp să mă gîndesc, poate că aș simți ceva ; dar nu pot simți nimic, atîta vreme cît îmi vorbesc.“ Deşi cele mai multe chipuri îi erau cunoscute, iar pe cîțiva dintre ei îi întîlnise mereu pe drum, încă din vremea copilăriei, se aflau totuşi de față și cîteva persoane despre care nu-şi putea aduce aminte nimic. Descoperi pe dată că erau străini ce se aflaseră împreună cu Nathan în trenul accidentat. Pe doi dintre ei îi trăsese din vagoanele ce ardeau, cu prețul vieții lui.

Drumurile, oricît de proaste ar fi fost, nu-i împiedicaseră să vină decît pe fermierii de dincolo de Whippernock River. Podul fusese rupt de viscol, iar gheața care se topea făcuse și acel firav firișor de apă să nu mai poată fi trecut prin vad. Bătrînul domn Kettledrum, care nu mai practica profesiunea de veterinar și ajunsese acum „poştaş călare“ pentru corespondența din regiune, fusese gata să se înece încercînd să treacă prin vad. Pînă și Willow Creek se umflase așa de tare, că luase podul de bîrne. Dar nici zăpada și nici apele furioase nu-i putuseră ține acasă pe fermierii din vecinătate. Albi ori negri, bogați ori săraci, veniseră să aducă mîngîiere văduvei unui erou, la ceasul de cumplită durere. Domnul Kettledrum însuși trimisese vorbă că, neînfricoșat de primejdia din care doar cu greu scăpase, luase drumul de ocol pentru a-i aduce Dorindei ziarele de dimineață.

„Și cînd te gîndești că în toate astea este vorba despre Nathan", își spuse Dorinda pe cînd stătea acolo și ținea în poală ziarul adus de James Ellgood.

„EROUL DIN TRENUL DERAIAT ÎȘI DĂ VIAȚA PENTRU ALȚII
SCOBORÎTORUL CELUI DINTÎI MORAR DE LA PEDLAR'S MILL ÎȘI AFLĂ MOARTEA SALVÎND FEMEI ȘI COPII.
UN MONUMENT VA FI ÎNĂLȚAT ÎN CIMITIRUL DE LA PEDLAR'S MILL."

Urma apoi o listă de subscripție pentru ridicarea monumentului, care începea cu o mie de dolari donați de o persoană anonimă din nord.

Da, oricît de îngrozitor ar fi fost, nu-și putea stăpîni sentimentul că, în toată întîmplarea asta, se petrecea un lucru teatral și străin de realitate. La fel de bine ar fi putut să se afle pe scenă, la o serbare școlară, și să-i asculte pe cei de față declamînd fragmente din Shakespeare. Eroismul lui Nathan i se părea la fel de nefiresc ca și înlănțuirea întîmplărilor în teatrul shakespearean. Îi era rușine de ea însăși. Îl părăsise oare pe Nathan în moarte, fiindcă nu-l putea recunoaște în ceea ce privea, nedeslușit, a fi fost partea lui de eroism? Oricum, rușinată sau nu, îi era peste putință să înțeleagă. De îndată ce ai putea să înțelegi, își spuse prostește sie însăși, viața întreagă ar arăta altfel. Totuși, în clipa asta era prea buimăcită, prea nesigură de sine ca să poată crede în ce era de necrezut. Tragedia părea prea magnifică pentru a fi și adevărată.

Preotul era un om bătrîn. O cunoscuse pe mama Dorindei pe cînd erau amîndoi tineri; pe Nathan îl cunoscuse de copil, și acum durerea îi sugruma gîtlejul cînd vorbea despre el. Chipul îi era la fel de cenușiu și imobil ca o stîncă, se gîndi Dorinda, cu toate că glasul îi amintea de susurul unui pîrîiaș. Deasupra frunții bombate, părul-i alb și rar atîrna în șuvițe răsletite, care se ondulau la vîrf. De ani de zile nu-l văzuse în altă parte decît în amvon, și se simțea stînjenită cînd îl vedea stînd alături de ea și ștergîndu-și ochii cu zdrențele unei batiste de mătase. Și pe cînd el vorbea întruna, Dorinda privi pe

deasupra bătrînului preot şi văzu toţi oamenii aceia, unii cu totul necunoscuţi, foindu-se prin salonul care avea acum pentru ea simbolul unei pietre funerare. Şuşoteau, şi ea ştia că vorbeau despre Nathan, cu acelaşi ton evlavios cu care vorbeau totdeauna doar despre misionarii morţi la datorie sau despre generalii de vază ai armatelor sudiste. Observă că John Abner se dusese afară să se îngrijească de caii celor sosiţi, şi uitîndu-se pe fereastră o văzu pe Fluvanna venind dinspre cotețe cu un maldăr de păsări tăiate. Cu obişnuita ei prevedere, fata asta care îi întrecea în agerime pe toţi negrii, se gîndise să pregătească cina pentru toată mulţimea sosită acolo.

Bătrînul preot sfîrşise de vorbit, dar acum începea din nou, într-un înflorat stil oratoric. Cîtă vreme avea s-o mai ţină ? se întreba Dorinda. Şi tot aşa o să fie şi la înmormîntare ? Multe erau de spus, încuviinţă şi Dorinda, căci slujba includea şi retorica preoţilor. Cînd, în cele din urmă, bătrînul se aşează în balansoarul de lîngă foc şi se apucă să-şi şteargă ochelarii, Bob Ellgood se ridică şi o lămuri asupra aranjamentelor pentru înmormîntare, ca şi cum ar fi dorit ca văduva să înţeleagă că aveau să fie demne de Nathan. Astăzi era miercuri, iar funeraliile publice, funeraliile unui erou, urmau să se desfăşoare vineri, la orele trei după-amiază. Pe urmă îi înmînă Dorindei o listă a purtătorilor de panglici, mulţi dintre ei „onorari“, şi ea văzu că dintre numele acelea multe îi erau necunoscute.

— Sînt dintre cei ce s-au aflat în tren, care doresc să-i aducă acest ultim omagiu, îi răspunse Bob la întrebare. Erau aceiaşi, lămuri el mai departe, care deschiseseră lista de subscripţii. Este ideea noastră să ridicăm prin subscripţie publică un monument pe mormînt, în cimitir, încheie Bob. Generaţiile viitoare au să-şi amintească de eroismul lui.

„Bietul Nathan“, se gîndi Dorinda, şi ochii i se umplură de lacrimi. „Dac-ar putea să-i audă ce spun.“

La Pedlar's Mill nu existase niciodată vreun monument ridicat prin subscripţie publică, şi Dorinda nu putu să nu reflecteze cît de bucuros ar fi fost Nathan dacă ar fi putut lua parte activă la îndeplinirea unui asemenea

proiect. Așa este, unii oameni trebuiau să aștepte pînă după moarte lucrurile care i-ar fi făcut fericiți în timpul vieții.

De îndată ce Bob Ellgood termină de vorbit, un zumzet general se stîrni în încăpere, și după un moment de confuzie, Dorinda înțelese că fiecare își amintea despre cine știe ce act de generozitate al lui Nathan pe cînd era copil, și despre care ei își mai aduceau aminte. Aceste amintiri, începute cu o întîmplare relatată de glasul răgușit al preotului, căpătară intensitate de ton pe măsură ce se înmulțeau, pînă cînd încăperea răsună de un cor de elogii. Era oare cu putință ca Nathan să fi săvîrșit toate aceste acte nobile, și ea să nu fi auzit niciodată de ele? Era oare posibil ca atît de multă lume să fi cunoscut măreția caracterului său, și totuși comunitatea în mijlocul căreia trăise să fi continuat a-l trata mai mult sau mai puțin ca pe un clovn? Mereu și mereu auzea același bombastic refren: „Totdeauna am știut că în Nathan Pedlar se ascundea mult mai mult decît putea să vadă lumea."

Stînd acolo în mijlocul șuvoiului de laude tardive, Dorinda avea impresia că, din negura cuvintelor, se desprinde încetul cu încetul o idee. Toată viața lui, Nathan fusese neînțeles. Deși n-ar fi putut să stabilească momentul precis al acestei apoteoze, își dădu acum seama că fusese martora trecerii unui om în legendă. De astăzi înainte îi va fi cu neputință să se mai gîndească vreodată la Nathan în felul acela atît de puțin romantic în care se gîndise la el cît fusese în viață. Moartea nu numai că-l înnobilase, dar îl și înălțase într-un chip măreț. În acel imn de slavă, nu mai rămînea loc pentru modestia lui. Ar fi fost oare cu putință ca numai ea singură să nu fi izbutit să-i vadă frumusețea caracterului, ascunsă sub aparențe înșelătoare? Numai ea singură îl înțelesese greșit și îl depreciase? Inima i se umflă în piept în asemenea măsură, încît avu senzația că se sufocă. Cînd își aducea aminte de bărbatul ei, vedea acum aspectul lui interior, și nu exterior.

— Cred că n-avea mai mult de opt ani cînd a preferat să se lase biciuit decît să-l pîrască pe Sam, băiețașul lui

Sandy Moody, care furase cireșe de la bătrînul Haney, psalmodia Ezra Flower, cel care conducea licitațiile. Parcă-l văd și acum cum a stat și a primit loviturile de bici fără un geamăt, și cum băieții ceilalți îl necăjeau și-i spuneau „clovnul", din pricină că-și zdrobise nasul. Da, doamnă, totdeauna am știut că în Nathan Pedlar se ascundea mult mai mult decît putea să vadă lumea.

Încăperea caldă, lumina focului, murmurul glasurilor se topiră ca într-o ceață. Dincolo de geamurile incendiate de razele soarelui, Dorinda vedea cîmpurile albe, care parcă reflectau camera în care se afla. Din această vedenie, rugăciunile preotului se revărsau asupra ei cu un fel de influență adormitoare. O irezistibilă forță de sugestie, la fel de intensă, și totuși la fel de difuză, ca lumina focului, îi aduna gîndurile privitoare la trecut. Și se pomeni repetînd : „Da, în Nathan se ascundea mult mai mult decît ar fi putut bănui cineva vreodată."

Datorită uneia dintre acele schimbări bruște, obișnuite în Virginia, ziua înmormîntării lui Nathan aduse o adiere de primăvară. Zăpada se topise cu atîta repeziciune, încît drumurile deveniseră adevărate pîraie, iar Whippernock River, cu podul lui rupt, rămînea de netrecut. O dulce moliciune ca de aprilie plutea în aer, și cerul întins pe deasupra cîmpurilor iernatice era pufos ca un buchet de zambile albastre și albe. Cu toate că un număr de fermieri de dincolo de Whippernock River n-avusese cum să vină la înmormîntare, multă lume venise de la oraș cu trenul și de prin apropierea căii ferate, cu orice vehicul putea fi folosit. Bisericuța era plină pînă la sufocare, în vreme ce prectul citi scurta rugăciune și își rosti lunga predică despre frumusețea sacrificiului de sine. După ce ultimul imn fu întonat cu suspine trădînd emoția multora, iar mulțimea o porni spre cimitir, cu Nathan în sicriul acoperit de flori și Dorinda în hainele-i cernite, un val de durere se așternu ca o boală molipsitoare, peste toți cei de față. Cu capul cuviincios plecat, Dorinda se străduia să audă numai vorbele preotului și să vadă doar mormîntul deschis la picioarele ei, cu grămada de lut roșu din jurul gropii. Dar, după jalnicul lor obicei din momentele de maximă încordare, simțurile îi deveniră

extraordinar de ascuțite, și orice detaliu mărunt al scenei i se fixa în minte. Văzu chipul albit și brăzdat al preotului, care se ruga cu ochii închiși și cu gesturi violente, de parcă se luase la trîntă cu Dumnezeu ; văzu cum se clătinau penele negre de la pălăria domnișoarei Texanna Snead, și își aduse aminte că Nathan o botezase odată „dricul cu pene" ; văzu gurile căscate ale copiilor pe care, din pricina grabei, mamele renunțaseră să-i mai spele ; văzu pînă și cîrdul lacom de găini care invadaseră cimitirul și rîcîiau pe morminte. Pămîntul de la picioarele ei era acoperit de flori, iar printre crucile, cununile și jerbele de flori, zări o mică locomotivă alcătuită din garoafe roșii, și încercă să descifreze numele de pe panglici. Multă vreme după ce avea să uite orice cuvînt din predică, încă mai putea să vadă în fața ochilor acea caraghioasă locomotivă de flori și să simtă în nări mirosul puternic al garoafelor veștejite.

Pe cînd ședea acolo, în fața mormîntului deschis, amintirile îi năvăleau și îi piereau din minte ca pleava în bătaia vîntului. Cea dintîi predică ascultată. Bătrînul preot rugîndu-se cu ochii atît de strîns închiși, încît păreau niște scrijelituri făcute cu briceagul. Vremea cînd, stînd în strană, încă nu ajungea cu picioarele la podele. Bomboanele puse într-o pungă de hîrtie, ca să stea cuminte. Maică-sa mirosind a săpun și a camfor. Misionari în stranele din față. Salvarea copilașilor negri. Felul cum căsca și se întindea. Pe-atunci se afla și Nathan acolo, un băiat mare, cîntînd în cor cu glas ascuțit ca de greiere. Și Rose Emily. Cît de frumoasă era ! Apoi Rose Emily pe moarte, cu lumina aceea de fericire în ochi și cu roșeața din obraji. Douăzeci și doi de ani de atunci ! Da, a făcut tot ce a putut pentru copiii bietei Rose Emily.

Mai tîrziu, pe cînd se întorcea spre casă împreună cu John Abner, își dădu seama că, deși pe Nathan îl îngropaseră în cimitir, legendarul Nathan din rugăciuni și din predică tot le mai ținea tovărășie.

— Tare aș fi vrut ca tata să audă cîte au spus oamenii despre el, rosti John Abner cu respect detașat, ca și cum ar fi vorbit despre unul din binecunoscutele per-

sonaje biblice. Cît de mult l-ar fi încîntat să știe ce au gîndit despre el după moarte.

— Poate că știe, răspunse Dorinda.

O vreme vorbiră despre asta ; despre felul cum adeseori moartea te ajută, mai mult decît viața, să înțelegi oamenii ; despre predică și despre flori și despre doliul împărtășit de toți.

— Pe Jacob Moody l-ai văzut ? întrebă John Abner. A lucrat de multe ori pentru tata înainte de-a ne muta noi la Old Farm, și Jacob mi-a spus c-a trecut Whippernock River înot, ca să poată veni la înmormîntare.

Dorinda se șterse la ochi.

— Lucruri dintr-astea l-ar fi înduioșat pe Nathan. N-am pomenit încă pe nimeni să se înțeleagă așa de bine cu oamenii de culoare. Asta, probabil, din pricină că era un om atît de drept, așa cred.

— Jacob mi-a spus chiar vorbele astea : „Domnul Nathan a fost omul cel mai drept pe care l-am văzut vreodată." Dă-ți deoparte vălul acela gros, Dorinda. O să te sufoce. Așa. Acum e mult mai bine. Arăți la fel ca luna cînd iese de după nori.

Dorinda zîmbi.

— A venit pînă și neamțul acela bătrîn, care s-a mutat în casa lui Haney. Mă gîndesc ce părere o fi avînd el acuma despre Germania ? Știi, n-o să mai auzim nimic despre război. Obișnuiam să-i spun lui taică-tău că războiul n-ar fi putut să-l pasioneze mai mult nici dacă s-ar fi desfășurat la Old Farm.

— Și pe mine începuse să mă intereseze, îi răspunse John Abner. Am să încerc să-l urmăresc pe hartă, așa cum făcea tata seara. Ei, cred că pînă la iarna viitoare, o să se termine totul.

— Și-atîtea pierderi de vieți omenești fără nici un rost ! exclamă Dorinda.

Cotiră înspre poartă, peste podeț. Drept în față, văzu casa și fumul fluturînd ca niște steaguri deasupra hornurilor. Pe colina de dincolo, pinul cel mare se proiecta negru pe albastrul și albul cerului.

5

DEȘI Dorinda ar fi fost surprinsă dacă și-ar fi dat seama, anii de după moartea lui Nathan s-au dovedit a fi cei mai îmbelșugați și mai fericiți din viața ei. Au fost ani de necontenite strădanii, căci un război mondial fusese dus și cîștigat cu ajutorul fermierilor ; dar anii aceștia trecuseră peste ea ca frunzele veștede purtate de furtună. Pînă cînd s-a sfîrșit, războiul n-a fost pentru Dorinda un lucru mai apropiat decît o bătălie din istorie. Nu-i rămăsese nimic ce s-ar fi putut compara cu înflăcărarea imaginilor ce mișunau în amintirile maică-si despre anii de foamete și casele incendiate ale sudiștilor. Numai atunci cînd văzu victoria exprimată în recolte și nu în bătălii, putu să simtă că și ea participase la război.

La început nemții îi păruseră mai puțin un dușman de moarte, decît un duh rău dezlănțuit, și luptase împotriva lor la fel cum străbunicul ar fi luptat împotriva unei erezii sau a unei molimi. Faptul că oamenii erau în stare să se distrugă unii pe alții i se părea mai puțin de necrezut, decît acela că puteau să distrugă cu bună știință bunurile care făceau viața tolerabilă. Să fie ei în stare să nimicească într-o zi, într-un ceas, bunuri pentru obținerea cărora își jertfise toată tinerețea ! Întinsă în pat, cu mîinile și picioarele chinuite de dureri care nu o lăsau să doarmă, cu mintea goală de gînduri din pricina oboselii, auzea cum duduie fugărindu-i-se prin gînduri, ca într-un delir, șirul de recolte. Cartofi. Porumb. Grîu. Mazăre. Trifoi, Lucernă. Și iarăși, de la început. Lucernă. Mazăre. Cartofi, Porumb. Grîu. Trifoi. Asta era tot ce însemnau pentru ea anotimpurile, unul după altul. Tinerețea i se ducea, știa bine ; dar dacă tinerețea îi adusese atît de puține lucruri încît vîrsta ar fi putut să i le ia — de ce ar regreta-o ? La tîmple, părul nu mai era argintiu, ci alb ; sub roșeața caldă, obrazul era încrețit de riduri și asprit de vînturi ; dar ochii încă îi rămîneau luminoși și limpezi, deși privirea de pasăre întemnițată dispăruse.

Pe măsură ce lupta continua, ceea ce o supăra mai mult era lipsa ei de elasticitate. Tirania detaliilor devenise mai mare și reacția față de dezamăgiri mult mai lentă. Lăsînd deoparte cele spuse de doctorul Faraday despre „admirabila ei constituție", sănătatea începuse să-i provoace neliniști. „De la război îmi vin toate astea", gîndea uneori. „Și dacă pe mine m-a costat tinerețea, poți să-ți închipui ce înseamnă pentru bărbații care luptă cu arma în mînă." Presupunea că e o nebunie necesară, dar era o nebunie împotriva căreia se răzvrătea. Oare omenirea se străduise cu nechibzuință să grăbească prea mult evoluția, iar pojghița de civilizație se arătase prea subțire pentru a putea să țină în frîu pornirile dezlănțuite ? Cei doi ani petrecuți alături de doctorul Faraday o deprinseseră cu o interpretare biologică a istoriei. Și poate de asta își zicea cu tristețe : „Lucrul cel mai rău în război nu sînt luptele. Nu e nici măcar uciderea și jefuirea celui mai slab. Lucrul cel mai cumplit este că un număr mare de oameni, atît femei cît și bărbați, se bucură de el, se avîntă în focul lui ca într-o nemaipomenită aventură."

Dacă John Abner ar fi plecat în Franța, războiul ar fi venit mult mai aproape de ea ; însă John Abner rămînea legat de fermă datorită piciorului beteag. Știa că fusese suprema umilință din viața lui : să-i vadă pe ceilalți flăcăi din Pedlar's Mill pornind către cîmpurile de instrucție. Mila ei era mai puternică decît ușurarea de a-l avea lîngă sine, și dorea din adîncul inimii ca și el să fi putut pleca. „Ai să fii mult mai folositor la fermă", îi spusese ca să-l consoleze, cînd se întorseseră de la gară. Dar el se mulțumise să clatine din cap și privise mut spre trenul ce se îndepărta. Și atunci înțelese că lucrul după care tînjea John Abner nu era utilitatea, ci gloria.

Dintre flăcăii conduși atunci la gară, cîțiva muriseră ; dar erau tineri pe care îi cunoștea doar din văzute. Doi dintre băieții lui Josiah căzuseră, iar al treilea murise de gripă, după ce fusese de trei ori decorat ; dar băiatul acela trăise atîta vreme departe, încît nu-l mai simțea aproape de suflet. Cel de-al doilea fecior al lui Bob Ellgood se întoarse cu nervii distruși de șoc, la explozia unui obuz, și de cîte ori îl vedea în prag la Green

Acres, încercînd să împletească niște coșuri, Dorinda simțea cum i se topește inima de milă. Dar nici așa războiul nu avusese vreo legătură directă cu ea. Cel mai strîns contact al ei cu luptele avusese loc atunci cînd Jubal, băiatul Fluvannei, murise într-un spital din Franța și ea se văzuse silită să citească scrisoarea cu glas tare, fiindcă Fluvanna era prea deznădăjduită ca să poată deslușì cuvintele. Îl cunoscuse pe Jubal încă de mic copil. Crescuse la fermă și ea îl învățase să citească. În ziua cînd sosi vestea, amîndouă femeile munciseră pînă erau gata să cadă jos de oboseală. Munca fusese întotdeauna salutară pentru Dorinda. Acum o salva de restriștile războiului, la fel cum odinioară o salvase de sub povara amintirii lui Jason.

Sperase că, odată cu reîntoarcerea păcii, viața la fermă avea să reintre pe făgașurile ei obișnuite ; dar primul an de pace nu se încheiase, cînd descoperi că demoralizarea venită odată cu pacea era mult mai greu de înfruntat decît nebunia războiului. Trecuse exaltarea patriotică în stare să-i împingă pe oameni către isprăvi uluitoare. Lumea ce fusese organizată pentru distrugere i se părea acum complet dezorganizată, favorabilă nebuniei. Pînă și la Pedlar's Mill, ajunseseră cîteva unde ale descompunerii generale. Și deseori se întreba cu amărăciune : ce mai rămăsese acum din acel extaz al furiei războinice ? Oare ce altceva mai rămăsese, în afară de sila față de muncă și de scumpirea tuturor lucrurilor ? Lefurile exagerate plătite pentru munca necalificată îi ruinau pe fermieri ; căci lucrătorii agricoli, care primiseră de la guvern cîte șase dolari pe zi, nu se mai mulțumeau să țină coarnele plugului pentru plata derizorie ce-i îngăduise pe vremuri să readucă la viață întinsele pămînturi părăginite de la Five Oaks. Vedea cum, una cîte una, fermele arendașilor recădeau sub stăpînirea rogozului și a salcîmilor. Folosea acum la fermă două pluguri trase de tractoare ; însă drumurile ajunseseră din nou de nefolosit, fiindcă nici un negru nu mai putea fi convins să lucreze la ele. Chiar și atunci cînd angaja lucrători să dreagă bucata de drum podită cu bîrne dintre poarta fermei și răscruce, era cu neputință ca în locurile mai proaste să păstrezi drumul într-o stare prielnică

pentru trecerea unui vehicul mai greu ca un Ford. Dar chiar și vremurile acestea despre care crezuse că au să-i aducă sfîrșitul bunăstării, trecuseră la fel cu celelalte.

La urma urmei, bărbații fermieri avuseseră mai mult de suferit. James Ellgood lăsase din nou locurile mărginașe în paragină, fiindcă îi fusese cu neputință să găsească argați să le lucreze. Bătrînul John Appleseed se lăsase de grădinărit după ce pierduse toate legumele, într-o primăvară cînd fusese bolnav și nu avusese pe nimeni să le culeagă. În asemenea vremuri de restriște, Dorinda fusese ajutată de un dar pe care niciodată mai înainte nu se bizuise, iar acesta era, cum s-ar fi exprimat ea fără ezitare, darul de „a se descurca" cu negrii. Spre deosebire de James Ellgood, înclinat către duritate, ea păstrase relațiile prietenești ale mamei ei cu familiile de culoare stabilite la Pedlar's Mill. Cînd apăru criza de mînă de lucru, clanul Moody îi furniză argații de care avea nevoie la cîmp. Familiile Moody, Plumtree și Green erau împrăștiate pe mici ferme bine gospodărite, începînd cu așezarea familiei Plumtree și pînă pe pămînturile de dincolo de Whippernock River ; totuși, de la mic la mare, erau uniți prin legături de rudenie cu urmașii mătușii Mehitable. Într-o iarnă, cînd toate drumurile înghețaseră și bîntuise o ucigătoare epidemie de gripă, rubedeniile mătușii Mehitable — care murise de mult — trimiseseră Dorindei mesaje rugătoare și ea le dăduse din belșug rachiu de piersici și vin tonic de mure, moștenite de la maică-sa. Aproape că nu rămăsese colibă în care molima să nu pătrundă, și pe oriunde se abătea boala, se arăta și Dorinda călare pe Snowbird, calul ei cel mare și alb cu coamă revărsată și șuvițe frumos împletite în coada ce nu fusese niciodată tunsă. Avuseseră de înfruntat o iarnă cumplită. Din noiembrie și pînă în martie, peisajul rămăsese îmbrăcat în aspectul fantomatic și halucinant ce-i amintea Dorindei de una dintre gravurile după Doré văzute în Biblia maică-si. Doctorul Stout se afla încă în Franța, iar la Pedlar's Mill nu se mai găsea nici un alt medic în afară de Jason Greylock. Dorinda îl întîlnea uneori ducîndu-se ori întorcîndu-se călare de la cîte un caz disperat ; dar el părea fie să n-o recunoască, fie să-i fi uitat numele. Lumea spunea că tot

mai era doctor priceput, cînd era cu mintea limpede. Din păcate, însă, adesea era prea beat ca să-și mai dea seama ce face. Arăta ca un moșneag, fiindcă pielea îi era palidă și zbîrcită, pungile de sub ochi i se umflaseră și se roșiseră, și rețele de vinișoare congestionate îi împînzeau obrajii.

Într-o după-amiază, pe cînd molima era în toi, Dorinda se duse călare pînă la una dintre colibele cele mai sărăcăcioase și se întîlni cu el tocmai cînd dădea să plece.

— N-ar trebui să intri înăuntru, îi spuse scurt. (În sfîrșit, îl vedea și ea o dată treaz.) Doi dintre copii au murit chiar acum de pneumonie, iar ceilalți sînt grav bolnavi. Sînt cele mai grave cazuri pe care le-am întîlnit.

Călare pe calul ei alb, ca o Jeanne d'Arc la maturitate, îl privi de sus. Pe chip nu i se putea citi nimic altceva, în afara obișnuitului curaj neînfricat. Se gîndea: „În sfîrșit, va trebui să-i vorbesc, și pentru mine n-are nici o importanță dacă îi vorbesc sau nu". Trecuse un sfert de secol de cînd o condusese acasă, în acea după-amiază de februarie. Un sfert de secol și ea nu uitase! Așa e, atunci cînd nu ai ca tovarăș decît singurătatea, amintirile sînt obligate să dăinuie!

— Nu mi-e frică, îi răspunse ea pe ton liniștit, după ce descălecă și îl priponi pe Snowbird de un copac. Ție îți este?

Atîta vreme cît putea să se învelească în mantia deprinderilor profesionale, își zise că Jason nu era lipsit de demnitate. Cu toate că din el nu mai rămăseseră decît zdrențe, era și mai puțin la discreția ei decît în ipostaza unui iubit de care își amintea. O clipă, i se păru că îi aștepta întrebarea cu nerăbdare. Apoi răspunse, și glasul îi sună ca un rîs oprit în gîtlej:

— Mie? Nu. De ce mi-ar fi frică?

Zîmbetul Dorindei era tăios ca o lamă de cuțit.

— Pentru asta se găsesc întotdeauna motive, chiar dacă ar fi vorba numai de amintirea fricii — nu?

— Crezi, prin urmare, că întotdeauna am fost un laș?

Da, în clipa de față era destul de treaz, ținut în frîu de fărîmele de responsabilitate profesională, unica responsabilitate pe care o acceptase vreodată. Dorinda rîse.

— Am încetat să mă mai gîndesc la tine cu douăzeci și cinci de ani în urmă.

— Știu, zise, dar părea că vorbele ei îl impresionaseră. Pînă la urmă, l-ai luat pe cel mai bun dintre bărbați. În Nathan se ascundea mult mai mult decît și-ar fi închipuit cineva.

— Astăzi toată lumea spune așa.

— Bine, dar e adevărat chiar și dacă o spune toată lumea. Te-ai măritat cu un om de ispravă.

Pentru ea, venise ceasul triumfului ; și cu toate astea, știa bine că, asemenea tuturor celorlalte lucruri din viața ei, ceasul triumfului venise prea tîrziu. Un sfert de secol e mai mult decît poate dura speranța. Vechea durere murise acum, și odată cu ea, și vechea amărăciune. Acum nu mai avea nici un fel de importanță. Nimic din ce ar fi putut el spune sau face nu mai avea importanță. Ea trăise și izbutise să treacă și dincolo de dragoste și dincolo de ură. Trecuse dincolo de orice simțămînt față de el, în afară de dezgust. Ultima scenă de la Five Oaks îi reveni în minte, și buzele i se strîmbară de silă.

— Da, m-am măritat cu un erou.

Iar în sinea ei, își spuse : „Dacă m-ar putea auzi Nathan !"

— Ți-ai clădit viața în ciuda mea. Mă bucur de asta.

Dorinda izbucni iarăși în rîs. Cît de puține lucruri știau bărbații despre femei ! Pînă și Nathan, care o iubise, nu o văzuse niciodată cum era în realitate.

— Da, mi-am clădit viața în ciuda ta.

— Ar fi prea mult, cred, să mă aștept ca să înțelegi de ce m-am ratat. Niciodată n-am alergat după femei. N-a fost asta slăbiciunea mea. Niciodată n-am vrut să fac vreunul dintre lucrurile pe care le-am făcut. Niciodată n-am vrut să te părăsesc. Niciodată n-am vrut să mă însor cu Geneva. Niciodată n-am vrut să distrug viața nici uneia dintre voi. Niciodată n-am dorit să trăiesc în pustietatea asta uitată de Dumnezeu. Niciodată n-am vrut ca băutura să pună stăpînire pe mine. N-am vrut să fac nici măcar unul singur dintre toate lucrurile

astea ; dar le-am făcut, pe toate le-am făcut. Iar tu niciodată n-ai să înțelegi cum se poate întîmpla așa ceva.

Dorinda clătină din cap.

— Acum nu mai are importanță. Nici nu merită să ne mai gîndim.

— Cu toate astea, aș vrea să poți înțelege că n-am fost soiul de om în stare să facă lucrurile pe care le-am făcut. Am fost un om plămădit din cu totul alt aluat. Dar se pare că ceea ce am fost nu s-a dovedit îndeajuns de viguros pentru a pune stavilă solicitărilor venite din partea a ceea ce nu eram. Bineînțeles, niciodată n-ai să poți înțelege. Totdeauna ai să rămîi cu credința că m-am născut putred pe dinăuntru. Poate că și ai dreptate. Nu știu. E greu de aflat.

Privi prin el și dincolo de el la singurătatea cafenie a cîmpurilor iernatice. Drumurile inundate înotau în zăpada topită ; tufișurile păreau niște zdrențe ude ; din copaci picura o umezeală fluidă, mai grea decît ploaia. Din pămîntul îmbibat de apă se ridica un abur ce plutea ca o miasmă prin aerul neclintit.

— Bărbații ca tine ar fi trebuit trimiși la război, spuse Dorinda.

— N-au vrut să mă ia. Sînt prea bătrîn și, în afară de asta, am și patima beției.

— Și pentru asta dai vina pe altcineva, probabil.

— Nu. Nu dau vina pe nimeni. Nu învinuiesc pe nimeni de nimic. Și mai puțin decît pe toți, pe mine însumi. Așa a fost să fie. Oricît de ciudat ți s-ar părea, întotdeauna am făcut tot ce mi-a stat în putință. Dacă tata ar fi murit mai curînd, poate că ar fi fost altfel. Dar toate au venit prea tîrziu. Rogozul a crescut peste mine, mai înainte de-a apuca să fug.

Vîlvătăile triumfului izbucniră, dar se stinseră imediat, lăsînd în urma lor cenușă. Și Dorinda spuse :

— Ai distrus Five Oaks, și eu am readus-o la viață.

— Da, te-ai descurcat foarte bine cu ferma.

Douăzeci și cinci de ani de trudă și sacrificii, și pînă la urmă doar atît : „Te-ai descurcat foarte bine cu ferma !“

— Asta arată ce ești în stare să faci pînă și dintr-un pămînt sterp, dacă pui inimă, adăugă Jason.

— Nu inima, ci capul, răspunse Dorinda tăios și, trecînd pe lîngă el, intră în colibă.

6

CÎND veni primăvara și molima se stinse, Dorinda cîștigase prietenia credincioasă a celor mai mulți dintre arendașii săraci și negrii proprietari de pămînt, însă energia și rezistența îi erau mai împuținate decît fuseseră vreodată.

Mașinile nu puteau lucra singure, și pînă și un plug tras de tractor trebuia condus de cineva. Instalase un generator electric și, oriunde era cu putință, înlocuia cu electricitate munca manuală. La început cheltuielile o speriaseră, dar nu peste multă vreme își dădu seama că această putere misterioasă fusese cea mai bună investiție. Separatorul din lăptărie mergea cu electricitate. Printr-o simplă apăsare de buton, laptele smîntînit pleca prin țevi spre grajdul viteilor sau cotețele porcilor. Pomparea, spălarea, baterea putineiului, răcorirea aerului în timpul verii și încălzitul pe timp de iarnă — toate aceste trude istovitoare erau înfăptuite de acea forță invizibilă înzestrată cu energia muncii omenești, dar ferită de nervii care atît de adesea stînjeneau și făceau nesigure rezultatele muncii.

— Oare ce-ar spune tata dacă ar vedea atîtea vaci mulse de mașini ? îl întrebă pe John Abner, după cea dintîi experiență făcută cu electricitatea în grajdul vacilor.

— Crezi c-are să fie de mare folos la muls ?

— Pînă la sfîrșit, s-ar putea. Vacilor tinere nici nu le pasă, însă pe cele bătrîne n-ai să le îndupleci niciodată.

— În cazul ăsta, pînă ce vacile tinere vor lua locul celor bătrîne, va trebui să angajăm cît de mulți mulgători vom găsi. Vacile trebuie mulse de două ori pe zi, și nici un negru nu vrea să lucreze mai mult de trei zile pe săptămînă.

— Mai trăiesc încă și acum din solda primită în timpul războiului. Dacă aș conduce ferma asta așa cum conduc ăia treburile guvernului, am fi de pe acum înglodați în datorii pînă peste cap. Poate că, încheie Dorinda pe ton plin de speranță, după ce au să cheltuiască tot ce au pus deoparte, or să-nceapă din nou să caute de lucru.

John Abner zîmbi amar.

— S-ar putea. Dar să știi că negrii nu ajung chiar așa de repede să moară de foame.

— Bine, o să văd ce poate să facă Fluvanna, i-o întoarse Dorinda.

Gluma lui John Abner nu o făcuse să zîmbească, deoarece simțea că era o problemă într-adevăr serioasă. Negrii, prin firea lor, își căutau fericirea pe căi cît mai lesnicioase, și ar fi putut să continue multă vreme în același ritm căutarea micilor mulțumiri. Iar fără mînă de lucru, fermele pe care cu eforturi incalculabile le pusese pe picioare ar fi redevenit iarăși pămînturi părăginite.

— Da, o să văd ce poate face Fluvanna, spuse încă o dată.

Pînă la urmă, Fluvanna a fost într-adevăr aceea care, cu ajutorul patriarhilor din familiile Moody, Green și Plumtree, i-a adus pe cei mai mulți argați îndărăt la plug. Uitîndu-se la femeia aceea generoasă, ageră, mereu zîmbitoare, cu obrajii bucălați și cafenii și ochii luminoși abia mijiți, Dorinda se întreba cum ar fi izbutit să conducă ferma dacă n-ar fi avut-o pe Fluvanna. „Numai Dumnezeu știe ce-aș fi făcut dacă nu aveam în preajma mea un om cu inimă voioasă", își spunea. Ca răsplată pentru veselia însorită și pentru zelul ei plin de bună dispoziție, niciodată dezmințite, Dorinda trecuse în mod discret cu vederea unele trecătoare delăsări.

Cu toate că erau ani grei, Dorinda se simțea mai mulțumită decît oricînd. Starea de neliniștită așteptare luase sfîrșit și, odată cu ea, melancolia vagă pe care i le trezea mireasma ploilor de primăvară revărsate peste ierburi, ori susurul vîntului de toamnă prin rogoziș. Pînă și nălucirea unor lucruri deosebite rezervate de viitor, acea iluzie a unei fericiri apropiate, pe care o socotise la fel de indestructibilă ca și speranța însăși, se topise așa cum

se topesc licăririle de pe mlaștini în umbra amurgului. Acum știa că viața n-avea să fie niciodată altceva. Experiența de viață, ca și dragostea, vor fi întotdeauna nepotrivite cu sufletele dinamice. Imperfecțiunea zilei de astăzi va fi aceeași mîine, și tot aceeași și poimîine ; dar înțelegerea limpede a acestor adevăruri era acum odihnitoare, și nu izvor de frămîntări. Încordarea și munca extenuantă din vremea războiului îi obosiseră nervii, și privea în viitor către liniștea deplină din vremurile cînd nu va mai avea ce să aștepte. De la moartea lui Nathan se eliberase de sentimentul că viața o înșelase. Era adevărat că nu aflase dragostea ; dar la cel dintîi fior de regret, scutura din cap și își aducea iarăși aminte că „nu le poți avea pe toate", și că, la urma urmei, a fi fost măritată cu un erou nu era puțin lucru. Moartea aureolată de glorie a lui Nathan îi umpluse golul dureros din inimă. Acolo unde ființa omenească o deziluzionase, legenda eroică venise să aducă satisfacție.

Pe măsură ce îmbătrînea, căpăta impresia că bărbații, ca soți ori iubiți, nu erau mult mai puțin nesatisfăcători ca dragostea însăși. Numai bărbații luați ca eroi, aflați în slujba unui ideal, erau demni — simțea Dorinda — de sentimentele dezlănțuite cu care îi copleșeau femeile. La douăzeci de ani, atunci cînd căuta fericirea — își spuse — fusese mai nefericită decît alte femei ; la cincizeci, însă, știa că e mult mai fericită. Deosebirea stătea în faptul că, la douăzeci de ani, fericirea ei depinsese de dragoste, iar la cincizeci nu depindea decît de ea însăși și de ogoare. Ogoarelor le dăruise și mintea și inima, cu o uitare de sine ce se dovedise dezastruoasă în relațiile umane. „Poate că am pierdut cîte ceva, dar am cîștigat mai mult", se gîndea, „iar ceea ce am cîștigat nimeni nu-mi mai poate lua."

Uneori se întreba ce i-ar fi adus anii de la mijlocul vieții dacă nu l-ar fi avut pe John Abner, care însemna foarte mult pentru ea, deși nu chiar atît de mult cît nădăjduise cîndva, și indispensabila amintire a lui Nathan pe care să se poată oricînd sprijini. Ce-i drept, John Abner avea și el uneori toanele lui, iar în ultima vreme se înrăise și în urma unei deziluzii în dragoste ; însă, deși nu era totdeauna un om cu care să te poți împăca

ușor, Dorinda știa bine că, în felul lui cam ciudat, ținea la ea. Cu Nathan fusese altfel. În anii de după moartea lui, se văzuse înarmată cu singurul adevăr esențial pentru fericirea unei femei ce nu mai este tînără, adică un fundal romantic pe care să-și proiecteze viața. Forța sugestiei, mai puternică decît orice altă influență din lumea emoției, o ajutase să alcătuiască în jurul ei acest pitoresc mit al lui Nathan. Astăzi, nimeni nu-și mai amintea de urîțenia lui, de lipsa de gust, de faptul că era obiect de batjocură ; însă ori de cîte ori se ducea la biserică, zăbovea să contemple monumentul impozant înălțat pe mormîntul lui ca simbol al simțămintelor semenilor săi. Fiecărui soldat ce pleca din Pedlar's Mill i se spunea, de către oratori înflăcărați, că eroii din timp de război trebuie să fie demni de eroul de pe vremea păcii. Fiece apel lansat de Crucea Roșie din comitat îi purta numele, ca un ornament. Și odată cu trecerea timpului, această legendă, răsărită din simplă bunătate, se acoperea de o patină a tradiției, așa cum o piatră funerară se acoperă de mușchi. Da — își asigura Dorinda inima răzvrătită — era ceva să fi fost măritată cu un erou.

În anii aceia, ar fi putut să se mărite din nou ; dar un dezgust față de dragostea fizică, mai mult decît neînduplecata voință a sorții, o făcuseră să rămînă văduvă. Cînd, la un an după moartea nevestei lui, Bob Ellgood începuse, respectînd obiceiul locului, să vină cu mașina în fiecare duminică la Old Farm, Dorinda se simți mai întîi măgulită, apoi agasată, și pe urmă chiar mînioasă. Plimbîndu-se cu el pe pășune într-o după-amiază de aprilie, se gîndi nu fără amărăciune că și de astă-dată era o fericire care venea prea tîrziu. „Acum treizeci de ani, înainte de a-l fi cunoscut pe Jason, l-aș fi putut iubi", își spuse ; și își reaminti diminețile de duminică, petrecute la biserică, și felul cum se uitase cu alean la profilul lui și se întrebase : „Oare, la urma urmei, ar putea fi el cel menit ?" Atunci tînjise după el, țesîndu-și în imaginație o ciudată pînză de păianjen din nepotolita ei sete de viață. Dacă s-ar fi uitat la ea pe vremea aceea, l-ar fi iubit pe Bob și nu pe Jason, iar viitorul, care în zilele acelea nu devenise trecut, ar fi fost cu totul altul.

Atunci, însă, n-o voise ; trebuise să facă mai întîi o căsătorie ratată, iar în clipa cînd își descoperise greșeala, era prea tîrziu ca s-o mai ia de la capăt. De, așa se petreceau lucrurile în viață !

— De ce nu te-ai mărita cu mine, Dorinda ? o întrebă Bob, întorcîndu-se brusc dinspre gardul ce mărginea pășunea.

Uluită, încercă să găsească un motiv care să poată fi acceptat de vanitatea lui de bărbat. Dar exista oare vreun motiv ? Exista vreun motiv pe care să-și sprijine hotărîrea, ori aversiunea asta era un proces tot atît de natural ca și prima dragoste ? Cîndva fusese frumos, un uriaș blond, dar acum părea vulgar și mătăhălos, cu un grumaz ca de taur și un mijloc din zi în zi mai gros. Obrajii îi erau congestionați, și cute de carne i se adunau între guler și bărbia puțin trasă îndărăt. Știa bine că, și în legătură cu asta, se putea spune că așa merg lucrurile pe lume. Totuși, după cîteva clipe în care îl privi cu compătimire, observă că își poartă vîrsta văduvită de ispitiri cu aceeași dezinvoltură cu care își purtase cîndva tinerețea plină de farmec. Părea că nu-și dă seama măcar că asta era un dezavantaj cînd era vorba să faci curte unei femei.

„Ce-ar fi dacă aș arăta și eu așa ?“ își spuse Dorinda. Apoi : „Poate că astăzi femeile sînt mai năzuroase decît înainte și bărbații n-au apucat încă să-și dea seama. Ori, poate, îmi este îngăduit să accept ori să refuz, numai pentru că pot sta pe picioarele mele și n-am nevoie să mă mărit ca să-mi aflu un sprijin în viață ?“

— Atunci, spune-mi de ce nu vrei să te măriți cu mine ? întrebă Bob.

O privea zîmbind și ei i se păru — ori nu era decît o simplă închipuire ? — că o scînteie luminoasă, ca steaua din ochii taurului premiat, sclipește și-i dispare din priviri. Fața îi era atît de aproape de a ei, încît o clipă crezu că are s-o sărute. Nu — privirea asta, nu ! strigă ceva din inima Dorindei. Vai, niciodată să nu mai văd privirea asta !

— N-aș putea spune, răspunse ea, pornind cu pași rari mai departe. Nu există nici un motiv. Doar că am încheiat cu poveștile astea.

Bob rosti fără să pară demoralizat :

— Eu nu renunț. Și nici nu mă grăbesc.

Bineînțeles, la cincizeci și cinci de ani, n-avea de ce se grăbi !

— N-are nici un rost, zise Dorinda cu cît mai multă hotărîre îi stătea în putință. N-are absolut nici un rost.

— Ei, oricum, tot nu renunț.

Deși vorbise cu hotărîre, nu izbutise să-l convingă. Asta se petrecuse cu doi ani în urmă, dar el tot continua să vină cu mașina în fiecare duminică după-amiază. Așa cum o prevenise, nu se grăbea, iar felul lui de a face curte era la fel de potolit ca și mișcările trupului.

Avusese impresia că, odată cu trecerea anilor, devine mai înțeleaptă, dar nu renunțase niciodată cu totul la eforturile inutile de a găsi un sens vieții. Veniseră și trecuseră multe ceasuri, în care simțise că dincolo de țesătura firavă a experienței nu există nici o țintă statornică ; însă fibra morală ce întărise trupurile martirilor zăcea adînc împlîntată în caracterul, dacă nu și în părerile ei. Fusese ferită de uscăciunea necredinței, datorită acelui bun-simț viguros care o apărase de alunecare înspre credințe luate la întîmplare. De fapt, nu era vorba de religie ; nici de filozofie ; în afara propriei sale ființe, nu exista nimic care s-o țină la adăpost de rele. Filonul de fier care o susținuse în atîtea nenorociri nu era decît instinctul, mai bătrîn decît ea însăși, mai tare decît întîmplările, mai adînc decît nestatornicul înveliș al sentimentelor ; acel instinct ce-i spusese : „N-am să mă las zdrobită". Deși vorbele legămîntului de atunci se schimbaseră, vechea înflăcărare tot îi mai anima spiritul.

În unele nopți de iarnă, stînd dinaintea focului aproape stins, își retrăia nebuniile romanțioase și țelurile zădărnicite ale tinereții. Pe urmă, de-a lungul unor amintiri ce i se păreau fără sfîrșit, cerceta deosebirea de netrecut dintre caracter și purtare. În propria ei viață nu izbutea să distingă o legătură logică între fire și conduită, între ceea ce era ea, de fapt, și lucrurile pe care le făcuse. Credea despre sine că e o femeie bună (puține altele erau mai bune ca ea, își spunea cu toată sinceritatea), și totuși, în prima tinerețe, fusese trădată de dragoste și numai întîmplarea o ajutase să nu ajungă o ucigașă.

Bineînțeles, amîndouă aceste fapte însemnau încălcări vădite ale oricăror legi morale ! Știa bine că erau acte pe care le-ar fi condamnat cu tărie dacă ar fi fost făptuite de altcineva ; dar în amintirile ei apăreau la fel de inevitabile ca tot restul purtării ei, și i-ar fi fost cu neputință să le descurce din îmbulzeala întîmplărilor ce se țeseau alcătuind trecutul. Și-acum înțelegea cum acele irezistibile îmbolduri, ce-i sfărîmaseră cîndva fericirea, fuseseră tocmai forța care îi îngăduise ca din ruine să-și reclădească viața. Curajul nesăbuit care o împinsese în nesigura aventură a vieții o îndîrjise pînă la urmă, dîndu-i tăria sufletească să triumfe asupra infructuoasei încheieri a acestei aventuri. Binele și răul, dreptatea și nedreptatea — toate se învălmășeau laolaltă. „Cum aș putea să spun", se întreba ea, „ce-aș fi făcut dacă n-aș fi fost eu însămi ?"

7

CĂLĂRIND la pas, pe drumul dintre Five Oaks și Gooseneck Creek, Dorinda se uită la cele cîteva oi care păsteau printre umbrele ce se tot lungeau în după-amiaza de octombrie. Dincolo de ele, tufele de viață-veșnică se unduiau în valuri argintii, proiectate pe albastrul estompat al zării. Deasupra întregului peisaj, cu pășunile lui netede și colinele domol rotunjite, care se înălțau înspre răsărit, cu drumurile ce șerpuiau ca acoperite de rugină, aluneca o adiere slabă, voalată, la fel de neauzită ca și tremurul ușor al gîngăniilor. În lumina strălucitoare a apusului de toamnă, se apropie încet pe calul ei alb de podul de bîrne de peste pîrîu și își urmă apoi calea înspre răscrucea drumurilor. Pornise spre casă pe un drum ocolit, ca să poată vedea poarta cea nouă terminată de William Fairlamb. De jur împrejurul ei, la fel de trecătoare ca și ultimele pîlpîiri de lumină ale zilei, stăruia acea boare tremurîndă ce părea a fi pe jumătate vis și pe jumătate răsuflarea lină a lucrurilor pieritoare. Alunecarea firii spre odihnă ; coborîrea florilor în țărînă ; căderea greierilor în moarte ; retragerea în întuneric a pa-

lidei străluciri dinspre apus. Iar în mintea ei, imagini ori senzații nedesluşite se înfiripau alene în gînduri.

Cinci ani trecuseră de la sfîrşitul războiului şi, în anii aceştia, îşi recîştigase atît încrederea lăuntrică, cît şi prosperitatea materială. Nenorocirile ce ameninţaseră să se abată asupra celor două ferme trecuseră pe deasupra ei ca un cîrd de gîşte sălbatice. Pînă şi lipsa mîinii de lucru devenise mai puţin apăsătoare, chiar dacă nu fusese întru totul depăşită prin folosirea electricităţii şi a benzinei. Îşi făcuse un nume, cunoscut printre fermierii din Virginia; pusese iarăşi pe picioare două ferme neproductive, smulgîndu-le din ghearele rogozişului şi salcîmilor. Din pămînt arid, pe unde tatăl ei nu putuse trage decît brazdă de cel mult cincisprezece centimetri adîncime, ea scotea acum recolte îmbelşugate. Ştia bine că în toată ţara nu s-ar fi putut găsi lăptărie mai gospodăreşte condusă decît a ei şi unt mai gustos decît cel pe care îl vindea ea. Produsele lăptăriei, cu numele Old Farm imprimat sub silueta de harfă a pinului, obţineau cele mai bune preţuri de pe piaţă. Acum, cînd untul ei se vindea la magazinele din Washington cu un dolar funtul, îşi putea îngădui să zîmbească ori de cîte ori îşi aducea aminte strîngerea de inimă cu care ceruse la început treizeci de cenţi pe funt. Prin acel subtil amestec de socotinţă şi nesocotinţă numit de ea caracter, ajunsese să transforme dezamăgirea în mulţumire şi eşecul în succes.

Mergînd călare prin strălucirea argintie ce se revărsa dinspre tufele de viaţă-veşnică, părea să fi ajuns la capătul atîtor ani de încercări, la împlinire în înflorirea de pe urmă a maturităţii. Cu toate că silueta învesmîntată în jachetă scurtă şi pantaloni de călărie nu mai sugera tinereţe, rămăsese totuşi elegantă. Tenul îi era aspru şi ferm, cum e coaja fructelor de iarnă, dar roşeaţa din obraji nu i se stinsese, iar de sub părul albit, ochii încă îi mai sclipeau cu albastrul aripii de gaiţă. Deşi pentru cei cincizeci de ani ai ei nu părea tînără, lăsa totuşi să se vadă că anii ce trecuseră fuseseră ani de izbîndă.

Pe cînd deschidea poarta cea nouă, trecînd dincolo şi întorcîndu-se s-o închidă, auzi huruit de roţi ce se apropiau şi zări calul tărcat şi ciudatul docar al domnului Kettledrum, urcînd drumul de pripor. După obiceiul lo-

culuí, se opriră să stea de vorbă, și bătrînul „poștaș", care tocmai se întorcea din turul lui lung de douăzeci și șase de mile, îi dădu cu agerime tinerească amănunte despre starea drumurilor străbătute.

— Trei copaci uriași s-au prăvălit noaptea trecută peste drumul dinspre Whippernock, și cred că de-a curmezișul drumului au să rămînă pînă or putrezi, dacă fermierii de prin partea locului n-o să-i taie pentru lemne de foc. Săptămîna trecută a fost pe-aici un controlor din partea guvernului, și a mers împreună cu mine de-a lungul întregului drum pe care-l străbat. Și o notă de mîndrie i se strecură în glasul tremurat, cînd adăugă: Mi-a spus că în toată cariera lui, de cînd își aduce aminte, n-a văzut drumuri chiar atît de rele. Nu, doamnă, de cîtă vreme își aducea el aminte, așa ceva n-a mai văzut.

— Atunci, sper c-o să facă ceva. La urma urmei, guvernul e răspunzător de distribuirea poștei rurale.

Domnul Kettledrum clătină din cap.

— Eu nu m-aștept să facă ceva. Cel puțin, atîta vreme cît oi mai trăi. S-ar zice că guvernul nu e în stare să și controleze și să și facă ceva în același timp, mai cu seamă cînd controlează drumuri pe care umblă mai mult oameni din Partidul Democrat. Dar, vă spun drept, m-am simțit tare bine cînd l-am auzit că-i cel mai prost drum de poștă pe care ține minte să-l fi văzut vreodată în viața lui.

— Eu am încercat să conving cîțiva negri să repare partea asta de drum prost, încă înainte de venirea iernii. Singura soluție ar fi ca fermierii să-și repare singuri drumurile. Statul a început să taie un drum între Pedlar's Mill și Turkey Station, dar n-a izbutit nimic altceva decît să doboare toți copacii de pe margini, pînă la unul. Nici o palmă de umbră n-a mai rămas pe-acolo...

— Asta-i adevărat. Am văzut și eu, doamnă, încuviință domnul Kettledrum, căruia îi plăcea să vorbească despre drumuri, așa cum altora le place să vorbească despre nenorociri. Nu trec eu prin hîrtoapele ălea tocmai între zece și douăsprezece, pe căldura de foc a lui august?

Pe urmă chipul i se întristă, luînd înfățișarea aceea de stoică resemnare a oamenilor cînd aud despre năpastele căzute pe capul altora.

— Cînd am trecut pe-acolo azi-dimineață îl duceau pe Jason Greylock de la casa lui din pădure, și m-am oprit să stau de vorbă cu el. Era prea slăbit ca să poată vorbi tare, dar a făcut semn că mă recunoaște. Dacă a fost vreodată pe lume o viață irosită, atunci cred că a lui Jason a fost, deși începuse atît de promițător. Sînge stricat, sînge stricat, și nimic care să-i lecuiască stricăciunea.

— Dar unde-l duceau ? întrebă Dorinda cu indiferență.

Se întoarse în loc și privi peste cîmpurile tomnatice, înspre hornurile roșii de la Five Oaks. În casă stătea acum Martin Flower, administratorul, și fumul se ridica în sus într-un fir firav.

Domnul Kettledrum tuși ușor ca să-și dreagă glasul.

— Credeam că poate vă trimiseseră veste. Domnul Wigfall mi-a spus că vor să vină încoace să vă întrebe dacă n-ați putea să-i faceți un locșor și lui Jason la Five Oaks. Par să creadă că-i datorați un mic adăpost la fermă, dacă ați ține seamă că ați cumpărat-o așa de ieftin și ați scos din ea atîta bănet.

O revărsare de furie înroși fruntea Dorindei și în ochi i se aprinseră flăcări cînd răspunse :

— Nu-i datorez nimic. Ferma a fost vîndută la licitație publică. după ce el o lăsase în paragină, iar bărbatul meu a cumpărat-o cinstit și cu bani buni, la licitație. Și pe urmă, dacă m-am descurcat bine, a fost numai fiindcă am trudit ca un pălmaș de rînd, pînă am izbutit să dreg ce distruseseră cei din familia Greylock.

Se opri și răsuflă adînc, ca și cum ar fi fugit de ea însăși. După o clipă văzu că „poștașul" o privea uluit.

— De, doamnă, îmi pare rău de ce v-am spus, rosti el împăciuitor. Sînteți pe drept stăpînă pe tot ce aveți, de-asta nici nu încape vorbă. Chiar acum, pe cînd veneam, stam și mă gîndeam ce plăcută mirare l-ar cuprinde pe tatăl dumneavoastră, de-ar putea să se întoarcă și să vadă cu ochii lui toate grajdurile și acareturile astea de la lăptărie, ca să nu mai vorbim despre moara de vînt așa de frumoasă și despre motorul electric.

Dorinda oftă.

— Bietul tata ! Singura mea părere de rău e că nu poate să se bucure și el de bunăstarea de acum. A mun-

cit mult mai din greu ca mine, și n-a tras niciodată nici un folos. Dar mi-au trebuit treizeci de ani ca să ajung aici.

Da, cincizeci de ani avea, și treizeci dintre ei îi fuseseră măcinați de cele realizate.

— Casa cea veche ați păstrat-o așa cum era pe vremea lui. Și eu sînt pentru acoperiș de șindrilă, în ce mă privește, cu toate că arde mult mai repede dacă e vorba de vreo nenorocire. Și, ca să vă spun drept, un acoperiș cum sînt astea de-acum, de ardezie, are ceva care mie nu-mi place. Nu sînt destul de primitoare pentru rîndunele și pe mine mă încîntă, la asfințit de soare, să văd cum îmi zboară rîndunele pe deasupra capului.

— Da, acoperișurile de ardezie sînt aproape tot așa de urîte ca și cele de tablă.

Cîteva clipe se uită țintă la bătrîn, apoi se aplecă să-l bată pe Snowbird cu palma pe grumaz. Lumina îi cădea pieziș pe față, strecurîndu-se printre crengile învăpăiate ale unui eucalipt negru, iar dacă domnul Kettledrum ar fi fost înzestrat cu imaginație, ar fi putut să vadă în adîncul ochilor ei albaștri fluturarea a ceva înaripat, dar încă reținut în colivie.

— Dar ce s-a întîmplat cu doctorul Greylock ? întrebă Dorinda.

În gîndurile domnului Kettledrum, purtate acum pe valurile unor plăcute aduceri aminte, întrebarea neașteptată pricinui confuzie. Trecuse de mult de epoca zburdalnică în care omul e în stare să se gîndească fără efort la două lucruri deodată.

— Cum ați spus, doamnă ? întrebă, punîndu-și mîna pîlnie la ureche.

— Te-am întrebat ce s-a întîmplat cu doctorul Greylock.

— Aha, doctorul Greylock ! Nici nu încape îndoială, doamnă, că nu-i sînteți cu nimic datoare în ce privește Five Oaks.

— Nu l-am văzut de cinci ani, rosti Dorinda cu încetineală voită. Credeam că tot în casa aceea de lîngă Whippernock River locuiește.

— Asta a fost pînă azi-dimineață ; cel puțin așa mi-au spus mie oamenii. S-ar părea însă că nimeni nu mai știa nimic despre el, de cînd mătușa Mehaley Plumtree nu

s-a mai dus să-i vadă de casă, după ce doctorul i-a spus, acum șase luni, că nu mai are bani să-i plătească. După cîte știu, băgase tot ce avea, la drept vorbind mai nimica, într-o afacere riscată cu niște puțuri de păcură din Mexic, dar ori au sărit în aer ori s-au dus pe apa sîmbetei, dacă au existat vreodată din capul locului — lucru de care eu tare mă îndoiesc. Toată lumea știe că impozitele nu și le-a plătit niciodată, dar căsuța aceea veche din inima pădurii nu făcea nici un ban, așa că nimănui nu i-a trecut prin cap să se ducă și să le încaseze. Oricum, a rămas să-și facă singur toată treaba după ce n-a mai venit mătușa Mehaley, și de-atuncea s-a îmbolnăvit de oftică, și i-a fost din ce în ce mai rău. Ieri, cînd Ike Pryde a plecat la vînătoare de veverițe, a dat pe-acolo și l-a găsit ieșit din minți, fără nimic de mîncare în toată casa. Toate-toate, pînă și cotețul de păsări, spunea Ike, erau goale ca-n palmă. Ei, și-atuncea a dat fuga acasă și s-a întors cu nevastă-sa, iar femeia a făcut tot ce i-a stat în putință pînă au izbutit să pună mîna pe șerif. Jason își ținuse zilele numai cu whiskey și cu niște poame pe care izbutea să le adune de pe jos. Trebuie că așa o ducea săptămîni de-a rîndul.

Culorile îi fugiseră din obraji Dorindei și arăta ca și cum ar fi gata să leșine. În mintea ei nu stăpînea durerea, ci numai un nor de groază prin care nu mai reușea să vadă limpede. Ridică mîna și și-o trecu peste ochi, ca să dea la o parte ceața care îi întuneca vederea. Dar nu se afla nimic în fața ochilor. Nimic altceva, decît umbrele palide întinse pe drum, stogurile de porumb proiectate pe lumina soarelui ce scăpăta și petele de roșu aprins, de aur și de vin rubiniu risipite peste păduri. Lucrurile astea nu puteau să inspire groază ; dar, pe cînd le privea, toate prinseră viață și se năpustiră asupra ei ca un șarpe.

— N-am nici un fel de simțăminte de risipit zadarnic pentru omul ăsta, spuse Dorinda cu glas aspru. Și apoi adăugă : N-o să aibă James Ellgood grijă de el ?

Domnul Kettledrum clătină din cap parcă în chip de scuză.

— James, nu. Îl urăște ca pe dracu. Poate că i s-o fi încuibat în cap gîndul că Jason a scos-o din minți pe

nevastă-sa. Eu nu țin nici cu unul, nici cu altul. Dar ca toți oamenii cu inimă bună, și James parcă ar fi catîr cînd o ia într-o parte. Nu s-a găsit pentru Jason nici un alt loc, în afară de azilul săracilor. Bătrînele de acolo pot să aibă grijă de el, la nevoie.

— Ce-i drept, nu-l poți învinui pe James Ellgood pentru asta, răspunse Dorinda. După cîte îmi dau seama, din partea lui Jason nimeni n-a avut altceva decît necazuri.

Era hotărîtă să nu-i caute justificări, numai fiindcă era pe moarte. Mai curînd sau mai tîrziu toți oamenii mor, iar înclinația către laude și scuze postume — își spuse în chip tăios — nu făcea parte din firea ei. Nimic din trecut nu se schimba fiindcă Jason băuse pînă ajunsese singur la azilul de săraci sau în mormînt. Nimic nu se schimba, își spuse încă o dată, și totuși din pricina prezentului nu putea să mai vadă trecutul. Nici dragostea și nici ura, nimic altceva în afară de azilul săracilor nu mai reprezenta realitatea. Iar atunci rosti :

— E cumplit lucru să-ți sfîrșești zilele la azilul de săraci.

— Da, doamnă, asta așa-i, încuviință domnul Kettledrum, care toată viața trăise strîmtorat cu nădejdea de a-și asigura o bătrînețe onorabilă. Numai că lui Jason mai toată vremea nu i-s mințile acasă și nu-și dă seama. În orice caz, continuă bătrînul cu înțelepciune, pentru el nu-i chiar așa de greu cum ar fi fost pentru un om care ar fi trăit mai cuviincios. Cred că a cheltuit pe băutură mult mai mult decît ar fi nevoie ca să fie înmormîntat după cum se cuvine.

— Asta e partea cea mai îngrozitoare. E mult mai ușor să ajuți un om pe care nu-l disprețuiești.

Împinse calul cîțiva pași înainte, pe urmă se întoarse lîngă docar.

— Dacă îl vezi pe domnul Wigfall la gară, spune-i că îi dau tot ce are nevoie pentru doctorul Greylock, dar la Five Oaks nu-l pot primi.

— Am să-i spun, doamnă, răspunse domnul Kettledrum, și adăugă cam cu prea multă grabă pentru o observație obișnuită : La anii dumneavoastră vă țineți foarte bine, dacă îmi îngăduiți să v-o spun.

Dorinda zîmbi.

— Din pricină că nu mă gîndesc la ei niciodată. Multe femei doresc să-și recapete tinerețea ; dar eu pe-a mea n-aș mai vrea-o cu nici un preț. Anii cei mai triști din viață i-am lăsat în urmă, iar pe cei mai fericiți îi am în față.

— Se vede pe chipul dumneavoastră, recunoscu bătrînul ; și pe urmă, fără nici o pricină, oftă : Ehei, îmi aduc aminte cum arătați acum treizeci de ani, cînd lumea obișnuia să spună că aveți un chip ca o dimineață de mai. Nu că astăzi n-ați fi încă o femeie frumoasă ; dar pe măsură ce trec anii, noi bătrînii ne întoarcem cu gîndurile în trecut și ne place să zăbovim cu mintea asupra făpturilor tinere. Acum treizeci de ani arătați așa fel, că nimeni n-ar fi putut măcar să vă bea într-un pahar cu apă.

Cu părere de rău bătrînul își văzu mai departe de drum, iar Dorinda porni cu Snowbird în trap către casă. Lumina de pe stogurile de porumb se împuținase atît de tare, încît uitîndu-se la ea, văzu cum se preface în umbră. În lucirea amurgului, un cîrd de gîște sălbatice coti pe deasupra ei ca un fum cafeniu. Cufundată în amurg ca în tristețea amintirilor, privea scena aceea de toamnă, cu frunzulițele ruginii tremurînd pe ramurile copacilor, cu moara de dincolo de casă și cu licăririle focurilor pe latura dinspre apus a curții. Orice trecător obișnuit ar fi putut să-și dea seama că era o fermă prosperă ; însă pentru Dorinda, care nu știa ce-i uitarea, toate locurile acelea îmbrăcau aspectul de tristă melancolie ce-i năpădea sufletul de cîte ori se gîndea la tatăl ei.

Surescitarea pricinuită de distrugerea lui Jason se micșorase acum pînă la o simplă milă impersonală. Dorise mult să-l poată pedepsi pentru trădarea de care se făcuse vinovat ; ani la rînd îl urîse, pînă ce descoperise că ura nu-i decît energie risipită ; dar în toate trecutele ei visuri de răzbunare, nici măcar o singură dată nu se gîndise la azilul de săraci. Chiar și privit din punctul de vedere al echității, i se părea că un azil e totuși prea mult. Acea groază de mizerie, niciodată despărțită de sărăcia respectabilă, era prea adînc înrădăcinată în firea ei, și știa că vecinii mai modești erau bîntuiți de groaza

milei publice, așa cum este cineva obsedat de teama bolii în toiul unei epidemii. Da, indiferent de ce ar fi meritat, azilul de săraci era totuși prea mult. Deși groaza în fața destinului său nu micșora cu nimic răul pe care i-l făcuse, printr-o ciudată alchimie a închipuirii, ea izbutea totuși să reducă suma pasiunilor omenești la ceva lipsit de însemnătate. Ce importanță mai putea să aibă ceva nevăzut, atunci cînd ajungeai la porțile azilului de săraci ?

Ce-i drept, prima ei pornire, izvorîtă din teologia presbiteriană, fusese de a vedea în prăbușirea lui Jason un exemplu de răsplată divină întîrziată, însă invincibilul ei bun-simț o făcea să-și aducă aminte că răsplata divină este arareori atît de logică în verdictele ei. Nu, nu fiindcă o trădase pe ea sfîrșise la azilul de săraci. Dimpotrivă, acum vedea că o trădase din cauza slăbiciunii înnăscute din firea lui, care l-ar fi dus la dezastru chiar dacă ar fi mers neabătut pe cărarea virtuților exemplare. „Faptul că m-a trădat pe mine n-a fost decît o întîmplare", își spuse. „Și băutura a fost o întîmplare. Dacă ar fi fost mai tare, ar fi putut să le facă pe toate și să scape totuși de orice pedeapsă." Căci nu păcatul era pedepsit pe lumea asta sau pe lumea cealaltă ; pedeapsa o aducea eșecul. Eșecul în bine sau eșecul în rău, n-avea nici o importanță — fiindcă natura are oroare de amîndouă. „Bietul Jason", își spuse Dorinda în sinea ei, cu o milă disprețuitoare. „N-a fost nici destul de bun, și nici destul de rău, asta a fost nenorocirea."

8

DE CUM ajunse Dorinda pe verandă, ușa se deschise și John Abner ieși, însoțit de Amos Wigfall și de Samuel Larch, unul dintre fermierii arendași de dincolo de Pedlar's Mill. John Abner părea ursuz, dar de cînd fusese dezamăgit în dragoste, asta era expresia obișnuită a chipului său, și Dorinda se simți mai puțin neliniștită din pricina lui decît din pricina amabilității preocupate a șerifului.

— Tocmai admiram îmbunătățirile pe care le-ați făcut la fermă, începu domnul Wigfall. Tare s-au mai schimbat lucrurile din vremea de demult, cînd trăiau aici tatăl și mama dumneavoastră.

Dorinda îi întîlni privirea rătăcitoare și i-o înfruntă fără șovăire.

— M-am întîlnit cu domnul Kettledrum și mi-a transmis mesajul dumneavoastră.

Chipul placid al șerifului se încordă.

— Mesajul meu, doamnă ?

— Cu privire la doctorul Greylock. Nu pot să-l primesc la Five Oaks. Nu-i sînt datoare absolut nimic.

Șovăi un moment, apoi repetă rar, cîntărind fiecare silabă :

— Nu-i sînt datoare cu absolut nimic, dar voi plăti tot ce trebuie ca să nu fie trimis la azilul de săraci.

Domnul Wigfall lăsă să-i scape o exclamație servilă, care ar fi putut foarte bine fi ori răget ori tuse.

— Cred că nu există în comitatul ăsta o doamnă mai miloasă decît dumneavoastră. Nu se întîmplă des să refuzați a da un ajutor, iar dacă totuși se întîmplă, atunci o faceți pentru motive bine întemeiate.

— Da, sînt gata să-l ajut pe doctorul Greylock, răspunse Dorinda nerăbdătoare, dar e absurd să zică cineva că i-aș datora ceva pentru că el a ruinat ferma de la Five Oaks, iar eu am pus-o pe picioare.

— Nu, doamnă, fără îndoială că e absurd, încuviință domnul Wigfall cu o grabă neîncrezătoare.

— Șeriful zice că am fi putut să-l primim în una din aripile nelocuite ale casei de la Five Oaks, explică John Abner. Bineînțeles că asta ar însemna să-l și întreținem, iar așa cum ai spus și tu, nu avem față de el nici cea mai mică obligație. Vai de capul lui !

— Toată povestea a pornit de la cei care cred că ar fi primejdios din cauza băuturii, interveni domnul Wigfall, și că nimeni nu va fi dispus să-l primească fie cu plată, fie fără plată. Rămînea deci de ales între închisoarea comitatului și azilul de săraci, și dacă stăteam să cîntărim bine, azilul părea mai îmbietor. Acolo poate să-l

îngrijească doctorul Stout și sînt o mulțime de femei sărace care ar putea să vadă de el cu rîndul.

— Dacă tot mai e cu mințile rătăcite, ar fi greu să-ți închipui că Martin Flower va fi dispus să-l primească la Five Oaks, spuse John Abner.

— Nu, acum și-a venit în fire, interveni Samuel Larch, înainte de-a apuca șeriful să răspundă. Sînt cel dintîi care l-am văzut, după ce Ike Pryde a adus vestea, iar cînd am dat cu ochii de el prima dată, era parcă pe altă lume. Dar chiar și atunci era neputincios ca un copil și n-ar fi putut să ridice nici măcar un deget împotriva cuiva. De îndată ce a înghițit cîteva linguri de supă și o dușcă de rachiu, a început să-și vină în fire și, după ce s-a hrănit ca lumea, a fost iar cel de mai înainte, om în toate mințile. Doctorul Stout spune că o să mai poată s-o ducă vreo cîteva luni, dacă are lapte și ouă proaspete cît îi trebuie.

— De, știu și eu, nu prea îmi vine a crede c-ar putea să aibă așa ceva la azilul de săraci, zise John Abner cu zîmbetul lui ironic.

— Bineînțeles, nu există nici cel mai mic motiv ca noi să-l ajutăm, stărui Dorinda, ca și cînd șeriful ar fi fost de altă părere și s-ar fi pregătit să înceapă o nouă discuție.

După cîteva clipe de tăcere, urmă pe un ton mai tăios :

— Dar nu se poate nici să-l lăsați să moară la azilul de săraci.

Domnul Wigfall, care fusese destulă vreme reprezentant al autorității pentru a se simți prost atunci cînd nu prea era băgat în seamă, își frecă tălpile pe aleea pietruită și își pipăi încurcat borurile pălăriei.

— Nu, doamnă, rosti cu cea mai rigidă demnitate de care era în stare, iar cîteva minute mai tîrziu repetă cu glas ceva mai tare : Nu, doamnă.

Dorinda continuă să privească peste capul lui, spre John Abner.

— Nu e omenește, începu ea, dar se corectă și vorbi mai departe, cu și mai multă hotărîre : Nu e creștinește să lași un om să moară la azilul de săraci fiindcă a pierdut tot ce avea.

Cei doi bărbați încuviințară gravi din cap ; numai John Abner nu părea impresionat de cuviosenia Dorindei.

— Nu, doamnă, fără nici o îndoială că nu e creștinește, conveni domnul Wigfall cu o grabă surprinzătoare.

— Acolo e cu neputință să fie îngrijit cum trebuie, încheie Dorinda, fără să ia în seamă întreruperea.

— Nu, doamnă, acolo n-are cum să fie îngrijit.

Dar Dorinda mai șovăia. Înțelegea că hotărîrea ei avea o importanță decisivă, dar se simțea atît de complet absentă și de neutră, ca și cum ar fi fost vorba de una dintre acele bătălii istorice din Franța, atît de nimicitoare și totuși atît de indiferente. Îi trecu chiar prin minte, așa cum îi trecuse de atîtea ori în timpul războiului, că bărbații nu erau fericiți decît atunci cînd puteau să creeze încurcături. Bineînțeles, Jason nu putea fi lăsat la azilul de săraci. Ajungînd să admită ideea aceasta, Dorinda, pentru care eficiența devenise o a doua natură, începea să se înfurie din pricină că asemenea oameni înceți la minte care reprezentau oficialitățile comitatului păreau incapabili să ia vreo măsură.

— N-aveți nici un drept s-o deranjați pe nevasta lui Martin Flower, spuse atunci. Știți doar că e suferindă și, dacă i s-ar vîrî în casă un om bolnav, fie el și treaz, treaba asta sigur ar da-o peste cap. Pînă cînd o să găsiți altă soluție, va trebui să-l aduceți aici. E foarte adevărat, repetă cu asprime, că nu îi sîntem datori cu absolut nimic ; dar aici avem lapte și ouă din belșug, iar pentru cîteva săptămîni îl putem primi în camera liberă de la etaj.

Domnul Wigfall căscă gura mare, înainte de a putea scoate vreun cuvînt. Deși se rugase cu înfocare să-i fie luată de pe umeri povara unui alt sărac — și încă a unuia care cunoscuse vremuri mai bune și era și căzut în patima beției — după cîte cunoștea el ocolitele căi ale Providenței, nici măcar nu visase că ruga are să-i fie atît de grabnic îndeplinită. Așa cum stătea zgîindu-se la Dorinda, uşurarea lui mută era la fel de grăitoare ca și cum ar fi strigat-o în gura mare.

„Ce fericit e că s-a putut spăla pe mîini de treaba asta", gîndi Dorinda ; și pe urmă își spuse : „Cine n-ar fi ?"

— Nu cred că în tot ținutul ăsta s-ar mai găsi cineva atît de milos ca dumneavoastră, doamnă Pedlar, rosti cu glas răgușit Samuel Larch. În ziua de astăzi, prin împrejurimi nimeni nu se bucură de mai multă stimă decît dumneavoastră. Sînteți severă la prima vedere, după cum zice nevastă-mea, dar în adîncul sufletului sînteți mai mult decît omenoasă.

Dorinda zîmbi, însă ochii îi erau obosiți și cute i se săpaseră pe obrazul îmbujorat. Dacă ar ști ei! Dac-ar putea ei să știe — gîndi; și se întreba dacă multă altă lume își datora faima, așa cum și-o datora ea, unei măgulitoare necunoașteri a faptelor. Răspunse lui Samuel Larch:

— Spune-i nevestei dumitale că lucrurile aspre rezistă cel mai bine la purtat. La urma urmei, cineva tot trebuie să ducă povara asta și eu pot s-o fac mai bine decît oricare dintre dumneavoastră, lăsîndu-l, poate, deoparte, încheie cu nepăsare, pe James Ellgood.

— Da, doamnă, sînt cît se poate de bucuros că vedeți lucrurile cu atîta înțelepciune, răspunse șeriful de îndată ce-și recăpătă graiul. Nu se află prin împrejurimi om care să nu știe că, atunci cînd ajunge în fața dumneavoastră, capătă dreptatea.

Dreptate! Ăsta era cuvîntul favorit al lui Nathan, își aduse ea aminte. Îl auzea spunînd la fel de limpede ca și cînd ar fi fost de față: „Orice om, Dorinda, e îndreptățit să ceară dreptate." Era straniu cît de adesea îi reveneau în minte, la vremuri de cumpănă sau nehotărîre, cuvintele lui Nathan, omul pe care atunci cînd se afla încă în viață abia dacă îl lua în seamă. Doar în ultimii cîțiva ani începuse să-și dea seama cît de mult din felul ei de a gîndi îl luase de la Nathan.

— Cred că am putea aranja lucrurile așa fel ca să-l aducem încoace mîine-seară, spunea Samuel Larch. Nu e cazul să trimiteți dumneavoastră pe cineva tocmai pînă la azilul de săraci. Poate c-o să ne dea Reuben Fain camionul lui cu motor.

— Nu, nu, vin eu dimineața să-l iau cu mașina, răspunse Dorinda. N-am obiceiul să fac lucrurile pe jumătate.

Şeriful aprobă dînd din cap.

— Nu, doamnă, nu e obiceiul dumneavoastră să faceţi lucrurile pe jumătate, repetă plin de recunoştinţă.

După ce amîndoi bărbaţii plecară, Dorinda se întoarse către John Abner şi se uită la el ca şi cum şi-ar fi cerut scuze. Deşi vorbise foarte puţin, fiindcă niciodată nu fusese un vorbăreţ, văzu pe chipul lui o expresie de aspră dezaprobare.

— Nu era nimic altceva de făcut, nu-i aşa, John Abner ? întrebă cu tonul respectuos pe care îl păstra pentru momentele de încordare.

Nu recurgea deseori la mijlocul ăsta, dar cu rarele prilejuri cînd o făcea, ştia să strecoare în vorbe un soi de măgulire mai eficace decît acela aflat la îndemîna femeilor cu înnăscute înclinaţii către măgulire.

— Mie mi se pare că te-au dus de nas, răspunse John Abner morocănos, dar chipul i se înseninase sub influenţa tonului ei persuasiv.

În fond, ceea ce îl încînta cel mai mult era să fie tratat ca o autoritate nu numai în problemele fermei, ci şi în acelea ale sufletului omenesc. Împrejurarea că trăise ca un pustnic şi că nu ştia absolut nimic despre viaţă nu avea nici o legătură cu dorinţa sinceră de a înţelege totul. „Cît de copilăroşi sînt bărbaţii", se pomeni Dorinda gîndind. „Şi niciodată mai copilăroşi ca atunci cînd îşi dau cea mai mare importanţă." După dezastrul sentimental din tinereţe, devenise incapabilă să iubească ori să urască fără o rezervă caustică şi simţea că viciul ascuns al relaţiilor ei cu bărbaţii era tocmai această incapacitate de a ridica la rangul de principiu moral o superioritate iluzorie. Îşi închipuia că o astfel de atitudine nu reprezintă decît o măruntă îngăduinţă, dacă este vorba de o femeie îndrăgostită nebuneşte ; însă pentru o femeie care încheiase definitiv şi sigur cu dragostea şi ajunsese la judecata bine cumpănită a celui deziluzionat, era o îngăduinţă ce s-ar fi putut dovedi deosebit de supărătoare.

Îşi strecură braţul pe sub al lui John Abner şi intră în casă împreună cu el, spunînd :

— Da, bineînțeles, într-un fel ai dreptate ; dar, în definitiv, chiar dacă ne-au dus de nas, nu prea ne-ar fi fost la îndemînă să refuzăm și să nu facem nimic.

Deși după moartea ei, amîndouă fermele aveau să-i rămînă lui John Abner, existau unele momente cînd Dorinda, fără a se gîndi să nu țină seamă de dragostea pe care i-o purta tînărul, avea sentimentul neplăcut că i-ar fi plăcut să aibă deplină autoritate chiar cît mai trăia ea. Nu că s-ar fi arătat vreodată pretențios ori nerecunoscător pentru modul cum era îndrumat. Dorinda știa că îi este în mod sincer devotat și că admirația ce i-o purta nu era temperată de mila care limitase întotdeauna admirația ei pentru tînărul John Abner. Însă avea — își spunea Dorinda — la fel ca toți bărbații care nu erau niște papă-lapte, instinctul masculin de a domina sexul opus.

— Ei, dacă ar fi treaba cuiva, atunci a lui James Ellgood ar trebui să fie, protestă John Abner.

Dorinda își înălță sprîncenele drepte și argintii, într-un zîmbet dojenitor.

— Orice ai spune, ar fi foarte greu să-l condamni pe James Ellgood fiindcă nu și-a asumat sarcina asta. Nimic nu-l va face vreodată să uite că Jason a făcut-o pe Geneva să-și iasă din minți.

— Da, poate că el a fost de vină, dar pentru asta nici o lege nu prevede pedeapsă.

— Dar James Ellgood așa gîndește, sînt sigură, și cred că are dreptate. Dacă ar fi pur și simplu o chestiune de pedeapsă...

— Vrei să spui că e mai mult decît atît ?

— Și nu e ?

Învățase că întotdeauna îl poate cîștiga de partea ei dacă travestește adevărul gol-goluț în veștmintele pompoase ale filozofiei.

— În ce ne privește pe noi, cred că e o chestiune de omenie.

Deși disprețuia sofistica cu aceeași vigoare cu care disprețuia căile ocolite în purtările oamenilor, pe amîndouă știa să le supună scopurilor ei, atunci cînd nu avea încotro.

— Vrei cumva să spui că omenia noastră e mai importantă decît pedeapsa lui ? întrebă tînărul pe un ton îmblînzit.

— Da, chiar asta vreau să spun. Ai spus-o tu însuți de nu știu cîte ori.

Știa că astfel îi înlătura orice împotrivire, și dacă el nu se împotrivea, viața la fermă urma să fie mai senină în următoarele două sau trei săptămîni.

— Dar n-o s-avem o groază de bătaie de cap ? întrebă tînărul.

Dorinda se încruntă.

— Teamă mi-e că da. Sigur, dacă s-o mai întrema, o să poată să se mute la Five Oaks, și oricum autoritățile sînt obligate să se îngrijească de el în vreun fel. Doar n-o fi vrînd să ne transformăm în ferma-săracilor.

Glasul îi sună deodată înăsprit de amintiri. Dar se grăbi să încheie :

— Pînă atunci am să încălzesc și am să pregătesc odaia liberă. Dacă doctorul spune că trebuie să aibă aer curat, îi putem scoate patul afară, pe veranda din spate.

John Abner rămînea tot îmbufnat.

— Bineînțeles, mi-e milă de bietul nefericit, chiar dacă și-a scos nevasta din minți ; totuși, nu văd ce rost ar avea să întoarcem aici toate cu susul în jos, pentru un om față de care nu avem nici o umbră de obligație. Nu ne este nici măcar rudă săracă.

— Nu e ruda săracă a nimănui, tocmai asta e nenorocirea.

— Nu sînt chiar așa de sigur, i-o întoarse John Abner, care putea să fie uneori dureros de candid. Există o droaie de progenituri mulatre ale Idabellei, care tot încurcă treaba pe-acolo, pe la Five Oaks.

Dorinda se cutremură de silă.

— După cîte bănuiesc, legea nu se ocupă de lucruri pe care nu le recunoaște.

— Bine, la drept vorbind asta nu-i treaba mea, recunoscu John Abner după o clipă de gîndire. Dacă ai hotărît să-l aduci aici, e de la sine înțeles că ai tot dreptul. Dar sper că n-ai să-ți dai sufletul trudindu-te să-l îngrijești. În treburi dintr-astea, nu prea știi să

ții cumpănă dreaptă. Iarna trecută, cînd a bolit Snowbird, n-ai mai fost om.

Dorinda clătină din cap.

— Pentru Snowbird aș face mult mai mult. Dar nu eu o să-l îngrijesc pe doctorul Greylock. Am s-o pun pe Mirandy, sora Fluvannei. E femeie bătrînă și foarte pricepută cînd e vorba să îngrijească bolnavii, chiar dacă la lăptărie nu prea e bună de ceva.

Și pe cînd rostea ultimele cuvinte, auzi cum în mintea ei un glas întreabă deslușit : „De ce oare o fac ? De ce îmi iau pe cap asemenea pacoste ?“ Și nu găsea nici un răspuns. Oricît își scormoni mintea, căutînd o justificare sau măcar umbra unui răspuns, nu izbuti să descopere nimic. Treizeci de ani trecuseră de cînd nu-l mai iubea pe Jason ; încetase să-l mai urască de mult de tot ; un timp nici măcar nu știuse dacă mai trăiește sau nu ; și cu toate astea, îi era peste putință, fără a-și călca în picioare propria fire, să-l lase să moară la azilul de săraci. La urma urmelor nu ceea ce simțea sau nu simțea pentru el îi hotărîse soarta, ci azilul săracilor și groaza ei de azil.

— Trebuie să merg și eu cu tine, zicea John Abner. Singură n-ai să te poți descurca.

— Așa e. Ar fi bine dacă ai veni. Dacă pornim imediat după masă, s-ar putea să fim îndărăt înainte de terminarea mulsului. Mi-e teamă că drumul e tare prost. Trebuie să luăm niște perne în spatele mașinii.

— Dacă i-o fi prea rău, poate că doctorul Stout n-o să-i dea voie să plece, sugeră John Abner cu speranță ascunsă.

— Da, însă oricum o să ne oprim în drum la casa doctorului. De-asta vreau să plecăm cît mai devreme.

În noaptea aceea, după ce au terminat toate treburile, au stat împreună dinaintea focului din camera Dorindei și au vorbit, așa cum obișnuiau să vorbească pe vremea cînd John Abner era copil și încă nu fusese înrăit de dezamăgire. Gîndurile li se îndreptau spre viitor și nu spre trecut, iar viziunile Dorindei erau înflorite de optimismul cîștigat mai mult prin perseverență decît prin vreo elocventă lecție a experienței. John Abner îi plăcea tocmai pentru imperfecțiunile însușirilor sale. Ce-i

drept, tovărășia lui avea și unele neajunsuri ; însă Dorinda n-ar fi dat, pentru nimic în lume, tăcerea lui îmbufnată, în schimbul strălucitoarei elocvențe a noului preot de la Pedlar's Mill. Personalitatea fiului vitreg o atrăgea fiindcă totdeauna lăsa impresia că păstrează în rezervă o forță inepuizabilă ; iar în ceea ce privește dispoziția lui sufletească, o influența mai puțin ca exemplu decît ca prevenire, lucru care — socotea Dorinda — reprezenta tocmai genul de influență de care avea ea trebuință.

— Orice s-ar spune, sîntem atît de mulțumiți pe cît ne-am fi putut aștepta să fim, spuse ea, cînd tînărul se ridică să plece spre camera lui de la etaj. Dacă n-ai să te însori, o să ne petrecem o bătrînețe plăcută aici, lîngă foc.

John Abner rîse scurt, fiindcă se afla într-una dintre clipele lui de bună dispoziție. Trăsăturile prelungi și fine nu-i erau lipsite de farmec — se gîndi Dorinda. Avea obrazul palid, cu umbre albăstrii în jurul gurii, cu priviri piezișe, iar părul negru și drept îi cădea peste frunte în șuvițe bogate.

— Și tu s-ar putea să te recăsătorești, îi spuse el pe neașteptate. Nu mai ești tot atît de frumoasă ca altădată, dar tot arăți mai bine decît orice altă femeie de prin părțile noastre.

Dorinda clătină din cap cu încăpățînare.

— Cu părul ăsta alb și cu obrazul brăzdat de zbîrcituri !

— Ei, nu-i vorba numai de păr alb și de zbîrcituri. Nu știu ce anume este, dar e ceva mult mai însemnat, spuse John Abner pe cînd se întorcea în loc și ieșea din încăpere.

Dimineața, Dorinda se trezi cu un simțămînt de deznădejde. Frica o cuprinsese în timpul somnului și simțea cum se agață de amintirile ei, chiar și după ce deschisese ochii. De ce oare cedase acelui impuls trecător din seara trecută ? De ce îngăduise celor doi bărbați să-i forțeze mîna ? Și își spuse : „Din pricină că sînt femeie. Dacă aș fi fost bărbat, niciodată n-ar fi îndrăznit.“ Da, John Abner avusese dreptate (încă o dată se dovedea cît de adesea avea dreptate) și autoritățile comitatului îi speculaseră

slăbiciunea. „Bine, de data asta m-am lăsat păcălită, așa că n-am încotro, trebuie să merg mai departe", spuse cu glas tare, pe cînd se dădea jos din pat și începea să se îmbrace.

La gustarea de dimineață încercă să mănînce ceva, dar nu izbuti din pricina nodului care îi stătea în gît, iar atunci și-o aminti pe maică-sa în ziua cînd se pregătea să plece la tribunal.

— Tot ce-mi trebuie este un văl cernit și o batistă cu cîteva picături de camfor, spuse rîzînd.

— Ce-ai zis, Dorinda ? o întrebă John Abner cu o căutătură încruntată.

— Mă gîndeam la maică-mea. Săraca de ea ! Ar trăi și astăzi dacă nu s-ar fi zbuciumat așa de cumplit.

— Ehei, cred c-ar fi avut aproape o sută de ani. Și-acuma, nu te zbuciuma și tu. Ești cumva supărată fiindcă le-ai îngăduit ălora să-ți forțeze mîna ?

— Nu știu. Astăzi lucrurile mi se par altfel. Nu-mi mai pot da seama de ce am făcut-o.

— Am auzit la grajd oamenii vorbind despre asta. Cineva — șeriful, cred — i-a spus-o lui Martin Flower, iar el a zis că ți-ai luat o povară pe care n-ai s-o poți duce.

Dorinda se înroși de furie.

— Cînd o să am nevoie de părerea lui Martin, o să i-o cer.

Mirandy fusese chemată și, după ce terminară gustarea de dimineață, aflară că bătrîna negresă așteaptă afară să primească porunci. Podelele și tot ce era făcut din lemn în odaia liberă trebuiau spălate și frecate ; patul aerisit bine și schimbate așternuturile ; focul aprins în cămin ; iar ștergarele tivite cu roșu, păstrate de maică-sa pentru oaspeții de vază, trebuiau rînduite pe etajeră. Și, în cele din urmă, Mirandy trebuia să aibă grijă să păstreze zi și noapte la îndemînă ceainicul cu apă fiartă.

„Oare de ce-oi fi făcînd eu toate astea ?" se întreba Dorinda. Să fie oare — cum credea ea — numai din milă ? Ori fiindcă primul ei iubit, din pricină că fusese primul, se fixase pe veci în fibrele ființei sale ? „Nu, nu o fac pentru Jason", își răspundea. „Chiar dacă nu l-aș fi iubit niciodată, tot n-aș fi putut lăsa pe omul care stăpînise cîndva Five Oaks să-și sfîrșească viața la azilul de săraci."

— Înainte de a-l aduce aici, spuse John Abner, ar fi bine s-o previi pe mătușa Mirandy că oftica e molipsitoare.

Pe urmă clătină din cap cu un zîmbet ironic :

— Tare mi-e teamă c-o să ne-aducă numai necazuri ; dar cred că același lucru l-ai fi făcut și de-ar fi avut vărsat.

Se uită la el cu o privire de nepătruns.

— Niciodată nu mi-a fost teamă să înfrunt riscuri.

— Și Jason Greylock nici măcar nu ți-e simpatic.

— Să-mi fie simpatic ? Cui i-ar putea fi ? Dar ce legătură are asta cu azilul de săraci ?

O lucire de rară duioșie, fiindcă nu adeseori era duios, se arătă în ochii lui John Abner cînd o privi piezîș pe deasupra mesei.

— Bine, Dorinda, ești o femeie cu scaun la cap, deși cîteodată cam greu de înțeles. Undeva, în tine, există ceva în plus, pe care alții nu-l au.

Cu toate că laudele venite din partea lui John Abner erau pentru ea unul dintre lucrurile cele mai plăcute, știa că nu poate să savureze întreagă bucuria unei clipe mai înainte ca aceea clipă să fi zburat. Ori de cîte ori fericirea îi ieșea în cale, își dădea seama că este fie prea leneșă, fie prea înceată ca s-o poată simți în întregime mai înainte de a zbura, căci amintirile o impresionau așa cum nu o impresionaseră niciodată faptele în sine.

— Ești foarte bun cu mine, John Abner, îi răspunse.

Vorbele acestea erau neîndestulătoare, dar obișnuința de a fi reticentă a fost, și de data asta, mai tare ca ea.

Ceasuri întregi trebălui cu meticulozitatea pe care și-o impunea în zilele de restriște sufletească. Pînă cînd mașina nu trăsese la scară, și pînă ce Fluvanna nu începuse să care afară halate și perne, nu se opri din treburile ei obișnuite și nu se duse să vadă camera lui Jason. Da, totul era în ordine. Podelele și pereții curați ; ferestrele închise după o aerisire îndelungată ; iar focul ardea vioi în cămin. Pînă și ceainicul cel mare își făcea datoria scoțînd aburi. Săpunul stătea în savoniera de pe lavoar ; o mulțime de pături calde și moi acopereau patul ; pe măsuță se afla un termos albastru și, alături de el, Biblia doamnei Oakley cu semnul de carte purpuriu,

împletit de ea, așezat la un verset favorit. „O să i se pară plăcut", își spuse Dorinda, „după azilul de săraci."

Afară, John Abner o aștepta la volan, și Fluvanna aranja pernele pe bancheta din spate.

— Vrei să conduci tu, Dorinda ?

— Nu, dar stau și eu în față, cu tine. La înapoiere trebuie să stea cineva cu el, și aș prefera să fii tu acela.

9

PE DRUMUL acela lung, au vorbit puțin. John Abner conducea concentrat, iar Dorinda își ținea haina strînsă și se uita drept înainte, la drumul cotit și la lumina cețoasă ce învăluia peisajul de octombrie. Un văl de pulbere strălucitoare se înălța de pe întinderile acoperite cu tufe de viață-veșnică ; pe sub tufișurile de lîngă garduri, ierburile apăreau ca niște pete roșii și rubinii ; ceva mai departe, pădurile cu nuanțe schimbătoare păreau azvîrlite în mase disparate pe arcuirea fără nori a cerului.

Pe cînd se apropiau de Tribunal, pămîntul i se păru tot mai golaș ; cete de copii desculți alergau pe lîngă mașină, oferindu-le flori de cîmp. Prin unele locuri oamenii ieșiseră la arat și, printre ei, Dorinda observă chipurile flegmatice ale suedezilor și nemților. În vreme ce automobilul trecea pe lîngă ei, oamenii se opreau din arat sau grăpat și se întorceau să se uite curioși, ca niște vietăți slabe de minte. Pretutindeni se întindea ceața albăstruie a lui octombrie și mișcătorii nori argintii ai polenului tufelor de viață-veșnică.

La casa doctorului Stout, o vilă nouă zugrăvită cu verde și alb, așezată la marginea drumului, părînd un fluture în solitudinea sfîrșitului de toamnă, li se spuse că doctorul plecase mai de mult la azilul de săraci.

— A fost așa de tulburat că nici n-a putut dormi azinoapte, le spuse doamna Stout, o femeie drăguță, împlinită și cu pieptul bogat, îmbrăcată într-o rochie de stambă roșie cu alb, și cu șorț scrobit. Părea chinuit de gîndul că doctorul Greylock, care i-a îngrijit pe cei mai de seamă pacienți de pe-aici, trebuie să-și sfîrșească zi-

lele la azilul de săraci. Cînd s-a întors acasă promitea atît de mult, spune lumea, și ai lui au fost stăpîni pe ferma aceea mare, de dincolo de Pedlar's Mill. Băutura l-a nenorocit, eu așa cred, că ăsta-i necazul, fiindcă nimănui nu-i place să-și ia pe cap un om care și-a băut pînă și mințile. Eu nu l-aș fi putut primi la mine din pricina copiilor, și tocmai ieri a dat peste ei și pojarul. Dar ar trebui să se găsească vreo cale ca oamenii bolnavi, ori cei cu mințile rătăcite să fie îngrijiți altundeva, nu la azilul de săraci. Și cum merg treburile la toate azilele de săraci, curînd pentru nenorociți dintr-ăștia n-are să mai fie loc decît la închisoare.

Era o femeie vorbăreață, dar pînă la urmă potopul vorbelor conteni, și automobilul plecă mai departe, pe drumul mărginit de buruieni prăfuite.

— E adevărat că doctorul Stout s-a născut într-un azil de săraci ? întrebă deodată Dorinda.

— Nimeni nu știe. Dar nu văd ce-ar fi de mirare.

— Iar astăzi Jason stă să moară într-o astfel de casă. Să fie oare urmarea caracterului omului, ori o simplă întîmplare — asta mă întreb.

— Probabil a amîndurora, replică John Abner. Am citit despre mult prea mulți oameni cumsecade, care au ajuns la sapă de lemn, ca să mai cred în povestea că simpla virtute te poate duce la izbînzi, afară dacă nu cumva e vorba de ales între azilul de săraci și pușcărie.

— Uite, acolo trebuie să fie, exclamă Dorinda arătînd spre dreapta. Cotim pe-aici, peste șanțul ăsta ?

— S-ar părea că altfel n-avem pe unde. Hei ! Dă-te la o parte din drum ! strigă John Abner la un ogar care se strecura prin fața mașinii.

Departe de drum, dincolo de niște scînduri dărăpănate ce alcătuiseră cîndva un gard, azilul de săraci zăcea în mijlocul tufelor de viață-veșnică, ca scheletul unui animal albit de soare, de pe care vulturii ciuguliseră pînă și ultimul fir de carne. Pereții fuseseră spoiți cu var ; și tot cu var fuseseră date și pietrele rotunde și netede de pe marginea potecii ce ducea spre intrare ; chiar și trunchiurile celor cîțiva cedri firavi din curte erau văruite pînă unde se desprindeau crengile. Pe o latură, cîteva frînghii erau pline de halate de pînză grosolană

fluturînd în vînt, iar vreo doi-trei săraci famelici întindeau rufărie udă pe tufișurile din spatele clădirii.

Ca și alte rămășițe ale unei epoci de schimbări rapide, azilul de săraci din comitat dispunea atît de avantajele cît și de dezavantajele obiceiurilor învechite. Cei șapte săraci bătrîni și tînăra mamă lipsită de mijloace care, în zilele acelea, erau găzduiți acolo fuseseră într-adevăr dați uitării, dar dați uitării în deplina lor libertate. Unde nu exista nici o organizare, rămînea mai puțin loc pentru abuzuri. Dacă hainele lor grosolane se subțiaseră, rămîneau totuși la fel de diverse ca și temperamentele sau preferințele pensionarilor. Deși hrana era de calitate potrivită, plîngerile împotriva ei curgeau cu duiumul. E greu să fii sărac ; și e cumplit de greu să fii un sărac bătrîn ; dar dacă acestor nouă pensionari (ca să punem la socoteală și copilul de o săptămînă) li s-ar fi oferit posibilitatea să aleagă între libertate și supunere, probabil că ar fi preferat mîncarea săracilor și hainele ponosite în locul livrelei arătoase a obedienței. Totuși, Dorinda nu vedea nici una dintre înlesnirile oferite unei decăderi fără margini. Tot ceea ce vedea era clădirea dărăpănată și cedrii văruiți care, în mod vag, îi aduceau aminte de poveștile misionarilor despre gardurile de oase uscate ce înconjurau colibele regilor din ținuturile sălbatice.

— Totul e gol ca în palmă, spuse ea cu glas tare.

Fordul doctorului stătea dinaintea ușii de la intrare, cu una dintre roți într-o băltoacă și cu cealaltă într-o grămadă de gunoi ; cînd opriră, o bătrînică, ocupată să întindă rufele la uscat pe tufișurile din apropiere, lăsă treaba și veni să-i întîmpine. Era atît de bătrînă, încît pielea îi părea scoarță de copac ; peste gingiile fără dinți, gura îi stăteă strînsă pungă ; ochii mici și roșii îi licăreau între pleoape fără gene. Molfăia niște cuvinte și își ștergea de fustă mîinile ude și aburinde.

— N-aveți niște bomboane la voi, n-aveți cumva, dragilor ? necheză bătrîna, dar atunci doctorul apăru în prag.

Le făcu semn să vină către partea însorită a clădirii, dincolo de colț. Arăta ca de obicei : sprinten, îndatoritor, roșu la față.

— Nu mai încape nici o discuţie. Trebuie să se termine o dată cu azilurile astea de săraci, spuse el în vreme ce noii sosiţi îl urmau pe cărarea bătătorită din jurul clădirii. Comitetul cheltuieşte nu mai puţin de două mii de dolari pe an, ca să ţină casa asta pentru cei opt pensionari. În cele din urmă, ar costa mai ieftin dacă i-ar muta la primărie, unde pot fi şi supravegheaţi.

Pe urmă coborî glasul, căci vorbise tare şi convingător, ca şi cum ar fi vrut să se facă neapărat auzit.

— Pe doctorul Greylock l-am adus aici, fiindcă nu putea fi lăsat singur, şi nici unul dintre negri nu voia să aibă de a face cu el. Le e frică, deşi omul e cu totul inofensiv. Îşi mai pierde din cînd în cînd controlul, dar e prea slab ca să facă vreun rău cuiva, chiar dacă ar încerca.

— Acum e cu mintea rătăcită ?

— Nu, azi dimineaţă a stat liniştit — o să-l găsiţi atît de blînd, cum nici nu vă aşteptaţi. Aţi aranjat cu cineva să-i poarte de grijă la Five Oaks ?

— Nu-l ducem la Five Oaks. Acolo n-am avea unde să-l găzduim. Dar am găsit pe cineva, pe mătuşa Mirandy Moody, care se pricepe să îngrijească bolnavii, şi cred c-are să-l poată şi stăpîni.

— Ei, acuma oricine îl poate stăpîni, declară doctorul Stout pe un ton liniştitor.

Dorinda fu cuprinsă de un fel de slăbiciune. Simţea cum îi tremură genunchii, iar în urechi îi răsuna un fel de zumzet. Oare despre Jason vorbeau în clipa de faţă ? Nu, nu despre Jason, căci ei i se părea că Jason murise cu multă vreme în urmă, cu atît de multă vreme în urmă, încît nici nu şi-l mai putea aduce aminte. Ştia că ea se află la azilul de săraci, unde un om sărac oarecare, unul ce putea fi „stăpînit de oricine", zăcea pe patul de moarte între zidurile acelea. Închise pleoapele ca să alunge un nor cenuşiu, gros ca fumul de frunze veştede ce se înalţa uneori peste păşuni. Cînd deschise ochii din nou, lumina soarelui reflectată pe zidul văruit o făcu să ameţească. Dacă ar fi ştiut ! Dacă ar fi putut să prevadă clipa de acum ! Serile acelea din verile de acum treizeci de ani — şi ziua asta de toamnă lîngă zidul azilului de săraci ! Cedrii văruiţi, drumul bătătorit, cîmpurile netede, pămîntul

brăzdat pe care truditorii se mișcau domol, și pe deasupra tuturor, pulberea argintie a tufelor de viață-veșnică!

Doctorul Stout vorbea înainte pe tonul său profesional:

— Ar trebui să bea cît mai mult lapte. Și ouă, cînd o să le poată mînca. Din două în două ceasuri, trebuie să i se dea să mănînce, n-are importanță ce, dar și cîte un gălbenuș de ou cu whiskey de trei sau patru ori pe zi. Să nu vă așteptați că o să se poată descurca fără whiskey. Am aici o sticlă, pe care am să vă rog s-o luați cu dumneavoastră. Poate va trebui să-i dați cîte puțin pe drum, dacă vi se pare că-și pierde puterile.

Dorinda încuviință din cap.

— În privința bolnavilor, am învățat cîte ceva în cabinetul unui doctor din New York pe vremea cînd eram tînără. Dar de la război încoace, toate s-au schimbat. Veniți mîine pe la noi?

— Am să vin de fiecare dată cînd o să mă chemați. Dacă vedeți că îi e tare rău, sunați-mă la telefon. Să știți că, fiind și doctor, mă socotesc cu atît mai mult dator față de el.

Slăbiciunea îi trecuse Dorindei. Se simțea plină de curaj și de energie, ca și cum un sînge bogat i s-ar fi revărsat în vine. Odată cu forțele, îi reveni încrederea și calmul. Înfrunta acum prezentul, nu trecutul, și îl înfrunta cu hotărîrea de a-l domina.

— Credeți că poate fi transportat? îl întrebă pe doctor.

— Chiar dacă ar exista vreun risc, spuse doctorul înfruntîndu-i senin privirea, nu sînteți de părere că orice ar fi mai bine decît sfîrșitul în casa asta?

Dorinda încuviință printr-un gest. Apoi, croindu-și drum printre niște trandafiri pitici, spuse cu glas înăbușit:

— El știe că are să plece cu noi?

— Vă așteaptă pe veranda din spate. Acolo bate soarele.

— După cum știți, automobilul e deschis, dar John Abner poate să coboare capota.

— Aerul curat n-o să-i facă rău. Sper că aveți pături destule și o să-i mai trebuiască și niște perne.

— M-am gîndit la asta. Bancheta din spate poate fi aranjată ca un pat. Şi, bineînţeles, c-o să mergem foarte încet.

Ridică privirile spre soare, şi încheie în felul ei energic :

— Ar cam fi vremea să plecăm. Şi John Abner şi eu avem multă treabă la fermă.

Doctorul Stout coborî spre ea o privire plină de admiraţie, şi din privirea aceea Dorinda îi înţelese gîndurile : „Ce femeie cu judecată ! Pentru ea nu există sentimentalisme dulcegi.“ Dar cu glas tare, doctorul spuse :

— E pregătit pentru plecare. O să vedeţi că nu prea vorbeşte. Cînd un om a ajuns pe treapta cea mai de jos, nu prea i-au mai rămas multe de spus. Dar, cred eu, o să se bucure că pleacă de aici.

— Bine, să văd ce pot face.

O luă înaintea doctorului, trecu pe după colţul clădirii şi îl văzu pe Jason întins la soare, pe o saltea de paie. Sub cap avea un vraf de saci pentru adunat bumbac, umpluţi cu fulgi şi legaţi la capete. Cîteva pături cîrpăcite erau întinse peste el, şi Dorinda văzu, pe cînd se apropia cum una dintre bătrîne îi trăgea păturile peste picioare. Jason stătea cu ochii închişi, şi chiar dacă a auzit paşii Dorindei, n-a dat nici un semn. Un şir de umbre, aruncate de rufele întinse pe frînghie la uscat, se abătea asupra lui, şi aceste cătuşe inconsistente păreau a fi singurele lucruri ce-l mai ţineau legat de existenţă. În vreme ce stătea şi se uita în jos, la el, simţi că orice legătură între bolnavul de acolo şi omul pe care îl iubise cîndva a fost ruptă, la fel de complet ca lanţul de umbre care dispărea cînd rufele erau scuturate de vînt.

Zăcea sub pături, drept şi neclintit, sub desenul bălţat al păturilor, iar trăsăturile-i zbîrcite, lipsite de viaţă, lipsite de expresie, păreau chipul unei mumii care la o simplă atingere s-ar fi transformat în pulbere. Sub pleoapele închise, ochii îi erau cufundaţi în orbite, din adîncul cărora pete galbene parcă i se revărsau peste obrajii albăstrii. De sub ţepii mărunţi, bărbia i se împingea înainte ca şi cum ar fi vrut să-i străpungă pielea veştejită. Nu, nu putea fi chipul lui Jason Greylock. Ceea ce vedea acum nu era decît o simplă alcătuire de trăsături, din care sărăcia şi boala storseseră orice licărire de spiritualitate

omenească. Mutîndu-și privirile, văzu ca prin ceață bătrînele tremurătoare care se agitau în jurul saltelei și pe ramolitul administrator al azilului, prea bătrîn și prea neputincios pentru orice altă îndeletnicire.

— Au venit după dumneata. O să te luăm de-aici, spuse doctorul Stout cu glasul lui voios, care căpăta acum o rezonanță artificială.

Pe urmă se întoarse către Dorinda :

— Efectul fortifiantului e pe sfîrșite. Înainte de plecare, trebuie să-i administrez unul mai puternic.

La cuvintele acestea Jason deschise ochii și se uită către cer, rostind :

— Mi-e sete.

Ridică mîna ca o gheară și făcu o mișcare în gol. După cîte vedea Dorinda, chiar dacă le-ar fi deslușit chipurile, ele tot nu i-ar fi spus nimic. Bolnavul se retrăsese în întunericul unui soi de labirint, unde senzațiile direct fizice constituiau unicele realități ale lumii exterioare. Așa cum stătea și se uita la el, o izbi gîndul că ultimele facultăți care dispăreau dintr-o făptură umană nu erau gîndirea și nici măcar sufletul, ci senzațiile.

Una dintre bătrîne, care părea să aibă un rol mai de seamă, aduse un pahar de lapte albăstrui ; doctorul scoase din buzunar o sticlă și adăugă o cantitate de whiskey, apoi săltă capul lui Jason și îi duse paharul la buze.

Dorinda avu dintr-o dată impresia că scena reală din fața ei se topește și i se scurge din minte ca argintul viu. Copleșită de o emoție ce nu era durere, ci esența însăși a tristeții, încetă să mai privească, încetă să mai gîndească. Închise ochii și așteptă ca vreun sunet sau vreo atingere să vină și să-i readucă stinsa lumină a rațiunii. De ce se afla aici ? Unde aveau s-o ducă toate astea ? Ce înțeles aveau cele desfășurate dinaintea ochilor ei ?

Auzi cum un glas stins horcăia : „Mi-e rău" și, privind într-acolo, văzu că doctorul și John Abner îl duceau pe Jason spre mașină.

— Lasă, ai răbdare, numaidecît o să te simți mai bine, spuse doctorul cu glas alinător. Am să-ți dau ceva să-ți treacă.

În urmă ca un automat ; tot ca un automat se urcă în mașină și se așeză lîngă locul pregătit pentru Jason, pe

bancheta din spate. Avusese de gînd să conducă ea pînă acasă, dar își dădea seama că n-ar fi fost în stare să stăpînească mașina aceea mare.

— Ar fi mai bine să stea cineva cu el aici, în spate, stăruise doctorul, și ea se supuse în tăcere. Sticla de whiskey am pus-o sub pătură. Să-i dați un grog imediat cum îl culcați în pat.

Mașina porni încet și, abia după ce străbătură cîteva mile, găsi Dorinda suficient curaj ca să se întoarcă și să se uite la cel întins lîngă ea. Toropit de calmant, bolnavul se uita drept înaintea lui, cu totul străin de lumina soarelui tomnatec, cu totul străin de peisajul care nu-l interesa, cu totul neștiutor de prezența ei, inaccesibil acolo unde se găsea — pierdut în întunecatul labirint al senzațiilor. Chipul lui era chipul unui om care a ajuns la capătul lumii și privește dincolo de marginile ei. Nu exprima durere, și nici măcar deznădejde, ci numai neant. Un fular cenușiu de lînă îi fusese legat în jurul capului, iar trăsăturile păreau să-i fi dispărut undeva departe, dincolo de învelișul acela ca de mumie. Dorinda văzu că nu era nici tînăr, nici bătrîn ; era sfîrșit și desființat, un obiect cu care timpul își încheiase socotelile. Iar pentru ea — un străin ! Niciodată nu-l iubise ; pînă astăzi nici nu-l cunoscuse. Greutatea ce-i apăsa pe inimă devenise atît de strivitoare, încît o sufoca. Și încă o dată se gîndi : „De ce mă aflu aici ? Ce înțeles au toate astea ?“ Și din nou simți ceea ce simțise de mult la moartea tatălui ei : „Patosul vieții e mai cumplit decît tragedia.“

Înaintau mereu, tot mai departe, în aceeași tăcere ; dar tăcerea aceasta îi bubuia în minte ca un tunet. Nimic — și totul luase sfîrșit. În fața ei drumul se pierdea printre cîmpurile de toamnă și strălucitoare petice de pădure. Aburul albăstriu plutea înaintea ei, către rîu. Trecură pe lîngă aceleași buchete de flori ofilite. Aceiași oameni munceau pe cîmp, aplecați în aceeași poziție specifică aratului. Pe cînd trecură prin dreptul unei case așezate departe de drum, cu o cărare îngustă și întortocheată ce ducea către o portiță albă, se închipui pe sine străbătînd cărarea și ieșind pe portiță, dincolo, într-o altă viață.

John Abner întoarse capul.

— Merg cumva prea repede ? Văd că tușește ca și cum s-ar sufoca.

Dorinda se răsuci spre Jason și-i puse o pernă care alunecase de sub cap. Cismele, încă pline de bulgări de pămînt roșu, stăteau întinse, țepene, pe maldărul de pături. Și i se păru că cismele acelea scîlciate, cu pămînt pe tălpi, se mișcă într-un chip atît de viu, încît ochii i se umplură de lacrimi. Tusea bolnavului contenise, și Dorinda îl întrebă cu glas tare, ca și cum i-ar fi vorbit de departe :

— Te mai doare ceva ?

Chiar dacă o auzi, nu dădu nici un răspuns. Uitîndu-se la el, Dorinda avu impresia că, de fapt, îl vedea în zare, că pentru el totul, în afară de învelișul durerii fizice în care se afla întemnițat, pierise de mult. Se întreba dacă o mai ține cumva minte, sau dacă imaginea ei, împreună cu alte obiecte obișnuite, se prăbușise în acel deșert întunecat. După starea de totală indiferență, s-ar fi putut crede că pentru el ea nu însemna nimic mai mult decît oricare dintre bătrînele de la azilul de săraci. Un fior îi trecu prin trup, ca și cînd ar fi fost atinsă de mîna unui mort. Tinerețe, frumusețe, izbîndă, răzbunare — ce putea să însemne fiecare față de implacabilul triumf al timpului ?

Da, timpul o răzbunase. Chiar dacă ar fi rămas neclintită, chiar dacă n-ar fi mișcat un deget ca să-l ajute, timpul tot ar fi răzbunat-o ; fiindcă timpul — își dădu seama — totdeauna te răzbună. Se gîndi la arzătoarea agonie din cealaltă după-amiază de octombrie. La răpăitul ploii pe acoperiș. La mireasma ierbii ude de sub picioare. La cerul acoperit de nori grei. La ramurile care îi biciuiau fața.

Trecură pe lîngă gara de unde tocmai pleca un tren ; pe lîngă vechea așezare Haney, unde noul arendaș neamț ieșise la arat ; pe lîngă Honeycomb Farm și răscrucea drumurilor, unde odinioară străjuiseră coliba cea arsă și stejarul lovit de trăsnet. Acum acolo se aflau bariera cea nouă, iar dincolo de ea, drumul nisipos ce șerpuia printre pajiști acoperite de iarbă și viață-veșnică. Proiectate pe cer, hornurile roșii de la Five Oaks rămăseseră neschimbate. Coborîră domol panta străjuită de pădure, trecură peste partea de drum podită cu bîrne și, după ce

cotiră pe podeț, ajunseră lîngă veranda din față, la Old Farm.

— Ei, uite că l-am adus, spuse John Abner răsuflînd ușurat.

Pe cînd îl ajutau pe Jason să coboare, Dorinda avu senzația că oasele bolnavului se sfărîmă la cea mai ușoară atingere. Dacă în clipa aceea s-ar fi trezit din somn și și-ar fi dat seama că întreaga după-amiază nu fusese decît un coșmar, n-ar fi fost deloc mirată. Pînă și casa liniștită, cu aerul ei de senină așteptare, o făcu să tresară, căci i se păru cu totul nouă.

Mirandy, o negresă înaltă, voinică și bună la inimă, care fusese menită din fire să fie infirmieră dar nu-și întîlnise menirea decît atunci cînd era prea bătrînă ca să și-o mai poată împlini, veni să dea o mînă de ajutor și, împreună cu ceilalți, îl duseră pe Jason în camera liberă și îl așezară în pat. Hainele îi erau atît de murdare și de zdrențuite, încît John Abner urcă pînă sus în camera lui și aduse cîteva lucruri de lînă de-ale sale. Focul ardea în cămin. Vălurele de umbre și lumini jucau pe pereții galbeni. În cameră plutea mireasma butucilor arși și a ramurilor de pin așezate pe consolă. Căldura, liniștea, confortul îi învăluiră de îndată ce pătrunseră înăuntru.

După ce îl dezbrăcară și îl înveliră în pături călduroase, Dorinda aduse grogul, iar Mirandy își strecură un braț pe sub pernă și ținu sus capul bolnavului să bea. Expresia chinuită îi dispăruse de pe chip. În jurul gurii îi licări o undă de zîmbet.

— E bun, spuse, și închise ochii după ce i se luă paharul de la gură.

— Vrei să mănînci ceva ? E vremea cinei.

— Da, vreau să mănînc. E vremea cinei.

— Te mai doare ceva ?

— Nu, nu mă mai doare nimic.

Parcă vorbea în transă, ca un copil care repetă niște cuvinte ce-i rămîn neînțelese. Oare uitase că o cunoaște ? Sau se prăbușise cumva pînă în acel adînc, de unde toate amintirile apar la fel de firave ca un boboc de floare pe-o creangă de pom ? Nu știa. Probabil că nici n-avea

să știe vreodată. Pierduse pînă și dorința de a ști. Dacă o iubise cumva, sau n-o iubise, nu mai avea nici o importanță. N-avea importanță dacă își aducea sau nu aminte. În acele clipe petrecute lîngă zidul azilului săracilor, Jason de odinioară se scufundase și pierise într-un Jason nou, care era un străin. Nu în treizeci de ani îl pierduse, ci într-o singură clipă. Despuiat de orice aduceri aminte, despuiat de orice simțămînt, noul Jason nu mai era proteguit decît de insuportabilul patos al vieții. Cît de zadarnice, cît de nefolositoare fuseseră toate — dragostea, suferințele, îndîrjirea ei.

Jason deschise ochii și o privi.

— Nu sîntem la Five Oaks ?

— Nu, sîntem la Old Farm.

— Old Farm ? Asta-i la familia Oakley. Și aici o să stau ?

— Pînă ai să te faci mai bine.

— Pînă am să mă fac mai bine, repetă Jason.

— Te simți mai bine așa cum stai acum ?

Bolnavul închise din nou ochii. Șopti abia auzit :

— Da, e bine, e tare bine.

— Peste cîteva minute am să-ți dau niște veronal și ai să dormi.

O schimbare i se revărsa pe tot chipul, și bolnavul suspină :

— Tare aș vrea să dorm.

Dorinda se trase îndărăt și se întoarse ca să iasă din cameră. Da, legătura dintre tinerețe și maturitate era pentru totdeauna sfărîmată.

10

ÎN TIMPUL nopții îl auzi tușind ; își trase pe ea capotul de flanelă și se duse în bucătărie, să bată un ou cu lapte și rachiu. Cînd i-l duse în cameră, văzu că bolnavul părea să aibă febră și cerea veronal.

— Numai că rachiul îi anihilează efectul, adăugă el ca prin vis.

Era aprins la față, și atunci cînd îi atinse mîna, o simți că arde.

— E aproape de ziuă ? întrebă bolnavul.

— Nu, nu-i decît unu noaptea. Credeam că dormi.

— Am dormit, dar așa mă trezesc eu. De luni de zile, mereu se întîmplă la fel.

Îi dădu veronal și pe urmă îi sprijini capul, ajutîndu-l ca să poată bea grogul.

— A țipat așa de tare o cucuvea, de parcă ar fi fost chiar aici, la fereastră, spuse Jason, privind-o pe deasupra paharului.

— Nu, tocmai în pinul cel mare țipă. Ai visat.

Focul se trecuse și în vatră nu mai rămăseseră decît vreo cîțiva tăciuni, care abia sclipiră cînd încercă Dorinda să-i aţîțe. Lumina slabă a unei lămpi cu abajur, pusă pe podele în spatele unui scaun cu husă de creton, lăsa în umbră patul și fața bolnavului.

— Te simți mai bine ? îl întrebă pe cînd dădea să plece.

— Da, mă simt mai bine.

Din umbră, ochii lui o urmăreau, încărcați de întrebări mute.

— Am să-ți pun un baston lîngă pat.

Ieși în hol și se întoarse cu unul dintre bastoanele de hicori ale lui John Abner.

— Dacă vrei ceva sau dacă nu te simți bine, bate cu el în perete. Eu am somn ușor, iar Mirandy stă în camera de lîngă bucătărie.

Așteptă, dar nu veni nici un răspuns. O înțelesese, sau nu-i mai stătea în putință să prindă semnificația sunetelor ? Astea erau capriciile vieții, se gîndi ea — ca Jason cel odinioară atît de volubil să-și sfîrșească zilele ca un om aproape lipsit de grai. Știa că încearcă să deranjeze cît mai puțin îi stătea în putință, dar rămînea totuși incapabil să-și exprime dorințele prin cuvinte.

Înainte de a pleca, făcu un ultim efort să aţîțe tăciunii, dar lemnele vîrîte în cămin refuzau să se aprindă. Cînd se apropie iarăși de pat, Jason zăcea cu ochii închiși. „Nu pare să mai aibă mult de trăit", își spuse fără emoție.

Liniștitele zile ale lui octombrie se scurgeau învăluite ca într-un soi de abur străveziu, călduțe, cufundate pe

seară în lumina bogată a apusurilor de soare. Pe o asemenea vreme uscată și cu hrană îndestulătoare după epoca de foamete, lui Jason părea să-i meargă mai bine. Vechiul fotoliu pe rotile, care fusese cîndva al lui Rose Emily, fu coborît din pod și, în după-amiezile cu soare, bolnavul ieșea la aer, învelit în pături. Mînca tot ce i se dădea de mîncare, dar de cerut nu cerea niciodată. Uneori, după cîte o violentă criză de tuse, obișnuia să spună : „De cînd n-am mai băut grog ?“ ; dar niciodată nu încerca să-i grăbească venirea. În două rînduri crezuseră că are să se prăpădească, după cîte o hemoragie puternică, dar își revenise, și din nou fusese scos afară în fotoliul cu rotile. Zi după zi, ședea la soare nemișcat, tăcut, învăluit într-o ciudată nepăsare, ca într-o armură alcătuită din rezervă impenetrabilă. Și totuși, Dorinda simțea instinctiv că nu era rezervă, ci ceva mai ușor de înlăturat, mai vag, ceva la fel de inconsistent ca o umbră. Și, într-o zi, înțelese deodată că era doar goliciunea spiritului. Tăcea, fiindcă nu mai avea nimic de exprimat. Era nepăsător, fiindcă pierduse orice legătură cu ce era în jur, cu întîmplările, cu structura materială a vieții. În zilele de toamnă, rămînea rezemat pe pernele rînduite în fotoliul cu rotile adus între tufele de liliac pe jumătate golașe și „grădina de munte“, adică bușteanul străvechi pe care doamna Oakley răsădise fel de fel de plante. Capul îi cădea între pături și ochii priveau fără să vadă de-a lungul drumului, spre înstelatele tufișuri de viață-veșnică. În spatele lui se afla veranda și acoperișul cenușiu deasupra căruia săgetau rîndunelele. Din salcîmii de pe laturi, o ploaie de frunze mărunte, galbene cădea domol și fără contenire, prin aerul neclintit, începînd să se rotească de îndată ce părăseau ramurile și depunîndu-se apoi pe aleea bătătorită sau pe izma și mohorul de pe margini. Chipul lui Jason, aplecat în jos, părea să devină un alt obiect oarecare din peisaj. Rămînea la fel de neînsuflețit ca și cîmpurile sau copacii ; cu toate astea, făcea ca singurătatea să pară și mai pustie, și melancolia toamnei și mai visătoare. Trăsăturile lui căpătaseră expresia înspăimîntată și pîrjolită ce rămîne înscrisă pe chipurile oamenilor ce s-au luptat să scape dintr-o pădure cuprinsă de flăcări.

Numai că expresia de acum a lui Jason arăta că renunțase la luptă și se prăbușise în înfrîngere. Părea că așteaptă, fără teamă și fără speranță, orice ar fi fost să se întîmple. „Am văzut atît de mulți oameni murind", gîndea Dorinda. „Și-apoi — în cincizeci de ani, multă lume trebuie să moară."

În după-amiaza aceea, venise acasă puțin mai devreme ca de obicei și, încă îmbrăcată în costum de călărie, se opri pe verandă și se uită la silueta inertă din fotoliul cu rotile. Jason stătea cu ochii deschiși, dar ea n-ar fi putut spune dacă o vedea sau nu. Masca chipului îi era atît de inexpresivă, încît ai fi crezut că o vopsea de neșters i-a fost întinsă pe față ; privea drept înaintea lui, cercetînd drumul și îndepărtatele cîmpuri de viață-veșnică, în căutarea a ceva ce nu se afla acolo. Deși neajutorarea asta completă era singurul lui avantaj asupra ei, Dorinda simți că devenea prea supărătoare ca s-o mai poată îndura. Barem dacă ar vorbi — cel puțin ! Dacă cel puțin s-ar plînge ! Dacă cel puțin ar spune ce anume caută ! În lumina vagă a soarelui, sub necurmata ploaie a frunzelor, bolnavul căpăta un sens mai adînc, o semnificație mai nouă. Era învăluit de un fel de strălucire a tristeții. O clipă, amintirea lui Jason, cel pe care l-a cunoscut de mult, licări asupra bolnavului ca o vremelnică rază de soare. Iar cînd raza se stinse, îl simți că în aceeași clipă trece pe un tărîm nepămîntean, unde ea nu putea să-l urmeze. Era vorba, își spuse sieși, doar de eterna taină a morții, înnoită mereu și mereu cu fiecare făptură omenească. Era străvechea senzație tulburătoare a existenței unui sens tainic al universului, a unei realități ascunse dincolo de aparențele sensibile, a unei profunzimi mai adînci decît abisurile experienței. Taina celei din urmă dintre ființele omenești rămîne de nepătruns ; taina tuturor ființelor omenești rămîne de nepătruns. Oare la ce se gîndea Jason ? se întrebă ea, și înțelese că niciodată n-avea să afle. O iubise oare în trecut, sau dorința lui nu fusese decît foame ? I-ar fi rămas oare credincios, dacă forțe mai puternice nu l-ar fi smuls și purtat cu ele ? Ce anume fusese întîmplare : dragostea, ori necredința lui ? Iar cînd totul se

isprăvise, oare îi dispăruse cu totul din viață, ori continuase să existe ca o neîntreruptă influență ? Era mai bun, sau mai rău decît crezuse ea ? Niciodată nu știuse, și acum n-avea s-o mai știe niciodată. Adevărul are să-i scape întotdeauna. Niciodată nu va putea smulge taina din cochilia lui goală și la fel de fără capăt ca afundurile mării. Simțea că taina asta o ucide și știa că este o taină ce nu va putea fi nicicînd dezlegată.

Încercă să întrebe : „Cît de mult am însemnat eu în viața ta ?", dar se pomeni recitînd ca un papagal :

— Te doare ceva ?

Clătină din cap fără să se uite la ea. Privirile îi rămaseră ațintite asupra drumului, spre locul unde cobora către pod și pe urmă suia mai departe, pierzîndu-se în zări de vis.

— Ai vrea să-ți bei acum grogul ?

Efortul de a face ca vocea să-i sune domoală și firească îi aduse lacrimi în ochi.

În fine, îl scoase din toropeală. Un tremur de poftă îi înfioră chipul, și își mută de pe întinderea drumului ochii întunecați de suferință.

— A sosit vremea ?

Pentru asta mai trăia în clipa de față : pentru un ou bătut cu lapte și whiskey la fiecare patru ceasuri.

— Nu poate să mai fie mult. Am să mă duc să văd.

Și cum ea totuși nu se depărta, fiorul de pe chipul lui se adînci într-o expresie de nerăbdare și bolnavul întrebă cu sufletul la gură :

— Ziceai că te duci să vezi ?

— Numaidecît. A fost doctorul pe-aici ?

— N-a fost nimeni. Au trecut vreo cîțiva oameni pe drum, dar nici unul nu s-a oprit.

— Ceva trebuie să-l fi alarmat pe doctor. Mîine vine încoace.

— N-are importanță. Doctor sînt și eu.

Un gînd îi trecu prin minte în vreme ce stătea și se uita la el :

— Ai prefera să stai la Five Oaks ? Am putea s-aranjăm.

— N-are importanță, răspunse el clătinînd din cap. Aici sînteți foarte buni cu mine. Nu știu de ce.

Izbucni într-o tuse aspră, scrijelitoare, ce răsuna ca niște lovituri de ciocan. Peste cîteva minute, după ce îi trecu accesul de tuse, repetă, atît de mecanic încît se părea că vorbele nu-i răzbat dincolo de buze :

— Nu știu de ce.

Niciodată, de cînd îl aduseșeră la Old Farm, nu mai vorbise atît de mult, și pe cînd îl asculta vorbind, o lumină pătrunzătoare îi izbucni în minte, ca și cum un felinar s-ar fi aprins fără veste pe un drum întunecat. Și în lumina asta, toate celulele ascunse ale memoriei i se limpeziră. Lucruri pe care le uitase ; lucruri pe care abia le observase în clipa cînd se petrecuseră ; impulsuri bruște ; dorințe nemărturisite ; impresii trecătoare, ca umbra unei păsări pe-o apă liniștită — toate aceste doruri nedeslușite izbucniră violent din ascunzișuri neguroase. Pe măsură ce conul de lumină se lărgea, îl văzu pe Jason așa cum îl văzuse prima oară, cu mai mult de treizeci de ani în urmă, în acea dimineață de iarnă. Îi văzu părul roșu-închis, ochii căprui aproape negri, zîmbetul vesel și fermecător, plin de prietenie oferită fără rezerve. O clipă timpul păru a se opri în loc. Dincolo de această vedenie arzătoare, nu se afla decît căderea frunzelor de salcîm, rotindu-se ca niște bani de aur ce își pierdeau strălucirea și frumusețea de îndată ce atingeau pămîntul. Apoi, la fel de neașteptat precum apăruse, vedenia se topi și lumina se stinse. Rămase doar străinul acesta, îngrămădit sub pături în fotoliul pe rotile, iar împrejurul lui liniștea melancolică a după-amiezii de octombrie.

— Dîn cînd în cînd oamenii trebuie să fie buni unii cu alții, răspunse Dorinda.

Scurta revenire la viață trecuse. Părea că bolnavul își uitase cuvintele de îndată ce le rostise. Deznădejdea fără margini revenise în ochii ațintiți asupra drumului pustiu și care căutau... căutau... Chipul lui, atît de speriat, pîrjolit de un foc interior, avea o expresie pierdută și absentă, de parcă ar fi așteptat să prindă un sunet din depărtare.

— Am să aduc numaidecît grogul, adăugă Dorinda cu grabă și intră în casă.

Se simțea stînjenită de sănătatea ei robustă, de înfățișarea plină de forță și energie, atunci cînd le compara cu făptura împuținată a bolnavului. Dar știa foarte bine că mila ei n-ar izbuti să facă nici o impresie asupra neantului.

Cu trecerea săptămînilor, se obișnui să se uite înspre fotoliul lui de cîte ori se întorcea de la treburile de pe cîmp. Fără nerăbdare ; nici măcar cu neliniște. Doar cu întrebarea dacă îl va mai găsi în lumina palidă a după-amiezii, căutînd în lungul drumului ceva ce nu venea niciodată. Dacă nu s-ar fi aflat acolo, poate că nici nu i-ar fi observat lipsa ; totuși, într-un anumit fel, fotoliul pe rotile făcea ca pajiștea, sau interiorul casei în zilele cu ploaie, să capete un aspect mai plăcut. Știa că bietul om îi inspira milă cînd îl privea, dar cel puțin existența îi depindea de mila ei.

Pe urmă, într-o după-amiază de noiembrie, cînd se întoarse călare pe calul alb, printre flăcările și umbrele apusului de soare, observă că fotoliul pe rotile nu se mai afla în locul lui obișnuit dintre verandă și „grădina de munte". După ce descălecă la ușa grajdului și supraveghe cum era pregătit Snowbird pentru noapte, se întoarse în pas domol spre casă. Chiar înainte de a o vedea pe Mirandy alergînd s-o caute, pricepu că Jason murise.

— A stat acolo afară toată seara, începu Mirandy, care fiind bătrînă încă mai folosea pronunția colorată a strămoșilor ei. A stat acolo, la fel cum a făcut atîtea și atîtea zile la șir, în vreme ce eu îi tot trăgeam cu călcatul. După asta, cînd a venit vremea grogului, l-am bătut cît m-am priceput eu mai bine și m-am dus cu el acolo, la fotoliu, și l-am găsit prăvălit pe spate, mort ca toți morții, și plin de sînge peste pături și pe iarbă. A murit așa de repede, ca și cum nici o clipită nu și-a dat seama de ce avea să i se întîmple. Pe Dumnezeu vă jur, don'șoară Dorinda, că n-am nici o vină. N-am făcut decît să-mi văd în liniște de călcat, așa cum mi-ați spus 'mneavoastră.

— Nu, n-ai nici o vină, Mirandy. După doctor ați telefonat ?

— Da, doamnă, Fluvanna, ea a sunat telefonul fără zăbavă. L-am întins pe pat. N-aveți decît doar să vă uitați la dînsul, și-o să vedeți ce de-a mai mare mirarea o să vă cuprindă cînd o să-l aflați mort de-a binelea.

Plecînd de acolo, se duse în camera lui Jason. Focul era stins și, din respect pentru una dintre superstițiile mătușii Mehitable, Mirandy întinsese cearșafuri albe peste mobile și peste tablouri. Ferestrele stăteau larg deschise. În cimitirul de pe creasta colinei văzu pinul cel mare înălțîndu-se ca un turn pe cerul înserării. O oaie rătăcită behăia undeva pe pășune, și ei i se păru că sunetul acela umple universul.

Prin urmare, murise. Murise, și ea nu va ști niciodată dacă își aducea sau nu-și aducea aminte. Niciodată nu va putea să știe cît de mult sau cît de puțin însemnase ea în viața lui. Și încă mai tragic decît misterul ce-l înconjurase pînă la sfîrșit era faptul că nici misterul și nici sfîrșitul lui nu aveau vreo însemnătate. Pasiunea, care cu treizeci de ani în urmă îi distrusese viața, astăzi nu mai însemna pentru ea nimic, mai puțin decît nimic. Nu se bucura de moartea lui. Nu-i părea rău că murise singur.

Ridică un colț al cearșafului și îi privi chipul. Deznădejdea dispăruse de pe fața lui. Expresia de spaimă și pîrjolire trecuse într-una de seninătate. Moartea șterse însemnele anilor și reîntronase, pentru o clipă, luminoasa iluzie a tinereții. Așa cum zăcea întins, cu ochii închiși, avea o înfățișare nobilă și mărinimoasă, ca și cum ar fi fost surprins în clipa cînd înfăptuia un gest de înaltă generozitate. Iată de ce era în stare moartea. Își irosise viața și ei îi distrusese tinerețea ; și totuși, doar în cîteva ceasuri, moartea aruncase peste el un văl de noblețe.

Stătea tot acolo cînd John Abner veni de la muls și se opri alături de ea.

— Bietul om, rosti tînărul. Cred că e cel mai bun lucru care putea să se întîmple.

— Da, e cel mai bun lucru.

— O fi existînd cineva căruia ar fi bine să trimitem veste ?

— Nu-mi pot aduce aminte de nimeni. Și-a pierdut toți prietenii.

— Doctorul a fost pe-aici ?

— Încă nu, dar i-a dat Fluvanna telefon.

— Atunci, am putea foarte bine să-l înmormîntăm mîine dimineață. N-are nici un rost să amînăm. De luni de zile era pe moarte.

Da, de luni de zile era pe moarte ; și totuși, își dădea acum seama, moartea lui venise pentru ea ca o lovitură. Deși clipa aceasta se apropia de atîta vreme, simțea că totuși o luase prin surprindere, că nu avusese timp să se pregătească.

— Desigur, acuma nu e cazul să se aștepte cineva să-l mai și jelim, spuse John Abner cu chibzuință, iar ea repetă ca de pe altă lume :

— Nu, sigur că nu e cazul.

11

A DOUA ZI după-amiază, stînd sub un cer amenințător în cimitirul năpădit de buruieni de la Five Oaks, Dorinda se mira cum de era cu putință, chiar și după treizeci de ani, să fi devenit atît de insensibilă.

Plouase în timpul nopții, vremea se răcise și mirosea a iarnă, iar un vînt nemilos huia în depărtare, peste cîmpii și păduri. În cimitir, unde mormintele erau aproape cu totul năpădite de iarbă, frunzele uscate zăceau în grămezi îmbibate de apă, moi sub apăsarea piciorului. Gardul de leațuri putrezise cu totul și curcile albe rîciiau printre buruienile crescute de pe margini. De pe crengile copacilor umezeala plutea către pămînt în aburi cenușii. Cînd preotul cel nou deschise gura să vorbească, răsuflarea i se agăță ca o promoroacă pe mustața pleoștită. Totuși, oricît de urîtă era ziua, fie mila fie curiozitatea adunaseră la Five Oaks pe fermierii din apropiere cu familiile lor, așa că o mînă de femei și bărbați care își mai aduceau aminte de familia Greylock din vremurile ei bune urmăriră coborîrea în pămînt a trupului lui Jason. Ceva mai la o parte, pe un ogor proaspăt arat, Mirandy și Fluvanna stăteau în mijlocul unei cete curioase de copii albi și negri.

Cu mai mult de treizeci de ani în urmă. Mai mult de treizeci de ani de eforturi și sacrificiu de sine — pentru ce ? Era oare vorba de un țel neatins, sau numai de o altă păcăleală a vieții ? Vîntul gemea, se năpustea asupra frunzelor uscate și le alunga în vîrtejuri peste cîmp, pe deasupra drumului și în groapa deschisă. Dorindei i se părea că vuietul vîntului de toamnă, cînd mai puternic, cînd mai domol, cînd aproape stins, o împingea și pe ea în mormîntul ce-i stătea deschis la picioare. Nu-și mai putea stăpîni amintirile ; nu-și mai putea stăpîni gîndurile. Se mișcau și se împrăștiau la fel de lipsite de țintă, la fel de lipsite de viață ca frunzele uscate pe fața pămîntului. Amintiri ce supraviețuiseră emoțiilor, la fel de goale ca niște coji uscate, erau eliberate din mormintele lor ascunse și azvîrlite cu furie de colo pînă colo prin mintea ei. Lucruri mărunte pe care le uitase. Lucruri mărunte care nu înseamnă nimic atunci cînd se întîmplă și îți zdrobesc inima cînd revin în amintire. Nu simțea durere din pricina lui Jason. Nu însemna nimic pentru ea ; niciodată nu însemnase ceva. Dar tinerețea ei pierdută însemna totul. Ceea ce jelea nu era dragostea pe care o avusese și o pierduse, ci dragostea pe care nu o avusese niciodată. Felurite imagini îi lunecau prin gînduri, vagi, repezi, fără noimă, fără formă și substanță...

Din haosul ce i se zbuciuma ca un vîrtej în minte, chipul lui Jason răsări asemeni chipului unei marionete. Apoi se topi la fel de repede precum se alcătuise, și reapăru luînd înfățișarea chipului lui Nathan, și iarăși dispăru, ca să reapară sub trăsăturile lui Richard Burch, ale lui Bob Ellgood și ale fiecărui bărbat pe care îl cunoscuse în viață mai de aproape sau mai de departe. Nu însemnau nimic. N-aveau nici un fel de semnificație chipurile astea fantomatice ; totuși, la fel de îmbulzite și de repezi ca și frunzele uscate, zburau în vîrtejuri și dansau acolo, dispărînd și realcătuindu-se în golul gîndurilor ei. Chipuri. Fantome. Vise. Regrete. Vechi vibrații ce nu ajungeau la nici un capăt. Impulsuri inconștiente care niciodată nu palpitaseră luînd ființă. Toate lucrurile pe care le-ar fi putut cunoaște și nu le cunoscuse niciodată în viață.

În cele din urmă, conteni și glasul preotului. De vreme ce nu-l văzuse niciodată pe Jason, se văzuse nevoit să se

bizuie, poate cam imprudent, pe propria-i imaginație, iar Dorinda se minuna cum de era în stare să găsească atît de multe de spus despre o viață așa de goală. Își plecă fruntea rugîndu-se și cîteva minute după aceea auzi bufniturile pămîntului ce cădea de pe lopată peste coșciug. Lutul roșu se prăvălea în bulgări, tari, grei, mirosind a toamnă. Cădea fără să se sfarme și fără să se împrăștie, cădea cu zgomotul lucrului inevitabil, definitiv. Dură o eternitate cît auzi bufniturile în coșciug. Pe urmă glasul preotului se ridică iarăși, pentru binecuvîntare, și ca în transă îl văzu pe John Abner aducînd, de la marginea ogorului proaspăt arat, două lespezi late și așezîndu-le la capetele mormîntului.

Se întoarse în loc și plecă, apoi își dădu seama că preotul o urmase și spunea ceva.

— Trist prilej, doamnă Pedlar, zicea el, dar se opri și începu să tușească, fiindcă figura pierdută a Dorindei îi alungase din minte urmarea. Trist prilej, repetă bîlbîindu-se.

— Toate înmormîntările sînt triste, răspunse ea, și pe urmă întrebă : N-ați vrea să poftiți în casă la o ceașcă de cafea ?

Spera ca preotul să refuze, și după o scurtă ezitare, într-adevăr refuză. Fusese chemat la un bolnav din apropiere, iar ziua era pe sfîrșite. Îi reținu mîna într-a sa și-i vorbi mieros despre generozitatea de care dăduse dovadă. Pe oriunde se ducea, afirma preotul, auzea vorbindu-se despre facerile ei de bine. Asta era o pildă elocventă a marilor ei virtuți și îi reaminti cu satisfacție că cea mai de seamă dintre ele era mila.

După aceea plecă spre Fordul lui, iar Dorinda rămase pe locul unde se despărțiseră și se uită în urma preotului, ca și cum prinsese rădăcini în ierburile îmbibate de apă.

— Vîntul ăsta îți pătrunde pînă la oase. Hai să mergem, o îndemnă John Abner luînd-o de braț. Înmormîntările sînt totdeauna deprimante, și ai făcut tot ce ți-a stat în putință.

Era adevărat. Făcuse tot ce-i stătea în putință, dar atunci înțelese că și asta, la fel ca toate celelalte, nu avea importanță.

Porni cu pași foarte rari, fiindcă atunci cînd încercă să se miște, văzu că îi înțepeniseră genunchii. Și în vreme ce înainta pe pămîntul moale, pe la marginea ogorului proaspăt arat, își văzu viața năruindu-se ca un munte de cenușă și prăvălindu-se peste ea. Se sufoca, zăcea înmormîntată de vie sub un gol imens, o negare a efortului, față de care cutremurătoarea tragedie a tinereții ei părea aproape o fericire. Nu durerea, nu dezamăgirea, ci deșertăciunea tuturor lucrurilor îi zdrobea tăria. Trăia acum deznădejdea pasivă a maturității, care făcea ca suferințele din trecut să i se pară demne de invidie atunci cînd le privea de la treizeci de ani depărtare. Tinerețea nu poate să cunoască niciodată tot ce-i mai rău — înțelegea Dorinda — fiindcă tot ce poate cunoaște omul mai rău este sfîrșitul speranțelor.

Îngropată sub acest munte de cenușă, se îndreptă către vechea trăsurică și urcă pe locul din față. Un minut mai tîrziu trecură pe lîngă grajdul unde l-ar fi putut ucide pe Jason, dacă nu i-ar fi tremurat mîna. Prin fața casei unde simțise cum i se zdrobește inima sub povara unei spaime animalice, în prezența acelui bătrîn cu sufletul încrîncenat. Prin pădurea unde ramurile ude o izbiseră în față. Ploaie. Ploaie. Răpăitul ploii îi răsuna în amintire. Ploaie peste acoperișul de șindrilă, tropăind ca picioarele goale ale copiilor. Ploaie peste tufișul răsucit și peste curcile albe. Ploaie peste drumul nisipos. Ploaie peste răscrucea drumurilor, peste frunzele strivite ce miroseau a toamnă. Pe-atunci avea totul înaintea ei. Cînd ești tînăr, nu știi ce înseamnă sfîrșit. Deși fuseseră de neîndurat atunci cînd trecuse prin ei, anii tinereții îi apăreau acum tiviți cu o flacără de regret. Simțea că și-ar da tot restul vieții, dacă ar mai putea să trăiască o dată trecutul, și să-l trăiască altfel. Ce lucru mărunt i se părea propria-i viață cînd o privea în urmă, prin perspectiva îngustă a timpului ! Acum era prea tîrziu, știa, căci tinerețea se dusese. Totuși, din pricină că era prea tîrziu și tinerețea se dusese, simțea că singurul lucru pentru care merită să trăiești e dragostea, pe care niciodată n-o cunoscuse, și fericirea, pe care o ratase.

Cînd ajunse acasă, se duse tăcută în camera ei și se

cufundă în canapeaua din fața focului, ca și cum s-ar fi cufundat în afara existenței. Puțin mai tîrziu, Fluvanna o găsi acolo, o ajută să se dezbrace și se duse să-l anunțe pe John Abner că stăpîna e așa de bolnavă, încît trebuie chemat doctorul. Deși o auzi vorbind în hol, Dorinda nu se obosi s-o contrazică. Nimic n-avea importanță, în afara lucrurilor de care viața o lipsise.

Zăcînd în lumina firavă a focului din cameră, asculta cum urlă vîntul pe la colțurile casei și cum freamătă prin hornurile bătrîne. Vedea linia frîntă a unei crengi, desenată pe geamurile ferestrei, și asculta bufniturile înăbușite ale ramurilor scuturate de șuierul jelitor al furtunii. Deși camera era luminată și caldă, un tremur îi străbătea trupul, ajungîndu-i pînă în măduva oaselor. Tremurînd lîngă foc, își trase păturile pînă aproape de obraz.

Ușa se deschise și John Abner intră înăuntru.

— Nu mănînci nimic în seara asta, Dorinda ?

În spatele lui, la lumina lămpii, o văzu pe Fluvanna cu o tavă în mînă. Ceașca de porțelan albastru cu alb și ceainicul cu Rebeca la fîntînă așteptau să-i fie aduse.

— Nu pot să iau nici o înghițitură.

Dar se răzgîndi, se ridică mai sus pe canapea și ceru ceai. După ce îi dădură, bău trei cești.

— Ai răcit, Dorinda. Era frig și umezeală la cimitir.

— Da, am răcit, răspunse ; dar se gîndea la răceala de gheață a disperării.

— Se întețește vîntul. Are să vină o furtună mare. Mai bine mă duc să mă mai uit ce-i pe afară.

După plecarea tînărului, Dorinda rămase tremurînd sub pături, cu ochii la tavanul scund și alb, pe care lumina focului așternea desene tremurătoare. Afară, vîntul vîjîia din ce în ce mai puternic. Îl auzea din depărtare, urlînd pe pășuni ca o haită de lupi. Îl auzea șuierînd prin ulucele din jurul casei, gemînd pe lîngă tocurile ușilor. Toată noaptea rafalele zguduiră acoperișul și hornurile, și toată noaptea ea rămase întinsă acolo, privind în sus către umbrele flăcărilor pe tavan.

Și tinerețea pe care niciodată n-o avusese, tinerețea care ar fi putut să-i aparțină și nu-i aparținuse, se întoarse iarăși ca s-o chinuie cu fantasmele ei înșelătoare.

Era ca și cînd forțele cele mai cinice ale vieții îi luau sub stăpînire, înainte de definitiva lor dispariție, toate întruchipările fermecătoare ale visurilor. Își amintea trecutul, nu așa cum fusese silită să-i facă față, ci așa cum își închipuise cîndva că ar fi putut să fie. Îl vedea pe Jason nu așa cum îl văzuse ieri sau cu un an în urmă, ci așa cum fusese în cele dintîi zile ale dragostei ei. Deși încerca să se gîndească la el ca la o ființă zdrobită, ruinată și dezgustătoare, printr-o anume perversitate a amintirilor îi revenea mereu ca în strălucirea acelei veri de demult. Îi reapărea tînăr, înflăcărat, cu strălucirea fericirii în priviri și cu zîmbetul tineresc, de taină și patos, pe buze. În acel ceas al amintirilor, strădaniile desfășurate pe întinsul a treizeci de ani nu mai însemnau nimic. Timpul nu mai însemna nimic. Realitatea nu mai însemna nimic. Succesul, împlinirea, izbînda asupra sorții — toate nu însemnau nimic pe lîngă nepieritoarea iluzie. Dragostea rămînea singurul bun în stare să facă viața demnă de a fi dorită, iar pentru ea dragostea era pe vecie pierdută.

Spre dimineață adormi și, cînd deschise ochii, în zori, vîntul se potolise și o lumină ca de cristal inundase încăperea. La fel se potolise și furtuna din lăuntrul ei. Viața o cuprinsese din nou în timpul somnului, și acum era iarăși purtată de valul preocupărilor obișnuite. Se sculă de pe canapea, se spălă și se îmbrăcă, apoi ieși afară în lumina limpede a răsăritului.

În jurul ei pămîntul mirosea ca în zori. După noaptea răscolită de furtună, ziua începea proaspătă, luminoasă, fără vînt, cu un farmec înghețat răspîndit peste zarea îndepărtată. Copacii rămăseseră golași. Galbene, rosii, rubinii, ori de culoarea bronzului, frunzele ude smălțuiau aleea pietruită și iarba de pe margini. Azvîrlite pe cerul răsăritului, ramurile pinului cu siluetă de harfă păreau învești mîntate în aur.

Coti domol și porni pe aleea ce ducea înspre poartă, iar de acolo zări, departe, către capătul drumului, focul alb al tufelor de viață-veșnică. Furtuna și visurile de groază din vremea nopții luaseră sfîrșit, iar pămîntul pe care îl dăduse uitării o aștepta iarăși. Răbdare. Îndrăzneală. Spiritul pămîntului i se revărsa în suflet, și

propriul ei spirit, întărit și împrospătat, se scurgea din nou către viață. Asta îi era adevărata fire — știa. Asta era tot ce îi rămînea după ce anii îi luaseră strălucirea tinereții. Va găsi din nou fericirea. Nu fericirea după care tînjise cîndva, ci seninătatea de cuget ce se află mai presus de înfruntarea nădejdilor înșelate. Vechi păreri de rău s-ar putea iarăși trezi, dar odată cu trecerea anilor, se vor trezi tot mai rar și vor fi din ce în ce mai firave. „Puneți-vă toate nădejdile în pămînt", o îndemnase bătrînul Matthew. „Pămîntul este singurul lucru care vă va fi sprijin." Da, pămîntul avea să-i fie sprijin. Privirile îi cutreierară de la o zare la cealaltă. Din nou simți înviorarea acelei simpatii, mai adîncă decît toate celelalte simțăminte ale inimii ei, pe care dragostea le copleșise doar pentru un ceas, iar în cele din urmă pînă și viața se dovedise incapabilă să le subjuge — comuniunea vie cu pămîntul de sub picioare. Atîta vreme cît pămîntul dăinuia, atîta vreme cît anotimpurile înfloreau și treceau, atîta vreme cît străvechiul și binefăcătorul ritual al aruncării semințelor și culegerii roadelor își urma fără contenire drumul peste ogoare, nu avea cum să-și piardă vreodată mulțumirea — o știa foarte bine.

Cît de ciudat era felul cum îi reînvia curajul odată cu răsăritul soarelui ! Înțelegea acum, la fel cum înțelesese și în timpul nopții, că viața nu este niciodată ceea ce visezi, și doar rareori ceea ce dorești ; totuși, pentru un spirit viu și o minte ageră, viitorul va păstra întotdeauna mirajul căutării comorilor ascunse și al aventurilor fără seamăn. Cu toate că într-o anumită măsură, destinul o înfrînsese, fiindcă nu-i dăduse nici unul dintre darurile pe care i le ceruse, înțelegea că insuccesul ei rămînea încă una dintre acele înfrîngeri care de fapt sînt izbînzi. La vîrsta maturității înfruntase viitorul fără visuri romanțioase, dar cu o perspectivă trainică. Cea mai de preț parte a vieții — își spunea cu înțelepciune clarvăzătoare — îi stătea în față. Vedea alte toamne asemeni celei de acum, cu cețuri străvezii, cu roade îmbelșugate, topindu-se din albastrul fastuos al văzduhului în vinețiul amurgurilor de iarnă ; vedea mugurii tiviți cu mărgean ai primăverii desfăcîndu-se în belșugul verii ; și vedea aure-

ola lunii pe vremea secerișului, strălucind galben-portocaliu printre crengile pinului cu silueta de harfă. Da, își aducea aminte de vremea cînd frumusețea i se părea un pumnal împlîntat în inimă, dar ajunsese să știe că, atunci cînd în jur există frumusețe, un suflet simțitor nu poate niciodată rămîne pradă întristării.

Cineva o strigă dinspre casă și, întorcîndu-se cu spatele la poartă, porni în întîmpinarea lui John Abner, care venea către ea șchiopătînd peste frunzele uscate de pe alee. Umbra-i prelungă și neagră îi mergea mult înainte, iar în vreme ce se apropia, părea că-și urmărește propria lui imagine transparentă.

— Văd că ți-ai revenit, spuse tînărul cînd se întîlniră. Noaptea trecută am fost îngrijorat din pricina ta. Mi-era teamă să nu fi răcit rău de tot.

— Mi-a trecut peste noapte. Furtuna îmi dădea o stare de neastîmpăr, dar pînă dimineață n-a mai fost nimic.

Apoi, mai înainte ca tînărul s-apuce a-i da răspuns, adăugă fără să se gîndească :

— Trebuie să-mi suporți toanele, John Abner. După ce m-oi duce eu, amîndouă fermele au să fie ale tale.

— Ale mele ? și John Abner se uită la ea și începu să rîdă. Păi... poți să te măriți iarăși. La Pedlar-s Mill toată lumea spune că ajunge să miști doar un deget, și Bob Ellgood e la picioarele tale.

Dorinda zîmbi, și zîmbetul îi era gînditor, ironic și necuprins de înțelept cînd răspunse :

— Oho, eu am terminat cu toate astea. Și tare sînt mulțumită că am terminat pentru totdeauna.

Lector : MARIA VONGHIZAS
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Tiraj 26 030 ex. broșate. Bun de tipar 10.07.1974. Coli tipar 27,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 40 331 la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1 București,
Republica Socialistă România

ellen glasgow

PĂMÎNT STERP

PĂMÎNT STERP,
romanul scriitoarei
americane
Ellen Glasgow
(1873 - 1945),
este povestea unei femei
care luptă să găsească
un sens vieții,
depășind vitregiile
unei soarte grele și tragedia unei
iubiri trădate.

Zugrăvind triumful spiritului
asupra împrejurărilor potrivnice,
scriitoarea ne oferă o carte optimistă
despre valoarea tăriei de caracter
și a puterii de rezistență a omului.

Lei 14